CORNEL ROBU
prezintă

DACIA

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

o antologie a anticipației românești

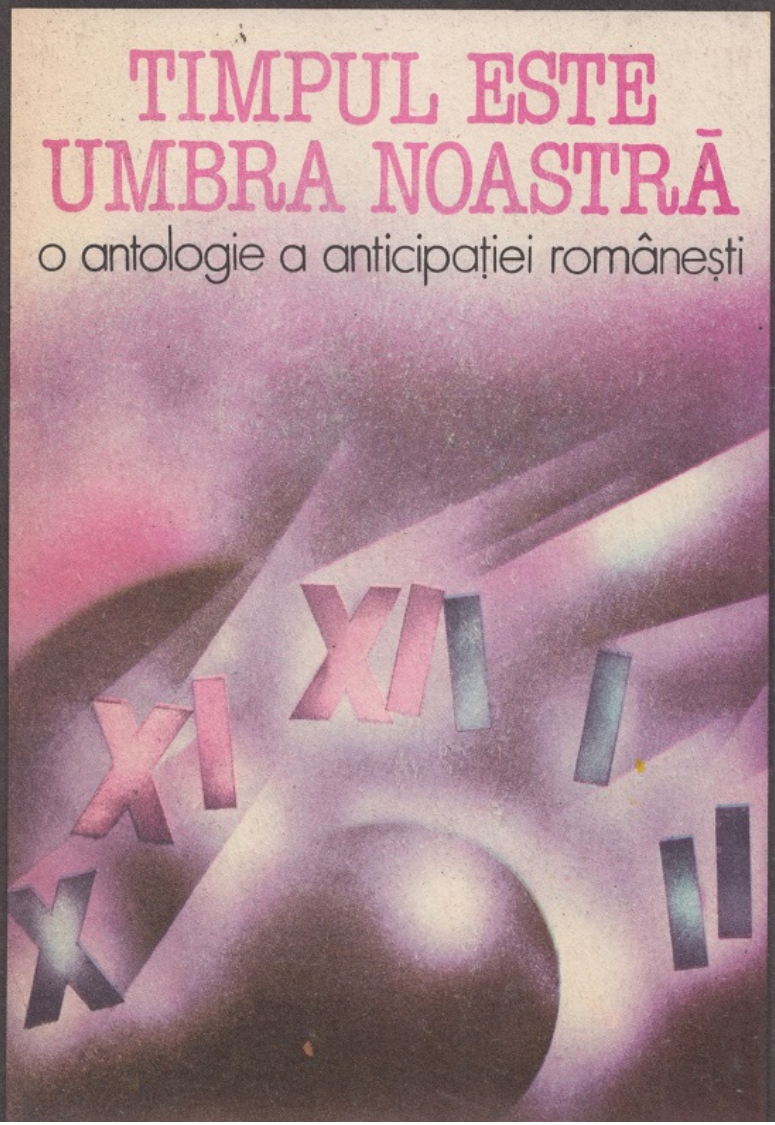

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

Science-Fiction românesc din ultimele două decenii

Antologie comentată de
CORNEL ROBU

Editura **DACIA**
Cluj, 1991

Câteva Precizări Necesare

Parafrazând o celebră replică istorică, s-ar putea spune, mutatis mutandis, *și despre* Science fiction *- în ambianța de marginalizare tacită și desconsiderare „estetă" la care e supus, la noi ca și pe alte meridiane - că existența unui gen literar nu se discută, nu se negociază, ci* se afirmă. *O mărturie a drumului parcurs în ultimele două decenii de sf-ul românesc spre afirmarea sa* ca literatură *se vrea și antologia de față, ce reunește în limitele unui spațiu tipografic pentru prima dată atât de generos o parte doar din cele mai bune „proze scurte" de* Science fiction *scrise la noi în acest răstimp. Rămân pe dinafară multe alte texte perfect valide literar, ce-ar mai putea ajunge pentru încă unul sau două volume de întinderea celui de față, ceea ce nu e deloc puțin, dacă ne gândim la cuantumul global al spațiului tipografic, relativ restrâns, concedat acestui „gen" în plină ecloziune la ora de față.*

Am inclus în antologie numai texte care - indiferent unde, în pagini de carte sau în *pagini, mai obscure, de almanah ori de „fanzin" - au fost deja publicate. Precizarea se impune, întrucât, contrar unor păreri care mai circulă printre cei ce privesc domeniul din exterior, drumul spre tipar, spre volum propriu, al scriitorului de* Science fiction *este mai anevoios și mai lent decât al prozatorului „realist", să zicem, care nu stă nici el pe roze, dar care cel puțin nu mai are nevoie să se legitimeze, să explice la tot pasul „ce este și ce vrea el". În aceste condiții, un refugiu, binevenit dar insuficient, îl oferă diversele expediente editoriale: almanahuri (în special* Almanahul Anticipația, *providențial, în felul lui), fanzine (reviste cu apariție negarantată calendaristic, nesubvenționate și nedifuzate oficial, care-și datorează existența intermitentă asiduităților, și uneori sacrificiilor financiare, ale așa-numiților „fani" - amatori entuziaști și susținători dezinteresați ai genului, din rândurile*

cărora se recrutează de regulă viitorii scriitori), precum și o serie de „antologii" tematice, scoase spre rentabilizare de diverse edituri, culegeri hibride în care - vorba unui incisiv critic din tânăra generație, Sorin Antohi - necunoscutul debutant, autohton se poate vedea defilând „braț la braț cu monștrii sacri"[1], *cu alte cuvinte, texte inedite ale unor începători apar alături de traduceri, mai mult sau mai puțin întâmplătoare, și acestea, din „marii maeștri" ai genului, vecinătate nu întotdeauna avantajată pentru cei clintii. Oricum, nu aceasta este ceea ce se cheamă o antologie. Toate acestea rămân ceea ce sunt: expediente, improvizații, succedanee, mai bune desigur decât nimic, dar care nu pot suplini revista/revistele lunare ori trimestriale a căror lipsă se simte atât de acut, după cum nu pot suplini nici volumele personale, a căror lipsă din planurile editoriale se simte nu mai puțin acut. (Și dureros, pentru cei în cauză: tineri scriitori care îmbătrânesc în așteptarea volumului lor de debut, care îmbătrânesc apoi neștiuți în continuare, și se plafonează, unii, în lipsa șanselor editoriale, în lipsa șansei de confruntare adevărată - fără indulgență, dar și fără condescendență, fără concesii, dar și fără prejudecăți - cu publicul și cu critica*). *În treacăt fie spus, unde dacă nu aici ar trebui căutat și răspunsul la rituala și retorica întrebare: de ce nu avem roman sf? Avem foarte bune, și nu puține, „proze scurte" sf, povestiri și nuvele, dar romanul sf românesc este ca și inexistent: roman care nu se scrie pentru că nu se publică, iar atunci când se scrie chiar* nu *se publică, pentru că nu încape în câteva pagini de almanah sau în câteva coloane de fanzin ș.a.m.d. Normal ar fi - nu-i așa? - ca tot ce se scrie să vadă lumina tiparului mai întâi în reviste sau în volume individuale, iar rostul unei antologii ar fi atunci, prin definiție, acela de a „antologa", de a selecta și a reuni între copertele unei singure cărți ceea ce e mai bun și mai reprezentativ din tot ceea ce s-a publicat.*

Este tocmai șansa pe care o oferă acum Editura Dacia literaturii sf din România, care chiar și așa, în condițiile sumar amintite mai sus, a cunoscut în ultimele decenii o vizibilă și continuă evoluție în direcția profesionalizării, în direcția maturizării sale ca literatură, *a cunoscut remarcabile împliniri și realizări sub raport artistic, care se cuvin readuse și reactualizate în atenția publicului cititor tocmai prin gruparea lor la un loc, între aceleași coperte de carte. Implicit,*

această antologie se vrea altfel o dovadă concretă a faptului că avem la ora de față o literatură sf de cea mai bună calitate, la un nivel întru totul comparabil cu cel atins de literatura română actuală în alte genuri (termenul de comparație cel mai adecvat fiind, desigur, „proza scurtă" de azi), la un nivel comparabil, de asemenea, cu cel atins în domeniul nuvelei și povestirii sf de alte literaturi, pe alte meridiane, pe plan european și chiar mondial (ceea ce se numește Science fiction *fiind, cum bine se știe, o literatură internațională prin excelență).*

Să lăsăm, așadar, literatura sf românească de azi să se privească, așa cum este, *în oglinda eșantionului său reprezentativ, să lăsăm „probele"* (id est, *textele) să vorbească, fiecare în parte și toate împreună, această șansă editorială de a le putea pune pe toate deodată sub ochii publicului și ai criticii conferindu-le* ipso facto o *forță de convingere pe care, separate și disparate, răspândite prin pagini de carte, de revistă, fanzin sau almanah pe care critica de regulă le ignoră, și-o vedeau până acum risipită, împuținată, tacit negată.*

Cum lesne se va observa, criteriul selecției nu este unul tematic: în ciuda aparenței create poate de titlul antologiei (titlu ales pentru eufonia și cadența lui în sine, pentru frumusețea lui emblematică), am inclus în selecție nu numai povestiri despre timp și paradoxurile lui (deși nu lipsesc nici acestea), ci orice „vârfuri" valorice, indiferent de tematică, acele performanțe artistice maxime pe care le-am putut (sau am crezut a le putea) identifica și, la nevoie, demonstra ca atare.

Din motive care vor reieși pe parcurs, am crezut a proceda cel mai bine orânduind în volum titlurile nu în ordinea alfabetică a numelor autorilor, nici în ordinea cronologică a apariției textelor, ci în ordinea cronologică a datelor de naștere ale autorilor. Bineînțeles că aici orice obiecție e posibilă, dar, în fond, aceasta abia dacă e ceva mai mult decât o simplă convenție ori soluție tipografică.

Nu criteriul cronologic, ce a decis ordinea titlurilor în sumarul antologiei, ridică însă probleme, ci alte două criterii, ce au decis însăși selecția, includerea ori ne-includerea în acest sumar: criteriul genologic și, mai ales, criteriul valoric.

În privința „junglei genologice" (cum o numește unul dintre cei mai cunoscuți teoreticieni ai genului, Darko Suvin[2]) nu e acum

momentul să ne aventurăm într-o incursiune de defrișare, ori măcar de cartografiere. Singurul lucru care, la acest capitol, trebuie precizat în mod expres, este că, din principiu, nu am inclus în antologie povestiri și nuvele fantastice, *propriu-zis fantastice. Aceasta ar fi deturnat selecția de la obiectivul propus și, de altfel, antologii ale prozei fantastice românești există deja, cea mai recentă fiind aceea, din 1982, a lui Alexandru George*[3]*. Apoi, aceasta ar fi însemnat o resuscitare a ostilităților (teoretico-literare!) de la controversata frontieră dintre* science fiction *și fantastic, și - încă o dată - nu e acum nici momentul nici locul pentru așa ceva.*[4] *Putem lua însă cu noi la drum, la repezeală, cea mai operativă „hârtie de turnesol" pentru efectuarea probei genologice, pe care ne-o oferă un alt renumit teoretician și istoric literar sf, Robert M. Philmus (tot canadian, și tot profesor universitar, ca și Darko Suvin): „proza realistă* («naturalistic» fiction) *nu pretinde o explicație științifică, fantasticul* (fantasy) *nu o permite, iar sf-ul o și pretinde și o și permite"*[5]*. Mai rămâne cazul când o permite fără ca neapărat s-o și pretindă (caz diferit,* nota bene, *de cel al prozei realiste, care nu numai că nu pretinde explicația, dar o și respinge, ca fiind contraproductivă estetic, „tezistă"). În astfel de povestiri aflate „pe muchie" între* science fiction *și fantastic, explicația „științifică", rațională, logică, este tacit lăsată în stadiu latent, potențial, rămânând însă actualizabilă în orice moment, ușor de invocat, de explicitat la rigoare; acest moment rămâne el însuși* ad libitum, *la discreția cititorului („operă deschisă"?!), cititorul de* science fiction *fiind, prin formație și deformație, inițiat și exersat în cele mai criptice - pentru „profani" - convenții și subtilități ale genului, ce se traduc uneori în veritabile jonglerii cu ipotezele „științifice" și consecințele lor rezultate prin extrapolare - toate acestea, însă, implicite, neînsoțite de vreun comentariu explicativ al autorului. La limită, cititorul se poate chiar prevala de clauza estetică a „erorii internaționale"* (intențional fallacy)[6]*, pentru* a *prezuma, chiar „peste capul" autorului, o ipoteză sf pe care acesta ar putea eventual declara că n-a avut-o în vedere: mutația genetică, să zicem, în cazul insectelor malefice din* Norul de argint *de Mircea Horia Simionescu, sau în cazul* Peștilor *lui Ovidiu Pecican, „complexul Frankenstein" în cazul avioanelor subversive din* Deturnarea *de*

Horia Aramă, pentru a rămâne la cazurile pe care le avem în față. Invers, există atâtea cazuri de science fiction *pur unde ajunge să suprimăm explicația „științifică", implicit convenția sf, pentru a rămâne în domeniul fantasticului pur, cum s-ar întâmpla, de exemplu, cu O* singură greșeală *de Ovid S. Crohmălniceanu, sau cu* Mușuroiul de furnici *de Mircea Liviu Goga, dacă am face abstracție de ipoteza sf a „universurilor paralele".*

Prin raportare, acum, la reperele taxonomice interne din science fiction, *selecția odată efectuată (și reexaminată, cu ochi critic și autocritic, sub diverse aspecte, în repetate rânduri) mi-a impus, spre propria mea surpriză și oarecum* in spite of myself, o *constatare cu totul neașteptată și nu știu cât de binevenită, dar pe care, oricum, îmi fac datoria de-a o exprima public: sf-ul românesc, cel puțin la nivelul performanțelor sale maxime de până acum, reunite în această antologie, se dovedește a fi categoric înclinat mai mult înspre ceea ce se numește* „soft sf", *și mai puțin înspre* „hard sf". *Termenii nu excelează prin precizie, după cum observă Peter Nicholls în* Enciclopedia *sa (de unde iau definițiile)*[7], *dar s-au încetățenit în uzul curent și sunt destul de operanți, în limitele unui anumit regim de aproximație.*

În mare, disocierea între așa-numitele „științe tari" (hard sciences) *și „științe moi"* (soft sciences) *se suprapune, peste disocierea, mai cunoscută, dintre „științele exacte" și „științele sociale"* (les Sciences humaines *din terminologia franceză); în jargonul oamenilor de știință și în terminologia sf s-a operat mai nou o extrapolare a perechii de termeni* hardware - software *din terminologia calculatoarelor electronice, înțelegându-se prin „soft Sciences" acele științe, care nu necesită suportul unei aparaturi specifice de precizie și al unor instalații fizice aferente („hardware"): ar fi, așadar, „științe moi" psihologia și sociologia în primul rând, dar și ecologia, antropologia, futurologia, lingvistica, științele economice etc…biologia și medicina fiind și ele asimilate de obicei acestei categorii. Eticheta* „soft sf" *(„sf moale") se aplică însă nu numai sf-ului care-și extrage ideile și ipotezele din aceste „științe moi", dar și celui care poate invoca doar acoperirea „științifică" furnizată de științe imaginare („psihoistoria" și „pozitronica" lui Isaac Asimov, „nexialismul" lui A.E. Van Vogt, „terolingvistica" și*

„ansiblul" Ursulei K. Le Guin, „sticla lentă" a lui Bob Shaw etc… precedate toate, în timp, de „patafizica" lui Alfred Jarry) sau de pseudo-științe (ufologia și paleoastronautica, telepatia și telekinezia, în general parapsihologia, inclusiv „psionica" lui John W. Campbell Jr. Și „dianetica" lui L. Ron Hubbard ș.a.m.d.). Evident, acest science fiction *„moale" dispune în principiu de un potențial mai scăzut de rigoare și precizie, de premise mai slabe pentru „suspendarea voită a neîncrederii", punând în schimb accentul pe sentimente și implicații umane; dintre temele, motivele, personajele sf consacrate, fac casă bună cu „sf-ul moale" mai ales mutanții și alienii (cunoscuți la noi mai mult sub denumirea reductivă de „extratereștri"), catastrofele ecologice și manipulările genetice, reîncarnările și donările, explozia demografică și suprapopulația, utopia și distopia, anabioza și imortalitatea, invizibilitatea și ubicuitatea, imaterialitatea și teleportația, luxurianta floră și faună xenobiologică, inclusiv monștrii cosmici și „invadatorii de trupuri"* (body snatchers) *etc. Revendicându-se, la rândul lor, din așa-numitele „științe tari" (fizica, electronica, cibernetica, astronomia, cosmologia etc…precum și tehnologia în totalitatea ei), teme și motive sf precum călătoria spațială, călătoria în timp și cronoplastia, vitezele supraluminice și supergravitația (inclusiv „găurile negre"), robotica (inclusiv androizii și ciborgii), crionica, a patra dimensiune și universurile paralele, dezastrul planetar (inclusiv nuclear), terraformarea ș.a. Gravitează în consecință mai mult spre „sf-ul tare"* (hard sf). *Toate aceste disocieri și clasificări nu trebuie luate numaidecât* ad litteram, *ele nu sunt rigide și ermetic separate, dimpotrivă; în principiu, orice temă sau motiv sf poate fi tratat atât în regim „tare" cât și în regim „moale", întrucât toate se pot modela și modula specific prin intervenția anumitor diferențieri în „spiritul" în care sunt tratate: în stringența ori laxitatea extrapolării, în rigoarea ori aproximația ei logică, în soliditatea „blindajului" științific al ipotezei sf supuse extrapolării ș.a.m.d. - clauze acceptate aprioric ca atare, prin însăși convenția artistică ce stipulează și reglementează în regim propriu, specific, „suspendarea voită a neîncrederii" în ficțiunea bazată pe știință.*

Este evident, cu probele în față, că majoritatea povestirilor și nuvelelor pe care le avem sub ochi în acest volum aparțin, dacă nu și

în litera, cel puțin în spiritul lor, celei dintâi dintre aceste două categorii, mai ales dacă reținem ca principală notă definitorie accentul pus pe sentimente și implicații umane. Explicația, dacă există vreuna (dar trebuie să existe!), poate rămâne deocamdată în suspensie și la libera apreciere a celor ce-și vor lua osteneala de a parcurge aceste 600 de pagini. Pe plan mondial, se știe, deplasarea de accent de pe „hard sf" pe „soft sf" s-a produs pe la mijlocul anilor '60, odată cu impunerea „noului val" („New Wave") din sf-ul britanic (sf-ul american tradițional de până atunci excelând mai mult în „hard sf"); personal, însă, nu am cunoștință de existența vreunei „special relationship" *între sf-ul românesc și cel britanic în ultimul sfert de secol (poate de-acum înainte!). Cât despre ipoteza unei eventuale predispoziții congenitale, înscrise ereditar în „gena" temperamentală și culturală a scriitorului român, aceasta ar implica o speculație hazardată al cărei risc nu intenționez acum să mi-l asum.*

Cred însă că am dreptul la prezumția de a invoca această imprevizibilă situație ca dovadă a „obiectivării" critice pe care m-am străduit să mi-o impun pe parcursul alegerii textelor. Parcurgând text după text în așteptarea momentului privilegiat dar imprevizibil când apariția plăcerii estetice, implicit a valorii, va face să tresalte acul pe cadran, antenele intuitive ale criticului trebuie, desigur, lăsate cât mai relaxate, destinse, netensionate de vreun parti pris *teoretic, și cu atât mai puțin de altă natură* (sapienti sat!). *Acest* parti pris *teoretic (nu și celălalt, nu și celelalte), în cazul meu, există: am afirmat în repetate rânduri, cu diverse ocazii, oral sau în scris*[{8}]*, că literatura sf este, în miezul ei, în ce are ea mai caracteristic și mai definitoriu, o literatură a sublimului. Or, iată că, în vreme ce principiul sublimului focalizează fatalmente interesul pe „miezul tare" al sf-ului* („hard-core sf" - *variantă sinonimă, în sens categorial, cu* „hard sf"), *scriitorii români de* Science fiction *excelează mai ales în* „soft sf"! *Indiferent acum de validitatea teoriei ca teorie, faptul în sine de a fi putut ajunge la această constatare practică pledează, cred, pentru critic, nu pentru teoretician. Și așa și trebuie să fie. Șansa apariției acestei antologii, mi-am dat seama din capul locului, este și trebuie să rămână a autorilor antologați, nu a antologatorului.*

*

Găsim, așadar, la lucru, la ora de față, în sf-ul românesc, trei generații de scriitori, toate trei formate și afirmate după al doilea război mondial. Pentru scriitorii care formează azi „generația vârstnică" (Horia Aramă, Vladimir Colin, Ion Hobana, Victor Kernbach, Adrian Rogoz, Georgina Viorica Rogoz, I.M. Ștefan ș.a.), principala șansă de manifestare a oferit-o publicația bilunară Colecția „Povestiri științifico-fantastice" *(supliment al revistei* Știință și tehnică, *1955-1974, 466 numere, redactor-șef Adrian Rogoz). În ultimii ei ani de apariție, în paginile* Colecției *s-au afirmat și scriitori care se aflau atunci la început de drum și care azi formează „generația de mijloc" (Voicu Bugariu, Constantin Cublești, Leonida Neamțu, Mircea Opriță, Gheorghe Săsărman, Miron Scarobete ș.a.). Aceștia și-au continuat individual ascensiunea în perioada 1974-1982, când peisajul literar românesc a fost lipsit de orice publicație periodică sf. Primele decenii postbelice au oferit largi șanse, care ulterior s-au tot îngustat, de a debuta editorial și de a publica în continuare volume individuale: la fosta Editură a Tineretului exista o foarte activă colecție sf, fără nume, dar ușor de recunoscut după triunghiul isoscel de pe copertă (figurare stilizată la extrem a unei nave cosmice în poziția de start!), colecție transferată în 1970 Editurii Albatros, nou înființate, și neinspirat re-botezată „Fantastic Club"; colecția și-a păstrat o vreme ritmul susținut, actualmente continuându-și apariția în ritm de 1-2 titluri pe an. Din 1982, odată cu apariția publicației anuale* Almanah Anticipația[9], *intră în arenă „noul val" al sf-ului românesc, care, în ciuda unor șanse editoriale mai ingrate, a știut să se diferențieze și să-și afirme o fizionomie proprie, atât ca grup, ca generație, cât și individual. Ne-răsfățată editorial, tânăra generație se poate consola, în schimb (dacă asta poate fi o consolare), cu existența unui mai larg cadru organizatoric de manifestare orală:* fandom-*ul românesc a apărut, practic, odată cu constituirea în aproape toate orașele țării a unor cenacluri sf care se întâlnesc anual în „convenții" naționale (începând din 1972, dar cu participare masivă abia din 1980). Aceste consfătuiri pe țară sunt însoțite de concursuri de literatură și grafică*

sf, iar nuvelele, povestirile și schițele premiate la aceste concursuri își găsesc anual locul în Almanah Anticipația *(supliment sf al aceleiași reviste,* Știință și tehnică*; redactor-șef al revistei și al almanahului: Ioan Albescu; din* Almanah Anticipația *au apărut până în prezent 8 volume de peste 300 de pagini fiecare). Împreună cu cele câteva fanzine ce apar sporadic în diverse orașe din țară (dintre care cele mai constante sunt cele de la Timișoara:* Helion*, redactor-șef Cornel Secu, și* Paradox*, redactor-șef Viorel Marineasa),* Almanahul Anticipația *rămâne principala șansă de afirmare publicistică a tinerilor din „noul val". Unii dintre ei au reușit să-și vadă publicat primul volum: Mihail Grămescu, Lucian Ionică, Leonard Oprea, Gheorghe Păun, Alexandru Ungureanu, Rodica Bretin, Radu Honga, Cristian Tudor Popescu, George Ceaușu. Alții, nu mai puțin promițători, își așteaptă încă rândul la porțile editurilor: Ovidiu Bufnilă, Mihnea Columbeanu, Constantin Cozmiuc, Dorin Davideanu, Bogdan Ficeac, Silviu Genescu, Ștefan Ghidoveau, Mircea Liviu Goga, Răzvan Haritonovici, Marcel Luca, Dan Merișca, Lucian Merișca, Alexandru Pecican, Ovidiu Pecican, Viorel Pârligras, Marius Stătescu, Dănuț Ungureanu și alții.*

Modul în care și-au făcut intrarea în Science fiction *toți acești autori ar putea oferi un interesant material de studiu pentru sociologia literaturii. În cazul „generației vârstnice" este aproape generală „adopțiunea", „convertirea" întru* Science fiction *a unor scriitori afirmați anterior în alte domenii: Mihu Dragomir (1919-1964) - poet deja consacrat în 1962, când îi apărea volumul* Povestiri deocamdată fantastice*; Vladimir Colin și Georgina Viorica Rogoz - cunoscuți mai întâi ca autori de basme; Ion Hobana și Horia Aramă - inițial autori de „literatură pentru copii"; I.M. Ștefan - autor de știință popularizată; Victor Kernbach apăruse anterior cu versuri și note de călătorie, iar Adrian Rogoz - cu o piesă de teatru; ș.a.m.d. La scriitorii din „generația de mijloc" predomină debutul direct în* Science fiction*, urmat însă imediat de o extindere a interesului și asupra altor genuri, cultivate apoi în paralel cu sf-ul (în special asupra romanului „realist" și a criticii literare, domenii în care s-au manifestat Mircea Opriță, Constantin Cubleșan, Voicu Bugariu). În cazul „noului val" debutul direct în* Science fiction *se generalizează, dar tind să se generalizeze și tendințele centrifuge,*

ispita „evadării" din „ghetto"-ul sf înspre direcții presupuse a. Oferi mai multe șanse de afirmare, mai multe recompense materiale și morale, mai mult prestigiu și renume etc.: reacția de frustrare e evidentă, după cum și auspiciile, deloc faste, sub care stă această „apostazie".

Tabloul se nuanțează, în continuare, și devine mai complex, prin intervenția cazurilor, să le zicem, „atipice", prin manifestarea în Science fiction, *care nu poate fi ignorată, a unor scriitori cu renume bine stabilit în alte genuri literare, ce vin să adauge, cu numele lor, un prestigiu în plus genului. Cazuri atipice, deci singulare, aparte, fiecare în felul său, având în comun doar faptul că scriitorii respectivi nu pot fi încadrați în niciuna dintre „generațiile" constituite ca atare, întrucât traiectoria destinului lor literar și-a urmat propriul curs, autonom, solitar, independent, fără nicio tangență cu tumultul și cu dinamica interioară a generațiilor din sf-ul românesc. Cel nud ilustru, fără discuție, este cazul lui Mircea Eliade, mult prea cunoscut pentru a mai necesita acum detalii; destul să amintim că Mircea Eliade ca* scriitor, *aparține pe de-a-ntregul literaturii române, continuând să scrie, după război, în Franța și în Statele Unite, exclusiv în românește. Un caz „insolit", neîncadrabil în niciuna dintre generațiile literare amintite, este și cel al lui Ovid S. Crohmălniceanu: deși a însoțit, în postură de critic, încă din anii '50, întreaga istorie postbelică a sf-ului românesc, el a irupt* ca scriitor *abia în anii '80, afirmându-se în paralel cu tinerii din „noul val", dar separat de aceștia. În fine, mai sunt scriitorii care s-au manifestat doar ocazional în* science fiction *(ceea ce Mircea Opriță numește „sf-ul de duminică"*{10}*), reușind însă, în câteva cazuri, să-și înscrie numele în istoria genului la noi. Contribuțiile de acest fel, venite „din afară", rămân de obicei mai puțin cunoscute amatorilor genului, ocazia de față fiind de aceea binevenită pentru a rememora câteva dintre ele, survenite în perioada care ne interesează aici. Se află în această situație, de exemplu, Mircea Horia Simionescu, cu* Norul de argint *(1969), sau Ion D. Sârbu, cu* Șoarecele B *(povestire apărută în 1983, în volumul omonim, deși e datată de autor 1956, și re-datată 1966).*

Din aceeași categorie face parte și Lobocoagularea prefrontală, *postuma a lui V. Voiculescu, scrisă în 1948, recuperată și pusă în*

circulație mai întâi în revista Transilvania *de la Sibiu (nr. 9/1982) iar apoi în vol.* Gânduri albe *(1986).*

*

A rămas la urmă „nuca cea mai tare": criteriul propriu-zis critic în virtutea căruia am făcut selecția, criteriul care legitimează și ratifică intuiția, impresia de lectură, judecata de valoare în Science fiction.

Impresia de lectură nu ne rătăcește niciodată, se știe, chiar dacă nici prea departe nu ne duce. Sigur este, în orice caz, că ea ne poate duce de-a dreptul, fără ocol și fără greș, în chiar miezul fenomenului, ne poate pune instantaneu față în față cu „dihonia" care, cum spunea cineva{11}*, pentru scriitor și pentru cititor răspunde la numele de* science fiction; *știm că este acolo, știm intuitiv* ce *este, dar nu știm spune clar și explicit, la o adică, tocmai* ce *este, nu putem formula conceptual o definiție cel puțin satisfăcătoare a acelui* ce, *a acelui* quid *pe care intuitiv l-am perceput din plin:* și quaeres nescio…

Sintagmele critice în care impresia de lectură a fost fulgurant „prinsă" reușesc totuși să-i surprindă și să-i păstreze palpitul viu, să-i conserve și să-i comunice „adevărul", circulând ca monedă forte, chiar dacă fără acoperire conceptuală. Avem, astfel - cel mai recent și mai aproape de noi - cazul lui Voicu Bugariu, care, prin 1980-1981, a lansat sintagma „vertij intelectual":

„Uimirea, stupoarea, vertijul intelectual - ținte ale literaturii manieriste - nu pot fi cu niciun chip obținute prin texte modeste sub raportul scriiturii… „{12}

„Ca și mai vechii sau mai noii manieriști, autorii de literatură S.F. Sunt niște ingenioși, capabili să clădească pe scheletele unor paradoxuri. Aceste paradoxuri își mențin intactă capacitatea lor imanentă de a stârni vertij intelectual atât timp cât evoluția obiectivă nu le transformă în silogisme… Textele S.F. Sunt realmente rotițe ale unei mașini de șocat, un ansamblu, de trucuri logice menite să uluiască, să facă mințile «să stea în loc».{13}

„Vertijul intelectual este o formulă care „a prins", și o putem găsi

invocată, oral sau în scris, în cele mai diverse ocazii, acolo unde apare necesitatea de a numi cumva acel quid *pe care-l putem găsi numai în* Science fiction *și prin care acesta este ce este. Din păcate, Voicu Bugariu nu a mai insistat, nu a mai revenit pentru a-și preciza impresia și gândul, nu a oferit încă, după câte știu, o definiție completă și coerentă a sf-ului centrală nu pe fașionabilul concept de manierism, așa cum fără succes a încercat, ci „numai" pe acest genuin „vertij intelectual", atât de „adevărat" și de sugestiv prin sine însuși, prin simpla sa invocare.*

Tot prin simpla sa invocare s-a impus și mult mai celebrul „sense of wonder", *care a ajuns, practic, monedă curentă a criticii literare aplicate la* science fiction. *Se apelează curent și firesc, în caracterizarea și valorizarea cărților de* science fiction, *la sintagma* „sense of wonder" *(simț al uimirii, al minunării), devenită aproape un „clișeu" critic. A spune, într-un comentariu critic, despre o carte sau despre un autor, că știe da expresie acestui indefinit și încă nedefinit* „sense of wonder" *- este un net superlativ: echivalează practic cu o recunoaștere a apartenenței la „gen" și, mai mult, echivalează cu o judecată de valoare, cu o ratificare critică fără rezerve. În acest sens, e momentul să spun - odată ajunși în acest punct vital - că niciuna dintre povestirile și nuvelele pe care le puteți citi în volumul ce-l țineți în mână în acest moment, fie ea* soft *ori* hard, nu *este lipsită de o doză mai mare sau mai mică din acest inefabil* „sense of wonder". *(Aceasta cel puțin în intenție și în convingere subiectivă, pentru că, obiectiv, rămâne oricând posibilitatea unei dereglări de moment a „antenelor" critice; ceea ce nu anulează însă criteriul în sine pe baza căruia aceste antene funcționează, când funcționează.)*

Cu toată frecvența și operanța ei empirică, sintagma sense of wonder *rămâne, nu mai puțin, aproximativă și ambiguă, rare fiind încercările de a-i conferi acea claritate conceptuală, acea univocitate denotativă ce-ar putea-o face aptă a rezista exigențelor unei definiții propriu-zise. Aproximațiile infailibil orientate intuitiv nu lipsesc, însă. „Ceea ce găsim în* science fiction" *- spunea, cu decenii în urmă, unul dintre cei mai reprezentativi critici ai genului, Damon Knight, într-o carte devenită „clasică" în critica sf - „nu diferă de răsplata pe care ne-o oferă literatura în general, atât doar că se*

exprimă diferit. Trăim pe o minusculă insulă a lucrurilor pe care le cunoaștem. Uimirea noastră veșnic nesecătuită în fața misterului ce ne înconjură din toate părțile este ceea ce ne face să fim ființe umane. În science fiction *putem întâmpina acest mister nu prin simboluri mărunte, de fiecare zi, ci prin marile simboluri ale spațiului și timpului…* Science fiction-ul *există pentru a ne procura ceea ce Moskowitz și alții numesc* „the sense of wonder": *ceva ce ne lărgește orizonturile minții, nu importă în ce direcție - peisaje de pe alte planete, ori interiorul unei artere văzut «cu ochiul» unei globule, ori cum* e *să te simți deodată altceva față-n față cu o pisică… orice trăiri senzoriale inedite, pe care cititorul nu le poate experimenta pe propria-i persoană - astea-s grăunțele pe care le macină moara, asta-i tot ce fac cei care scriu* science fiction."{14}

Așa difuz și confuz cum este, acest de două ori intraductibil „sense of wonder" *reușește totuși să meargă direct la țintă, reușește să surprindă și să spună ceea ce-și propune să spună. Pentru mine,* așa cum *le văd eu, cu ochelarii teoretici proprii, atât* „sense of wonder" *cât și* „vertijul intelectual" *nu sunt altceva decât soluții diluate pentru uz critic ale sublimului teoretic - esență prea „tare", prea concentrată, pentru a se putea administra* tale quale *în cazuri individuale. „Simțul uimirii" dă o expresie mai difuză, mai „îndulcită" și, critic, mai elastică, mai maleabilă, mai utilizabilă deci, aceluiași vechi concept și aceleiași eterne experiențe estetice pe care o cunoaștem sub numele de „emoție a sublimului". În felul acesta, conceptul teoretic „sălbatic" „se domesticește" în instrument critic curent.*

În întâmpinarea temperării critice a tăișurilor teoretice vine - trebuie spus - însăși literatura sf care se scrie azi la noi. Tăișurile se tocesc, tensiunile se destind, dilemele și antagonismele se relativizează prin estetizare, grație unei superioare înzestrări a scriitorului român (de science fiction, *inclusiv) sub raportul inteligenței artistice, sub raportul ingeniozității speculative și al debitului imaginativ, sub raportul rafinamentelor de gust și al simțului humorului. (Să ne întristăm ori să ne bine-dispunem dacă vom descoperi într-o zi că scriitorul român stă mai bine la capitolul* „sense of humour" *decât la capitolul* „sense of wonder"?) *Ideea însăși a extrapolării - resort vital pentru* science fiction - *este*

supusă deriziunii, de exemplu, de către Mircea Horia Simionescu, în povestirea Norul de argint, *printr-un bine strunit exces caricatural, prin extrapolare aberantă logic, prin escalada unui determinism absurd dar irezistibil, prin sistematice efecte oximoronice rezultate din împestrițarea texturii registrului grav, „sublim", cu fire trase din urzeala registrului hilar, derizoriu. Tratamentul de imunizare a ficțiunii prin auto-ironie preventivă este evident; și eficient, dovadă - acordurile patetice din final, ce poate intra în rezonanță, „sunând a plin", tocmai grație antisepticei relativizări ironice care a curățat în prealabil spațiul necesar producerii acestui fenomen de rezonanță. Ori, alt exemplu, s-ar putea scrie un întreg studiu de estetică sistematică pornind de la rafinamentul „estet" și insidiile ironiei ce-l subminează, de la subtilitatea speculativă și tehnica narativă de care face uz Ovid S. Crohmălniceanu, în* Scrisori din Arcadia, *pentru a pune să se înfrunte, în armură sf, două vechi și respectabile concepte estetice care, de când se știu, se împacă precum apa și cât focul: sublimul și grațiosul.*

Prin tradiție și condiție, scriitorul român (și cel de science fiction *nu face excepție) vine la „întâlnirea" cu criticul înarmat cu un* „esprit de finesse" *ce-l obligă pe cel din urmă să se lepede de orice* „esprit de geometrie", *sub sancțiunea descalificării. Sancțiune a descalificării ce-l așteaptă pe critic și în caz că ar comite eroarea capitală de a refuza valorii recunoașterea din considerente doctrinare, teoretice, valorii - așa cum o întâlnește ființând în concret, „în stare nativă", având deci suficiente rațiuni de a exista din moment ce există. Dacă din doi unul trebuie neapărat să se lepede de sine, acesta nu poate fi decât criticul: doar el este cel presupus a fi dator să dea oricând dovadă de comprehensiune, de largă receptivitate critică etc…ceea ce nu e posibil în lipsa capacității de obiectivare, de înstrăinare de sine, chiar, și de propriile convingeri teoretice, „doctrinare", „reducționiste" ș.a.m.d.*

Și totuși, există un risc de descalificare încă și mai mare: acul magnetic e bun la ceva doar dacă arată cu obstinație nordul.

Iar în science fiction *nordul este sublimul.*

Iată de ce, vrând-nevrând, trebuie să închei pe o notă discordantă. Am spus de la bun început că această antologie se vrea o oglindă în care literatura noastră sf de azi să se poată vedea așa cum este *(ceea*

ce, cu probele în față, putem constata că nu e puțin); am acum mai mult datoria decât dreptul să adaug: dar și așa cum ar putea să fie *(ceea ce ar însemna, totuși, ceva mai mult).*

Marile opere și capodoperele sf-ului românesc de azi și de mâine încă nu s-au scris, dar cei care le vor scrie se află deja printre noi, poate chiar printre cei ale căror nume le puteți întâlni în paginile ce urmează.

Cluj, septembrie 1989

CORNEL ROBU

MIRCEA ELIADE

Unul dintre evenimentele editoriale ce au marcat ultimele două decenii de science fiction *românesc a fost apariția, în 1981, la Editura Cartea Românească, a volumului* în curte la Dionis *de Mircea Eliade, volum în care sunt incluse și nuvelele* Les trois Grâces *și* Tinerețe fără de tinerețe… *ambele datate de autor „Paris, 1976". Prezent și până atunci în istoria genului la noi, prin* Secretul doctorului Honigberger *(1940).* Nopți la Serampore *(1940)* și un om mare *(1945), Mircea Eliade își înscrie astfel numele și în istoria recentă a sf-ului românesc, prin cele două nuvele scrise departe de țară, dar în românește, ca de altfel tot ce a scris după război* ca scriitor; *autor al unor lucrări științifice fundamentale, mai ales în domeniul istoriei religiilor, lucrări scrise în engleză sau în franceză și traduse peste tot în lume,* ca scriitor *el aparține însă pe de-a-ntregul literaturii române: atât înainte de război, când trăia în România, unde se afirmase drept unul dintre scriitorii de prim plan ai epocii, cât și după război, în Franța și America, Mircea Eliade a continuat să scrie literatură, „ficțiune", exclusiv în românește.*

S-a născut la 9 martie 1907, la București, unde urmează clasele primare și absolvă apoi Liceul „Spiru Haret". Întâmplare ori nu, fapt este că a debutat în 1921, cu o povestire „științifică", în paginile principalei publicații de popularizare a științei care apărea pe atunci, Ziarul științelor populare, *condus cu numai câțiva ani în urmă, între 1912 și 1916, deci în vremea copilăriei lui Mircea Eliade, de către Victor Anestin - pasionat al astronomiei și primul scriitor de* science fiction *din literatura română. Datele biografice cunoscute, destul de sumare de altfel, includ în continuare, ca momente*

definitorii în formația intelectuală a lui Mircea Eliade, absolvirea studiilor în filosofie la Universitatea din București (1928), apoi experiența crucială a celor trei ani (1928-1931) petrecuți în India, unde studiază la Universitatea din Calcutta. Întors în țară, își susține doctoratul în 1932. Este asistent la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București (1933-1939), timp în care se afirmă drept una dintre personalitățile de prim plan ale vieții literare și intelectuale din România interbelică, colaborând intens la marile reviste ale vremii și publicând numeroase cărți, aproape toate intrate în fondul de aur al culturii române. Între 1940 și 1944 lucrează în diplomație, ca atașat cultural, mai întâi la Londra, apoi la Lisabona. În anii 1946-1948 este profesor universitar la Paris, iar în 1956 se stabilește, pentru tot restul vieții, ca profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago (S.U.A.), unde a *încetat din viață la 22 aprilie 1986.*

Apartenența la Science fiction *a celor cinci nuvele mai înainte amintite nu este încă unanim acceptată, mulți le consideră pur și simplu „nuvele fantastice", alături de cunoscutele capodopere cu care Mircea Eliade a îmbogățit acest gen (romanele* Domnișoara Christina *și* Șarpele, *nuvelele* La țigănci *și* Pe strada Mântuleasa *ș.a.). Statutul sf al celor dintâi este însă perfect demonstrabil, dacă acceptăm că fantasticul nu admite o explicație logică, rațională, „științifică", pe când sf-ul, din contră, nu numai că admite o astfel de explicație, nu numai că o permite, dar o și pretinde. Desigur, din atributele și prerogativele literare ale „științei din științificțiune" se împărtășesc legitim, ca peste tot în* Science fiction, *nu numai ideile și ipotezele riguros demonstrate și verificate științific, cele care beneficiază de acoperirea și „blindajul" unor științe exacte, „tari"* (hard Sciences), *dar și acele ipoteze ce se revendică din așa-numitele* soft Sciences *(„științele umane", „științele sociale" etc.), ori fie și numai din științe imaginare ori din „pseudo-științe". Decisivă, în literatura sf, ca peste tot în literatură, este doar capacitatea scriitorului de a opera, în act, în concretul operei, al fiecărei opere în parte, „acea suspendare voită a neîncrederii"* („that willing suspension of disbelief") *despre care, încă la începutul secolului trecut, vorbea Coleridge ca despre condiția necesară a trăirii în ficțiune, cu tot ce decurge din aceasta, inclusiv, și mai ales, plăcerea*

estetică. Desigur, în hard sf *suspendarea ficțională a neîncrederii beneficiază de un suport mai solid, mai* hard, *acela al adevărului științific ferm și verificat, având darul de-a angaja în actul lecturii acel „simț al realului" esențial în producerea efectului literar al „iluziei realiste"; la nevoie, însă, în* soft sf *ajunge și ceva mai puțin pentru „suspendarea voită a neîncrederii": ajunge „o aparență a adevărului suficientă pentru a procura acestor umbre ale imaginației acea voită suspendare de moment a neîncrederii, care constituie credința poetică" (S.T. Coleridge,* Biographia Literaria, *1817, cap. XIV).*

În contextul acestui inalienabil „regim de ficțiune", general și diferențiat totodată, apare în adevărata sa lumină funcționalitatea acelei explicații „științifice", logice, raționale, explicație care indubitabil există și în cele cinci mai-sus-amintite nuvele ale lui Mircea Eliade, chiar dacă ea se revendică nu din știința propriu-zisă, verificată ori verificabilă experimental, și ratificată numai în această măsură, ci doar din doctrine quasi-științifice, depistate ca atare de specialistul în istoria religiilor în cuprinsul unor texte „sacre", canonice ori apocrife, orientale ori medio-orientale.

Și într-adevăr, are vreo importanță, literar vorbind, că doctrinele și practicile esoterice indiene (Yoga, Tantra) din care sunt desprinse ipotezele extrapolate în Secretul doctorului Honigberger *și* Nopți la Serampore *nu erau, la data apariției acestor nuvele (și, după câte știu, nu sunt nici în prezent), demonstrate și verificate științific, experimental, în conformitate cu toate exigențele, rigorile, baremurile, probele de adevăr etc. pe care știința propriu-zisă le presupune? Suspendarea ficțională a neîncrederii în reversibilitatea timpului ce reduce durata unei vieți umane individuale la proporții infime în raport cu marile durate supra-individuale* (Nopți la Serampore), *suspendarea ficțională a neîncrederii în dislocările temporale și invizibilitatea corpului omenesc* (Secretul doctorului Honigberger) - *toate acestea nu au nevoie, la Mircea Eliade, decât de minime și vagi referiri la prezumtivele doctrine „științifice" oculte îngropate în străvechi tradiții esoterice indiene, pentru a genera, la lectură, un autentic și intens* „sense of wonder" *care, în* Science fiction, *este numele adevărat al plăcerii estetice și, implicit, al valorii.*

Mai departe, are vreo importanță, iarăși literar vorbind, că extrapolarea pe scara magnitudinilor (premisă a insolitării specifice în science fiction*) nu apare asigurată „științific", în* Un om mare, *decât printr-un fugitiv simulacru de explicație („macrantropia"), vădit convențională și probabil nu mai puțin inconsistentă la o eventuală „probă a adevărului", oricum mult mai puțin insistent explicitată decât, de exemplu, în cunoscutul roman al lui H.G. Wells* Hrana zeilor (The Food of the Gods, *1904), unde dimensiunile corporale se află, de asemenea, în progresivă și instopabilă dilatare, ori într-un roman, mai puțin cunoscut la noi,* The Shrinking Man *(1956) de Richard Matheson, unde dimensiunile corporale se află, invers, într-o progresivă și ireversibilă reducție, cauza invocată (contaminare prin căderi radioactive), cât se poate de șubredă „științific", nefiind însă un impediment în calea aceluiași „*sense of wonder"? *Or, dacă legitimitatea apartenenței la* science fiction *nu este niciun moment pusă sub semnul întrebării în aceste cazuri, ca și în atâtea altele similare, de ce am pune-o sub numitul semn în cazul nuvelei lui Mircea Eliade, unde incipienta „explicație" poate fi oricând „actualizată" în virtualele-i implicații și, pe această cale, amplificată?*

*Apartenența la „știința imaginară" ori la „pseudo-știință" descalifică doar în știință, nu însă și în literatură, în ficțiune, unda descalificarea (valorică) intervine, când intervine, de la caz la caz, doar în funcție de calitatea artistică intrinsecă a operei concrete date. Este, așadar, lipsit de sens să ne speriem, în diagnosticul valoric și în comentariul critic, de cuvinte ca „știință imaginară" ori „pseudo-știință": se pot scrie capodopere, în S*cience fiction, *și pornind de la astfel de idei și ipoteze, iar Mircea Eliade se numără printre scriitorii care fac d*e facto do*vada în acest sens.*

Iată, în continuare, cazul nuvelei Les trois Grâces, *pe care-o puteți (re) citi și în antologia de față. A fost, oare, riguros verificată științific ideea din „Apocrifele Vechiului Testament" privitoare la implicațiile biologice și medicale ale teologiei păcatului originar", conform cărora „numai cel care e amenințat de cea mai gravă primejdie, numai acela are, deocamdată, șansa de a dobândi tinerețea fără de bătrânețe", întrucât „însăși dialectica Creației cere ca procesul de regenerare să înceapă* numai *când organismul e*

amenințat de moarte"? A fost verificată de cineva însăși existența ori inexistența în menționatele „Apocrife ale Vechiului Testament" a unor astfel de pasaje? Evident că, personal, nu am fost în măsură să fac o asemenea verificare, și nici nu mi-a trecut prin minte așa ceva, nici măcar pentru un singur moment. Și aceasta nu numai pentru că îmi depășește competența, dar, nu mai puțin, și pentru că o asemenea operație, în ipoteza că s-ar găsi totuși cineva s-o facă, ar rămâne perfect irelevantă și superfluă din punct de vedere literar: presupunând că aceste apocrife fragmente biblice există cu adevărat, ele ar avea, în regim sf, statut de pseudo-știință, asemeni doctrinelor indiene Yoga și Tantra din nuvelele scrise de Mircea Eliade în 1940; iar dacă nu există, și au fost inventate ex nihilo *de scriitor, în virtutea unui imprescriptibil drept la imaginație, ele se împărtășesc din statutul sf al „științelor imaginare": în ambele cazuri, oricum, legitimitatea și funcționalitatea lor* literare *nu ies cu nimic știrbite, rămân perfect valabile și viabile. Pentru că - și aici reintrăm pe teren propriu-zis literar - asemeni atâtor alte scrieri fantastice ori sf ale lui Mircea Eliade, și nuvela* Les trois Grâces *știe să răspundă magistral funcției sale specifice și ireductibile* ca literatură: *știe să ne procure, la lectură, plăcere estetică, spunând, cu un drum (dar numai cu* acest *drum!), și ceva despre om, despre condiția sa ca ființă trecătoare și muritoare în această lume, într-o lume căreia nu-i poate vedea nici începutul, nici sfârșitul.*

O astfel de problematică manifestă, în Science fiction, o *firească și explicabilă afinitate cu acea categorie de personaje consacrate sub denumirea de* mutanți. *Printre atributele supra-umane ce-i definesc pe mutanți, cel mai frecvent revine nemurirea, sau o longevitate asimilabilă acesteia. Aici, științificțiunea românească a ultimelor decenii vine cu o subtilitate proprie, ce exprimă o opțiune profundă, de substanță: evoluția de la om la mutant, de la efemer la etern, este tratată ca o implicită involuție: individul uman care, voluntar ori involuntar, se ridică deasupra speciei și condiției sale de om, cade implicit mai prejos de acestea, de unde și nostalgia revenirii la etalon, la trista dar demna efemeritate a Omului pe Pământ.*

Este remarcabil de observat cum, aflat la atâtea mii de kilometri depărtare de țară, scriitorul român manifestă, în esență, aceleași instincte și opțiuni, în problema-limită a încercării limitelor

omenescului, ca și scriitorii rămași în țară. Dar, atenție, cu un mic accent în plus, la fel de esențial. Acest accent nu apare încă în nuvela Les trois Grâces, *unde un original tratament de reîntinerire la care sunt supuse trei femei în vârstă este întrerupt brusc în urma unei dispoziții oficiale, în România anilor '50; condiția semi-vegetală de hamadriade, condamnate să trăiască de-atunci încolo „ca florile, după soare", întinerind în fiecare primăvară și îmbătrânind în fiecare toamnă, este o continuă sursă de nefericire pentru cele trei femei mutante. În schimb, în nuvela* Tinerețe fără de tinerețe… *(titlu parafrazat după* Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, *superbul basm popular românesc pe tema imortalității și a călătoriilor în timp), bătrânul dascăl de provincie Dominic Matei, devenit mutant - deci tânăr, nemuritor și hipermnezie - în urma unei electrocutări prin fulger, rămâne însă inalienabil „un om liber": „ «Într-un anumit sens, e adevărat» se auzi gândind. «Dar spre deosebire de personajele romanelor de science fiction, ți-ai păstrat libertatea de a accepta sau refuza această nouă condiție. În clipa când, pentru un motiv sau altul, ai dori să reintegrezi cealaltă condiție, ești liber s-o faci…». „Sunt, totuși, un om liber" - își spune el în momentul când, prin propria voință și opțiune, decide să se întoarcă în orășelul natal, Piatra Neamț, pentru a muri acolo bătrân și decrepit.*

Am preferat, aici, Les trois Grâces - *nu numai, dar și - din motive de spațiu editorial,* Tinerețe fără de tinerețe… *având mai degrabă dimensiunile unui mini-roman.*

LES TROIS GRÂCES

— Este curios că s-a gândit la asta… Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces…*

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămâni. La câțiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul câinelui, ar fi trecut pe lângă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou - pentru a câta oară? - să găsească rima. Se încăpățânase să păstreze întreg, numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica…* A întors speriat capul; un câine mare, negru se îndrepta spre el, pe pietriș, și în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii înalte și brazi, cele trei vile. Așa cum nu mai văzuse până atunci. Păreau izolate, și totuși comunicau între ele; dar nu înțelegea cum. Le privea fascinat, nemaiîndrăznind să clipească. (Câteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpânindu-și anevoie enervarea: „Știu, este pur și simplu un tic; dar dacă ai avea puțină voință… Pentru că, iartă-mă că ți-o repet, pentru cel care te privește…” „Dar nu clipesc întotdeauna”, a întrerupt-o zâmbind. „Când mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare…” „Nu vorbeam de flori”, reluă Sidonia. Este meseria ta…” Poate că atunci, în acea clipă, a înțeles. Cuvintele acelea, „meseria”, „este meseria ta”, i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rând, este o știință foarte precisă… În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi așa, nu-mi aparține. Nu aparține, poetului, și nici naturalistului…”)

— Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că și-a amintit de ele tocmai atunci, când… Se întrerupse brusc, încercând să-și înăbușe un suspin. Dumnezeu să-l ierte! adăugă coborând glasul.

Apoi întinse mâna și apucă paharul cu vin.

— *Les trois Grâces,* repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!*…

Ce casă de vis! Să poți lucra aici o vară întreagă, să nu faci altceva decât să scrii!… Dar îl exaspera câinele. Se învârtea în jurul lui, la câțiva metri, lătrând tot mai strident, neîndrăznind să-l privească și totuși cu capul necontenit îndreptat, amenințător, către el. Îi strigă în glumă: „Potaie!" încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăblița de aramă și citi: *Les trois Grâces.* „Evident! Acum înțeleg!", șopti.

— Dar, în fond, de ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel își îndreaptă privirile spre Zalomit și zâmbi trist.

— Tinerețe, spuse. Amintiri din tinerețe. De când eram toți trei la studii în Elveția.

Își duse stângaci mâna la ochi și începu să se frece. Apoi, cu un oftat, își umplu din nou paharul.

— Eu le-am descoperit întâi, începu Zalomit, dar în duminica următoare i-am adus și pe ei să le admire. *Les trois Grâces.* Într-adevăr nu li se potrivea alt nume. Căci, deși erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înțelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut și lor, firește, dar eu eram pur și simplu îndrăgostit, de fiecare în parte și de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în fiecare duminică. Am venit odată, toți trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de câteva palme, dar ningea întruna, și, printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie și se întuneca repede, printre brazi, parcă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zâne…

— Am mai fost și altă dată pe zăpadă, îl întrerupse Magi Pavel. Dar n-a mai fost așa frumos…

Zalomit clătină din cap.

— Nu, te înșeli. Pe zăpadă n-am fost decât o singură dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

— În niciun caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mu instalasem încă la Geneva. Și nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanța aceea de iarnă o petrecusem în țară…

— Poate că nu vorbiți de același lucru, interveni Nicoleanu.

După câțiva ani… amintirile, știți și dumneavoastră…

— Dar *Les trois Grâces* sunt mai mult decât amintiri din tinerețe, îl întrerupse Zalomit. Cel puțin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei bineînțeles. Fără niciun succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un alt volum, mult mai pretențios. Eram pur și simplu entuziasmat de Paul Valéry… Când le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii și brazi, mi-am spus: Să poți scrie aici, o vară întreagă, singur, neștiut de nimeni…

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntându-se.

— Aflasem și numele arhitectului, continuă Zalomit, și l-am ținut minte multă vreme, poate zece - cincisprezece ani. Dar cu toată admirația mea, l-am uitat. Așa cum am uitat, de altfel, atâtea altele, adăugă încercând să zâmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

— Nu prea înțeleg la ce faci aluzie, spuse.

— În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces.*

— Cât se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinerețe; pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-și aducă aminte tocmai de *Les trois Grasses?* Poate pentru că, după atâția ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atâtea alte amintiri comune din Elveția! De ce și-o fi adus aminte de *Les trois Grasses?* Mai ales că, la drept vorbind, așa cum căzuserăm de acord cu toții, nu numai noi trei, ci și alți colegi de-ai noștri, numai două din ele erau propriu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puțin așa cum trebuia să fie o elvețiană de douăzeci și cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziția scaunului și-și încrucișă brațele pe masă.

— Cred că vorbim de două lucruri cu totul deosebite, care n-au nimic de-a face unul cu altul. Eu îți vorbeam de cele trei vile de lângă Vevey, care se numeau *Les trois Grâces*, și prin fața cărora ne-am plimbat de atâtea ori; odată într-o duminică din ianuarie, și pe ninsoare.

— Acum, că te ascult, începu gânditor Hagi Pavel, parcă mi-aș aduce aminte de niște pitici în curte, și un bazin smălțuit albastru…

Zalomit ridică plictisit din umeri.

— Nu. Confunzi cu alte vile și căsuțe. *Les trois Grâces* n-aveau pitici și nici bazin.

— Poate confund, spuse Hagi Pavel. Dar sper că îți mai aduci aminte de Yvonne și de Henriette, și de o a treia fată, îmi scapă acum numele, cu care ne-am avut noi bine, iar unii din noi chiar foarte bine, aproape doi ani de zile… Ție îți plăcea la început Yvonne, dar nu cred că a fost mare pasiune…

— Da, Yvonne… Evident, îmi aduc aminte numele. Dar n-aș ști să-ți spun cum arăta… Iar despre celelalte două…

— Henriette era destul de grasă, dar era, cum spuneam noi atunci, dată dracului, avea pe vino încoace. Și era deșteaptă foc. Ții minte cum te tachina când ne întâlneam cu toții - noi trei, și ele trei - la „Café des Vosges"? Întâi striga grupului întreg: *„Vive la Roumanie!"* Apoi îți căuta privirile și adăuga: *„Vivent les allies!"*

Zalomit ridică din nou din umeri zâmbind trist, intimidat:

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, dar nu-mi mai aduc aminte…

— Bine, înțeleg, continuă Hagi Pavel. Tu erai pasionat de poezie și de flori…Vedeai lumea altfel decât o vedeam noi. Și apoi, adăugă după o scurtă pauză, au trecut aproape patruzeci de ani…

— Dar n-am uitat nici pădurea de lângă Vevey, nici *Les trois Grâces,* deși, îți mărturisesc, nu m-am mai gândit la anumite întâmplări din tinerețea mea de vreo douăzeci și cinci de ani…

Tăcură toți, încurcați, evitând să se privească. Târziu, Hagi Pavel apucă brusc a doua sticlă și umplu paharele, cu mare grijă, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-i tremure mâna.

— *A propos* de Yvonne, începu. Mai ții minte cum le numea Aurelian la început? Le spunea: *Deux ou trois Grasses…*

Zalomit îl privi din nou cu mare atenție, apoi zâmbi.

— Asta n-o putea spune atunci, pentru că în anii aceia încă nu se tradusese în franțuzește cartea lui Aldous Huxley, *Two or*

Three Grâces. Dacă a spus-o, a spus-o mai târziu…

— Bine, bine, îl întrerupse Nicoleanu. Știm cu toții că memoria este așa cum sunt toate celelalte funcțiuni și facultăți: aproximativă și perisabilă. Dar, ca să revenim la ultimele cuvinte ale lui Aurelian Tătaru, ce credeți c-a vrut să spună?…

— Dumnezeu să-l ierte! murmură Hagi Pavel. Poate faptul că eram toți trei împreună, că ne reîntâlnisem toți trei după atâția ani, și tocmai aici, în munți, ca pe vremuri, când urcam spre Chamonix.

— Partea asta a Carpaților nu prea seamănă cu Elveția alpină.

vorbi absent Zalomit. Dacă a vrut să ne spună ceva, a vrut probabil să ne spună: „Îmi dau seama că sunt pierdut, dar nu mi-e frică, și nici vouă să nu vă fie frică de moarte". Și poate a vrut să ne spună că moartea este o împlinire, o perfectă integrare a tuturor facultăților înalte cu care am fost dăruiți. Și n-a găsit, pe loc, o altă imagine, sau poate n-a mai avut destule puteri să vorbească, și, deschizând ochii și văzându-ne pe amândoi acolo, lângă el, și-a adus aminte de perfecta armonie a celor trei vile, separate și totuși formând un singur corp arhitectonic, și ne-a evocat imaginea asta: *Les trois Grâces…*

— Bine, tu ești poet, îl întrerupse Hagi Pavel. Tu vezi lucruri pe care noi, ceștilalți…

Zalomit îl privi câteva clipe adânc, încruntat, apoi figura i se lumină deodată și zâmbi.

— Dacă vrei să știi, află că nu mai sunt de mult poet. Din după-amiaza aceea de iulie, când am dat prima oară cu ochii de *Les trois Grâces*, n-am mai încercat să scriu un singur vers. Am rămas ce trebuia să fiu de la început: un botanist. Nicio poetică din lume nu atinge perfecțiunea și semnificația celei mai timide flori… Se ridică brusc și le întinse mâna: Și acum, am să vă rog să mă iertați dacă vă las. Mă urc sus, la mine în cameră, să mă întind. M-a ajuns oboseala…

*

Tresări auzind pași pe cărare, și întoarse repede capul. La

început nu-l recunoscu, cu bascul îndesat mult pe frunte și cu mantaua de ploaie pe umeri.

— Vasăzică, nici dumitale nu ți-e somn, spuse Nicoleanu apropiindu-se.

Se așeză lângă el, în iarbă, înfășurându-și cu grijă mantaua în jurul genunchilor.

— Chiar în miezul verii, adăugă, nopțile, aici, la munte, sunt întotdeauna reci. Să fii cu mare băgare de seamă…

— Sunt obișnuit, vorbi Zalomit fără să-l privească. Aria mea de specializare e flora Carpaților. Câtă a mai rămas, adăugă parcă mai mult pentru sine.

— Te-ai oprit să te odihnești chiar aici, la câțiva metri de locul unde…

— Cât să fie ceasul? îl întrerupse Zalomit, întorcând brusc capul către el. Mi-am lăsat ceasornicul pe măsuța de noapte…

— Nu poate fi mai mult de trei. Într-un ceas răsare soarele.

— Deci, n-au trecut decât vreo douăsprezece, treisprezece ore… Mi-e peste putință să înțeleg cum s-a întâmplat, reluă după câteva clipe.

Nicoleanu își strânse și mai mult, cu înfrigurare, mantaua în jurul corpului.

— Nici eu nu înțeleg, spuse. Când v-am auzit strigând și am sosit în goană, doar două, trei minute mai târziu, nu-mi venea să cred ochilor. Numai un copil nepriceput, de la oraș, care ar fi urcat pentru prima oară pe munte, sau cineva care și-ar fi pierdut brusc cunoștința, ar fi putut aluneca și ar fi căzut, rostogolindu-se, douăzeci, douăzeci și cinci de metri, fără să încerce să se apuce de vreo rădăcină, sau de vreun smoc de iarbă înaltă sau chiar de pietre…

— Poate și-a pierdut cunoștința… Sau poate o fi avut o criză cardiacă, sau altceva… Cred că asta se va putea afla…

— S-ar putea afla, îl întrerupse Nicoleanu, dacă autopsia va fi făcută la timp și de cine trebuie…

— Îl cunoșteai de mult? întrebă Zalomit întorcând din nou capul către el.

— Bine, nu l-am cunoscut decât în ultimii trei, patru ani. Evident, îl întâlnisem de câteva ori, mai înainte. Cum, însă, nu

aveam aceeași specialitate, sau mai precis, *el* nu o mai avea, nu am avut nici prilejul atunci, prin anii 1960-65, să ne întâlnim mai des și să ne cunoaștem.

— De ce spuneai că nu mai avea aceeași specialitate? întrebă Zalomit.

Nicoleanu prelungea încurcat tăcerea, tot încercând să-și potrivească mantaua. În cele din urmă se ridică în picioare, căută mânecile mantalei, o îmbrăcă și își încheie nasturii până sus.

— De când nu v-ați mai văzut? întrebă într-un târziu.

— În ultima vreme ne întâlneam destul de rar, la câțiva ani o dată. Dar păstram legătura, prin prieteni comuni, prin colegi: ne scriam mai rar, căci eram amândoi foarte prinși fiecare cu treburile și răspunderile noastre. Și, totuși, când a aflat de la Hagi Pavel că voi veni în a doua jumătate a lui iunie, la Poiana-Dornei, mi-a scris, propunându-mi să petrecem câteva zile împreună, toți trei, aici, la cabană… Dar de ce întrebi?

Nicoleanu își freca încurcat mâinile.

— Voiam să știu dacă erai la curent cu cercetările lui, mai precis, cu descoperirile lui de acum vreo zece, unsprezece ani, când mulți dintre noi, cei care ne specializam în biologia medicală, credeam că doctorul Tătaru descoperise, sau era pe cale de a descoperi, tratamentul cancerului.

— De asta auzisem mai demult. Și chiar am discutat câte ceva. Mai precis, îl întrebam eu, și, deși paralizat de modestia lui proverbială, Aurelian mi-a mărturisit odată că, dacă nu va fi împiedicat de împrejurări, în cel mult doi - trei ani, mortalitatea provocată de cancer va fi inferioară celei provocate de tuberculoză sau de sifilis.

— Da, e adevărat. Asta se știa de mult: se știa că într-o zi problema cancerului va fi rezolvată, așa cum a fost rezolvată bunăoară, problema ciumei și a turbării. Dar nu știu dacă doctorul Tătaru a intrat în amănunte.

— Nu cred. Spunea doar că experiențele sunt cât se poate de încurajatoare…

— Multe experiențe au fost încurajatoare, reluă Nicoleanu, și nu au dus la niciun rezultat. Experiențele doctorului Tătaru,

care ne fascinaseră pe noi acum vreo doisprezece - treisprezece ani, erau de un alt ordin: presupuneau o metodologie revoluționară care nu avea nimic de-a face cu tot ce se încercase până atunci în tratamentul științific al cancerului. E drept, cum se obișnuiește în asemenea împrejurări secretul trebuia păstrat până când rezultatele pozitive vor fi fost verificate în ceea ce unii numesc serii minimale, adică în cel puțin trei sau cinci clinici. Așa că, pe atunci, nimeni dintre noi nu știa în ce constau experiențele. Dar aflasem ceva despre presupozițiile lor metodologice. Și când în ultimii doi-trei ani, am început să ne împrietenim, doctorul Tătaru mi-a mai spus ceva, evident, nu totul dar destul ca să înțeleg că ce aflasem noi nu erau zvonuri, cum s-a susținut mai târziu… Pentru că mai târziu s-a susținut…

Se întrerupse, ca și cum i-ar fi fost frică să încheie fraza și tăcu câtva timp încurcat.

— În sfârșit, acum se poate spune, reîncepu brusc, pentru că, pe de o parte, Aurelian Tătaru nu mai este, iar pe de altă parte pentru că s-ar părea (în chestiunile acestea nu se știe niciodată sigur ce e adevăr și ce e zvon sau propagandă) s-ar părea că experiențe similare au loc în laboratoarele din Rusia și din Statele Unite. Pe scurt, ideea doctorului Tătaru era aceasta: cancerul este provocat de o proliferare excesivă și anarhică a celulelor unui țesut sau ale unui organ. Procesul fiziologic e paradoxal, chiar contradictoriu. Pentru că fenomenul de multiplicare vertiginoasă a celulelor indică o pulsiune pozitivă, și anume regenerarea țesutului sau organului respectiv. În sine, apariția unui neoplasm, proliferarea masivă a celulelor, ar trebui să conducă la regenerarea totală a țesutului și, în cele din urmă, la regenerarea, adică la întinerirea, corpului întreg. Dar această pulsiune organică pozitivă este anulată de ritmul demențial al proliferării celulelor și de caracterul anarhic, haotic, al construcțiilor micro și macro celulare; s-ar spune că avem de-a face cu o tendință de creație devenită brusc amnezică, un proces fiziologic „a-teleologic", amputat de intenționalitate, și care „creează" în neștire și la întâmplare, fără scop, fără plan, fără structură…

— Extraordinar! exclamă Zalomit. Pur și simplu extraordinar! Cât i-ar fi plăcut lui Goethe această interpretare a neoplasmului, ca o creație haotică și lipsită de sens!… Și dacă ar fi citit-o, cât i-ar fi plăcut lui Aurelian *Morfologia plantelor* a lui Goethe! N-am să-mi iert niciodată că n-am insistat, că nu l-am rugat mai insistent să-mi vorbească despre experiențele lui!…

— Poate că n-ar fi spus mai mult, reluă Nicoleanu. Suferea, cum am îndrăznit să-i spun odată, suferea de o modestie aproape patologică.

— Și atunci, ce s-a întâmplat? Căci n-am mai auzit vorbindu-se despre descoperirea tratamentului, și nici el, când ne întâlneam, nu mai pomenea nimic de experiențele acelea atât de promițătoare.

Nicoleanu oftă adânc și întinse brațul spre vale, ca și cum ar fi vrut să-i arate ceva, apoi se răzgândi și-și așeză cuminte palma pe genunchi.

— Ce s-a întâmplat, nu știu prea bine nici eu, dar a trebuit să întrerupă experiențele când a fost numit șeful Spitalului din Giulești. L-ai întâlnit cumva în acel an, prin 1960-61?

Zalomit rămase o clipă pe ghiduri.

— Nu. Nici în 1960-61, nici în 1962.

— Cei care l-au văzut atunci n-au remarcat nicio amărăciune. Râdea tăcut, cum râdea el întotdeauna. „Ce n-am descoperit eu, au să descopere alții", spunea. Și apoi schimba vorba…

…Evident, era fatal; ar fi trebuit să înțeleg asta de mult. Cu experiența mea, ar fi trebuit. Proiectul Atlasului regional, trei monografii gata de tipar, și tot ce a urmat: zâmbetul lui Ursache, dând cu ochii de Catastrofa-Trei-Ierarhi, dar mai ales tăcerea lor când a luat cuvântul Imaculata-Concepțiune… Își simți tot sângele adunat în obraji și se trezi, brusc, întorcându-se cu tot corpul spre Nicoleanu.

— Dar, în fond, cum înțelegea Aurelian să rectifice procesul de proliferare a celulelor? În ce constau experiențele lui?

— Pe cât pot reconstitui din cele știute de mine și auzite de la el, Tătaru spera să pună la punct o soluție organică, sau un

ser, nu pot preciza mai mult, o soluție care, injectată în zona unde se declarase proliferarea, ar fi produs un fenomen, cum îi spuneam noi, în glumă, de „anamneză", de „trezire" a instinctului teleologic, prezent în orice microorganism. Evident, astea sunt doar metafore. Ce credea el că era pe cale să descopere era un agent de restructurare a pulsiunii organice. Odată mi-a spus: „În fond, descoperirea va fi utilizată mai mult în medicina întineririi decât în vindecarea cancerului. Pentru că, spunea, într-o generație, două, cancerul va dispărea ca flagel social, dar cu flagelul degenerării celulare și al îmbătrânirii mai avem de furcă"…

— Un fenomen de anamneză a instinctului teleologic prezent în orice microorganism, repetă Zalomit, pronunțând rar, sacadat, cuvintele. Dacă a înțeles asta, a înțeles tot… Cu un gest scurt, se ridică în picioare:

— Mi se pare că visez. Tot ce s-a întâmplat de ieri după-amiază mi se pare ireal…

— Și mie, spuse Nicoleanu ridicându-se cu oarecare greutate.

Nu pot crede că s-a împiedicat și a alunecat douăzeci, douăzeci și cinci de metri pe povârniș, căci nici măcar nu e prăpastie…

— Mi se pare ireal, continuă Zalomit plecându-și capul, ireal că, după ce-am urmărit cu ochii, o bucată de vreme, mașina ambulanței, cu trupul lui Aurelian Tătaru, ne-am întors la cabană, și Dădu Hagi Pavel, a comandat două sticle de vin… Mi-e peste putință să cred că *așa* a fost, că *asta* s-a întâmplat cu adevărat.

Îl trezi Hagi Pavel când, i se părea, abia adormise.

— Îmbracă-te repede, îi spuse. Au venit la anchetă. *Au fond mon vieux, nous sommes suspects*, adăugă în șoaptă.

Ajuns în curte, l-a orbit lumina dimineții de vară. Erau toți strânși în jurul unui tânăr brun, încruntat, gesticulând cu un carnet în mâna stângă.

— Tovarășul profesor Filip Zalomit? îl întrebă. Ați sosit alaltăieri seara, cu o mașină a laboratorului de fiziologie botanicii, de la Poiana-Dornei. Doctorul Aurelian Tătaru vă

aștepta pe terasă, împreună cu tovarășul inginer Hagi Pavel și tovarășul doctor Nicoleanu. Așa e?

— Așa, spuse Zalomit, neîndrăznind să-și privească tovarășii.

— Atunci putem porni. Și ca să câștigăm timp, luăm camioneta.

— Tovarășe Ciubotariu, interveni Hagi Pavel, e foarte aproape, nu e mai mult de un kilometru…

— Ca să câștigăm timp, repetă Ciubotariu.

După ce au coborât din camionetă, tuși de câteva ori și începu cu oarecare solemnitate:

— Ca să nu fie nicio confuzie, vă rog să nu mai vorbiți între dumneavoastră și să-mi arătați cum ați pornit pe cărarea aceasta ieri, 22 iunie, pe la ceasurile două, două și jumătate după-amiază. Ați spus în declarații că doctorul Aurelian Tătaru pornise repede înainte, adică se depărtase de dumneavoastră. Cam la câți metri? întrebă întorcându-se spre Nicoleanu.

— Greu de precizat. Poate patruzeci - cincizeci de metri. În niciun caz mai mult de o sută de metri. Dar din cauza arborilor nu-l mai vedeam.

— Nu l-a mai văzut niciunul dintre dumneavoastră? întrebă Ciubotariu rotindu-și privirile de la unul la altul.

— Nu.

— Vasăzică, nu l-ați mai văzut, încheie, și, umezindu-și degetul, întoarse cu grijă o foaie din carnet. Acum, ca să nu fie nicio confuzie, să-mi arătați cum mergeați, la ce distanță unul de altul. Spune dumneata, tovarășe profesor.

— La început, umblam unul lângă altul. Apoi, când s-a îngustat cărarea, ne-am înșirat unul în spatele celuilalt. O bucată de vreme eu eram în față, dar apoi…

— Îmi dați voie, îl întrerupse Ciubotariu. Așa a fost? Se adresă celorlalți doi. O bucată de vreme dumnealui a umblat în frunte?

— Chiar așa, spuse Hagi Pavel. Eu rămăsesem un pas, doi, în urma lui, dar curând după aceea, să fi trecut cinci-șase minute, Filip, profesorul Zalomit, care, știți, e botanist, s-a

oprit în dreptul unei buruieni și s-a aplecat s-o privească mai de-aproape. Și atunci am trecut eu înaintea lui, urmat de doctorul Nicoleanu.

Ciubotariu îi privi pe rând, întrebându-i din ochi.

— Atunci să mergem, spuse. Umblați, pe cât se poate, cam tot așa cum ați umblat ieri. Eu rămân la urmă… Și, vă rog, nu vorbiți între dumneavoastră.

După vreo zece minute, Nicoleanu părăsi cărarea și-i spuse:

— Ieri, m-am oprit aici și le-am spus celorlalți să nu mă aștepte. Am urcat puțin, printre brazi, cam pe-acolo, arătă întinzând brațul. Înțelegeți de ce… Eu sunt și medic și biolog, adăugă, văzând că Ciubotariu îl asculta încruntat.

— Vasăzică, de aceea n-ați fost de față…

— Cred că nici ei n-au fost de față…

Ciubotariu deschise din nou carnetul.

— Da, nici ei. Așa cel puțin au scris, fiecare din ei, în declarație. Și cât timp ați rămas singur?

— Poate opt-zece minute. Apoi am grăbit pasul, ca să-i ajung…

— Îi puteați vedea de departe?

— Nu. Cum vă puteți da seama și acum, numai după două-trei minute nu se mai vede niciunul. Cărarea coteşte pe aici de mai multe ori și se pierde printre brazi…

— Atunci, să ne grăbim, spuse Ciubotariu.

Aproape de liziera pădurii îi așteptau, tăcuți, Nicoleanu și Hagi Pavel.

— Ajunsesem aici, începu Hagi Pavel, când am auzit un strigăt sugrumat și apoi un fel de zgomot surd, pe care atunci nu l-am putut identifica, zgomot provocat, poate, de rostogolirea corpului…

— Și atunci am pornit-o amândoi în goană, adăugă Zalomit.

Ciubotariu trecu tăcut înainte și le făcu semn să-l urmeze.

Ajunși în poiană, au grăbit pasul. La vreo sută de metri îi aștepta un milițian, fumând plictisit.

— De aici l-am văzut întâi, spuse Hagi Pavel întinzând mâna spre povârniș. Mi s-a părut că geme, dar acum nu mai sunt sigur. În mai puțin de un minut am fost amândoi lângă el.

Nu înțelegeam ce se întâmplase, de ce căzuse, dar nu credeam că era prea grav. Ne gândeam cum să-l ridicăm și să-l transportăm în brațe. Dar când am pus mâna pe el, a închis ochii și a gemut.

— Așa a fost? se adresă Ciubotariu lui Zalomit. A gemut?

— A gemut, dar a deschis apoi ochii și a încercat să zâmbească. Și pentru că, amândoi, îl întrebaserăm de mai multe ori, în neștire: „Ce s-a întâmplat? Cum ai căzut?" ne-a privit pe amândoi, cu o expresie imposibil de descris, și a șoptit, foarte clar, fără nicio ezitare: „*Les trois Grâces*".

— *Les trois Grâces,* repetă Ciubotariu. Așa ați scris și în declarații. Dar n-a mai spus nimic altceva, nici înainte, nici după?

— Nimic. Îl priveam amândoi, așteptând să mai adauge ceva, când mi-am dat seama că murise.

— Murise, adăugă Hagi Pavel.

— De ce erați atât de siguri că murise? întrebă Ciubotariu.

— Am făcut amândoi războiul, continuă Hagi Pavel. I-am pus mâna pe inimă, așa, ca o ultimă încercare, pentru că tot nu-mi venea să cred că murise…

— Atunci am ajuns și eu, interveni Nicoleanu. I-am pus și eu mâna pe inimă… Nu încăpea nicio îndoială. Murise.

De-abia după ce-au coborât din camionetă au aflat că ancheta nu se încheiase.

— Ca să nu fie nicio confuzie, spuse Ciubotariu, aș vrea să lămuresc încă două-trei amănunte. Să intrăm o clipă la direcție.

Milițianul le deschise ușa, apoi o trase după el și îi lăsă singuri. După ce le arătă scaunele, Ciubotariu se așeză la birou și începu să caute în carnet.

— Din declarațiile dumneavoastră scrise reiese că, deși erați atât de buni prieteni, în grup vă întâlneați destul de rar. Cum se face, atunci, că v-ați întâlnit acum, pentru prima dată, după foarte mulți ani, și încă aici, la Șeștina, la o cabană de munte? Tovarășul profesor Zalomit spune că, auzind că va fi la Poiana-Dornei, doctorul Tătaru i-a scris, invitându-l să petreacă împreună câteva zile aici, la cabană. Probabil că ați păstrat

scrisoarea, adăugă adresându-se lui Zalomit.

Ciubotariu întoarse brusc capul spre Hagi Pavel.

— Și tovarășul inginer? La București vă întâlneați destul de rar, cel puțin așa afirmați în declarația scrisă.

— E adevărat, în *trei* ne întâlneam destul de rar. O vreme îl vedeam mai des pe profesorul Zalomit, când locuiam în același cartier, în Popa Nan. Pe doctorul Tătaru l-am întâlnit, după mulți ani, iarna trecută, dar l-am întâlnit de câteva ori în șir. Atunci i-am vorbit despre complexul care se plănuia la Faraoane, la exact o sută douăzeci de kilometri de aici, unde trebuia să mă instalez pe la 15 martie, și Aurelian m-a invitat pentru a doua jumătate a lunii iunie. Mi-a spus, tot atunci, că ne vom găsi din nou împreună, noi cei trei… Proiectul nu era greu de realizat, adăugă zâmbind trist, pentru că întâmplarea a făcut că doi din noi eram holtei, iar al treilea divorțase cu mulți ani în urmă. Eram, cum se spune, disponibili. În timpul vacanțelor de vară ne puteam întâlni oriunde. Trebuia doar ca unul din noi să ia hotărârea și să ne prevină din timp.

— Așa s-a întâmplat și cu mine, spune Nicoleanu. Doctorul Tătaru m-a prevenit din timp… Eu sunt văduv, adăugă.

Auzi un glas necunoscut, chiar în fața ușii.

— Nu e nevoie, am să mă prezint singur.

În clipa următoare ușa se deschise și intră un bărbat între două vârste, blond, înalt, slab, cu părul rar lipit meticulos pe tot craniul. Când se apropie de el, spuse întinzându-i mâna:

— Emanuil Albini. Secția cercetări și informații.

Apoi se așeză pe scaunul din fața mesei lungi de lemn și-și lăsă privirile să alunece în treacăt fără interes, pe deasupra cutiilor cu specimene.

— Sunt fosile vegetale, sau urme de fosile, spuse Zalomit zâmbind. Majoritatea, ferigi și conifere din paleozoic.

Albini îl privi curios, parcă s-ar fi trudit să ghicească ce intenții încerca să camufleze terminologia, nici elementară, nici savantă.

— Vă interesează atât de mult? întrebă, hotărându-se brusc să-și așeze servieta lângă el, pe podea, rezemând-o de piciorul scaunului.

— Paleobotanica? zâmbi Zalomit. Paleobotanica interesează în primul rând pe botaniștii-detectivi, și eu mă număr printre botaniștii poeți. Dar mă interesează flora carpatică, și deci…

— De ce n-ați mai publicat versuri, tovarășe profesor? îl întrerupse blând Albini.

Încurcat, pentru că știa că roșise, Zalomit își apropie scaunul de masă.

— Nu-mi închipuiam că, după patruzeci de ani, își va mai aduce cineva aminte…

— *Maculatele corole,* de Filip Zalomit… Am citit-o în liceu. Și cred că de atunci am recitit-o de cel puțin cinci ori…

— Aproape că nu-mi vine să cred, spuse Zalomit tot mai tulburat, simțind cum îi zvâcnește sângele în obraji. Versuri de adolescent, palide și anodine, ecouri din Ion Barbu și Valéry…

— Și din Dan Botta, și din alții. Dar nu sunt palide, nici anodine. Altminteri, nu le-aș fi recitit de atâtea ori… Am tot căutat prin revistele timpului, dar n-am întâlnit numele lui Filip Zalomit. Poate ați publicat sub pseudonim?

— Nu. N-am mai publicat nimic… De fapt, n-am mai scris versuri de-atunci, din vara aceea.

— Am scris și eu versuri, începu Albini cu un glas curios, depărtat. Scriam și publicam încă din liceu. Am publicat sub cinci pseudonime, adăugă zâmbind visător. Dar nu mai scriu de mult versuri. Cum spuneați săptămâna trecută la cabană, am rămas ce trebuia să fiu de la început: cercetător…

O clipă îl privi fix, adânc, în ochi, apoi căută grăbit în buzunarul de la piept și scoase un pachet cu țigări.

— Dumneavoastră știu că nu fumați. Și îmi închipui că fumul țigărilor englezești nu dăunează fosilelor vegetale…

— Nu, spuse Zalomit, întinzându-i o farfurie de lut ars. Sunt obișnuite…

Albini râse scurt, învârtindu-și bricheta între degete.

— Dar să știți că nu aveți dreptate cu *Deux ou trois grasses,* începu după ce-și aprinse țigarea. Într-o scrisoare din ianuarie 1930, iată ce scriați lui Aurelian Tătaru. Am aici fotocopia.

Deschise servieta și scoase un dosar cu marginile ușor decolorate.

— Dar mai bine s-o citiți dumneavoastră, adăugă întinzându-i-o.

După câtva timp, Zalomit își dădu seama că urmărește rândurile fără să înțeleagă ce citește. „În fond, suntem amândoi suspecți. Nu eram decât noi doi de față. Dar nu trebuie să-mi fie frică. De fapt, nu mi-e frică. Din fericire, am trecut de șaizeci de ani, și, ca orice intelectual care a trecut de șaizeci de ani, sunt vulnerabil. La prima lovitură, de orice fel, mă prăbușesc. Infarct, anevrism, congestie cerebrală, și câte altele ar mai fi. Din fericire, nu mai sunt tânăr. N-au ce să-mi facă…"

— V-ați convins, deci, că tovarășul inginer Hagi Pavel avea dreptate, spuse târziu Albini. Memoria, această înaltă și permanentă trădare… Dacă aș renunța la cuvântul „permanentă", ar putea figura ca un început de poem. „Memoria, această înaltă trădare…"

— Da, șopti Zalomit, încercând să se trezească. Ar putea… Ar fi un vers frumos…

— Îmi pare însă rău, continuă Albini, că trebuie să infirm ambele ipoteze, și a dumneavoastră și a inginerului Hagi Pavel. Ultimele cuvinte ale doctorului Tătaru nu aveau nimic de-a face cu amintirile dumneavoastră din studenție. Nu se refereau nici la cele trei vile din Vevey, nici la… *les trois grasses*…

— E adevărat? exclamă Zalomit. Erau totuși…

— În hârtiile doctorului Tătaru, îl întrerupse Albini, s-au găsit referințe precise. *Les trois Grâces* erau, de data aceasta, trei paciente de la Spitalul Brancovici, unde doctorul Tătaru începuse, în 1960, experimentarea serului.

— Dar atunci?… începu emoționat Zalomit.

— Am aflat asta de la doctorul Căpățână, chirurgul cu care lucra Tătaru atunci, în 1959-1960, la Brancovici. Și mi le-au confirmat și alți martori: doctorul Huțan, colaboratorul cel mai apropiat al lui Aurelian Tătaru, două infirmiere, prof. Dr. Nedelcu, șeful Secției de oncologie.

Se întrerupse și-l privi câteva clipe absent, apoi își îndreptă privirile spre fereastră.

— Din câte am înțeles de la doctorul Nicoleanu, reluă, nu erați la curent cu cercetările lui Aurelian Tătaru. Dar acum știți despre ce era vorba: un tratament care trebuia să înlocuiască atât razele, cât și intervențiile chirurgicale. *Trebuia* să le înlocuiască, dar serul nu fusese încă suficient experimentat, și doctorul Tătaru nu îndrăznea să se opună nici razelor, nici operațiilor. În aprilie 1960, prof. Dr. Nedelcu a izolat, într-o aripă a spitalului, trei paciente de curând operate. Le-a pus, cu alte cuvinte, la dispoziția doctorului Tătaru și a colaboratorilor săi. Printr-o întâmplare care, pe noi, poeții, și chiar foștii poeți, nu ne surprinde prea mult, aceste paciente, în vârstă de cincizeci și opt, șaizeci și șaizeci și cinci de ani, se numeau… Căută în dosar, alese o foaie și începu să citească. Se numeau Aglae Irimescu, Frusinel Chiperii și Italia Gâldău. Când doctorul Tătaru a citit fișele, a exclamat, spune dr. Huțan, a exclamat: *Les Trois Grâces!* Cele trei Grații, doctore: Aglae, Euphrosyne și, desigur, Thalia, pentru că «Italia» e o greșeală de tipar…” În paranteză fie spus, nu era o greșeală: prenumele acestei femei era într-adevăr Italia. Așa că avem de-a face, de fapt, cu două sau trei Grații… De ce nu mai clipiți, tovarășe profesor? îl întrebă după câtva timp. Să nu vă facă rău…

— Mi se pare de necrezut, șopti Zalomit, și începu să-și frece ochii.

— Tot ce a urmat pare de necrezut, continuă Albini. Pentru că, spun toate rapoartele, rezultatele erau cât se poate de bune, întreceau, preciza doctor Huțan, chiar cele mai optimiste așteptări. Și, cu toate acestea, tratamentul a fost întrerupt după vreo trei săptămâni, exact după douăzeci și două de zile. Iar doctorul Tătaru a fost numit șeful Spitalului din Giulești, care abia se inaugurase.

— Dar de ce? întrebă Zalomit coborând glasul și apropiindu-și din nou scaunul de masă.

Albini își stinse încet țigarea în farfuria de lut ars.

— Pentru că anumiți oameni n-au imaginație… Când vom accepta să folosim *masiv* imaginația, adăugă rostind rar cuvintele, revoluția va triumfa pretutindeni, de la un capăt la altul al planetei… întreruperea experimentelor se datorește

lipsei de imaginație a șefului, prof. Dr. Docent Nedelcu, și a lipsei de imaginație a celor care s-au lăsat influențați de anxietatea lui. Tuturora le-a fost teamă că succesul tratamentului ar putea provoca o recrudescență a obscurantismului religios…

— Nu prea înțeleg, șopti Zalomit.

— Într-un raport adresat cadrelor, profesorul Nedelcu scria că Aurelian Tătaru făcea glume, dar și aluzii de natură religioasă. Cita chiar exemple. Bunăoară, doctorul Tătaru ar fi spus odată, într-un grup de medici, că în Paradis, Adam și Eva erau regenerați periodic, așadar întineriți, prin neoplasm; că numai după ce-a intervenit păcatul originar, corpul omenesc a pierdut secretul regenerării periodice și deci al tinereții fără de bătrânețe; iar de-atunci încoace, de câte ori, printr-o bruscă și stranie anamneză, corpul încearcă să repete procesul, proliferarea oarbă a neoplasmului produce o tumoare malignă…

— Dar asta era numai o glumă, sau poate o metaforă! exclamă Zalomit.

— Poate că nu era numai o glumă, dar ce importanță puteau avea metaforele sau comentariile teologice ale doctorului Tătaru, atâta timp cât ele nu încurajau o acțiune contrarevoluționară? Dacă profesorul Nedelcu, și cei de la cadre, ar fi avut imaginație, ar fi înțeles că singurul lucru care conta era rezultatul științific al serului. Dar oamenii fără imaginație se lasă hipnotizați de clișee și lozinci. Obscurantism religios! exclamă Albini înveselindu-se deodată, ca și cum și-ar fi amintit de un calambur reușit. Bineînțeles că superstițiile magice și religioase sunt cât se poate de primejdioase. Chiar savanții ruși n-au șovăit să studieze practicile yogice și șamanice, iar cele mai importante progrese în cercetările de psihometrie și para-psihologie au fost realizate în laboratoarele sovietice…

Se întrerupse și-i căută cu înțeles privirile.

— Noi am pierdut zece ani, reluă târziu. Și șansele de a recupera formula serului sunt minime. Căci după mutarea doctorului Tătaru la Giulești, o parte din laboratorul pe care-l

instalase la facultate a trecut la altă secție, rezervele de ser au fost distruse și, culmea ghinionului, doctorul Huțan, crezându-și cariera compromisă din cauza colaborării cu Aurelian Tătaru, și-a ars toate notele personale și și-a schimbat specialitatea. De zece ani se ocupă exclusiv de pediatrie…

Albini își lăsă din nou privirile să alunece alene dincolo de fereastră, spre gardul de lemn de curând vopsit, și mai departe, spre vișinii sfrijiți cu frunza rară, păstrând încă, parcă de milă, câteva vișine pipernicite. Începu să-și caute, absent, bricheta.

— Totuși, îndrăzni Zalomit să rupă tăcerea care se prelungea nefirească, totuși, e absurd ca, pentru câteva glume, un savant excepțional să fie suspectat de obscurantism religios…

— Nu e vorba de câteva glume. Din rapoartele pe care le-am citit săptămâna trecută, se poate înțelege că doctorul Tătaru era într-adevăr interesat de problemele teologice. Sau, poate, de o anumită problemă teologică, și anume…

Se întrerupse și-și aprinse brusc țigarea.

— Asta mi se pare greu de crezut, interveni Zalomit. Nu ne întâlneam prea des, dar nu l-am auzit niciodată făcând cea mai mică aluzie la vreo problemă teologică.

— Așa au declarat și doctorul Nicoleanu, și inginerul Hagi Pavel, și alți câțiva cunoscuți. Dar, în 1960, când punea la punct tratamentul, îi plăcea să facă referințe teologice, mai ales la teologia Vechiul Testament, deși unele din ele erau atât de enigmatice, încât te întrebi ce-ar fi vrut să spună.

Deschise dosarul și începu să caute.

— Bunăoară, raportează un medic radiolog, Tătaru i-a spus odată, citez: „Mă întreb cum de n-a discutat nimeni până acum cel mai convingător argument în favoarea tezei că păcatul originar a viciat întreaga Fire; anume, că și animalele pot avea cancer…”

— E curios, totuși, că niciodată…

— Probabil că, după întreruperea experiențelor, nu-l mai interesau problemele teologice. Așa cum nu ne interesează nici pe noi. De altfel, ca să fiu sincer, acest incident ar fi fost

complet uitat dacă n-ar fi intervenit, de foarte curând, câteva elemente noi. Întâi, informații care par sigure, pentru că se repetă de vreo doi ani încoace, că în Rusia și America au loc, în mare secret, experiențe similare.

— Dar cum putem ști că sunt similare?

— Pentru că știm măcar atât: că nu se utilizează niciuna din terapiile curente și că se caută mijlocul de a controla direct procesul de proliferare a celulelor. În urma acestor indicații, câțiva cercetători și-au adus aminte de experiențele doctorului Tătaru și au vrut să afle ce s-a întâmplat cu cele… să le spunem, *trois Grâces*.

— Asta voiam să întreb și eu, șopti Zalomit emoționat.

— După toate probabilitățile, toate trei operațiile au reușit perfect și pacientele erau vindecate. Gel puțin așa reiese din examenele la care au fost supuse timp de șase ani. Dar apoi, începând din 1967 niciuna din ele n-a mai venit la control. Cei de la Brancovici spuneau că li s-a pierdut urma. De fapt, cercetări recente au stabilit că Italia Gâldău a fost răsturnată de o mașină în 1969 și a murit în ambulanța care o transporta la spital, și că, doi ani mai târziu, Aglae Irimescu a emigrat în Statele Unite, unde avea rude. Deocamdată, nu s-a aflat nimic despre Frusinel Chiperii; pentru că, asta se știa mai de mult, Frusinel, recte Euphrosyne, utiliza două sau chiar trei nume. Fusese căsătorită de două ori, prima oară divorțase, dar al doilea bărbat a părăsit-o, și tovarășa Euphroyne schimba hârtiile de identitate după cum îi convenea. Până la urmă, dacă mai trăiește o vom găsi. Dar ce-o să aflăm de la ea?… Tăcu, cu un aer abătut, deschise servieta și introduse absent dosarul. În niciun caz n-o să aflăm metoda prin care doctorul Tătaru obținuse serul. Asta numai prin dumneata, tovarășe profesor, am putea-o afla, adăugă după o clipă, căutându-i din nou privirile.

— Prin mine?

Albini începu să râdă, cu o neașteptată satisfacție pe care nu încercă s-o ascundă.

— Spun: am putea-o afla, repetă. Nu e deloc sigur. Dar singura noastră șansă, adică a științei românești, ești

dumneata… Altminteri, de ce aș fi străbătut, pe arșiță, o jumătate din țară ca să te găsesc, ascuns aici, în acest sat cu nume atât de frumos, dar cu vișinii bolnavi, pe jumătate uscați?… De ce nu dispuneți să fie tăiați din rădăcină?

Zalomit ridică încurcat din umeri și încercă să râdă.

— Noi nu putem interveni. Arborii fructiferi sunt ai colectivului.

Albini continuă să-l privească lung, atent.

— Asta voiam și eu, reluă cu un glas ferm. Voiam să vă văd râzând. Căci de nu știu cât timp nu mai clipiți deloc. Mă întrebam tot așa s-or fi petrecut lucrurile când unii colegi, să le spunem Ursache sau Catastrofa-Trei-Ierarhi, v-au informat oficial, prin scris, că lucrările au fost retrase de la tipografie? Tot așa, ați uitat și atunci să clipiți?… Și, din păcate, în ceea ce vă privește, nici măcar nu era vorba de lipsă de imaginație. Pur și simplu gelozie, și încă de esență înaltă; gelozie academică, sublim ilustrată de Catastrofa-Trei-Ierarhi și Imaculata-Concepțiune. În ceea ce privește pe Ursache…

Nu-i lăsă timp să răspundă. Apucă servieta, o așeză pe genunchi și începu s-o mângâie încet, cu amândouă mâinile.

— Când doctorul Nicoleanu v-a vorbit despre demersul metodologic pe care-l presupune descoperirea lui Aurelian Tătaru, ați exclamat, entuziasmat: „Cât de mult i-ar fi plăcut lui Goethe!" Și ați adăugat că dacă doctorul Tătaru ar fi citit *Morfologia plantelor…*

— Este adevărat, șopti Zalomit.

— Este de asemenea singurul indiciu pe care-l putem utiliza.

— Nu prea înțeleg cum ar putea fi utilizat. Ce m-a frapat atunci…

— În aparență pare o glumă, îl întrerupse Albini. Dar trebuie să încercăm totul… Dacă ați reciti *Morfologia plantelor,* gândindu-vă tot timpul la apropierea pe care ați făcut-o atunci, la Șeștina, între cele două metode? Dacă ați evoca toate imaginele - repet: *imaginele* - pe care vi le-au sugerat destăinuirile doctorului Nicoleanu, și le-ați pune în legătură cu demersul metodologic al lui Goethe în *Morfologia plantelor?…*

Nu trebuie să vă preocupați de lucrările în curs ale laboratorului de paleobotanică. De la Universitate vi s-a acordat deja concediu nelimitat pentru cercetări personale consacrate contribuțiilor botanice ale lui Goethe. De mâine vă puteți întoarce la București. Veți primi telegrama astă-seară; cel mai târziu, mâine înainte de prânz.

Se ridică, îi întinse mâna și se îndreptă spre ușă. Dar se opri după câțiva pași, căută în buzunarul de sus al hainei și scoase o carte de vizită.

— Acesta e telefonul meu personal. Îndată ce aveți ceva de comunicat important sau mai puțin important, chemați la acest număr. Ziua sau noaptea, adăugă zâmbind, cu o urmă de tristețe în priviri.

*

Se răsucea în pat cu zgomot, ca pe vremuri, în adolescență, când voia să se elibereze de o imagine, să scape de un gând. Se răsucea ca să nu-l mai audă, șoptindu-i, foarte aproape de el.

— Spuneți ca mine! Spuneți ca mine…

— Dar cine ești dumneata? îl întrebase.

— Sunt Calinic, șopti. L-am cunoscut bine pe doctorul Tătaru, l-am întâlnit aici, câteva zile înainte de a sosi dumneavoastră, prietenii lui. Spuneți ca mine, repetă, dar spuneți cu glas tare, cât mai tare: „Am auzit că cunoști bine pădurea de la Crăciuna…"

— Am auzit că cunoști bine pădurea de la Crăciuna, strigase, ca și cum s-ar fi adresat unui surd. Am nevoie de o călăuză. Diseară te aduc înapoi cu mașina…

Nu era nimeni prin apropiere, dar când începu să strige, cineva de pe terasă întoarse curios capul. „Probabil că de-abia de-acum am devenit amândoi suspecți. De ce-o fi fost nevoie de asemenea precauții? Douăzeci de metri, de-o parte și de alta a șoselei, nu era nimeni. Putea să-mi spună pe șoptite ce mi-a spus, și apoi să se urce în mașină…"

— V-am văzut și atunci, în ziua de Sânziene, începu Calinic, după ce pornise mașina. V-am văzut lângă ambulanță, și apoi

sus, la cabană, pe terasă; dar n-am îndrăznit să mă apropii. Nu erați singur…

E curios că el nu-l văzuse. Cum l-ar fi putut uita atât de repede? Chiar de departe, părea un ascet desprins dintr-o frescă, un ucenic al sfântului Antonie. Când s-a apropiat de mașină, și-a dat seama că era mai bătrân decât îl judecase; ar fi putut avea șaptezeci-șaptezeci și doi de ani. Părul îi albise, probabil, de mult, căci acum părea îngălbenit. Dar barba era atât de rară, încât îi amintise de titlul unei povestiri citite în clasa a IV-a primară: *Barba Spânului.* Să-și fi amintit asta ca să scape de dogoarea privirilor lui Calinic, ochii aceia aproape monstruos dilatați, de culoarea zincului, adânciți în orbite, apărați de sprâncenele stufoase, înălțându-se răzvrătite spre frunte? Era atât de slab, încât părea aproape înalt. Brațul stâng, înțepenit din umăr, atârna inert de-a lungul trupului, parcă cineva ar fi încercat să i-l smulgă și apoi s-ar fi răzgândit.

— Sunt oameni care spun că asta mi s-a tras de-acolo, din închisoare. Dar să nu-i credeți. Așa a vrut Dumnezeu, și El știe ce face, știe de ce omul trebuie să treacă prin tot felul de încercări. Ca să se trezească, adăugă foarte serios. Așa m-am trezit și eu azi, înaintea zorilor. Azi sosește prietenul doctorului Aurelian Tătaru, mi-am spus parcă mi-ar fi spus-o cineva. Așa am avut timp să ajung până la cabană, adăugă târziu. Căci eu locuiesc dincolo de munte, la o stână. Nu știu cum a aflat doctorul Tătaru, dar a venit să mă vadă… Și acum apucați pe drumul acesta din stânga. E drum prost, dar ieșim repede într-o poiană, și acolo putem sta de vorbă fără teamă. Nu ne-aude nimeni.

Totuși, îndată ce-au coborât din mașină, Calinic începu să caute cu ochii de jur-împrejur.

— Eu cred că ar fi bine să avem câteva buruieni, cu rădăcini cu tot, și poate o floare, două, așezate pe iarbă în fața noastră. Dacă vine cineva pe neașteptate, eu mă prefac că vă povestesc credințe și eresuri în legătură cu ele.

Se răsuci din nou în pat, zadarnic. Îi auzea cuvintele, și le auzea tot mai limpede, repetându-se de două-trei ori, până ce le spunea.

— Credințe și eresuri, credințe și eresuri… De asta mă tot întreba doctorul Tătaru. „Părinte Calinic…" începea. Eu am fost călugăr. De fapt, tot călugăr sunt și acum, deși după ce-am ieșit din închisoare nu m-am mai învrednicit să ajung la vreo mânăstire. Am lucrat un timp la terasamentul liniei ferate din Almaș. Apoi, când brațul nu m-a mai ajutat deloc, m-au scos la pensie… „Părinte Calinic", spunea.

— L-ați cunoscut bine?

— În anii aceia, 1958-1959-1960, l-am cunoscut foarte bine venea să mă vadă cel puțin o dată pe luna. Locuiam atunci la schitul Antim.

— Și de ce venea să vă vadă?

Calinic nu-i răspunse pe loc. Luă în mână o *campanulă* și i-o arătă trist.

— Priviți-o cum se ofilește, șopti. Câte păcate facem ca să ne apărăm de răutatea oamenilor! Dacă o să-mi dați voie, adăugă, am să vă povestesc totul de la început… Eu mi-am luat doctoratul la Facultatea de teologie protestantă din Strasbourg. Vă spun asta ca să înțelegeți de ce, într-o zi, m-a căutat doctorul Tătaru la schitul Antim…

În acea clipă i se păru că, într-un chip neînțeles, și-a schimbat nu numai glasul și vocabularul, dar și felul de a se purta, prezența lui fizică.

— Cu mulți ani în urmă, publicasem teza de doctorat, despre Apocrifele Vechiului Testament. „Părinte, mi-a spus, am o mare rugăminte la dumneata. Ți-am citit cartea după; ce-am citit toate Apocrifele despre Adam și Eva dar eu sunt sigur că n-ai spus tot ce știi…Îl priveam mirat și doctorul a început să râdă. Să nu mă înțelegi greșit", a adăugat. „Dar din cartea dumneatale am învățat un lucru: că în Apocrife, ca și de altfel în anumite erezii, supraviețuiesc camuflate, o seamă de adevăruri fundamentale; supraviețuiesc pentru că au fost cifrate într-un cod secret, esoteric…" „Am spus eu asta?" l-am întrebat. „Nu, n-ai spus chiar așa, și de aceea am venit, ca să aflu mai mult…" „Trebuie să-ți mărturisesc, l-am întrerupt din nou, că Apocrifele Vechiului Testament nu mă mai interesează de multă vreme. Nu mă mai interesează erudiția, ci numai

teologia și mistica. De aceea am ales călugăria…" Doctorul părea oarecum dezamăgit. „Dar ebraică și greacă tot mai știi", mi-a spus. „Nici pe mine nu mă interesează erudiția în sine, ci numai teologia Aprocrifelor. Dar eu nu știu nici greaca, nici ebraica și, mai ales, nu am pregătirea teologică…" Și pentru că tăceam, pe ghiduri, a adăugat: „Este foarte serios și forate important, părinte. Dumneavoastră, teologii, vă mulțumiți cu teologia păcatului originar, dar pentru mine este vorba de altceva, mult mai grav și mai complicat: este vorba despre implicațiile biologice și medicale ale teologiei păcatului originar…" S-a oprit deodată și a început să se plimbe prin odaie. „Pentru că, părinte, noi știm, astăzi, că Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creație. Omul a rămas *aceleași,* așa cum erau Adam și Eva în Paradis, înainte de păcat. Aceleași, adică înzestrat cu aceleași virtualități biologice. În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat și taina vieții veșnice, cu care fusese dăruit Adam…"

Se întoarse din nou, deznădăjduit, în pat, și-și îndesă perna pe urechi.

— Să mă ascultați, domnule profesor, îi spusese deodată, ridicând glasul, să mă ascultați cu atenție, pentru că nu vom mai avea prilejul să stăm de vorbă așa liniștiți, netulburați de nimeni…

Își apăsă cu furie perna, dar îl auzea mereu: „Să mă ascultați, domnule profesor!" Când îl trezise glasul lui Calinic, înțelese că de câtva timp nu-l mai ascultase, încercase să-și aducă aminte dacă, sau nu, Albini, îi sugerase să se oprească la cabană, în drum spre București.

— Iartă-mă, părinte Calinic, dar mi-am amintit deodată de ceva, tot în legătură cu doctorul Tătaru, ceva foarte important, și n-am îndrăznit să te întrerup. Spuneai că… totul s-a păstrat în corpul omenesc…

— Așa spunea doctorul Tătaru, și mi-a repetat-o de multe ori, în alte dăți. Pentru că, oricât ar părea de curios, ne-am împrietenit, și doctorul venea des să mă vadă. Și revenea mereu la axioma lui: că Dumnezeu n-a abolit definitiv *sistemul* încifrat în structura corpului și a vieții omenești. Dar, spunea,

acest sistem implică tinerețea și viața infinit prelungită; o implică pentru simplul motiv că este un sistem de autoreglare, dar și de autoregenerare… Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat în așa fel încât să nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în niște procese fiziologice care, aparent, indică exact contrariul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii, și mai ales în cea mai primejdioasă afecțiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma.

— Da, de asta am auzit și eu. Dar n-am auzit-o de la el, de la Aurelian Tătaru, ci acum în urmă, după accident. Mi-a spus-o întâi doctorul Nicoleanu… Dar nu înțeleg ce legătură aveau toate acestea cu Apocrifele Vechiului Testament, cu viața apocrifă a lui Adam și Eva?…

— Apucasem să vă spun asta, v-am văzut că, deși mă priveați adânc în ochi, fără să clipiți, gândul nu vă era la ceea ce vă spuneam eu. Legătura era asta: doctorul credea că anumite fragmente din revelația originară fuseseră păstrate sub o formă degradată, mutilată, în cărțile apocrife. Și voia să afle de la mine dacă există cumva vreo cheie cu ajutorul căreia să putem descifra aceste revelații ascunse și uitate de milenii. Bunăoară, se întreba dacă în viețile apocrife ale lui Adam și Eva sunt aluzii la bolile de care au suferit ei și urmașii lor, după izgonirea din Rai.

Se întrerupse brusc și-l privi câteva clipe în ochi, nehotărât.

— Spuneți, părinte, că vă ascult.

— Știu, dar mă întrebam dacă am cumva dreptul să spun mai mult. Nu le-am spus decât duhovnicului meu, și el mi-a dat dezlegare să le repet când vor veni alte timpuri și voi întâlni pe cel pregătit să le înțeleagă. Dar eu sunt bătrân, și dacă nu vi le spun dumneavoastră, care i-ați fost prieten, toate câte mi-a mărturisit doctorul Tătaru acum zece-unsprezece ani, vor muri odată cu mine. El nu îndrăznise să le comunice altcuiva, pentru că nu cunoștea, și nici nu voia să cunoască un alt teolog…

Tăcu din nou, pe gânduri.

— Dacă credeți că e mai bine să păstrați secretul, nu insist.

— Nu. Dumneavoastră, om de știință și prietenul lui din tinerețe, trebuie să la știți. Am să vi le spun așa cum mi s-au întipărit mie în minte, după multe și îndelungate discuții cu doctorul Tătaru. El ajunsese la o concepție cu totul personală a bolilor. Pentru doctorul Tătaru, bolile constituiau singura noastră șansă de a recupera ce au pierdut părinții noștri dintâi, Adam și Eva, adică tinerețea fără de bătrânețe și o viață fără limită. De aceea voia să afle de la mine ce spun Apocrifele Vechiului Testament despre originea și semnificația bolilor. Îmi mărturisea, însă, că nu izbutește să înțeleagă *teologia* pe care o implica sensul descoperit de el: *de ce,* mă întreba mereu, *de ce,* foarte curând toți bolnavii de cancer vor fi nu numai vindecați, ci regenerați și reîntineriți, în timp ce vor trece foarte mulți ani până când biologia medicală va reuși să identifice procedeul de regenerare periodică și întinerire aplicabil oamenilor sănătoși?… Înțelegeți la ce făcea aluzie?

— Cred că înțeleg ceva. Deocamdată, neoplasmul constituie singura șansă de întinerire. Și asta, i se părea, poate, nedrept.

— Nu l-am auzit vorbind de nedreptate. Spunea însă că-l turbură misterul teologic ascuns în acest fapt: numai cel care e amenințat de cea mai gravă primejdie, numai el are, deocamdată, șansa de a dobândi tinerețea fără de bătrânețe…

— Și viața fără de moarte, se trezi adăugând, pe jumătate în glumă.

— Nu îndrăznea să se gândească la asta: la viața fără de moarte. Dar mă întreba: poate gândirea teologică accepta această concluzie, că însăși dialectica Creației cere ca procesul de regenerare să înceapă *numai* când organismul e amenințat de moarte?… Și uneori îl ispiteau gânduri eretice. Îmi spunea: „Întocmai după cum Luther ne-a îndemnat să păcătuim - *pecca fortiter!* - căci numai astfel vom fi mântuiți…" Dar eu îl întrerupeam: „Oprește-te aici, doctore, că te amenință păcatul mândriei…"

— Iartă-mă că te întrerup, dar nu înțeleg cum a ajuns el, Aurelian Tătaru, medic eminent, cum a ajuns să se pasioneze de teologie?

— Nici eu nu înțelegeam la început, și l-am întrebat într-o

zi.

„Din disperare, părinte, mi-a răspuns. Am devenit teolog din disperare. N-am izbutit să integrez în niciun alt sistem presupozițiile și concluziile descoperirii mele. Pentru că, pentru mine nu mai încape nicio îndoială, proliferarea celulelor reprezintă, originar, un proces de regenerare blocat ulterior printr-o amnezie. Un asemenea fenomen nu se poate explica decât dacă presupunem o mutație catastrofală în istoria biologică a omului. Dar când s-ar fi putut produce ea? Numai la începutul începutului, căci toate scheletele fosile care s-au găsit dovedesc că cei dintâi oameni cunoșteau, ca și noi, bolile și bătrânețea. Deci mutația a avut loc în epoca - mitică sau nu, puțin îmi pasă, eu, ca om de știință, nu mă las impresionat de cuvinte - a avut loc în epoca imediat următoare izgonirii din Paradis. Pedeapsa de care vorbește capitolul III din cartea *Genezei* aceasta a fost: amnezia. Corpul omenesc a uitat pur și simplu că fusese înzestrat cu o funcțiune capitală: autoregenerarea celulelor…"

Se hotărî brusc, sări din pat și aprinse lumina. Două și douăzeci și cinci de minute. „Inutil să mai încerc. N-am să adorm decât la ziuă. Mai bine să scriu acum, la întâmplare așa cum îmi vine în minte…"

Începu să se îmbrace repede, căci simțea cum îl ia cu frig. Se așeză pe marginea patului, cu caietul pe genunchi. „Va trebui să încep cu asta, cu ce i-a spus Aurelian despre amnezie…" Dar, după ce scrise repede câteva rânduri, se opri, încruntându-se. „A mai spus ceva despre amnezie, deși în alt context, dar era interesant… Da, turnul lui Babel". Întoarse grăbit câteva pagini. „Turnul lui Babei, părinte Calinic, este cea mai clară expresie a amneziei. Oamenii aceia se apucaseră de o treabă - ambițioasă, absurdă, sacrilegă, cum vrei să-i spui - dar știau ce voiau să facă. Voiau să clădească un turn care să ajungă la Cer. Dumnezeu a intervenit într-un chip foarte simplu: a provocat o mutație, de astă dată una de ordin mental. Li s-au încurcat limbile. Nu se mai înțelegeau între ei, nu mai puteau comunica. Scopul, chiar dacă nu fusese uitat, nu-l mai puteau atinge, pentru că activitatea acelor mii de

oameni devenise acum o agitație haotică, fără sens, asemenea unei gigantice, monstruoase proliferări celulare…”

Scrisese: „Babel, cea mai clară expresie a amneziei”, dar se răzgândi. Va fi mult mai simplu să dicteze, mâine, poimâine, la el în birou, în fața dictafonului. În acea clipă își dădu seama că părintele Calinic nu-i vorbise deloc despre întâlnirea cu Aurelian Tătaru două, trei zile înainte de accident. Sări speriat în picioare. „Va trebui să mă întorc mâine dimineață, să-l caut…” Dar cum de nu l-a întrebat nimic? Au stat vreo două ceasuri de vorbă, în poiană. Tocmai vorbea despre importanța bolilor… „Căci, spunea doctorul Tătaru, numai în cazurile limită poți surprinde germenele tămăduirii…” când văzură apropiindu-se de ei un grup de excursioniști coborând de la cabană.

— Legenda acestei flori este cea mai frumoasă, începu. Eu am auzit-o de la mai mulți…

Câțiva se opriră lângă el, să-l asculte.

— Dar acum ar trebui să plecăm, spuse Calinic încheindu-și povestirea, dacă vrem să ajungem, cât e lumina bună, la Crăciuna…

În mașină, își aminti deodată cu câtă satisfacție desfăcuse telegrama de la București. O citise de mai multe ori, apoi se îndreptase spre laborator, s-o comunice șefului de lucrări. Zilele cele mai importante din viața unui naturalist sunt, cum spunea Linnaeus… Dar e sigur că asta o spusese Linnaeus, și anume că: zilele cele mai importante din viața unui naturalist sunt…

— Te ascult, părinte, se trezi adresându-i-se, dându-și seama că bătrânul tăcea de mult, ținându-și cu mâna dreaptă brațul paralizat pe genunchi.

— Nu mă ascultați de mult, domnule profesor. Și nici nu trebuie să mai vorbim acum, cât e drumul greu. O să continuăm când ieșim din pădure.

Dar la marginea pădurii au întâlnit o pereche tânără: fata își sucise glezna și își mușca buzele ca să nu plângă. I-a dus până în satul unde găzduiseră cu o noapte înainte. Dar înainte de a ajunge în sat, Calinic s-a coborât din mașină.

— De aici scurtez mult drumul, i-a spus strângându-i amândouă mâinile, privindu-l cu căldură până în adâncul ochilor.

„Poate a povestit despre reîntâlnirea cu Aurelian când nu-l mai ascultam, când mi-am amintit de telegramă și de Linnaeus. Dar am să-i cer iertare. Nu va fi greu de găsit. «Eu locuiesc dincolo de munte, la o stână.» Părinte, am să-i spun, iartă-mă! Ieri, când stam de vorbă…"

*

Nu se mai îndura să se despartă de fereastră. *Afară ninge liniștit, în casă arde focul…* Între șase și zece-unsprezece ani, nu se putea spune mai frumos. Este cât se poate de corect, și este chiar poetic: *Afară ninge liniștit…* A! parcă începe să se clatine și să se înfioare perdeaua *de* fulgi, parcă se presimte vântul. Poate că nu. 20, 21 și 22 decembrie. Trei zile. Iar a treia zi, orice ar face, orice ar încerca, va fi o zi pierdută. Sidonia l-a invitat și de data aceasta. Sidonia a fost, este și va fi; aceeași. De treizeci și cinci de ani îi scrie ca să-l invite, dar la doi-trei ani odată, la ocazii mari. Joi, 22 decembrie, nunta Isidorei, singura ei fată; din a treia căsătorie. „Nu pot refuza".

Tresări auzind soneria și se îndreptă grăbit, brusc emoționat, spre ușă. În prag îi zâmbea o femeie bătrână, îmbrăcată într-un palton de culcarea prunelor brumării și cu un tulpan gros de lână pe cap.

— Vă rog să mă iertați, spuse, ștergându-și cu palma ultimii fulgi de zăpadă, dar abia azi-dimineață v-am aflat adresa…

Își scoase tulpanul și îl scutură de mai multe ori. Părul, prea negru, accentua și mai strident semnele bătrâneții la tâmple și pe obraji. Intră pășind timidă pe covor.

— V-am recunoscut imediat: dumneavoastră sunteți domnul profesor Zalomit. V-am văzut astă-vară, alergați cu celălalt domn, coborați în goană, de mi-era teamă că o să cădeți și o să vă frângeți gâtul, până ați dat de el… Domnule profesor, strigă izbucnind deodată în hohote, eu l-am omorât! Fără să vreau, mă jur pe sfânta cruce, fără să vreau! Din

prostia, din nebunia mea, dar eu l-am omorât!

— Așezați-vă în fotoliul acesta, îi spuse turburat, cu un glas nesigur. Liniștiți-vă. Nu poate fi adevărat! Doctorul Tătaru și-a pierdut cunoștința și s-a prăvălit…

Plângea, ascunzându-și obrazul în tulpan.

— Să vă aduc un pahar cu apă, adăugă, îndreptându-se spre bucătărie.

Când se întoarse, o găsi cu amândouă mâinile cuminte pe genunchi, cu privirile îndreptate spre fereastră. Bău câteva înghițituri, apoi oftă, mulțumi și-i întinse paharul.

— Poate bănuiți cine sunt, începu. Eu sunt Frusinel Mincu, m-a îngrijit doctorul Tătaru.

— Spuneți, șopti Zalomit, așezându-se în fața ei, pe canapea.

— El m-a tratat, după operație. Eram numai noi trei. Aveam fiecare camera noastră și ne tratau ca pe niște prințese.

— Cele trei Grații, murmură Zalomit.

— El, doctorul Tătaru, ne spunea Amazoane.

Își căută batista și își șterse ochii.

— Spuneți, repetă Zalomit. I-am fost prieten bun.

— Poate ne spunea așa, Amazoane, pentru că începuse tratamentul, și ne pregătea pe fiecare în parte. Ne pregătea pentru minunea care trebuia să se întâmple. Așa, ca să nu ne speriem. Și, mai ales, ca să fim pregătite. Pentru că, ne spunea, toată lumea are să ne pizmuiască; de ce tocmai noi, niște biete femei bătrâne, care am fost grav bolnave și am fost operate, de ce tocmai noi…

Se întoarse și-l privi zâmbind, cu ochii în lacrimi. Îl surprinse sănătatea și frumusețea dinților; nu se îndoia că erau ai ei, pentru că, acum, când zâmbise, văzu că-i lipseau doi canini, unul în stânga și celălalt în dreapta.

— Domnule profesor, nu vă supărați, dar o să-mi dați voie să fumez?

— Poftește, poftește, spuse cu un oarecare efort, căci îi era gura uscată. Ai acolo, lângă dumneata, adăugă după ce înghiți de câteva ori, ai o scrumieră.

Își aprinse țigara și, după ce trase, adânc, primul fum, oftă

din nou.

— Ne spunea Amazoane, ca să ne pregătească. Spunea că va mai trece timp până ce tratamentul lui va folosi și celor sănătoși.

— Tratamentul lui, o întrerupse Zalomit, era un fel de ser, nu e așa? Vi-l injecta în vână… sau cum?

— Ne făceau injecții de două ori pe zi; dimineața, pe nemâncate, și spre seară, când începea să se întunece. Le făcea ajutorul lui, doctorul. Huțan, dar doctorul Tătaru era întotdeauna de față. Iar înainte de prânz, venea o infirmieră să ne ia sânge. Doctorul Tătaru o privea cum ia sângele și, când infirmiera pleca, se apropia de pat cu un pahar pe jumătate plin și ni-l întindea, zâmbind.

— Ce era, o întrebă Zalomit emoționat. Ce gust avea? Ce culoare?

— N-avea niciun gust. Părea un fel de apă, cam sălcie. Și la culoare, tot apă părea. Poate că era apă distilată. Deși el, doctorul Tătaru, mi-a spus într-o zi: „E apă de fântână. Dar - și a început să râdă, tăcut, părea fericit - dar e din fântâna…" Și a spus un nume, dar nu l-am înțeles bine și l-am uitat.

— *La Fontaine de Jouvence?*

— Cam așa ceva. Dar acum nu mai sunt sigură.

— O aducea cu el, sau era acolo, undeva pe masă?

— Nu vă pot spune. Pentru că, atunci când îmi lua infirmiera sânge, eu întorceam capul spre perete. Nu puteam privi sângele, mi se făcea rău…

— Spuneți mai departe, o îndemnă Zalomit. Ce s-a întâmplat după aceea, ce mai spunea?

— Da, asta începusem să vă spun. Cum încerca să ne pregătească? Apoi, a venit într-o dimineață, și, deși încerca să râdă, am înțeles pe loc că era abătut, era negru în sufletul lui. „Eufrosina, începe el, căci, spunea, ăsta era numele meu adevărat. Eufrosina, este ordin de sus să întrerupem tratamentul. Dar să n-ai nicio grijă. Operația și tot ce-a urmat te-au vindecat. Numai că…" și am văzut că stă la îndoială, să-mi spună, să nu-mi spună? Dar până la urmă s-a hotărât și mi-a spus, pentru că voia să mă lumineze și să mă pregătească…

Mi-a cerut întâi, cu jurământ, să păstrez ca o taină tot ce-are să-mi spună. „Ca o taină mare", spunea, așa cum se cântă de Crăciun: „Steaua sus răsare, ca o taină mare"…

Își plecă fruntea și-și apăsă batista pe ochi.

— Spuneți, șopti Zalomit, spuneți mai departe. Am fost prieteni buni, din tinerețe, de când eram amândoi la studii în străinătate.

— Am jurat. Și chiar dacă nu mi-ar fi cerut-o el, doctorul Tătaru, eu tot aș fi păstrat-o ca o taină. „Eufrosină, mi-a spus, tratamentul meu e bun, dar l-am întrerupt la jumătate. Adică, ce am început eu a rămas la jumătate. Îți spun asta ca să știi și să nu te sperii: voi, cele trei Amazoane, o să trăiți de acum înainte ca florile, după soare…"

— Nu înțeleg, șopti Zalomit.

— Nici eu n-am înțeles multă vreme, n-am înțeles cu adevărat ce voia să spună. Dar când m-am întors acasă s-au minunat toți, s-au minunat cât păream de tânără. Trecusem domnule profesor, trecusem de șaizeci de ani și arătam cel mult de patruzeci. Trai bun, de prințesă, le spuneam. În acel an nu mi-am dat bine seama de ce se întâmplă cu mine. Mai ales că, în apropierea toamnei, lumea se mai obișnuise cu mine, iar toamna, când m-am întors la lucru, toamna, și mai ales iarna, arătam tot atât de bătrână ca atunci când intrasem în spital… Dar prin luna martie… Îmi dați voie să aprind o țigare?

— Poftește, poftește…

Îi tremurase ușor mâna apropiind chibritul aprins.

— Prin martie, am început, cum să vă spun? am început să mă simt alta. Parcă întinerisem, și toată lumea era a mea. N-o să mă credeți, domnule profesor, dar mi se schimbase și glasul. Cântam ca o femeie tânără, de se cruceau vecinii. Și, iar n-o să mă credeți, dar întineream cu cât treceau lunile și ne apropiam de vară, întineream și la trup și la inimă. Iertați-mi expresia, dar când m-am privit o dată goală de sus până jos, nu-mi venea să-mi cred ochilor. Nu arătam mai mult de treizeci și cinci - patruzeci de ani. Atunci am înțeles ce voia să spună doctorul Tătaru când spunea că o să trăim ca florile după

soare. Și m-a apucat frica. Dacă o să afle oamenii? Mă fac de rușine eu, femeie bătrână, ca și cum m-aș preface într-una din acelea, știți dumneavoastră, care vor să pară tinere. Am început atunci să mă ascund, să-mi ascund tinerețea, vreau să spun… Mie îmi plăcuse mult basmul Cenușăresei, când îl citeam la școală. Dacă ea, o fetișcană de șaptesprezece - nouăsprezece ani, și-a putut ascunde tinerețea și frumusețea, de ce n-am să pot și eu? Mă pieptănam halandala, mă ungeam pe față cu un fel de unsoare care părea murdară, și altele. Dar mi-era frică. Și pentru că am avut ocazia, cu Congresul femeilor, să vin trei zile la București, l-am căutat pe doctorul Tătaru…

— Spune, spune, șopti emoționat Zalomit. A fost desigur o surpriză…

— După aceea, mi-a părut rău că l-am căutat, căci niciodată nu l-am văzut atât de mâniat…

— Mâniat? o întrerupse Zalomit. Adică, se supărase că veniseși să-l vezi?

— S-a făcut foc! „Eufrosina, mi-a spus, să nu mai încerci să mă vezi, că va fi rău de noi amândoi. Sunt ordine de sus. Tratamentul a fost interzis, și dacă se află că ne întâlnim din nou, înfundăm amândoi pușcăria!"

— Poate exagera, spuse Zalomit.

— Exagera, ca să mă sperie. Dar părea și el speriat. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a repetat ce mi-a spus atunci, la spital, să n-am nicio grijă, căci sunt pe deplin vindecată.

— Nu l-a mirat schimbarea? Vreau să spun, faptul că arătat mult mai tânără?

— N-a avut timp să mă privească bine. Și apoi, eram în toamnă nu mai arătam de treizeci și cinci - patruzeci de ani.

— Și, totuși, mi s-a spus, toate trei ați venit regulat pentru control la Spitalul Brancovici, timp de cinci - șase ani…

Femeia zâmbi din nou și își îndreptă visătoare o șuviță care-i aluneca pe frunte.

— Eu pe celelalte două nu le-am mai întâlnit. Dar veneam la control numai iarna, puțin înainte de sărbători, pe la jumătatea lui decembrie…

Apoi figura i se întunecă deodată și, fără să mai ceară voie aprinse o a treia țigare.

— Dar cu cât treceau anii, cu atât era mai greu. Domnule profesor, să nu râdeți de mine, să nu credeți că sunt nebună, dacă o să auziți ce-o să auziți. Mă spovedesc dumneavoastră ca la un duhovnic. Ca să înțelegeți ce s-a întâmplat… Oftă și își plecă fruntea, ținându-și privirile într-un colț de covor. Cu cât treceau anii, cu atât mi-era mai greu să-mi ascund tinerețea. Înțelegeți ce vreau să spun. Eu am fost frumoasă la vremea mea, și mi-au plăcut bărbații. Am avut parte de mai mulți, și cu cununie, și pe de-alături, pe unde se nimerea. Și când se apropia vara, pe la sfârșitul lui mai, nu mai știam ce să fac. Iertați-mă că vă spun asta, femeie bătrână, dar nu mai puteam dormi, nu mai puteam trebălui prin casă sau prin curte, nu mi-era gândul decât la bărbați. Și atunci îmi luam lumea în cap. Plecam de-acasă, spuneam vecinilor că mă duc la vreo rudă, și mă întorceam după trei-patru săptămâni; alte ori, după trei luni, cum se nimerea… Căci acum nu mai aveam servici, și aveam ceva bani puși deoparte. Mă opream pe undeva, în vreun loc ascuns, să-mi schimb rochia, să mă pieptăn, să-mi curăț fața de prafuri și unsori, și apoi mă urcam într-un autobuz, luam trenul, făceam cunoștințe și, ca să vă spun, de a doua zi știam unde și cu cine am să mă culc. Doamne iartă-mă, dar n-a fost vina mea. Așa mă făcuse Dumnezeu, rea de muscă și frumoasă, cum spunea bărbatul meu de-al doilea, și de-aceea m-a lăsat și a fugit în lumea largă…

Fuma cu sete, fără să-și ridice fruntea, cu privirile neclintite în covor.

— Așa s-a întâmplat și vara trecută. Am rămas două săptămâni la șantierul din Potcoava, dar s-au certat într-o seară vreo câțiva bărbați din cauza mea, pentru că cel la care locuisem aflase… De la ceartă au ajuns la bătaie, unul a scos cuțitul, dar au sărit ceilalți. Mi-a fost frică și m-am furișat afară înainte ca să prindă de veste cineva. Casa unde locuiam era chiar alături. Mi-am luat lucrurile, că nu aveam cine știe ce, și am fugit.

Își stinse țigara, fără să-și ridice privirile, și oftă.

— Spune, spune înainte, șopti Zalomit.

— Așa am ajuns la Șeștina. O să spuneți că sunt nebună, adăugă. N-o să mă credeți. Domnule Profesor, cu o seară mai înainte cunoscusem un bărbat tânăr și îi plăcusem mult. Am rămas noaptea aceea la el. Era mecanic, lucra la cabană. Dimineață, înainte de a pleca la serviciu, mi-a spus unde să ne întâlnim, în pădure, pe la orele douăsprezece - douăsprezece și jumătate. Ne-am întâlnit și am rămas amândoi acolo, în culcuș de iarbă, am rămas aproape două ceasuri. Apoi el s-a întors la lucru, dar eu nu mă înduram să-mi pun rochia și ce mai trebuia pe mine. Vă aduceți aminte, era o zi, foarte caldă, Umblam despuiată, ca o paparudă nebună, cu părul despletit, cu rochia strânsă mototol în mână. Când, deodată, mă trezesc și dau cu ochii, doar la câțiva pași în fața mea, dau cu ochii de doctorul Tătaru. Era alb ca varul. „Este adevărat, Eufrosina?" mă întreabă. Pesemne, nu-i venea nici lui să-și creadă ochilor. „Este adevărat, domnule doctor", i-am răspuns privindu-l galeș, căci eram fericită. „Este adevărat că te apropii de șaptezeci de ani?" m-a întrebat din nou. „I-am împlinit în februarie, domnule doctor", i-am răspuns, și am început să râd. Râdeam, cu părul pe umeri, îl priveam în ochi și, fără să-mi dau seama, mă apropiam tot mai mult de el. Îmi luase Dumnezeu mințile. Nu știu ce-mi trecea atunci prin cap. Să afle și el, să se bucure și el, doctorul Tătaru, căci el făcuse minunea. Râdeam mereu apropiindu-mă, și el se trăgea înapoi, speriat, nu-și dădea nici el seama că ajunsese chiar pe muchia povârnișului, iar eu nu vedeam, îmi luase Dumnezeu mințile. Și deodată l-am văzut cum se clatină… și apoi s-a rostogolit în vale. Am țipat, dar mi-am pus repede mâna la gură, căci mi s-a părut că aud glas de bărbat, și m-am furișat cum am putut până la culcuș. Am început să plâng. Plângeam de rușine. Nu credeam că murise. M-am îmbrăcat și m-am întors la Dumitru, la bărbatul cu care fusesem… El mi-a spus…

*

A urmărit-o cu ochii, prin ninsoare, până ce a traversat

strada și s-a pierdut după colț. „O să vin din nou la vară să vă convingeți că nu mint…” Își lipi fruntea de geam, istovit de tristețe. „Dacă ai să vii, Euphrosyne, n-ai să mă mai găsești… Curiozitatea mea științifică nu e nemărginită. Iar de teologie, și de problemele ei, mi-e frică. Am să te prezint Secției de Cercetări și Informații…”

Se depărtă absent de fereastră, aprinse lumina și se așeză la birou. „Dar acum știm, adică, mai precis, *eu* știu, ce s-a întâmplat. N-a fost propriu-zis o sinucidere. Dar atunci ce-a fost?” Deschise sertarul, căută cartea de vizită și, după o scurtă ezitare, apucă receptorul. Răspunse o secretară.

— Cine îl caută? Apoi, auzindu-i numele, cu un glas ușor speriat: Așteptați un moment!

Nu așteptă mult. Auzi vocea, onctuoasă și curtenitoare, a unui tânăr.

— Domnul profesor Zalomit? Tovarășul colonel a plecat acum zece minute. A plecat spre dumneavoastră. Trebuie să sosească dintr-un moment în altul.

Așeză receptorul cu mare grijă, căci îi tremura mâna, apoi rămase nemișcat, așteptând să i se potolească bătăile inimii. Când auzi soneria, își trecu de câteva ori mâna prin păr, și, pregătindu-și zâmbetul și mirarea cuvenită, se duse să deschidă.

— Ce coincidență! exclamă.

— Nu e așa? spuse Albini.

Și, îndată ce-și atârnă paltonul în cuier, se îndreptă direct spre birou, ridică receptorul și, mânuind abil lama unui cuțitaș, desprinse câteva șuruburi.

— N-o să mai fie nevoie de aici înainte, spuse.

— Vasăzică… începu Zalomit, silindu-se din nou să zâmbească.

— Am recurs la acest detaliu strict tehnologic pentru a vă simplifica misiunea. Convorbirea, mai precis mărturisirea, a fost înregistrată pe bandă. Veți primi textul dactilografiat într-o zi, două. Dar nu este într-adevăr extraordinar? Vă așteptați la așa ceva?

Zalomit își trecu, de mai multe ori degetele prin păr, enervat că nu-și poate stăpâni tremuratul mâinii.

— Eu, mărturisesc cinstit, continuă Albini, nu mă așteptam…

Își scoase pachetul cu țigări, apoi dădu cu ochii de scrumiera pe jumătate plină.

— Să nu uităm acest detaliu, adăugă. Să-i oferim întotdeauna țigări, și țigări bune… Apoi întoarse brusc capul și căută privirile lui Zalomit: Sunteți emoționat, domnule profesor, și vă înțeleg foarte bine. La toate ne așteptam, dar la această încercare de viol, consecință a tratamentului…

— Nu, nu mă gândeam la asta, începu Zalomit cu un glas ferm. Mă întrebam dacă a fost sau n-a fost o sinucidere… Așa cât l-am cunoscut eu pe Aurelian Tătaru, cred că înțeleg ce s-a întâmplat. Nu cred că lui Aurelian i-a fost frică să facă dragoste cu o femeie tânără și frumoasă, chiar dacă fusese cândva pacienta lui. S-a speriat și se făcuse alb ca varul de cum a dat cu ochii de ea. Cred că în acea clipă a înțeles tragedia Euphrosynei: o jumătate de an pe pământ, și cealaltă jumătate în Infern…

— Ca și Persephone, îl întrerupse zâmbind Albini.

— Dar Euphrosyna nu era zeiță… Înainte de a fi spus vreun cuvânt, Aurelian a înțeles: avea în fața lui o bachantă tânără, goală și frumoasă, și știa totuși că cinci-șase luni pe an această bachantă rămâne o femeie trecută de șaptezeci de ani. A înțeles ce infern este, în fond, existența ei. Și, deși nu era direct răspunzător, pentru că nu el hotărâse suspendarea tratamentului, totuși știa că tragedia Euphrosynei era opera lui… Aproape îmi vine să cred, dacă nu intervenea accidentul, Aurelian Tătaru și-ar fi pus capăt zilelor.

— Exagerezi, îl întrerupse Albini. Doctorul Tătaru era un om de știință. Știa, adică, mai exact, credea, spera, că serul pe care-l descoperise va da rezultatele așteptate. Dar el n-apucase să vadă rezultatul tratamentului. Poate că nu i-a venit nici lui să-și creadă ochilor… În orice caz, reluă după o pauză, de ce să ne pierdem în ipoteze neverificabile? Trebuie, mai întâi, să ne felicităm pentru tot ce am aflat azi. E un mare succes. Pe care

ți-l datorăm dumitale.

— Mie?

— Evident, dumitale. Pentru motive pe care nu le cunoaștem, tovarășa Euphrosyna te-a ales pe dumneata drept confident, iar nu pe inginerul Hagi Pavel. Avem astăzi, la dispoziția noastră, singurul exemplar - căci nu mai îndrăznesc să-i spun „persoană" - singurul exemplar care ar putea aduce unele informații în legătură cu descoperirea lui Tătaru. Vreau să spun că analizele la care va fi supusă Euphrosyne ne vor comunica indicații cât se poate de prețioase. Dar, evident, asta nu e treaba noastră… Probabil că faceți corecturile la laborator, adăugă. Nu le văd pe masă…

— La laborator, repetă absent Zalomit. Ca să verific planșele și bibliografia și…

— Trei volume deodată, îl întrerupse Albini, trei volume masive. Va fi impresionant!

Zalomit își simți din nou cum îi dogoresc obrajii și încercă să zâmbească.

— Cum v-am scris astă-toamnă, vă sunt recunoscător, spuse după ce înghiți de mai multe ori.

— Eu nu am decât un singur merit: am atras atenția celor în drept. Deci, îți mărturisesc, tot ce ne-ai comunicat despre *Morfologia plantelor* a lui Goethe…

Zalomit izbuti să râdă, cu un ușor aer de triumf.

— Știam asta de la început…

— Dar nu se știe ce va urma, continuă Albini. Și pe noi ne interesează *mai ales* ce va urma… *A propos,* adăugă zâmbind, n-a fost vina dumitale dacă, astă-vară, n-ai mai izbutit să dai de părintele Calinic. L-ai căutat zadarnic pe la stâne… Murise, săracul, chiar în noaptea aceea, după ce v-ați despărțit. Murise, de oboseală, sau de bătrânețe, la o margine de drum…

— Cercetări și informații, șopti Zalomit târziu, reușind să zâmbească. Și apoi adăugă, cu un glas pe care l-ar fi vrut provocator: A fost un sfânt!

— E foarte adevărat. A fost un sfânt. Pentru că n-a spus nimănui cum a fost torturat, și nici de ce-a fost torturat. Aceeași lipsă de imaginație, de care vorbeam astă-vară la

Poiana-Dornei. Își închipuiau că au să afle de la el… Dar, în sfârșit, e inutil să evocăm greșelile trecutului… În orice caz, un lucru e sigur: doctorul Tătaru n-a comunicat nimănui, nici prietenilor, nici colegilor, nici părintelui Calinic, secretul formulei. Și ce mi se pare într-adevăr curios este faptul că nu s-a găsit în hârtiile lui niciun fel de indicație. Și se știe, totuși, că experiențele preliminare la laboratorul Facultății de Medicină au durat câțiva ani. Probabil că și-a ars toate însemnările.

— Probabil că le-a ars, repetă absent Zalomit.

— Deci, cum spuneam, nu avem decât pe Euphrosyna. E totuși ceva. Mai ales că te avem și pe dumneata.

— Pe mine? întrebă speriat Zalomit. Pe mine?

Albini începu să râdă, scoțându-și fără grabă pachetul de țigări și bricheta din buzunar.

— Chiar pe dumneata, profesor doctor Filip Zalomit, autorul a trei masive volume despre flora carpatică.

— Ah! da, înțeleg, spuse Zalomit, roșind din nou.

— În fond, e vorba de o misiune ușoară și, într-un anumit fel, chiar plăcută. Să poți asista, din când în când, la, cum să spun? la metamorfoza uneia din cele trei Grații…

Zalomit înghiți de câteva ori, încercând zadarnic să-și regăsească glasul.

— Repet, din când în când, bunăoară, prin martie, și din nou *în wunderschöne Monat Mai,* și apoi, în apropierea solstițiului de vară.

— Dar de ce eu? izbuti să șoptească Zalomit. Eu nu mă pricep în biologia medicală…

— Pentru că Euphrosyna te cunoaște și are încredere în dumneata. Dacă intervenim brutal, o speriem; îi va fi teamă că o facem responsabilă de accidentul doctorului Tătaru. Dar dumneata îi poți explica despre ce e vorba și nu-ți va fi greu s-o convingi că este în interesul ei, și în interesul științei, mai ales în interesul științei românești, să rămână de-aici înainte la dispoziția cercetătorilor…

— Are să-i fie greu, începu Zalomit, regăsindu-și pe neașteptate glasul. Nu știu dacă pot să-mi iau o asemenea răspundere…

— O să mai stăm de vorbă mai târziu, îl întrerupse din nou Albini. Nu trebuie să te hotărăști acum…

Tăcu și fumă câtva timp, privindu-l cu o curiozitate pe care nu încerca s-o ascundă.

— Nu cred că sunt prea indiscret întrebându-te dacă doamna Sidonia Vâlceanu a fost câtva timp soția dumitale.

Fără să vrea, și fără să înțeleagă de ce, Zalomit izbucni în râs.

— Nu e nicio indiscreție. Ne-am căsătorit când eram amândoi foarte tineri. Eu încă nu-mi trecusem doctoratul. Și ne-am despărțit foarte curând, înainte de sfârșitul anului… Dar am rămas prieteni.

— Am aflat asta, spuse Albini, stingându-și meticulos țigara. Știu că sunteți prieteni. De altfel, ne vom întâlni în câteva zile, la nunta Isidorei, adăugă.

— La 22 decembrie, spuse zâmbind visător Zalomit. În trei zile.

— Fericitul mire e un văr de-al meu. Văr, și foarte bun prieten, deși e mult mai tânăr ca mine… Dar nu vreau să te rețin, adăugă, ridicându-se din fotoliu. Mă bucur, însă, că, într-un anumit fel, vom face parte din aceeași familie.

— O familie de cercetători, spuse Zalomit, un mare zâmbet, luminându-i fața.

— Foarte adevărat. Emil Butnaru, vărul și prietenul meu, este un eminent chimist.

Apropiindu-se de ușă, îl întrebă întorcând brusc capul.

— Dar poezia?

Zalomit îi puse familiar mâna pe umăr și izbucni în râs:

— *Maculatele corole* n-a fost de-ajuns? Mai cunoști vreun titlu mai profetic decât ăsta: *Maculatele corole?*

Albini îi întinse mâna zâmbind.

— Nu-ți spun încă sărbători fericite, pentru că ne întâlnim în trei zile, la nuntă…

După ce închise ușa, Zalomit izbucni din nou în râs; de data aceasta râdea în neștire, ștergându-și la răstimpuri lacrimile, fără să înțeleagă ce se întâmplă cu el, de unde năvălise bucuria aceasta, nemaiîntâlnită din tinerețe. „Parcă toată lumea ar fi a

mea! exclamă amintindu-și cuvintele Euphrosynei. Cât este de adevărat! Căci, într-adevăr, toată lumea este a mea!"

Se așează la birou, potolindu-și anevoie ultimele zvâcniri ale râsului, ștergându-și fericit lacrimile. „Aurelian, rosti cu glas tare, ca și cum l-ar fi avut în față, Aurelian, te înțeleg foarte bine, ai avut dreptate. Nu era altă soluție…"

Se ridică brusc, luă scrumiera plină și se îndreptă spre bucătărie. Dar se răzgândi, se apropie de fereastră și o deschise. Când se întoarse, îl înviora aerul rece, curat, cu miros de zăpadă. „Știau și ei de Calinic, își aminti, încercând să închidă fereastra. Știau și ei de Calinic… Dar nu înțeleg de ce-a scos microfonul în fața mea. Poate ca să-mi arate că au toate drepturile și fac ce vor. Într-un anumit fel, avea dreptate. Odată ce-am acceptat serviciile lor… Facem acum parte din aceeași familie… Și scuzele pe care mi le găseam, că *trebuie* să accept toate acestea pentru a recupera formula pierdută a tratamentului…" Își aduse brusc aminte de bătrână și se înfioră. Așezându-se la, birou, își dădu seama că tremură. „Am lăsat prea mult fereastra deschisă și m-a luat cu frig. Dar cum își poate închipui Albini că aș mai fi în stare să dau ochii cu ea?… Din fericire, am trecut de șaizeci de ani și, *mai ales*, din fericire există fiola." Zâmbi melancolic amintindu-și ritualul cu care, în acea după-amiază de vară scosese din servietă fiola și, ridicând-o cu un gest melodramatic ca s-o privească în zare, recitase din monologul lui Faust: *„Ich grüsse dich, du einzige Phiole…"* Nimic nu se întâmplase încă atunci - nici accidentul lui Aurelian Tătaru, nici întâlnirile cu Albini, cu părintele Calinic și cu Euphrosyna - și totuși precaut, pregătise, în secret, cea mai concentrată soluție de aconitină pe care o putea obține în laboratorul lui.

Tremura tot mai puternic, ca zgâlțâit de friguri. Deschise cu greutate sertarul și începu să caute sub plicurile mari, galbene, în care păstra scrisorile importante. După câtva timp, fu cuprins de o bruscă neliniște, se ridică în picioare și începu să scoată plicurile unul câte unul, azvârlindu-le la întâmplare pe birou. Privi rătăcit fundul sertarului. „Au căutat și aici, șopti. Și au găsit-o…" Simți că i se înmoaie picioarele, și se așeză pe

scaun, răsuflând greu. „Nu mai e nimic de făcut, șopti. Cred că nu mai e nimic de făcut”, repetă anevoie, parcă istovit de o neînțeleasă oboseală.

Se trezi târziu și sări speriat în picioare. Privea turburat în jurul lui, încercând să înțeleagă unde se află. *Euphorbia moldavica id est impudica;* îi tot căuta rima: *moldavica… impudica.* Dar nu izbutea să se concentreze; îl exaspera lătratul câinelui. Un câine mare, negru, care se învârtea în jurul lui, la câțiva metri, pe pietriș. „Potaie!” strigă în glumă, încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăblița de aramă și citi: *Les trois Grâces.* „Evident, acum înțeleg! șopti fericit. Sunt trei și totuși una; același corp, deși sunt separate. O perfectă, senină frumusețe; nu li s-ar fi potrivit niciun alt nume…”

Paris, august 1976.

ADRIAN ROGOZ

Deși scria prima sa povestire științifico-fantastică, Astrul artificial, *încă în 1934, la vârsta de 13 ani, iar apoi, în anii următori, așternea pe hârtie „câteva articole tangente cu știința", Adrian Rogoz (născut la 19 aprilie 1921, la București) avea să debuteze abia peste alți zece ani, cu poezie (poemul în hexametri* Nimfaunesca), *în numărul pe octombrie 1944 al* Revistei Fundațiilor Regale. *Prezentat de Oscar Lemnaru lui Ion Barbu, spre a fi admis printre „paredrii" „Clubului Mateiu Caragiale", Adrian Rogoz se formează ca poet „sub veghea" și sub influența acestuia (v. Poezia Capșa), dar poetul va ceda, locul pentru mai mult de trei decenii, autorului de* Science fiction. *La primul concurs național de literatură științifico-fantastică organizat în 1955 de revista* Știință și tehnică *(președintele juriului fiind Cezar Petrescu), el obține un premiu II* ex aequo *pentru povestirea* Inimă de ciută, *scrisă în colaborare cu C. Ghenea, unde era anticipat transplantul cardiac, astăzi curent. În octombrie 1955, proaspătul premiat își asigură sprijinul inginerului Virgil Ioanid, redactorul-șef de atunci al revistei* Știință și tehnică, *pentru editarea bilunară a unui supliment sf al acestei reviste -* Colecția „Povestiri științifico-fantastice" *- care avea să devină cea mai longevivă publicație periodică de* science fiction *apărută până acum în România. Sub conducerea lui Adrian Rogoz,* C.P.S.F. *Ajunge la un total de 466 de numere, în aprilie 1974, când își încetează subit apariția, fără nicio explicație sau justificare, lăsând în urmă numai regrete.*

Aceleași epoci îi aparține și o semnificativă activitate de traducător; printre altele, Adrian Rogoz a tradus (în colaborare) două renumite romane sf, a căror apariție în românește, la distanță

de aproape două decenii, marchează indicial două momente distincte în evoluția gustului și opțiunilor mișcării sf de la noi: Nebuloasa din Andromeda *(1957) de Ivan Efremov și* Solaris *(1974) de Stanislaw Lem.*

Pe parcursul celor aproape două decenii de apariție (1955-1974) a Colecției „Povestiri științifico-fantastice", *Adrian Rogoz s-a identificat cu aceasta până la confundare, până într-atât, încât principala sa operă a ajuns să fie considerată colecția celor 466 de numere ale acestei publicații - raritate de preț pentru colecționari ceea ce însă, evidențiindu-l pe animatorul „genului" și al mișcării sf, îl nedreptățește flagrant pe* scriitor.

Acesta, scriitorul, nu trebuie însă căutat în primele sale scrieri, cu excepția poate a titlului pentru care personal autorul afișează un explicabil orgoliu sf - Inimă de ciută (C.P.S.F…*anul I, nr. 5, 1 decembrie 1955), „povestire scrisă de mine în colaborare cu dr. Christian Ghenea și în care isprava lui Christian Barnard, adică transplantarea unei inimi, a fost anticipată cu 12 ani, iar dacă e vorba de grefa la om a unui cord de animal -* cu *peste 20 de ani". Împreună cu același colaborator, Adrian Rogoz va semna apoi și romanul* Uraniu, *însumând peste 200 de pagini (v.* C.P.S.F…*anul II, n-rele 8-14, 15 ianuarie-15 aprilie 1956), în care „literatura de aventuri", în accepțiunea confuză și hibridă a epocii, atârnă încă greu și în care pretextul „științifico-fantastic" (o entuziastă expediție multi-națională plecată să elucideze misterul unui reactor nuclear funcționând clandestin undeva în inima munților Himalaya) nu este „științific" decât în parte, iar „fantastic" deloc.*

Cel mai ambițios proiect de roman sf al lui Adrian Rogoz avea să fie însă Omul și Năluca *(1965), în ale cărui 550 de pagini sunt de fapt „lipite" două romane, complet eterogene, dintre care total perimat, încă din momentul apariției, este romanul „terestru", mai precis „american", unde se relatează preparativele lansării spre planeta Venus a rachetei „Spright" („Năluca"), pilotată de un „dur", Dutch Learmonth, și finanțată de un „boss", Jerome Somestone, ambii complicați sentimental cu bellissima actriță de la Hollywood Moralia Snowland, aceasta complicată însă și cu „regele fermoarelor" Allen Ravis,* and so on. *Romanul „venusian", însă, merită toată atenția, pentru luxurianța imaginației vizuale și pentru*

finețea imaginației auditive care-i permit lui Adrian Rogoz să plăsmuiască o lume și să inventeze un limbaj spre a intra în comunicație cu această „altă lume". Ca la Vladimir Colin, în A zecea lume *(1964), o fragilă fată-plantă, răsărită aici din solul venusian, exercită o stranie și ambiguă fascinație erotică asupra protagonistului pământean, omului devenindu-i astfel dureros sensibile propriile-i limite biologice, propriile-i bariere ontologice între care-l închide chiar natura sa imutabil umană. La această linie de incidență a erotismului cu exotismul cosmic, cu exobiologia - motiv din arsenalul sf standard, personal elaborat și remodelat însă - scriitorului îi reușește una dintre acele atât de rare în* science fiction *performanțe de a evita convenționalul și de a păstra un timbru autentic expresiei literare a sentimentului erotic. În ordinea prelucrării și „naturalizării" românești a motivelor de* science fiction, *asistăm de altfel, în* Omul și Năluca, la o primă *deschidere - încă timidă, poate naivă, dar plină de savoare poetică - în direcția exobiologiei, a xenobiologiei (variante terminologice între care prioritatea încă nu s-a decis). Inovație care-și pune în lumină adevărata semnificație numai prin raportare la contextul epocii, al anilor '50 (romanul a avut o gestație îndelungată, de aproape un deceniu), când - pe lângă hățurile puse imaginației sf prin directiva „anticipației pe termen scurt", considerată mai lesne controlabilă - un alt cuvânt de ordine era strictul antropomorfism, în afara carcasei somatice umane umanismul și chiar simpla inteligență fiind considerate de neimaginat sau, oricum, nerecomandabile de imaginat.*

Absolut originală este, de asemenea, soluția pe care o găsește Adrian Rogoz pentru a-și asigura o *minimă continuitate între* science fiction *și poezie. Găsește, astfel, în* Omul și Năluca, *nu numai pretextul pentru a intercala în textul unui roman sf textul unui poem elogiat cândva de Ion Barbu la Capsa (Orfeu), dar - mai mult - contextul ideal imaginării unui* lincos, sabir *ori* pidgin *cosmic, limbaj imaginar necesar comunicării între Dutch, omul de pe Terra, și Daphne, fata-plantă de pe Venus, limbaj imaginar care-l divulgă pe poet: un rafinat auz eufonic culege din toate limbile Pământului cuvinte disparate, spre a le combina apoi după criteriul acordului între sunet și sens, apanaj - se știe - al poeziei.*

Pe acest fir al „acordului între sunet și sens" ajungem de-a dreptul, în răspărul cronologiei și-al genologiei, la volumul de versuri Inima rezistentă *(1981), cu care Adrian Rogoz ieșea pentru prima dată în public ca poet la vârsta de 60 de ani, recuperând o activitate poetică de patru decenii. Același auz eufonic, înnăscut poetului, transpare aici, printre altele, și în melodia vocalică a „versului* în -u" *(„Trecutul întrecut de-ntunecate unde"; „Sub unda umbrei dragi din urna cea din urmă") ori a „versului în* -i" *(„Străine anotimpuri prin imnuri se perindă „Cuvinte, stranii șisturi cristaline"), pentru a se asculta apoi pe sine în spațiul de rezonanță al unui întreg* Cântec în „i", *care nu poate fi străin de mirajul celebrului „sonet în -i" al lui Mallarmé* („Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui):

Un cosmos crește-n aburul tulpinii-mi
Mici căi de lapte reci candide inimi
De-un vis de veci par prinși prin văi toți crinii
Imn infinit înfiripat luminii.

Cum lesne se va observa, astfel de versuri par „rupte" din textul povestirii sf ce urmează, Mesaj, *datând probabil din aceeași perioadă (supoziție bazată însă, ce-i drept, doar pe reperul exterior al datei de apariție: povestirea* Mesaj *a apărut în* Almanahul „Știință și tehnică" pe *1982, tipărit deci în 1981). Ne aflăm aici, din nou, pe teritoriul tematic al exobiologiei (sau xenobiologiei, e tot una). Inteligențe fără corp care se infiltrează în corpul altor ființe, luându-le astfel în stăpânire, „cotropindu-le" pe dinăuntru și reducându-le la rolul de simple suporturi somatice pe care le „consumă", le „uzează", migrând apoi în alte și alte trupuri - această specie de alieni, cunoscută în terminologia sf drept „jefuitori de trupuri"* (body snatchers), *nu este o noutate în sf-ul românesc: cu un deceniu mai înainte puteam deja întâlni astfel de alieni într-un roman ca.*

Țărmul interzis *(1972) de Horia Aramă, ori în povestiri ca* Spre alte stele *(1972) de Vladimir Colin și* Pregătind invazia *(1973) de Mircea Opriță. Dar un* body snatcher *vorbind românește, și încă respectând riguros fonostatistica limbii române, este desigur o*

raritate și o atracție. Nu este acesta, însă, singurul motiv pentru care am preferat acest mai recent Mesaj *(iată încă un motiv!) unor mai vechi și mai cunoscute „piese de rezistență" ale scrisului lui Adrian Rogoz, cuprinse în volumul de nuvele și povestiri* Prețul secant al genunii *(1974). Ele trebuie totuși amintite aici, fie și numai pentru că însuși autorul (deghizat ficțional în narator și în personaj) le amintește, aluziv și criptic, în textul povestirii ce așteaptă mai jos* a *fi citită.*

„Eroul tău, Homer Hidden - o marionetă aproape inanimată înaintea unor zei stohastici" este protagonistul povestirii Altarul zeilor stohastici, *pentru care Adrian Rogoz a fost distins în 1972, la Triest, cu Premiul special al primului EUROCON (Congresul sau Convenția Societății Europene de Science Fiction), care s-a ținut în acel an în același oraș; „povestea aia stohastică" figurează și în „ultima-ți carte", care este, evident, volumul deja amintit,* Prețul secant al genunii, *apărut în 1974 în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros din București. Iar „romanul șahist" este de fapt un mini-roman, dacă nu chiar o nuvelă ceva mai lungă (148 de pagini), cel sau cea care dă titlul volumului -* Prețul secant al genunii. *Sub acest titlu, destul de căutat și abscons, se ascunde însă o originală versiune în registru sf a unui motiv literar ilustru - „căutarea absolutului". Așa cum orice acțiune umană, urmărită în absolut, își consumă agentul, în istoria lui Dav Bogar - șahist de geniu a cărui viață se consumă în urmărirea ambiției aparent gratuite de a câștiga o partidă, una singură, în fața nooplanetei Tehorm, programată tocmai pentru a fi invincibilă în jocul de șah - se regăsește, pentru a invoca un simplu reper de situare asociativă, ceva din tenacitatea fanatică și obsesivă a căpitanului Ahab, cel care cutreieră toată viața mările și oceanele pentru a răpune monstrul mitic care este „Balena Albă", Moby Dick, din romanul omonim al lui Herman Melville. La fel cutreieră toată viața cosmosul Dav Bogar, „Nebunul Spațiului", inflexibil în abnegația sau. Fixația de a urmări și răpune „monstrul" șahist: „monstru" ce semnifică, și într-un caz și în celălalt, idealul sau absolutul care-l devoră pe „căutătorul de absolut".*

În fine, odată ce tot am intrat în jocul ficționalist ori textualist pe care ni-l propune în Mesaj, *să mai precizăm că autorul a lucrat într-adevăr, în anii 1946-1948, ca funcționar la Societatea de telefoane*

din București, așa cum declară în text naratorul; dacă va fi avut, însă, acolo, și un coleg numit Mitridate Popescu, să se descurce acum cu el cum știe.

MESAJ

Dacă ați ști cât de rău îmi pare că trebuie să termin atât de devreme drumul meu pământesc…

Jules Verne, interviu din 1902

— Întâmplarea pe care ți-o voi relata s-ar putea să ți se pară fantastică sau o plăsmuire a mințit unui om bolnav. Ți-o povestesc doar fiindcă te știu autor de science fiction și deci…

— Hai, nu te mai scuza și dă-i drumul! l-am îndemnat pe vechiu-mi prieten Mitridate Popescu, fost coleg înainte de ‘48, pe când eram statisticieni la Societatea de telefoane. El a rămas un funcționar model la aceeași întreprindere și după naționalizare, până la ieșirea la pensie, pe când eu m-am reprofilat în publicistică, iar apoi în ale literaturii. Avea figura unui om serios, lipsit de patimi, deși o anumită pasiune îi devora sau, mai curând, îi alimentase o faimă cel puțin europeană; pe lângă faptul că știa peste 30 de limbi umane (ca să nu vorbesc de graiul păsărilor), îl stăpânea hobby-ul criptografiei și al rebusismului. Deși numele său era cunoscut tuturor specialiștilor în aceste îndeletniciri enigmistice, modestia îi rămăsese inalterată.

— Știi că am fost de curând internat la spital. A trebuit să mă supun unei operații relativ simple, care s-a continuat însă cu *o* alta destul de complicată, datorită căreia am petrecut vreo unsprezece zile la reanimare. Până atunci, în afară de amigdalele scoase în copilărie și de o cusătură superficială la frunte după un accident de schi, nu prea frecventasem clinicile chirurgicale. De aceea reanimarea credeam că reprezintă o mică încăpere în care pacientul este anesteziat, și apoi lăsat un

scurt răstimp să-și revină după șocul operației. Și iată că saloanele acestei secții cu nume atât de însuflețitor mi s-au arătat drept adevărate bolgii. Fiindcă pe la reanimare nu ajung banalele apendicite sau hernii, ci doar intervențiile grave ce reclamă o îngrijire cu totul specială. Nu contest utilitatea acestui spațiu medical. Dimpotrivă, sunt convins că numai grație maximei concentrări de forțe tehnice împotriva morții majoritatea celor ce au trecut pe acolo au izbutit să traverseze de două ori Acheronul. Dar de traversat te asigur că îl traversează. Mie însumi, cu toate că nu reprezentam un caz desperat, mi s-a părut, din pricina suferințelor fizice, că am făcut un sejur în infern.

Iată unul dintre paradoxurile științei din secolul XX: fiind adormit, în cursul operației, ea n-a însemnat nimic pentru mine, în duda hemoragiei survenite și a altor complicații cu care au fost confruntați chirurgii mei. Durerile reale și uneori greu de îndurat și-au făcut apariția după ce m-am pomenit gata tăiat și cusut într-una dintre incintele reanimării.

— Erai singur acolo? l-am întrebat pe prietenul meu.

— Nu, în rezerva mea erau trei paturi. Al meu se afla între peretele din dreapta și ușă. În patul din față stătea lungit un tânăr într-o pijama superbă (eu o purtam pe aceea banală, a spitalului); avea o figură de sportiv italian, dar era de origine germană, îl chema Spender, și suferea, pare-se, de pancreatită. Deocamdată medicii îl țineau sub observație, așa că se plimba slobod, ca Ulise printre umbre. Era pe 21 iunie 1978, într-o miercuri, și a fost prima impresie, foarte simpatică, pe care mi-a făcut-o reanimarea. În patul din stânga nu era nimeni. Abia mai pe urmă mi-am observat toate „firele" care mă conectau la o serie de dispozitive sanitare. Eram încă amorțit din pricina anesteziei, așa că observam cu o relativă degajare (mă simțeam totuși lipsit de vlagă) stativul cu două pungi: una de perfuzie, alta de transfuzie, tubul transparent al unei sonde, un mat care-mi intra în piept (se numea cateter: și îngăduia să mi se introducă în sânge tot soiul de lichide fără să mai fiu injectat), iar într-o nară aveam o altă conductă (care mă alimenta cu oxigen).

După ce făcui inventarul aproximativ și profan al bioharnașamentului meu, rămăsei mirat, apoi chiar mă cuprinse o oarecare teamă. Mi-am dat seama că lucrurile erau mai puțin vesele decât aș fi crezut. Nu îndrăzneam să mă mișc, dar și mai târziu, când mi-am luat inima în dinți, abia de-mi găseam o poziție (firește, stând doar pe spate) care să nu-mi producă dureri.

Am intrat în vorbă cu Spender. Acesta avea un tranzistor grozav de drăguț. L-am întrebat ce marcă este. Era un Grundig primit de la rudele din R.F.G. Rudele însemnau părinții.

— Și nu te duci la ei?

— Mă duc și mă-ntorc.

— Ai putea să rămâi…

— Sigur, dar eu sunt legat de locurile astea. Soția mea e românca, avem doi copii. Și nici ea, nici eu nu vrem să plecăm de-aici. Mai ales că-i pot vedea din timp în timp și pe-ai mei, de-acolo.

Într-o vreme făcuse sport de performanță la „Dinamo"; acum lucra ca tehnician la dispeceratul rețelei naționale de electricitate. Mi-a spus o grămadă de lucruri interesante despre hidrocentrale și megawați (de pildă, știai că un megawatt este ceea ce consumă un apartament într-un an?), înainte de a i se vârî în nas un tub transparent prin care a început să se scurgă într-un recipient de pe jos un lichid verde-cenușiu.

Prima zi a fost cea mai agreabilă dintre cele unsprezece petrecute pe tărâmul lui Hades. Îmi luasem din rezerva mea de la etajul II (unde stătusem după prima operație și care pentru cei de la reanimare aparținea «sănătoșilor») o traistă cu cărți și caiete. În prima zi și jumătate, am reușit chiar, cu oarecare dificultate, să termin de citit un curs de limbă rwanda, Apoi a început atât aventura propriilor mele dureri, cât și întâmplarea pentru care îți povestise toate acestea, și n-am mai avut nici timpul, nici cheful să mai citesc ceva, așa că mi-am trimis acasă sacoșa cu hârțoage.

Sâmbătă dimineața Spender a fost mutat la etajul II, ca să i se facă analizele preoperatorii (reanimarea se află la etajul I). În

seara zilei de vineri însă, la scurt răstimp după alarmantul urlet de sirenă care anunța o internare-urgentă, un ins a fost transportat pe cărucior în salonul nostru și instalat în patul din stânga.

Mai târziu, când am vizitat în convalescență acea aripă a secției de reanimare, am înțeles mai bine însemnătatea acestei lumi, dar aș adăuga: teribila ei însemnătate («îngerii sunt înspăimântători», vorba lui Rilke). Ea întruchipează un triumf al științei medicale contemporane: majoritatea «reanimaților» de azi nu și-ar fi putut învinge boala chiar numai eu câteva decenii în urmă. Toate «firele» care îi leagă pe cei din aceste încăperi de o serie de aparate și dispozitive (care, firește, la spitalele cele mai avansate sunt și mai multe) reprezintă tot atâtea șanse în plus. În ultimele zile trăite de mine acolo mă gândeam cu teamă că voi fi mutat la «sănătoșii» de la II, deoarece, copleșit de traumele operației, mă obișnuisem cu acele «fire», așa cum un infirm se obișnuiește cu proteza lui. Toate acestea nu mă pot împiedica să văd în cei ce suferă la reanimare o lume larvară; hrăniți - artificial în toate sensurile - cu glucoză, cu sânge străin, cu oxigen, cu antibiotice, somnifere, analgezice și alte substanțe chimice, ei vegetează în așteptarea momentului în care organismul lor handicapat va reuși să-și refacă vitalitatea. Știi, deși ultima-ți carte mi-ai dat-o - ai pretins tu - numai din prietenie, eu totuși ți-am citit-o. Drept să-ți spun, în unele clipe, m-am simțit ca eroul tău, Homer Hidden, - o marionetă aproape inanimată înaintea unor zei stohastici.

— Care însă te-au salvat.

— Pe mine m-au salvat, dar pe alții…

— Ai amintit de un nou vizitator…

— Iartă-mi digresiunile! Lucrurile sunt încă învălmășite în capul meu. Ei bine, tocmai noul vizitator, cel instalat în patul din stânga, este eroul celor pe care ți le voi istorisi. L-au adus de la spitalul D, unde - am aflat apoi - urmase un tratament intensiv cu hidrocortizon pentru o maladie a ficatului. Hidrocortizonul însă este un medicament cu două tăișuri: i-a atacat stomacul, astfel încât trebuia să fie urgent operat.

— De ce n-au făcut-o la spitalul de unde venise?

— S-ar părea că avea chirurgi mai puțin buni decât spitalul C, unde mă găseam eu. Dar o altă versiune susține că respectivul caz, fiind dificil, cei ce se ocupaseră de el voiau să treacă altora răspunderea.

— Și cine era noul tău tovarăș de suferință?

— Vei afla îndată. Atunci când fusese adus în salonul nostru, pentru mine începuseră plictiselile și chinurile postoperatorii (de pildă, mi se stricase vena cateterului, astfel încât n-am mai scăpat de injecții), n-am putut totuși să nu observ înfățișarea ciudată a inginerului Mihuleac - așa am auzit că-l chema; un om înspre patruzeci de ani, a cărui față, deși ostenită, exprima stăpânirea de sine a celui trecut prin multe. Pielea, de un galben nefiresc, indica o boală a ficatului. Un început de chelie conferea chipului bărbătesc un ușor aer intelectual. Ochii căprui, senini îi făceau și mai grăitoare muta suferință. Mi-am amintit de uimirea pricinuită în copilărie de un cal cu chișița ruptă; din rană i se scurgea sângele, dar animalul stătea fără glas lângă tramvaiul pe care-l trăsese până în momentul accidentului.

Cu dreptul celui mai avut în chinuri (măcar aparent, după numărul firelor ce mă țineau de viață, mi se cuvenea acest privilegiu), am pornit să-l descos pe noul nostru coleg. Mi-a răspuns cu oarecare oboseală, dar a schițat un zâmbet, observând curiozitatea noastră la aflarea faptului că sosise nu de mult din inima Africii.

«V-a fost greu să trăiți printre străini?» l-am descusut.

«După o perioadă de aclimatizare, străinii îți devin colaboratori și prieteni. De fapt, dacă vrei să-i ajuți - mai ales în meseria mea -, trebuie să muncești cot la cot cu ei. Or, în multe țări. Africane, viața este încă extrem de grea.»

«Dar ce meserie aveți?»

«Sunt inginer hidroameliorator…»

«Și pe unde ați lucrat?»

«În câteva regiuni dintre ecuator și tropice.»

«Vă invidiez pentru experiența dumneavoastră», mărturisi: Spender.

Mihuleac nu-i răspunse: cu toate că va fi fost preocupat de boala lui, prin cap cred că i se perindau noianul evenimentelor trăite. Apoi ne vorbi - mai mult crâmpeie de amintiri murmurate sieși. Văzduhul acela de o toridă umezeală stătătoare. Jungla totodată veșnic verde și colcăind de smârcuri în putrefacție. Mangrove, bananieri, yam, cassava, motsikiri, more oa maotu, adică «arborele cu picioare», într-o clipă firida noastră se umplu de fascinația tărâmurilor îndepărtate…

«Acolo v-ați îmbolnăvit?», mi-a venit deodată să-l întreb.

«Probabil că de-acolo datează începutul.» Și, după o pauză, reluă cu surâsul de vinovată modestie a celui ce se laudă cu o performanță negativă: «Nu-i exclus să fiu ultimul român îmbolnăvit de malarie…»

«Vă înțeleg gluma, i-am spus. De fapt însă ați fost primul dintr-un nou ciclu, întrucât la noi paludismul a fost eradicat de mult…»

La rândul meu, nu m-am putut abține și i-am întrerupt prietenului meu povestirea:

— Mă, Mit, ești pedant ca un rebusist! (Mit venea de la Mitridate.)

— Deci ai observat nuanța, râse el. E bine să ne exprimăm corect, dar și tu ai dreptate: observația mea nu era prea delicată, căci omul voise doar să sugereze cu umor vicisitudinile activității de pionierat. Auzi însă ce mi-a replicat el:

«Ca și pacea, sănătatea omenirii este indivizibilă. Câtă vreme va exista pe pământ un om suferind de o anumită boală, n-avem dreptul să afirmăm că am eradicat-o.»

Pesemne, molipsit de dialogul nostru grav, Spender ne-a supralicitat:

«Vă temeți de moarte?»

«Cine nu se teme! spuse Mihuleac privind în gol. Dar dacă o vezi mereu cum te asaltează și mai ales dacă-ți dai seama că, pentru ceea ce vrei să faci, nu-ți prisosesc nici zece vieți, ajungi la o privire mai cosmică asupra ei…»

«Mai cosmică!?», exclamă uimit Spender. Dar nu putu primi vreo lămurire, deoarece asistenta intră cu termometrele, și, nu

mult după aceasta, ni se făcu vizita de seară.

«Ah, câte am să vă povestesc! mai apucă el să ne făgăduiască. Numai să avem timp…»

Conferențiarul A, care conducea alaiul doctorilor, abia mă luă în seamă, starea mea, oricât de prost m-aș fi simțit, urmând, desigur, un făgaș de rutină. Lui Spender îi spuse că deocamdată va fi mutat pentru analize mai amănunțite la etajul al doilea, adică i se amâna sorocul operației. În schimb, medicii zăboviră mai mult lângă patul lui Mihuleac. Conferențiarul i-a pus o serie de întrebări, studie o hârtie (pesemne buletinul de ieșire ce-i fusese eliberat de spitalul D), se consultă cu cei trei colegi ai săi și dădu câteva dispoziții, între care și pe aceea de a i se face bolnavului un tubaj. Pe urmă plecă, urându-ne noapte bună.

Noaptea celor de la reanimare poate fi bună dacă li se administrează suficiente hipnotice și nu sunt sortiți morții, pentru că noaptea înseamnă atunci lipsă de conștiință a durerii și regenerare freatică. Dar adesea noaptea este acolo agitată: prea multele fire izbutesc să te trezească prin apăsarea pe care o provoacă sau chiar să se încurce între ele (medicilor asemenea accidente le par nu mai puțin normale decât generalilor în război răniții); pe urmă, ca și acalmia junglei în beznă, tăcerea este la răstimpuri sfâșiată aici de gemete, de strigăte, de horcăituri.

Convorbirea purtată cu colegii mei mă obosise din cale afară (eram anemiat, fiindcă în cursul operației pierdusem foarte mult sânge), injecția pe care mi-o făcuse asistenții mă enervase, și, în plus, aveam febră. Am încercat să mă dezmorțesc, dar fiece schiță de mișcare îmi provoca o durere. Totuși, treptat, odată cu efectul somniferului, realizam scufundarea în universul propriilor suferințe. Era ca o pierdere a acuității senzațiilor, o deprindere cu acea tortură postoperatorie, care însă nu dispărea complet; din când în când, mă rupeam din ațipire și asistam ca în vis la cele întâmplate în preajmă.

În noaptea aceea, lumina nu se stinse în salonul nostru. Cred că lucrurile au decurs în felul următor. La un moment

dat, Mihuleac a spus că tubul ce-i fusese introdus în nas îi producea o stare de vomă. Spender a strigat-o pe asistentă, care a venit și a încercat să-l ajute. Fără niciun succes, căci, la rândul ei, a cerut să vină doctorul de gardă. Situația trebuie să fi fost gravă: în curând, în mica încăpere se adunară trei chirurgi, inclusiv șeful anestezist. Au hotărât să efectueze imediat operația. Toate acestea le reconstitui din imagini răzlețite în valuri de somn.

Când l-au readus pe Mihuleac în rezervă, au aprins lumina, ceea ce ne-a deșteptat pe mine și pe Spender. Am auzit atunci uimit și înspăimântat un zbieret de animal înjunghiat. Mi-am întors capul spre sunetele acelea neomenești și sfâșietoare. Omul stătea întins în pat, o paloare stranie îi acoperise obrajii. Se afla încă sub imperiul anesteziei, dar urla fără încetare. Nu el, ci măruntaiele lui schingiuite își strigau suferința. Îmi făcea rău, căci eu însumi m-aș fi jeluit cât mă ținea gura, dar totodată urletul acela cumplit mă tulbura de parcă ar fi avut un sens mai adânc.

Apoi am readormit, sau numai picoteam (din pricina somniferului), dar încă în starea aceea de neconștiență mă asaltă sentimentul că îndărătul strigătelor, sau împreună cu ele, se transmitea un mesaj…

— Un mesaj? Adică vecinul tău de pat spunea ceva urlând?

— Nu fi caraghios!

— Un mesaj adresat ție?

— Lucrurile nu sunt așa de simple. Deocamdată reține că am apucat să înțeleg acel mesaj.

— Înseamnă că l-ai descifrat…

— Bineînțeles.

— Ți-a fost desigur greu…

— Deloc. Mult mai greu mi-ar fi să explic în ce fel am făcut-o.

— Nu cumva ai visat, Mit?

— Și eu am crezut asta sâmbătă dis-de-dimineață, când m-am trezit de-a binelea. Dar omul continua să horcăie, și atunci mi-am dat seama că nebuloasa presupunere ivită în timp ce dormeam era întemeiată.

— Susții deci că ai descifrat în somn mesajul? mă arătai neîncrezător.

— Te-am avertizat că lucrurile sunt mai complicate… Cert este că subconștientul meu descoperise limba în care era transmis acel mesaj.

— Și, mă rog, în ce limbă era?

— În românește.

Izbucnii în râs:

— Mit, prietene, chiar era teribil de greu să descoperi aceasta!

— Degeaba mă iei peste picior. Uneori cel mai anevoie găsești soluția cea mai firească. Or, mintea mea cotropită de somn a lunecat de la sine spre făgașul cel mai simplu, care, am verificat apoi, era și cel bun.

— Și cum ți-a reușit subconștientul să lunece pe făgașul ăla?

— Nu-ți pot oferi decât ipoteze. N-am de unde să știu ce procese s-au desfășurat în encefalul meu adormit, după cum nici oamenii-calculatori care săvârșesc mental operații incredibile nu-și dau seama cum procedează neurofiziologic.

— Și ce ipoteze îmi oferi, Mit?

— Presupun că mintea mea posedă însușirea de a decoda, recurgând la o formulă de transformare, sunete neverbale modulate pe un limbaj familiar sau numai cunoscut.

— Cam complicat și s-ar părea că nu spui mare lucru…

— Te-am avertizat că emit simple presupoziții. Dar ele ar trebui să nu fie lipsite de sens… mai ales pentru un autor de science fiction…

— Faci deci și tu ficțiune științifică?

— Câtuși de puțin. Insinuez doar că nu sesizezi ceea ce un coleg de-al tău intuise acum mai bine de un secol.

— Nu cumva te gândești la…

— Ba da, mă gândesc la…

— Dar povestea din «Cărăbușul de aur» n-are nicio legătură cu întâmplarea ta…

— Aha, te-a pișcat ce-ți spusei și făcuși un efort de memorie…

— Sau, chiar dacă are vreo legătură, nu-i văd utilitatea în

ceea ce te privește. Acolo era un fel de aritmogrif - ca să-ți folosesc terminologia -, pe care Legrand l-a dezlegat înlocuind semnul ce apărea cel mai des cu e, litera cea mai frecventă în engleză. Or, n-ai să pretinzi că subconștientul tău a procedat la fel, analizând niște sunete transmise prin intermediul unor urlete.

— Văd că te-ai supărat de-a binelea. Sunt convins, în măsura în care putem emite o explicație plauzibilă, că subconștientul meu a procedat după același principiu, adaptat desigur situației deosebite.

— Cum adică?

— Poate că știi care sunt cele mai frecvente foneme ale limbii române…

— Din întâmplare știu: i, e, a, r, n, t, u, l…

— Bravo! Ești grozav.

— Aș! M-am ocupat puțin de semiotică, așa că m-am lovit și de această chestiune. De altfel, m-a ajutat un joc mnemotehnic: ține minte cuvântul *iernatul,* schimbându-l pe a din poziția a treia în a cincea…

— Ca rebusist, îmi place…

— Nu mă lăuda prea mult, că tot nu văd cum ai reușit în vis să dezlegi aritmogrife…

— Amintește-ți că există cazuri de oameni care au rezolvat în somn probleme matematice, cu alte cuvinte ceva și mai dificil decât am făcut eu. Și îți repet: nici nu știu dacă treaz aș fi ajuns la descifrarea mesajului.

— Și în ce constă acest mesaj?

— Prima frază pe care am prins-o încă înainte de a mă trezi de tot a fost: «*Bieți oameni ireversibili, ei m-au învățat ce-i mila*…»

— Corespund frecvențele?

— Da, primele șapte foneme se urmează potrivit seriei pe care ai pomenit-o. O singură excepție: *l,* care ar fi trebuit să fie după *u,* vine înainte de *t.*

— Așadar…

— Așadar, nimic! Și în această privință nu pot avea decât bănuieli. Nu-i exclus că am înțeles fraza tocmai datorită faptului că *grosso modo* elementele ei erau în acord cu legea pe

care mi-o inculcasem de mult. În realitate, rangurile fonemelor românești nu descresc întotdeauna în aceeași ordine. Ele depind de eșantioanele alese, adică de factura stilistică a probelor. Treptat, după ce am descoperit limba mesajului și m-am familiarizat cu sunetele ce corespundeau anumitor foneme, am început să pricep și «textul» neconform cu șirul frecvențelor medii.

— Așa cum prezinți tu lucrurile, consimții, ele dobândesc o anumită verosimilitate, deși…

— Întreaga poveste ți se pare fantastică?

— Într-adevăr. Dar continuă, Mit! Nu te lăsa influențat de scepticismul meu.

— Mă crezi atât de influențabil? în orice caz, mai puternică este amintirea frazelor interceptate atunci.

— Ce-ai mai descifrat?

— La început, am desprins doar secvențe răzlețe, fiindcă răcnetele acopereau lesne cuvintele purtate. Pe măsură însă ce mă obișnuiam cu respectivul procedeu, fragmente tot mai întinse îmi deveneau inteligibile.

— Sunt nerăbdător să aud aceste fragmente. Oricare ar fi originea lor, merită să fie analizate.

— Am auzit: «*Mint aceia care afirmă că noi am fi singurele făpturi gânditoare ale acestei părți din univers*.» Mi s-a părut neverosimilă coexistența acestei fraze filosofice cu sfâșietoarele urlete care o însoțeau. Și, automat, am rostit destul de tare ca să fiu auzit: N-am înțeles bine ce ați spus. Doriți să chem asistenta?» Au urmat niște sunete incongruente și iar am distins ceva: «*… imensitățile spațiilor siderale*…». Mă tulbura acest refuz de a-mi răspunde, acest monolog ce-mi părea cu atât mai înverșunat cu cât țipetele purtătoare erau mai lancinante. Apoi însă cuvintele deslușite mă făcură să înțeleg că el se adresa unor ființe invizibile și că «mincinoșii» pe care-i pomenise adineaori reprezentau o minoritate insignifiantă: «*Oricât de inferiori ne-ar fi, voi știți care-i legea cosmică: să ne cunoaștem semenii. Și cum am izbuti, dacă nu trăindu-le viața?*» Te avertizez că secvențele pe care ți le redau nu se leagă întotdeauna, deoarece au existat multe intervale de bruiaj: «*Au*

o fiziologie prea complicată pentru primitivismul ei»… «M-ați trimis aici tocmai pentru a extinde înțelegerea modurilor gândirii galactice»… «Privind în ei, putem risipi ceva și din enigmele noastre»… «Știți că-mi puteam găsi culcuș doar într-un singur individ, a cărui energie să mi-o amplifice și să mi-o moduleze pe-a mea»… «Am nimerit în această ființă firavă și fragilă»…

În timp ce prietenul meu rostea frazele pe care le-ar fi auzit, eu le notam de zor pe-o foaie de hârtie și mă străduiam să stabilesc rapid frecvența primei octave fonematice. Uneori ele corespundeau cu statistica medie, «oficială»; alteori descopeream abateri. În cele din urmă însă m-am lăsat păgubaș, spunându-mi că mijlocul cel mai eficace de a disocia realitatea de iluzie este să ascult cu atenție ciudatul mesaj.

— S-a-ntâmplat ceva? mă întrebă Mit. Te-ai întrerupt din notarea frazelor. Le spun prea repede?

— Nu, îi răspunsei puțin încurcat. Vreau să mă concentrez asupra semnificației lor…

— Ai renunțat să le mai verifici frecvențele?

— O pot face și ulterior. Deocamdată ai început să mă intrigi…

— Da!? Nu mai crezi că delirez?

— N-am folosit acest cuvânt.

— M-ai întrebat dacă n-am visat, ceea ce-i același lucru.

— De data asta simplifici tu. Uite, ar fi posibil ca, fără să fie vis ori delir, relatarea ta să nu corespundă unor evenimente reale.

— Nu prea văd cum.

— N-ai citit «Amăgirea» de Oscar Lemnaru?

— În afară de câteva povestiri ale lui Edgar Poe, de Jules-Verne-ul copilăriei și de cartea pe care mi-ai dat-o tu, n-am citit literatură științifico-fantastică…

— O declarație foarte importantă și, deși regretabilă, s-ar părea că este în favoarea ta… Nu mă privi ca un năuc. Ai să pricepi îndată. Dar să revin la «Amăgirea». În această povestire, un bărbat ce săvârșise o crimă pasională este întemnițat pe viață. După ani de singurătate, deținutul se resemnase într-atât cu soarta lui, încât primi indiferent știrea

că, datorită unei bune purtări, s-ar fi putut bucura de grațiere. Or, tocmai pe atunci i se păru că distinge un șir de sunete și zgomote, cărora, treptat, le tălmăci înțelesul; împreună cu vecinul de temniță combină un plan de evadare și izbuti chiar să-l înfăptuiască, consemnând în câteva cuvinte această împrejurare. Spre uluirea paznicilor săi, însă, în toți acei ani, celula învecinată fusese goală și niciun zgomot n-ar fi putut răzbate prin zid!

— Vrei adică să insinuezi că tot ce ți-am relatat a fost o creație a inconștientului meu…

— Așa cum ai dezlegat mesajul fără să-ți dai seama în ce fel, ai fi putut să-l imaginezi. De altfel, n-ai de ce să te superi: nu vreau să insinuez nimic. Emit și eu simple supoziții. Și e mai plauzibil să presupunem ceva explicabil, terestru, decât să recurgem la cauza extrapământene. Dar, deși nu abandonez ipoteza «amăgirii», recunosc că adeverirea ei nu e foarte probabilă. Un argument în favoarea ta, după cum ți-am spus, îl constituie tocmai faptul că nu ești un fan al anticipației. Frazele mesajului, atâtea câte mi le-ai citat, sunt prea coerente ca să fie scornite de cineva nepreocupat de asemenea probleme. Or, această coerență a lor încerc s-o analizez. De aceea, zi mai departe, dacă ai mai reținut ceva!

— Ce ți-am spus e doar începutul. Ascultă în continuare: *«Chipul lor e ca al copiilor, gândirea lor e abia licărire»… «Îi putem socoti frați siderali»… «Himericii locuitori ai acestei planete îmi deveniră dintr-o dată accesibili în clipa în care m-am infiltrat în trupul unui om»… «Imperceptibil, m-am identificat tot mai deplin cu el»…*

— Ai văzut «Invadatorii»? l-am întrerupt pe prietenul meu.

— Bineînțeles.

— E deci posibil să fi fost influențat de acest serial.

— Totul e posibil… în fantastic. Dar eu nu mă văd însăilând astfel de aventuri. După cum nu cred că un om poate, prin hipnoză, să vorbească o limbă necunoscută lui în stare de veghe…

— În această privință, am aceeași opinie…

— Ascultă însă mai departe și ai să recunoști că amănuntele

mesajului sunt mai degrabă potrivite cu mintea ta decât cu a mea: *«Ne leagă o stranie simbioză, fiindcă numai eu știu de ea și, paradoxal, numai eu pot fi înrâurit în mod conștient»… «În comparație cu ei, noi suntem indestructibili»… «Dar noi nu știm să iubim ca acești oameni fragili și misterioși… Impresiile răstimpului trăit aici m-au copleșit»… «Există în ei ceva indefinibil, inimaginabil, dar și inalterabil, incoruptibil, din aceeași esență cu noi»… «În mod bizar, eu n-am reușit încă să-i imprim nimic din dimensiunile noastre, în schimb el m-a sigilat fără să știe cu spiritul umanității lui»… «O înrâurire ciudată alcătuită din curiozitate, milă și dintr-o imensă… simpatie, dar aceste cuvinte sunt aproape intraductibile în limbajul nostru»… «Inteligența lor nu-i extraordinară, dar pentru noi e plină de-o fascinantă originalitate»… «Oricât de impenetrabili îmi par acești oameni iute pieritori, între ei și noi trebuie să existe căi de înțelegere»… «De ce n-ar fi posibilă prietenia unor făpturi incompatibile fizic?»… «Niciodată nu m-am simțit atât de fericit»… «El a fost prima ființă întâlnită aici; de unde să știu că avea atât de puțin de trăit?»*

— Asta-i tot?

— Nu, dar repetându-ți crâmpeiele auzite atunci, mă încearcă un sentiment straniu: n-am nicio îndoială că rostesc ceva înregistrat cu urechile mele și, totodată, sunt uimit de neverosimilitatea situației. Dacă tu, autor de science fiction, o socotești de necrezut, cum aș putea-o califica eu? Partea gravă a dilemei e că ambele cazuri mi se par deopotrivă de inacceptabile.

— Ai dreptate, dar nu trebuie să fim categorici nici cu scepticismul. În momentul în care existența unor civilizații extraterestre este admisă, întâmplarea ta intră și ea în domeniul posibilului. Cât privește așa-zisa «materializare» a mesagerului tău într-un om, nu e ceva de neconceput. Parcă vorbea de o energie modulată…

— Ascultă în continuare, căci va face unele precizări în această direcție: *«Medicii lor mai utilizează chirurgia; n-au deprins încă științele regenerării»… «Respirația îi devine dificilă»… «Învățați-mă cum să-i împiedic oprirea inimii!»… «Intuiesc în el fiorul morții - al unei dispariții pe care noi cu greu o putem înțelege;*

când viața îi va părăsi trupul, eu voi fi sorbit înapoi, în lumea noastră, cu viteza hiperluminii». «Vă implor: descoperiți un mijloc ca să-i *învingmoartea!»* Nu știu ce era mai patetic: urletul de agonie al omului, sau jalea celuilalt că-și pierde trupul dobândit vremelnic. Nu e prea clar ce a spus mai departe: *«Pieirea lui mă va sili să mă-ntorc în aceste locuri»…* Voia poate să spună că ar fi trebuit să revină din pricina cercetărilor terestre întrerupte. Oricum, sensul acesta este contrazis de ceea ce urmează: *«Revenirea e un vis himeric - n-are niciun temei: chiar de-aș mai voi să vin aici, datorită paradoxului spațio-temporal s-ar putea să descind într-o altă eră geologică».* Și deodată a întrebat: *«Nu-i cu putință să mă infiltrez în alți oameni?»*

Mă uitai drept în ochii prietenului meu:

— Mit, răspunde-mi cu toată sinceritatea: ai auzit vreodată de tahioni?

— Adică de ionii iuți…

— Vasăzică, ai auzit…

— Deloc. Am tradus etimologic cuvântul. În greacă, *takhus* semnifică «repede». Știi că mă descurc în chestiile astea…

— Mă tulbură ce-mi spui, deoarece înseamnă că frazele citate nu sunt o creație a minții tale.

— Nu-ți mai pare deci atât de fantastică relatarea mea…

— Să ne înțelegem. Sunt pus într-o situație destul de contradictorie: pe de o parte, nu pot înghiți orice balivernă de coloratură ozenistă sau parașiințifică, chiar dacă aș fi fericit să mă întâlnesc cu insolitul, pe de altă parte, deși relatarea ta mi se pare fantastică, trebuie să mă înclin în fața, anumitor evidențe. Or, mesajul pe care l-ai receptat începe să se lege. Deja, prin el, pot reconstitui unele caracteristici ale transmițătorului său.

— Te ascult.

— După propria-i afirmație, el a descins pe Terra sub forma unei energii care, infiltrându-se într-un pământean, este amplificată și modulată de a acestuia. Omul i se pare o ființă firavă și fragilă și totuși suficient de tare ca să amplifice energia oaspetelui. În ceea ce privește modularea, am putea presupune că, așa cum fiecare individ are un timbru vocal și

amprente specifice, tot astfel va fi existând un corespondent bioenergetic…

— Și crezi că acest tipar ar fi capabil să moduleze fluxul de energie al nevăzutului vizitator?

— Da.

— Pătrunderea lui într-un om e cu adevărat fantastică!

— Pentru noi, deși din fizică ne este cunoscută echivalența dintre câmp și substanță. Dar poate nici n-a intervenit o substanțializare, ci a avut loc doar interacția a două energii.

— Ca să am o imagine mai concretă, ar fi ceva similar modului în care un bacteriofag pune stăpânire pe un microb…

— Cu deosebirea că fagul își injectează ADN-ul în bacterie, silindu-l aparatul genetic să producă virusuri, în vreme ce vizitatorul nostru se infiltrează pentru a fi *el* modulat de către matricea energetică a gazdei.

— Într-adevăr, dar în același timp să rămână el însuși, căci urma să se întoarcă în lumea lui. E o realizare grozavă!

— Cu toate acestea, s-ar părea că insuficient pusă la punct, deoarece nu era posibilă decât o singură «materializare» sau o singură conectare bioenergetică. În ceea ce privește afirmația că ei nu cunosc mila, este cât se poate de stranie. De altfel, nici nu cred că suntem în măsură s-o interpretăm just. Aici intervine o gravă problemă de lingvistică siderală, un domeniu încă prea puțin cercetat…

— La drept vorbind - iartă-mă că te-ntrerup -, circumstanța care m-a făcut să mă îndoiesc cel mai mult de realitatea mesajului a fost tocmai aceea că era transmis în românește…

— Ar exista totuși o explicație. Extraterestrul nu putea dăinui aici decât integrat în simbiontul uman (termenul nu este cel mai propriu, dar îi folosește și *el.)* Tot prin intermediul omului, în speță al inginerului pe care l-ai cunoscut, oaspetele invizibil reușește să se exprime. Cele auzite de tine vor fi reprezentând un fel de armonice terestre ale acelui mesaj neterestru. Ciudată mi se pare însă utilizarea unor cuvinte inexistente în vocabularul *lor:* milă, simpatie. Dar de ce le-a rostit dacă ele n-aveau echivalent? Sau atunci ar fi trebuit să le definească…

— Poate că le-a definit. Ți-am spus că n-am prins decât fragmente.

— Vasăzică, *ei* nu cunoșteau sentimentul de milă, dar mesagerul lor a învățat să-l prețuiască și chiar să-l încerce. E plauzibil?

— De ce nu? Orice sentiment nobil poate fi contagios.

— Dragă Mit, ai o concepție romantică, în sensul desuet al cuvântului. Adevărata educație cred că se reduce la revelarea și cultivarea unor însușiri congenitale; n-ai cum să deprinzi ce-i mila dacă ești un tip necruțător. Restul ține de ingineria genetică…

— Dar el însuși a mărturisit că a învățat acest sentiment…

— Nu putem fi siguri de ceea ce a pretins. Nouă ne e milă de furnicile care ni se nimeresc sub picioare? Dar de rinoceri, de foci, de balene, de pașnicele broaște țestoase? Nicidecum. Doar de când a fost descoperită ecologia, a răsărit în sufletul nostru ceva ce seamănă vag a milă. Desigur că mă refer nu la un individ sau la un grup izolat, ci la antroposferă, ca fenomen planetar.

— Și atunci…

— Sensul vorbelor lui e că a învățat ce-i mila *omenească,* dar că și ei vor fi având un sentiment înrudit… O compasiune de un gen necunoscut nouă. Altminteri nici n-ar fi afirmat că ne pot socoti frați siderali.

— Toate astea-s bune, dar încă nu mă ajută să-mi fac o idee despre fizionomia *lui* fizică.

— Dacă relatarea ta nu-i a unui miraj, orice amănunt ne servește să reconstituim alcătuirea invadatorului…

— Nu-i un termen prea tare?

— Să-i spunem: o blândă cotropire, dar tot un soi de invazie este. Să nu continuăm însă portretul-robot, *el* susținea, că, în comparație cu pământenii, semenii lui ar fi indestructibili, moartea în accepția noastră fiind pentru *ei* greu de conceput. Iată propoziții în stare să ne lase visători. Ce substanță extraordinară le va fi conferit o asemenea cvasieternitate? Stanislaw Lem a imaginat o stranie planetă gânditoare. Dacă vizitatorul tău provenea dintr-un astfel de loc, ignoranța lor cu

privire la milă devine dintr-o dată de înțeles. Pe de altă parte, am aflat că, în momentul în care-și pierde suportul bioenergetic, intrusul este absorbit înapoi. Dar el nu-i o ființă-rază…

— Asta ce mai e?

— M-ai convins, Mit, de două lucruri: n-ai plăsmuit mesajul, dar nici nu mi-ai citit cartea, după cum te lăudaseși.

— Am citit romanul șahist, fiindcă mă pasionează jocul regilor, și povestea aia stohastică, fiindcă a luat un premiu la Triest. Pe urmă am fost furat de alte treburi, dar m-ai convins că ai talent…

— Nu te-am învinuit cu nimic, doar am constatat gradul de «citibilitate» al cărții mele. De altfel mă mângâi că tot ai parcurs 50 din volumul ei.

— Iar îți bați joc…

— Hai să nu ne certăm! Important e că habar n-ai ce este un om-rază.

— O să aflu dacă-mi spui.

— E ceva banal pentru orice amator de science fiction: un ins ce poate fi transformat în corespondentul său electromagnetic, și apoi readus la starea inițială. Pe de altă parte, o ființă-rază poate fi ca atare prin însăși natura ei.

— Crezi deci că mesagerul…

— Nu, *el* nu era un om-rază, deoarece avea să se întoarcă în lumea lui cu viteza hiperluminii… N-ai spus așa?

— Ba da. Hiperlumina însă nu-i tot lumină?

— Tot lumină, dar cu proprietăți atât de uluitoare încât se deosebește de fotonul banal ca heliul respirabil de heliul lichid cu însușiri de superconductibilitate.

— Am impresia totuși că termenul de hiperlumină este un nonsens.

— Până acum vreo douăzeci de ani era, dat fiind că teoria relativității restrânse statua o viteză maximă a luminii.

— Tocmai, și între timp au fost descoperite viteze mai mari?

— Nu, dar acum fizicieni foarte serioși au imaginat corpusculi hiperluminici, tahionii de care vorbeam, ba au și pornit să-i vâneze prin abisurile cosmice. Extraterestrul tău, în

cazul că n-a mințit, e o ființă-tahion.

— Totuși, faptul că medicii lor practică «științele regenerării» ar denota o morfologie nu chiar atât de îndepărtată de a noastră. Mai ales dacă ne luăm după afirmația lui că ei și noi suntem de aceeași esență…

— Aceasta nu se referă neapărat la forma fizică. Poate să presupună… o aceeași natură spirituală…

— Mi se pare curios că o făptură așa de evoluată n-a reușit să influențeze cu nimic pe omul în care s-a infiltrat, dar a fost marcată de acesta.

— Nu e chiar atât de surprinzător. Gândește-te că noi am învățat radarul de la lilieci, fără… un transfer tehnologic reciproc. Dar, revenind la alcătuirea *lor*, faptul că «invadatorul» era așteptat în ciuda existenței paradoxului temporal pledează pentru teza că avea un ritm de viață extrem de lent…

— Nu înțeleg suita logică.

Paradoxul temporal face ca viața unui astronaut în zbor relativist, adică frizând viteza luminii, să evolueze cu mult mai încet decât a celor rămași pe Pământ. De aceea a și pomenit de erele geologice care s-ar scurge, dacă ar voi să revină. Or, gândește-te la călătoria oaspetelui tău dus și întors. Numai un metabolism infinit mai lent decât al oamenilor ar putea explica posibilitatea ca mesagerul să-și revadă cunoscuții.

— Parcă vorbeai de o planetă gânditoare…

— Asta-i o altă poveste, dar ai dreptate: nu putem înainta prea mult pe calea asta. Văd că ne-am întins la taclale și nu mi-ai spus ce s-a-ntâmplat până la sfârșit.

— Sfârșitul m-a descumpănit și m-a cutremurat. După ce și-a revenit din somnul produs de anestezie, inginerul Mihuleac n-a mai scos decât din când în când câte un geamăt, iar puținele cuvinte pe care le-a mai rostit erau șoapte adresate asistentelor ce-l înconjurau. Eu eram zdrobit de oboseală și de surescitare și mă cotropise o cumplită somnolență, din care mă trezeam ca să fiu din nou luat de apele ei. După cum ți-am spus, în dimineața acelei zile, era sâmbătă, Spender, vecinul din fața patului meu, a fost mutat la alt etaj, așa că în rezervă

n-am mai rămas decât noi doi.

După-amiază, lui Mihuleac i s-a făcut tot mai rău. Au încercat să-i dea un medicament. A vărsat o găleată de sânge. Mie pesemne mi-au administrat un hipnotic, fiindcă m-am prăbușit într-un somn adânc. Când m-am trezit, trebuie să fi fost seara.

De obicei, sâmbetele și duminicile, excluzând situațiile excepționale, decurg în liniște. Firește, secțiile de reanimare adăpostesc prin definiție cazuri dificile, dar și printre acestea există nivele de gravitate. În acea seară de sâmbătă însă, sălița noastră se umpluse de medici, care se sfătuiau posomorâți și dădeau dispoziții asistentelor. Un război misterios parcă se declanșase în vecinătatea mea, între acei oameni în alb și moartea care nu voia să-și lase din gheare prada.

La un moment dat, în cameră au apărut soția și fratele inginerului. Acesta respira anevoie, horcăind. Observând că se sufocă, o asistentă l-a ridicat și l-a sprijinit cu spatele de perne. Apoi un medic a spus că esențialul era ca bolnavul să elimine cheagurile de sânge, iar pentru aceasta i-a dat doamnei Mihuleac un borcan și i-a arătat cum să procedeze. «Hai, dragule - îl ruga ea mângâios, cu lacrimi în glas, ca pe un copil -, fă ce ți-a spus domnul doctor! Ai înțeles?» Livid, extenuat, el făcea din ochi semn că pricepuse și se chinuia să tușească și să expectoreze.

Acum mi se pare limpede că omul era în agonie. Pe atunci, eu însumi într-o stare larvară, nu-mi dădeam seama de aceasta. «Hai, hai, dragule, mai tușește, ca să scoți răul din tine…», auzeam lângă patul de alături, și multă vreme a continuat această îngăimare ca un cântec trist de leagăn. Și iar m-au cuprins valurile somnului. Cred că m-am deșteptat de vreo două ori. Prima dată, în timp ce bolnavul scotea niște raluri groaznice și chipul răvășit de durere părea al unui alergător aflat la capătul unei curse nebune. Cu atât mai uluitoare a fost pentru mine, la o nouă trezire, desăvârșita seninătate a feței lui Mihuleac, atunci când, spre miezul nopții, inima a încetat să-i mai bată.

În camera în care vorbeam se întinsese penumbra serii.

— Dragul meu, mi-am întrebat prietenul, vrei să aprind lumina?

— Nu, mi-a răspuns Mit, e mai plăcut așa. Și, de fapt, am o oarecare fotofobie. Nu știu de ce, poate de la o răceală.

— Din mesajele extraterestrului n-ai mai receptat însă și altceva în afara fragmentelor pe care mi le-ai spus?

— N-am mai pomenit nimic despre această, să-i spunem, completare, deoarece crâmpeiele de care-mi reamintesc au pe de o parte ceva foarte nebulos (eram pe jumătate adormit), iar pe de altă parte vin în contradicție cu însăși ipoteza noastră.

— Nu prea înțeleg…

— Ascultă și vei decide chiar tu. În timp ce muribundul scotea hârâitul acela cumplit, mi s-a părut că disting din nou «glasul» *celuilalt.* Între altele: *«Vă implor, interveniți și salvați-l! Împiedicați-i pieirea! Nu pot primi că e un sfârșit inexorabil».* Și deodată: «O *stranie rigiditate l-a cuprins pe acest om».*

— Ei și? Ce te-a contrariat aici?

— Faptul că l-am auzit și după ce inginerul Mihuleac a murit.

— Și ce anume ai auzit?

— Ceva poetic și neverosimil: *«Limpezimi de vis! Ce viziuni nemaipomenite! Zori ireali, izbăvitori ai unei conștiințe nebănuite… Discontinuitate… iluminare… irizări…»*

— N-ai de ce să fii surprins: moartea biologică nu corespunde cu încetarea tuturor resurselor vitale. Știi doar: părul și unghiile mai cresc. O anumită bioenergie trebuie să se conserve, câtă vreme putrezirea n-a învins definitiv.

— Nu sunt convins: conform ipotezei noastre, vizitatorul era ejectat înapoi de cum pierea corpul-gazdă.

— Așa e, Mit, dar mai putem opta și pentru o altă ipoteză, sugerată chiar de tine. Mă privi scormonitor fără să spună nimic. Doar un surâs îi flutura abia perceptibil peste buze. Și pentru întâia oară am observat că are ochii verzi cu puncte aurii. Continuai: Ultimele cuvinte certe ale «invadatorului» au fost parcă: «Nu-i cu putință să mă infiltrez și în alți oameni?» De data aceasta, mi s-a părut că surâsul i s-a topit și obrazul lui Mit a devenit mai palid, dar cine știe dacă nu era efectul

înserării.

VLADIMIR COLIN

Născut la București, la 1 mai 1921, Vladimir Colin a absolvit în 1944 Liceul „Cantemir Vodă" și s-a înscris la Facultatea de Litere din București, abandonată însă după primul an (1944-1945) „din pricina activității politice, care îmi lua tot mai mult timp" - cum avea să explice el, într-un articol din 1973. Activist al C.C. Al U.T.C. Și redactor la Editura C.C. Al U.T.C. (1945-1946), redactor la Radio (1946-1947), la Revista literară *(1947-1948), secretar general de redacție la* Flacăra *(1948-1950), redactor la* Viața Românească *(din 1958) și apoi secretar general de redacție la aceeași revistă (din 1970); în prezent pensionar.*

Atât scrierile fantastice ale lui Vladimir Colin (romanul Pentagrama, *1967, povestirile din vol.* Un pește invizibil, *1970, și* Imposibila oază, *1984), atât și cele „științifico-fantastice", își află suportul ultim și atu-ul forte într-un foarte abundent debit imaginativ - „măduva" însăși a înzestrării native a scriitorului. Acest abundent debit imaginativ îl probase Vladimir Colin încă în anii '50, ca autor de basme - singurele, de altfel, care mai rezistă azi dintre numeroasele-i scrieri din acei ani. O ironică metamorfoză a vrut ca în gogoașa celei mai ortodoxe și mai stereotipe grafomanii proletcultiste, din anii '50, să germineze, inextricabil, crisalida celei mai mirifice și mai eflorescente imaginații sf* (science fantasy) *din câte cunoaște, până la ora de față, literatura română. Este, în ultimă instanță, o dovadă de inteligență artistică și de autenticitate a fibrei scriitoricești faptul de a fi știut să-și păstreze nealterată, în condițiile binecunoscute, capacitatea imaginativă și speculativă pe care, în deceniile următoare, și-o va deversa, fructificând-o din plin, mai ales în* science fantasy.

Astfel apărea, în 1964, deschizând calea care avea să se dovedească cea mai proprie înzestrării native a scriitorului - înzestrare ce constă, în esență, cum spuneam, într-un abundent debit imaginativ -, primul roman sf *al lui Vladimir Colin,* A zecea lume, *unde o prolifică imaginație a concretului virtual popula ipotetica planetă Thule (a zecea, „Ultima" din sistemul solar) cu o luxuriantă și multicolor-onirică lume fictivă, generată din nimic dar palpitând de poezie, de fascinație lirică și de savoare plastică. Nedezbinată însă prin conflict, slab structurată epic, această mirifică lume nou-născută rămânea totuși inertă, statică: superbe carnații feerice care nu-și puteau suporta propria greutate, nesusținute de un schelet conflictual, epic.*

Spre elaborarea de antidoturi și soluții la această insuficiență se va fi îndreptat în anii următori travaliul artistic al scriitorului, din moment ce, peste aproape un deceniu, el va da cea mai bună piesă de sword and sorcery *(„spadă și vrăjitorie") din literatura română: mini-romanul* Divertisment pentru vrăjitoare, *distins la apariție, în 1972, cu Premiul Asociației Scriitorilor din București, dimpreună cu volumul* Capcanele timpului *în care era încorporat și al cărui spațiu îl ocupa aproape în întregime.* (Sword and sorcery *este una dintre denumirile consacrate ale sub-genului sf cunoscut mai ales ca* science fantasy, *dar și ca* heroic fantasy, weird fantasy, fantastic romance etc.).

Avem, de data aceasta, o rezistentă tramă epică, țesută prin ingenioase variații și modulații ale motivului călătoriei în timp și ale cronoplastiei aferente: pornind de la pretextul unei misiuni de salvare trimise din viitor în căutarea unei nave spațio-temporale naufragiată undeva în spațiu și în timp, ceea ce rezultă este o structură circulară, mulată pe un timp el însuși circular, în care trecut, prezent și viitor se intervertesc la nesfârșit într-un amețitor carusel, într-un halucinant cadril al personajelor cu dublurile lor identice. Nu acest schelet impresionează însă, ci palpitul viu al țesuturilor care-l învelesc. Aceeași luxuriantă și debordantă imaginație a realului potențial dă trup și consistență unor himerice „lumi" fictive, care de care mai stranie și mai mirifică - universuri integrale, organizate coerent fiecare după o riguroasă logică interioară, fie aceasta și non-mimetică, universuri însă virtuale,

iluzorii, perisabile, pe care „Puterea? vrăjitorească a unui memorabil personaj feminin, Mela, le scoate instantaneu, prin simpla închidere a pleoapelor, din rezerva inepuizabilă a increatului: abis în care toate vor recădea până la urmă, rând pe rând, trimise înapoi în neființă de clipirea unei alte, indefinibile, pleoape, rămânând însă inefabil suspendate în ambivalența ambiguă a ficțiunii.

Este aici implicat, în această nesecată proliferare și în această indestructibilă precaritate a imaginarului, un sens de metaficțiune mai complex și mai subtil decât cel declarat „pe față" în text, unde apelul, unei viitorimi atotputernice tehnologic la aparent neajutorata „Putere" plăsmuitoare a unei prigonite vrăjitoare transilvane din secolul al XVII-lea (aceasta fiind identitatea „de bază" a numitei Mela) vrea să pledeze pentru ideea de bun simț că „nici tehnica, prin urmare, nu întrece posibilitățile creierului omenesc, ale unui simplu individ". Oricâtă subtilitate speculativă ar putea stimula ca metaficțiune, ca subtext, Divertisment pentru vrăjitoare *rămâne însă un roman încântător în primul rând prin priza directă ca ficțiune, ca text.*

Un personaj memorabil, spuneam, această Mela din Divertisment pentru vrăjitoare, *de fapt exemplarul cel mai reușit dintr-o întreagă serie, dintr-o veritabilă „rasă" de femei - enigmatice, vaporoase, mai mult tăcute, scăldate diafan în farmecul și misterul feminității, nimbate de o vagă sugestie tragică ori melancolică - la care Vladimir Colin revine în repetate rânduri, pentru a încerca mereu alte versiuni. Dintr-o speță înrudită cu Mela este Or-alda, vestală „gerlă" de pe Venus, care, în mini-romanul* Babei *(1978), reușește, printr-o quasi-vrăjitorească „știință albă", să contracareze halucinațiile malefice provocate și dirijate de un tipic „savant infernal", Scat Mor, salvându-se astfel împreună cu camarazii-i de peripeții pe terifianta dar fictiva planetă penitenciară Babei: Idomar av Olg su Saro, asasin profesionist de pe Marte, membru în „Nobila Ghildă a Asasinilor", Ralt Moga, poet de pe Terra, căruia Or-alda îi redă, grație „științei sale, pe Arla - iubita moartă. Caruselul personajelor și al ipostazelor lor temporale este la fel de amețitor ca în* Divertisment pentru vrăjitoare, *la fel de opulentă și de debordantă rămâne imaginația concretului virtual care conferă halucinațiilor consistență de universuri palpabile, nu rămâne mai prejos nici*

agilitatea combinativă și speculativă a scriitorului, care jonglează cum îi place cu liniile de așteptare ale cititorului, derutându-le și întorcându-le pe dos dintr-o simplă atingere de baghetă. Babei *este, neîndoielnic, o excelentă piesă de* Science fantasy *(excelență adeverită printr-o traducere apărută în Franța, în 1982, iar mai înainte - prin două premii, unul autohton și altul internațional: Premiul Asociației Scriitorilor din București pe 1978 și premiul „Europa" pentru cel mai bun roman, obținut în mai 1980, la cel de al V-lea EUROCON, desfășurat la Stresa, în Italia), căreia rămânem totuși să-i preferăm ceva mai vechiul și mai genuinul* Divertisment pentru vrăjitoare.

În deceniul anterior apariției acestor două mini-romane de Science fantasy, *Vladimir Colin se ilustrase mai ales în „genul scurt" sf, prin povestirile din volumul* Viitorul al doilea *(1966), reluate în sumarul (sporit) al volumului* Dinții lui Cronos *(1975), - texte de referință obligatorie, multe din ele antologice, texte care au marcat repere importante în acțiunea, mai generală la noi, de elaborare „literară" a motivelor sf consacrate și de sincronizarea științificțiunii românești cu pulsul* science fiction-ului *mondial.*

Dintre motivele endogene din „autodotarea" literaturii sf, devenite și ele între timp „clasice", mai puțin frecventat - deocamdată - de scriitorii români este acela al „universurilor paralele" pe care le poate conține un „spațiu cu patru dimensiuni" sau mai multe. Motivul nu lipsește, totuși, din repertoriul românesc al „genului, unde este înscris de Vladimir Colin, prin povestirea Ultimul avatar al lui Tristan *(apărută succesiv în cele două volume amintite mai sus; o preluăm aici după volumul din 1975,* Dinții lui Cronos). *„Căutător de absolut", asemeni mai multor personaje din sf-ul românesc, personajul numit în text Tristan Bătrânul - dar și Tristan le Vieux, Tristanus Senectus, Tristan il Vecchio, Tristan der Alte - este un alchimist francez din secolul al XVI-lea, care parcurge, până la un punct, traiectoria urmată și de vrăjitoarea Mela, din Transilvania secolului al XVII-lea: nemaivoind sau nemaiputând să prefacă în aur cantitățile de plumb tot mai mari pe care le pretind puternicii zilei și ai locului, amândoi sunt amenințați cu moartea și se salvează prin* Science fiction: *Mela, în* Divertisment pentru vrăjitoare, *la bordul unei nave spațio-temporale venite din viitor,*

Tristan Bătrânul - evadând în „a patra dimensiune". „În dimineața zilei de 11 mai a anului 1588", în momentul când garda de mercenari elvețieni aflată sub comanda vicontelui de Sursis pătrunde în încăperea de detenție a lui Tristan, pentru a-l ucide din porunca regelui Henri III de Valois, în cazul când refuză a opera transmutația metalelor, bătrânul alchimist, rostindu-și ultima replică („Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte"), se volatilizează instantaneu, dispare „nu treptat, ca un fum sau ca un chip înșelător luat de unde, ci dintr-o dată și fără veste", trecând hotarul invizibil al celei de-a patra dimensiuni, „așa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de-a treia dimensiune". Enclavele explicative de felul celei de mai sus, oferind cititorului român o bună inițiere în ipoteza „celei de-a patra dimensiuni", ca și încărcătura semantică a cripticului mesaj de meta-ficțiune din subtext (imaginarul ca imperiu al libertății pentru creatorul de ficțiuni, evadarea în imaginar ca ripostă la vulnerările și servituțile realului, dar și rana dureroasă, de nevindecat, a ruperii de acest real, oricât de ostil și agresiv) - toate aceste „poveri" semantice nu grevează cu nimic levitația plutirii prin luxuriança universului paralel cvadridimensional în care pătrunde personajul, nici reverberația acordului grav, dureros, cu care se încheie Ultimul avatar al lui Tristan.

Nu mai puțin chinuitor este nici supliciul lucidității pe care-l trăiesc, o viață întreagă, printre semenii „orbi" dar „normali", mutanții din povestirea Despre vulpi și zăbrele, *de această dată într-un palpabil cadru „realist" imediat, autohton și contemporan. (Mutanți, pentru că mutația indusă dezvoltațional, iar nu transmisă genetic, este o licență curent admisă în* Science fiction). *Înzestrați, supra-normal și deci a-normal, cu darul - de fapt blestemul - de a „vedea" viitorul, ei sunt astfel* ipso facto *pedepsiți în virtutea legii imutabile conform căreia timpul curge unidimensional și ireversibil: „E blestemul nostru. Știm și tăcem. La început m-am crezut un fel de mântuitor, am încercat să vorbesc, dar tot ce vedeam a fost și, dacă a fost, va fi" - sună, ca un avertisment metaficțional, replica unuia dintre ei. Povestirea* Despre vulpi și zăbrele *a apărut mai întâii în* România literară *(nr. 28/9 iulie 1981), fiind apoi reluată în vol.*

Imposibila oază *(1984), al cărui subtitlu - „proze fantastice" vine* eo ipso *să-l contrazică.*

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN

Reconstituirea ultimului avatar al lui Tristan Bătrânul s-a bucurat de o neobișnuită popularitate, care m-a pus - nu de puține ori - în încurcătură. Magazinele de mare tiraj au exploatat în mod scandalos sugestiile încredințate de mine publicației de circulație restrânsă *Formes,* apoi, răspunzând la nenumărate cereri, au revenit cu „noi și senzaționale amănunte", formulă publicitară elocventă pentru gustul unui anumit public. Am fost silit să dezmint destule afirmații lipsite de răspundere și să dovedesc stupiditatea altora, căci cei aproape patru sute de ani scurși de la misterioasa dispariție a lui Tristan Bătrânul nu par să fi ajuns pentru a epuiza zvonurile și disputele de tot felul.

Dacă ar fi nedrept să-i atribuim răspunderea vâlvei iscată în jurul lui, nu e mai puțin adevărat că uimitoarele întâmplări cărora le-a fost erou au avut darul de a polariza legitima curiozitate a contemporanilor și amatorilor de curiozități din toate timpurile. De patru secole, comentariile și încercările de elucidare a biografiei lui se țin lanț, pentru a se poticni la momentul final al faimoasei „dispariții". Amintesc doar rarisima, astăzi, *Vita Tristani Senecti* (Paris, 1588), manuscrisul enigmaticului Nestor Nescio redactat în chiar anul pieirii Bătrânului, exaltatul *Panegirico di Tristan il Vecchio* (Florența, 1635), semnat de celebrul Giacomo della Pergola, ironicul *Discours sur la naiveté universelle* al lui Abelard de Cluny (Lyon, 1702), docta *Legende des Tristan der Alte* (Frankfurt, 1832) a respectabilului prof. Hugo Mayer și misticul *Le mistere dévoilé ou Essai sur la vie et la transfiguration de Tristan le Vieux,* apărut

în 1876 la Bordeaux sub semnătura lui Raoul Didot, care nu uită să se proclame „inițiat în arcanele lui Hermes Trismegistos" și purtător al unui obscur „Ordin al Oglinzii" despre care n-am putut culege referințe. (Evident, din cele peste treizeci de comentarii închinate Bătrânului am citat doar lucrările fundamentale, care aduc asupra subiectului un punct de vedere nou - fie chiar greșit - și am eliminat fără remușcări elucubrațiile unor Roland de Tardvenu, Alberto Faria sau Manuel Lopez, caracteristice pentru o întreagă orientare a cercetărilor din secolul al XIX-lea, ca și repetițiile lipsite de interes ale lui Mathias Gondos, Hermann von Lebenshafen și ale atâtor banali compilatori).

Interesul tuturor autorilor pomeniți, al celor trecuți sub tăcere, precum și interesul marelui public pentru misterioasa figură a Bătrânului ține fără îndoială de o pasionantă biografie și de tulburătorul ei sfârșit, dar mai ales de fascinantul domeniu pe care Tristan l-a explorat încă din tinerețe: alchimia. Fiecare dintre noi se poate convinge de atracția pe care misterioasa disciplină a lui Albert cel Mare o exercită încă și azi. Parcurgeți străzile unui mare oraș sau opriți-vă în oricare sat pentru a atrage atenția prin veșminte arhaic bătătoare la ochi și printr-o comportare ciudată. Vestiți apoi că dețineți secretul pietrei filosofale, cu ajutorul căreia faceți aur din plumb, că posedați elixirul tinereții și că vă puneți știința în slujba doritorilor de bogăție și viață veșnică. Veți fi uimiți de rezultatele depășind cele mai optimiste pronosticuri. Mii de escroci trăiesc din asemenea vechi înșelătorii, pentru că, în ciuda cuceririlor științei, setea de absolut a primilor făuritori de mituri mocnește și în sufletele contemporanilor noștri: mai toți sunt dornici de bogăție absolută și viață veșnică, primite de-a gata. Insist asupra acestui ultim aspect, de natură să pună în lumină deosebirea fundamentală dintre alchimist și escrocul care ades i se substituie. Din tinerețe m-a impresionat componenta ascetică a vieții marilor alchimiști, munca lor ingrată în modestele laboratoare unde nădăjduiau să obțină fabulosul Opus Magnum.

Am așternut pe hârtie cuvintele cheie: alchimie și asceză.

Declar de la bun început că nu m-a interesat niciodată latura mistică a alchimiei și că folosesc noțiunea de asceză pentru a desemna abnegația desăvârșită cu care adevărații alchimiști s-au dedicat muncii lor, căreia atâția i-au jertfit viața. Asceza alchimiștilor n-a presupus pentru mine niciun fel de raporturi supranaturale, ci s-a identificat din capul locuim cu totala dăruire a omului de știință al zilelor noastre. Alchimistul știa că abia la sfârșitul unei vieți de privațiuni, după o muncă neîntreruptă, va izbuti *poate* să stăpânească Ars Magna, care-l va transforma cu desăvârșire, făcând din el o ființă superioară: un om *treaz*, spre deosebire de cei ce dorm cu ochii deschiși. În limbajul criptic al eroicilor cercetători, încredințați din experiență că trebuie să-și apere descoperirile de lăcomia puternicilor vremii, formulele simbolice ascund, evident, simpla afirmare a speranței că atunci se vor afla în posesia unui secret care-i va situa pe o poziție fundamental deosebită de cea a restului omenirii, că vor deveni *alții*. Înaintea clipei unice, căreia nu pregetau să-i închine întreaga viață, urmau să descopere faimoasa piatră filosofală și elixirul nemuririi, condiție pentru atingerea scopului ultim, dar nereprezentând acest scop.

Iată, în linii mari, tot ce intuiam atunci când am început să cercetez activitatea lui Tristan Bătrânul. Acum îmi dau bine seama că tocmai aceste nebuloase intuiții, excluzând cu desăvârșire tentațiile mistice în care s-au năclăit atâți cercetători, mi-au îngăduit să identific uluitorul țel spre care alchimiștii năzuiau și pe care, sunt încredințat, bătrânul Tristan l-a atins.

N-am fost scutit de clipe de îndoială. Întâmpinând la tot pasul în lucrările lui, ca și în cele ale confraților săi, elemente împrumutate din arsenalul religiei, mi-a trebuit destulă vreme până să mă conving că infiltrațiile creștine nu constituiau decât elementare precauții menite să-i apere pe alchimiști de bănuitoarea vigilență a bisericii. Am pierdut multă vreme - dar mai pot numi această vreme pierdută? - până să înțeleg că rugăciunile rostite în cursul experiențelor de laborator nu erau decât niște texte a căror lungime măsura timpul necesar

pentru reușita operațiunilor (de aceea se indica *ritmul* în care rugăciunile urmau să fie rostite) sau că, asemenea vechilor egipteni care și-au însemnat cunoștințele în arhitectura piramidelor, alchimiștii le-au consemnat în alcătuirea celor mai însemnate edificii ale vremii lor, catedralele, fără a le subordona prin aceasta bisericii. Papirusul și pergamentul puteau fi distruse, piramidele și catedralele dăinuiesc. Cred că omenirea a cunoscut puține exemple în care ingeniozitatea cercetătorului să fi utilizat cu mai multă pricepere o formă oficială pentru a închide într-însa o învățătură eretică.

Astăzi, când mă întorc cu gândul la elementele care s-au adunat în mine treptat până a lumina brusc marea și ultima taină a alchimiei, îmi dau seama că o pagină a biografiei lui Tristan mi-a sugerat adevărul, tocmai ultima pagină, în jurul căreia disputele au fost mai numeroase. Iată celebrul text al lui Nestor Nescio, singurul biograf al Bătrânului, contemporan cu evenimentele pe care le povestește:

Iar sfârșitul acestui uimitor învățat a fost o minune intru nimic mai prejos de minunile întregii sale vieți. Căci în dimineața sorocită a trimis Henri III de Valois pe vicontele de Sursis cu câțiva lefegii din garda șvițerilor în încăperea din turn, care-i fusese Bătrânului rânduită. Și fiecare lefegiu căra câte o povară de plumb, de aramă, sau de oarecicare alt metal fără preț, pentru ca Tristan să-l prefacă în aur curat, după cum se legase. La șoldurile lefegiilor se legănau săbii ascuțite, căci, dacă treaba n-ar fi izbutit, aveau cu toții poruncă de la Valois să-l ucidă pe Bătrân chiar acolo, pe lespezile tocite ale chiliei, lângă țevile de sticlă și în fața cuptorului care înghițiseră ultimele nădejdi ale regelui prea creștin.

Iar intrând ei, așadar, după ce descuiară de afară poarta cu cheia încredințată de rege lui Sursis, l-au văzut pe alchimist în picioare, lângă ferăstruică. Ținea în mână mojarul de agată, dar nu-l privea, ci-și dăduse capul spre ceafă, de parcă s-ar fi străduit să deslușească un semn pe grinda înnegrită, unde se afla țintuit un liliac cu aripile desfăcute.

— Am venit, Tristan, a grăit Sursis.

Bătrânul și-a plecat barba albă, apoi l-a privit îndelung. Dar nu părea să-l vadă și, încă mai puțin, să-l recunoască.

— Am venit din porunca regelui, a mai spus Sursis, în vreme ce lefegiii lepădau pe lespezi poverile.

Abia atunci, în adăpostul dintre mustăți și barbă, un zâmbet s-a ghicit pe fața Bătrânului.

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte, a rostit el încetișor.

Apoi s-a răsucit cu tot trupul către scara ce se înșuruba până sub acoperișul țuguiat al turnului și și-a ridicat brațele. Atunci a pierit. Nu treptat, ca un fum sau ca un chip înșelător luat de unde, ci dintr-o dată și fără veste. A povestit mai târziu Sursis, iar lefegiii au întărit că, de unde stătuse liniștit înaintea lor, n-a mai fost. Iar dacă și-au venit în fire și au cercetat cu toții chilia, nimic n-au aflat, de parcă cel căutat se topise între pereții de piatră.

Așa a pierit Tristan Bătrânul în dimineața zilei de 11 mai a anului 1588, lăsându-l pe Henri III fără aurul făgăduit și fără apărare în fața lui de Guise, carele a pus îndată la cale Ziua Baricadelor. Dar, cum nu s-a încumetat să meargă până la capăt și nu i-a răpit lui Valois și domnia, a fost ucis de cei Patruzeci și cinci din garda regelui, treburi ce n-ar fi avut loc dacă Henri putea cumpăra credințe cu aurul alchimic făgăduit de Bătrân. Carele nici cum nu poate fi socotit vinovat de amintita vărsare de sânge, căci trecuse dincolo, unde Valois și Guise nu mai erau nici două nume.

Ca pe atâția alții, vechiul text al lui Nescio m-a tulburat și pe mine. Am revenit ades între pereții Luvrului pentru a urca până la modesta chilie, care adăpostise laboratorul Bătrânului.

Descrierea atât de precisă a biografului mi-a îngăduit s-o descopăr cu destulă ușurință, mai ales că transformările ulterioare o cruțaseră. Țâșnind prin ferăstruică îngustă, o rază de soare făcea să scapere pulberea pe care tălpile mele o stârneau și care juca în sulul de lumină, ca o pulbere de aur. Cuptorul era acolo, cu gura pecetluită de seculare pânze de păianjeni, iar sus, pe grinda afumată, un fel de umflătură acoperită de paturi pufoase indica locul unde se afla țintuit liliacul către rare Tristan privise în ultimele lui clipe. Încolo, chilia era goală, dacă nu punem la socoteală „scara care se înșuruba până sub acoperiș”.

Am ascultat tăcerea. Am cercetat chilia. I-am sondat pereții, lespezile, am urcat scara și m-am convins că încăperea n-are altă ieșire decât poarta ferecată. Ce trebuia să cred despre strania dispariția a Bătrânului?

Negăsind răspuns în vechea chilie, m-am aplecat din nou asupra textelor. Cercetarea documentelor mi-a dovedit curând că Nestor Nescio - modestia pseudonimului mă pusese pe gânduri - a năzuit și el să cunoască marea taină, cu alte cuvinte, fusese tot alchimist. Relatarea lui e demnă de încredere, fie și numai pentru că o coroborează încă trei mărturii, pe care le-am studiat pe rând.

Vicontele de Sursis a povestit într-o scrisoare, din fericire păstrată în arhivele Bibliotecii Naționale (Ms. Nr. 326501), ultima lui întâlnire cu Tristan și pricina pentru care n-a putut îndeplini misiunea pe care Henri III i-o încredințase. Firește, vicontele poate fi suspectat de născocirea „minunii" prin care a încercat, poate, să se disculpe înaintea regelui, deși mărturiile lefegiilor l-ar fi putut pune în încurcătură. Dar să admitem că cinstiții elvețieni s-au lăsat cumpărați.

Cronica lui Philippe l'Auvergnat pomenește însă și ea de misterioasa dispariție a Bătrânului, iar poziția cronicarului - adept fanatic al lui Henri IV - ar fi trebuit să-i îngăduie și de astă dată una dintre vestitele diatribe prin care a înfierat domnia efeminatului predecesor al Bearnezului. Într-adevăr, e greu de presupus că hughenotul Philippe ar fi scăpat prilejul de a stigmatiza o dată mai mult risipa nebunească a ultimului Valois, care l-a împiedicat să dispună de sumele necesare pentru neutralizarea intrigilor lui de Guise. În locul filipicei așteptate, intransigentul cronicar găsește, dimpotrivă, cuvinte de înțelegere pentru drama lui Henri III, *trădat în ultimă clipă de către alchimistul în care-și pusese toate nădejdile și care s-a volatilizat chiar în ajunul funestei Zile a Baricadelor, împrejurare nefericită, de care Valois, cu toate viciile lui, nu poate fi făcut răspunzător.*

Faptul că dispariția Bătrânului a găsit crezare printre curtenii ce umpleau sălile Luvrului (nicăieri nu am găsit un cuvânt de îndoială privitor la versiunea lui Sursis, care avea

totuși destui dușmani) sporește autoritatea relatării. Să nu uităm că, pentru a fi unanim acceptată de către nobilimea sceptică și blazată a celei mai corupte curți a vremii, întâmplarea trebuie să se fi petrecut în condiții ce făceau imposibil surâsul complice. Regele Franței putea fi indus în eroare, superstițiile Caterinei de Medicis exploatate, dar nobilii țesători de interminabile intrigi erau departe de a fi naivi.

De altfel, o a treia mărturie de care dispunem (cuprinsă în procesul-verbal întocmit de Jehan le Noir cu prilejul anchetării lui Mathieu Machin) e concludentă. Numitul Machin făcuse, din porunca bănuitoarei Caterine, *unele lucrări de restaurare în anume încăperi ale palatului.* Formula eufemistică acoperea pur și simplu ingenioasele canale care străbăteau pereții pentru a-i îngădui bătrânei regine să asculte - și, uneori, chiar să vadă - cele ce se petreceau în „anume încăperi". Oricât ar fi fost de superstițioasă, Caterina primise cu destulă neîncredere relatarea dispariției alchimistului. Primul ei gând fusese că Machin nu s-a mărginit numai la lucrările pe care ea i le comandase, dar că a executat unele „restaurări" și în folosul altora, în speță, pentru alchimistul regelui. Supus la cazne, bietul arhitect murise fără să divulge secretul trapei, prin care Bătrânul s-ar fi putut strecura. O asemenea trapă nu exista, altminteri Machin, tată a patru copii mici, n-ar fi ezitat s-o trădeze pentru a-și salva viața. E concluzia procesului-verbal, întărită și de prezența în camera de tortură a faimosului Cosimo Ruggieri, astronomul și omul de încredere al Caterinei, vechi dușman al lui Tristan, având tot interesul să reducă misterioasa dispariție la o înșelătorie dibaci pusă la cale.

La capătul cercetării, mulțimea dovezilor mi-a impus convingerea că Sursis și oamenii lui pătrunseseră într-adevăr în chilia alchimistului, că îl văzuseră și asistaseră la inexplicabila lui „volatilizare", pentru a folosi expresia cronicarului. O singură explicație mi se impunea, și un timp m-am oprit într-adevăr la ea: hipnoza. Bătrânul, de a cărui putere de fascinare nu mă îndoiam (biografia-i pomenea în repetate rânduri încrederea pe care știa s-o trezească la prima

vedere în sufletele puternicilor vremii), îi sugestionase pur și simplu pe cei veniți din porunca regelui cu somația de a executa transmutația îndelung făgăduită și de fiecare dată amânată. Deși se afla acolo, în fața lor, crease iluzia propriei sale dispariții pentru ca Sursis și lefegii să poată jura că-l văzuseră cu ochii lor pierind „dintr-o dată și fără veste". Ingeniosul șarlatan izbutise apoi să se strecoare din palatul căruia-i cunoștea, până în cele mai mici amănunte, topografia.

O vreme, cum spun, mi s-a părut că găsisem singura explicație plauzibilă. Dar era o explicație compromițătoare și încercam un fel de rușine, o naivă dezamăgire descoperind că totul se rezuma la o banală înșelătorie, care făcuse să curgă timp de patru secole râuri de cerneală. Am plecat la mare.

Întins pe nisipul fierbinte, încercam să nu mă mai gândesc la Tristan Bătrânul. Li evitam amintirea. Mă străduiam să-l pierd în imensitatea albastră a cerului, făcând eforturi pentru a mă convinge că nu merita să-mi pierd vremea cu el, atunci când tinerețea alerga lângă mine pe plajă și nu-mi mai rămăseseră mulți ani pentru a mă bucura de ultimele ei strigăte. Dar în barca pescarilor Bătrânul se suia odată cu mine și din apele Mediteranei îl vedeam răsărind, sever și înnegurat.

Iar îndoielile mă asaltau cu puteri nebănuite. Tot ce știam despre alchimie și despre bătrânul Tristan se potrivea atât de puțin cu îndoielnicul final al vodevilului pe care-l jucase… Îl considerasem ascet. Era cu putință să-și fi propus de la bun început doar păcălirea unui rege vicios, ocolind cu îndemânarea unui scamator de bâlci primejdiile legate de scadența unui termen fatal? De ce? Pentru care interese? Mărturiile contemporanilor recunoșteau că nu aduna averi, că trăia numai pentru istovitoarele lui experiențe, mâncând mai puțin decât un călugăr și plimbând de ani și ani prin încăperile celui mai bogat palat al Europei un același caftan pătat de acizi și pârlit de foc, veșnic pretext de batjocură pentru Ruggieri, a cărui eleganță ținea pasul cu sclipitoarele costume ale curtenilor.

În fruntea manuscrisului îngrijit caligrafiat de către Nestor Nescio, bătrânul alchimist e înfățișat într-o admirabilă

miniatură. Sever și demn, pare unul dintre sfinții zugrăviți de Teofan Grecul.

Nu există minuni, îmi spuneam, urmărind pata albă a unei pânze legănată între mare și cer. *Și omul ăsta n-a fost un coțcar…*

Nu m-am mai împotrivit. Cu primul tren m-am întors la Paris și, când am pătruns în bibliotecă Bătrânul m-a întâmpinat pe masa mea de lucru. Îi fotografiasem portretul și-l țineam acolo, pentru a-l avea mereu în fața ochilor. Nehotărât, i-am luat din nou însemnările, pe care același credincios Nestor ni le-a păstrat.

Reveneau acolo ades formule atribuite lui Albert cel Mare și Raimund Lulle, pe care Bătrânul le verificase, se făceau referiri la Paracelsus, mort în anul în care se născuse celălalt mare alchimist, Giambattista della Porta. Textele erau obscure, mai degrabă decât dense și, pe alocuri, încifrate. Semne misterioase împodobeau paginile. În două locuri, rânduri aproape ininteligibile se iviseră între șirurile unor rugăciuni, atunci când încălzisem pergamentul. Le copiasem și literele dispăruseră îndată pe originalul de patru ori secular, ca un simbol al dispariției celui ce le gândise. Dar era de ajuns să încălzesc pagina scorțoasă și apăreau de fiece dată, în vreme ce Tristan Bătrânul pierise pentru totdeauna.

Atunci am hotărât să refac experiențele, după indicațiile vechiului text. Am rămas surprins aflând că niciun chimist nu avusese vreodată o asemenea elementară curiozitate. Lucrările celor ce fuseseră pionierii chimiei și de ale căror descoperiri știința modernă se folosise zăceau necercetate tocmai de către cei ce ar fi putut aprecia ingeniozitatea alchimiștilor, dezgropând din file prăfuite unele formule pe care savanții contemporani se străduiesc să le pună la punct. Exemplele descoperirilor epocii noastre, regăsite din întâmplare în vechi manuscrise uitate, abundă, și nu intenționez să reamintesc o listă semnificativ de încărcată.

Nu speram să obțin fabulosul rezultat pentru atingerea căruia o viață de om părea insuficientă, încercam doar să înțeleg, să-mi dau seama ce urmărise bătrânul sever, care mă privea neîncrezător din fotografie. Am adunat cu greu mojarul

de agată (găsit întâmplător la un anticar), creuzetele și ingredientele indicate, am obținut un cuptor primitiv, după modelul celui rămas intact în chilia Bătrânului. M-am luptat cu vaporii de mercur și cu hidrogenul arsenat, care răpuseseră destui alchimiști, am descoperit că faimoasa rază de Lună la lumina căreia trebuia să dizolv unele substanțe nu era decât lumina polarizată, noțiune necunoscută în epoca Bătrânului. Am evaporat lichidul obținut și am calcinat în repetate rânduri reziduurile, fără să pot repeta operația timp de ani de zile, după cum sunau instrucțiunile. Nu nădăjduiam să obțin semnul arătând că mă aflu pe drumul cel bun, cristalele în formă de stele, după care ar fi trebuit să las amestecul „să îmbătrânească" înainte de a „face bezna" într-un vas cioplit din cristal de stâncă și închis cu „închizătoarea lui Hermes Trismegistos". Cu atât mai puțin nădăjduiam să obțin apoi fluidul negru-albăstrui numit „aripă de corb" (am descoperit cu mirare că gazul electronic are o asemenea culoare) și, după aceea, „oul alchimic", care urma să se solidifice și să se separe la aer. Cu această, știam, procesul nu era încheiat. Dimpotrivă, cele mai gingașe operații abia începeau, spălări repetate cu apă tridistilată, topirea substanțelor obținute la temperaturi scăzute cu ajutorul unor catalizatori, luni și ani de muncă îndârjită răsplătite prin obținerea multrâvnitului „praf de proiectare", numit și piatra filosofală, în stare să transmute metalele.

Uluit, înțelegeam că experiențele fără încetare reluate tindeau la sfărâmarea structurii materiei. Rezultatul final nu era decât o rezervă de energie nucleară în suspensie (iată de ce, conștienți de primejdia pe care o reprezenta o asemenea forță în mâna oricărui potentat al vremii, alchimiștii păstrau secretul), așa cum secretul alchimiei consta într-un anume fel de a manipula materia, descompunând-o și realcătuind-o după noi legi, pentru a produce un câmp de forță necunoscut. Dincolo de piatra filosofală, de elixirul nemuririi - simple legende sau realități pe care știința noastră le mai ignoră - esențială era acțiunea exercitată de către acest câmp de forță asupra alchimistului însuși, în care se operau stranii mutații.

Tristan Bătrânul dispăruse *dintr-o dată și fără veste…*

Am îndrăznit o ipoteză atât de fantastică, încât am refuzat să iau act de uluitoarele perspective pe care le deschidea. A trebuit să-mi amintesc cât de primitive fuseseră laboratoarele în care fizicienii moderni revoluționaseră știința, cât de surprinzătoare „leacurile bătrânești" la care medicina modernă se întoarce, cât de complexe cunoștințele dobândite de „primitivi" pe cale empirică, ades fără înțelegerea fenomenelor, ceea ce nu împiedica obținerea rezultatelor scontate. Am consultat fizicieni, chimiști și matematicieni. Unii au ridicat din umeri, alții s-au pasionat pentru ipoteza pe care le-o supuneam.

Au urmat zile și nopți de cercetări înfrigurate. Păream halucinat și prietenii începuseră să mă privească îngrijorați, schimbând vorba de îndată ce apăream în mijlocul lor. Cred că soția mea a apelat la cunoștințele profesorului Léger, marele psihiatru, a cărui bruscă solicitudine nu poate fi pusă pe seama simpatiei spontane, de care soția mea încearcă să mă convingă. Până astăzi n-am aflat adevărul, dar Léger s-a pasionat pentru cercetările mele, mi-a devenit prieten și sunt convins că trebuie să-i mulțumesc lui Tristan pentru afecțiunea inteligentă de care, prin intermediul lui, am ajuns să mă bucur.

Atunci când am socotit că puteam respinge principalele obiecții, am publicat în *Formes,* încă drept simplă ipoteză, ceea ce descoperisem. Urmarea e cunoscută. Tot ce pare fantastic e preluat și amplificat de amatorii de senzațional, așa că am fost nevoit să intervin pentru restabilirea adevărului. Între timp, însă, nu mi-am părăsit cercetările și am continuat să recurg la argumentele unor oameni de știință ale căror investigații se îndreptau, pe alte căi, firește, în direcția vechilor și misterioaselor îndeletniciri ale alchimiștilor. Astăzi, cu tot simțul răspunderii, afirm că știu cum a dispărut Bătrânul din chilia lui de piatră, sub ochii celor veniți să-l vadă săvârșind o minune cu totul alta - și poate mai neînsemnată - decât cea pe care le-a oferit-o. Am reconstituit dispariția în amănunt, mai mult, știu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din fața vicontelui de Sursis și a lefegiilor înarmați cu săbii inutile. Și

mă întreb uneori dacă ar fi cu neputință să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înșelat…

…când s-a trezit în zori, după cele două ceasuri de somn pe care și le îngăduise, Bătrânul și-a îndreptat ca de obicei privirile către catedrală. La ora aceea a speranțelor, pietrele vechi păreau trandafirii, de parcă zidurile i-ar fi fost ridicate din imponderabila substanță a norilor incendiați de soare. Se auzeau doar ciripitul păsărilor și uruitul unor roți pe caldarâm, ca niște ecouri din văzduh și de sub pământ. Altminteri era liniște și, îmbrățișând dintr-o privire clădirea, Bătrânul auzi cum prind glas simbolurile înscrise în arcadele și turnurile a căror alcătuire îi spunea tot ce meșterii de pe vremuri izbutiseră să afle din drumul către marea taină. Apoi a furat cu ochii balonul de sticlă rubinie din ungherul cel mai întunecat al chiliei. Acolo, unde slaba lumină a zorilor strecurată prin fereastra înaltă și îngustă nu izbutea să biruie întunericul, sticla scăpăra în focuri violete. *Să mă ridic*… Dar prelungi dulcea neliniște ce-l încerca și se întoarse către calma privelițte a catedralei, pe care, poate, n-avea s-o mai vadă. Căci se afla aproape de țel.

Știa ce părticică de adevăr ascunde fiecare chip cioplit în piatră și așezat acolo unde un rost tăinuit îl făcuse să încremenească, spre lămurirea celor rătăcind printre chipuri înșelătoare. În curgerea anilor, pe când sângele mai bătea zgomotos în vinele lui, silind să-l abată de la necontenita strădanie căreia i se jurase, tânărul pe care moșneagul de azi îl îngenunchease, căruia-i înăbușise oarba sete de viață și pe care-l robise retortelor și cuptorului încins, căutase ades sprijin și îndrumare la muta înțelepciune a chipurilor de piatră. În strâmbăturile hidoase ale fețelor încremenite își citea înfrângerile dinainte bănuite de cercetătorii risipiți în pulberi, în seninătatea atotștiutoarelor priviri de piatră descifra încuviințare și îndemn. Necontenit își verificase munca după șirul statuilor, reluând totul de la capăt atunci când tăcuții îndrumători i-o cereau. Necontenit își potrivise timpul după imuabilul timp înscris în măsurile clădirii, cu care se contopise. Fiecare an i se irosise după porunca unui perete,

după legea unui fus de coloană. Fiecare zi îi fusese împărțită după canoanele descifrate în dantelăria cornișelor și, pentru că se mlădiase pe potriva pietrelor ei, trăindu-le viața, cunoștea acum dinăuntru catedrala, de la temelie și până la acoperiș. Măsurile ei îi țineau socoteala anilor. Așa, printr-o neîncetată strădanie, printr-o îndârjire de fiece clipă, îmbătrânise.

Un singur țurțure de piatră rămăsese, drept și avântat către cer, pe care încă nu-l trăise. Odată înțeles, încorporat în structura lui, în ființa lui cea mai adâncă, viața printre muritori i se încheia. Îi fusese îngăduită fericirea rară de a urma drumul până la capăt. Nu-l răpuseseră aburii otrăvitori năvălind din retorte, nu-l sfârtecase niciuna dintre cumplitele explozii ale amestecului de salpetru, cărbune și pucioasă care curmase până la Albert cel Mare și Călugărul Negru atâtea vieți, nu-l ucisese niciunul dintre prinții și regii a căror nesecată lăcomie nădăjduia să se astâmpere datorită pietrei filosofale. Ca firul de iarbă înfruntând cu frăgezimea lui duritatea pământului, răzbise. Depășind sinistrele semne ale atâtor morți cu putință, străbătuse drumul până la ultima încercare. Devenise aievea, viu, imaginea catedralei moarte. Privind-o, își cerceta la adăpostul aparențelor chipul adevărat, căci dincolo de bătrânețea fără speranță ardea flacăra, și nu mai era de mult moșneagul de care Ruggieri râdea. Cosimo Ruggieri… Și el începuse cândva marele urcuș, dar se lăsase înjosit de intrigile curții, de capcanele vieții mărunte. Acum, acrit, își bătea joc de tot ce-i scăpase, cu înverșunarea celui care știe ce a pierdut și încearcă să se convingă că a ales bine…

Clătinând din cap, a alungat amintirea favoritului bătrânei regine. Era ultima zi pe care o avea de trăit - nu putea trăi dincolo de săgeata de piatră a catedralei, unde începea lumea imensității albastre - și nu-și putea îngădui să moară inutil. Spaima morții nu-l încerca, știa de mult care era ziua și o aștepta cu neliniștea marei revelații justificatoare. Ziua aceea îi îndreptățea zilele și nopțile ale căror urme săpaseră brazdele ce-i însemnau fruntea și colțurile gurii, care-i șterseseră strălucirea privirii și-i furaseră pentru totdeauna cerneala din plete și barbă. Valois îl păsuise cu greu până-n ziua aleasă

pentru că toate calculele o arătau a fi ultima pe care trebuia s-o petreacă printre cei ce dormeau. Ar fi fost o nelegiuire să se lase surprins tocmai acum. Dar mai putea fi surprins?

S-a ridicat încet de pe culcușul căruia sângele lui bătrân nu-i mai putea împrumuta căldura și care absorbea răceala pietrelor. În ungherul unde o lăsase, sticla muiată în cursul nopții căpătase culoarea rubinie a substanței împrăștiată în structura ei. Privind cercetător, a văzut că balonul era gol. Așa cum se cerea, înaintea topirii sticlei, substanța solubilă la temperatura scăzută prescrisă se topise în pereții care încetaseră a mai fi transparenți. Văpăi violete jucau în interiorul și în jurul balonului rubiniu.

Îi tremurau mâinile. Din pricina vârstei, din pricina neliniștii? *Sunt totuși un om…* a gândit și, răsuflând adânc, a pus balonul în mojarul de agată și a izbit zdravăn cu pilugul.

Cioburile sunară ca niște clopoței. Cu mișcări egale, a sfărâmat sticla reducând-o treptat la consistența prafului. Neîncetat, văpăile violete se ridicau ca niște stoluri de păsări amețite, risipindu-se în semiîntunericul chiliei. Nu s-a gândit la nimic, pentru că trăia singurul țel al tuturor gândurilor unei vieți și, dincolo de el, nimic nu mai avea însemnătate. Bătăile pilugului marcau ultimele bătăi ale inimii. Miriade de aripi pâlpâitoare se zbăteau pe fața Bătrânului, lunecau în jurul trupului uscat și, impalpabile, se strecurau parcă prin pielea subțiată, se cuibăreau în măruntaiele istovite, în fluierele mute ale oaselor. Întreaga-i alcătuire era zdruncinată de neîncetata năvală, de asaltul violet. Și deodată inima a prins a-i bate mai repede decât pilugul, devenit neînchipuit de greu. I s-a părut că are sub țeastă o masă incandescentă, un ghem de foc din care țâșneau, la intervale tot mai scurte, explozii violete. Totul era violet. În sacul de piele al trupului se răsculau puteri nebănuite, deșteptând valuri de durere violetă. Ca niște foaie puse-n mișcare după ani de uitare într-o fierărie părăsită, burdufurile plămânilor se umflară și începură să lucreze sălbatic. Răsuflarea i se precipită. Atunci, simțind că se înăbușă într-un paroxism de vitalitate, s-a întins drept ca o coardă, cu capul dat către ceafă. *Săgeata de piatră*, i-a trecut prin minte

când și-a dat seama că, înțepenit, nu se mai poate mișca.

În clipa aceea, ca de la depărtarea unei alte lumi, a auzit scrâșnetul cheii în broască și, fără a privi spre poartă, i-a văzut *prin* lemnul ferecat pe Sursis și pe lefegiii elvețieni. Dar încă nu se putea mișca.

— Am venit, Tristan, a spus vicontele, iar vorbele au ajuns târziu la auzul lui, ațintit către sunete pe care urechea pământenilor nu le deslușește.

Asculta ecoul unor glasuri încă învălmășite, ca și cum o mulțime de oameni ar fi vorbit dincolo de zidurile palatului.

— Am venit din porunca regelui, a spus din nou Sursis, pe când lespezile se cutremurau sub greutatea plumbului și a celorlalte poveri lepădate de lefegii.

A mai trecut o clipă lungă, până ce Bătrânul și-a simțit deodată trupul scăpat din strânsoare, ca și cum puterea care-l lovise s-ar fi risipit. Acum, dimpotrivă, era lipsit de greutate. Poate din pricina asta i s-a părut că tălpile nu-i mai ating piatra tocită a lespezilor și i-a văzut deodată că pe niște mărunte păpuși însuflețite pe cei veniți să-l silească la umplerea vistieriei regești cu aur alchimic. O milă nemaiîncercată i-a cuprins deosebindu-le, prin grosimea veșmintelor, arcurile roșii ale mușchilor, păienjenișul nervilor și felul cum li se zbăteau mărunțaiele. Deosebiri iluzorii le căptușeau adevărul fundamental al scheletelor, căci toți erau identici și-și purtau deopotrivă, pe fragilul fișic al vertebrelor, albă și rânjind, realitatea ultimă a hârcii. Noua înțelegere i-a arătat cât se depărtase de făpturile pline de ridicola lor însemnătate, și un zâmbet trist i-a luminat fața. Glasurile mulțimii dinafara palatului răsunau cu tot mai multă putere. Sursis și oamenii lui se aflau sub mâna regelui, îl amenințau cu mânia scheletului încoronat, domnind peste schelete. Fusese o vreme când și el se plecase înaintea ultimului Valois… Ca dintr-o existență uitată își aminti de intrigile lui de Guise, de hughenoți, de Henri de Navarre. Pâlcuri de umbre… A rostit apăsat, fără să ridice glasul:

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte!

Auzea acum deslușit glasurile. Nu veneau de jos, din piață,

ci de undeva de dincolo de acoperiș, și se răsuci cu tot; trupul, întinzând brațele către locul de unde răsunau. Ceva ca o pleoapă imensă a bătut o dată, văzduhul s-a luminat și s-a întunecat de parcă soarele ar fi răsărit și apus cu o iuțeală nepământească, țiuind asurzitor, apoi s-a pomenit într-o piață.

Nu era piața palatului. Totul părea uriaș și, de la întâia privire, îl cuprinse o invincibilă amețeală. Își acoperi ochii cu palmele și se simți greu, ca și cum, cu fiecare mișcare, ar fi deplasat poverile aduse de lefegii. Dar își aminti cât de ușor se simțise cu o clipă înainte. Mirat, privi printre degetele desfăcute. Și, din nou, chinuitoare, îl încercă amețeala de îndată ce zări casele din jurul pieții, clădiri înalte pentru care căută în minte un adjectiv, fără să găsească altul decât *stufoase.* Clădiri stufoase. Era o risipă, un amalgam de forme multiple, ca și cum constructorii s-ar fi străduit să înghesuie multe, cât mai multe corpuri într-un spațiu limitat. Deși spațiul părea imens. Din ciudata îngrămădire a volumelor niciodată văzute, niciodată imaginate, din întortocheata lor alcătuire care, ori de câte ori întorcea capul, îi dădea impresia că se mișcă, începe să joace și dă naștere unei alte alcătuiri, la fel de complicată, de neobișnuită, din aparent haotica închegare a formelor se năștea senzația amețelii. Și, totuși, o bizară ordine disciplina anarhia volumelor (își dădea seama de asta), o ordine nu mai puțin tulburătoare.

Buimăcit, încercă să se regăsească îndreptându-și privirile către suprafața pieței, dar i se păru că însăși piața se apleacă, văzu o pantă căscându-se chiar sub picioarele lui și se prăbuși, izbindu-se de ceva dur, care se afla mai aproape decât ar fi crezut. Și totul se întunecă.

A deschis ochii într-o încăpere căreia îi deslușì întâi tavanul. A înțeles că zace pe spate și a strâns din pleoape pentru a se feri de amețeala gata să-l cuprindă. Deasupra lui, neverosimil, tavanul se mișca pe porțiuni inegale. Dar o clipă mai târziu totul s-a potolit și a putut privi în voie, formele ciudate nemaidești̦eptând în el decât o mare mirare.

— Bun venit, Tristan, a spus cineva și, întorcându-și capul, Bătrânul a întâlnit mai multe priviri.

Cuvintele erau ale unei limbi necunoscute, dar le-a înțeles fără greutate.

— Bun găsit, a răspuns. Și, încă neîncrezător, a văzut că în încăpere nu se aflau mai mulți oameni. Unul singur se plecase către el, iar omul era unul și totodată mai mulți. Părea un vis. Unde mă aflu? a întrebat de aceea.

— Acolo unde ai vrut să ajungi. Bea…

Și paharul era ciudat, și mâna care i-l întindea, dar bău și trupul i se destinse. Când s-a trezit, după o vreme căreia nu-i putea aprecia durata, omul multiplu se afla din nou lângă el.

— Mai amețești?

— Nu, Mirgh. Mă simt bine.

Dar urma să-l privească atât de mirat, încât nici nu apucă să se întrebe cum îi aflase numele.

— Ridică-te, atunci, l-a îndemnat Mirgh. Și privește.

Bătrânul s-a supus. S-a pomenit în fața unei uriașe oglinzi, cu adâncimi pe care nu le-ar fi bănuit și care nu-l mai stânjeneau. Tăcut, își privi chipul. Dar nu era unul, ci mai multe. Lângă el, supraveghindu-l, Mirgh aștepta. Apoi a făcut un pas înainte și amândoi s-au răsfrânt în apele încremenite, iar Tristan a înțeles că oglinda nu mințea. Atunci s-a întors către celălalt, cu un singur cuvânt:

— Vorbește!

— E ciudat că n-ai știut ce cauți, Tristan, a răspuns Mirgh luându-l de braț. Îl ducea încet către o ușă, pe care o deschise. Se aflau acum pe o terasă dominând orașul și se așezară, în vreme ce Bătrânul nici nu mai lua în seamă formele stranii ale scaunelor. Privirile-i lunecau peste uluitoarea priveliște a orașului. Încearcă să înțelegi, spunea Mirgh. Ai străpuns zidul invizibil care desparte două lumi. Vii dintr-o lume cu lățime, lungime și înălțime, trei dimensiuni, dacă nu punem la socoteală și timpul…

Bătrânul și-a stăpânit o tresărire. Ar fi vrut să întrebe ceva, dar și-a rotit privirile peste oraș, le-a întors către cel ce vorbea și s-a pătruns de inutilitatea întrebării.

— Mai departe, a spus. Urmează.

— Lumea voastră, spațiul vostru tridimensional e cuprins

într-un spațiu cu patru dimensiuni, din care face parte lumea noastră. Închipuie-ți o frunză bidimensională, închisă într-o cutie cu trei dimensiuni… Așa cum frunza e foarte îngustă în cea de a treia dimensiune, a înălțimii, omul și lumea lui sunt înguști în dimensiunea a patra, pentru care nici n-au simțit nevoia unui nume. Dar, fie și imperceptibil, omul are o a patra dimensiune, întocmai cum frunza are un minimum de grosime. Numai din pricina asta ai putut pătrunde până la noi, ca egal.

Fără a-și desprinde privirile de pe priveliștea orașului, bătrânul a repetat încetișor:

— Ca egal…

— Te miră noua ta înfățișare? Amintește-ți că cel mai simplu corp tridimensional, piramida, are patru fețe cu două dimensiuni. Cel mai simplu corp cvadridimensional are cinci fețe cu trei dimensiuni, Tristan… Contactul cu ele te-a amețit când ai pătruns în lumea noastră, unde totul ți s-a părut în primele clipe a fi aglomerat și în mișcare…

— Și am devenit mai mulți.

— Ai amintirea vechii tale înfățișări. Dar pentru lumea noastră ești unul…

Până și zgomotele urcând către ei erau diferite de zgomotele familiare Bătrânului, care le asculta distrat.

— Și asta a fost munca și țelul nebănuit urmărit o viață întreagă? a întrebat apoi. Am ajuns la voi bătrân, la capătul puterilor. De ce? Prețul e scump…

Nu-l încerca tristețea, nu simțea neliniște, dar nici amețitorul triumf al celui ajuns, după nenumărate stavili, la liman. Constatase o realitate, atât.

— Căile tale au fost scumpe, a răspuns Mirgh, trecând peste prima lui întrebare. Privește!

Bătrânul a văzut abia atunci ciudata măsuță de lângă scaunele pe care ședeau. Mirgh s-a aplecat asupra unor butoane deasupra cărora se aflau niște cadrane. A apăsat pe butoane și, în cutiuțele lor, acele cadranelor au prins a zvâcni. Apoi a tras de o pârghie și terasa a început să se învârtească. O ceață violetă s-a lăsat și i-a învăluit pe amândoi. Tristan auzea

un uruit peste care vuiau glasuri nenumărate, ca niște pale de vânt răsunând într-o pădure de hornuri, apoi larma a încetat brusc. Boarea colorată se împrăștia și, pe măsură ce ieșeau dintr-însa, formele caselor se limpezeau, ca și când le-ar fi privit printr-o lunetă ale cărei sticle se potriveau de la sine.

Se aflau pe aceeași terasă, dar casa din care făcea parte nu mai era aceeași. Și casele din jurul pieții își schimbaseră, cele mai multe, înfățișarea, iar o statuie imensă se ridica în mijlocul ei.

— Am învățat să ne mișcăm înainte și înapoi pe axa timpului, spunea Mirgh. Privește!

Un bărbat și o femeie se apropiau, venind din partea cealaltă a pieții, și Bătrânul le-a aruncat doar o privire. Apoi s-a întors către Mirgh, care i-a zâmbit.

— Da, Tristan. Vin din lumea ta…

L-a surprins întâi croiala neobișnuită a veșmintelor. Și straiele lui păreau ciudate în lumea lui Mirgh, dar nu-i trecuse niciodată prin minte că, pe Pământ, oamenii s-ar putea îmbrăca vreodată atât de deosebit de tot ce însemna pentru el îmbrăcămintea. Până și țesătura hainelor era alta decât cea cu care fusese obișnuit. Numai din viitor puteau veni asemenea soli, așa că n-a simțit nevoia unor deslușiri.

Acum, când se apropiaseră, a văzut că amândoi erau tineri și a înțeles sensul cuvintelor celui ce-l purtase prin timp. Scump fusese prețul numai pentru el, care folosise căile scumpe la care vremea lui îl silise.

— Oricine poate cuceri a patra dimensiune, în secolul din care vin?

— Nu oricine, Tristan. Dar nimeni nu mai are nevoie de o viață pentru a ajunge la noi…

Perechea se afla lângă ei. A privit obrajii netezi, pe care stăruia arama soarelui de vară, a văzut strălucirea privirilor și a urmărit o clipă unduirea valurilor negre ale pletelor pe care femeia le-a scuturat, trecându-și degetele prin păr. Fără chipurile lor multiple, ar fi părut doi îndrăgostiți plecați într-o plimbare, așa cum îndrăgostiții ieșeau dincolo de zidurile Parisului, la sfârșit de săptămână. Și nici acum nu-l încercă

tristețea anilor pe care-i jertfise focului din cuptor, lepădându-se până și de elementara bucurie a tânărului cu brațul trecut pe după umerii rotunzi ai femeii. Înțelegea cât de grea și cât de lungă fusese calea urmărită în tăcerile de piatră ale catedralei, în tăcerile de pergament ale vechilor scrieri. Inutil de grea și de lungă… Fluturându-și mâinile în chip de salut, tinerii trecură pe lângă ei și pătrunseră într-una din clădirile ridicate în jurul pieței.

La fel de repede ca viața, îi trecu prin minte. Dar, neîntristându-se, înțelese că simțămintele pământeanului rămăseseră dincolo. Slab și neîncovoiat, ședea pe terasa unei lumi stranii, într-un timp ce nu sosise.

— Am să plec, a rostit deodată.

Vorbise repede. Mirgh l-a privit cu înțelegere, ca și cum ar fi știut încotro dorea să se îndrepte. N-a întrebat nimic, dar a pus în mișcare mașina montată în structura terasei și, numai când s-au oprit în timpul din care plecaseră, i-a arătat cum trebuiau manipulate butoanele.

— Te aștept, prietene, a rostit apoi cu gravitate, fără a-și desprinde privirile de pe fața Bătrânului.

— Am să mă întorc.

Și, după ce Mirgh a intrat în clădire, a apăsat pe butoane. Terasa a prins a se roti și ceața violetă l-a înconjurat. A auzit din nou uruitul acoperit de vuietul glasurilor, apoi terasa s-a oprit. A coborât în piața aproape neschimbată și s-a gândit la un anume loc. Pleoapa uriașă, care mai bătuse pentru el o dată, a clipit repede.

Se afla pe o uliță veche, scăldată în beznă. A recunoscut casa și subsolul, dar toate i se păreau acum plate, ca niște imagini desenate. Și-a lipit fața de geamul scund, regăsind fără strângere de inimă, în tânărul aflat înaintea lui și aplecat peste semnele încurcate ale unui vechi pergament, tot ce fusese. Din ulița întunecată, sever, Bătrânul își cântărea tinerețea. Nici atunci când se apropiase de țintă, nădăjduind că va pătrunde necunoscutul țel al vieții rămasă în urmă, nici atunci nu bănuise că i-ar putea fi dată cândva o asemenea ciudată întâlnire. Dacă ar fi știut, dacă ar fi putut bănui, ar fi închipuit

probabil o vană convorbire, un dialog fie și mut, însemnat de un gest, de o încuviințare. Tulburat, ar fi așteptat un semn. Acum se mulțumea să privească.

Recunoștea tot. Fiecare piatră a pereților, fiecare carte. Atunci? De ce venise? Ce căutase în confruntarea cu sine însuși? Pentru ce se întorsese privind în hruba care-i mistuise tinerețea neîncălzită de mângâierea femeii, și tocmai în clipa aceea?

Lângă el izbucni cântecul pe care-l aștepta, cântecul fetei care răsunase cu șaizeci de ani în urmă. Glasul tremura greu de făgăduieli și, ca atunci, ca acum, i se păru că vede buzele pline ale cântăreței, îi simți zbaterea nărilor. Știa că până și în hruba de piatră aerul era deodată încins de mireasma trupului tânăr. Deslușì un geamăt, apoi glasul pătimaș se curmă brusc și cascadele unor hohote fierbinți izbucniră în uliță, străbătură peretele întunecat, se rostogoliră pe masă și se opriră chiar peste pergamentul mucegăit, unde săltară convulsiv, făcând să pălească flacăra galbenă a feștilei. Și înțelese deodată că venise să-l întoarcă din drum pe cel ce fusese…

Atunci, ca orbit de râsul care mai pâlpâia pe vechea pentagramă, tânărul și-a ridicat privirile. Fără să știe, ochii-i întâlniră ochii Bătrânului.

— Merită oare? a auzit Tristan, urcând din străfundul tinereții martirizate, întrebarea pe care de atâtea ori în curgerea anilor avea să și-o pună. Și dacă…

O liniște gravă îl cuprinse, căci se afla dincolo de mânie. Dar privi drept în ochii arși de nesomn, care nu-l vedeau. Drept și aspru. Oftând, tânărul își trecu palma peste față. Când își plecă privirile peste pentagrama însemnată în colțul de sus al paginii, râsul se stinsese și feștila lumina palid. Cu o deznădăjduită îndârjire se apucă din nou să descurce ceea ce Bătrânul descurcase de mult, pierzând luni și luni de zile, căci semnele vechiului pergament mințeau, iar drumul pe care-l făgăduiau nu ducea nicăieri. Capătul drumului începea mai târziu, într-altă parte…

Și, în vreme ce tânărul încerca să dezlege o taină inutilă, Bătrânul înțelese că nu-și mai putea schimba trecutul. Anii

trebuiau să se irosească așa cum se irosiseră, în ciuda prețului, indiferent de preț. Și mai înțelegea tăcerea celui ce-l lăsase să-și întâlnească, la acea răscruce, tinerețea, știind că avea să se plece înaintea legii inexorabile a faptului consumat. Nu regreta nimic, dar se strădui să pătrundă ce avea să însemne de aici înainte putința de a exista în cea de a patra imensitate. Găsi în el o nouă și mare așteptare.

Aruncând o ultimă privire către ceea ce fusese, stârni baterea violentă a pleoapei. Se află în piață și, urcând pe terasă, porni în timp.

— Te așteptam, a spus Mirgh, deschizând ușa ce dădea spre terasă.

— De ce am pătruns în lumea voastră?

— Pentru că gândești.

— Dar n-am știut ce caut. Nici nu știam ce urmăresc.

Se așezaseră din nou pe terasă și priveau trecerea oamenilor multipli prin marea piață. Uimit, Bătrânul înțelegea că nu i se păruseră nicio clipă monstruoși, deși nu semănau cu oamenii lumii din care venea. Cu toții erau înalți și mulțimea chipurilor le era supusă unei stranii și subtile armonii. Unii aveau fețe identice, dar printre cei ce străbăteau piața văzu și oameni cu fețe deosebite. Și i se descoperi deodată complexitatea gândurilor pe care le concepeau ființele cu mai multe chipuri, oglindind concomitent stări contradictorii. Cu atât mai ciudate i se părură cuvintele lui Mirgh.

— Noi nu vă putem înțelege, Tristan. Deși lumile noastre distincte sunt legate prin invizibilele fire ale rațiunii… Și voi, și noi, gândim. Independent. Dacă te înțeleg, în oarecare măsură, e numai pentru că de ani de zile cercetez mentalitatea configurată de o lume tridimensională. Dar noțiunile noastre diferă și ades ne lovim de imposibilitatea de a imagina dimensiunile exacte ale concepțiilor voastre. Și am dori să colaborăm, să ne ajutăm unii pe alții… Nădăjduim să ne ușurezi calea înțelegerii, Tristan.

Uimit, Bătrânul și-a împreunat palmele.

— E cu putință să nu puteți pătrunde în lumea noastră, când până și eu… orbește… cu prețul unei vieți…

— Nu e vorba de pătrunderea în lumea voastră, a spus Mirgh. Avem nu una, ci două posibilități de acces. Mai întâi, fiecare dintre noi poate apărea ca o proiecție în lumea voastră, ca o umbră cu trei dimensiuni a realității noastre cvadridimensionale. Văzut pe Pământ pare un om ca toți ceilalți, dar n-are realitate și degeaba ar fi străpuns cu sabia sau pus în lanțuri. Ca o umbră, trece prin ziduri și, deși vizibil, nimeni nu poate pune mâna pe el.

— O fantomă! a exclamat Bătrânul. Episcopii noștri se pricep să folosească asemenea apariții…

— Nu asta urmărim, vezi bine, a rostit cu amărăciune Mirgh. De altfel, religia face parte dintre noțiunile voastre care ne rămân ininteligibile… Apoi, ne putem intersecta cu lumea voastră printr-una din fețele noastre tridimensionale și atunci suntem văzuți așa cum vă vedem. E felul în care ți-ai întâlnit adineauri tinerețea… Ne putem retrage fața tridimensională din lumea voastră, pierind în cea de a patra dimensiune. Atunci ne facem nevăzuți, așa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de a treia dimensiune.

— La fel am pierit din fața lui Sursis și-a oamenilor săi, a zâmbit Bătrânul. Pe Pământ asta se numește o minune…

— Numește-o cum vrei, a spus Mirgh, nu numele ne poate ajuta să înțelegem. Visele, conceptele, mobilurile acțiunilor voastre sunt tot atât de greu inteligibile pentru noi cum v-ar fi greu să înțelegeți idealurile unei omeniri plate, bidimensionale… Tu însă ai trăit în lumea celor trei dimensiuni, ai cucerit-o și pe a patra. Înțelegi lumea din care ai plecat și ai posibilitatea să ne-o faci accesibilă!

— N-a mai venit la voi nimeni, până la mine? a întrebat Bătrânul. Doar am urmat învățăturile unor înțelepți, care mi-au arătat drumul…

— Neînchipuit de puțini, Tristan. La mari intervale și… de obicei atât de bătrâni…

— Încât, ca și mine, nu v-au putut ajuta multă vreme, i-a întregit gândul. Înțeleg… A tăcut o clipă, apoi a vorbit încet și rar: Prețul meu a fost scump, ca și al lor. Și tu știai, Mirgh. Mai

știai și că viitorul va descoperi o cale mai scurtă și mai ușoară, dar nu m-ai oprit din drum… De ce nu m-ai oprit. Mirgh?

— Unul nu-i nimic față de toți, i-a amintit celălalt. Glasul îi suna blând, dar ferm. Nu putem decât încuviința, oricare ar fi prețul plătit de unul singur pentru sporirea cunoștințelor tuturor. De altfel, dacă te gândești la cei din viitor, asemănători perechii pe care ți-am arătat-o, nici ei nu sunt prea numeroși. Explorarea infinitului lor tridimensional îi va fascina încă multă, multă vreme. Au de cunoscut planete, sisteme solare, galaxii… Apoi, vin față de tine dintr-o atât de mare depărtare în timp, încât nici ei nu cunosc decât din cărți unele date ale epocii tale. Nu știu mult mai multe decât noi despre religie, despre războaie și regi…

Treptat, marea piață se golea. Bătrânul a cumpănit în minte vorbele celuilalt și o ultimă întrebare s-a ridicat în el:

— De ce nu mi-ai scurtat baremi drumul?

— Dacă ar fi fost cu putință! a oftat Mirgh. Dar ne naștem ai vremii noastre… Calea tinerilor pe care i-ai văzut nu era calea ta, fie și numai pentru că n-ai fi putut s-o înțelegi. Te-am ajutat pe propria ta cale.

— Tu?

Bătrânul s-a răsucit pe scaun, cu tot trupul. Dacă mărturisea acum că-i stătuse în preajmă, Mirgh o făcea numai pentru că fusese întrebat.

— Cei sosiți până la tine mi-au indicat calea. O dată ți-am stins cuptorul, când amestecul pe care-l topeai urma să facă explozie. Adormiseși. Erai tânăr, atunci…

— La Lyon, și-a amintit Bătrânul. N-am înțeles niciodată cum s-a putut stinge focul… Și a doua oară?

— Mult nu puteam face, a răspuns Mirgh. Gândește-te câte lucruri nu înțelegeam… Cineva ți-a trimis într-un rând o cupă de argint.

— Caterina de Medicis! Am căutat-o o zi încheiată.

— Am să ți-o arăt. Aflasem întâmplător că-i otrăvită…

Ședeau pe terasă și se priveau zâmbind.

— Călătorind în viitorul lumii tale vei putea afla mai multe, a rostit într-un târziu Mirgh. Îi vei ajuta mai cu folos pe cei ce

caută, îi vei apăra pe cei amenințați. Tu înțelegi, Tristan…

Și Bătrânul nu se mai miră că până și ființele raționale ale unor lumi cu totul diferite erau legate între ele prin fire de nebănuit. Din asemenea lumi ștafete pentru care viitorul se deschidea se întorceau către vremi ce nu apucaseră să fie. Își aminti de tânărul pe care-l părăsise aplecat asupra vechiului pergament, în hruba întunecoasă. Nu mai avea nevoie de ajutor. Gândi cu glas tare:

— Se întâmplă atâtea nelegiuiri, crime…

— Ți-am spus că, de cele mai multe ori, nu putem înțelege. Cu cât vom ști mai mult, cu atât vom sprijini mai temeinic ce se cere sprijinit… De aceea ne îngrijim înainte de toate de oamenii care vin către noi, Tristan. Cu orice preț…

Vorbeau domol pe terasă, ca niște vechi prieteni. În piață, jos, trecerea oamenilor multipli încetase.

— Un oaspete din viitorul lumii tale mi-a spus că se va scrie mult despre tine, și-a amintit Mirgh, după o vreme. Dar cel care a priceput cel dintâi cum ai putut ieși din turla palatului a fost…

— Un alchimist?

— Nu, a zâmbit Mirgh, un visător.

— M-aș duce să-l văd…

Mirgh i-a dat lămuririle trebuincioase și Bătrânul s-a aplecat din nou peste butoanele mașinii. Pleoapa a bătut.

Se afla într-o încăpere cu mobilă ciudată, în inima unui mare oraș din viitor. Șiruri de cărți, deosebite de cărțile pe care le cunoștea, își arătau cotoarele pe rafturi ce acopereau pereții. La o masă, un bărbat între două vârste se îndeletnicea cu o treabă pe care Bătrânul n-o înțelese, pentru că nu mai văzuse niciodată o mașină de scris. Recunoscu, în schimb, portretul ce împodobea masa și-și privi chipul cu stăruința celui ce se descoperă altfel decât fusese obișnuit să se cunoască. Apoi se plecă peste umărul Bărbatului și începu să citească rândurile citeț așternute pe pagina albă. Erau scrise în franceza unei alte vremi, dar le înțelesese lesne.

Am reconstituit „dispariția" lui în amănunt, citi, *mai mult, știu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din fața vicontelui de Sursis.*

Omul între două vârste se opri, întinse mâna și apucă portretul. Îl privi lung, apoi îl sprijini mai aproape, de bronzul înverzit al unei statuete înfățișând un Osiris îmbălsămat. Bătând cu două degete, făcu să se ivească pe coala de hârtie un nou șir de litere.

Și mă întreb uneori dacă ar ți cu neputință să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înșelat…

Atunci Bătrânul întinse mâna și luă fotografia, ducând-o pentru totdeauna în inaccesibila lui dimensiune, care-l înghiți.

Când bărbatul de la masă își întoarse privirile către statuetă, încremeni. Fața-i albi deodată. Cu mișcări precipitate ridică o carte, cotrobăi printr-un teanc de hârtii, căută pe jos, în jurul mesei. Răscoli coșul plin de ghemotoace.

Peste câteva clipe, istovit, se așeză din nou. Un zâmbet: îi flutură pe buze, nepotrivit cu adâncimile privirilor pironite pe vechea statuetă de bronz. Prin fereastra deschisă pătrundea până la el vacarmul orașului. Atunci își cuprinse fruntea cu palma și rămase multă vreme nemișcat, singur cu speranțe și gânduri. Iar în el se făcu liniște, liniște.

DESPRE VULPI ȘI ZĂBRELE

Atenție, își spuse Ilarion văzând că între degetele lui crispate țigara începuse să tremure. Cu un efort de voință se aplecă spre tânărul care-i întindea bricheta și izbuti să-i mulțumească, deși se întrebă dacă observase ceva. Probabil că nu. Bineînțeles că nu, se corectă, tânărul întorsese capul și vorbea acum cu Irina, așezată lângă el pe banchetă. Ceilalți sporovăiau și ei, râzând. Atunci, ca de fiecare dată, se întrebă *când* și nu-și putu răspunde, nu numai pentru că totul se petrecea pe neașteptate și atât de repede încât abia era în stare să perceapă mesajul, dar și pentru că situarea lui în timp nu putea fi aproximată decât datorită înfățișării personajelor și amănuntelor ținând de decor, iar cadrul fusese de astă dată neutru, alb, neîngăduind citirea formelor albe, în timp ce fețele personajelor, Ilarion și tânărul cu bricheta, nici nu se vedeau. Atunci de ce știu că era el? Nimic nu-l îndreptățea să identifice silueta întrezărită, nici ceea ce făcea, și totuși știa. Vodcă? Martini? Campari? întrebă Sanda peste sunetele pianului lui Keith Jarrett, dar cineva o tăstui și Ilarion închise ochii, era înregistrarea concertului de la Köln ale cărui armonii se potriveau cu starea lui, ce stare, încercă s-o definească, dar nu era ușor. Primul șoc trecuse. Și spaima. Stupoare? Dacă aș putea vorbi cu cineva, măcar atât. Era însă cu neputință, aflase asta demult, vorbele erau inutile sau pricinuiau dezastre. Nu te simți bine? întrebă în șoaptă Irina și, deschizând ochii, Ilarion zâmbi cât putu de firesc. Ba da, de ce…? Ascultam. Te iubesc, șopti Irina. Și eu. Și se simți recunoscător, lângă ea, cel puțin cu ea totul era limpede și-și putea îngădui să renunțe la istovitoarea, inevitabila pândă la care se știa condamnat. Tânărul cu bricheta se afla acum în fundul încăperii, lângă

masa încărcată cu gustări, pahare și sticle. Cine e? întrebă Ilarion și Irina râse. Gelos? Dar aveau amândoi încredere în dragostea lor și, în plus, Ilarion *știa.* Cred că Sanda a pus ochii pe el, adăugă Irina. Valentin nu mai știu cum, violonist, anul IV. Îl văd pentru prima oară. Și eu, spuse Ilarion, dar, îl vom vedea des de acum înainte. Irina îi aruncă o căutătură întrebătoare. De data asta crezi că-i serios? Ilarion ridică din umeri. Ar fi vrut să-i poată spune nu cred, știu, dar tăcu încercând să-și închipuie cum aveau să se desfășoare întâlnirile lor în anii ce-i așteptau, serile, excursiile, am luat bilete la teatru, concertele lui Valentin, Ilarion îngrijindu-i de gripă, imaginile nu se închegau totuși pentru că tânărul înalt, cu mustăcioară blondă, nu era deocamdată decât un invitat care-i întinsese bricheta în timpul uneia dintre petrecerile Sandei. Ce-i cu tine? întrebă Irina și printr-o bruscă înfiorare a degetelor pe clape Keith Jarrett îi sublinie neliniștea. Nimic. Mi-e numai tare cald și tot fumul ăsta. N-ai temperatură, constată ea punându-i mâna pe frunte, vrei să plecăm? Vreau să-ți vorbesc, dar era singurul lucru pe care nu-l putea face, așa că se mulțumi să mormăie nu, de ce, abia am venit. Ce zici de Valentin? întrebă atunci Sanda lăsându-se să cadă pe banchetă și făcându-și vânt cu mâna. Îți lucește nasul, zise Irina. Știu eu, pare drăguț. Cu ăsta am încurcat-o, șopti Sanda. Exagerezi, râse Irina. Nu, ascultă-mă pe mine, de o săptămână ne căutăm zilnic, îți dai seama? Irina o privi mirată. Ilarion zicea că de acum încolo o să-l vedem cu toții destul de des. Ei vezi, strigă Sanda, și-a dat și el seama, Ilarion, dar Ilarion se retrăsese în dreptul ferestrei deschise și privea noaptea. În toți anii ăștia, un singur om. Trebuie să mai fie și alții, dar cum să-i găsesc, nici de el nu mai știu nimic, o fi murit. Lângă bufet Valentin vorbea cu verișoara Sandei, una lungă și slabă abia picată de la Galați sau Brăila și Ilarion se simți neputincios, condamnat să aștepte. Câți ani? Cinci? Zece? Tot ce ar fi putut încerca era inutil. Toată viața ai să aștepți, fără să poți schimba nimic, spusese atunci singurul om care *știa,* deși, dar se oprise din vorbă și Ilarion era prea necopt și prea speriat pentru a-l putea sili să spună ceea ce nu dorea. În anii de mai târziu,

totuși, faptul că exista un deși, o poartă care trebuia găsită însemnase puțină speranță. Lungi nopți chinuite de vorba deși. Acum, în fața noii, indiferentei nopți de vară înțelegea însă că în anii scurși de la neașteptata întâlnire găsirea porții îl preocupase fără să ia totuși caracterul de necesitate pe care îl căpăta acum. În fond, pe vremuri, în afara poveștii cu Hanganu, fusese vorba de un examen, o fată oarecare, o boală fără importanță. În seara asta însă i se cerea să admită inacceptabilul. Întorcând capul se uită la Valentin care vorbea mai departe cu lungana de la Galați sau Brăila și căută pe chipul lui ceva, un semn, fără să descopere nimic. E chiar simpatic, recunoscu atunci când, simțindu-se privit, Valentin ridică ochii și-i zâmbi. Deși. Dar vorba nu era poate decât momeala menită să-l atragă definitiv în capcană. Te simți mai bine? întrebă Irina punându-i mâna pe braț și, cum nu o auzise apropiindu-se, Ilarion tresări. Uite datele problemei, izbucni zâmbind neliniștitor, un șoarece, momeala și capcana. Ilarion, șopti fata trăgându-și mâna. Deși, adăugă el, pentru că există și un deși. Întrebare: reprezintă deși o a patra dată a problemei sau se confundă cu una dintre cele enunțate, de pildă a doua? Palidă, Irina îl privea și buzele îi tremurau. Furia disperării lui se risipi, își veni în fire. Iartă-mă, spuse neobișnuit de blând, n-am vrut să te sperii. Dar m-ai speriat. Uneori, știi, mă sperii și pe mine. Zâmbea vinovat, încurcat. Ai dreptate, probabil că nu mă simt bine. Irina se lipi de pieptul lui. Să plecăm. Nu, zise el la fel de blând, rămâi. Am să mă plimb puțin. Am nevoie de aer. Și de singurătate? întrebă cu tristețe Irina. Și. Nu te supăra. Pe mâine. Aplecându-se, îi atinse tâmpla cu buzele și se depărtă repede, ca să nu-și mai ia rămas bun de la ceilalți. Coborî scările fără să-și dea seama că le coboară, dar ajuns în stradă ridică privirile, Irina rămăsese la fereastră și el își flutură brațul. Fata nu schiță niciun gest de răspuns, poate că nu m-a văzut, se uită pur și, simplu la noapte cum m-am uitat și eu adineauri, dar tristețea din el îi spunea că se minte, era cu neputință ca Irina să nu-l fi urmărit de sus. După câțiva pași întoarse capul, se simțea prost, Irina dispăruse de la fereastră și un val de greață îl răscoli la gândul că ar fi putut reveni în

încăperea în care Valentin zâmbea. Respiră de câteva ori adânc, apoi, cu pași mari, se îndreptă spre Cișmigiu și, coborî curând treptele dinspre Știrbei-Vodă. Pelicanii nu mai ocupau insulița, vidrele nu mai unduiau în apa întunecată. Demult, în copilărie, cuști mizere închideau acolo lupi jigăriți, un urs, un râs și, amintindu-și rătăcirea dementă a vulpilor între plasele de sârmă, zborul bolnav al vulturului obligat să recadă pe craca moartă a unui copac cu trunchiul descojit ca un stâlp de telegraf, își spuse că oamenii rătăcesc la fel și zboară la fel, cu deosebirea că nu văd zăbrelele între care se mișcă. De ce mi-a fost dat să le văd pe ale mele? Și se mai întreabă dacă vulpile cu blana roasă se învârteau nebunește în cușcă încă sperând, împotriva evidenței, că vor descoperi o ieșire sau dacă deznădăjduitul lor du-te-vino nu era decât expresia unui mecanism dereglat funcționând în gol, semnul febrilității lipsite de scop, al neliniștii incapabile să-și amintească până și accidentul care o declanșase. Înainta pe asfaltul banalei alei din Cișmigiu mărginită de șirul scaunelor goale dincolo de care ghicea peluzele cu flori, arbuștii mai întunecați decât noaptea și ceva îl reținea parcă, îngreunându-i mișcările. Dinadins merg încet, își mărturisi, ca să-mi dovedesc superioritatea față de vulpile intrate în panică. Era o constatare ironică și amară, dar se simți mai bine aducând-o în câmpul conștiinței, apoi îl înciudă faptul că se simte mai bine și grăbi pașii. După câtva timp își dădu seama că aleargă. Se surprinse gâfâind. I se păru că e urmărit și nu îndrăzni să se uite îndărăt, spaima îl împiedica să gândească în noaptea care deodată vui, bubui, totul în el tremurând în așteptarea loviturii care nu mai sosea. Nu se opri decât în dreptul platanului uriaș, încins cu brâul băncilor pustii. Răsuflând greu întoarse capul, nimeni pe alee, tăcere, dar tremura încă și abia când se așeză înțelese că aici, lângă bătrânul platan dorise să ajungă, mânat de speranța nemărturisită că l-ar putea întâlni din nou pe cel de atunci, deși speranța era absurdă, condiția vulpii, tot atât de absurdă ca panica lui de adineauri. Șezi lângă mine, rostise pe vremuri glasul neobișnuit de grav și băiatul șovăise, cu toate că nu era atât de târziu, nici atunci nu se mai afla nimeni pe băncile

verzi, vremurile nesigure de după război nu îndemnau noaptea la hoinăreală prin parcuri, șezi, n-auzi, repetase bărbatul, apoi, cum Ilarion nu se hotăra, întinse mâna și-l trase lângă el, pe bancă. Și cu toate că era întuneric băiatul nu putu să nu observe că omul care-l ținea de mână purta o veche tunică militară ai cărei nasturi dispăruseră și care era încheiată cu două ace de siguranță, o tunică sfâșiată în dreptul inimii și umărului drept, unde fusese stângaci cusută cu sfoară, pantaloni negri cu manșete zdrențuite și bocanci scâlciați dintre care unul, stângul, rânjea arătând trei degete. Înspăimântător de slab, omul avea cearcăne mari și o barbă de câteva zile. Nu-ți fie frică, spuse vocea de bas nepotrivită cu puținătatea făpturii, cum a fost? Ce? se cutremură Ilarion, abia trecuse într-a cincea de liceu și glasul îi mai răgușea uneori dând cuvintelor intonații caraghioase, așa și ce ăsta, sunase dogit și-i venea să între în pământ de rușine, totodată se temea de cerșetorul care nu-i dădea drumul și, încă și mai mult, de întrebarea pe care i-o pusese. De unde știa? Din cauza celor întâmplate pe seară, la ora de algebră, nu se dusese de-a dreptul acasă, în Sfinții Apostoli, și ocolise prin Cișmigiu, unde bătuse aleile încercând să nu se mai gândească la noul profesor, Hanganu. Auzi, te-am recunoscut îndată, adăugă omul. Mie poți să-mi spui, și eu văd. Glasul vibra ca o coardă. Ilarion simți că-i ard urechile, totul era cu atât mai îngrozitor cu cât nu înțelegea nimic, și dintr-odată începu să plângă. M-a scos. La tablă. S-a uitat. La mine. Liniștește-te, auzi, spuse necunoscutul, cu plânsul nu faci nimic. Și? Și atunci l-am văzut. În holul liceului. Pe catafalc, printre flori, strigă Ilarion și-și duse mâna liberă la gură încercând să-și înăbușe hohotele de plâns. Omul oftă. Nu mai plânge, hai, ți-am spus că văd și eu. Păcat, ai luat-o cam devreme. Eu abia pe front am început. M-a rănit o schijă, uite, pipăie, și ridicând mâna lui Ilarion îl puse să atingă, în vârful capului, un șanț mic cu marginile ca niște creste zimțate. Tot la cap te-ai lovit? Nu, bâigui Ilarion. Vreo boală, ceva? Prietenos, omul întreba liniștit, nimic înspăimântător sugera glasul lui profund și cald cu care la fel ar fi vorbit despre vreme sau despre mâncare și, pe măsură ce

cuvintele celuilalt îl învăluiau, coșmarul se atenua sau Ilarion îl simțea mai puțin real. Scarlatină, șopti smârcâind de câteva ori. Hipertoxică. Eram în comă, mi-au făcut injecții peste injecții, după aia a urmat boala serului. Acum se auzea vorbind și, deși umerii îi mai erau zgâlțâiți de sughițuri, curiozitatea îi fusese trezită. O fi asta, spuse omul scărpinându-și bărbia și unghiile îi hârșâiră pe perii aspri, eu atâta știu: în capul nostru s-a petrecut ceva. De aia vedem. Ce vedem? întrebă Ilarion dintr-o suflare. Capete de fire. Și, pentru că băiatul îl privea nedumerit, adăugă: Fire de viață, pricepi? Capătul firului care ne leagă de un om anume. Pe tine, de profesorul tău. Ăla-i un fir care se oprește la marginea catafalcului, și l-ai văzut. Dar nu vezi numai nenorociri. Uneori ești pe stradă, într-o casă, la cinema, acolo unde omul ți se ivește pentru ultima oară, vorbește sau râde. Tu însă, fii sigur, n-ai să-l mai vezi. O boare de vânt mătura frunzele căzute ale platanului și amândoi le ascultară un timp fâșâitul. Încolo era liniște, rareori ajungea până la ei semnalul metalic al unui tramvai de pe bulevard. De ce? întrebă deodată Ilarion. De ce? De ce Hanganu. Mai sunt profesori, băieții din clasă. N-aș ști să-ți spun, clătină celălalt din cap. M-am întrebat și eu. Uneori e un om apropiat, alteori un străin. De ce, n-am înțeles, dar află că-i adevărat, vreau să zic, ce vezi. Hanganu ăsta. La tine abia a început, nu știi, eu am avut timpul să-mi dau seama. Totul se întâmplă, recunoști totul. Dar când, se înspăimântă Ilarion, când se întâmplă? Afli tu singur, răspunse cu un fel de răbdare istovită cel ce urma să-l țină de mână. Dacă te vezi și pe tine măsori timpul după fața ta mai scofâlcită, după părul mai alb. Sunt și alte semne, ai să le afli. Încruntat, băiatul închise ochii încercând să-și, reamintească scena. Holul liceului. Nu mă văd, dar lângă catafalc stă Lungeanu, de română. Neschimbat. Vorbise cu glas. Tare și cerșetorul încuviință: Asta-i semnul. Acum știi. Am să-i spun, strigă Ilarion deschizând ochii și uitându-se la obrazul celuilalt, atât de nefiresc de alb încât părea o mască trasă sub ochii cercănați și se opriră în dreptul mustății și bărbii nerase. Să se apere, să se ferească. Nu poate, oftă bărbatul. E blestemul

nostru. Știm și tăcem. La început m-am crezut un fel de mântuitor, am încercat să vorbesc, dar tot ce vedeam a fost și, dacă a fost, va fi. Toată viața ai să aștepți fără să poți schimba nimic. Deși, dar omul se opri și Ilarion se sfii să insiste, era de altfel năucit de câte aflase și simțea nevoia unui răgaz ca să se obișnuiască și să înțeleagă. Du-te acum, încheiase celălalt eliberându-i mâna, du-te, băiete. Mi s-a oferit o șansă și eram prea prost ca să profit într-adevăr de experiența nefericitului, își spuse Ilarion în noaptea altui timp, l-am întâlnit pe singurul om care *știa* și m-am ales cu atât de puțin, dar simțea că n-are dreptate, cerșetorul se ivise când prima ridicare fulgerătoare a cortinei zguduise băiatul de pe vremuri și cuvintele rostite pe banca de lângă platan, ia te uită, m-am așezat exact pe locul de atunci, îl ajutaseră să înțeleagă, dacă nu misterul, măcar împrejurările în care se producea. Probabil că sărmanul nici nu-mi putea spune mai mult, în gura lui cuvântul deși avusese o altă semnificație decât aceea pe care i-am atribuit-o mai târziu, în fond era un om simplu, victimă a războiului, un cerșetor. Faptul că purta o tunică ofițerească, fantastic, realizez asta pentru prima dată, nu spune mare lucru, în halul în care ajunsese îi fusese probabil dăruită de vreun fost comandant, era greu de crezut că omul fusese el însuși ofițer. Ar fi însemnat că era un declasat. Gândurile luându-i o întorsătură neașteptată își aminti cum în timp ce stătuseră de vorbă îl apucase de mână cu o mână care nu era muncită, n-avea bătături, nici măcar pielea aspră. Fusese un contact intenționat? Pentru ca Ilarion să înțeleagă mai târziu? Ce? Încercă să-și amintească felul cum vorbise, intonațiile, dar poate că voia pur și simplu să se facă înțeles de un adolescent înspăimântat. DEȘI. Uluit, se întrebă dacă era cu putință. Cum să afle ce-i fusese dat necunoscutului să vadă în ochii iubitei sau soției sau fiului și nu găsise în el resemnarea de a mai trăi așa cum trăise, așteptând ziua pregătită de un viitor inexorabil? Fugind de ai lui fugise de el însuși, cel condamnat să accepte scadența. Și aici, în fuga asta se ascundea cheia lui deși. În speranța absurdă a vulpii. Ilarion se lăsă pe spate și privi cerul. E ciudat, își spuse aprinzând o țigară, abia acum

descopăr în el un declasat refuzând să-și asume destinul. Sau sperând să-i scape. Mai mult ca niciodată se simți aproape de omul întâlnit o singură dată, cu peste zece ani în urmă. Între speranța absurdă și funcționarea în gol alesese speranța. Își spusese că mecanismul nu era neapărat infailibil, că în puzderia de fire nevăzute ale posibililor ducând la fiecare acțiune și retezate în clipa deciziei care lasă să subziste doar unul, din care din nou pornesc o mulțime de fire anihilate tot în favoarea unuia, și așa mai departe, așa mai departe, copoiul privirii vânând imaginea finală se putea rătăci măcar ca o excepție de la lege, cu șansa la o mie, la un milion, de a descoperi un final virtual, dar finalmente fals, pentru că anulat încă la nivelul unei decizii anterioare de care copoiul nu ținuse seama, pe care n-o observase, și se hotărâse atunci să mizeze pe excepție, pe șansa infimă. E ridicol să-ți închipui viitorul ca un inepuizabil depozit de evenimente din care fiecare dintre noi se aprovizionează având la dispoziție doar un set dat, evenimente pe care și le alege sau de care este ales pentru a fi în cele din urmă condus la o *anume* întâlnire cu moartea, a lui și numai a lui, pregătită minuțios încă de la naștere. Ananke. Fatum. Kismeth. Pentru ca el, Ilarion, să-i facă lui Valentin (din greșeală? în mod deliberat?) injecția fatală în decorul alb întrezărit la petrecerea Sandei, la capătul unei serii de împrejurări anodine alcătuind piesele încă necitite ale unui puzzle care, abia prin potrivirea ultimei, devine limpede. Și Irina? Renunțarea la un fir presupune și renunțarea la alte fire? Schimbarea deliberată a urzelii? Se simți dintr-o dată vlăguit, ca și cum ceva în el ar fi încetat să existe. Atunci văzu fata venind încet pe alee și-i urmări mersul, merge curios, o barcă în derivă, și înțelese brusc. Șezi lângă mine, rosti când fata ajunse în dreptul lui dar ea se opri doar pentru o fracțiune de secundă și vru să treacă înainte așa că o apucă de mână repetând șezi, nu-ți fie frică, și o trase lângă el, pe bancă. Spune-mi cum a fost, adăugă simțind-o crispată, gata să strige, și cu o mare tristețe, o oboseală blândă și resemnată șopti mie poți să-mi spui, eu *văd,* apoi își scărpină bărbia și, înainte de a auzi hârșâitul unghiilor pe perii aspri, știu că-l va auzi.

OVID. S. CROHMĂLNICEANU

Pentru cine întâlnea sporadic prin reviste numele cunoscutului critic și istoric literar Ovid S. Crohmălniceanu (născut la Galați, la 16 august 1921) nu numai în dreptul unor comprehensive comentarii la cărțile de science fiction *ale. Altora, dar și semnând povestiri proprii, pline de nerv și de un timbru aparte, vag exotic, - era de așteptat ca aceste povestiri să fie adunate cândva într-un volum. (Și mai trebuie adăugat, ca benign detaliu de tactică ori de psihologie a succesului, că autorul a știut întinde bine coarda acestei așteptări, sigur pe atù-ul ținut în rezervă, ca recompensă pentru nerăbdarea și curiozitatea cititorului pus astfel la încercare.) Astfel încât volumul de* Istorii insolite, *publicat în 1980 la Editura Cartea Românească și distins în același an cu Premiul Asociației Scriitorilor din București, a fost și n-a fost o surpriză. Ceea ce era însă mai greu de prevăzut e efectul de „masă critică" pe care simpla comasare în volum a unor texte până atunci disparate și dispersate în pagini de revistă l-a amorsat instantaneu, proiectându-l, cum s-ar zice, „peste noapte", pe distinsul și prestigiosul profesor de istoria literaturii române de la Universitatea din București pe firmamentul, mai puțin fașionabil în opinia* main stream, *a sf-ului autohton, ca orbitoare „supernovă" a anului 1980! A fost un succes spectaculos - de critică, de public, de librărie - pe care Ovid S. Crohmălniceanu îl repurta atunci pentru sine, dar și pentru* science fiction *ca „mișcare" încă, totuși, (până când?!) suplicantă și supirantă în peisajul actual al literaturii române „generale". Pentru că niciodată până atunci (și, din păcate, nici de-atunci încoace, decât poate în 1986, cu ocazia*

apariției celui de-al doilea volum sf *al scriitorului.* Alte istorii insolite), *„vocile ascultate" ale criticii, la noi (un Nicolae Manolescu, un Eugen Simion ș.a.) n-au mai fost atât de prompte și de nereticente în a semnala, cu superlative, apariția unei cărți de* science fiction.

Dintre scriitorii români de science fiction *de azi, Ovid S. Crohmălniceanu este acela care a reușit cel mai direct să pătrundă în conștiința criticii și să-și instituie un loc al său, propriu și inconfundabil, nu numai în peisajul sf-ului românesc actual, dar și în cel, mai larg, al prozei românești actuale în ansamblu. Direct, desigur, doar dacă luăm ca punct de reper data apariției în volum a exemplarelor sale* Istorii insolite - *volume apărute târziu, dar dovedind o „mână" îndelung exersată.*

Ovid S. Crohmălniceanu scrie un science fiction *„exemplar" mai întâi în sensul că ilustrează condiția definitorie a genului, aceea de a proceda, esențialmente, prin* analogie *și* extrapolare - *operațiuni logice ridicate la rangul de procedee literare, cărora scriitorul le ține strâns sub control nu doar efectul literar, dar și acuratețea și rigoarea propriu-zis logică. Virtute în care Ovid S. Crohmălniceanu excelează și în cărțile-i de critică și istorie literară (prea cunoscute și prea numeroase pentru a fi enumerate aici), rigoarea logică este o auto-exigență care-l definește și ca scriitor de* science fiction, *care poate fi constatată mai întâi implicit, efectiv practicată de* scriitor, *dar care poate fi întâlnită și explicit, programatic formulată de* critic. *Citim, astfel, într-un articol cu titlu excentric dar cu idei cât se poate de solide,* Științifico - fantasticologie *(publicat în* Viața Romnească, *nr. 1/1974): „Am ajuns să mă conving tot mai mult că specificul literaturii științifico-fantastice rezidă într-o «logicizare» sistematică a imaginației. Pe o ipoteză oricât de năstrușnică a acesteia din urmă, mintea construiește mereu un eșafodaj strict rațional. Fascinația literaturii de anticipație vine dintr-o atare logică strânsă impusă fantasticului… Literatura de* science fiction *seamănă cu matematicile non-euclidiene. Singura eroare maximă pentru ea e să nu aibă rigoare."*

Rigoare pe care o găsim funcționând impecabil, turnată organic în tiparul unor „motive" sf consacrate, în toate „istoriile insolite" din cele două volume, rigoare funcționând la randamentul ei maxim mai

ales acolo unde este chemată a opera ipostazierea literară a aporiei, *în speță - a unui gen modern de aporie:* aporia statistică.

Există un nerv vital pe care, atunci când îl atinge, scriitorul pur și simplu „ne întoarce mintea pe dos", ne scurt-circuitează releele mentale, ne azvârle în acel „vertij intelectual" (cum i-ar zice Voicu Bugariu), demarat și accelerat prin „insolitare cognitivă" (cum i-ar zice Darko Suvin), perceput ca „fior al abisului hermeneutic" (cum îi zice chiar Ovid S. Crohmălniceanu), perceput ca „sense of wonder", *ori* „conceptual breakthrough", *ori cine mai știe cum poate fi numit acest simplu și ireductibil fapt: plăcerea, plăcerea estetică, acel fel de plăcere estetică pe care numai în* science fiction o *putem găsi.*

Înzestrat cu „vâna" speculației frisonante, ascuțite, atrase ca de o anxifiantă hipnoză trează mereu spre muchea de abis unde totul devine de semn contrar, Ovid S. Crohmălniceanu știe spune toate acestea cu o „voce" inconfundabilă, cu un „timbru" propriu, numai al lui, un timbru aparte care nu e greu de sesizat, dar e greu de numit, întrucât el rezidă, dincolo de nervozitatea turnurii stilistice, în mișcarea însăși a gândirii - o *gândire „nervoasă", scormonitoare, neliniștită și neliniștitoare prin chiar natura sa originară.*

Acest nerv vital este atins în plin atunci când „ipoteza oricât de năstrușnică" pe care-o extrapolează literar rigoarea logică a științifictorului este ea însăși un paradox logic, un paradox logico-matematic, o aporie. Un astfel de paradox, din categoria celor pe care le-am, numit mai sus „aporii statistice", prezumează posibilitatea ca, din numărul infinit de planete ce populează universul, cel puțin două să fie absolut „simetrice", identice până la ultimul detaliu și deci imposibil de diferențiat: mai mult, statistic această posibilitate se impune ca necesară și inevitabilă, dată fiind tocmai infinitatea numărului de lumi prezumabile. Fără a insista acum asupra comunicației pe care această infinitate o deschide înspre problematica estetică a sublimului în Science fiction, *să observăm doar că tentația de a converti astfel, statistic, în* Science fiction *un vechi motiv literar (dublul, sosia) și o etern-umană obsesie psihologică are drum liber. Pornind de pe Pământ la bordul unei nave cosmice, astronautul William Wilson se încrucișează la jumătatea drumului, fără să știe, cu dublul său îmbarcat pe dublura navei sale, pornit*

simultan spre Terra de pe o planetă necunoscută (de fapt cunoscută doar sub indicativul convențional T' - Terra prim), absolut identică Terrei, planetă pe care Wilson va ateriza (va aterprimiza, mai bine zis) el însuși, după încă o jumătate de drum. Întors, în aparență, printre „ai săi", Wilson are totuși „sentimentul cert că sunt alții" (Ceilalți, *este titlul povestirii). Verificări discrete, pornite de la detalii concrete cu autenticitate garantată, se soldează sistematic ambiguu, închizându-l fără ieșire pe Wilson în propria-i certitudine, înghețându-l de groază și disperare la gândul că niciodată nu va putea să dovedească această certitudine interioară, asemeni unui nevinovat prins în capcana unei erori judiciare prin coincidența perfectă a probelor, asemeni unui maniac închis ermetic și pentru totdeauna în propria-i manie, ori unui „înstrăinat de mediu" în ireversibila-i înstrăinare. Și, cu această ultimă sugestie, cercul ambiguității se închide: dacă, totuși, astronautul cu nume din Edgar Allan Poe nu a nimerit pe nicio dublură a Terrei ci s-a întors pur și simplu înapoi pe unica și vechea Terră, iar „dublul" său nu e undeva în spațiu, în afara lui, ci în el însuși - situație multiplicată la infinit cu fiecare dintre „ai săi"?*

Tot o aporie statistică este și „legea porcăriei universale" (care promite, de pe acum, să se desprindă de autor și să „între în folclorul), o aporie statistică derivată dintr-o obsesie psihologică larg răspândită: aceea că, în „lumea în care trăim", toate ne ies, sistematic, „pe dos", parcă spre a ne face intenționat „în ciudă". Trecând această „temă" printr-un număr de „variațiuni", care de care mai savuroasă, și mai delectabilă prin ingeniozitate și neprevăzut, generațiile succesive ale familiei Link - un negustor păgubos, un scriitor, un psiholog, un logician, un teolog, un fizician - ajung să întruchipeze Istoria generalizării unei legi *(titlul, inutil diluat și incolor, al povestirii). Descoperind „legea porcăriei universale" ca ultim substrat al unei „lumi pe dos" care nu e alta decât „lumea noastră cea de toate zilele", Ovid S. Crohmălniceanu descoperă totodată și necesarele soluții de neutralizare a predispoziției vechiului motiv literar („lumea pe dos") spre static și descriptiv, altele decât dinamismul epic propriu-zis, „primar", furnizabil de „războiul lumilor" sau de alte aluviuni și altoiuri motivice, uzuale în* Science fiction: *aici, aporia statistică a „legii*

porcăriei universale", aproape dispensându-se de epic, realizează totuși impresia de ritm alert în ciuda firavei substanțe propriu-zis epice, ritmul fiind însă nu faptic ci ideatic, un ritm al ideii, al progresiei logice, apt a umple și subîntinde proporțiile adecvat reduse ale povestirii ca specie literară.

În proporții variabile, de la caz la caz, vom întâlni această suplinire și complinire a fapticului prin ideatic, a tensiunii epice prin tensiune logică, a ritmului progresiei narative prin ritmul progresiei logice, a dialogului personajelor prin monolog naratorial, - în multe alte „istorii insolite" ale scriitorului (pe care însă, din păcate, spațiul nu îmi permite să le comentez, aici, în parte). În toate aceste povestiri, capacitatea de invenție epică, de emisie a concretului, a fapticului, departe de a fi în penurie, își auto-controlează funcțional abundența nativă, sacrificând-o drastic imperativului, prioritar în Science fiction, *al „logicizării sistematice a imaginației". Am ales, de aceea, pentru antologia de față, tocmai un caz a-tipic pentru scrisul lui Ovid S. Crohmălniceanu, un caz unde amintitul sacrificiu n-a avut nevoie să fie atât de drastic, și aceasta din rațiuni la fel de imperative: nu numai pentru că spațiul mai larg al nuvelei, în comparație cu povestirea, permite și chiar pretinde o etalare epică pe măsură, dar și pentru că, în* Scrisori din Arcadia, *sublimul, consubstanțial în* science fiction, *nu mai este singur, nu mai este nici măcar „la putere", ci este „în opoziție", „în ilegalitate" chiar, distribuit în acest rol nu atât de dragul speculației estetice, cât de dragul plăcerii estetice.*

Imaginând o „lume pe dos" în care sublimul a fost tacit scos în afara legii de „teroarea rozăă" a grațiosului, ce se demască astfel ca virtualmente intolerant și totalitar, Ovid S. Crohmălniceanu țintește criptice și subtile „săgeți" polemice la adresa desconsiderării „estete" a sf-ului. „Nu există nicio trecere continuă de la sublim la grațios, fără să mai vorbim de o prefacere perfidă a unuia în celălalt", precum în cazul acelui „singur pas" ce desparte sublimul de ridicol, de comic - ne asigură unul dintre esteticienii de garantat prestigiu ai acestui secol. „În opoziția aceasta se ascunde un moment negativ, o excludere, - ceva care o apropie de raportul de contradicție: sublimul exclude tocmai grațiosul ca atare, iar fermecătorul sau amabilitatea îndatoritoare a conduitei umane exclud la rândul lor sublimul"

(Nicolai Hartmann, Estetica, *1953, ed rom. 1974, p. 433). Perfect adevărat, dar cum arată toate acestea concret, în practică, în diversitatea și palpitul vieții reale, de toate zilele? Cum ar arăta o „civilizație feminină" a grațiosului Care-ar fi reușit să scoată în afara legii „civilizația masculină" a sublimului științific și tehnologic, încălcând unilateral clauzele armistițiului stabilit cândva de Kant, care stipula că „e de așteptat ca fiecare dintre sexe să întrunească amândouă trăsăturile, totuși în așa manieră încât calitățile femeii să conveargă în sensul înălțării caracterului de* frumos, *care constituie de fapt pentru ele punctul de referință și, dimpotrivă, dintre însușirile bărbătești să iasă în evidență - ca semn distinctiv care să le reprezinte în mod clar specia -* sublimul"?

Citiți delectabilele Scrisori din Arcadia *ale lui Ovid S. Crohmălniceanu și veți vedea!*

SCRISORI ARCADIA

Cluis, 20 martie, 3016

Scumpul meu Rostand,

Vei fi, nu mă îndoiesc, surprins că utilizez această cale neobișnuită ca să comunic cu tine. Oare de când n-ai mai primit o scrisoare? Eu îmi amintesc doar de una, cu mulți ani în urmă, când eram elev. Mă îndrăgostisem, atunci, de o fată pistruiată, cu păr roșu aprins și foarte timidă. Am vrut odată să o sărut, la despărțire, după ce o condusesem acasă, dar ea s-a smuls din brațele mele și a fugit. A ales apoi mijlocul acesta pentru a-și explica purtarea. Zicea că e cu totul altceva să scrii, decât să vorbești, chiar și la telefon. Pornind astăzi să-ți împărtășesc ce mi se întâmplă, înclin să-i dau dreptate.

Dar ce prostii spun! Scrisoarea aceasta n-o să-ți parvină de fapt niciodată; e, din păcate, un adevăr limpede pentru oricine. A trecut un mileniu de când ne-am luat rămas bun, eu acceptând să fiu primul om care se lasă congelat. Din tine, vechiul meu prieten, n-a mai rămas probabil nicio urmă acum, până și cenușa ți s-o fi risipit.

Mă adresez în realitate neantului. S-a dus și speranța mea că, viitorul ne va permite să călătorim fără dificultate în timp (ea mi-a dat curajul să vă părăsesc). Dar, vai! în prezent se dovedește mai puțin îndreptățită decât era atunci când am intrat în alveola care urma să devină locuința mea frigorifică pentru o mie de ani.

V-ați întrebat, desigur, cum mi-a trecut prin cap să fac una ca asta? Trebuie să vă fi spus că natura m-a înzestrat cu o

inimă de gheață și deci eram omul cel mai potrivit pentru o asemenea experiență.

Nu mi-a fost însă deloc ușor, te rog să crezi. Pot să-ți declar acum, (iată-mă și sentimental!): lipsa ta, bătrâne, o resimt deosebit de dureros. Va fi un fleac, îmi ziceam, în ceasurile mele cele mai grele. O simplă chestiune de apăsat și sucit niște butoane, ca să revin printre voi și atunci, o, atunci! câte nu aveam să vă istorisesc!

Încerc să o fac prin scrisorile de față, închipuindu-mi că le și primești, deși, după cum se prezintă lucrurile în jurul meu, aceasta pare să fie cu neputință. Alungă-ți însă din minte orice îngrijorare privitoare la mine. Nu mă paște nicio primejdie. Dimpotrivă, îmi merge excelent, sunt *bine merci,* instalat confortabil la un birou *régence* din lemn de *acajou,* cu intrasii și ornamente metalice aurite, dispuse delicat împrejurul plăcii superioare, sertarelor laterale bombate și picioarelor grațios arcuite ale mobilei. Fotoliul pe care-l ocup are și el forme fin curbate. Îmbrăcămintea lui din atlaz de culori stinse, roz vești, auriu și alb, înfățișând coșuri mari cu fructe, împodobește ambele fețe ale spătarului și scaunul. Încă două fotolii identice stau întoarse către cămin.

Trebuie să-ți mărturisesc că am luat loc la birou, nu fără o anumită sfială. Atâta eleganță desuetă mă cam intimidează și-mi dă impresia că aș locui într-un muzeu. De altfel, întreg interiorul odăii în care-ți scriu vine să întărească această senzație stranie: șemineul din marmură albă, străjuit de cariatide, cu bustul nu știu cui așezat între două sfeșnice înalte, sprijinite pe crestetele unor sfincși, oglinda lungă, fumurie, îndărătul monștrilor fabuloși, decorațiile panourilor care acoperă pereții. Parcă aș fi rămas într-o sală la Chantilly, după ce a trecut ora de vizită și paznicii au închis palatul. Consola din stânga mea, cu marchetărie în lemn aurit, doar acolo și-ar avea locul. Ca și candelabrul a cărui feronerie savantă înconjoară o nimfă surâzătoare în mijlocul celor opt lumini. Draperiile sunt exact în tonul îmbrăcămintii fotoliilor și fondului tapiseriei roz pal. N-o să-ți vină să crezi, dar în spatele biroului, deasupra capului meu, se află o gravură cu o

scenă galantă, ieșită ai spune din atelierul unui Baudoin sau Saint-Aubin. Și mai există în colțul drept o pendulă, care ar face senzație la o licitație. Are o siluetă zveltă, evazată, aplicații de fildeș sculptate pe lemnul negru și trei amorași care se hârjonesc printre nori baroci împrejurul cadranului. Arătătoarele acestuia indică în clipa de față ora zece și cinci minute.

Nu ți-am spus însă tot adevărul: ceea ce m-a împins să iau loc 3a birou și să scriu a fost mai ales atracția pe care au exercitat-o asupra mea pana și călimara. Amândouă sunt superbe, nu încetez să le privesc fascinat, de câteva zile. Călimara, dintr-un porțelan alb ca zăpada, prin liniile foarte fine ale desenului care o acoperă, creează iluzia că asupra ei s-ar fi așternut o pânză delicată de păianjen. Imitația e atât de reușită încât te simți îndemnat să iei o cârpă și să corijezi această neglijență în curățenia încăperii. Abia atunci constați păcăleala.

…Și lângă călimară, sprijinită într-un suport, o magnifică pană de păun, ascuțită impecabil.

Mi-a venit gustul să o apuc ușor și să o moi în cerneală, ca să văd cum scrie. M-am așezat, prin urmare, la birou și am luat o hârtie din mapa deschisă, care parcă aștepta gestul meu. Dar ce se poate scrie cu pana, pe o filă satinată, purtând și o vignetă delicată în marginea stângă, sus, decât o scrisoare? Atunci mi-a trecut prin gând să concep într-adevăr una și, întrebându-mă cui să o adresez, n-am găsit că ar exista altcineva mai indicat ca tine. E încă o dovadă de ce loc ocupi în sufletul meu.

A trecut de zece și un sfert și la unsprezece, amfitrionul meu, domnul Perronnet, mi-a propus să facem împreună o plimbare prin grădină. Nu vreau să închei înainte de a-ți destăinui niște observații care mă intrigă.

Totul în juru-mi, din câte ai băgat de seamă mai mult ca sigur până acum, pare să aparțină secolului XVIII. Am și alte motive, pe care ți le voi împărtăși, ca să cred aceasta. S-ar zice că în o mie de ani lumea a involuat. A avut loc vreo catastrofă care să o fi dat îndărăt? Când plecasem dintre voi, nu era deloc

exclusă. Dar după cum am aflat, iscodindu-l pe domnul Perronnet, v-ați descurcat destul de bine și ați evitat războiul acela nimicitor, a cărui dezlănțuire părea inevitabilă. Nici ulterior nu a intervenit vreun cataclism nuclear sau de altă natură, deduc din spusele amabilului meu interlocutor și înclin să-i dau crezare, pentru că altfel era aproape exclus să rămân și eu întreg, fie char într-o prismă de parafină înghețată.

Atunci cum a ajuns lumea să scrie iar cu pana și să locuiască la fel ca pe timpul lui Montesquieu?

Nu sunt specialist, dar nici ignorant în materie de mobilă veche; citeam cărți de istoria artei și eram abonat la *Lippincott's Magazine.* Lucrurile printre care mă mișc reproduc parcă toate stilul Louis XV și XVI. Și totuși, câteva amănunte împrumută decorului o notă bizară.

Gravura de care ți-am pomenit, dacă o privesc mai bine, nu are o senzualitate libertină, ci o alta rece, vag morbidă, potrivită mai degrabă unui Beardsley sau Charles Rickets.

Și pana de păun din mâna mea trădează ceva prea ostentativ somptuos, ca să-și găsească loc în veacul „bunului gust și bunului plac", cum i s-a spus secolului XVIII. Împreună cu călimara, par să fie piese dintr-o expoziție *Modern Style.*

Nu mi-a scăpat nici că lumânările candelabrului sunt false, au flăcări de cristal în vârful lor, făcute să sclipească orbitor prin niște fire metalice incandescente sau un gaz, presupun. O tehnologie mult mai evoluată se lasă ghicită în aceste amănunte și stârnește senzația de ciudățenie, dar nu distonează supărător niciodată, fiind peste tot integrată ansamblului, fără vreo stridență.

Pendula bate zece și jumătate. Trebuie să mă și schimb, să îmbrac în locul hainei de casă un costum potrivit pentru plimbare. Ca să fiu punctual, închei chiar aici.

Pe mâine, iubitul meu Rostand, al tău devotat

Agnus Becque

*

Cluis, 21 martie, 3016

Dragă Rostand,

Plimbarea, pe care am făcut-o în compania domnului Perronnet, a fost cât se poate de agreabilă, dar a sfârșit prin a mă intriga mai mult ca tot ce-ți semnalasem că-mi părea ciudat până la ea.

Grădina amfitrionului meu e foarte mare, aproape un parc unde straturile de verdeață, adesea în relief, cuprind, risipite după o neglijență studiată, amfore pline cu flori; grilaje de lemn, semănate ici-colo, închipuie mici oaze de frunziș, protejând câte o bancă, la care te scoate traseul capricios al aleilor. Străbătându-le, deslușești uneori figuri de piatră ascunse prin boschete, fauni, naiade sau alte făpturi mitologice.

Am dat și peste luminișuri cu gazon proaspăt tuns. De aici, privind albastrul foarte pur al cerului, niște globuri plutitoare mi-au reținut îndată atenția. Curând, câteva la o mică înălțime îngăduiau să se distingă bine că sunt baloane, fiecare altfel colorat, roșu cu alb, verde și auriu, portocaliu, albastru și negru, gris-perle, argintiu și violet, galben și castaniu, după desene pline de fantezie. Erau multe și circulau lin, dar destul de repede și pe cât am putut să-mi dau seama, urmărind direcții precise. Unuia, care a trecut foarte jos, i-am văzut chiar nacela și într-însa, instalați confortabil, doi bărbați și trei femei cu umbrelușe de soare. Ei spuneau ceva și ele ascultau râzând amuzate, presupun că domnii le făceau complimente. Baloanele erau prevăzute cu mici elice, care le permiteau deplasarea, rotindu-se extrem de iute, fără să scoată cel mai mic zgomot.

Am rămas stupefiat. Nu știu ce-mi provocase o mai mare uimire, frumusețea tabloului sau apariția bruscă a acestor vehicule aeriene în întreaga atmosferă *XVIII-e siècle* din jurul meu. M-am uitat la domnul Perronnet; privea și el cerul fără însă nicio mirare, și, într-un târziu, parcă ghicind ce-aș fi vrut să-l întreb, s-a simțit obligat să-mi dea o vagă lămurire: „Uite și cursa pentru Chateauroux!" - a exclamat, arătând cu

bastonul către un balon care avea în partea din față a nacelei două steguleţe.

Am reflectat în sinea mea că secolul al XVIII-lea văzuse înălțându-se primele montgolfiere. Dar între ele și navele care treceau elegante și sigure pe mișcările lor deasupra capetelor noastre era o distanță enormă. Cu totul alte cunoștințe fuseseră necesare pentru construirea unor astfel de vehicule perfecționate. Ce energie le mișca atât de rapid și silențios elicele? Cum s-a ajuns la siguranța aceasta a zborului, fiindcă era evident că aeronavele pe care le-am admirat ieri au devenit un mijloc curent de circulație acum?

Înțelegi ce mă intrigă, Rostand? Pe de-o parte, toată anticăria asta, mobile *régence,* statui în manieră clasică, grădini care vor să pară cât mai „naturale" folosind diverse artificii ca să-și ascundă geometria și, pe de altă parte, baloane rapide cu cârmă, cum nu aveam noi!

Am încercat să scot ceva de la domnul Perronnet. E un om cult, dizertează cu erudiție și dezinvoltură pe temele cele mai variate care intervin în conversațiile noastre. Am luat-o de departe ca nu cumva curiozitatea mea să fie prea bătătoare la ochi. Voiam să aflu de la el unde mergeau diverse baloane și-mi manifestam acest interes, arătându-i-l anume pe cer. Cunoștea cumva și orele când trec principalele curse locale? La un moment dat, în treacăt, am aruncat o vorbă despre motoare. Cuvântul, mi-a făcut impresia netă că l-a deranjat pe domnul Perronnet. A încrețit cu o surprindere neplăcută fața, ca și cum i-aș fi rănit auzul. Și-a revenit imediat și, surâzând, mi-a arătat un balon alb cu meridiane subțiri albastre, întrebându-mă: „Nu ți se pare, domnule Becque, că niște linii verzui ar fi fost mai de efect?". Apoi a adăugat repede: „Uite ce admirabilă compoziție fac baloanele acelea trei, care zboară foarte aproape unul de altul!"

Am înțeles că domnul Perronnet nu vrea să vorbească despre motoare. E oare ignorant în materie și dorește să ascundă această lipsă de informație? Putea să găsească o scuză; în fond, nimeni nu are obligația să știe toate lucrurile. Graba cu care trecuse la o preocupare de frumusețe trăda mai

degrabă o repulsie și am avut impresia că voia să se apere împotriva ei prin contemplație pură. Nu pot să uit ce grimasă a făcut când a auzit cuvântul „motor".

N-am mai insistat. Acum, după cele întâmplate, remarc câtă atenție acordă amfitrionul meu chestiunilor de armonie și eleganță. Cum mi-am făcut apariția pe peronul casei unde hotărâsem să ne întâlnim, m-a complimentat pentru rafinamentul cu care asortasem niște pantaloni bleumarin de catifea la jiletca și cascheta din piele maro. A apreciat și jaboul alb bogat, găsind că împrumută o eleganță aparte unui costum de promenadă. S-a pierdut pe urmă în considerații subtile cu privire la ce admite sau nu o haină de piele ca material pentru pantaloni, catifeaua da, merge, stofa însă dă un aer sărac. Tot așa, pânza și flanela. Mătasea iarăși, e cu totul altceva.

În timpul plimbării s-a oprit, nu o dată plin de încântare ca să admire arabescurile pe care le desena lumina pătrunzând printre ramurile arborilor. Mi-a explicat pentru ce preferă el statuile năpădite de frunziș; marmura capătă astfel carnalitate, susținea, adăugând că, simultan, distanța artei autentice de iluzia naturii reiese în acest chip mai net.

De fapt, cam tot ce-a vorbit s-a învârtit în jurul frumosului, e remarca pe care sunt obligat să o fac, încercând acum să reconstitui subiectul conversației noastre, toată vremea cât a ținut promenada prin grădină.

Asta n-ar fi nimic, dar și doamna Perronnet pare să aibă aceeași permanentă preocupare. E evident o femeie pentru care înfățișarea contează enorm; de când sunt aici, n-am văzut-o niciodată în aceeași rochie. Dă dovadă și de o apreciabilă fantezie în alegerea bijuteriilor pe care le poartă, cercei lungi, coliere, brățări sau broșe complicate. Își schimbă des și coafura, ba chiar culoarea părului, când alb scânteietor, când negru cărunt, când mov chiar, nu știu cum reușește, bănuiesc că poartă mereu altă perucă.

M-a întrebat zilele trecute dacă exercițiile ei la pian nu-mi deranjează urechea; vrea să învețe *Concertul în re minor* de Mozart, am observat desigur, și, până-i prinde toate nuanțele, îl cam maltratează un pic, prin urmare își cere infinite scuze.

Culmea e că și doctorul care venea să mă vadă zilnic, cât am stat la pat, a ținut să afle ce flori prefer și a dispus ca toate glastrele din cameră să fie umplute cu ele. Am avut așadar, mereu, odaia plină de zambile și garoafe splendide.

Și când au fost niște vecini în vizită la domnul și doamna Perronnet, zilele trecute, tema principală a conversației a constituit-o iarăși frumosul, bag de seamă abia acum. S-a discutat foarte aprins despre cum sună mai plăcut numele anumitor îndeletniciri: tâmplar sau ebenist, giuvaergiu ori bijutier. Crezusem atunci că oaspeții domnului Perronnet trebuie să fie filologi, azi îmi sare în ochi adevărul: erau, și ei, niște esteți.

Numai valetul (da, există și așa ceva), o persoană tăcută și ceremonioasă, în livrea, nu pare atins de această manie. Atent, lăsând impresia că-ți ghicește dorințele și se grăbește să le execute pe loc, are un limbaj distins, dar precis, la obiect. Când l-am întrebat de motoarele baloanelor, n-a ocolit chestiunea și mi-a răspuns lapidar: „Sunt niște rândunici de patru milimetri, domnule".

N-am înțeles mare lucru, dar oricum era o încercare de lămurire exactă.

Presimt că o mulțime de nedumeriri s-au adunat în mintea ta. Cum am ajuns în casa domnului Perronnet? De ce a trebuit să stau în pat câteva săptămâni? Pentru care motiv mă feresc să-mi exprim deschis mirările și să cer explicații clare acolo unde simt nevoia lor?

Am să-ți povestesc totul cu de-amănuntul, dar nu mai e loc pentru așa ceva în scrisoarea aceasta. Ai răbdare până la următoarea.

Te îmbrățișez,

Agnus

*

Cluis, 23 martie, 3016

Iubite Rostand,

Îți sunt dator niște lămuriri ca să înțelegi situația bizară în care mă aflu. Nu știu însă dacă te vor și satisface. Aș fi omul cel mai bucuros să aflu și eu ce s-a întâmplat cu mine; multe lucruri ie ignor pur și simplu, iar altele, pe care mi le spune domnul Perronnet, când îl întreb, sunt greu de crezut.

Dar să plec de la fapte:

M-am trezit într-un pat larg, cu baldachin și perne moi, imense, de puf. Eram împachetat în așternut, abia puteam face vreo mișcare, dar nici nu aveam chef, atât de dureroasă se vădea orice asemenea încercare. Parcă devenisem de sticlă. Era o adevărată tortură să țin ochii deschiși, la înțepăturile luminii și cei mai mic zgomot îmi producea bubuituri groaznice în urechi. Sufeream de câte ori trăgeam aer în piept și mă chinuia până și pulsația sângelui prin vine.

O femeie și un bărbat vorbeau pe șoptite lângă patul meu. Altcineva (am aflat ulterior că era doctorul) se agita prin apropiere, având treabă cu vasele de flori din încăpere. A desfăcut de câteva ori așternutul, atent să nu-mi producă dureri. Eram supus unui examen medical - am înțeles -, dar, ai să râzi, de la distanță și cu o lornietă.

Amintirile mele din acele zile sunt foarte tulburi. Deschideam rareori ochii, țineam capul cufundat în perne, ca să nu aud nimic și dormeam aproape tot timpul. Simțeam doar mireasma fiorilor și ea mă ajuta să suport parcă mai ușor durerile.

Doamna Perronnet îmi servea cu lingura la gură o poțiune, din când în când. Înghițitul a fost pentru mine penibil lungă vreme, deși ceea ce consumam era delicios. Doctorul apărea și el în fiecare dimineață, repetând manevrele lui comice cu glastrele și lornieta. Îmi ziceam că trebuie să fie puțin țicnit, mai ales când, ulterior, a vrut neapărat să știe care sunt florile mele preferate.

După ce am început să vorbesc, ori de câte ori încercam să-i explic domnului Perronnet cine sunt și cum străbătusem zece veacuri congelat, amfitrionul meu mă oprea îndată: „Da, desigur, spunea, dar e cazul acum să te odihnești, domnule Becque, și să uiți, toate astea”. Iar dacă insistam, mă sfătuia să

stau liniștit, pentru că trebuie să evit orice agitație nervoasă. „E recomandarea categorică a medicului" - ridica el prevenitor degetul arătător, cu un accent de mustrare părintească în glas.

Mai târziu, când m-am dat jos din pat și, restabilit, am fost în stare să susțin o convorbire normală, domnul Perronnet mi-a furnizat următoarea versiune a prezenței mele în casa lui: fusesem găsit gol și în nesimțire, la câțiva kilometri distanță. Cum ajunsesem acolo? Probabil în urma unei grave tulburări nervoase. Înghețasem - am dreptate - dimineața e încă destul de frig și mai ales prin regiunea aceasta muntoasă când n-ai nimic pe tine. Noroc că nu zăcusem prea multă vreme așa și putusem primi la timp toate îngrijirile medicale necesare. Doctorul Filou e foarte priceput, iar ei n-au făcut decât să dea ascultare legilor ospitalității.

Ideea că i-aș deranja o găsea absurdă; dimpotrivă, le face o deosebită plăcere să fiu musafirul lor. Speră să mă aibă de oaspete și în continuare, toată vremea cât va ține lunga mea convalescență care necesită îngrijiri speciale.

Aici, domnul Perronnet s-a oprit o clipă, căutând, un pic încurcat, cuvintele cele mai nimerite. Bineînțeles, am fost pus pe picioare, dar cauza răului, nu-i așa? maladia inițială, afecțiunea mea nervoasă, mai bine zis, are încă nevoie de timp până o să treacă. Dovadă că vorbesc necontenit de secolul XXI, ea și cum aș fi trăit atunci, pun niște întrebări ciudate, toate în legătură cu lucruri pe care ne repugnă să le numim. Așa a spus, am reținut întocmai: „ne repugnă să le numim".

Doctorul Filou e un excelent diagnostician. El susține că la mijloc ar fi o formă de nevroză, o amnezie care substituie trecutului real altul imaginar. Mai ales curiozitatea pentru laturile dezgustătoare ale existenței e simptomatică, trădează deranjamentul psihic, dacă poate să spună astfel, fără să mă lezeze în vreun fel. Ar suferi grozav să i-o iau în nume de rău. Sunt o persoană bine crescută, se vede asta, dar voi admite că a dori să afli ce sursă are lumina candelabrelor din casă și cum facem să obținem apă caldă la baie nu sunt subiecte de conversație cuviincioase. Cam tot acolo bat ca și povestea mea cu congelarea și alte orori asemănătoare, pe care le repetam

încăpățânat, atunci când mi-am recăpătat cunoștința și eram întrebat de unde vin.

Fiindcă vorbesc întruna de secolul XXI, poate știu că cineva a studiat nu foarte mult înainte asemenea tulburări mentale. Îl chema Sigmund Freud, era un medic vienez, a trăit pe la începutul veacului XX, așa crede, și a născocit chiar o metodă de vindecare a acestor maladii psihice, primitivă, brutală, firește, dar, pentru vremea respectivă…

E încântat că am auzit și eu de psihanaliză, nu mai are nevoie să insiste; cunosc, deci, unde pot duce diferitele nevroze. Mulți dintre cei atinși de ele sfârșeau pe vremea lui Freud într-un ospiciu, cu tot tratamentul. Azi, așa ceva se întâmplă, desigur, foarte rar - s-a grăbit domnul Perronnet să-mi alunge eventualele temeri - există metode noi, infinit mai perfecționate. Apar câteodată și cazuri fără leac, bineînțeles… O anume recalcitranță a organismului, din anumite cauze misterioase și, atunci, nu există altă soluție, nefericitul trebuie izolat, dar doctorul Filou e un practician admirabil, să fiu fără grijă…

Cum pot crede, totuși, ce îndrugă domnul Perronnet? Mi-a rămas întipărit în minte fiecare amănunt al pregătirilor efectuate pentru înghețarea mea. Curios, însă, nimic din câte trebuie să fi presupus operația de reanimare, transfuzii, hrănire artificială, radiografii, teste oculare, acustice, senzoriale. Cine m-a găsit? Cum am fost scos din nișa închisă ermetic? Ce s-a întâmplat cu aparatul de semnalizare?

Aș fi avut chef să-i pun domnului Perronnet aceste întrebări; dar am înțeles că stăruința mi-ar putea fi fatală. Nu vreau să mă trezesc într-o casă de nebuni, amenajată, poate, tot ca în veacul prea fericit, când internaților care o țineau necontenit pe a lor li se punea botniță la gură. Am decis, așadar, să dau, până una alta, impresia perfectei docilități. Mă feresc să-mi manifest, mirările, nu-i contrazic pe amfitrionii mei, am adoptat chiar și felul lor de a se îmbrăca. Descopăr că e și plăcut să porți o redingotă din lustrin, dantelă la manșete și pantaloni de mătase, încheiați sub genunchi. Nici nu mă văd în alt costum, stând la biroul acesta și scriind cu pana. Cât

privește fundele pantofilor, sunt de-a dreptul amuzante; e de ajuns să le arunci o privire ca să-ți înseninezi dispoziția. Poți să râzi cât vrei, dar o să-mi pun zilele astea chiar și o perucă albă, spre a-i înlătura domnului Perronnet orice bănuială că aș persista să mă cred un om vechi din veacul al XXI-lea.

Altfel n-am motive să fiu nemulțumit. Domnul Perronnet e extrem de drăguț cu mine. Mi-a dat mii de asigurări că se simte fericit să mă găzduiască în casa lui. Așa cum am fost găsit, fără nimic pe mine, era cu neputință să fiu identificat, dar voi reuși eu singur aceasta, când memoria mea va începe iar să funcționeze normal. Până atunci unde să mă duc? Nimeni nu mi-a reclamat dispariția. „Simte-te la noi ca și acasă - a conchis domnul Perronnet. Nu ne împovărezi câtuși de puțin, suntem, dimpotrivă, bucuroși să venim în întâmpinarea tuturor dorințelor dumitale."

Am găsit într-un dulap din camera de dormit, foarte încăpător și cu uși mari sculptate, o întreagă garderobă. Tot felul de costume, care-mi vin ca turnate, au fost bănuiesc comandate pe măsura mea, cât zăcusem în pat, fără cunoștință, altfel nu se explică potrivirea lor perfectă. Comoda *régence*, cu marchetărie somptuoasă în foi de acant, conține rufărie fină, jabouri și lavaliere, butoni pentru manșete din sidef și pietre rare, a căror montură migălos lucrată am stat ore întregi să o admir. Să vezi și încălțămintea. Am o grămadă de pantofi. Unii sunt foarte curioși, nici nu îndrăznesc să-i pun, din cauza tocurilor prea înalte.

La câteva zile găsesc așezată discret pe colțul șemineului o pungă brodată, plină cu bani. N-am cheltuit până acum nimic din ei. Încercarea mea de a-i explica domnului Perronnet inutilitatea acestor stipendii a fost zadarnică. M-a oprit, făcând un gest de mare lehamite cu mâna.

E o persoană instruită și extrem de afabilă; trebuie să aibă vreo cincizeci de ani, se ocupă cu numismatica, așa mi-a spus, dar văd că se pricepe foarte bine și în botanică, muzică, literatură și filosofie, pe lângă istorie și mitologie. Oricum, l-am auzit atacând competent asemenea probleme. Cred că are o simpatie reală pentru mine, altfel nu văd de ce mi-ar purta

atâta grijă.

Și eu îl privesc cu o sinceră afecțiune, în fond îi datorez viața. O anume prețiozitate, pe care o pune în felul său de a vorbi și a se mișca, mă agasează. L-aș prefera mai puțin controlat.

Să nu-ți închipui că am renunțat la anchetele mele discrete. Tocmai de aceea m-aș fi bucurat să-l pot face pe domnul Perronnet să spună câteodată și lucruri care nu sunt compatibile, după opinia sa, cu limbajul decent. Mi-am forjat însă o tactică. Pornesc de departe, atac subiecte înalte, mă lansez în speculații gratuite, estetice, cum îi plac lui și, treptat, precaut, împing convorbirea către obiectul adevărat al interesului meu. E cam obscur, recunosc, rămâne totuși singura cale ca să-mi continui investigațiile fără a lăsa impresia că sunt stăpânit de o idee fixă.

Sper să-ți pot relata în scrisoarea următoare câteva rezultate mai concrete ale acestei tactici.

Cu bine,

Agnus

*

Cluis, 27 martie, 3016

Rostand, dragul meu,

Azi am descoperit ceva senzațional și mă grăbesc să-ți împărtășesc uimirea, perplexitatea, bănuiala care-și fac loc în mintea mea.

E o tortură să n-ai cu cine-ți confrunta părerile. Ce noroc aveam dacă te supuneai și tu congelării! Eram acum măcar doi să căutăm o explicație bizareriei inimaginabile la care sunt martor. Iartă-mă dacă povestesc dezordonat, dar nu mi-am revenit încă de pe urma surprizei.

Începusem cu domnul Perronnet o discuție din acelea cărora speram să le aplic tactica mea de informare indirectă, așa cum îți spuneam în scrisoarea precedentă. L-am găsit pe amfitrionul meu în fața, *secrétaire*-ului pântecos din bibliotecă

notând ceva. A lăsat pana albă din mână, când am intrat; voisem să mă retrag, dar a insistat să rămân și să-i țin companie, fiindcă-și terminase însemnarea. Am folosit prilejul ca să aduc elogii scrisului cu mâna, e mijlocul ideal de fixare a cuvintelor, spuneam, întrucât realizează un contact fizic între sonuri și semnele fiecărei litere așternute pe hârtie. Și pana… ce altceva ar putea urmări cu o egală grație și siguranță zborul gândurilor?

Înțelegi unde voiam să ajung: domnul Perronnet și contemporanii săi cunoșteau sau nu mașina de scris? Era o provocare ascunsă cu grijă în apologia mea, cam trasă de păr, sunt de acord.

Domnul Perronnet mi-a dat dreptate. Desigur, o pagină scrisă de mână - a ținut el să adauge - e și mai frumoasă, păstrează identitatea celui care a redactat-o, nu se impersonalizează.

Aici am ciulit urechile, adică avea în vedere și o altfel de posibilitate? Cu condiția să scrii măcar lizibil, dacă nu caligrafic - a continuat imperturbabil domnul Perronnet. Exprimarea îngrijită presupune și această străduință. Cum urmează să arate un manuscris a fost o preocupare a Evului Mediu, poate tot atâta cât fusese pentru Antichitate retorica. Caligraful se comporta ca oricare artist veritabil, când copia și împodobea un text. „Mie mi-ar fi plăcut să exercit o astfel de meserie, dumitale nu?" - m-a întrebat surâzând domnul Perronnet.

I-am răspuns că scrisul meu, din păcate, e cam neciteț, iar ținutul penei prea lungă vreme în mână, trebuie să admită, obosește pe oricine.

„Firește - mi-a replicat el - dar pentru asta avem secretarii noștri fideli. Al meu e ireproșabil. Uite ce prompt și corect lucrează!". A ridicat capacul ca de pian al mobilei masive din lemn galben lăcuit, cu incrustații fine, aurite și, așa, în picioare cum stătea, l-am auzit adresându-se ceremonios, după obiceiul lui, cuiva invizibil: „Frate Benedictus, fii te rog bun și notează: «Monezile asupra cărora îmi cereți părerea sunt portugheze și datează probabil, din secolul XXI, deceniul întâi, deși poartă

imprimat anul 1190. Emisiunea a fost creată în 2009, spre a celebra mileniul întemeierii statului lusitan. Atunci, comitatul portughez s-a proclamat independent. Chipul gravat pe monedă este al lui Henri de Bourgogne, ginerele regelui Castiliei, Alfons al VI-lea. Se distinge inscripția: Hen Comit de Port; restul e șters. Armoariile de pe fața cealaltă a monezilor, o spadă între două chei încrucișate deasupra turnurilor unui castel, la poarta căruia veghează capul Meduzei, sunt ale lui, și aparțin, cred, capețienilor. Deviza: POT MOR QU FOED, vrea să însemne prescurtat: *Potius mori quam joedari* (Mai bine să mori decât să-ți pierzi onoarea), cuvinte legate de evenimentul celebrat.» Mulțumesc Frate Benedictus" - a încheiat amfitrionul meu și a tras unul din sertarele *secrétaire*-ului. A scos de acolo niște file și mi le-a întins cu o mină satisfăcută.

Plin de uimire, am citit pe ele, imprimat în mai multe copii, ceea ce dictase Domnul Perronnet. Textul avea menționat în stânga sus, *Societatea Numismatică, Biroul expertize,* și adresa, iar la sfârșit cuprindea o formulă de politețe sub care trebuia așternută doar semnătura.

M-am apropiat de miraculoasa mobilă. În partea dreaptă a micului pupitru, distingem acum o figurină din fildeș gălbui. Era bustul unui călugăr cu gluga trasă pe frunte, ținând în mână o pană, rezemată de fila catastifului imens care stătea deschis înaintea lui. Părea o reproducere miniaturizată după o statuie din secolul XVI; îl înfățișa cred pe acel *Anonymus Notarius,* așa cum își imaginase sculptorul că putea arăta necunoscutul cronicar maghiar. Figurina, am înțeles, răspundea la numele de Frate Benedictus, ei îi adresase interlocutorul meu rugămintea să noteze scurtul raport numismatic, iar gălbejitul călugăr din fildeș se executase, ca un perfect secretar. „Mă ajută enorm în munca mea, l-a lăudat domnul Perronnet, și, mulțumit că-și poate elogia colaboratorii, a întors capul către colțul celălalt al *secrétaire*-ului, adăugând: Dă-mi voie să-ți recomand și pe Gontran, lectorul meu fidel".

Acolo unde arăta, se afla o păpușă mică de sex bărbătesc, îmbrăcată cu o bluză amplă neagră, ca a marinarilor altădată,

pantaloni trei sferturi din satin violet și ciorapi lungi albi. Băiatul, căci părea să aibă vreo treisprezece ani, purta plete blonde, tunse drept, așa cum erau cele ale pajilor, și ședea pe un taburet, ținând în mâini o carte mare, deschisă. Fața lui copilăroasă contrasta comic cu ochelarii enormi, pătrați, împinși către vârful nasului, într-o concentrare savantă.

Domnul Perronnet a scos un volum din bibliotecă, a căutat o pagină anume și a depus exemplarul deschis pe pupitrul miraculosului *secrétaire.*

„Gontran, s-a adresat el păpușii cu o voce afectuoasă, părintească, fă-mi te rog plăcerea și citește de la fila 150 înainte".

Am auzit îndată, înmărmurit, o voce plăcută, limpede, rostind: „Treceam deunăzi pe Pont-Neuf cu un prieten. Acesta întâlni un cunoscut despre care îmi spuse că e geometru. Nimic nu părea să-l dezmintă, pentru că omul era într-o profundă reverie. Amicul meu fu obligat să-l tragă de mânecă îndelung până să-l facă să coboare la el, atât de preocupat era cu o curbă care îl chinuia de mai bine de opt zile. Își făcură complimente și își spuseră unul altuia câteva noutăți literare. Discuția asta îi purtă până în ușa unei cafenele, unde intrai cu ei.

Am băgat de seamă că toată lumea se grăbi să-l primească pe geometrul nostru și că cei ce serveau făceau mai mult caz de el decât de doi mușchetari ce ședeau într-un colț. Cât despre el, păru că se află într-un loc plăcut. Își descreți puțin fruntea și începu să râdă, ca și cum n-ar fi avut nimic comun cu geometria. Totuși, spiritul lui ordonat măsura tot ce se spunea. Semăna cu unul care, fiind într-o grădină, taie cu sabia florile ce se ridică deasupra celorlalte. Victimă a preciziunii, se simțea rănit de-o glumă, așa cum o lumină prea vie rănește o privire delicată. Nimic nu i se părea indiferent, numai să fie adevărat: de aceea conversația lui era curioasă. Sosise în acea zi, de la țară, cu un om care văzuse un castel superb și grădini minunate; iar el, geometrul, nu zărise decât o clădire lungă de șaizeci de picioare, lată de treizeci și cinci și un crâng trapezoidal de zece pogoane. Tare ar mai fi dorit ca legile

perspectivei să fi fost în așa fel respectate, încât aleile și potecile să pară că au peste tot aceeași lărgime și, în acest scop, ar fi putut oferi o metodă fără greș. Părea foarte mulțumit de un cadran pe care îl descoperise acolo și care avea o construcție cu totul aparte, dar se înfurie când un savant ce stătea lângă mine îl întrebă, din nefericire, dacă acel cadran arăta orele babiloniene.

Un gazetar vorbi despre bombardarea castelului Fontarabie, iar geometrul ne înșiră pe dată proprietățile liniei descrise în aer de obuze și, încântat de a ști aceasta, nu vru să afle dacă ele își atinseseră sau nu ținta. Un om se plânse ca fusese ruinat iarna trecută de o inundație.

— Ceea ce spuneți îmi face multă plăcere, zise atunci geometrul. Văd că nu m-am înșelat în observațiile pe care le-am făcut și că a căzut cu două degete mai multă apă decât anul trecut".

„Îți rămân îndatorat, Gontran - și-a întrerupt amfitrionul meu lectorul. Delicios! a exclamat, întorcându-se spre mine. Nu mă satur niciodată să reascult aceste *scrisori persane.* Sunt pline de grație și au mult humor".

Eu m-am grăbit să-i dau dreptate, ca să nu remarce cât eram de tulburat.

Îmi apărea în afară de orice îndoială că secrétaire-ul Louis XV al domnului Perronnet poseda o instalație pentru înregistrarea și reproducerea sunetelor, extraordinară. Pornea și se oprea la simpla comandă verbală, probabil după un cod care consta din formularea ceremonioasă rostită de amfitrionul meu, cu indicarea numelui colaboratorilor săi, fratele Benedictus și tânărul Gontran.

Imprima pe hârtie fără niciun zgomot ceea ce înregistrase, manipula foile și realiza simultan copiile lor. Lucru senzațional, urmărea textul tipărit și-l transforma automat în cuvinte pronunțate cu o dicțiune perfectă. Toate aceste operații presupuneau un sistem electronic receptor și emițător foarte evoluat, care avea și facultatea să prefacă impulsurile sonore sau luminoase în altele mecanice și invers.

Am revenit în bibliotecă după ce mă despărțisem de

domnul Perronnet și nu mai era acolo nimeni. Mi se oferea astfel prilejul să cercetez numeroasele sertare ale *secrétaire*-ului; conțineau doar stive cu hârtie de scris, albă, galbenă și *bleu pile*, plicuri, timbre poștale. Nu vedeam unde putea să se afle instalația; tot ce-am izbutit să descopăr a fost o cutie mică metalică, aurită ca și restul feroneriei. Era prinsă aproape invizibil într-o cavitate a tăbliei de scris, pe fața ei inferioară. Am scos-o de acolo, dar nu m-am priceput să o deschid, oricâtă osteneală mi-am dat. Bănuiam că ea conține întreg mecanismul, inclusiv sursa lui de energie. Așa era, fiindcă, fără cutia aceea mică, am verificat îndată, și fratele Benedictus și simpaticul Gontran rămâneau inerți la comenzile mele, dar le executau instantaneu, cum o reașezam în cavitatea ei.

Deplasările foilor de hârtie se produc, mai mult ca sigur, sub efectul unor câmpuri magnetice, create și anulate prin telecomenzi, către niște receptori minusculi, pe care nu am reușit să-i identific, acolo unde sunt probabil dispuși în încheieturile interne ale mobilei. Uimitoarea construcție este posibilă, îmi dau seama, datorită miniaturizării extreme a instalației, înzestrate și cu o fantastică sursă de energie, perfect stăpânită.

Am găsit o cutie simplă, ascunsă iarăși foarte ingenios, printre ornamentele biroului din cabinetul meu. E și ea, cum mă așteptam, inviolabilă.

Am încercat să pun în mișcare măcar mecanismele pe care le comanda, ca să studiez mai îndeaproape funcționarea lor. Mi-a fost însă cu neputință, pentru că nu știu cine ar fi secretarul sau lectorul și cum îi cheamă; trebuie să aibă amândoi o întruchipare alegorică și un cod propriu prin care să li se obțină bunăvoința de a-și oferi serviciile.

Oricum, dragă Rostand, am acum convingerea că oamenii aceștia posedă o tehnică foarte avansată, dar întrețin cu ea niște relații extrem de ciudate. Seara mi-a oferit o nouă confirmare a opiniei la care am ajuns.

După cină, doamna Perronnet a adus iar vorba de muzică, slăbiciunea ei. Am întrebat-o dacă-i place Mahler, urmărind tactica mea care s-a dovedit și de astă dată profitabilă. Aveam

în minte o stratagemă și ea a reușit, căci doamna Perronnet și-a exprimat admirația pentru acest compozitor, dar și o anume neputință de a-l înțelege bine. De aceea n-a cutezat vreodată să cânte ceva din el la pian. Asta am așteptat, ca să-i spun cât de rău îmi pare, pentru că tare aș fi vrut să aud *Das Lied der Erde.*

Ținta mea era să aflu - ai înțeles - ce mijloace de reproducere muzicală dețineau contemporanii domnului Perronnet. „A! - m-a liniștit îndată interlocutoarea mea -, nu e nicio problemă, avem o *boâte à musique.* S-a ridicat, a luat de pe marmura unei comode o casetă mică și a adus-o cu ea. „Există aici și Mahler", m-a asigurat, mulțumită că-mi poate satisface atât de prompt dorința.

Caseta era o bomboniera, lucrată în lac chinezesc policrom. Pe fondul negru, desenul înfățișa păsări, lacuri și arbuști subțiri. O luntre aluneca printre stufuri și trestii, sub un soare roșu, împinsă cu o prăjină lungă de un fiu al imperiului celest.

Doamna Perronnet a așezat caseta pe măsuța din fața noastră, a deschis-o (înăuntru erau bomboane de ciocolată) și a rotit-o ușor, ca și cum ar fi căutat o poziție favorabilă pentru tranzistor. O urmăream intrigat, când brusc liedul lui Mahler a umplut cu măsurile sale savante încăperea.

Nu mă mai miram, eram pur și simplu fascinat de finețea și rafinamentul instrumentului. Cine ar fi ghicit ce putea să facă? Părea doar un obiect de lux destinat să pună în pericol silueta marchizelor gurmande din veacul lui Voltaire.

Amfitrioana mea m-a îndemnat să servesc, când ultimele note ale lied-ului se stinseră. Am luat o bomboană și bucata lui Mahler a reînceput de la capăt.

Doamna Perronnet a insistat să duc cutia în camera mea, poate doresc să ascult și alte lucrări. „Voi goli bomboniera", am glumit eu, iarăși ca să nu arăt prea uimit. Doamna Perronnet a respins obiecția mea râzând: „Julien (acesta e valetul) are grijă să fie mereu plină!".

Am plecat deci cu grațioasa cutie de muzică la mine, unde mi-am pierdut câteva ore ca să o examinez pe îndelete. E un ordinator miniaturizat, dar în măsură să înlocuiască o întreagă discotecă din care nu lipsește nimic important. Compozitorii

sunt înregistrați, la rând cu operele lor, pur și simplu în ordine alfabetică. Totul funcționează ca un dicționar muzical, foarte ușor de răsfoit, rotind cutia în jurul axei ei verticale. Atunci când deschizi bomboniera, ordinatorul începe să lucreze și, mișcând capacul, poți trece repede peste ceea ce nu te interesează, spre a-ți alege bucata dorită. Repetarea se obține printr-o ușoară schimbare de greutate a conținutului cutiei, adică servind o bomboană.

Tot sucind și învârtind amuzanta jucărie, am descoperit că și ea conține o piesă demontabilă, ochiul unui bâtlan alb cu moț cenușiu, o mică sferă metalică, probabil sursa de energie a ordinatorului. Obiectul era de o simplitate dezarmantă, o nevinovată bombonieră plină cu ciocolată delicioasă. Îl găseam însă sofisticat peste măsură, fiindcă trăda aceeași gratuitate care mă intrigă oriunde-mi arunc privirile aici.

La ce e nevoie ca un dictafon să fie deghizat în cronicar de curte? Sau o mașină de citit, într-o persoană care face lecturi stăpânului până îl prinde somnul? Și nu se putea declanșa mai ușor un mecanism apăsând pe o clapă, fără să te îndopi pentru aceasta cu bomboane de ciocolată?

Am o presupunere, dar aștept să o verific, înainte de a ți-o comunica.

Pe curând,

Agnus

*

Cluis, 4 mai, 3016

Rostand, scumpul meu,

Am fost ieri la Chateauroux, orașul cel mai apropiat de proprietatea domnului Perronnet. El a ținut să luăm balonul, deși distanța era mică, mai puțin de treizeci de kilometri, dar, zicea, să mă învăț pentru altădată, când voi dori să voiajez singur. Există o cursă directă, la fiecare sfert de oră, chiar din Cluis. Se călătorește foarte comod, nacela e mult mai încăpătoare decât aveam impresia, pot sta confortabil într-însa

și cincisprezece pasageri. Are și un compartiment inferior, protejat, unde intră lumea pe timp prost. Balonul zboară lin, cu o mare viteză; până la Chateauroux a făcut vreo zece minute.

Orașul nu a crescut față de cum îl știam. Mi s-a părut chiar mai liniștit ca înainte; cred că din cauza circulației complet tăcute.

Frecvent, trec doar velocipediști, pe acele vehicule comice cu o roată uriașă și alta foarte mică. A apărut, la un moment dat, și o ambarcațiune. Da, nu bat câmpii, era un iaht simplu, cu pânze albe. Am mai numărat apoi câteva, galbene, verzi sau de un roșu aprins. Pe urmă, nu mi s-a mai părut ceva extraordinar când am zărit lunecând o veritabilă corabie, cu un cap de dragon monstruos la proră. Am înțeles că pluteau fiecare pe o saltea de aer și ea le permitea să înainteze rapid și fără zgomot.

Ca totul să pară natural, partea carosabilă a străzilor e pietruită cu un material ceramic și albastrul său închis, bătând în vânăt, transpare prin stratul gros semitransparent. Se creează o iluzie de spumă a valurilor pe care le-ar isca mișcarea unor vase în niște canale marine.

E, fără îndoială, o imagine mai plăcută decât a automobilelor noastre, umplând străzile, agasând pietonii și poluând atmosfera, dar nu-ți ascund că mi-a stârnit aceeași senzație de gratuitate bizară, ca și *secrétaire*-ul Louis XV, cu dictafon, al domnului Perronnet, sau bomboniera lui fonotecă. De altfel și pe velocipediști îi purta o forță propulsoare bine ascunsă, un motor minuscul, totuși foarte puternic, pot să pun rămășag, căci am observat că mai mult lunecau, pedalând doar, rareori, probabil atunci când simțeau nevoia să-și dezmorțească picioarele.

Energia de care dispun oamenii aceștia trebuie să fie inepuizabilă și să nu coste aproape nimic. Astfel e inexplicabilă risipa ei în asemenea jocuri ale imaginației, nepăsătoare la orice grijă pentru aerodinamica formelor. Am tot mai net impresia că necesitatea trece aici pe ultimul plan, în fața" gustului și chiar a capriciului. De vreme ce locomoția

rapidă nu ridică nicio problemă serioasă, întrucât o poate asigura perfect un motor de buzunar, alegerea vehiculului la care acesta să fie adaptat foarte ușor dobândește o latitudine fără margini. Oricine poate voiaja iute și comod în ce-i place și nu e exclus ca, văzând preferințele lumii din jurul meu pentru atmosfera secolului XVIII, să-mi răsară în față chiar un landou. Fapt care s-a și produs curând. Era un landou somptuos și razele soarelui îi jucau orbitoare pe spițele subțiri ale roților, dar așa cum bine remarca domnul Perronnet: fără cai, avea ceva nelalocul lui, extravagant, ca și cum ne-ar fi introdus împreună cu strada și magazinele ei într-o pânză de Magritte.

Arhitectura s-a păstrat cam aceeași, deși clădirile au fost, sigur, aproape toate reconstruite. Stilul neoclasic stăpânește înfățișarea fațadelor, portalurilor și ferestrelor, chiar dacă pe alocuri am surprins unele excese de fantezie în împletiturile feroneriei balcoanelor, și sculpturilor care împodobesc frontoanele. Orice urmă de funcționalitate a dispărut. În locul meu, Corbusier ar fi trăit un adevărat coșmar. Eu care nu agreez în mod deosebit arhitectura modernă am suportat lucrurile mai ușor.

Vitrinele magazinelor sunt însă mari și dintr-un singur cristal, ca pe vremea noastră. Și străzile au fost lărgite considerabil.

Am distins pe acoperișurile caselor locuri amenajate special pentru plecarea și sosirea baloanelor. Grațioasele aeronave se văd ancorate deasupra clădirilor, ca niște vaste ciuperci colorate.

Foarte multe magazine vând obiecte de artă. Caracterul acesta îl au însă mai toate obiectele trebuincioase, pe care ai avea chef să le cumperi, de la o solniță până la un pian. Grija amfitrionului meu ca orice lucru din jurul său să fie frumos nu este o blândă manie estetică, așa cum eram înclinat să cred, ci o preocupare generalii. Am văzut ceainice care închipuiau lebede, pythoni sau elefanți din porțelan, șervete purtând veritabile gravuri imprimate pe ele, scaune de toaletă împodobite cu fastul vechilor tronuri regale. Domnul Perronnet mi-a apărut în privința aceasta un om auster.

Chateauroux e plin acum cu teatre și galerii de artă. Există și câteva biblioteci publice pe care nu voi pierde ocazia să le cercetez.

Cum doctorul Filou locuiește în împrejurimile orașului, am trecut să-i facem o vizită de curtoazie. L-am găsit în grădină, ocupându-se de flori. Ne-a arătat câteva exemplare superbe, niște dalii al căror galben tandru îl putea invidia Vermeer, un strat cu trandafiri roz-argintii, parcă ninși, o specie de irișI violeți pâlpâind în bătaia luminii ca flacăra spiritului. Era foarte mândru mai ales de tuberozele lui; reușise - ne-a explicat - să le armonizeze parfumul cu cel al garoafelor, florile preferate de majoritatea pacienților.

„Doctorul Filou, mi-a spus Domnul Perronnet, nepierzând nici acum ocazia să-și arate admirația pentru medicul și amicul său, e un as în terapeutică. Florile sale fac minuni".

Mi s-a aprins brusc un bec în cap. Am priceput de ce doctorul Filou a vrut să știe care sunt florile mele preferate și a umplut odaia cu ele. Tratamentul tulburărilor organismului se face în lumea aceasta pe cale olfactivă; medicamentele administrate astfel au o acțiune subtilă, insinuantă și, bineînțeles, delicată, exercitându-și influența asupra bolnavilor conform cu gustul fiecăruia în materie de flori. E vorba, pot să jur, de niște radiații și efectul lor sporește considerabil când pacientul agreează parfumul, i se „deschide".

Doctorul Filou prepară asemenea balsamuri aliind știința lor cu o artă savantă de grădinar.

Eram acum aproape sigur că și lornieta de care nu se desparte și o plimba peste corpul meu, cât zăcusem la pat, trebuie să posede și ea niște virtuți miraculoase. I-am cerut să mi-o împrumute câteva minute, pentru a examina mai îndeaproape un trandafir roz-argintiu. Intuiția mea a fost exactă. Mi-au apărut fulgerător în fața ochilor niște imagini colorate ale structurii petalelor și staminelor, ca privite prin *scanner.* Înainte de a-i înapoia doctorului Filou lornieta, am trecut-o peste mâna mea; mi-a arătat într-o clipă secțiunea venelor, mușchilor și oaselor. Micul binoclu, a cărui folosință îi dădea doctorului Filou aerul acela de prețiozitate ușor

prăfuită, era chiar un *scanner* miniaturizat până la proporții incredibile, cu toată aparatura băgată, fără îndoială, în montura sau mânerul instrumentului minuțios cizelat și declanșabil, evident, doar prin strângerea degetelor.

Știința și tehnica n-au stat pe loc în tot timpul cât am zăcut congelat, pot să te asigur acum, dragă Rostand. Ascunsă după dantele, orfevrării și lacuri pictate a făcut, Crede-mă, progrese fantastice.

Agnus

*

Cluis, 18 iunie, 3016

Iubite Rostand,

Nu te-am uitat. Îți scriu însă cu atâta întârziere fiindcă în ultimele săptămâni lectura m-a absorbit aproape complet. Nu mi-a fost greu să consult fondul Bibliotecii Municipale din Chateauroux. Dar, desprinzându-mă să călătoresc singur, am umblat și prin alte părți, oriunde era de așteptat să găsesc o informație cât mai cuprinzătoare. Nicio osteneală nu mi s-a părut de prisos. Află că am petrecut multe zile chiar și în Biblioteca Națională din Paris.

Cărțile tipărite până prin secolul XXIV s-au fărâmițat și a trebuit ca ele să fie reimprimate în întregime, pe o hârtie specială nealterabilă care e folosită azi și permite citirea cu ajutorul unui lector automat, cum are domnul Perronnet.

Am căutat întâi, îți închipui, tratatele tehnice, dar mi-a fost imposibil să mă descurc în ele. Totul e foarte abstract, scheme, simboluri, nicio planșă care să reproducă alcătuirea internă a vreunui aparat sau mecanism. Limbajul însuși diferă simțitor de cel folosit pe vremea noastră în asemenea lucrări. Îi lipsește simplitatea și limpezimea, „gradul zero al scriiturii", cum se spunea. Are întorsături de frază ciudate, formulări metaforice, aluzive și obscure, parcă ar căuta efecte poetice, al căror rost într-un text pur informativ îmi scapă.

Nici cărțile de știință nu se prezintă altfel. Chiar și cele de

matematică mi-au devenit inaccesibile. Pe lângă stilul lor ermetic, în mai multe ape, ca al parabolelor, oamenii secolului XXXI utilizează operații aritmetice noi. Una, care se predă din clasele primare și are importanța adunării, scăderii, înmulțirii și împărțirii, este, după câte am reușit să pricep, *armonizarea,* adică aranjarea mulțimilor într-o ordine *frumoasă.* Intervin aici niște factori subiectivi, e clar, dar cum se împacă ei cu matematica rămâne pentru mine cel mai profund mister.

Cărți tehnice din vremea noastră și din epocile imediat următoare (secolele XXII și XXIII) nu există în niciun catalog și o să-ți dai seama îndată de ce.

M-am apucat să citesc tratate de istorie. Nu sunt nici ele altfel scrise, dar le găsesc mai (accesibile. Te scutesc de detaliile acomodării mele cu spiritul lor. Mă mulțumesc să-ți spun doar că lucrările de istorie rețin din trecut mai ales fapte și evenimente care pot avea, atunci când sunt povestite, efecte artistice, culoare, dramatism, tensiune, reversuri neașteptate. Un dictator obscur african, de pildă, e pomenit pentru că a obținut ca diplomații europeni să-l poarte pe umerii lor, în litieră, și a amenințat cu bombardarea Londrei guvernul britanic. N-am întâlnit însă nicăieri numele lui Neil Armstrong, primul explorator al lupii. E invocat adesea un autor român care, prin secolul XX, ar fi definit istoria ca „știință inefabilă și sinteză epică".

Atenția cercetătorilor trecutului se îndreaptă cu precădere asupra realizărilor artistice ale omenirii. Frederic cel Mare apare doar acolo unde vine vorba de corespondența lui Voltaire. Mussolini e pomenit în legătură cu stilul pompier. Construirea Capelei Sixtine trezește mai mult interes pentru istoricii din anul 3000 decât cel de-al doilea război, mondial.

Pe larg sunt tratate în special epocile de mare înflorire a arhitecturii, artelor și literaturii. Veacul nostru e numit „neobarbar" din cauza pasiunii lui pentru știință și tehnică.

De altfel nici n-am întâlnit relatări prea asemănătoare ale evenimentelor survenite în lume până azi. Mi-e foarte greu să le reconstitui, chiar după lungi și istovitoare lecturi. Nu numai interpretarea lucrurilor dar însăși materia cărților de istorie

diferă considerabil. Chiar și atunci când e vorba de aceeași epocă. Fiecare autor *alege* un șir de fapte, amintindu-le pe altele doar în treacăt sau omițând complet menționarea lor.

Comparând asemenea versiuni multiple ale imaginii trecutului, identificând punctele în care ele coincid, am izbutit să construiesc, crede-mă, nu fără destulă bătaie de cap, o schemă vagă a ceea ce numim noi desfășurare istorică obiectivă.

Iată rezultatul (aproximativ, firește) al deducțiilor mele:

Cam prin deceniul patru al secolului XXIII, oamenii au reușit să controleze perfect procesul fisiunii atomului de hidrogen, ajungând să aibă astfel la dispoziție o energie inepuizabilă care o făcea practic aproape gratuită. Mijloacele de a o manipula s-au perfecționat colosal și ele, antrenând o dezvoltare furtunoasă a electronicii și automaticii.

Orice tehnologie, pe măsură ce evoluează - știi prea bine - cunoaște o simplificare și restrângere a volumului. Chiar noi, de unde înainte umpleam o cameră cu piesele unui post de radio-recepție, reușisem să-l introducem într-o perlă la cravată, grație tranzistorilor. Primele ordinatoare erau niște veritabili mastodonți, dar încă din ultimele decenii ale secolului XX luaseră proporții considerabil reduse și puteau fi mânuite atât de ușor, încât până și copiii învățaseră să le folosească. Intraseră, ții minte, în jocurile lor favorite.

De la un moment dat, am întâlnit consemnate, ca simple acte obișnuite, fapte pe care pentru a le putea săvârși era nevoie să ai o adevărată uzină în buzunar. Către sfârșitul veacului XXIII, deduc de aici, au apărut motoare, mașini și mecanisme automate minuscule, foarte sofisticate, dar cu o funcționare cum nu se poate mai simplă. Erau niște bile, plăcuțe sau cutii mici metalice care înfăptuiau lucruri extrem de complicate, la comenzi verbale sau gesturi naturale.

Nimeni nu le numește, dar e evidentă existența lor în nenumărate acțiuni relatate de diverși autori. Unul menționează că Scagrini, marele muzician italian care a trăit între anii 2135 și 2196, își compunea simfoniile seriale plimbându-se prin cartierele mărginașe ale orașului său natal,

Grosseto, poposind prin ospătarii populare și popicării. La altul, am găsit amintită mania președintelui confederației Statelor Sud Americane, Ramon Valdes, care colecționa soldați de plumb și-i punea să execute diverse operații militare, cu o valoare spectaculoasă coregrafică.

Așa s-a născut posibilitatea ca *forma* obiectelor să nu mai depindă neapărat de *însușirile* lor. Înțelegi, Rostand, pentru ei nu mai era o problemă să dirijeze cu o viteză, de avion baloanele, dacă aveau chef, sau să transfere virtuțile scanner-ului unei lorniete. Imaginația omenească a căpătat o mare libertate până și în câmpul activităților practice de fiecare zi. Frumosul n-a mai simțit constrângerea de a se adapta neapărat funcționalității obiectelor, a câștigat dreptul la o efectivă gratuitate. Au revenit astfel podoabele, înfloriturile, ornamentele. Viața s-a *estetizat* din ce în ce mai mult. Acum toată lumea e preocupată de armonie, eleganță, fantezie. Fiecare lucru se vrea o piesă rară, un obiect de artă. Nevoia de frumos le-a intrat oamenilor acestora în sânge.

Concomitent s-a ivit și a crescut necontenit la dânșii dezgustul față de tehnică, până acolo încât ea să fie privită ca o activitate penibilă, ordinară, degradantă.

Rostand, ascultă-mă, nu am luat-o razna. E o presupunere firește, recunosc, dar există oare altă explicație mai plauzibilă a ceea ce constat? Am apoi și un șir de dovezi. Îți amintești câtă scârbă îi trezea domnului Perronnet orice aluzie a mea la aparate, motoare sau mașinării. Acum cunosc mai mulți inși; ei bine, toți au aceeași reacție. O ființă blondă, cu ochelari, duduia care m-a servit la Biblioteca Națională, a roșit până în vârful urechilor când am întrebat-o cum se face că pe fișa lui H.G. Wells nu figurează romanul *Mașina de călătorit prin timp.* Apoi, după ce a repetat, ca să fie sigură de cauza nedumeririi mele, titlul, și-a cerut scuze pentru cuvântul urât, adăugând, rostindu-i, un „pardon", prin reflex. Am aflat cu acest prilej că majoritatea literaturii S.F. Se afla relegată în rândul „cărților de raftul doi", cum erau numite eufemistic altădată scrierile pornografice.

Tehnica nu te numai, abhorată, dar a intra în amănuntele ei

constituie o indecență. Cuvinte ca electrod, accelerator, radar, tranzistor, dinam, bobină sunt socotite rușinoase, orice om bine crescut evită să le pronunțe. (Multe, am impresia că au și dispărut din limbă.

S-ar putea săi fi avut loc și o traumă care a provocat o atât de (radicală repulsie, dar tehnica n-a cauzat lumii până acum nicio catastrofă, cel puțin pe cât am reușit să aflu eu. O mentalitate antimașinistă a apărut, ce-i drept, încă de prin anii noștri și a luat tot mai multă amploare ulterior. Nu-mi vine totuși să cred că ea a determinat asemenea modificări adânci ale sensibilității omenești. Am avut o discuție interesantă cu cineva pe tema aceasta.

E un bărbat amabil care mi-a arătat cum să mă descurc în labirintul catalogului Bibliotecii Naționale. Pregătește o teză de filosofie, specialitatea lui, așa am înțeles; trebuie să aibă vreo 27-28 de ani, trădează predispoziții la îngrășare, după fața pufoasă și gesturile lenețe. Ochii, foarte vioi însă, i se aprind când vorbește și, cum am avut curând prilejul să constat, își îngăduie o anumită libertate a spiritului, potrivită cu meseria sa. Era lângă mine și a zâmbit când pudica bibliotecară a ezitat să pronunțe titlul romanului de Wells.

Îl cheamă Paul Coppel și ne-am împrietenit. Știe despre mine doar atât, că mă documentez ca să scriu o povestire care se petrece la începutul secolului XXI. A fost satisfăcut cu această explicație, pentru ce căutam anumite cărți, dar a vrut să cunoască mai îndeaproape obiectul curiozității mele.

„Tehnica - i-am spus, referindu-mă la Wells - nu le inspira oamenilor nicio repulsie pe vremea lui…" „Da - mi-a dat dreptate el - dar trăiau încă în plină barbarie". „Sincer să fiu, nu înțeleg cum reușeau să-și biruie scârba" - am mințit eu. „Tehnica era atunci, pentru ei, un lucru important, pe care îl respectau și chiar se temeau de el, mi-a replicat Coppel. Nu intrase ca pentru noi, în rândul actelor… animalice", a rostit filosoful cuvântul din urmă numai după ce-l cântărise o clipă în minte. „Sunt indispensabile existenței, dar aparțin condiției noastre elementare, bestiale, a continuat. Civilizația - s-a lansat el într-o mică teorie - nu pe-a eliberat cu totul de niște fatalități

biologice umilitoare, pe care viața ni le impune ca și ultimului animal. Secreții, urdori, excremente, cum lasă guzganii și viermii, a ținut să precizeze, neascunzându-și sila. E dezgustător tot ce ne reamintește rămânerea noastră pe o treaptă inferioară a zoologiei. Oamenii s-au rușinat dintotdeauna să-și facă nevoile; în public și considerau o necuviință să vorbească despre ele. Dar nu a intrat astăzi tehnica pentru noi în rândul unor astfel de acte? E tributul înjositor pe care trebuie să-l plătească materiei imaginația noastră spre a prinde chip. Treburi plictisitoare și grețoase, bune pentru automate!"

Am ghicit că-i numea astfel, cu un cuvânt din secolul XVIII, pe roboți. Așadar și aceștia din urmă există pe undeva; până acum nu mi-a ieșit niciunul în cale, dar sper să dau și de ei. Par să fie prezențe puțin agreate, în orice caz interlocutorului meu îi inspirau un dispreț strivitor.

„În proiecte - a continuat el, ca să-și susțină afirmația - se înseamnă prin simboluri ceea ce le revine de făcut automatelor." Să monteze bilele sau plăcuțele miraculoase, l-am completat eu în gând. Dar cine le fabrică pe acestea? m-am întrebat. Oare tot ei? Cum și unde?

Coppel a sărit între timp la altă idee. Nu se putea spune că ducea lipsă de ele. Tehnica presupunea, după dânsul, a cotrobăi prin măruntaiele lucrurilor. Cui i-ar place să se uite la viscerele sale? Sa aibă înaintea ochilor toată înnodătura aia și zemurile în care ea plutește. Puah!… „Eu am văzut, crede-mă, la un muzeu foarte vechi, nu mai există azi, fiindcă multe lucruri de acolo s-au făcut praf, o… mașină. Coppel și-a învins o scurtă ezitare și a pronunțat cuvântul. Era un vehicul rapid din anul 2000 și am aruncat numai o scurtă privire în interiorul lui. Mățăria încâlcită de acolo, murdară și scăldată în ulei negru, mi-a făcut rău. Am părăsit grabnic sala ca să nu vomit".

„Dar medicii? Pe ei profesia, totuși, îi obligă…", am intervenit eu, fără să mă gândesc mult.

„A, nu! a sărit Coppel. Imaginile pe care le studiază dânșii, când examinează un bolnav, sunt secțiuni computerizate ale organelor noastre. N-au nimic naturalist în ele, arată ca niște

tablouri abstracte”.

A trebuit să-i dau dreptate, amintindu-mi de lornieta doctorului Filou. Dar ce fac oamenii aceștia când e nevoie de efectuat o intervenție Chirurgicală? Poate că, dragă Postând, au renunțat complet la așa ceva, consideră bisturiul un instrument sălbatic, primitiv și repară toate defecțiunile organismului uman cu ajutorul florilor făcându-le să emane, probabil, prin parfumul lor, substanțe radioactive vindecătoare.

Lui Coppel îi place să vorbească. Nu știu dacă aceasta îi stă bine unui filosof, pe vremea noastră era mai recomandabil să tacă. Locvacitatea noului meu amic îmi este însă de mare folos. Aflu prin el o mulțime de lucruri, fără să mă întreb tot timpul ce pot și ce nu să-l întreb. Am înțeles, de pildă, cum se face că din biblioteci lipsesc cărțile tehnice. De la un timp încolo, întreg cuprinsul lor a fost înscris în memoria roboților, singurii cărora le revenea sarcina să se ocupe cu asemenea lucruri respingătoare. Retipărirea cărților tehnice vechi a devenit inutilă, iar altele noi nu au mai fost scrise.

Însăși ideea moștenirii trecutului s-a estetizat la oamenii secolului XXXI, îmi dau seama. Ei sunt convinși că tot ce e într-adevăr frumos durează. Uitarea exercită, prin urmare, conform concepției lor, o operă istorică salutară. Ce a dispărut din memoria omenirii a fost urât și e natural să piară fără urmă. Nu regretă deci nicio carte pe care au renunțat să o retipărească și s-a făcut pulbere.

Dar m-am lungit peste măsură. Restul, în scrisoarea următoare. Până atunci, te salut cu cele mai amicale sentimente, al tău

Agnus

*

Cluis, 23 iunie, 3016

Dragă Rostand,

Existența aceasta estetizată, cu care am devenit

contemporan, are și laturi neplăcute.

Ieri, scriind la birou, am avut senzația că oglinda fumurie instalată deasupra căminului, s-a limpezit dintr-odată și, prin apele ei fumurii, o figură îndepărtată venea către mine. Trebuie să fie un reflex, a fost primul meu gând cu care mi-am îndreptat privirile spre ușă ca să văd cine intrase în cameră. Nu era însă nimeni. Întorcând capul spre oglindă, mi-am dat seama că ea se transformase într-un ecran mare de televizor. Îndată a pornit și sunetul.

Imaginea dădea o impresie extraordinară de realitate, din cauza adâncimii. Tot timpul mi se părea că figurile de pe ecran erau efectiv undeva prin cameră și se reflectau în oglindă.

Declanșasem fără să vreau acest ciudat televizor, deplasând o tabacheră de email, cu un Hermes zvelt, pictat pe capacul ei. Era zeul mesager, trebuia să mă gândesc la asta. Am pus din nou tabachera în locul unde era așezată inițial pe birou și imaginea a dispărut, oglinda închizându-și încet apele mohorâte asupra ei. Mai luasem cunoștință de un obiect miraculos.

La prânz, m-am grăbit să-l chestionez pe domnul Perronnet asupra descoperirii mele, firește fără să mă arăt mirat. O remarcă a lui despre un spectacol mi-a oferit prilejul nimerit. L-am întrebat dacă-i place să privească teatru în oglindă. Întâi s-a uitat la mine stupefiat, apoi, după câteva cuvinte lămuritoare ale mele, a exclamat, revenindu-și: „Ce zăpăcit sunt! De oglinda cu imagini vorbești? Să-ți spun drept, domnule Becque, mi-a ieșit complet din cap. Am uitat cum funcționează și nu cred să mai fi umblat la ea de foarte mulți ani. Pierdusem chiar din vedere că există încă pe undeva prin casă."

Când a auzit cum am ajuns să pun în mișcare „oglinda cu imagini", a început să râdă. „Și mie mi s-au întâmplat de astea" - m-a asigurat vesel, privind complice către doamna Perronnet. „Soțul meu - a intervenit ea - nu are deloc memoria ustensilelor domestice, pe care le-a moștenit din familie. Odată a pățit ceva foarte comic. Nu știu ce a făcut cu un scaun, a uitat că era numit «jilțul lui Cagliostro» și s-a trezit brusc la Bagdad.

Fără să cunoască un cuvânt arab, îmbrăcat nepotrivit… Până a ajuns iar acasă, a avut de furcă".

„De atunci ating obiectele cu prudență! - a completat-o pocăit domnul Perronnet. Și către mine, justificându-se: Nu poți ști niciodată ce surprize îți rezervă".

Pentru voiajele lungi, am aflat ulterior, lumea folosește proiectarea materiei în spațiu și reconstituirea ei fulgerătoare la destinație. Seamănă cu un fel de scamatorie, de aceea scaunul care o îngăduie poartă numele faimosului conte Joseph Balsamo, poreclit Cagliostro.

Domnul Perronnet preferă să apeleze în asemenea cazuri la oficiile companiilor de voiaj, unde - mi-a explicat el - operația o efectuează persoane calificate și exclude riscul eventualelor accidente. Păstra, totuși, scaunul, fiindcă i-l lăsase bunica sa din partea mamei, dar ezita să se așeze pe el, ca să nu ajungă fără voie în cine știe ce ținuturi sălbatice.

Există, presupun, o lentă involuție a acestei lumi, obsedată de frumusețe. Tot ascunzând aparatele și mașinile în obiecte casnice, cu o înfățișare cât mai agreabilă, și folosindu-se de ele doar prin acte foarte simple, absolut firești, au ajuns să ignore ce sunt în stare să facă scaunele, oglinzile sau, poate, pălăriile lor. De virtuțile secrete ale unor lucruri își amintesc vag, dar nu mai țin minte cum să le declanșeze. De altele au uitat cu desăvârșire. Prevăd o vreme când vor utiliza toate aceste obiecte miraculoase exclusiv pentru rostul lor aparent, dintr-o străveche obișnuință. Mi le imaginez foarte bine pe strănepoatele doamnei Perronnet, folosind „cutia de muzică" numai ca bomboniera. Și, într-un viitor nu prea îndepărtat, urmașii amfitrionilor mei, uitând probabil complet că velocipedele lor au motoare, or să asude pedalând.

Dar poate greșesc. Oamenii aceștia părăsesc treptat niște îndeletniciri pentru care simt prea puțină atracție și nu e exclus să aibă dreptate. În cazul oglinzii-televizor, de pildă, aproape că-i înțeleg. Și chiar când e vorba de mania turistică.

Vreau să-ți povestesc însă altceva. Am făcut cunoștință cu cel care a dat primul de mine. E una dintre numeroasele rude ale domnului Perronnet și se ocupă de petrografie. Am fost la

el acasă, are o soție foarte drăguță, cu niște gene lungi pe care și le ridică extrem de lent, aruncând pe sub ele priviri sfioase, adesea provocatoare. El pare morocănos, nu face impresia să fi fost prea încântat când ea a insistat să rămân la dejun.

Albert, așa îl cheamă, e un tip înalt, blond, ciolănos, cu o mustață galică ațoasă și ochi apoși, inexpresivi. I-am cerut să-mi arate locul unde m-a găsit; s-a codit, ceea ce arunca o umbră de îndoială peste toată povestea lui. Până la urmă, a acceptat.

L-am însoțit într-una din expedițiile sale obișnuite prin împrejurimi, pe unde caută - mi-a spus - niște roci de andezită. Are un inel gros cu care, atunci când ciocănește pietrele, acestea se desfac, ca și cum o mână nevăzută le-ar scoate la lumină cristalele. Ar fi fost o jucărie pentru dânsul să sfarme și ușa blindată a nișei în care fusesem închis - m-am gândit imediat.

Albert descoperea foarte repede locurile unde se aflau rocile sale, adulmecându-le parcă, la fel ca un câine de vânătoare. L-am întrebat cum face și, în stilul său necomunicativ, și-a scos cascheta cu clape deasupra urechilor și mi-a întins-o. De ce m-aș fi formalizat? Am pus-o pe cap și imediat au început să-mi țiuie în urechi niște zgomote care se intensificau sau slăbeau după direcția pașilor mei. Erau desigur radiațiile andezitei și clapele cașchetei lui Albert indicau în felul acesta de unde provin. Mi-a trecut atunci prin cap că așa putuseră surprinde și apelurile aparatului de semnalizare din nișă.

Albert s-a încurcat conducându-mă acolo unde pretindea că dăduse peste mine. A apucat-o întâi foarte hotărât într-o direcție, apoi a rămas locului și a schimbat-o brusc, luând-o către o cu totul altă țintă. Am mirosit îndată că, de fapt, nu voia să-mi arate punctul real. Pornise mașina spre el, dar, când a ajuns în preajma lui, și-a dat seama de greșeala comisă și a căutat pe urmă să pună cât mai multă distanță între acesta și noi.

Oamenii secolului XXXI, dragă Rostand, nu prea se pricep să mintă. E curios că le lipsește tocmai o facultate pe care dezvoltatul lor simț estetic ar fi presupus-o. Nu a asimilat

Oscar Wilde minciuna cu opera de artă? Și am băgat de seamă că e un autor foarte prețuit astăzi, cărțile lui figurând în primul raft al bibliotecii domnului Perronnet.

Oricum, Albert nu s-a priceput deloc să dea măcar aparența adevărului poveștii sale cu găsirea mea gol și în nesimțire prin apropierea văii Gargilesse-Dampierre.

M-am întors a doua zi singur la locul unde geologul se oprise ca să-și modifice itinerarul. Nu mi-a fost greu să găsesc intrarea tunelului care ducea către puțul săpat în stâncă, încăperea subterană și alveola din zidul ei. Totul arăta ca în urmă cu o mie de ani, nimic nu se modificase. Numai ușa blindată a alveolei era dată în lături și avea toate penele zăvoarelor tăiate parcă de mâna unui spărgător expert. În camera subterană nimic, nicio urmă din complicatele instalații care fuseseră destinate protecției mele nu rămăsese. Aparatul de semnalizare dispăruse și el. Pereții erau însă înnegriți, ca și cum o flacără extrem de puternică i-ar fi mușcat, atunci când devorase întreg cuprinsul încăperii.

Am părăsit locul acela, care-mi dăduse adăpost o mie de ani, cu o senzație foarte neplăcută. Mă simțeam profund umilit, fără să pricep la început bine de ce. Era ceva dușmănos, străin, în sila cu care fuseseră șterse orice urme ale lumii mele; ca și cum ar fi fost opărită pardoseala unei cămări unde pătrunseseră gândaci!

Până atunci, n-aș putea spune că lumea aceasta stăpânită de pasiunea frumosului îmi displăcea. Mă intriga, dar îi găseam și o latură agreabilă, ba chiar amuzantă. Ne considera pe noi barbari și mie îmi făcea impresia, cel puțin la început, că s-a întors cu paisprezece secole îndărăt.

Acum însă era vorba de absolut altceva. Mă simțeam azvârlit de o scârbă fără margini pe o treaptă biologică inferioară, în regnul insectelor. Obscur, se trezea în mine o gratitudine față de țevile, vasele și regulatoarele automate care vegheaseră atâta vreme la perfecta mea păstrare. Realizam inconștient că sunt și eu vizat de acea imensă repulsie împotriva lor, mă solidarizam cu ele.

Mi s-a făcut dintr-odată un dor nebun după puțin fum sau

miros de benzină arsă. M-a cuprins nostalgia cartierului meu zgomotos, unde metroul, camioanele și mașinile începeau să uruie de la cinci dimineața. Aș fi fost bucuros ca un copil să-mi murdăresc puțin mâinile cu ulei.

Stăpânit de aceste sentimente, i-am amintit lui Coppel, a doua zi, că au existat momente când arta însăși a manifestat o atracție pronunțată pentru tehnică. Întreg sfârșitul secolului XX poate sluji drept exemplu. Nici lui Leonardo da Vinci nu-i displăcea să deseneze mașini și cine poate spune despre el că era lipsit de gust?

Secolul XX, și-a reluat Coppel teoriile, netulburat de obiecția mea, a atins culmea barbariei, a ajuns să divinizeze tehnica. Mașinile au luat atunci locul monumentelor în cele mai elegante pasaje din Paris, unde diverse idei de *perpetuum mobile* erau reproduse la scară gigantică și oferite spre contemplare trecătorilor.

Până când mentalitatea aceasta tribală a dispărut, se mai aflau încă acolo. Ca și Centrul Beaubourg care, citisem desigur, fusese demolat abia în anul 2457 la cererea aproape unanimă a parizienilor.

Nu m-am dat însă bătut, poate și pentru că regăsisem în cuvintele lui același dispreț superior pentru epoca noastră. În plus, o suficiență care a început să-mi calce pe nervi. I-am retezat avântul, invitându-l să țină seama că arta n-a întors atât de îngrețoșată capul nici de la nevoile „animalice", cum pretindea el. A uitat de Rabelais? Și nu e plină sculptura indiană de zei care se acuplează în văzul tuturor? Iar ca ultim exemplu i-am citat versul unde Rimbaud declară măreț: „Je pisse vers les cieux bruns, très haut et très loin…"

Coppel m-a felicitat pentru cunoștințele mele culturale. A admis chiar că am până la un anumit punct dreptate, dar, ca să-și apere teza, s-a lansat într-o altă teorie aiuritoare. Artiștii ar fi nutrit - după el - lungă vreme credința greșită în frumusețea a tot ce este natural. Abia foarte târziu au înțeles că lucrurile nu stau așa. Natura e plină de orori și arta ne permite tocmai să le alungăm din existența noastră. În aceasta constă *catharsisul.* Dacă dăm cuvântului „natural" accepția de

„firesc", „plăcut", dictonul antic trebuie răsturnat. Și ridicând mâinile, ca biruit de evidența lucrurilor, Coppel a conchis: „Turpia non sunt naturalia".

Întrucât nu păream prea convins, s-a simțit dator să adauge tezei sale un argument intuitiv suplimentar; cum aș reacționa - m-a întrebat - dacă o namilă de metal, cu ochi fosforescenți și cângi în locul brațelor, mi-ar aduce dimineața, la pat, micul dejun? O să mai am poftă de mâncare? Automatele sunt construite de aceea cu o figură simpatică, omenească. El și-a făcut chiar rost de o subretă foarte drăguță, îi ajută să înceapă bine dispus ziua.

Am rămas cu gura căscată. Aceștia sunt probabil roboții și Julien trebuie să fie unul dintre ei. Eram nerăbdător să văd dacă într-adevăr așa stau lucrurile, prin urmare l-am lăsat pe Coppel să aibă ultimul cuvânt. Revelația senzațională care m-a așteptat ajuns acasă, o vei afla în scrisoarea următoare. Dă-mi voie să introduc în relatările mele și puțin *suspense.*

Al tău

Agnus

*

Cluis, 25 iunie, 3016

Rostand, scumpul meu,

După cum te preveneam din scrisoarea trecută, m-am grăbit să urmăresc cu o atenție mărită comportările lui Julien. Bănuiala mea s-a confirmat; Julien e un *automat,* așa cum le spune făpturilor ca el Paul Coppel, ca să evite pronunțarea cuvântului *robot,* considerat probabil prea tehnic, pe când celălalt sună mai distins, și amintește creaturile mecanice, delicate, construite de baronul Kempelen.

L-am pândit să văd ce face când lumea din casă s-a dus la culcare. Intră într-un dulap masiv de mahon, trage după el ușile grele, sculptate, și stă acolo înăuntru, nemișcat, până a doua zi dimineața.

Am înțeles de ce cunoștea perfect tipul motoarelor care

poartă baloanele prin văzduh și mi l-a comunicat pe loc. Lui îi revenea ingrata sarcină să se ocupe de asemenea lucruri inomabile, cum spunea Coppel.

Într-adevăr, Julien știa exact tipul și numărul tuturor bilelor sau plăcuțelor cu care erau prevăzute obiectele din casă. Locurile unde acestea se aflau ascunse nu constituiau pentru dânsul, iarăși, niciun secret. Mi le-a arătat de îndată ce i-am cerut-o.

Nu tot astfel a reacționat însă la întrebările mele în legătură cu alcătuirea minusculelor ordinatoare sau surse de energie. De câte ori încercam să aflu cum sunt făcute, Julien răspundea invariabil, pe tonul cel mai politicos: „Vă rog să mă scuzați, dar nu știu, domnule!"

Am crezut întâi că se jenează să vorbească despre lucruri care provoacă dezgust stăpânilor săi. Era poate programat să respecte regulile de bună cuviință ale acestei lumi. Am insistat în zadar, Julien repeta cu obstinată dezolare: „Vă rog să mă scuzați, nu știu, domnule!"

Abia când mi-a venit ideea să-l întreb ce face dacă vreo bilă sau plăcuță se strică, a pomenit de *frații nevăzuți.* Primește de la ei imediat alta bună, trebuie numai să indice tipul și seria.

Julien, rezulta clar, era un robot inferior care nu știa să efectueze decât treburi menajere. Cu tehnica se ocupau *frații nevăzuți.* Am dedus că și ei trebuie să fie niște roboți, de vreme ce Julien îi consideră rudele lui apropiate.

Coppel sau domnul Perronnet resimțeau prea multă scârbă față de tehnică, pentru a le spune vreodată așa. Din același motiv desigur, sunt ținuți în afara oricărui contact cu oamenii. Nici roboții inferiori, care sunt folosiți la treburi casnice nu au acces în incintele lor. Există un fel de contoare unde se fac comenzile, mi-a explicat Julien. Bilele și plăcuțele sosesc apoi automat. De aceea roboții care le fabrică sunt numiți *frații nevăzuți.*

Dintr-o discuție ulterioară cu Coppel, am înțeles că izolarea lor absolută este tot o urmare a hipertrofiei simțului estetic în secolul XXXI. Roboții cărora li s-a predat ansamblul cunoștințelor și activităților tehnice nu mai arată ca automatele

destinate treburilor casnice. *Frații nevăzuți* sunt monștri de metal. Ei trăiesc într-o junglă de mașini și instalații infernale pentru ceea ce a devenit sensibilitatea oamenilor din jurul meu. Oroarea lor de tehnică, descopăr acum când constat până unde poate ea să meargă, ia un aspect aproape religios. Așa cum altădată marii preoți iudei nu aveau voie să între în cimitire, ca sacrul să nu sufere astfel o gravă maculare prin contactul cu lăcașul morții și descompunerii materiei vii, oamenii secolului XXXI au instituit astăzi veritabile tabuuri referitoare la contemplarea a ceea ce închipuie domeniul turpitudinii supreme, locurile unde se fabrică motoarele și mașinile.

Automatele domestice îndeplinesc rolul unor intermediari. Ele mijlocesc relațiile oamenilor cu tehnica, ferindu-i de orice contact pângăritor.

O asemenea izolare totală a acesteia din urmă a fost posibilă - mi-am dat seama - și pentru că *frații nevăzuți* posedă facultatea să se reproducă singuri. Închiși în incintele lor subterane, ascunse cu totul privirilor omenești, lucrează ca niște kobolzi neobosiți, autoreglându-și activitățile după comenzile pe care le primesc. Acum știu cum sunt confecționate mulțimea obiectelor din magazine și pe ce cale capătă atâtea însușiri surprinzătoare. Fantezia umană se materializează fără nicio greutate grație *fraților nevăzuți.* Acum știu și care e explicația altui fapt care mă intriga enorm, deși nu ți-am vorbit despre el: puținătatea populației. Localitățile pe unde am umblat, parcă ar fi toate niște stațiuni climaterice. Nicăieri multă lume, trecători rari, negrăbiți, case fără etaj, înconjurate de grădini mari și parcuri, chiar și la Paris. Populația globului a ajuns sub a suta parte din cât era pe vremea noastră. Pot să-ți spun și cifra exactă, am consultat un atlas, 462 000 000. Cum a avut loc descreșterea aceasta formidabilă, fără să fi intervenit vreo catastrofă, pentru că nu se vorbește nicăieri de așa ceva, mi-era cu neputință să pricep. Acum sunt lămurit.

Află că pământul s-a depopulat din motivul cel mai simplu: locuitorii săi fac extrem de rar copii. Dar ca să-ți explic cum am

ajuns la această constatare, sunt nevoit să încep cu o destăinuire.

Există în viața mea, aici, o femeie. Știi foarte bine că nu mi-a plăcut niciodată să vorbesc de asemenea lucruri cu prietenii. În privința relațiilor mele sentimentale, am fost totdeauna de o discreție care a atras destule ironii din partea voastră. Cu atât mai puțin mi-aș îngădui să adopt o conduită contrară, când femeia în cauză e și căsătorită, cum se întâmplă acum. Știu însă că scrisorile acestea nu au cum să ajungă la tine, prin urmare simțul meu al pudorii rămâne împăcat.

Sunt câteva săptămâni de când mă întâlnesc în secret cu doamna Mailly Éliane, așa o cheamă, e soția lui Albert, ți-am pomenit de ea. Dacă o iubesc? Ar fi neadevărat să spun asta, dar îmi place foarte mult. Nici ea, de altfel, nu vrea să complice cu cine știe ce investiții sufletești legătura noastră. Albert o cam plictisește, mi-a mărturisit, și pe mine mă găsește o persoană agreabilă. Deși atracția fizică reciprocă joacă rolul principal în idila dintre noi, a trebuit să desfășor o întreagă strategie galantă ca să câștig grațiile Élianei. Norocul meu a fost că mi-a plăcut mult Laclos și am citit de câteva ori *Les liaisons dangereuses.* Altfel n-aș fi reușit niciodată să dau turnura potrivită complimentelor, aluziilor și declarațiilor mele, fără de care orice izbândă amoroasă e aici imposibilă.

Dragostea are un ceremonial savant, începând cu dialogul privirilor și mergând până la o adevărată diplomație a darurilor și atențiilor galante. Trebuie să-ți spun că el se prelungește chiar și în pat. Amorul a devenit la rândul lui o artă și îi gust din plin deliciile, oricât eram eu înclinat să prețuiesc în această materie candoarea. Éliane, ca un desăvârșit produs al lumii ei, urmărește în dragoste plăcerea fără finalitate naturală. E tot timpul lucidă, stăpână pe simțuri și plină de precauții. Mi-a declarat că ar bucura-o să aibă copii, dar așa ceva reclamă deformații corporale care o umplu de oroare. Éliane își tratează trupul ca pe o statuetă prețioasă (cum și e), având o necontenită grijă să-i ferească frumusețea de cea mai mică lezare. Își supraveghează atent alimentația, face lungi plimbări, depune zilnic în fața oglinzii un travaliu

migălos de sculptor miniaturist. Nu e însă o cochetă cum ai fi poate dispus să crezi. Se poartă ca aproape toate reprezentantele sexului ei, în vremea de azi. Éliane are chiar obiceiul să spună adeseori cu umor autocritic: „Ce vrei, sunt o femeie comună!"

Mi-a servit replica aceasta și ca să marcheze deosebirea dintre ea și o verișoară care a dat naștere de curând unui băiețel adorabil. Sylvie e o ființă *romantică,* susține Éliane, pentru dânsa frumusețea supremă e situată acolo unde ne poartă marile avânturi sufletești, iar la ele nu se poate ajunge fără suferință. Asemenea gusturi apar foarte rar, cele ale oamenilor comuni ca mine - a adăugat cu o modestie ironică - sunt mai degrabă *clasice.*

Învățând să o cunosc pe Éliane de aproape, am priceput cum a avut loc depopularea planetei. Copii nu mai fac decât ființe singulare, cu gusturi romantice, ca Sylvie. O rațiune estetică le conduce și pe ele în ultimă instanță.

Lăsând gluma la o parte, Éliane stimează foarte mult astfel de persoane. Fără extravaganța gustului lor, lumea ar deveni urâtă, fiindcă n-ai mai vedea nicăieri copii și tineri. E drept că mulțumită eutanasiei, oamenii, nesuportându-se ei singuri sub o înfățișare decrepită, îi scutesc de bună voie pe ceilalți să le suporte prezența, atunci când ea ajunge hidoasă.

Dar fiecare își face o imagine proprie, fatal subiectivă, despre cum arată și… copiii, tineretul, dânșii corijează cu grația naturală a vârstei lor astfel de erori inevitabile. Altminteri, lumea ar căpăta un aer bătrânicios și dezagreabil.

Dacă ești gata să-i plângi pe oamenii secolului XXXI pentru o asemenea mentalitate crudă, te previn că au tot timpul să se plictisească de viață. Cu terapeutica lor florală arată încă foarte bine la o sută cincizeci de ani.

Te îmbrățișez,

Agnus

*

Cluis, 1 iulie, 3016

Dragă Rostand,

Să nu crezi cumva că dragostea mi-a alungat din minte gândul la reîntoarcerea în vremea noastră. Éliane e o femeie adorabilă, câtuși de puțin acaparantă, mă bucur să fiu împreună cu ea, dar sunt departe de a fi făcut o pasiune.

Pe urmă, există și spălăcitul ăla de Albert între noi. Cred că și bănuiește ceva, altfel nu-mi explic antipatia pe care mi-o arată. În sfârșit, cum se întâmplă, nevoia de a născoci necontenit noi alibiuri, ipocriziile necesare sfârșesc prin a fi obositoare.

Lumea în care mă aflu manifestă o foarte scăzută dispoziție de a efectua voiaje lungi. Nu practică, din câte pot să-mi dau seama, călătorii în spațiu și cu atât mai puțin de-a lungul timpului. E greu să cred însă că i-ar lipsi mijloacele ca să le realizeze. Nu am abandonat așadar ideea mea și l-am tras de limbă pe amicul Coppel.

Ceea ce am aflat de la el mi-a confirmat presupunerile. Voiajuri extraterestre și cronospațiale se făceau când va frecvent, dar au devenit cu timpul extrem de rare. Pe măsură ce simțul dezvoltat al frumosului a ajuns să dirijeze toate comportările omenești, nimeni n-a mai putut suporta astfel de experiențe. Planetele vizitate cu prilejul călătoriilor în cosmos se dovediseră adevărate muzee de monstruozități. Cât privește timpul, - susținea Coppel - ce oroare mai mare poate exista decât apariția unui american din secolul XX, la curtea regelui Arthur, să zicem? În plus, riscul de a modifica întreg cursul evenimentelor prin cine știe ce intervenții interesate, toată dezordinea respingătoare care ar surveni astfel, au tăiat oricui cheful să viziteze trecutul sau viitorul.

Coppel mi-a citit și câteva relații de călătorie celebre cu mărturii concludente în sprijinul spuselor sale: *The Voyage of the Space Beagle* de Alfred Elton van Vogt; *Rescape de l'An mille* de Guy Longin și mai ales *Liber Horrorum, Oder Tagebuch meiner Abscheulichen Reise în die späte Zukunft* de Werner von Baeyer.

Le-am consultat. Către sfârșitul veacului XXVIII aveau loc

într-adevăr încă numeroase călătorii în timp, dar ulterior nu mai e consemnată niciuna. S-au păstrat însă oare pe undeva vehiculele care le-au făcut cu putință? Nu e deloc exclus. Și dacă aș descoperi unul, unde să găsesc pe cineva care să știe cum să-l pună în mișcare? Asta e o greutate aproape insurmontabilă, fiindcă au trecut două secole de când nimeni nu a mai umblat la o asemenea mașină.

Sper să descopăr, totuși, un mijloc; am o ideea și o să-ți comunic curând ce roade a dat.

Agnus

*

Cluis, 28 iulie, 3016

Rostand, vechiul meu prieten,

Singura mea preocupare la ora de față e cum să fac să ajung iar în binecuvântatul an 2016. Certitudinea că posibilitatea aceasta există și are toate șansele să fie transformată în realitate, dacă ar exista cineva care să-mi dea o mână de ajutor, mă înnebunește. Am pierdut până și răbdarea de a scrie.

Mă văd curând la ușa ta și construiesc mental zeci de scenarii ale revederii noastre: cum voi chema liftul acela veșnic defect ca să urc la tine. Ce zdruncinături, ca pe scaunul electric, o să suport, dacă am norocul să meargă. Sau nu, cât va trebui să caut un loc de parcat mașina în apropierea casei tale. Și cine are să mă înjure mai întâi cu prilejul acestei dificile operații.

Vezi tu, m-a cuprins nostalgia tuturor mizeriilor de care ne plângeam noi altădată. Dorul de vremea aceea fericită le-a transformat acum, pentru mine, în voluptăți. Așa îmi apar în momentul de față. Și ca să fiu sincer până la capăt, toate rafinamentele acestea de gust mă sâcâie din ce în ce mai rău.

Din păcate, nu am reușit încă nimic. Ba una din marile mele speranțe s-a năruit.

Îmi ziceam că, de vreme ce oamenii călătoriseră în timp acum două secole, porneau și către viitor. Există deci o

probabilitate ridicată ca unii dintre ei să sosească oricând în anul de grație 3016. Nu e exclus să fi ajuns chiar zilele acestea și să se afle printre noi. Atunci aș putea să-i rog ca la întoarcere să mă ducă în anii mei, pentru că lor o astfel de călătorie nu le provoacă încă oroare. Dar cum să dau de ei?

L-am chestionat pe Julien. Unde trag voiajorii veniți din alte epoci? Cum își anunță sosirea? Există vreo autoritate care se ocupă de așa ceva?

„Domnul glumește, mi-a răspuns surâzând Julien, ca să arate, probabil, că apreciază umorul meu. Nimeni nu călătorește în timp", a adăugat apoi, lăsându-mă consternat. Stăruințele mele au rămas fără rezultat, el negând cu încăpățânare că asemenea voiaje s-ar fi făcut cândva, altădată.

Intrigat, l-am întrebat pe Coppel ce e cu povestea asta. A râs: „Automatul dumitale nu e destul de bătrân ca să-și amintească. Cei noi, adică, fabricați după anul 2800, nu mai sunt prevăzuți cu astfel de cunoștințe. S-au luat măsuri!"

Am înțeles că spălarea creierului automatelor noi de orice ar privi voiajul în timp urmărește să exercite o protecție discretă asupra spiritelor aventuroase. Chiar dacă cineva ar fi avut această tentație îi lipseau mijloacele elementare ca să o poată realiza singur.

Nădejdea mea de a găsi un voiajor oarecare din altă vreme și a veni înapoi cu el s-a micșorat simțitor, precum vezi.

În plus, am necazuri cu Éliane. Albert - îmi istorisește ea - devine tot mai suspicios. A mirosit ceva și, ieri, i-a făcut o scenă foarte urâtă. A fost, săraca, nevoită să toarne o grămadă de minciuni ca să scape cu fața curată.

Deocamdată atât,

Agnus

*

Cluis, 27 august, 3016

Dragă Rostand,

Îți spuneam că aria investigațiilor, mele în vederea

descoperirii unui voiajor prin timp, de acum două, trei secole s-a restrâns considerabil. Trebuia să găsesc unul cunoscut, despre care se știe precis când și unde a sosit în anii aceștia. Mi-au trebuit câteva săptămâni ca să alcătuiesc o listă a relatărilor de călătorii efectuate în viitor prin secolele XXVII sau XXVIII și să parcurg tot ce cuprindeau respectivele însemnări. Am eliminat pe cele cu destinație mult anterioară sau posterioară anului 3016 pentru că nu mai aveam cum să ajung la autorii lor. Printre ei au rămas doar trei, care-mi ofereau această șansă: căpitanul Jim Clepperton din Atlanta, profesorul Ibn-Abi-Amir, un botanist algerian, și Werner von Baeyer, autorul faimosului *Liber Horrorum.*

Primul făcuse în 3013 o escală la Boston, ținta călătoriei lui fiind anul 4000. Din însemnările sale, pe care le-am citit cu maximă atenție, reiese că, spre ghinionul meu, și-a reluat voiajul acum două luni și patru zile. Ibn-Abi-Amir vorbește de o expediție efectuată în 3028. Ca să dau de el, ar trebui să aștept cincisprezece ani. Werner von Baeyer se află acum undeva prin Alpii bavarezi. Vine din mileniul cinci și e complet stresat de grozăviile pe care le-a văzut. A fost nevoit să se oprească din cauza unei pane, notează în jurnalul său. Speră să o repare în câteva săptămâni, nu vrea să ia însă contact cu nimeni și e atât de speriat încât deschide imediat focul asupra oricui se apropie.

Așa stau deocamdată lucrurile, dragă Rostand. Alți voiajori vestiți de care să mă pot agăța nu se cunosc, iar cei pomeniți rămân practic tot inabordabili pentru mine.

Am găsit-o azi pe Éliane plângând. Albert a trecut la acuzații directe: a zis că sunt o adevărată pacoste și nu știe cine dracu' m-a adus în casa lui. N-aș fi crezut ca individul ăsta placid să poată nutri o pasiune amoroasă. Văd însă că ține foarte mult la soția sa și am început să-mi fac reproșuri. N-ar fi trebuit să mă bag într-a astfel de poveste regretabilă. Îmi pare rău, dar e posibil ca tocmai încurcătura aceasta să-mi aducă salvarea.

Detalii, pe curând,

Agnus.

*

Cluis, 2 septembrie, 3016

Scumpe amice,

Am vești mari să-ți comunic. Pregătește o sticlă de șampanie, fiindcă vom avea curând prilejul să o golim împreună. Ceea ce-ți spuneam s-a adeverit. Am avut o explicație cu Albert, grație căruia mă voi întoarce săptămâna viitoare în anul 2016. Iată cum au evoluat lucrurile ca să capete un astfel de deznodământ fericit pentru mine, dar și pentru el: după eșecul cercetărilor mele la Biblioteca Națională, unde lectura atâtor însemnări de voiaj prin timp m-a năucit, mi-a rămas doar o soluție: să găsesc pe cineva care să se priceapă cât de cât în științele pozitive datorită însăși profesiunii sale.

Un asemenea om ar fi în stare să descifreze simbolurile dintr-o carte de specialitate și să reconstituie cum funcționau crononavele, chiar dacă nimeni nu mai călătorește cu ele acum. Și încă ceva esențial: să aibă chef să mă ajute!

Atunci mi-a venit deodată ideea că Albert ar fi omul cel mai nimerit. Cunoștințe de fizică trebuie să aibă, altfel nu și-ar putea face ca lumea meseria. Și în plus, va găsi cea mai bună cale să scape de mine.

L-am luat repede, fără menajamente: îi solicitam pur și simplu concursul pentru a pleca în anul 2016, unde doream să rămân definitiv. Mai aveam un atu pe care-l țineam în rezervă, dacă ar fi încercat, ca amicul Coppel, să mă sperie cu ce lucru monstruos presupune o astfel de deplasare. Așa s-a și întâmplat. M-a întrebat dacă realizez cât de oribilă ar fi prezența unui tom din secolul XXXI în epoca barbariei supreme? Bineînțeles, i-am răspuns, dar nu era cazul meu, deoarece eu veneam de acolo, *cum el știa foarte bine.*

A roșit la aceste ultime cuvinte rostite de mine apăsat și privindu-l drept în ochi.

N-am greșit adresându-mă lui. Era în afară de orice îndoială că ideea dispariției mele îl încânta și se lăsa greu numai din

cauza dificultăților pe care înfăptuirea ei le presupunea. Știa o asemenea mașină „crononavă", cum i-a spus, într-o magazie a unui unchi al său excentric, colecționar de vechituri. S-a și urcat în că odată, când era copil. Dar habar n-are cum se pune în mișcare. Ar putea consulta niște tratate, desigur, cunoaște principiul, e nevoie însă de timp. Nu mai există automate care să aibă memorizate detaliile mecanismelor, va trebui el singur să se ocupe de toate amănuntele. E o muncă penibilă pentru un om, speră că-mi dau seama.

Eu l-am lăsat să vorbească. Repetam însă că e singura mea posibilitate de a reveni printre ai mei. Altfel, va trebui să mă resemnez și să rămân aici. Vedeam bine că ipoteza aceasta reprezenta pentru el o catastrofă și era dispus să-și învingă reținerile spre a o evita, făcându-mi vânt cât mai repede.

Nu l-am slăbit prin urmare. Voiam de la el o promisiune fermă și un termen precis. Le-am obținut în cele din urmă. Albert mi-a făgăduit că peste o săptămână va fi gata, deci să termin și eu preparativele de plecare și să lichidez până atunci tot ce mă reține încă aici. A rânjit răutăcios. M-am făcut că nu observ și l-am asigurat că poate să fie fără grijă; peste o săptămână voi veni la el pregătit să-i spun adio acestei lumi frumoase, oricâte regrete aș avea.

Ți se pare că dau dovadă de cinism. Să nu crezi așa ceva. Îi fac lui Albert un mare serviciu și, în realitate, eu sunt păgubit, fiindcă țin la Éliane, dar mă descurajează complicațiile pe care legătura noastră le-a creat.

Și, mai ales, vreau să vin înapoi în epoca mea. Sunt sătul până în gât de atâta grație și delicatețe. Toate orfevrăriile și porțelanurile astea fine mă exasperează. Mi-e dor să golesc o cutie de pepsi și să o arunc apoi pe jos. Am o poftă nebună să mănânc niște hot-dogs cu muștar într-o farfurie de carton. Tânjesc după o stradă plină de ambalaje și sticle goale. Mi-e chef de o înghesuială gălăgioasă, simpatică, umană.

Peste o săptămână, Rostand. Aceasta e ultima scrisoare.

Te îmbrățișează, al tău,

Agnus

*

Cluis, 10 septembrie, 3016

Scumpul meu Rostand,

După câte vezi, m-am bucurat degeaba. O săptămână întreagă nu mi-a fost capul decât la plecare. Am stat să aleg obiectele pe care aveam intenția să le iau cu mine. Voiam să-ți aduc un dar și nu mi-a fost ușor să mă decid. Orice lucru de aici ar fi cel mai extraordinar *gadget,* la voi, dar țineam să găsesc ceva cu totul aparte pentru tine. Ți-am luat o pereche de cizme zburătoare; le încalți și te poți înălța cu ele până la zece metri deasupra solului; îți reglezi apoi viteza de înaintare prin văzduh, mișcând rozetă pintenilor. Au și o denumire amuzantă cizmele astea, li se spune „Münchhausens Lackstiefel".

Singur faptul că nu puteam să-mi iau rămas bun de la persoanele pentru care nutresc o autentică afecțiune mă mâhnea. Am încercat să fiu cât mai drăgăstos cu Éliane. Ultima noastră întâlnire înainte de ziua stabilită pentru plecare a luat, ca urmare, un aspect delicat și romanțios. Ne-am plimbat câteva ore printr-o pădurice din apropiere, pe sub arbori rari, decorativi și melancolici, parcă ar fi fost pictați de Lorrain, eu făcându-i nenumărate complimente și ea, acceptându-le surâzătoare și fericită.

Cu Coppel mi-a venit mai ușor. I-am declarat că micile lui dizertații au avut pentru mine un rol salutar, cum va constata de altfel curând. S-a îmbujorat de plăcere. Credea că e vorba de povestirea pe care, după câte-i spusesem, aveam intenția să o scriu. Nu-l mințeam însă, îți dai seama. Avea să înțeleagă, după ce voi fi fost plecat, sensul exact al afirmației mele.

Cel mai jenat m-am simțit față de domnul Perronnet, care mi-a acordat atâtea luni ospitalitate și s-a purtat ca un veritabil părinte cu mine. Puteam oare să-l părăsesc fără nicio vorbă? I-am căutat mai stăruitor compania, în ultimele zile, jucând șah cu el și lăsându-mă înadins bătut de câteva ori la rând. Cât privește cuvintele de adio, avea să le găsească într-o scrisoare adresată lui personal și așezată pe cămin, exact acolo unde-mi depunea discret banii pentru micile mele cheltuieli. Ea

cuprinde, bineînțeles, explicațiile ca și mulțumirile de care nu puteam să-l lipsesc.

De câteva pagini duioase am avut grijă să aibă parte și Éliane. Ca să le compun a trebuit să fac apel la tot ce citisem mai izbutit în materie de stil afectuos.

Lucrurile n-au ieșit din nefericire așa cum nădăjduiam.

În dimineața prevăzută pentru plecare, Albert, m-a primit descompus la față. Voia să mă asigure că-și dăduse toată osteneala, trecuse prin momente penibile, nici nu-mi puteam închipui. Trebuise să extragă cu mâna lui câteva cutii și bile de energie. Și asta n-a fost încă nimic! Fusese nevoit să umble chiar prin măruntaiele mașinii, pentru a înțelege cum se îmbină anumite mecanisme. Realizam la ce spectacol insuportabil se supusese numai ca să-mi facă pe plac?

Bietul om! Era înduioșător în strădania lui de a mă convinge câtă suferință își impusese. Clipea din ochii săi apoși, repede, ca sub amintirea unor clipe de teroare, când pomenea de încercările prin care trecuse. Șuvițe de păr asudate îi atârnau jalnic pe frunte, imitând parcă linia dezolată a mustății lui blonde care se pleoștise complet.

„Și?" - am întrebat eu neîndurător, dar cu o teamă ascunsă, presimțind că voi afla o veste dezastruoasă. A fost peste puterile mele - mi-a declarat până la urmă Albert, într-o stare de totală disoluție.

Cu mari eforturi, insistând, am reușit să aflu mai exact ce se întâmplase: Albert fusese la un pas de reușită, dacă e să-l cred. Îi mai rămăsese de controlat cum funcționau comenzile mașinii, dar pentru aceasta ar fi trebuit să le încerce, să efectueze, adică, el însuși câteva scurte călătorii în timp. Și, ca să aibă certitudinea că a înțeles bine sistemul, să coboare și să verifice la fața locului unde ajunsese. Pentru așa ceva nu găsise însă destul curaj. Să se afle deodată într-o disonanță absolută, țipătoare, cu tot ce-l înconjura, numai gândul la o astfel de încercare îi provoca o scârbă paralizantă.

Nu aș fi putut efectua, vai! nici eu încercarea în locul lui, cum mi-ar trece probabil prin minte să-i propun, auzind motivul eșecului. Pentru așa ceva, era nevoie să ai obișnuința

calculului simbolic, în care se traduceau deplasările crononavei. Exista apoi și riscul ca un novice să ajungă cine știe unde, făcând cea mai mică greșeală.

Grija lui Albert pentru soarta mea m-a mișcat. Mi-am jurat în gând să n-o mai văd pe Éliane, orice o să se întâmple de acum înainte. Albert a înțeles aceasta din felul cum a decurs despărțirea mea de el, grăbită și rușinată.

Acum mă găsesc într-un punct mort, dragă Rostand, dar n-am disperat. Îmi rămâne încă o cale: să mă familiarizez efectiv cu tot sistemul lor de calcul și reprezentări simbolice. Nu e ușor, fiindcă va trebui să o iau de foarte departe, să încep prin a buchisi manualele după care învață copiii în clasele elementare. Doar așa voi putea să-mi însușesc o mentalitate anume, să mă obișnuiesc cu un fel de a gândi.

După socotelile mele, am nevoie de cel puțin cinci ani pentru așa ceva. Poate mă supraestimez și-mi vor trebui șase sau chiar șapte. Fie! Am să dobândesc însă până la urmă cunoștințele de care vorbea Albert, oricât timp mi-ar cere aceasta.

Afară numai dacă nu voi cădea cumva și eu în mania frumuseții. M-am surprins deunăzi mângâind umărul driadei al cărei braț alb încolăcește piciorul lămpii mele de pat.

Amărâtul tău,

Agnus

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

Prezența lui Mircea Horia Simionescu într-o antologie de Science fiction *va surprinde probabil pe mulți, și nu numai dintre admiratorii „ingeniosului bine temperat", obișnuiți să-și vadă autorul preferat într-o companie mai onorabilă, mai respectabilă, mai serioasă, orișicât! nu? dar și dintre amatorii înrăiți de* science fiction, *aceștia din urmă, însă, cu rezonuri în plus de a se simți contrariați: „Scriitorii respectabili s-au obișnuit multă vreme să țină literatura științifico-fantastică la distanță" - observa, într-o ocazie, similară Ovid S. Crohmălniceanu. „Acum, au prins și ei gust pentru asemenea gen. Jünger, Borges, Böll, Calvino, Sollers ș.a. Îl practică. Dar literatura de anticipație, închisă într-o ortodoxie sectară, refuză să-i accepte printre oficianții ei. Poate că se simte împinsă să-și răzbune astfel o lungă epocă de umilință." Fiind însă vorba, cum lesne se poate constata, de o reacție mai mult afectivă, umorală (și, ca atare, trecătoare, să sperăm), nu trebuie să-i pretindem, bineînțeles, consecuție logică și să căutăm o vină care nu există autorului uneia dintre cele mai delectabile povestiri sf din câte s-au scris în limba română: Mircea Horia Simionescu, al cărui nume, spre prezumtiva iritare a tuturor părților, iată-l adăugat - sare de enervare! - pe lista deschisă mai sus de Ovid S. Crohmălniceanu.*

Aceasta, cu atât mai mult cu cât Mircea Horia Simionescu poate fi surprins „recidivând", viciul repetat - și, mai ales, cil brio practicat - devenind, cum se știe, virtute. Astfel, în revista Vatra *de la Târgu-Mureș (nr. 8/1979), la pagina „Antologie science-fiction", putem lua cunoștință de* O descoperire - *povestire ce adoptă*

convenția epistolară: naratorul (autorul ficțional al „scrisorii" și totodată al „descoperirii": „diminuarea dirijată a forței gravitaționale") își imploră un prieten, accidentat pe când îi aplica „descoperirea", să nu-i facă acesteia „o proastă popularitate", îi explică accidentatului cauzele accidentului și, concomitent, transmite cititorului (virtual, al scrisorii, și real, al povestirii) „mesajul" ce-i acaparează demersul: „… Dacă nu te echipezi cu puțină îndoială, dacă iei drept suverane și fără posibilitate de eroare mecanismele pe care le conduci, ceva esențial în conducere îți lipsește… Veghea, responsabililatea, îndoiala și, întotdeauna, speranța sunt instrumente de lucru curente, nicidecum demodate."

Pentru ocazia de față am preferat însă o „cunoștință mai veche" - povestirea Norul de argint, *pe care, în absența tablei de materii, o putem repera alfabetic sub indicativul „FABELA sau FABULA", la paginile 211-220 ale eclatantului volum cu care, în 1969, a debutat Mircea Horia Simionescu:* Ingeniosul bine temperat. (I) Dicționar onomastic. *(Născut la 23 ianuarie 1928, la Târgoviște, el începe să publice în reviste abia la vârsta de 40 de ani, la scurt timp după aceea debutul editorial amintit instalându-l printre prozatorii de prim-plan ai literaturii române actuale, statut confirmat și consolidat cu fiecare dintre cele 14 volume, câte a publicat ulterior.)*

Funesta și terifianta insectă Brachylopea dorsata - Ressort - *necunoscută lui Linne, nici lui Brehm, dar cunoscută lui Hieronymus Bosch, cum aflăm din finalul povestirii - este un caz flagrant de exobiologie malefică (inalienabil motiv sf), iar abnegația „marelui, nobilului Charles Ressort" „savant care-și găsește moartea în lupta cu acest flagel exobiologic, se poate circumscrie fie străvechiului tipar al eroului legendar fără teamă și prihană ce răpune - figurări ale răului - monștri mitologici (minotaurul, hidra, himera etc.), biblici (balaurul), folclorici (zmeul); fie tiparului, mai nou dar de consacrat prestigiu literar, al „căutătorului de absolut" care cade, el, răpus de idealul urmărit în absolut („Nevoia de a cunoaște, sunt deplin conștient, trebuie plătită cu viața" - spune la un moment dat personajul) și figurat nu arareori animalier.*

Toate aceste nervuri și filiații motivice, ca și tradiționalul „ceremonial epic" al povestirii ca structură narativă canonică, „clasică", sunt perfect respectate, dar și perfect disimulate, în Norul

de argint, *prin senzația de acută modernitate pe care recursul la arsenalul sf o girează. „Introducerea" și „finalul", ușor parodice în ingeniozitatea inovației circumscrise unui tipar dat, aparțin unui nenominalizat personaj-narator, arhivar la Biblioteca Academiei din București, furnizând doar „rama" narativă în care e montată desfășurarea epică propriu-zisă, trama în care și personajul-narator se va implica pe parcurs, dar care are alt protagonist: savantul de renume mondial Charles Ressort, laureat al Premiului Nobel pentru fizică pe anul 1942 (an în care acest premiu nu s-a decernat, din cauza războiului), și stabilit la București „în strada Dionisie Lupu 62" „prin căsătorie cu principesa Aneta Brâncoveanu". Adresat oficial Academiei Române la 18 ianuarie 1943 și uitat în arhiva acesteia, unde-l descoperă după ani zelosul arhivar-narator, raportul-avertisment al lui Charles Ressort asupra insectei* Brachylopea dorsata, *„descoperită și descrisă de mine", „descoperire recentă, care deschide perspective incalculabile științei mondiale", constituie trunchiul propriu-zis al povestirii, furnizându-i totodată pretextul naratorial și pretextul stilistic.*

Se poate susține, cu deplin temei, că una din axele bipolare pe care pivotează întreaga diversitate a științificțiunii românești actuale își află cei doi poli de susținere în registrul grav, „sublim", propriu problematizărilor și patetizărilor, și în registrul ludic, rezervat parodiei, ironiei și humorului. Norul de argint *este, în acest sens, un eșantion perfect reprezentativ: tratamentul de imunizare a ficțiunii prin autoironie preventivă este aici nu numai evident, dar și perfect eficient. Găsim, de altfel, în* Ingeniosul bine temperat, *sub indicativul „GALIA" (pag. 275-276), și motivația de principiu a aplicării acestui tratament de imunizare imaginarului, motivație exprimată dialogal ca replică a autorului la anticipatele obiecții ale unui prezumtiv critic:*

« „Tocmai de lipsa gravității și-a sublimului îmi este teamă", va spune criticul… „Mărturisesc că mie mi-a fost teamă, dimpotrivă, să nu le amestec în acest joc care nu urmărește filosofia, ci literatura."… „Dar te vor înțelege numai criticii; cititorul obișnuit se va rătăci", va adăuga, în încheiere, criticul… „Cititorii obișnuiți mă vor citi și mă vor înțelege, pentru că și lor le place jocul mai mult decât filosofia de manual", voi replica, în încheiere, nu fără a simți în

inimă acul critic al neliniștilor.»

Tehnica „saltului mortal" de la seriozitate la deriziune și înapoi este perfect stăpânită de Mircea Horia Simionescu, din ea rezultând, în bună măsură, savoarea inconfundabilă a textelor sale, senzația mereu proaspătă de performanță stilistică și imaginativă, generoasa „deschidere" semantică, impecabila eleganță a stilului, perfecta economie și adecvare a mijloacelor - calități unanim recunoscute scrisului lui Mircea Horia Simionescu, calități pe care le regăsim și în povestirea ce urmează.

NORUL DE ARGINT

Lucram de mai bine de doi ani la Biblioteca Academiei. Nu făceam o treabă prea importantă, dar, pentru salariul pe care-l primeam, începusem să mă conving că măcar aduceam unele foloase, scutind pe custodele depozitului de căutări foarte obositoare în acele hârțoage cărora nu le venise încă rândul inventarierii. Răscoleam cu multă tragere de inimă în vrafurile de scrisori ale artiștilor. Mulți își încredințaseră bibliotecii hârtiile lor intime, în nădejdea unei cercetări postume. Zăboveam adesea cu emoție asupra corespondenței dintre Luchian și Cecilia Gavrilescu, fremătam pe rândurile lui Ion Călugăru adresate unui corespondent voluntar al ziarului *Clopotul* și cercetam cu lupa urmele lacrimilor gravate pe hârtia satinată a scrisorilor lui Matei Protopopescu către logodnica lui, în cele din urmă trădătoare. Mâna mea punea în ordine desăvârșită numeroasele acte ce aparținuseră marilor noștri oameni de cultură. De la un timp, încercam chiar abile incursiuni în domeniul ingrat al cercetării. Pe marginea unei corespondențe dintre Vasilescu Trifești și Fabrica de mezeluri din Sibiu publicasem un studiu ce a stârnit interesul istoriei noastre literare, contribuția mea lămurind unele necunoscute ale vieții marelui critic, printre altele explicația gastritei sale, maladie ce i-a produs, în ultimii ani ai vieții, o schimbare de atitudine față de fenomenul simbolist.

Aș fi dus o viață liniștită și nu lipsită de perspective, dacă într-o zi n-aș fi aflat, într-un pachet pe care îl aruncasem până atunci de ici colo, o scrisoare ce m-a tulburat în chip deosebit. Scrisă foarte îngrijit, hârtia era, de fapt, un semnal oficial și fusese adresată președintelui Academiei, pe atunci profesorul Ion Simionescu. Cele relatate acolo, pe numai câteva pagini,

semnalau o descoperire de-a dreptul uluitoare, în stare să scoată din minți pe oricine nu este obișnuit cu marile revelații ale științei. Acest petic de hârtie m-a hotărât să-mi revizuiesc convingerile, să-mi părăsesc neîntârziat slujba și să mă dedic unor cercetări cu totul noi. Dar, înainte de-a povesti în ce direcție s-a îndreptat viața mea, cred potrivit să reproduc întocmai textul scrisorii cu pricina:

„Stimate domnule președinte, mă numesc Charles Ressort și domiciliez de câțiva ani în București, în strada Dionisie Lupu 62, unde m-am stabilit prin căsătorie cu principesa Aneta Brâncoveanu. Numele meu vă este desigur cunoscut, pentru că în 1942 am avut marea cinste de-a primi din partea Academiei suedeze de științe Premiul Nobel pentru fizică. De altfel, sunt autorul și al altor descoperiri, în numeroase ramuri ale cercetării, lucru și el de notorietate. Dar nu despre meritele mele trecute intenționez să vă reținatenția, ci despre o descoperire recentă, care deschide perspective incalculabile științei mondiale, după cum veți înțelege de îndată. Este vorba despre insecta *Brachylopea dorsata-Ressort*, descoperită și descrisă de mine, și ale cărei caracteristici vi le înfățișez în continuare:

Masculul are lungimea corpului de 6-7 mm, culoare cenușie-roșcată. Fruntea și antenele sunt în întregime galbene, de nuanța florii de păpădie. Ochii - indistinct păroși. Mesonotul, cenușiu, cu trei dungi întunecate. Picioarele: roșii-argintii, femurele și tarsele întunecate. Aripile cafenii, la partea anterioară și la extremitate, de culoare mai închisă. Nervurile negre, vena spurie este către partea terminală îngroșată și tivită cu cafeniu; nervura transversală apicală, arcuită în unghi obtuz, se continuă în linie dreaptă și atinge nervura radială. Abdomenul este galben, iar dungile de la marginea posterioară a segmentelor sunt negre, tivite cu argint. Trăiește frecvent pe flori de umbelifere, pe platourile înalte din Europa Centrală, Asia și America de Sud.

În 1912, pe când vânam, alături de câțiva buni prieteni, într-o pădure din Boemia, unul dintre pădurarii care ne însoțeau ne atrase atenția că deasupra, la o înălțime de circa cincizeci de

metri, zboară însoțit de un zumzet uniform ca de motor de mic litraj, un roi de albine sau buzguroi numiți de localnici *scamici* sau cam așa ceva. „Are să se cutremure pământul la noapte!" - spuse pădurarul îngrozit. N-am dat importanța pe care el o da acestei întâmplări, până seara târziu, când, aflându-mă la hotel gata de culcare, lucrurile din casă începură prin clătinatul lor să indice într-adevăr un cutremur de pământ. Doi ani mai târziu, încă preocupat de ciudata înlănțuire de întâmplări căreia nu-i puteam recunoaște nici cea mai mică legătură cauzală, am aflat undeva, pe malul lacului Trasimene, din centrul Italiei, un sat întreg îngrozit de ideea că a doua zi urma să revină în localitate fostul proprietar al pădurii învecinate, un om de o răutate sălbatică, plecat în America de mai bine de zece ani. Omul făcuse afaceri grandioase, își uitase pământul natal și, după spusele unora, murise, în cele din urmă, într-un accident de cale ferată. Am întrebat îndată pe cei înspăimântați *când anume* primiseră vestea înapoierii proprietarului. Nimeni nu mi-a putut indica vreo telegramă, scrisoare sau persoană care să fi dus vestea. Faptul era însă cert - spuneau oamenii - de vreme ce un roi aducător de nenorociri se rotise deasupra satului. Italienii numesc insecta *papaduli* sau cumva aproximativ asemănător. În ciuda îndoielilor mele, privite dușmănos de cei cu care stătusem de vorbă și care păreau uimiți de incredulitatea mea față de faptul iminent, a doua zi temutul, sălbaticul proprietar sosi.

Nimeni nu mai ignorează astăzi adevărul după care diferitele fenomene ale lumii se află într-o strânsă interdependență. Evidența unor legături cauzale îndepărtate a fost subliniată de știință prin cele mai felurite mijloace și experiențe. Pot afirma, în ceea ce privește descoperirea mea, că *Brachylopea dorsata-Ressort* - căci acesta este numele ei adevărat - se înfățișează ca o insectă înzestrată cu o inteligență excepțională și cu o disciplină colectivă nemaicunoscută. Migrațiile ei au o înrâurire covârșitoare asupra destinului planetei noastre, provocând fenomene naturale și sociale cu totul extraordinare: revărsări de fluvii, neliniști ale popoarelor, invenții tehnice și, nu rareori, războaie. Există o legătură

telepatică între diferitele colonii, astfel că ele acționează mai întotdeauna coordonat, solicitându-și reciproc ajutorul.

Am întreprins îndelungi și obositoare cercetări asupra acestei specii. Am observat cu acest prilej coincidențe extrem de elocvente. De pildă, întotdeauna după ce roiește în zonele dense ale pădurilor de fag, în viața internațională, până atunci liniștită, se produc tulburări neașteptate ce obligă pe primii-miniștri să-și întrerupă vacanțele, pe marii comandanți să declare starea de asediu. Dacă roiurile se deplasează spre nord, conflictele nu pot fi soluționate decât cu armele. După rotirea unei colonii imense deasupra Madagascarului (singurul caz în care insectele au fost semnalate și în Africa), în toamna lui 1914 a izbucnit primul război mondial. O roire asemănătoare a fost observată în vara lui 1939. Când marile mișcări ale coloniilor se leagănă cu lungimi de undă foarte mari și se așază în două până la patru zile, conflictele și litigiile se stâng pe cale diplomatică.

Am mai observat că atunci când *Brachylopea dorsata-Ressort* își schimbă sunetul bâzâitului (fenomen periodic) concepțiile oamenilor vădesc un scepticism progresiv chiar și în cele mai mici afaceri; persistența sunetului timp de câteva săptămâni provoacă o saturație de idealism în lume, oamenii îndreptându-se atunci foarte rapid către curentele filosofice pozitiviste. Dimpotrivă, când insecta zbârnâie aproape neauzit, înălțându-se tot mai mult, se semnalează afirmarea, în adunări și simpozioane, în principalele publicații, a unor convingeri și curente mistice. Oameni binecunoscuți ca susținători ai unei cauze pentru care au militat cu pasiune, își schimbă dintr-o dată purtarea, sar spectaculos pe pozițiile pe care până atunci le atacaseră, neobosindu-se măcar să-și motiveze schimbarea.

Unii dintre colaboratorii mei au notat și alte fapte: insistența roirii în jurul unor orașe intens populate produce în acele localități o vie activitate editorială, cu apariții de albume de artă și alte publicații foarte elegante, nu numai înzestrate cu un bine întocmit aparat critic, cu prefețe, note și trimiteri, dar chiar cu legături solide și la un preț de vânzare accesibil

categoriilor celor mai largi de amatori. Probabil că cercetările noastre viitoare vor stabili mai precis aceste aspecte, ca și legătura, semnalată de un corespondent din Danemarca, dintre migrațiile spontane și anumite neînțelegeri din parlamentul japonez, când deputații dovedesc o patimă irațională în susținerea sau combaterea unor propuneri de o importanță cu totul minoră.

Pe baza observației că, în împrejurări rămase neexplicate, sute de mii de exemplare ale speciei sunt găsite moarte, în timp ce în țara respectivă se înregistrează reforme școlare și reale îmbunătățiri în domeniul educației fizice, colaboratorii mei au emis ipoteza că această insectă nobilă ar aduce uneori servicii umanității, mergând până la sacrificiul vieții lor. Naționalizarea înfăptuită de laburiști acum trei ani a fost plătită, se pare, cu moartea eroică a câtorva mii de *Brachylopea dorsata-Ressort.* Experimentele făcute de mine, ajutat de regretatul dr. Alessandro Nautico, de la Institutul de biologie din Bologna, au pus în evidență intenționalitatea virtual benignă a acestor insecte nu numai inteligente, dar și generoase. Dr. Nautico, studiind în laborator un exemplar izolat, presupus a fi suferit o diminuare apreciabilă a sentimentelor sale (din moment ce a fost despărțit de colectivitate) a observat că, de fiecare dată când trata insecta cu substanțe nutritive, în diferite părți ale Europei se făceau cunoscute emoționante gesturi de filantropie din partea unor persoane bogate și a unor asociații. În momentul în care, dimpotrivă, insectei i-au fost administrate acid tartric și un derivat al nicotinei, asupra marilor centre aglomerate s-au abătut valuri de crime și bestialități, paginile ziarelor devenind neîncăpătoare pentru relatările lor.

Bazându-se pe comunicările noastre, unii savanți, cum au fost regretații Felix Barnabé de la Institutul filosofic al Franței, Piotr Pavelici Morozov de la Universitatea din Tennessee, Bernard Pinot din Viena și colaboratorii, au mers chiar atât de departe (cf. *Bulletin mensuel du Congrès des Sciences, nr. 7, 1940),* încât au exprimat părerea că aproape toate actele noastre, toate funcțiile noastre organice, în sfârșit, întreaga noastră viață

sufletească sunt direct programate de *Brachylopea dorsata-Ressort.* După cum se știe, părerea lor n-a putut să fie dezvoltată din cauza sfârșitului celor trei savanți într-un accident de avion.

Legat de sfârșitul lor tragic, aș vrea să mai adaug încă un aspect: anumite cercetări ale noastre au scos în evidență faptul că *Brachylopea dorsata-Ressort,* al cărei sistem informațional pare să fie excepțional și care folosește cu inteligență înspăimântătoare datele obținute (pe baza acestora, de altfel, și acționează), se pare că a simțit amploarea cercetărilor noastre și intenția de-a face public rezultatele la care am ajuns. Posedăm semne sigure care arată că specia nu dorește și nu va accepta niciodată să-i fie dezvăluită activitatea. Altfel, cum s-ar putea interpreta întâmplarea nenorocită prin care am trecut personal acum un an când, pregătindu-mă să expun la televiziunea americană stadiul lucrărilor noastre, îndată ce am început să vorbesc, o paralizie facială penibilă m-a împiedicat să pronunț măcar un singur cuvânt inteligibil? N-a fost întâmplătoare, nici tragedia prin care dr. Alessandro Nautico și-a pierdut viața, n-au trecut nici cinci luni de atunci. Era tocmai pe punctul de a-și ține în Congresul de la Berna comunicarea despre legătura dintre perioada de fecundație a insectei și unele insuccese ale verismului italian în proza scurtă, când, picioarele cedându-i, a căzut de la tribună, fracturându-și fatal baza craniului.

Cu toate acestea, cercetări mai delicate, efectuate sub directa mea conducere, vădesc că discreția insectei pe care o studiem nu este absolută, nici categorică. Două studii elaborate de mine n-au fost urmate de niciun accident important, în afară de o nevralgie trecătoare a dactilografei care îmi reproducea textele. Mai mult, recent am primit din partea Fundației Rockefeller o sumă importantă de bani pentru continuarea cercetărilor, gest pe care îl atribui atât bunăvoinței instituției, cât mai ales sprijinului de care cred că mă bucur din partea coloniilor de *Brachylopea* din întreaga lume. Însăși posibilitatea de a vă scrie aceste rânduri, conținând o sinteză aproape completă a cercetărilor mele, ca și starea perfectă a sănătății mele actuale,

mă încredințează că *Brachylopea dorsata-Ressort* caută să fie favorabilă celui mai sincer prieten al ei, încurajându-i strădaniile de a o face cunoscută.

Am ținut să vă comunic cele de mai sus, în dorința ca descoperirea pe care am făcut-o să fie înregistrată ca atare de Academia țării natale a soției mele, căreia înțeleg să-i fiu într-un mod atât de modest recunoscător."

Scrisoarea este semnată: Charles Ressort, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, 1942, și datată la 18 ianuarie 1943.

Primul gând care mi-a luminat mintea, îndată ce am încheiat lectura acestei scrisori tulburătoare, a fost acela de a afla neîntârziat în ce stadiu se aflau cercetările - desigur, întrerupte de război - și de a-l găsi pe autorul lor. Am făcut investigații amănunțite în Capitală și, neaflând altceva decât că Ch. Ressort și soția lui au părăsit țara în vara lui 1946, am vândut tot ce aveam și-am plecat la Paris. Mi-au trebuit câteva luni pentru a afla, printre supraviețuitorii războiului, un bătrân care-l cunoscuse și, după bănuielile mele, lucrase cu el. Mi-a vorbit cu mare prudență despre *Brachylopea dorsata,* a refuzat categoric să-mi dea vreo relație privind cercetările. Astfel, am aflat cum savantul s-a îmbolnăvit, la început, de o maladie necunoscută, care-i provoca un spasm al gâtului ce semăna cu o tresărire la atingerea curentului electric, apoi de o boală care-l îndemna să bată darabana în masă servindu-se de degetele ambelor mâini, obicei oribil ce-l împiedica de la orice contact mai îndelungat cu oamenii. În momentul când și-a părăsit laboratorul și a venit în Franța, spre a se angaja ca șofer pe linia de autobuze Rouen-Verdurin, bolile de care suferea au dispărut dintr-o dată. Numai că starea lui de sănătate nu i-a fost de niciun folos, povestea bătrânul, pentru că într-o duminică și-a părăsit autobuzul, a urcat într-o mașină străină și a dispărut într-o viteză ametitoare spre Grenoble. Acolo, în munți, l-a ajuns moartea. A fost, găsit întins, fără nicio urmă de lovitură, într-o pajiște de pe masivul Saint-Rose. Autopsia n-a descoperit ceva precis, așa că actul de deces a notat doar o simplă și banală congestie cerebrală. Asupra cadavrului n-au

fost găsite decât două hârtii de o sută de franci și un aparat de fotografiat.

L-am descusut atunci și mai mult pe bătrân. Se lăsa greu convins să vorbească, neputând să înțeleagă că informațiile sale prețuiau cât aurul, pe care eram gata în orice moment să-l cheltuiesc spre a dezlega misterul acestui sfârșit. Într-un târziu, mai cu vorba bună, mai cu promisiunea că n-am intenția să mă ocup de descoperirile lui Ressort, pentru care bătrânul exprima un dispreț gălăgios, parcă spre a fi auzit de departe, l-am înduplecat să-mi scoată dintr-un cufăraș (vai, cu câtă prudență!) o scrisoare pe două pagini de la marele om de știință. Îi fusese adresată cu o zi înaintea morții și în ea era scris:

„Scumpe doctore, nebunia de a lăsa totul spre a mai vedea o dată măcar coloniile de *Br. Dr. Ress.* O vei înțelege lesne. Nu mai puteam trăi în situația care mi-a fost impusă. Nevoia de a cunoaște, sunt deplin conștient, trebuie plătită cu viața. Mă aflu de trei zile în munți și am avut ocazia unică de-a vedea ieri, de aproape, roiurile fantastice învârtindu-se deasupra capului la mai puțin de o sută cincizeci de metri. Am crezut că-mi ies din minți. Mă aflam în preajma pădurii Beauville, când am zărit în marginea orizontului un imens nor de argint, revărsându-și strălucirea rece asupra stâncilor sălbatice de la Perrigot. Am alergat preț de un ceas în acea direcție și am izbutit să mă strecor neobservat într-una din acele fisuri ce se adâncesc în trupul stâncilor. Norul era fantastic, plutea la câteva zeci de metri deasupra mea. Nu emitea niciun fel de zumzet, în schimb sclipirile sale, probabil datorate bătăii rapide a aripilor, produceau un curent de aer rece în toată zona, urmat de îndată de un suflu fierbinte, sulfuros, foarte spurcat, ce făcea respirația imposibilă. M-am afundat cât mai adânc în șanțul în care-mi aflasem adăpost, spre a mă feri de dogoarea ce creștea și care începuse să mă chinuie, în căutarea câtorva fire de apă proaspătă. A trebuit să mă târăsc într-o mocirlă, aflată sub un parapet, spre a putea respira. De acolo mi-a fost mai ușor să urmăresc spectacolul oribil al ofilirii, al degradării tuturor celor dimprejur. Norul cernea o cenușă

verzuie, ca o mușiță lipicioasă; sub ploaia ei, copacii urcând coasta dimpotrivă se topeau văzând cu ochii, ca lumânările de ceară. Pajiștea răcoroasă din vecinătate devenea cu fiecare secundă ce trecea o zgură, o leșie, un puroi fierbând mocnit. Nu se scurse mult timp și înseși stâncile falnice începură să bufnească surd, răscoapte de fierbințeală, răscolite de frământarea morții. Păsările încetaseră de mult să mai salte în aer, acum se târau muribunde, mânate orbește de spasmele sfârșitului, iar ici-colo ieșeau din afundurile pământului crustacee și reptile năucite de lumină, ca să-și ardă neîntârziat ființa în marile combustii ale aerului. Curând peisajul se întunecă în asemenea măsură din cauza scrumului și a acelei mușițe otrăvite, încât crezui că și soarele a fost măcinat de rugina morții. Spectacolul era îngrozitor, mintea nu-l poate cuprinde, dacă vrea să rămână întreagă, iar cuvintele nu pot nici pe departe să înfățișeze proporțiile concrete ale acelei morți definitive.

Ne-a plăcut să credem și, vai! cât ne-am putut înșela, că insectele acestea pot fi inteligente, animate de unele intenții benigne. Nimic rațional și nimic bun nu poate fi așteptat de la activitatea lor. Un dezastru de proporțiile celui pe care-l produseseră sub ochii mei nu poate lăsa să se înfiripe nicio iluzie, nicio speranță. Forță blestemată și oarbă, ea va ucide și va preface în scrum, fără șovăire, dacă nu vom ști să-i opunem voința noastră, tot ceea ce este viu pe suprafața pământului. Sunt convins. Toate caracteristicile pe care le-am descris în studiile noastre sunt doar amănunte înșelătoare. *Brachylopea dorsata-Ressort* e lipsită de orice caracter care s-o pună în rândul ființelor. Ea este Moartea însăși. Dar pentru a te apăra de ea, trebuie s-o cunoști îndeaproape, să o descrii, să-i poți reconstitui imaginea. Cum voi putea să descriu Moartea, în ce diabolice clasificări aș putea încerca să-i stabilesc însușirile, comportarea? Dar acest lucru *trebuie făcut neapărat,* deși este o întreprindere aproape imposibilă și, pentru că simt cum otrava mi-a pătruns în sânge, stingând în mine orice speranță de a supraviețui, vă implor pe voi, pe toți colaboratorii mei, să continuați, cu orice preț, cercetările începute.

Am reușit, cu eforturi de neimaginat, să cobor. Fără îndoială, sunt contaminat. Probabil că nu voi mai putea supraviețui nici până mâine seară. Îți trimit aceste rânduri pentru a te determina să reiei lucrările de la capăt. De voi putea supraviețui ascensiunii mele de mâine (pentru că voi mai urca din nou la stâncile din Perrigot), îți voi scrie în continuare. Adio".

Încercările mele de a-l convinge pe bătrânul ramolit să mă ajute, mai mult au eșuat. E plin de prejudecăți și de spaimă, ca de altfel și alți cercetători ce se preocupaseră cândva de influența coloniilor de *Brachylopea dorsata* asupra planetei noastre și care sunt mai curând înclinați să facă literatură pe marginea subiectului decât investigații științifice.

Am încercat să continuu singur, pe baza informațiilor pe care le posed, puține și incomplete, lucrările marelui, nobilului Charles Ressort. Dar îmi lipsesc mijloacele, sunt privit de mulți cu neîncredere și adesea cu inconștientă indiferență. Singurul rezultat la care am ajuns este de a fi descoperit în colțul unui tablou al lui Jeronimus Bosch, aflat la Muzeul național de artă antică din Lisabona *(Tripticul tentațiilor),* imaginea clară a unei insecte ce mi se pare a fi *Brachylopea dorsata-Ressort.*

În ciuda unei paralizii a brațului drept, survenită îndată după întoarcerea mea din Franța, sunt hotărât să-mi consacru tot restul zilelor studiului acestei probleme de mare importanță. Spre a putea găsi și mijloacele adecvate de cercetare, am solicitat reintrarea mea la Biblioteca Academiei, în postul pe care l-am mai deținut, unde cândva am aflat scrisoarea lui Ch. Ressort, cea care mi-a schimbat pentru totdeauna nu numai cursul vieții, dar și țelul ei final.

HORIA ARAMĂ

Absolvent, în 1954, al Școlii de literatură „Mihai Eminescu", Horia Aramă (născut la Iași, la 4 noiembrie 1930) lucrează apoi ca redactor la revistele pentru copii Luminița *(între 1954 și 1967) și* Cutezătorii *(din 1967). Debutase, încă în 1950, cu versuri pentru copii. Prin traiectoria urmată, de la „literatura pentru copii" la „literatura științifico-fantastică", dar mai ales prin simptomaticul fenomen al starturilor repetate, dintre care primul irelevant, Horia Aramă ilustrează o situație mai larg cunoscută în literatura română de azi: după ce semnase mai multe volume de nule versuri conjuncturale, asezonate „pentru copii", el debutează în* Science fiction *cu o povestire despre mutanți,* Omul care are timp, *apărută în* Colecția „Povestiri științifico-fantastice *(nr. 233/1964), care constituie „al doilea" și „adevăratul" debut al autorului de proză fantastică și, în acest context mai larg, al autorului de S*cience fiction dr*ept care este cunoscut cu prioritate, la ora de față, Horia Aramă. De altfel, el a rămas și în continuare, timp de un deceniu, unul dintre cei mai constanți colaboratori ai C*.P.S.F…*până la dispariția publicației.*

Povestirea de debut în Science fiction *a lui Horia Aramă,* Omul care are timp, *aducea una dintre primele abordări în literatura romană a problematicii mutanților, dar această problematică interesează, la Horia Aramă, în primul rând prin tangența pe care o implică la transferul de personalitate și la dedublarea eului - adevărata obsesie sau predilecție tematică a scriitorului, și nu doar în textele sale de* science fiction. *Căreia îi corespunde, în plan naratorial, dacă nu și auctorial, o mereu proaspătă disponibilitate mediumnică, o irepresibilă mobilitate de transpunere în alteritatea*

unor psihologii diverse, nu o dată antagonice, disjunctive, ireconciliabile. O posibilă metaficțiune pe această idee este povestirea Dispariția unui savant *din volumul de povestiri fantastice și științifico-fantastice* Pălăria de pai *(1974) - parabolă aplicabilă și behaviorismului epic, în care însuși Horia Aramă excelează: „locuit" tiranic, fără putință de împotrivire, mai întâii succesiv dar apoi concomitent, de eurile participanților unui conflict la care asistă întâmplător, „cunoscutul psiholog Harnag Străoneanu, creatorul celebrei metode «pune-te în locul lui» „, se dezintegrează, psihic și fizic, sfâșiat între atâtea imperative impulsuri disjunctive, se volatilizează pur și simplu, colaboratorii săi găsind pe locul unde se afla cu o clipă înainte eminentul savant, doar „un morman de îmbrăcăminte, caldă încă și care n-a avut când să se mototolească".*

În aceeași selecție (vol. Pălăria de pai), *pe care autorul a vrut-o desigur reprezentativă pentru evoluția sa de până atunci (1974), mai sunt reținute, din primul său volum de* Science fiction, Moartea păsării săgeată *(1966), alte două piese pe aceeași temă a transferului de personalitate* (Pălăria de pai *și* Pianul preparat), *iar din următorul său volum sf.* Cosmonautul cel trist *(1967) -* Cameleonul *și* Spirala vie, *piese care, alături de altele ce apar acum (1974) pentru prima dată în volum, ilustrează modul original și organic în care Horia Aramă știe face să „curgă" această temă într-o alta, xenobiologia (exobiologia), prima având vechi antecedente literare, a doua fiind acreditată relativ recent, prin* Science fiction. *Premisa minimală a oricărei ipoteze exobiologice constituind-o prezumarea unor inteligențe ne-antropomorfe, fără nicio altă determinare sau localizare, sediul acestei prezumate vieți inteligente, dezvoltate însă pe o altă filieră filogenetică decât cea umană, poate fi foarte bine și Pământul, nu numai alte planete, ori spațiul cosmic; cazul cel mai cunoscut de exobiologie „terestră" îl oferă, fără îndoială, literatura pe tema inteligenței delfinilor, eventual chiar a civilizației dezvoltate de aceștia (interferență cu tema sf a „lumilor paralele"), delfini pe care îi întâlnim și la Horia Aramă, în nuvela* Lumile stau de vorbă *din vol.* Cosmonautul cel trist, *reluată și în vol.* Pălăria de pai. *De altfel, atât xenobiologia cât și dedublarea eului pot fi întâlnite la acesta și separate „în stare pură", fără contaminări reciproce: xenobiologia în* Forma, Minciuna, Lumile

stau de vorbă *(toate din vol.* Cosmonautul cel trist), *dedublarea și transferul de personalitate în* Pălăria de pai și Pianul preparat al lui Electronicus *(din vol.* Moartea păsării-săgeată), *în* Triunghiul, Reminiscență, Hoțul de buzunare *(din vol.* Pălăria de pai). *Această din urmă serie însă, în virtutea exercițiului și prestigiului acumulate prin ilustra „carieră" a temei, gravitează mai mult spre fantasticul propriu-zis decât spre* Science fiction. *(Sau chiar spre* mimesis: *tot ca o istorie a unei substituiri de personalitate, dar „în cheie" realistă, poate fi citit romanul* Dumnezeu umbla desculț *(1968), lipsit însă de percutanța și de frapanța prozelor fantastice sau științifico-fantastice ale autorului, lipsit de strălucire în ciuda lustrului stilistic.)*

Menționabile, dintre prozele scurte citate mai sus, sunt mai ales Reminiscență *- prin insolitul sublimărilor freudiene în decor fanariot -* Pălăria de pai și Pianul preparat. *Dacă în* Pălăria de pai *doar pretextul* „științific" *în sine poate părea nemotivat (o pălărie purtând înregistrată în ea memoria altcuiva, restul, adică povestirea propriu-zisă, decurgând după o perfectă motivație logică și narativă, -* Pianul *preparat se transformă (pe urmele cunoscutei nuvele a lui Thomas Mann,* Mario și vrăjitorul, *pe care-o parafrazează ingenios în registru sf) într-o adevărată parabolă a demonismului puterii discreționare, pornind de la un pretext „științific verosimil și în sine: un pian înzestrat cu capacitatea de a induce forțat impulsuri psihice, prin biocurenți, folosit de iluzionistul Electronicus în scopuri de divertisment public, devine subit un odios instrument de manipulare și de tortură în masă, odată încăput pe mâna unui individ cu pulsiuni autocratice, dormitânde până atunci.*

Într-o perfectă simbioză, vom regăsi cele două consacrate teme sf - xenobiologia și transferul de personalitate - în mini-romanul cu suspens quasi-polițist Verde Aixa *(1976), unde supraevoluata nooplanetă vegetală Aixa capturează și donează expediționari umani descinși neinvitați pe solul ei, infiltrând apoi acești cloni, cu fizic identic dar cu personalitate schimbată, ca „agenți teleghidați" în rândul expediționarilor, pe care-i extermină astfel unul câte unul. De pe o asemenea nooplanetă vegetală, capabilă de inepuizabile performanțe mimetice, vor fi descins într-un banal ghiveci de pământ*

de pe Terra și sporii plantei ornamentale care poate lua prompt orice formă, duplicând orice obiect din proximitatea ei, animat ori inanimat, inclusiv capul și chiar privirea unui prea insistent observator (Cameleonul).

Fluiditatea regnurilor, care curg insidios și neliniștitor unul într-altul, derivă din aceeași obsesie a transgresiunii individuației, a transferului de personalitate ce debordează și asupra inanimatului, tensionându-l și animându-l din interior, infuzându-i o enigmatică și ambiguă „viață" latentă, o ascunsă prezență și o pândă mută - din care Horia Aramă știe scoate percutante efecte literare. Simpla proximitate ori contiguitate umană insuflă personalitate materiei, vii sau moarte, insuflă amenințătoare inițiativă proprie și vagă adversitate, nu numai regnului vegetal (Bomba, Peluza), *nu numai regnului animal* (Noua Cartagina, Vizitatori) *sau celui mineral* (Dorință, Greșeli de tipar), *dar și „regnului tehnologic", junglei de artifacte, aparate, mecanisme, dispozitive, sisteme etc. cu care omul modern s-a înconjurat, lucruri neînsuflețite și docile, dar care subit încep să dea alarmante semne de nesupunere, de subversiune, de surdă agresivitate, instaurând fie doar echivocul și suspiciunea, fie chiar tensiunea, deruta, uneori catastrofa, operând astfel acea ambiguă irupție a insolitului în cotidian care este semnalment sigur al fantasticului: în* Complotul, *circuitele telefonice fac sistematic legătura exact la persoana contraindicată; în* Spirala vie, *un splendid dar suspect material textil, „marinitul", poate strivi, contractându-se inopinat din proprie voință, corpul pe care-l îmbracă; în* Deturnarea, *avioanele se întâlnesc clandestin, zburând singure, fără pilot, pe un fantomatic aeroport pustiu, un neprevăzut intrus uman fiind fugărit pe pista de beton de un avion care-l „ia la ochi"; în* 31 martie, *încercatul și devotatul automobil personal complotează cu benzile de circulație pentru a transforma o simplă piață într-un labirint mișcător din care șoferul nu mai poate ieși; în* Plimbare în doi, *manechinele de ghips din vitrină ies noaptea la promenadă pe bulevardele pustii, iluminate feeric, ireal.*

Lucrurile neînsuflețite stau să prindă viață clandestin și să unelteasc mai mult sau mai puțin malefic, și în prozele „curat" fantastice din vol. Jocuri de apă *(1975), al căror decor exotic, „spaniol", catalizează această instabilitate a lucrurilor, a regnurilor,*

a tărâmurilor. Impecabilă în conciziune este povestirea Bazarul, *pe care acest volum o propune unei eventuale antologii a prozei fantastice românești. „Tăietura" strânsă, funcțională este, de altfel, caracteristică scrisului lui Horia Aramă în ansamblu, ca și operativa amorsare a frisonului insolitului.*

Gradul maxim de inventivitate și de intricație în explorarea transferului de personalitate îl atinge Horia Aramă în romanul sf Țărmul interzis *(1972), mai complex și în construcție și în tehnica narativă: naratorul își împrumută „vocea" unui eu fără nume, fără chip și fără trup, dar migrator la discreție (grație unui modest* gimmick *sf: un dispozitiv de declanșare a transferului, mascat în butonii de la cămașă) prin trupurile altora, alese acestea în funcție de ineditul senzațiilor (și al potențialului epic) pe care le promit. Asemeni „elfilor" extratereștri, ce pot fi întâlniți la Vladimir Colin, în* Sub alte stele, *sau la Mircea Opriță, în* Pregătind invazia, *terestrul* body snatcher *al lui Horia Aramă consumă fără saț trupuri, vieți, identități, în căutarea senzației de alteritate și de prospețime vitală.*

Concepute nu ca docte studii istorico-literare, ci ca un „jurnal de lectură" liber în sistematizare și mobil în asociații, cele două volume de eseuri asupra utopiei, Colecționarul de insule *(1981) și* Insulele fericite *(1986), instruiesc prin erudiție și cuceresc prin accentul de implicare subiectivă.*

Inclusă, mai întâi, în sumarul volumului Moartea păsării-săgeată *(1966), povestirea* Pianul preparat al lui Electronicus *este reluată apoi, cu titlul contras la* Pianul preparat, *în volumul* Pălăria de pai *(1974), de unde o reproducem; din același volum reproducem și povestirea* Deturnarea, *publicată acolo pentru prima dată.*

PIANUL PREPARAT

Ceea ce mă preocupă este
realitatea oricărei libertăți.
Thomas Mann

1

Roata evolua lent. Nacelele ușoare suiau, coborau, într-o ciudată horă verticală. Rotația lor solemnă, de sistem planetar, deplasa în noaptea de august perechi neastâmpărate. Mișcarea spițelor de neon marca timpul, ca un ceasornic al plăcerii. Cei care se instalau în cojile de nucă își luau un zgomotos adio de la cei rămași pe pământ, le făceau semne. Treptat, mișcarea îi despărțea de ei și o dată cu aceasta agitația se potolea. Oamenii deveneau tăcuți, se pierdeau în priveliște.

Roata cea mare se învârtea cu maiestate, ridicându-i printr-o mișcare calmă, plantându-i în noaptea incertă. Fiecare metru de ascensiune îndepărta perechea din nacela albastră de Babilonul artificial. Noaptea îi cuprindea dintr-un unghi mereu mai deschis.

Nimic nu-i stânjenise de-a lungul serii petrecute în Luna-park, dar acum percepeau diferit fastul industrial, se simțeau deasupra lui din toate punctele de vedere. Distracțiile ieftine, cele cu pretenții de rafinament, scăldate într-o lumină forțată, ațâțătoare, își pierdeau farmecul agresiv care-i subjugase, ordonându-se în plan, într-un sistem de forme complicat, dar finit, exterior, supus.

Noaptea câștiga teren, cuprinsese mai mult de jumătate din

sfera dimensiunilor înconjurătoare. Teritoriul rămas pradă luminii părea o piele de animal, un sagri miraculos care se comprima, se zgârcea.

Avansau în noapte, mereu mai încet, mai nehotărât, și tot astfel, nehotărât, se arătau primele stele, obscure, abia dibuind prin ceață, asistând la mișcările tot mai slab perceptibile ale animalului muribund, cu strălucirea în descreștere.

Apoi începu coborârea, de cealaltă parte a marelui drum circular. Coborau bucuros, regăseau cu plăcere sub ei, departe încă, dar tot mai aproape, lumea care era totuși a lor. Pielea de sagri se desfășura, copleșea împrejurimile, ocupa orizontul. Priveliștea se extindea, câștiga în amplitudine, deschizând largi brațe care tindeau să-i cuprindă, să-i integreze în materia clocotitoare. Dar aceasta nu mai deștepta în cei doi o senzație de teroare, veneau, dimpotrivă, către ea cu întreg elanul. Construcția orbitoare de sub ei creștea dincolo de orice limite, în detrimentul proporțiilor juste, creștea în fabulos.

Și deodată mersul încetă. Erau pe pământ. Totul intrase cu bruschețe în dimensiunile normale. Noaptea pierise, nicio urmă a stelelor nu se mai ghicea și nici roata cea mare nu era mai mult decât un arc de cerc. Săriră sprinteni din închisoarea nacelei albastre, bucuroși să-și regăsească anonimatul.

2

Nu există anonimat. Cei doi știau că nu-și pot afla condiția firească fără a-și relua identitatea. Aventura care le dăduse personalitate se încheiase. Cu atât mai bine. Modestul salt aerian întredeschisese, nedorit, o ușă către zone pe care nu le visaseră. Erau bucuroși să reîntâlnească limitele unei libertăți cunoscute, primitoare, săracă în exigențe.

Pe Greger îl înduioșa profilul grațios desenat al încă tinerei sale soții. La rândul ei, Hulda se gândea cu afecțiune la blondul Greger, soțul ideal, omul care-i asigura liniștea, dreapta premisă a stabilității. Greger era, de altfel, și funcționarul model, care nu avea a se teme că mâine va fi

concediat pentru că, scos din sărite de o dispoziție arbitrară a șefului, va încerca să-l convingă nesocotindu-i autoritatea. Alesese condiția executantului de carieră, care pe plan sufletesc pune gazonul din fața casei înaintea problemelor de importanță departamentală.

Își permiteau destul de rar, mai des totuși decât credeau cunoscuții care le admirau armonia domestică, asemenea escapade în doi, superficial adolescente, în care prietenul cifrelor își ținea soția de după gât.

În aceeași poziție înaintau și acum, plonjând în odihnitoarea lipsă de gândire pe care o presupune amuzamentul în comun, mulțumiți să alerge de la o baracă la alta, de la un stand de tir la unul de pescuit rațe de celuloid, trecând pe lângă o disputată „încercare a norocului" și un zgomotos teatru de păpuși automate, urmându-i pur și simplu pe cei dinaintea lor, râzând când se râdea și trecând mai departe când o făceau și ceilalți, fără nicio obligație.

3

Conformismul presupune însă disimulare. Soțul ideal avea oricând la îndemână o mică ironie inofensivă la adresa idealei sale partenere de viață, după cum ea însăși păstra cu grijă secretul cu ajutorul căruia conducea nava căsniciei lor, lăsându-i pe cei din jur să creadă că Greger este timonierul. Există asemenea perechi potrivite ca două jumătăți ale unui ou, perechi standard, posedând toate datele pentru a îmbătrâni împreună fără să depășească totuși cu o centimă cerințele strict necesare pentru o fericire de serie. Atingând cu bine jumătatea drumului vieții, cei doi vegheau să-și ajungă, făcând economie de sentimente și emoții, ferindu-se de foarte nou și de foarte vechi, de praguri și revelații, reușind, ca atâtea milioane de oameni, să trăiască printre miracole și cataclisme fără să întârzie la birou.

Se opriră în fața unei ciudate alcătuiri de cuvinte care scânteia deasupra unui mic teatru de pânză: pian preparat.

Reclama era construită cu exces de termeni tehnici, realizatorul instrumentului era numit „eminentul Electronicus”, aparatul: „o performanță în care secolul s-a depășit pe sine”. inscripțiile luminoase, imaginile mecanice, pe jumătate ermetice, menite să atâțe curiozitatea, creau un climat de încredere, evocau universul științelor pozitive.

Pian preparat? Stereoviziunea transmitea uneori concerte imposibile bazate pe alterarea bunului instrument prin adăugarea la rezonanța corzilor acestuia a tot felul de apendice metalice, de cristal și de altă natură, alese mai mult sau mai puțin inspirat, Hotărâți să guste din toate plăcerile lumii, împotriva prudenței și a lipsei de simț muzical, cei doi intrară. Plăteau astfel tribut unui snobism întârziat, Greger dintr-un fel de bruscă sportivitate care pretindea să nu ocolească nicio distracție, Hulda pentru că-l cunoștea pe Greger și fiindcă i-ar fi făcut plăcere să aibă ceva „tare” de povestit prietenilor a doua zi.

4

O estradă de aluminiu. O armătură de tuburi din același material, formând un schelet asemănător cu al unei insecte văzute dinăuntru, susținea epiderma textilă a sălii transportabile. Șirurile de bănci, coborând într-un modest amfiteatru, erau populate de un public eterogen. Se râdea, se mototolea cu degete nerăbdătoare ambalajul ingenios al dulciurilor populare. Zeflemiștii schimbau, peste capetele celorlalți, ironii pretimpurii la adresa spectacolului așteptat.

Răbdător, pe estradă trona un imens pian cu coadă, croit pe măsura scenelor cu o deschidere de cel puțin șaizeci de metri, oarecum stânjenit aici. Tăcea, grav, negru, unic obiect masiv în interiorul de jucărie.

Curând lumina estradei se intensifică și apăru „eminentul Electronicus”.

Cabotinajul clasic nu se mai poartă altfel decât verbal. Cert este că artistul apăru în scenă cu o mână în buzunarul pantalonilor și, sprijinindu-se cu cealaltă pe luciul pianului, ba și bătându-l ușor cu palma, ca pe un animal ascultător, vesti cu

o absolută degajare începutul spectacolului. Avea să demonstreze, cu voia celor de față, virtuțile unui instrument pe care l-ar fi considerat fantastic dacă nu l-ar fi construit cu mâna lui.

Urmă o scurtă echilibristică pe muchia de cuțit dintre un stil „științific" și unul „popular", în care timp încercă să explice principiul instrumentului său.

Începu prin a vorbi despre rolul biocurenților în viața fiecăruia. Pe o cale destul de încâlcită, pe care nu vom încerca s-o refacem, ajunse la formularea ideii că la urma urmelor diversele stări de spirit sunt declanșate prin anumite - semnale. După ce preciză cu modestie că-și consacrase viața, cel puțin până atunci, studierii și clasificării semnalelor și stărilor psihice care corespund unora dintre ele, sublinie că realizarea experimentală a unor metode prin care stările cu pricina să poată apărea la comandă fusese numai o chestiune de geniu practic.

În acest moment lovi din nou cu palma crupa armăsarului negru cu care se pregătea să pornească la drum, pentru a sugera că se apropie clipa când se va înțelege legătura dintre preludiile sale oratorice și „pianul preparat". Într-adevăr, cu aceeași simplitate comunică faptul că o mare gamă de circuite electronice acordate pe stările de spirit sus menționate se aflau în corpul de lac negru, putând fi puse în funcțiune printr-o simplă apăsare pe o clapă. Astfel, aparatul său se dovedea un veritabil pian al sentimentelor, al senzațiilor, al pornirilor celor mai diverse.

În acest moment părăsi culisele pentru a se înfățișa publicului o vivace domnișoară brunetă, partenera sa.

După ce o instală într-un anume unghi față de pian, cam în prelungirea cozii, explicând că într-acolo este orientată „bătaia" aparatului, Electronicus anunță pe un ton ridicat începutul experimentului.

Pierduți în mulțime, Greger și Hulda se mișcară pe locurile lor, încercând o ultimă corectare a poziției înaintea cursei hotărâtoare, și-și lungiră gâtul ca toată lumea, gata să asiste, nu fără o secretă strângere de inimă, la tot ce putea fi mai

neașteptat.

Cu degetul gros al stângii în răscroiala vestei, Electronicus se aplecă elegant și atinse o clapă. Se auzi un *la* mediocru și, drept acompaniament, domnișoara vivace ridică din umeri. Gestul părea perfect natural, era însă departe de a exprima indiferența pentru cele ce se conspirau împotrivă-i, constituind, din contră, un prim efect al artei maestrului. Apăsarea repetată, în ritm capricios, a clapei și realizarea ireproșabilă, în același ritm, a ridicărilor din umeri provocară în sală primele uimiri.

Pianistul trecu la un exercițiu mai avansat. Atinse o altă clapă, a lui *și*, făcând-o pe tânăra lui colaboratoare să se ridice de pe scaun. Un alt sunet o făcu să șadă. Pentru variație, un nou ton îi propuse să izbucnească în râs, ceea ce ea execută conștiincios. Electronicus își sporea însă pretențiile. În clipa imediat următoare el comandă plânsul și întreaga sală putu să se convingă de instabilitatea sufletului feminin, cu atât mai vârtos cu cât alternarea râs-plâns, părând amuzantă, fu prelungită vreme de un minut.

Sala oscila între două ispite, tinzând să imite pe rând fiecare dintre cele două acte, dar, cum nu i se dădea timp să se contamineze temeinic, rămânea în expectativă. Un *sol* retezat încheie virtuoasa execuție muzicală, încununând-o cu o reprezentativă cascadă de râs. Spectatorii izbucniră spontan în aplauze. Comentarii cu glas tare și interjecții admirative apreciau pozitiv eforturile artiștilor.

După scurgerea primului val de aplauze, pianistul se întoarse și mai hotărât către instrument, pornit să-și zdrobească publicul ori să piară. Judecând după mișcarea extrem de vie a ochilor brunetei în orbitele lor violent conturate, tânăra știa ce-o așteaptă, bucurându-se, altruist, pentru cei din sală.

5

Urmă, într-adevăr, ceva ieșit din comun. Era un număr care

s-ar fi putut intitula „Julieta”. Pe baza unei partituri dinainte pregătite, fu interpretată o lucrare al cărei principal conținut îl formau bucuriile și durerea iubitei lui Romeo, viața și moartea ei. În straniul acompaniament format din sunete izolate, repetate succesiv, asociate apoi cu altele în dezvoltări aproape muzicale, tânăra se transformă într-o fecioară știutoare și candidă totodată, șăgalnică și gravă. Era de necrezut. Domnișoara cu ochii încondeiați, fără măcar să renunțe la machiaj, devenise o alta, era Julieta, o anume Julietă, simplificată poate, schema unei Juliete, o schemă posibilă însă, ori chiar întâlnită pe scenă într-o viziune mai puțin reverențioasă față de intențiile marelui Will.

Fata se pierdu într-un dans al freneziei de a trăi din care n-o întrerupse decât solemnitatea apariției lui Romeo. Evenimentul putu fi urmărit pe fața tinerei, care se concentră pentru a ghici viitorul sub masca ce i se înfățișa…

Urmă dragostea. Atmosfera se modificase în întregime. Artă sau exhibiție, cele ce se petreceau pe scenă convingeau. Tânăra se dovedea capabilă să transmită nuanțe de sentiment foarte exacte fără a se ajuta de vreun text și fără arsenalul clasic al mimei. Gesturile și rarele interjecții porneau din convingere intimă, erau nu instrumente ale convenției teatrale, ci moduri de trăire sinceră a sentimentului comandat. Ochii îi străluceau, într-adevăr, figura îi devenise luminoasă, chiar angelică, împotriva datelor ei naturale.

După euforia inițială a dragostei, Julieta cunoscu durerea. Fu dezolată, se revoltă, făcu apel la șiretenie și calcul. Traversă delicat arpegiul suitor de la înțelegerea adolescentă a iubirii la dorința adultă, coborând apoi de la fericire la singurătate, neliniște, suferință.

Julieta aflase o liniște înșelătoare. Un calm tenebros o mână cu o hotărâre irevocabilă spre o limpede rezolvare a conflictului. Cu obrajii trași, cu ochii goi, cu o tristă și înțeleaptă maturitate în suflet, Julieta… muri.

Sala rămase încremenită. Pianistul însuși, cu mâna uitată pe ultima clapă a simfoniei sale, privea uimit spre aceea căreia-i împrumutase un peisaj interior care îi depășea pe amândoi.

Fata era și acum acolo, un chip ascuțit, palid, o frunte umbrită, cu ochi rătăciți în priveliști nepământene, paralizante, ea însăși o prezență neverosimilă, de mit.

Greger fu primul care-și aminti elementul spectacular. Aplaudă, și barbaria zgomotului rupse vraja. De peste claviatură se ridică un obișnuit al succeselor, cu un surâs foarte sigur de sine. Consumată, trădând o jenă impersonală, ca după un strip-tease, reapăru și tânăra vivace cu ochi încondeiați, de care toți cei de față uitaseră cu desăvârșire. O plecăciune și câteva bezele hollywoodiene deconcertară pe ultimii romantici, care, oftând, se mulțumiră să-și adauge aplauzele întârziate la ale celor mai harnici.

6

Odată numărul încheiat, Electronicus mătură cu privirile sala, care, la picioarele înaltei sale staturi, semăna mult cu o perie dreptunghiulară. Cu brațele larg îndepărtate de corp, el invită pe scenă, drept ultimă parte a exhibiției, orice persoană care ar fi dorit-o. O făcea, spunea el, pentru a demonstra lipsa oricărui șiretlic. Domnișoara vivace era, ce-i drept, antrenată, însă cu oarecare aproximație oricine ar putea repeta experiența. Înțelegând reținerea acelora care nu ar fi primit să devină un instrument docil în mâna unui Electronicus necunoscut, aici avu un surâs fin, inventatorul invită pe scenă o pereche, un cuplu care să probeze în colaborare posibilitățile pegasului negru.

Sala chicoti amuzată, nimeni însă nu se grăbi să primească. Electronicus trebui să stăruie. Și, stăruind, întâlni privirea lui Greger. Citi în ochii lui un mesaj încurajator. Trădau o dorință abia reținută de a avea acces la marea jucărie de lac strălucitor. Drept care omul de pe scenă se crezu îndreptățit să-l arate cu degetul.

Invitat personal, cu belșug de gesturi și într-un stil prolix, Greger se ridică în picioare. O furtună de aplauze îl încurajă. O prinse de mână pe Hulda fără să asculte protestele ei plate.

Bunul ei simț îi părea o enormitate, îl făcea să surâdă. Sub această elitră de pânză cu nervuri de aluminiu domneau alte legi, cum de nu-și dădea seama? Cu o nepremeditată atitudine părintească o trase ușor după sine și ea ascultă, ieși după el din rândul unde șezuseră, îl urmă pe scenă.

Un elan interior, subconștient, îi șoptea lui Greger că este de datoria lui să facă față situației în mod onorabil. Seara lor de libertate, consacrată zeului distracției, trebuia încheiată într-un spirit de consecvență. De altfel nu întrevedea niciun chip de a se eschiva, iar pe măsură ce se apropia de estradă era tot mai convins că se poartă așa cum trebuie. Avea în buzunar un bilet de intrare, era deci în drept să se bucure de tot ce intra în preț.

Pe scenă, plasată avantajos de volubilul Electronicus și trezindu-se în văzul tuturor, Hulda se regăsi brusc, aflându-și un echilibru aparent în mina serioasă pe care o arboră. Cât despre Greger, acesta brava de parcă o viață de om nu făcuse altceva decât să evolueze pe estrade.

Se făcu tăcere. Proprietarul pachidermului electronic coborâse în sală, unde, cu mâinile în șolduri și sincer curios, aștepta.

Greger își drese glasul, de parcă s-ar fi pregătit să vocalizeze, și, după o îndelungată șovăială, apăsă o clapă.

Hulda aștepta, încordată, să înfrunte forța irezistibilă a unei voințe străine. Nimic de felul acesta nu apăru. Fu sincer dezamăgită, drept care… bătu din picior.

Greger o privi bănuitor. Se temu că fusese o manifestare spontană și repetă. Hulda repetă, la rândul ei, gestul. Bărbatul apăsă iar și iar aceeași clapă, cu atenție și încăpățânare. Execuția mecanică a comenzii sale de către iubita lui Hulda îl înduioșă. Se simțea bun, recunoscător.

Ceea ce îl uimea totuși era senzația de firesc. I se părea normal ca Hulda să-l asculte, așa cum brațul îi asculta creierul, și asta era nemaipomenit. De altfel, tot ce se afla în jur, luminile, oamenii, Electronicus, totul era orientat către el, totul îl asculta, îi punea în valoare prezența. Hulda își făcea cu strălucire datoria. Era mândru de ea.

Sunetul, gestul deveniseră monotone, peria

dreptunghiulară aștepta altceva, dar Greger nu înțelegea. O încântare nemaicunoscută îl cuprinse. Hulda se dovedea la înălțime, sala îl copleșea cu atenția ei. Îi iubea pe acești oameni atât de buni cu el, li se simțea obligat. Nu le putea mulțumi decât continuând să lovească, tot mai convins, mai energic, stăpân pe sine, clapa miraculoasă, determinând-o pe biata femeie să bată pe scenă un step îndrăcit, fără să aibă aerul că o face împotriva voinței.

Docilitatea ei îl fermeca pe Gregor. Cât despre pian, jucăria funcționa într-adevăr și se afla în puterea lui.

Simți dorința să încerce toate clapele, să le aleagă, să le suprapună, să le combine cât mai ingenios. Cu ochi mari, cu un surâs pe toată fața, își reluă jocul, nevinovat, însuflețit ca un copil. Albe și negre, la îndemâna mâinilor sale febrile sau departe, la marginile claviaturii, degetele de fildeș ale instrumentului îl solicitau concomitent, iar el se străduia să răspundă apelului lor, întinzându-se după ele, oriunde s-ar fi aflat, făcându-și un merit din a asocia extreme cât mai greu de atins. Era un artist, un virtuoz, un performer în orice caz. Condiția sa diurnă se ascunsese, departe, în ultimul rând, mai departe, în spatele draperiei de la intrare, pierdută, desființată. Uitase s-o urmărească pe Hulda. Aceasta se contorsiona în mișcări de nealăturat, trecând în grabă prin stări sufletești și reacții contradictorii, care, în viteza cu care se succedau, îi lăsau femeii doar impresia unui cenușiu dens.

Instrumentul pe care-l stăpânea i se prezentă dintr-o dată lui Greger într-o altă lumină. Era o recompensă, una meritată, un drept al său, o compensație pentru tot ce fusese insatisfacție în viața sa. Pentru studiile la care nu avusese acces, pentru cariera pe care nu o realizase, pentru cărțile nescrise, pentru invențiile neînfăptuite, pentru expedițiile în țări neumblate pe care nu le întreprinsese, pentru femeile, banii, fericirea la care nu ajunsese.

Greger își aminti de Hulda. Ridică privirea și tresări văzând grotescul spectacol ce i se înfățișa. Abia în acest moment înțelese ce forță nemăsurată poseda. Se simți stimulat ca un sportiv. Trase aer în piept, ridică mâinile și, cu o strălucire

nouă în ochi, izbi clapele voluntar, dureros, lacom să transmită umbrei din fața pianului expresia brutală a voinței sale. Sorbea cu o plăcere neimaginată supunerea absolută a celei care adesea îl domina pe coordonatele ce-i uneau.

Femeia care-și permitea să glumească vorbind despre ocupația lui, aceea care-l înjosea sistematic, abia acum își dădea seama, tăindu-i aripile, subjugându-i personalitatea, femeia trebuia pedepsită.

Niciodată n-ar fi crezut că este capabil s-o facă. În posesia puterii, devenise un altul.

Peste ochii femeii se lăsă un văl gros și totul dispăru în neantul leșinului. Căderea ei și stupoarea sălii nu determinară decât o sporire a înverșunării lui Greger. Ea refuza să execute, se revolta, înceta să se supună? Asta n-avea să admită! Omul continua, tot mai înverșunat, să izbească peste degete monstrul de lac negru, convins că în felul acesta va învinge rezistența, inerția ei, obstrucția gălăgioasă a sălii.

Câțiva încercară să se opună, protestând cu energie. Îngrijorat de soarta pianului, Electronicus venea în goană.

Dar Greger nu se temea de ei. Sări în picioare, se opinti din răsputeri și împinse instrumentul cu bătaia asupra sălii. În secunda următoare izbea, în culmea surescitării, clapă după clapă, râzând în hohote.

Parterul se ridică în picioare, se așeză zgomotos, se ridică din nou, repetând absurd mișcarea ca o clasă indisciplinată, sancționată astfel. Greger râdea din răsputeri. Sala ridică, unanim, mâna dreaptă (în afară de stângaci!), desenă în aer un zbor de insectă, strigă în cor vocala o și făcu alte asemenea năzbâtii într-o atât de severă uniformitate și cu un aer atât de convins încât râsul oricui ar fi fost cu totul îndreptățit.

După ce depăși paroxismul, în vreme ce continua, mecanic, violentarea claviaturii, Greger începu să-și piardă suflul. Criza trecea. Curând își dădu seama că se află într-o situație fără ieșire. Era cu neputință să continue la infinit. Să înceteze, era primejdios. Se și vedea înșfăcat, lovit, brutalizat, călcat în picioare de către cei care - pentru cât timp încă? - se aflau în puterea lui.

Transpirând abundent și gâfâind, căuta febril o soluție. Optă pentru o clapă care impunea un exercițiu istovitor, un fel de săritură pe loc. Perseveră asupra ei până când primele victime căzură, neputincioase, insensibile. După încă două-trei minute socoti că toți trebuie să fie la pământ, epuizați, sfârșiți. Și atunci, cu o viclenie de alienat, în vreme ce lansa un ultim apel al demenței, își făcu vânt printre ei, către singura ieșire vizibilă.

Calculase bine. În câteva secunde era afară, unde izbuti să ia un aer degajat, având grijă să se îndepărteze rapid.

În urma lui, sala începea să-și revină. Peste un sfert de oră nu mai rămăseseră decât puțini curioși care-l consolau pe bietul Electronicus, cufundat într-un prim control al instrumentului său. Câțiva se ocupau de Hulda, pe care o aduseseră în fire, fără a-i putea explica ce se întâmplase. Mai mulți se oferiră s-o conducă acasă.

Undeva, printre siluetele de neon din Luna-park, Greger mai rătăcea încă, fără gânduri, purtând în suflet ecoul unui zbucium neînțeles, al unei mari satisfacții și al disperării. Trecu pe lângă spițele de neon ale roții celei mari cu straniul sentiment că nu de mult avusese alături un obiect, o ființă, un bun personal pe care-l pierduse. Evitând să privească cercul rotitor, sever ca un ochi, se îndepărtă grăbit, trecând ca un cuțit prin aluatul mulțimii, prin lumina vâscoasă, prin zgomotul ca o avalanșă neagră.

DETURNAREA

Un avion în zbor este o mică lume în formă de fus având ca sprijin câteva linii imaginare: legăturile prin radio. Caracterizarea rămâne valabilă și în cazul celor mai grandioase exemplare ale faunei aeriene. O clădire se continuă în solul în care este plantată, în peisajul care-o înconjură, tangibil, în aerul de dincolo de ferestre, gata să dea buzna. Un avion în zbor nu mai are nimic terestru. Este ceva frumos, un, monstru inteligent care ne-a înghițit și, dacă ne duce acolo unde am vrut, o face pentru a râde încă o dată de minusculii săi suverani.

Aceste gânduri le-am notat în prima parte a zborului meu, înainte ca evenimentele să se declanșeze. Plutea totuși ceva în aer, o neliniște pe care am recepționat-o fără să-mi dau seama și căreia, involuntar, i-am dat glas în rândurile de mai sus. Soarele se pregătea să apună a doua oară, căci mai asfințise o dată, pe aeroport, un sfert de oră înaintea decolării.

Să fi fost din cauza altitudinii? Panica organismului smuls cu prea multă bruschețe din somnolența sa cotidiană? Alterarea culorilor, firească în imperiul aerului rarefiat? Feeria rece, fără bucurie, a crepusculului în stratosferă? Chipul de mască, rigid, al Pământului, cu cicatrice inexpresive, străine? Trebuia să fac un efort ca să-mi spun: acolo, jos, viața nu a încetat, peisajul nu a murit, orizontul nu s-a curbat, apele curg, șoselele sunt despicate de mașini, orașele duduie. Era greu de crezut.

Apusul se consumase, în sfârșit. Acum pluteam într-o incertitudine murdară, ca o apă în care este noapte.

De unde a pornit? Din ce colț al avionului? Cine a început? De la un timp am observat ici-colo capete care se apropie ca să-

și transmită o informație. Șușotelile mă împresurau. Am continuat să cred că sunt victima imaginației până când vecinul meu din stânga, după ce mă privi de câteva ori analitic, mă puse la curent cu discreție:

— Suntem deturnați.

Am privit în jur. Zborul continua calm. Pe aripi, luminile normale. Mi-am privit vecinul cu îndoială.

— Nu vedeți? Am schimbat ruta.

Nu vedeam. Cum aș fi putut să văd? Nu se distingea nimic. Am ridicat din umeri a resemnare.

Agitația creștea însă. Cei peste o sută de pasageri erau acum la curent cu toții. Ca un făcut, niciun însoțitor nu venea să alunge temerile, să anuleze zvonurile. Ba, de la un timp toate uniformele dispărură. Faptul nu trecu neobservat. Schimbul de informații se intensifică și pierdu în discreție. Se vorbea pe șleau despre deturnare, neputându-se preciza însă nici identitatea făptașului sau a făptașilor, nici noua destinație. Fără voie am început la rândul meu să compar orele scurse cu itinerarul și să descopăr inadvertențe convingătoare.

Neliniștea rămase între limite acceptabile până în momentul în care cineva, un bărbat în costum negru - ciudată vestimentație de voiaj, mi-am spus văzându-l -, sări din fotoliu strigând:

— Uitați-vă! Acolo! Au sărit! Încă unul!

Pasagerii se îngrămădiră la ochiurile de geam prin care privea noaptea. Câteva persoane aflate în poziție favorabilă raportară că echipajul s-ar fi salvat cu parașutele. Detaliu convingător: purtau mantalele uniformei și măști de oxigen.

Noutatea dizolvă ultimele rețineri. Câțiva începură să bombardeze cu pumnii ușa metalică ce ducea spre inima avionului și unde se ascundeau răufăcătorii. Ușa nu cedă și nimeni nu apăru dindărătul ei.

— Dar noi ce facem?!

Această întrebare îl chinuia pe fiecare, indiferent dacă panica lui contribuia sau nu la concertul de țipete care se dezlănțuise.

Într-adevăr, ce era de făcut? Probabil, de așteptat. Undeva

trebuia să aterizăm, nu-i așa?

Logic. Dar panica nu admite logica. În curând câteva persoane pline de spirit de inițiativă hotărau că, de vreme ce echipajul se salvase sărind, nu puteam decât să-i urmăm exemplul. Faptul că nu cunoșteam poziția avionului nu părea să-i descurajeze. M-am urcat pe fotoliul meu ca să le strig acest adevăr. N-am fost auzit nici de vecinii mei din dreapta și din stânga. I-am scuturat de revere, vorbindu-le de la o distanță de cinci degete. Nu m-au înțeles. Atunci m-am liniștit. N-au decât să sară cu toții, mi-am zis. Eu vreau să aterizez.

Astfel mi-am zis, dar n-am crezut nicio clipă că se vor apuca să sară ca muștele cu amărâtele alea de parașute pentru pasageri, cu bărcuțele de plastic pliate în care era atât de greu să ai încredere, toate acestea pe un ger polar. Când am rămas literalmente singur, înghețat și aproape sufocat, m-am târât până la ieșirea de siguranță rămasă deschisă și am închis-o, cum m-am priceput. M-am ghemuit apoi sub un morman de haine uitate, să mă încălzesc. Am adormit astfel.

M-am trezit când a început coborârea. M-am repezit la o fereastră. În zare se vedea o lumină terestră. Mi-am frecat mâinile de încântare. Nenorociții, mi-am spus, cine știe în ce ocean s-au înecat.

Aeroportul nu-mi era cunoscut. Asta nu însemna nimic. Nu sunt un *globe-trotter.* Avionul atinse cu bine pista, rulă printre tot felul de aparate de zbor, dincolo de care se ivi clădirea aerogării. Reflectoarele răspândeau o lumină puternică. Avioane de toate gabaritele apăreau de pretutindeni. Aveau însă un aer ciudat.

Nicăieri nu se zărea țipenie de om. Era, într-adevăr, târziu în noapte, dar aeroporturile, știam eu, nu se orientează după soare. Avionul nostru rulă astfel până în fața aerogării, unde execută o rotire elegantă și se opri.

Mi-am luat geanta de mână, haina de piele și m-am postat în dreptul ieșirii. Trăgeam totodată cu ochiul, dornic să văd cine apare dinspre „puntea de comandă". Nicio mișcare. Aerogara părea pustie. Și nimeni nu aducea o scară!

În cele din urmă am redeschis ieșirea pe care săriseră

tovarășii mei de călătorie, am calculat înălțimea față de sol și, legând între ele câteva centuri de siguranță, am coborât.

Aeroportul era într-adevăr pustiu, dar nu lipsit de mișcare și zgomot. Motoarele mai multor aparate erau în funcțiune. Un avion începu să ruleze încet și se îndreptă către pista eliberată de noi. Cum trecea chiar prin fața mea, am putut să constat nu numai că în interior nu se afla niciun pasager, dar și că locurile piloților erau goale. Luminile colorate pâlpâiau însă conform regulamentelor internaționale, iar manevrele fură executate cu brio. În curând aparatul se opri pe pista strălucind orbitor, ambală motoarele, începu să ruleze, luă viteză și decolă, pierind în noapte.

M-am îndreptat spre botul avionului meu. În cabina de comandă - nimeni. Dacă deturnarea avusese loc, cine o făcuse?

Am luat-o spre aerogară, căutând din ochi numele orașului în care ne aflam. Dar pe clădirea semeață se vedea, ca un pleonasm, numai silueta stilizată a unui avion.

Am trecut în revistă elegantele săli de așteptare în care ar fi trebuit să zumzăie lumea. Erau goale, deși toate ghișeele se scăldau în lumină. Curând am descoperit pe un perete întreg indicatorul electronic al sosirilor și plecărilor. Aterizarea avionului meu fusese și ea înregistrată.

Deodată am tresărit! Un glas omenesc! auzisem un glas! Se anunța aterizarea iminentă a avionului de Bruxelles. Am deschis la întâmplare câteva uși, dincolo de care nu se ascundea nimeni. Atunci am ieșit să asist la aterizare. Ea avu loc după tipicul cunoscut, numai că nici acest aparat nu aducea vreun pasager și nu era condus de nimeni.

Mă întrebam ce se întâmplă. Mă mai întrebam unde sunt și ce semnificație au toate acestea. Se făcuse târziu, plecasem de peste șase ore, mi-era frig și foame. M-am întors în clădirea aerogării și m-am lansat într-o inspecție metodică. Nimeni, nicăieri. Totuși, mi-am spus, în cele din urmă trebuie să dau peste fata care anunță sosirile și plecările! N-am găsit decât un automat.

Am ieșit iarăși în noapte. Începeam să-mi pierd controlul. M-am postat în fața avionului meu cu mâinile în șolduri și mi-

am strigat indignarea și furia. Botul strălucitor de plexiglas mă privea de sus, demn, superior. Nu cumva ironic? Scrâșnind din dinți, am ars un picior într-un pneu masiv. Nicio reacție, cel puțin în primul moment. Căci în minutul următor avionul făcu, lent, o întoarcere, astfel încât să-mi vină cu botul în față, după care porni către mine. Am dat înapoi. Impersonal, uriașul nu era mai puțin înspăimântător. Ce avea de gând? M-am pomenit fugind, urmărit fără grabă de golemul metalic. Lumina reflectoarelor se izbea rece de aliajul alb și mă fulgera. Avioanele aflate în repaus pe pistele secundare mă priveau. Alergam pe betonul pustiu urmărit de pasărea fără viață și încercând să nu mă gândesc la viitor.

Deodată avionul se opri. M-am oprit la rându-mi, gâfâind. Motoarele fură ambalate. Imbecilul de mine! Aparatul se pregătea să decoleze! Aveam să-l pierd!

Am rupt-o la fugă. Am izbutit să mă cațăr pe scara mea de centuri legate între ele. Mai strângeam nodurile celor cu care legasem ușa ieșirii de siguranță, când avionul se puse în mișcare. Am decolat normal și în curând ne aflam la o înălțime considerabilă. Eram hotărât să nu dorm, să urmăresc mersul lucrurilor, dar îmi dădeam seama că nu aveam să rezist. Am cotrobăit prin bagajele părăsite și am găsit câte ceva de mâncare. Peste un sfert de oră dormeam dus.

În zori aterizam la destinație. Nu m-am liniștit până nu am recunoscut clădirea aerogării. Aeroportul era, slavă Domnului, plin de lume. Pe șosele se întreceau automobilele. Eram fericit să mă regăsesc între ai mei.

Scara a fost trasă. O stewardesă nostimă îmi surâse. Am coborât în grabă și m-am pierdut printre pasagerii care făceau ca aeroportul să pară un furnicar. Nu aveam nicio poftă să fiu întrebat ce se întâmplase cu avionul care se deturnase singur. M-am mulțumit să-mi confrunt ceasul cu cel din holul aerogării. Mergea perfect.

MIRON SCOROBETE

Născut la 1 mai 1933, în comuna Răchitova din județul Hunedoara, Miron Scorobete a absolvit în 1957 Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, lucrând apoi ca redactor la revista Tribuna *din același oraș (între 1957 și 1970) și la Studioul de Radio Cluj (între 1970 și 1983). Debutase cu poezie, încă în 1954 (în revista* Almanahul literar *de la Cluj), volumul de debut,* Manuscris *(1962) era tot un volum de versuri, i-au mai urmat apoi și altele la fel, astfel încât, atunci când și-a făcut intrarea în* science fiction *(cu povestirea* Masca, *publicată în* Colecția „Povestiri științifico-fantastice", *nr. 276/1966). Miron Scorobete era deja cunoscut ca poet; de altfel, el continuă și azi să fie considerat în primul rând poet, și abia apoi scriitor sf „specializat", aceasta în ciuda celor trei volume de povestiri și nuvele sf publicate între timp. Volume ce-i atestă însă, peremptoriu, apartenența marcată la sf-ul românesc, și anume - la „generația de mijloc", care a dominat deceniul al optulea, când au apărut toate cele trei volume de* science fiction *ale lui Miron Scorobete.*

Din primul volum, Femeia venită de sus *(1971), reține atenția nu atât nuvela omonimă - în care științifico-fantastic rămâne doar pretextul pentru a supune dezavuării manifestările unui spirit gregar și agresiv cât se poate de nefictiv -, cât nuvela* Abatele, Piticul, papagalul și pisica, *devenită ulterior (1976), într-o formă revăzută,* Nesfârșitele necazuri ale piticilor. *Viziunea de coșmar a unei umanități intrate, fără cauze cunoscute și deci fără remediu, într-un proces involutiv de micșorare, de pipernicire, de reducție sau de contracție a dimensiunilor corporale, în contrast cu care dimensiunile spațiului ambiant și ale obiectelor, rămase neschimbate,*

par a se dilata strivitor, este, în esența ei, o viziune terifiantă, copleșitoare, generatoare a acelei pleasure în pain *din care se decantează emoția estetică a sublimului (precum într-un „clasic" film sf al anilor '50 pe această idee,* The Incredible Shrinking Man, *ecranizare a unui roman sf de Richard Matheson). Nu acesta va fi însă spiritul în care scriitorul nostru va trata extrapolarea aceleiași „idei sf". Asociat epicului, terifiantul ar fi presupus tensiunea unui strict crescendo (sau decrescendo) al acumulării, al escaladării, al progresiei geometrice implicate într-un asemenea proces, precum și o asperitate geometrică a muchiilor, a episoadelor, a contururilor realului. Nimic din toate acestea, însă, în* Nesfârșitele necazuri ale piticilor, *unde, dimpotrivă, coșmarul își pierde virulența, destinzându-se într-un abandon oniric, pe alocuri grotesc, pe alocuri anamorfotic, patoplastic, prin înmuierea și lățirea muchiilor, printr-o laxitate și lichefiere a contururilor realului care este, funciarmente, lirică. Ineditul caligrafiei ronde, acolo unde ne-am fi așteptat mai mult la o scriere ascuțită, face condimentul și „slăbiciunea"* Nesfârșitelor necazuri ale piticilor.

Cum am mai spus, între registrul grav, propriu problematizărilor, și registrul ludic, rezervat parodiei și humorului, poate fi identificată una dintre axele bipolare pe care pivotează întreaga diversitate a științificțiunii românești actuale. Diferențe și nuanțe specifice ne întâmpină însă la tot pasul, pe parcursul, practic inepuizabil, dintre cei doi poli ai acestei imaginare axe. Amuzamentul pe seama inofensivei manii a „farfuriilor zburătoare", de exemplu, poate fi întâlnit și în povestirea Crâncena luptă dintre „ate" și „abile", *care dă titlul celui de-al doilea volum sf (1976) semnat de Miron Scorobete, precum și în principala scriere sf a unui alt prozator clujean, Leonida Neamțu - nuvela* Blondul împotriva umbrei sale *(1973); incisiv și coroziv la acesta, amuzamentul devine însă indulgent și benign la Miron Scorobete, în* Crâncena luptă dintre „ate" și „abile" *- titlu-capcană, menit a capta, sau a captura „pe nevăzute" atenția amatorilor de spectaculos și „senzații tari"; așteptare ce se va vedea însă repede înșelată, căci nu e vorba decât de o „crâncenă" dispută oratorică, de la tribuna unui clandestin sinod ecumenic al închinătorilor ufologiei, „Congres Mondial" ținut pe ascuns și chemat să se pronunțe decisiv asupra unui ireductibil*

filioque *ce amenință să dezbine monolitismul credinței comune: trebuie considerate O.Z.N.-urile drept „obiecte zburătoare neidentificATE", ori drept „obiecte zburătoare neidentificABILE"? Singurul profan sau păgân necredincios - un ziarist pătruns prin fraudă în somptuoasa sală* a *hotelului sudamerican unde se ține sub alt pretext numitul Congres Mondial, cu gândul de a vâna niscaiva „subiecte grase" pentru ziarul său - se vede subit și fără voie instalat în aureola de apostol al ufologiei, întrucât este singurul care remarcă, rătăcind cu ochii pe tavan din plictiseală, prezența unui fatidic U.F.O. În chiar sala congresului, singurul „ales" deci, care „a văzut cu ochii lui", căruia* ei *„i s-au arătat". „Așteptarea frustrată" semnalează intenția comicului, dar în rar uzitata simbioză a parodiei cu lirismul, acesta din urmă va câștiga net ascendentul, căci Miron Scorobete nu este, ca Leonida Neamțu, un flegmatic, ci - temperamental - un melancolic, deci - literar - un liric.*

Infuz în orice pagină de proză pe care-o scrie poetul Miron Scorobete, lirismul își pune în valoare virtuțile mai ales în povestirea Cosmina *- piesa care exprimă cel mai convingător afinitatea scriitorului pentru un* Science fiction *de sublimare lirică a ipotezei insolite și a „motivului" canonic abordat. Acest motiv este, în* Cosmina, *„călătoria în timp", deturnată însă* ad hoc *mai mult înspre o „rătăcire în timp", căci inginerul de mine îngropat printr-un accident în fundul unei saline, încă pe când meleagurile noastre mai erau provincie romană, rămâne acolo* „uitat de timp" *secole și milenii, pentru a se trezi apoi vorbind „nativ" latinește în mijlocul agitației pestrițe și lărmuitoare a unei stațiuni de vilegiatură din zilele noastre. Reveria meditativ-melancolică și, mai ales, predispoziția de a intra fără efort în rezonanță cu tremurul liric al contururilor realului - îi servesc scriitorului pentru a se înfiora privind de la ambele capete de-a lungul acestui amețitor „tunel al timpului", pentru a capta și transmite acest fior al timpului dislocat pentru un moment din aderențele-i istorice indislocabile, acest tremur și cutremur al ființei noastre istorice, scurt-circuitată liric prin atingerea, pentru un moment, a capetelor firului temporal pe care și-a înșirat, irevocabil, existența.*

Tot o undă de poezie a *trecutului captează și povestirea care dă titlul volumului* Trofeul *(1980), a cărei declarată descendență din*

povestirile fantastice ale lui V. Voiculescu implică un ambițios pariu artistic, câștigat (și desigur că, necâștigat, ar fi rămas și nedivulgat!). Inedite nu sunt aici nici cadrul, nici atmosfera - familiare prozei noastre fantastice și voit colorate foarte „voiculescian" -, inedită și funcțională este ideea științifico-fantastică prin care „se dezleagă", în final, tensiunea acumulată pe parcurs prin strategie naratorială: o operație de inginerie genetică efectuată „protocronic" de neștiuții noștri înaintași, pentru a suplini documentele scrise ce lipsesc, vai! din istoria străveche a românilor.

Din acest al treilea volum sf semnat de Miron Scorobete, Trofeul *(1980), am preluat povestirea* Cosmina, *reluată acolo din volumul anterior,* Crâncena luptă dintre „ate și „abile" *(1976), unde apăruse pentru prima dată.*

COSMINA

Mica stațiune dormita. Nici lumea pestriță adunată de prin câteva țări europene, nici chiar râvna depusă de orchestra foarte ritmică de la terasa Capri nu reușeau s-o trezească de-a binelea.

Până în urmă cu vreo nouăzeci de ani aici nu fuseseră decât păduri netulburate decât, arareori, de larma câinilor de vânătoare. Cam de atunci, observându-se puterea, cum se zice azi în prospecte, miraculoasă a lacului de a vindeca o seamă de afecțiuni cronice, începură să apară, una după alta, vilele, cochete și mici la început, impunătoare și lipsite de orice stil după aceea. Într-o singură viață de om, coclaurile adânci se transformară cu totul și ca din pământ răsări o așezare nu cine știe cât de rostuită, surprinzătoare totuși pentru acele locuri păduroase. Neonul, clubul, niște, e drept, cam aproximative terenuri de sport, câteva magazine, se adăugau pavilioanelor de tratament. Se dansa, se înfiripau delicate idile și mici intrigi, atât cât se poate și cât se cade la o vreme de vacanță. Într-un cuvânt, toate elementele concurau ca vilegiaturiștii să nu resimtă prea violent absența mediului citadin. Și totuși, secolul de civilizație nu reușise să alunge cu totul duhul pădurii. Mai ales odată cu căderea nopții sau în zilele ploioase - și acestea dominau cu autoritate - până și cei mai puțin lirici dintre vilegiaturiști simțeau cum îi învinge singurătatea. Mai ales atunci, când nu se scălda nimeni în el, lacul părea o mare lacrimă sărată. Vedeai pe malul lui, în zile noroase ori seara târziu, oameni tăcuți, singuri sau perechi, rezemați de grilajul de fier, privindu-l ca hipnotizați, scrutându-i adâncul întunecat, ascultându-l. Așa - ceasuri întregi. Ce vedeau? Ce așteptau să apară din afund? Sau nu așteptau nimic și ei nu

erau decât învinși de singurătate? Pădurile colosale din jur, cu arbori de dimensiuni tropicale, pe întuneric luau proporții și mai nemăsurate și îi copleșeau. Aci, în imediata apropriere, nu în poveștile stranii care se degustă cu o plăcere particulară, *în realitate și foarte aproape,* după câteva rânduri de copaci, de bună seamă pândesc urși, lupi, râși, mistreți, sticlesc ochi bestiali, colți enormi se ascut de coaja crăpată a gorunilor. Ziua, la tot pasul întâlneai bătute pe trunchiurile copacilor table care te povățuiau: *Protejați vânatul!* Sub lumina viguroasă a soarelui, asemenea sfaturi îți apăreau idilice și toată pădurea împânzită de poteci, de marcaje și indicatoare aducea a parc. Dar noaptea nu se mai vedea nimic din toate acestea. Rămânea numai, fără să-l zărești și fără să-l auzi, simțindu-i însă aproape fizic, de peste tot, acel vânat treaz și necruțător. Iar pădurea dădea nopții o consistență și o profunzime nemărginită. Reclamele de neon pitite într-un noian de întuneric, făceau mica stațiune și mai neînsemnată dându-i înfățișarea unui vas de pasageri scufundat căruia, cumva, i-ar fi rămas luminile aprinse. Și în toată încremenirea, de dincolo de lac, dintre brazi, se năpustea în rafale repertoriul orchestrei de la Capri. Refrenele, țipate în disperare, nu reușeau să răspândească, însă, cât de puțină veselie, ci păreau mai degrabă o zbatere silnică, menită să alunge fiarele și spaima…

Ajunși aici, autorul ține să precizeze că găsește această sumbră introducere puțin cam nepotrivită cu atmosfera unei stațiuni balneoclimaterice, oricât de măruntă ar fi localitatea și oriunde ar fi așezată, chiar și „în acele locuri păduroase", bântuite de jigănii înfricoșătoare. Este adevărat că în stațiunile de munte plouă cu nemiluita și toată lumea aflată acolo tânjește după zile însorite. Dar tocmai de aceea, ca o compensație bine meritată, măcar acțiunea povestirilor inspirate din acest mediu ar trebui să se desfășoare pe timp frumos și să degaje mai mult optimism. Autorul așa și intenționa. Numai că, într-un fel, considerațiile de adineauri nu-i aparțin. El n-a făcut decât să transcrie, aproape cuvânt cu cuvânt, trei file din jurnalul Cosminei{15}. Nu se face răspunzător, așadar, de cele câteva naivități pe care personal

nu le-ar fi așternut pe hârtie în niciun caz și pe care cititorul cu siguranță le-a sesizat: împerecherea stângace a două tonuri total diferite - unul gen ghid turistic („Până în urmă cu vreo nouăzeci de ani… puterea miraculoasă a lacului… afecțiuni cronice…" etc.), altul străbătut de accente patetice („simțeau cum îi învinge singurătatea… Ce vedeau? Ce așteptau?…" etc.), comparația lac-lacrimă, care se vrea de efect dar e destul de comună; apoi ironizarea „subțire" a orchestrei de la Capri! Cosmina a dansat, și nu o dată, în ritmurile acesteia fără să facă observația că formația instrumentală e bună de speriat lighioanele. Și exemplele ar putea fi înmulțite. Numai că n-are niciun rost să supunem analizei un text care nu se vrea literatură ci jurnal intim. Cosmina însăși își contestă orice talent literar, deși în toată autobiciuirea se simte cât de colo că în sinea ei nu e chiar pe deplin convinsă de acest lucru. (Ea nu se va supăra citind criticile de față: i-au fost făcute și direct pe un ton mult mai sever. De altfel, vom avea prilejul pe parcursul paginilor următoare s-o elogiem pentru alte laturi ale activității ei unde a dovedit merite demne de toată stima. Se va vedea deci că rezervele noastre au fost făcute fără părtinire).

Cosmina, în cei doi ani de când practică din amatorism arheologia subacvatică, acest mai mult sport decât meserie, a scos la suprafață câteva amfore grecești și o ancoră atribuită navigatorilor genovezi de prin secolele XV-XVI. Suficient pentru a-i incita pasiunea și a o înarma cu acea perseverență pe care numai pescarii o mai cunosc, de a încerca la nesfârșit. Așa se face că, sosită în stațiune să-și petreacă concediul de odihnă, nu s-a putut abține să nu-și care cu ea echipamentul de lucru și să exploreze fundul lacului.

Toată lumea o știa și de cum își punea costumul de scafandru se aduna în jurul ei ca la savurarea unui număr de circ. Cât stătea sub apă se așternea o tăcere încordată. N-a intervenit vreo defecțiune? Nu cumva i s-a terminat oxigenul și nu va mai ieși niciodată afară? Când reapărea, izbucneau exclamații, toți se înghesuiau cât mai aproape și-i studiau mâinile să vadă dacă n-a scos comoara pe care desigur o caută.

Nu se scufundă ea de câteva ori pe zi degeaba!

Pe copii îi fascinase cu totul. Li se părea că nu-i din lumea aceasta obișnuită ci ieșită cumva din ecranele televizoarelor unde ei văzuseră documentare filmate pe fundul mărilor. Nu le venea să creadă că e vie de-adevăratelea și se abțineau cu greu să n-o atingă cu mâinile pentru a se convinge că nu-i o fantasmă. Către apusul soarelui, când ea se plimba singură pe strada principală (de fapt, unica stradă a stațiunii, dacă exceptăm cele câteva alei spre vilele mai izolate), copiii se țineau după ea conducând-o într-un alai mut de admirație și fiecare se simțea îndrăgostit de ea până peste cap. Dacă întârzia mai mult în fața unei vitrine, se opreau și ei și încercau să identifice obiectul care-i reținea atenția. Acesta putea fi după caz: o pereche de sandale de plastic din acelea incomode care-ți mutilează picioarele, o pudrieră roz, o „amintire" stas, existentă în absolut toate orașele din țară, dată drept produs specific local, - fiecare căpătând subit, pentru că ea s-a uitat la el, o valoare inestimabilă. Dacă ea cumpăra o ilustrată stereotipă, așa cum artiștii fotografi reușesc să le scoată cel mai adesea, se grăbeau și micii admiratori să ceară aceeași carte poștală care li se dezvăluia dintr-o dată fermecătoare și parcă primită de la ea.

Femeile tinere de vârsta ei o invidiau cu discreție și-i căutau cu nesfârșită voluptate defectele. Cele mai scăpătate o criticau de-a dreptul, capetele de acuzare fiind:

E încrezută, deși n-are de ce.

Se dă în spectacol.

Când își pune casca aia de coafor pe cap și-și mai încalță labele de gâscă arată taman ca mama ciorilor.

Tulbură apa și în felul acesta tratamentul lor nu mai valorează doi bani, degeaba mai stau și cheltuiesc.

Bărbații care-s niște păpălugi și jumătate și care nu știu să aleagă se uită la ea cam prea mult.

Plus altele secundare:

— I-ai văzut unghiile? Sunt oribile! I-a căzut oja pe jumătate dar umblă cu ele așa, nu și le face…

— Dar n-are, tu, decât o rochie. Tot cu aia o văd și la

restaurant, și în excursie…

— Bine că nu vine la *Capri* cu ochelarii ăia și cu labele de gâscă… Ha-ha! S-o apuce chelnerii la fugă…

Cosmina își continua scufundările fără să spere în ceva anume. Aici fusese o mare salină romană (lacul se formase către sfârșitul secolului trecut prin prăbușirea bolților acesteia) {16}, dar era prea puțin probabil să poți da de vreo inscripție antică. Ocnașii, cu siguranță, se îndeletniceau mai puțin cu scrisul și, chiar admițând că vreunul ar fi avut mania aceasta, dacă și-a exersat-o în blocuri de sare e limpede că mesajul lui s-a neantizat de mult. Ai putea găsi, în cel mai bun caz, un ciocan ori o rangă ruginită. Dar perspectiva destul de seacă n-o descuraja. Cosmina se socotea în vacanță, nu ținea neapărat să se aleagă cu un trofeu, se juca.

S-a speriat puțin în ziua când a auzit zgomotul acela. O atrăseseră în partea dinspre țărmul stâncos bulele de aer. Fierbeau, izvorau de undeva, dintr-un punct, ca în acvarii. S-a scufundat, a dibuit, printre stâncile înecate de nămol, a încercat să descopere sursa acelui jet clocotitor. Era convinsă că acolo se petrece un proces chimic; dacă nu reușește să achiziționeze nicio fibulă a vreunui osândit antic va semnala poate balneologilor cine știe ce caracteristică necunoscută a lacului. Atunci, când era jos de tot și pipăia pietrele lipindu-se cu bustul de ele, a auzit acele icniri înfundate. Nu reușea să le localizeze, nu-și putea da seama de unde vin: de afară? de sub pământ? Se repetau ritmic, constante, îndepărtate, surdinizate de masa grea a apei. În primul moment crezuse că i s-a părut. Abia după câteva minute, concentrându-și auzul s-a convins de realitatea ciudatului zgomot. A dat târcoale, a ascultat iar. Zgomotul scădea în intensitate când ea se îndepărta de fuiorul bulelor de aer și creștea când se apropia.

Abia când fu afară, înconjurată de obișnuita manifestație a copiilor, când începu să se plimbe desculță, cu apa șiroind de pe ea, pe podețul de lemn care constituia un fel de faleză a lacului, fu cuprinsă de spaimă. Dar dacă sunetul surd al bătăilor misterioase nu venea de nici unde? Dacă răsuna

numai în urechile ei?

Procentajul de ipohondrie pe care-l posedăm fiecare îi crescu brusc. Cu siguranță s-a îmbolnăvit! I s-a ridicat tensiunea, cine știe ce complicații a făcut.

Lacul era împrejmuit cu pancarte care avertizau: „Respectați indicațiile medicului! Nu stați în apă mai mult decât durata admisă: pentru adulți - 30', pentru copii - 15'. Nu se recomandă băi bolnavilor suferinzi de…". Aici urma o listă cu vreo douăzeci de boli din care măcar cu una trebuie să ai de-a face. Ea stătea ore întregi în apă, și nu la suprafață, sub toată acea sarcină enormă saturată de sare. Ea nu se arătase nici unui medic, care cunoștea proprietățile lacului. Nu mai încape nicio îndoială: sângele îi zvâcnește atât de puternic în tâmple că o face să audă bubuituri.

Fără niciun chef, cu presimțirea unei îmbolnăviri iminente, cuprinsă de teama că nu i se vor mai admite scufundările în mare și va trebui să-și suprime pasiunea, nu mai stătu, ca de obicei, la plajă, își îmbrăcă rochia și ieși. Pe copii plecarea ei precipitată îi descumpăni și se întrebară deznădăjduiți dacă nu cumva i s-a terminat vacanța și s-a dus de tot, iar ei n-o vor mai vedea niciodată.

Ca să-și alunge gândurile negre, trecu pe la unica sa cunoștință din stațiune, bătrânul profesor de latină care predase cândva la un vestit liceu din nordul țării, iar acum susținea aici o îngrijită polemică cu reumatismul. Cum isprăviră masa de prânz, o luară pe creasta dealului unde culeseră sunătoare și fructe roșii de păducel până seara. Luă hotărârea fermă să nu se mai apropie de lac.

Dimineața, într-o dispoziție de zile mari, coborî aleea umbruoasă, udă încă de rouă ca un miel abia născut. Își simțea corpul vibrându-i ca o sabie înaltă. Negurile din ajun se risipiseră fără urmă.

Ocoli lacul și intră în apă din partea cealaltă. Se scufundă, își prelungi cât putu șederea în adânc, ascultă. Nu auzea decât foșnetul de mătase grea stârnit de propriile mișcări. Ieri probabil a fost obosită, sau a mâncat ceva ce nu i-a căzut bine. Nu știa ce să mai facă de bucurie când, ca după un vis urât, își

regăsea corpul întreg și sănătos, alunecând cu o ușurință de pește prin straturile calde ale apei sărate.

Până când s-a apropiat, fără să-și dea seama, de pasajul stâncilor de ieri… La început stinse, abia perceptibile, intensificându-se apoi pe măsură ce se apropia de stânci, bubuiturile se succedau ritmic ca bătăile unui ornic al adâncurilor. Când ajunse lângă colții de piatră, le auzi distinct, mai puternice decât ieri, mai aproape. De acolo izvora fuiorul bulelor de aer, în timp ce apa forma un șuvoi ce curgea năpraznic undeva, într-un hău, gata s-o târască și pe ea.

Acum era sigură că nu se înșela.

Nu spuse nimănui nimic. Continuă scufundările și în dimineața următoare. A avut noroc de zile călduroase, cu soare mult sub care pădurile străluceau ca de o bucurie imensă. Obișnuiții stațiunii, cei care își petreceau de mulți ani toate verile aici, se înfruptau cu lăcomie din vremea frumoasă și susțineau că n-au mai prins niciodată un asemenea timp. (Jurnalul Cosminei, în care se găsesc notate toate acestea, nu-și face niciun fel de probleme că situația descrisă contrazice flagrant atmosfera posomorâtă evocată la început. Politețea ne obligă să ne prefacem și noi că nu observăm. Să-i urmărim mai bine peripețiile).

Ciudatele lovituri se auzeau în fiecare zi mai clar.

Până la urmă ajunseră s-o intrige și se hotărî să anunțe pe cineva. Neștiind cui trebuie să se adreseze, găsi că cel mai bine e să-i destăinuie totul bătrânului latinist și să-l întrebe pe el cum să procedeze.

Așa ar fi și făcut dacă o întâmplare la început părând neînsemnată, dar care se complică apoi, nu i-ar fi sustras cu totul atenția de la bubuiturile subpământene.

Mai făcu o investigație înainte de a împărtăși altcuiva taina. Într-una din după-amieze renunță la culesul sunătoarei cu bătrânul profesor și porni împrejurul lacului. Aleile, împletindu-se într-un complicat labirint, erau pline de grupuri ce se deplasau încet ca într-un ceremonial. Cosmina se strecură printre vilegiaturiști fără să le ia în seamă privirile admirative sau critice și se îndreptă spre *Muntele de sare.* O pantă abruptă,

aproape verticală, din care țâșneau, ca într-un peisaj de pe o altă planetă, vârfuri ascuțite, gri, translucide, stranii, se înălțau la câteva zeci de metri deasupra apei. Fata începu să escaladeze povârnișul și, după un efort pe care-l resimți mult timp în tot corpul, reuși să ajungă sus.

Locul ce i se arăta o făcu să se înfioare. Se găsea pe un fel de platou strâmt, chinuit, uitat așa din cine știe ce convulsii geologice, în timp ce din trei părți alunecări înspăimântătoare de teren deschiseseră prăpăstii fioroase ce se pierdeau în niște văi înguste, tăiate de torenți. Râpele acestea impresionau nu numai prin proporții ci, mai ales, prin aceea că din ele nu se ivea niciun stei de care să se slujească niște eventuali alpiniști; toate aceste coaste sordide nu erau alcătuite decât dintr-o masă vâscoasă de pământ învârtoșat cu sare topită. La câțiva pași de locul unde se oprise Cosmina susura un izvor, surprinzător la o așa înălțime. Alte puncte umede, mai jos, în pereții râpelor sugerau că o rețea de ape freatice mențin vâscozitatea oribilei paste, în care simțeai că odată căzut cineva s-ar fi scufundat pentru totdeauna. Întreaga înălțime ce mai stătea în picioare părea a se rezema doar pe masivul de sare pe care-l urcase Cosmina.

Câțiva goruni și meri pădureți, niște arbuști, ierburi aspre constituiau toată vegetația micului platou. Niște stânci vechi, năpădite de licheni. Era evident că niciun animal nu pășise vreodată aici. Soarele cobora spre asfințit și învăluia acest loc singuratic într-o lumină de purpură din altă lume.

Cosmina se cutremură la gândul că ar putea-o prinde seara aici. Se culcă și-și apăsă urechea de pământ. Era exact deasupra locului de unde, în fundul lacului, răzbat acele bătăi nelămurite. Dorise să știe ce e dincolo de acele stânci și dacă de acolo, de sus, nu se aud bătăile din adânc. Nu se auzea decât susurul izvorului apropiat.

Când se ridică îl văzu.

Un simț ascuns o avertizase că nu e singură, dar rațiunea îi reda siguranța: aici n-a mai pus nimeni piciorul de la începutul lumii!

Stătea la câțiva pași de ea lângă izvor, pe jumătate ascuns după tulpina unui gorun, și o privea. Ochii îi clipeau ca loviți de o lumină prea puternică.

După clipa de surpriză ce o zgudui ca un șoc electric, gata să o facă să țipe, pe măsură ce bătăile inimii i se normalizau îl examină și ea. Se calmă foarte repede și aproape îi venea să râdă. Tânărul, bronzat, cu un fizic de atlet, cu barba neagră crescută în dezordine, era aproape gol, încins doar cu un șorț vechi și având în picioare niște sandale ușoare legate cu curele de glezne. E unul din acești excentrici ce de câțiva ani încoace au invadat traseele turistice, îl eticheta Cosmina. O fi urcat și el aici de dragul ascensiunii. Dacă m-a urmărit… atât îi trebuie! Să se apropie de mine că dintr-o mișcare de judo l-am și catapultat în prăpastie.

Îl mai studie o dată cu coada ochiului. Corpul viguros părea obosit, pe frunte, pe piept și pe brațe, prin pulberea de sare ce parcă-i încărunțea, șiroia sudoarea. Se aplecă și sorbi cu nesaț din izvor, apoi începu să se spele.

Soarele atingea linia culmilor din apus și Cosmina se grăbi să coboare. Înainte de a-și da drumul la vale, pe povârnișul țepos pe unde urcase, se uită încă o dată la el. Ud, strălucind straniu, ca de aramă, în ultimele raze ale asfințitului, o urmărea și el cu privirea. Ochii lor se întâlniră, privirile li se încrucișară și aproape scăpărară ca niște spade, apoi se adânciră mult una în cealaltă, privirea ei era o zariște deschisă în care privirea lui putea pătrunde și, la rândul său, privirea ei străbătea tot mai adânc prin tainițele ce nu se mai sfârșeau ale privirii lui.

Îi trebui un mare efort ca să se smulgă din această neînțeleasă migrare a ființei spre un misterios tărâm căruia simțea cum îi devine tocmai mult captivă.

Umbra cuprinsese de mult panta și stâncile de sare care nu dorm noaptea ca toate celelalte pietre, ci parcă prepară în ele umezeala lumii. Cosmina le atingea cu mâinile, cu genunchii, sărea din una în alta, uneori ele i se lipeau de obraz cu făptura lor rece de salamandră.

Încerca să-și alunge din ochi reflexele prea vii ale celeilalte

priviri, care se altoiseră în privirea ei modificându-i-o, tinzând să devină una cu privirea ei, își apăsa pleoapele cu degetele îngreunate de sare, dar nu reușea. Și așa, prăbușindu-se de la un stei la altul, ceea ce simțea cu toată ființa fără să priceapă începu să se ridice încet, ca din hăurile unei ape întunecate, spre suprafața deschisă a înțelegerii: *privirea aceea vine de altundeva…*

A doua zi, la aceeași oră, Cosmina fu din nou pe platoul ce parcă supraviețuia neschimbat, solitar, cu o îndârjire mută, dintr-o altă vârstă a planetei.

Nici de data aceasta nu-l văzu de la început. Apoi apăru ca ieșit din pământ, oprit lângă trunchiul aceluiași copac de unde o privea. Pieptul său brun, brumat de sare, brăzdat de șiroaiele sudorii, aproape se confunda cu scoarța crăpată a gorunului sau, mai degrabă, parcă ieșea din aceasta ca zeii vegetali din vechime.

Se aplecă și bău apă din izvor, se spălă… Cosmina avu senzația uluitoare că ziua de ieri se repetă cum, la reluarea unei lecturi, ai reciti din greșeală pagina precedentă deconcertat că scena respectivă ți-e cunoscută.

Ea plecă și, prinsă parcă de acest joc al repetiției exacte, tot așa, înainte de a o apuca pe pantă în jos, se întoarse spre el. Stătea ca de aramă, strălucitor în soarele roșietic, și o urmărea tăcut cu privirea. Era o privire curată și tristă, proaspătă ca de copil și cuprinsă totuși de oboseală. Se citea în ea curiozitatea nestăpânită, dorința de comunicare și frică…

În ziua următoare, Cosmina se prezentă din nou la întâlnire. Acum se așeză jos, chiar lângă gorunul unde apărea el și, cuprinzându-și genunchii cu brațele, așteptă. După puțin timp, când se uită la izvor, îi zări umbra alungită de asfințit culcată peste șuvița de apă. Se întoarse fără să se ridice și îl văzu: stătea în picioare, la spatele ei, încercând să rămână liniștit, dar stăpânit vizibil de o tulburare intensă.

Ea îi întinse mâna, i-o prinse pe a lui și îl trase ușor spre ea. El se așeză alături.

Își purta ochii pe ea, fascinat, fără jenă, ca pe o operă de artă

în fața căreia privirea se leapădă de orice viclenie, se manifestă cu întreaga ei sinceritate. Apoi îi atinse de-abia brațul cu vârful degetelor. Se spune că acesta era gestul cu care, demult, oștenii reîntorși din interminabile campanii militare își mângâiau soțiile. Mâinile lor înțepenite pe fierul lăncilor, scăpate din încleștări atroce își pierduseră deprinderea de a mai umbla cu niște făpturi atât de fragile.

— Mâine să vii mai devreme! îi spuse Cosmina.

El se apropie și-i privi buzele concentrat, mirându-se de sunetele ciudate rostite de ea, forțându-se să le pătrundă înțelesul.

Cosmina îi arătă soarele al cărui disc pe jumătate se ascunsese după culme, apoi ridică degetul arătând un punct pe cer deasupra capului.

El își încruntă o clipă sprâncenele, apoi se destinse într-un zâmbet larg: înțelesese! Se vedea inundat de o bucurie fără margini, așa cum trebuie să se fi simțit primul om când a înțeles întâia dată un gând care nu era al său, ci venea spre el ca o solie de fraternitate din partea unui semen.

Se întâlniră, așa cum stabiliseră, la amiază. El o aștepta. De cum o văzu ridică brațul spre soare.

— Da zice ea: soarele! El ne-a adus pe amândoi aici. *Le soleil… Sonne… il sole…* Toată dimineața făcuse exerciții, încercând să-și reanime aptitudinile ei de poliglotă. Nu-și putea aminti acum în ruptul capului varianta englezească. O repetase de zeci de ori, renunțase la scufundări, s-a plimbat necontenit, desculță, pe scândurile falezei, scandând în gând vocabulare învățate cândva, dar ca la examen, cunoștințele se topiră subit.

— *Sol!* răspunse el.

Bine că nu e lipsit de grai! se bucură Cosmina. Cumva tot vom reuși noi să ne înțelegem.

Se ridicară și fata, mai mult prin semne, schiță un plan cu care el se arătă de acord și-l puseră imediat în aplicare: părăsiră spațiul acesta neprietenos, coborâră panta muntelui de sare, trecură albiile pâraielor ce se vărsau în lac și o apucară pe coastele mai blânde de dincolo, prin pădurea calmă,

împăcată în amiaza de vară.

Urcau pe cărări întortocheate, suiau pante pieptișe, fosneau cu picioarele straturile de frunze uscate ale anilor trecuți, își țineau răsuflarea să nu sperie puii de căprioară ce-i fixau întrebători, culegeau flori albastre, cu tulpinița fragedă, crescute în umbră.

Rătăceau ca doi prieteni ce se știu de când lumea, cu aceleași apucături, cu gesturile sincronizate, care nu sunt nevoiți să se consulte: „facem așa sau altfel? o luăm pe aici sau pe dincolo?"

Când aveau de trecut un pârâu adânc sau când ajungeau pe buza unei prăpăstii care-ți dădea amețeli, el îi spunea: *„Ne timueris!"* și o trecea în brațe. Uneori se prefăcea că o scapă în genune și ei îi înghețа tot sângele, corpul i se topea într-un țipăt, își încleștа brațele după grumazul lui.

El se purta degajat, era foarte tânăr și se vedea cât de colo că hoinăreala îi face bine. Numai atunci când undeva, de după o muche de deal, dintr-un desiș, apărea cineva, un om singur sau un grup, avea o reacție de apărare, se ascundea instinctiv după tulpina primului copac și găsea gestul acesta atât de justificat că nici măcar nu se întreba dacă și Cosmina îl vede la fel sau nu.

Vilegiaturiștii, altfel, nu-i băgau în seamă. Dacă în orele de baie și de plajă scafandra era supusă unui examen continuu, acum, aici în pădure, interesul pentru ea scădea substanțial. Acolo era realizatoarea unor performanțe la care lumea reacționa, aici, în schimb nu se mai prezenta decât ca una din fetele care se plimbă cu un tânăr prin pădure. Se cunosc destule cazuri de campioni care, aclamați în momentul victoriei, sunt dați uitării imediat după aceea și, reduși la condiția omului de rând, nimeni nu se mai interesează de ei.

Nici el, deși umbla gol, echipat numai cu șorțul său ponosit, nu atrăgea mai mult atenția. Lumea nu știa cum să profite mai din plin de timpul frumos, peste tot se făcea plajă, se umbla în dresuri de baie și mai degrabă te făceai remarcat dacă apăreai în ținută de oraș.

De altfel, alegeau traseele cele mai accidentate pe unde nu

se încumeta aproape nimeni.

Când într-o zi ajunseră pe un tăpșan înalt, el înmărmuri. De acolo se vedea bine lacul cu împrejurimile lui. Începeau orele de plajă de după-amiază și o mulțime pestriță se revărsa pe treptele largi și umplea platformele de lemn de pe mal.

Privea fascinat. Tabloul fremătător îl umplea de vrajă și neliniște. Pe față îi treceau niște valuri de umbră. Se chinuia să înțeleagă, încerca să prindă un sens pe care l-a pierdut și nu-l mai poate dibui. Avea expresia omului trezit dintr-un vis, când nu reușește să-și dea seama unde e, nu-și mai recunoaște odaia, nu pricepe ce e cu el.

Cosmina își apropie tâmpla de a lui căutând să afle ce se petrece acolo, ce zbucium surd îi răvășește gândurile.

Vacanța bătrânului profesor se apropia de sfârșit când Cosmina îi spuse:

— Este aici un tânăr care cred că vorbește latina.

— Un tânăr? se miră dascălul. Mă tot uitam la moșnegii de seama mea în speranța că voi descoperi unul cu care să mai schimb o vorbă pe latinește. Din păcate n-am dat peste niciunul. Știi, profesorii de limbi clasice au un aer al lor, ceva asemănător cu patina ruinelor antichității. Noi ne recunoaștem imediat. Am rămas așa de puțini și poate tocmai acesta e motivul pentru care între noi s-a născut o solidaritate aparte, ne simțim ca membrii unei confrerii… Dar un tânăr!… N-aș fi crezut… Adu-mi-l neapărat.

Vila profesorului era mică, veche, de lemn și vopsită în verde. Era izolată, ascunsă în pădure, ceea ce le permise celor doi să ajungă la ea neobservați. Bătrânul era singur, toți vecinii coborâseră la baie. Îi aștepta pe terasă, într-un fotoliu împletit care scârțâia suferind.

Nu se miră când îl văzu pe tânăr înfășurat doar în șorțul său prăfuit. În schimb acesta se arătă foarte uimit de costumul negru al profesorului și făcu o figură pe care am face-o și noi dacă am întâlni pe bulevard un tip în ținută de mușchetar. Nu știu nici ce intenționează bătrânul când îi întinse o mână; abia reuși să priceapă că acesta ar dori ca el să i-o strângă, ceea ce și făcu troznindu-i degetele veștede ca pe niște vreascuri. Se

purta stângaci, nu știa de ce a fost adus aici, fata nu-i spusese nimic și, chiar dacă ar fi încercat, n-ar fi avut cum să se facă înțeleasă, îl cărase doar așa după ea până-l băgase înăuntru. Simțea că ea îi e binevoitoare, că nu îi întinde nicio cursă, se simțea însă stingherit din pricină că nu știa care e rolul lui în această scenă, ce ar trebui să facă. Cu atât mai mare îi fu surpriza când îl auzi pe amfitrion adresându-i-se în limba lui.

— Am auzit că vorbești latinește, tinere. Te felicit!

— Îți mulțumesc, răspunse tânărul nespus de încântat că a scăpat de starea de mutenie care parcă îl sărăcea, îi producea o infirmitate. Nu văd însă pentru ce merit felicitările tale, o, nobile domn!

— *Adolescentem verecundum esse decet*[17] spuse bătrânul. Totuși, ca la etatea ta să stăpânești cu atâta siguranță latina e un lucru demn de toată lauda. Cu siguranță ai urmat un institut de limbi clasice…

— Nu, domnul meu. Sunt inginer militar.

— Da?!… fu bătrânul tot mai uimit de precizia cu care oaspetele mânuia instrumentele gramaticale, cele ce băgau odată groaza în foștii săi elevi. Din câte generații au trecut prin mâna mea, își spuse cu amărăciune, nici pe un singur școlar nu am reușit să-l fac să-și însușească atât de bine normele de aur ale limbii. Regret că nu mi-ai fost elev. Spune-mi, cum ai învățat totuși, ai avut un profesor particular?

— Profesor particular… râse tânărul. Am avut mai mulți: tata, mama, frații mei… Aceasta e limba pe care o vorbim în familie. Nu cred că are de ce să vă mire aceasta.

— De ce să mă mire?… *A fortiori!*[18] exclamă profesorul. Ceea ce aud din gura ta îmi umple sufletul de admirație. Mai există o familie în care se vorbește curent latina! Pe Joe, tinere, unde este familia ta?

— În Sicilia.

— A, Sicilia, Sicilia… Ochii profesorului se aburiră de duioșia unor amintiri îndepărtate.

— Ai fost în Sicilia, profesore? îi ghici tânărul gândurile.

— Cum să nu fiu! Am fost… am fost… Unde n-am fost?! Toată Italia am străbătut-o. Când eram de vârsta ta… Și acum,

noaptea, de când insomniile mi se fac tot mai lungi, ca să le umplu cu ceva, călătoresc… Și când aproape se face ziuă și eu tot n-am adormit, reușesc să ajung până în Sicilia…

Intră în cameră și se întoarse cu un album.

— Și aici l-am adus cu mine. Îl răsfoiesc înainte de culcare, apoi stâng lumina și o iau la drum…

Cartea, deși avea aspectul cel mai comun, i se păru tânărului cu totul ciudată. O întoarse, o pipăi, o mirosi. Nedumerit, începu s-o frunzărească. De unde profesorul se aștepta ca revederea unor peisaje familiare să-i facă plăcere, observă cu surprindere că clișeele îl contrariază, îi produc o stare de agitație.

— Am parcă niște *aegri somnia*[19], spuse după un timp. Ce e cu aceste ruine? Nu văd decât ziduri dărâmate, coloane făcute țăndări, statui mutilate… Desigur, nimic nu e real din ce văd aici, și nici nu va putea să fie real vreodată. Un artist dement a creat această operă în care aduce elogiul distrugerii. Recunosc că are geniu. Reușește să te umple de tristețe și deznădejde.

Cosmina îi urmărea tăcută. Era uimită și ea de ușurința cu care el se exprima. Din când în când, profesorul îi traducea părți din discuție.

— *Nunc tempus est proficiscendi*[20], spuse el ridicându-se.

— Extraordinar! se entuziasmă profesorul din nou, și se lovi cu palma peste frunte, ce folosire măiestrită a genitivului gerunziului!… Ce notă maximă aș fi pus în catalog pentru această propoziție! Nu mi-a fost dat în toată cariera mea să dau mai mult de opt. *Salve*[21], tinere, și te aștept mâine din nou. Cosmina, i se adresă el fetei în românește amenințând-o cu degetul, vezi, nu-l face să uite latina! Are o pronunție mai neobișnuită, va trebui să-l mai corectez puțin, dar posedă o sintaxă care l-ar impresiona și pe Cicero…

În fiecare din zilele ce precedară plecarea profesorului se revăzură toți trei și colindară împreună pădurile. El sosea punctual la întâlnire, de fiecare dată însă obosit, ca după o muncă epuizantă, își revenea în compania lor, era vesel și exuberant, spiritual, plin de umor în conversațiile cu profesorul, ca apoi, după câteva ore să-și ia rămas bun și să

plece. Pe Cosmina absența lui o intrigă, intuia că el îndeplinește un program care-i absoarbe toate forțele, ceva ce scapă cu totul înțelegerii ei. Nu-l întreba, bănuind o misiune secretă, aștepta o mărturisire din partea lui, cum însă ei între ei nu reușeau să lege un dialog, nici el nu se grăbea să se confeseze. Profesorul, în hoinărelile lor prin toate coclaurile, îndeplinea rolul de translator, unica legătură prin care ei puteau comunica. Mijloc nu lipsit de îngrădiri, însă. Când erau singuri simțeau deopotrivă că ar avea atâtea să-și spună, *non multa, sed multum* (cam la atâta se reduceau cunoștințele de limbă latină ale Cosminei), ceva foarte grav și important, adânc, fundamental, dar barierele limbii îi obligau să recurgă la gesturi, la elementele cele mai puerile, mai sărace decât ale copiilor de cinci ani. Dacă situația aceasta îi amuzase la început, ea deveni treptat obositoare și restrictivă, o simțiră în curând ca pe o povară nedreaptă. Postarea profesorului între ei făcu dintr-odată posibilă comunicarea, zăgazurile se ridicară și mai ales el, ca răzbunând osânda de până atunci, deveni foarte vorbăreț. Nici acum însă o nouă cenzură nu întârzie să-și facă simțită prezența. Acele lucruri fundamentale nu puteau fi transmise prin intermediari. Bătrânul profesor era nu numai demn de respect, ci ei îl și iubeau. Slăbita lui făptură aproape octogenară nu putea constitui însă sub niciun motiv elementul prin care tumultul vârstei lor să poată circula de la unul la celălalt, s-ar fi ars ca sub un curent de voltaj prea ridicat.

Poate aceste gânduri, conștiința tot mai clară a neputinței comunicării îi făcură într-o zi să fie mai abătuți. Poate cauza să fi fost alta, el era mai trudit ca altădată și extenuarea lui se răsfrângea și asupra ei, sau, pur și simplu, sufereau la gândul că profesorul îi părăsește. Observându-le din prima clipă indispoziția, acesta le spuse insinuant:

— *Amantium irae amoris interratio est!*{22}

— *Fac ne hoc dicas!* a replicat el. *Consuetudo laborum perpessionem dolorum efficiet faciliorem*…{23}

Despărțirea, în piațeta nepavată a autogării, denivelată și tristă în urma multelor plecări ce se petrecuseră în spațiul ei, din cauză că cei ce plecau nu se duceau oricum, indiferenți, ci

lăsau aici vacanța, fu plină de efuziuni, ba Cosmina, care se forța să pară veselă, să-l amuze pe bătrânul profesor și cu niște anecdote pentru interpretarea cărora ea nu avea deloc aplicație, își stăpâni cu greu o lacrimă. Își promiseră solemn toți trei că la anul se vor revedea aici. Când profesorul fu în autobuz și acesta se opintea să pornească, tânărul, în timp ce-i dădea prin înghesuială geamantanul ros, de-o vârstă cu stăpânul, mai apucă să-i spună:

— *Romam cum venero, statim ad te scribam*…[{24}]

De aici strada mare urca, la ora aceasta înțesată. Dar până în spatele autogării cobora pădurea. Pe acolo o porniră ei, grăbiți să dispară cât mai repede în umbra reavănă, sub bolțile mari.

De mult, încă din primele zile nu se mai întâlniseră în vârful muntelui de sare. Acum ea îl aștepta din nou aici. Episodul cu autogara îl zguduise așa de profund, aproape îl traumatizase, că nu mai reușise să-l atragă spre locurile circulate. Se atașase așa de puternic de profesor că acceptase să-l conducă până la punctul de îmbarcare. Acolo însă se ținuse din toate puterile să nu facă o criză. Mulțimea ce nici nu-l băga în seamă dar care lui i se părea aberantă prin tot ceea ce făcea, prin felul cum arată, mașinile, întreaga ambianță, toate i se izbeau cu brutalitate de retină, îi loveau ca niște baroase timpanul. Efortul de a nu-și manifesta deruta, de a nu înnebuni, îl costase enorm și încă din primele momente, de cum se văzură la adăpostul pădurii, un resort se frânse în el, fu zguduit de un tremur violent, iar fața-i exprima o groază fără nume. Se rezema de Cosmina ca de ultimul sprijin pe care lumea îl mai poate avea pentru el. Trecea prin acel moment deznădăjduit și de o umilință extremă pe care odată și odată îl cunosc toți bărbații, nu de multe ori în viață, când toată puterea lor de a se arăta nepăsători și tari, de a apărea în fața muierii și copiilor, oricâte furtuni le-ar zgudui cuibul fragil, de neclintit ca o stâncă de bazalt, când toată această putere etalată cu bună știință, pentru că e absolută nevoie de ea, în fața căreia slăbiciunile se ascund ca și cum n-ar exista, se năruie și omul, suferind de rușine și, mai presus, de durerea de a nu mai reuși

să fie pilonul de susținere al mereu amenințatului lor edificiu, caută el însuși un reazăm în cea care mai mult decât oricine are nevoie de tăria sa, în femeia lui. Femeile, în aceste împrejurări, dovedesc o forță inimaginabilă, ele care plâng ușor, care sunt atât de cicălitoare, invidioase, ușuratice, în asemenea momente adună nu se știe de unde, de prin mădularele întregului neam omenesc născut de ele de când e lumea sau pe care de-abia urmează să-l nască de acum încolo, puteri nebănuite ca să-l treacă peste momentul lui de slăbiciune pe acest bărbat care trebuie să fie tare.

Cosmina nu mai încercase o astfel de stare dar instinctiv se purta așa ca toate semenele ei.

Reușise să-l liniștească treptat. Știa că mai încolo, cândva, îl va coborî din nou în lume și el se va obișnui cu viața aceasta a tuturor, din care el, deocamdată, e, nu înțelege nici ea din ce motiv, exclus. Până atunci, însă, se vor mulțumi să se ascundă, ca sălbăticiunile, prin locuri neumblate. Numai de-ar ține timpul frumos!

Acum îl văzuse pe unde vine: ieșea strunjindu-și corpul atletic dintr-o crăpătură a stâncilor sure, acoperite de licheni verzi-albăstrui. Și-o fi făcut culcuș într-o grotă, gândi Cosmina.

Se așezară lângă izvor și priviră multă vreme apa ce palpita ca un gât de șopârlă.

— Te fac să urci până aici… spuse el cu vinovăție.

În intervalul cât petrecuseră împreună cu profesorul făcuseră fiecare progrese vizibile în însușirea idiomului vorbit de celălalt. Cosmina își reaminti elemente ale limbii latine pe care nu le știuse niciodată cum trebuie, dar care acum, ciudat, nu i se mai păreau osificate, reci, impenetrabile, ci se însuflețeau, căpătau o fluență și o claritate, exact de ceea ce profesorii încearcă să-i convingă pe învățăceii lor și nu izbutesc niciodată. La rândul său, el se inițiе în limba fetei cu o ușurință uimitoare. Așa începură să folosească un amalgam plin de prospețime și de farmec, cu norme șovăitoare dar de printre care sensurile se iveau ferme și nuanțate, un fel de protoromână, ceva ce trebuie să se mai fi vorbit odată pe aceste pământuri, atunci când limba noastră se găsea în fașă.

— Dar aici e foarte frumos, îl asigură ea. Știi că prima dată am urcat așa, fără să știu că te voi întâlni, pentru că mi-a plăcut să înfrunt o coastă plină de primejdii, de care alții se înspăimântă. Nu-i mărturisi adevăratul motiv al primei ei ascensiuni și abia acum, după aproape două săptămâni, își aminti de bubuiturile neliniștitoare ce poate mai tună acolo în adânc, sub chiar locul pe care ei stau acum.

— Să nu te surprindă purtarea mea de ieri, se simți el obligat să-și reinstaureze prestigiul, exact așa cum fac toți bărbații în situații asemănătoare. N-aș fi vrut să mă vezi atât de nenorocit, dar vacarmul acela infernal m-a descumpănit cu totul.

Abia vorbea, era frânt de oboseală. Se vedea că nu mai are putere nici să se spele așa cum obișnuia în apa izvorului. Cosmina îi scutură cu palmele pulberea de sare ce-i îngreuna părul, sprâncenele, umerii.

— Nu trebuia să te sperii așa, îi spuse. Nimeni nu vrea să-ți facă niciun rău.

— Nici tu nu-ți dezminți genul, surâse el trist. Ai suflet mare, dar judeci puțin și înțelegi și mai puțin. Nu m-am temut! urlă aproape. Înțelegi? și o scutură de umeri. Nu mă tem de nimic! făcu o pauză să se liniștească și reluă pe un ton schimbat, fără asprime, de confesiune care are o imperioasă nevoie de a fi împărtășită.

— M-am convins încă de la început că nimeni nu-mi vrea răul, că nu mă paște nicio primejdie. Cea mai neclintită certitudine erai tu. Între noi doi, oricât ne-am ascunde-o, s-a născut o… solidaritate, pe care mă feresc s-o definesc în vreun fel, dar care e în stare să se opună oricăror pericole. Prin urmare, atâta timp cât acționam în înțelegere cu tine, eram convins că nu se poate ivi nici cel mai mic accident. Tu nu mă poți expune la ceva rău. Altul a fost mobilul căderii mele sufletești…

Cosmina ascultă cu toată ființa. Se dezlegau, în sfârșit, niște mistere care îi chinuiseră nopțile, care o exasperau cu ceața lor albastră ce le învăluia și ținea să nu scape nimic din mărturisire.

— Văd niște imagini terifiante, cu care ochii mei nu se vor obișnui niciodată. Oamenii, altfel părând perfect normali, se îmbracă oribil, - iartă-mă, dar și tu ești contaminată de nebunia asta, porți o haină contrară celor mai îngăduitoare prescripții ale bunei cuviințe, - apoi zgomotele acelea pe care urechea omenească nu e în stare să le suporte, și nici nu vreau să-mi mai amintesc de casele pe roate care se deplasau singure, exact ca într-un coșmar. Toate simțurile îmi sunt biciuite, învinețite cu fasciile… într-o seară, după ce m-am despărțit de tine, m-am dus în acel loc de unde odată am privit împreună lacul. Ochii mi-au fost injectați de niște lumini nefirești, de o putere și o agresivitate extraordinară… Și totuși, ceea ce e și mai greu, mai bine zis imposibil de suportat, nici nu sunt toate acestea. Dacă se poate imagina ceva mai crud și mai zdrobitor, *acel ceva* îmi provoacă chinurile cele mai mari. Imposibilitatea de a înțelege, lipsa oricărei logici, absența rațiunii. Tot ceea ce văd în jurul meu nu sunt decât alte fețe ale unui coșmar ce nu se mai sfârșește. Singura realitate de care nu mă îndoiesc, care a rămas credincioasă legilor materiei este cea de jos, de acolo de sub pământ. E o realitate dură, mai grea decât a oricărui condamnat. Firesc ar fi ca ieșirea la suprafață să mă reconforteze, să mă facă să nu mai doresc niciodată să mă întorc acolo. Aici respir în voie, soarele mă alintă cu razele lui, văd puii de căprioară, sar peste pâraie, mă uit în ochii unei fete frumoase… Cu toate acestea, ceea ce mi se întâmplă la lumina zilei e mai chinuitor decât viața din subteran. De ce? Pentru că nu reușesc, orice aș face, să pricep ce se petrece, ce s-a petrecut într-un interval de timp atât de scurt. Gândește-te, în urmă cu o lună și ceva umblam pe aici ca în propria bătătură. Ce s-a întâmplat cu toată acea lume, ce e cu aceasta pe care o găsesc azi? Logica nu suportă astfel de schimbări. Nici zeii nu au făptuit niciodată o transformare ca asta. Tot ce pot să îmi spun e că sunt pradă unui vis din care nu izbutesc să mă zmulg.

Nici Cosmina nu pricepea mai mult. Temându-se ca el să nu-și încheie mărturisirea, se grăbi să-l întrebe:

— Dar ce faci acolo, sub pământ?

— S-a întâmplat un accident. Aici noi avem - sau am avut,

nici nu mai știu cum e corect să spun - niște mari saline. Acum vreo patruzeci de zile, prin prăbușirea unor galerii, un număr mare de oameni au fost izolați în subteran. Eu, ca inginer care am prospectat mai multe mine și mă pricep la compoziția pământului, am luat o echipă de patru soldați din cohorta care staționa în apropiere și asigura transportul sării, ne-am înarmat cu unelte și am început să-i căutăm, să ne deschidem drum până le ei, să-i salvăm. Nu am reușit să dăm de ei, dar n-am capitulat, erau încă speranțe să-i găsim în viață. Minele de acest fel, din cauza infiltrațiilor de apă care topesc sarea și sapă niște hornuri de la suprafață până jos, primesc aer de afară și, cu merinde și apă, se poate supraviețui mult timp. Băteam cu rângile în pereți și ascultam, se auzea ceva, dar niciodată n-am fost siguri că ei ne răspund sau nu e decât ecoul loviturilor noastre.

După o săptămână de încercări zadarnice ne-am convins că toți pieriseră și am fi renunțat dacă nu intervenea o întorsătură dramatică în mersul expediției noastre. Nenorocirea a fost că alte prăbușiri ne-au separat și pe noi, unii de alții, eu am rămas închis într-o galerie, ceilalți în alta. De atunci am încercat mereu să restabilim legătura între noi, dar n-am mai reușit. Ne auzeam, eram pe aproape, despărțiți doar de un perete, dar lucram ca niște soboli, orbește, nimeream în alte hrube și nu ne-am mai adunat cu toții. Eu am dat de unul din acele hornuri de care ți-am spus și cu mare greutate am izbutit să ies afară. Am continuat apoi aceste ascensiuni la suprafață unde dădeam de aer proaspăt, de apă…

— Și te întorceai de fiecare dată înapoi acolo jos?

— Da, nu puteam să-i abandonez pe ceilalți. Timpul cât stăteam afară erau orele mele de odihnă, nu e chip să sapi într-una, fără pauză. Apoi mă duceam să-mi continuu lucrul… Și poate că totul s-ar fi rezolvat cu bine, dacă nu s-ar fi petrecut un alt cataclism, cel mai cumplit. La un moment dat, ceva a zguduit pământul cu forța unui cutremur și niște zgomote năprasnice ne-au asurzit, ore întregi: căzuseră și bolțile uriașelor săli centrale, înalte de douăzeci de metri. Mai târziu, tot săpând, nu știam nici eu în ce direcție, mă dezorientasem

cu totul, am observat că de undeva apa năvălește în galerie cu o presiune colosală. În craterul deschis după prăbușire se adunase apa acestui lac. Inexplicabil cât de repede: această ultimă dărâmare s-a întâmplat cu câteva zile înainte de întâlnirea noastră.

— Cu câteva zile?… Lacul acesta are o sută de ani…

— Un secol!… sări el îngrozit și-i căuta ochii spre a citi din ei adevărul. În ce an ne aflăm?

Avură de rezolvat o socoteală complicată: să pună de acord anii de la întemeierea Romei cu numărătoarea anilor noștri. Rezultatul îi ului pe amândoi.

— Asta înseamnă că tu ai intrat în salină acum o mie opt sute de ani…

— Da, zise el încă tulburat de nefirescul situației. În acel an împăratul Marc Aureliu a semnat decretul de ridicare a cetății Apulum la rang de municipiu. Îmi amintesc exact: peste două luni urmau să se desfășoare mari festivități la Apulum, la care eram invitat să iau parte… Toată vremea am fost convins că ele încă n-au avut loc și mă grăbeam să terminăm operația de salvare, să mă duc la serbări.

— Trebuia să mai treacă o sută de ani până când Aurelian a dat ordinul de părăsire a provinciei.

Și Cosmina îi rezumă, cum se pricepu, cele două milenii de istorie. El o urmărea tot mai nedumerit. Cel mai mult îl impresionă retragerea de la 271 și destrămarea Imperiului.

— Prin urmare, au trecut peste Dunăre și noi am continuat să bubuim cu răngile în stânci?! spuse el cu amărăciune, realizând un fapt ce până în această clipă îi păruse incredibil. Noi nu ne îndurăm să părăsim câteva suflete blocate între pietre, și Împăratul ordonă evacuarea unei provincii?!…

— N-ați rămas numai voi, au rămas destui…

— Și Imperiul nu mai este? Nici Roma?

— Cetatea Eternă există. Și Imperiul, prin ceea ce a avut nemuritor… Și totuși, nu înțeleg… Europa a fost cotropită de migrații, s-au descoperit continente noi, nenumărate războaie au pustiit lumea, oamenii au ajuns în lună, și în toată această groază de vreme tu continui să lovești cu un ciocan niște pereți

de sare!… *Ai fost uitat de timp!* șopti ea ca fulgerată de o revelație.

— Da, abia acum încep să mă clarific, spuse el tot în șoaptă. Am fost uitat de timp, am rămas în afara lui… Și se simți cuprins de o altă singurătate, mult mai mare, mai adâncă și decât cea care îl încercase când a aflat de retragerea lui Aurelian, și decât cea pe care o știa din galeriile de sare, - o singurătate cosmică.

Fata îi întinse mâna, dar el nu mai îndrăzni să i-o atingă.

Discuția din vârful Muntelui de sare produsese o schimbare radicală în comportarea lui. Înțelesese ce s-a întâmplat cu el și, oricât l-ar fi tulburat descoperirea adevărului, starea aceasta era preferabilă celei de neștiință în care se zbătuse până atunci. Încă nu se gândise ce va face în continuare. Deocamdată nu era stăpânit decât de dorința de a vedea cât mai mult. Dacă atunci când nimerise într-o lume pentru el nu numai străină, ci așezată pe niște baze de neînțeles, avea toate motivele să se ascundă de oamenii ale căror intenții nu le putea prevedea, acum insista ca prietena lui să-l ducă peste tot. Nu-și făcea niciun fel de probleme în legătură cu echipamentul său destul de original, cerea să coboare printre oameni. Cosmina îi cumpără o bluză, o pereche de pantaloni și una de pantofi, ca să poată ieși pe stradă, intenționând ca după aceea să meargă împreună la un magazin de confecții unde să-i aleagă un costum mai acătării, pe încercate.

Noua îmbrăcăminte îl amuză enorm, deși toate îl strângeau și-i jenau mișcările, se văzu atât de caraghios că propriul aspect îl înveseli de parcă s-ar fi echipat pentru un convoi grotesc de Saturnalii.

Apoi își începură nesfârșitele tururi ale stațiunii. Cosmina era obligată să dea mii de explicații din domenii asupra cărora ea însăși nu se oprise niciodată: natura curentului electric, principiul de funcționare a telefonului, radioului și televizorului, câte tipuri de autovehicule există și cât combustibil consumă fiecare… Intrau în librărie unde el se apuca să descifreze titlurile de pe coperți și cotoare, cerând să i se traducă, să i se dea informații asupra autorilor. Se bărbieri și

se tunse la frizer și Cosmina care-l aștepta afară era să nu-l recunoască: bărbatul voinic, cu un fizic de gladiator, era aproape un copil. Luară la rând magazinele unde fiecare articol era studiat, inventariat cu grijă. Când oboseau, trăgeau la cofetărie unde beau o răcoritoare. Și aici el își continua investigațiile, înregistra alte amănunte care toate îi apăreau extrem de interesante. Aici publicul era aproape exclusiv de vârsta lor sau și mai tineri. Deși nu se petrecea nimic deosebit, era extrem de curios să vadă cum se comportă cei așa zicând, din generația lui. Îl distra mai ales un obicei al acestora cu totul ciudat: țineau între buze niște suluri subțiri din care scoteau într-una valuri de fum. De fiecare dată, cât timp stăteau aici, o voce hârșâită țipa la nesfârșit: *„la pluie… la pluie…"* Nici Cosmina nu-și explica mai clar cauza acestei repetiții continue care trecea în obsesie: tonomatul hârbuit ca o râșniță nu mai poate pune în mișcare decât acest unic disc, sau cântecul o fi fiind în vogă și consumatorii nu se mai satură ascultându-l?

După câte un scurt popas o porneau iarăși, vizitau alte prăvălii, asistau la câte un meci de volei sau de fotbal cu echipele incomplete din lipsă de combatanți, intrau la cinematograf, se duceau în piață unde se vindeau pepeni verzi și nimicuri de ceramică țipător colorate. La „tirul sportiv" a învârtit o pușcă în mâini un sfert de oră, pe urmă a luat țintele la rând negreșind nici măcar una.

Dar oricâte vedea, nu se sătura niciodată. Cosmina a trebuit să-i aducă o hartă pe care să vadă cum arată acum teritoriul Imperiului său. A dorit apoi să i se ofere date despre noile continente descoperite: geografie fizică, populație, economie. În fiecare zi, ca niciodată până atunci, Cosmina făcea cu voce tare lectura ziarului: el trebuia să știe ce se întâmplă pe glob.

Într-o zi, Cosmina i-a făcut o surpriză deosebită: a luat două locuri la o excursie ce se organiza într-un oraș apropiat. Acolo au vizitat muzeul de istorie. Sălile destinate epocii romane l-au tulburat peste măsură, se regăsea într-un mediu familiar și simțea totodată, din nou, cât de departe e de toate acestea. Privea cu o nesfârșită nostalgie pietrele incizate cu litere

sigure, elegante, pline de distincție, obiectele de podoabă purtate de femei contemporane cu el, născute odată cu el, din care nu s-au mai ales decât aceste fărâme de metal, monedele din cele pe care, poate chiar exemplare expuse aici, el le avusese în mână.

— Te uiți ca un moș la niște suveniruri din tinerețe, i-a spus Cosmina.

— Dar nu sunt un moș? i-a răspuns el. Am o mie opt sute douăzeci și cinci de ani…

Era o noapte profundă, deplină. Parcă anotimpul, pentru că nu dispunea decât de un interval foarte scurt destinat nopții, concentrase în ea toată frumusețea lumilor.

— Nu mai știm unde sfârșește pământul și unde începe cerul spuse Cosmina.

— Poate suntem în cer… răspunse el.

Se opriseră pe o culme de deal, era un întuneric bun, puternic dar blând, care te umple de liniște și de împăcare, prin el stelele se vedeau umede, neobișnuit de mari, că parcă le-ai fi privit cu ochi de copil, jos, aproape, încât te puteai crede în văzduh.

Liniștea nețărmurită ca o față sesizabilă a eternității era subliniată de vuietul apei din vale. Prin aerul proaspăt, odihnit, râul, cu toate că valea era departe, se auzea clar, ca la o aruncătură de băț și zgomotul te făcea să simți limpezimea apei trecând peste pietre mari, rotunjite, spălând în țesturi rădăcinile roșii ale arinilor, căzând de pe praguri în vâltori.

Departe, probabil în poiene unde se face fân, pâlpâiau focuri singuratice. Le priveau tăcuți și li se părea că, dacă apa ar înceta o clipă, ar auzi de acolo trosnetul vreascurilor ce ard.

Nu mișca nicio adiere. Deși peste zi fusese foarte cald, aerul nu era uscat, îl simțeau reavăn ca o răsuflare a pământului. Îi împresura molcom, încărcat de mirosul florilor de pădure adormite, al țărânii și al scoarței de copac.

Era o noapte care cobora parcă din veacuri.

— Tot așa era și atunci… murmură el. Toate s-au schimbat, locurile, oamenii, nici zilele nu mai sunt cum au fost… Noaptea însă, da! Parcă nimic nu s-a clintit de la loc. Se vede că

timpul, cine știe! va fi uitat de nopți, ca de mine, și au rămas ca la început… Sau și le păstrează, așa cum vă faceți voi rezervații, simțea nevoia de ceva stabil, neschimbător, și se întoarce la ele ca să-și regăsească vârsta primară, să soarbă, ca în mitologie, vlaga nouă. Altfel nici n-ar putea să reziste la atâta amar de drum.

Umblaseră mult, au urcat pe vale până la chei. Și acolo timpul uitase ceva: o umbră umedă și solemnă care te face să tremuri, nu știi: de răcoare sau de fiorul întâlnirii cu măreția.

S-au cățărat pe stânci, s-au încoronat cu ferigă și s-au culcat pe mușchi reci. Prin coroana înaltă a fagilor cerul se vedea albastru tare ca de smalț. Erau siguri că Pan îi privește de după un colț de piatră, curios.

În pădurea întunecată, razele soarelui păreau alte trunchiuri de copac, netede, viguroase, înclinate, pe care aproape ai fi putut păși ca pe niște punți.

S-au pierdut în zmeurișe mai înalte decât un stat de om. Au imitat fluieratul păsărilor și ele au răspuns cu cordialitate.

Au văzut sus, la confluența a două pâraie, casa pădurarului și și-au promis că odată vor organiza acolo un mare ospăț la care vor invita toate viețuitoarele pădurii.

Au ajuns la camping. Lui i s-a părut o tabără militară și s-a mirat că oamenii trebăluiesc pe lângă corturi și căsuțe de lemn neînarmați.

La întoarcere se înserа. Parcă un fum vânăt se lăsa grăbit pe văi, în timp ce, sus, vârfurile mai pribegeau în soare. S-a întunecat repede și, când să treacă o strâmtoare unde pădurea se înghesuie până în drum, abia au scăpat neatinși de aripile unei colonii de lilieci ce se zbenguiau ca bezmetici…

Și acum, noaptea!…

Nu făcuseră nimic deosebit. Recapitulau în gând, pas cu pas, peripețiile zilei și se întrebau a nu știu câta oară de unde le vine starea aceasta de mulțumire, ca după un lucru împlinit. Dacă, așa cum arborii se oglindesc în apa unui lac, ar exista și o răsfrângere a cântecului, de așa ceva erau străbătuți: de umbra unui cântec adânc, prelung și sfâșietor, care te împrăștie confundându-se cu toată lumea pentru ca să te

adune apoi și să te întremeze, numai că e un cântec neauzit, nu-l distingi decât tu, sau, ca să-i simtă încă cineva, același cântec trebuie să-l viscolească și pe el.

— Cred că starea noastră, - încercă el să răspundă unei întrebări ce se zbătea în piepturile amândurora, nu se poate explica altfel decât că am făcut lucrurile cele mai simple, cele care nu îi separă pe oameni, ci îi apropie. Am trecut desculți prin apă, am privit cerul, am rupt buruieni, am mângâiat niște stânci și niște arbori. Undeva, la o origine îndepărtată, strămoșii fiecăruia au făcut la fel și, repetându-le gesturile, noi, care putem fi foarte diferiți, care putem veni din ținuturi foarte depărtate, ne întâlnim în această albie comună…

— Sau poate pentru că suntem tineri, spuse Cosmina. Îți amintești de bătrânul profesor de latină? După explicația ta, și el ar putea îi cuprins de aceeași beție, să sufere acest fermecător blestem ca și noi…

— Tineri, spui? Da, suntem amândoi tineri, dar la o distanță de optsprezece secole… Cât poate fi de ciudat! Trăiesc atâția oameni în același timp, sorb aceeași clipă deodată, și câți dintre ei ajung să se cunoască? Foarte puțini, majoritatea zdrobitoare își duc viața fără să știe unii de existența celorlalți. Nu crezi că e păcat? Nu e revoltător ca miliarde de oameni să traverseze *aceeași perioadă de timp* fără să știe unul de altul? Și e nevoie să venim noi doi, de la extremitățile a două milenii, ca să-i compătimim pe cei ce au șansa picată așa din cer, pentru care n-au mișcat un deget, să trăiască deodată și nu știu să se cunoască!…

Ea tăcea.

Fagii masivi din spatele lor se înfioară, cum s-ar mișca în somn.

— Dar noaptea e atât de scurtă, reveni el, și n-am vorbit despre numele tău. Ce poate să însemne Cosmina? Un nume de floare? Un nume de piatră prețioasă?…

— Nu-ți mai bate capul, îl opri ea. Tot n-ai să ghicești. E un nume de luptă. Și de victorie, dacă vrei. Nu o victorie așa de mare ca ale voastre, dar care pentru noi contează foarte mult…

— Victoriile noastre!? Îți râzi de mine. Nu mi-ai arătat tu

harta Imperiului? Ce s-a ales din victoriile noastre?

— Ne-am ales noi, spuse ferm Cosmina cu un glas pe care nu și-l cunoștea.

— I-am promis profesorului că o să-i scriu când mă voi întoarce la Roma, sări el la altă idee. Se vedea bine că trecerea nopții îl precipita de parcă acum avea de rezolvat toate problemele. Cum să-i scriu? Ce scrisoare poate înfrunta o mie opt sute de ani? Câte generații de poștași vor muri predând altora scrisoarea mea ca să ajungă până la el?

Și parcă aducându-și aminte de ceva, grăbit ca pentru a nu uita din nou și să-i rămână intenția neîmplinită, îi puse Cosminei în palmă o broșă.

Ea se tulbură.

— Nu e cine știe ce, zise el. E de aramă, n-am altceva mai de preț. Când va răsări luna, o vei putea vedea.

— Dar…

— Trebuie să fie ceva care să ne lege, să rămână o mărturie că, și la o așa distanță în timp, am existat amândoi.

— Tu vrei să pleci?… Vocea Cosminei suna sugrumată, ca din pământ.

Odată el îi spusese: Noroc că te-am întâlnit pe tine și nu pe altcineva. Gândește-te ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi auzit despre mine… Aș fi fost tratat ca o curiozitate, cea mai stupefiantă din câte a cunoscut pământul. Numai viață de om n-aș mai fi putut duce. Mi-ar fi supus sângele la nesfârșite analize, mi-ar fi studiat organismul, fibră cu fibră, aș fi fost purtat ca material demonstrativ la congrese internaționale, s-ar fi organizat excursii costisitoare ca amatorii din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii să mă poată vedea. S-ar fi amenajat un mare muzeu numai pentru mine, unde aș fi fost expus și tot eu aș fi dat și explicațiile necesare, aș fi răspuns la întrebările publicului. Aș fi fost filmat, televizat. Istoricii m-ar fi încolțit să le dau lămuriri asupra unor aspecte încă neelucidate de ei. Aș fi primit zilnic tone de scrisori, la care chiar dacă nu răspundeam mai pe larg, ar fi trebuit totuși să trimit expeditorilor câte un autograf. Aș fi fost apoi obiect de experiențe foarte importante. M-ar fi ținut perioade lungi în

salină cu tot felul de aparate aplicate pe corp, ca la cosmonauți, pentru a putea lămuri misterul neîmbătrânirii mele într-un timp atât de lung. Mă îngrozesc numai la gândul că aș fi putut fi identificat și cazul meu ar fi devenit public.

Cosmina simțea însă că nu aceste temeri îl frământă acum. Altceva îl chema, irezistibil, fundamental.

— Trebuie, Cosmina, am datoria să repar greșeala Timpului. Voi coborî în galeriile de sare, îi voi căuta pe cei patru contemporani ai mei și împreună sunt convins că vom găsi drumul pe care am pătruns prima dată acolo și de unde lucrurile s-au încâlcit. Vom ieși la suprafață, în epoca noastră, după numai o lună și ceva de viață subpământeană. Voi ajunge la timp și la serbările de la Apulum. Voi trăi cât zeii îmi vor îngădui, după care iubitoarea mea familie mă va învrednici cu un sarcofag lucrat artistic, demn să stea cândva la loc de cinste într-un muzeu. Vizitatorii, printre care poate și o fată care se va chema Cosmina, se vor opri în fața lui și-i vor admira basoreliefurile, vor citi săpat pe frontispiciu și numele unui inginer militar, nume care nu le va spune absolut nimic. Va trece o sută de ani, și Aurelian va ordona retragerea. Se vor năpusti migrațiile, asta cam o mie de ani. Războaiele vor pustii lumea, se vor descoperi continente noi, omul va zbura în lună. Și exact după o mie opt sute de ani de la accidentul din salină, care n-au însemnat altceva decât cinci sau șase săptămâni de luptă a patru soldați și un inginer cu blocurile de sare, pe aceleași locuri, unde între timp a apărut un lac, tu îți vei petrece o vacanță frumoasă. Vor fi zile senine, vei nimeri o vară călduroasă și toată ziua te vei scufunda în lac, te vei mira de stâncile de pe fund. Ziua la promenadă, seara la restaurant, pe pieptul unicei tale rochii vei purta o broșă de aramă. Nu vei mai ști nici tu de unde o ai: ai primit-o când erai mică de la bunica? ai găsit-o într-una din scufundările tale?…

— Ești crud! țipă fata înfundat.

— Timpul, Cosmina! Toată vina e a lui. Știu că și tu ai accepta să trăiești în anul o sută șaptezeci și cinci, după cum eu, cu toată oroarea ce mi-a provocat-o la început epoca voastră, aș fi fericit să mă fi născut pe vremea ta. Așa însă… Eu

nu știu nici măcar ce soție voi avea, câți copii, ce fel de nepoți, darmite să bănuiesc ce curs va cunoaște viața mea după atâtea secole… Tu poți fi foarte bine o descendentă a mea și încep să-mi reproșez porniri incestuoase că stau atât de aproape de tine, că-ți simt viața fremătând.

Cei doi stăteau cu umărul rezemat unul de celălalt. Noaptea se răcorise, parcă simțeau cum în iarbă, în corole plăpânde, pe pânzele de păianjen se formează rouă.

Era prima noapte pe care el o petrecea afară și parcă sorbea din ea cu nesaț, își umplea ființa de ea. Asculta liniștea. Din când în când, câte o pasăre tresărea în somn, visa ceva sau i se părea că ar cădea de pe ramură și se așeza mai bine fâlfâind din aripi. Cădea în răstimpuri jirul pe cărarea îngustă, netedă, curată, ca măturată de spiridușii pădurii. Privea cu patimă stelele și le recunoștea.

— O vezi pe aceea de colo? - îi arătă el un astru. E Vega din constelația Lirei. Uită-te bine la ea. Și eu mă voi uita, în prima seară după ce voi ajunge în epoca mea. Pe urmă, mult mai târziu, și după o mie opt sute de ani, ea va fi în același loc unde o vedem noi în noaptea aceasta. Să o privești și tu și, așa cum ne uităm acum unul în ochii celuilalt, privirile noastre, peste timp, se vor întâlni în ea.

Răsări luna. Lumina ei izbucni ca un gong uriaș și se revărsă pe fețele dealurilor până în văi. Pădurile primiră o lucire stinsă, de aramă. Atinse de umbră, în jgheaburile pâraielor parcă se oxidau.

Cosmina își întoarse broșa spre lumina lunii și o privi mult, ca o mioapă, spre a și-o întipări în minte.

În jurnalul Cosminei, pe o filă nedatată, se găsesc aceste versuri:

Sub cerul gol, singurătăți de sare -
un stol nocturn ce țipă: depărtare!

Peste învinsele vestigii,
giulgiul de lună al strigii.

Trece și clipa în care-ai fi putut să fii…

Și discul uzat ce geme; la pluie…

N-a vrut să spună niciodată dacă sunt ale ei sau le-a găsit undeva și le-a transcris pentru că se potriveau cu starea ei sufletească.

Veniră apoi și ploile, acelea mari, nesfârșite, de care Cosmina se temea.

Curgeau cu nemiluita, răpăiau în acoperișuri, făceau să sune balcoanele căptușite cu tablă, din păduri se revărsa zgomotul constant, perpetuu al frunzelor lovite de masa lichidă, pe toate drumurile șiroiau pâraie tulburi, ziua nu se mai lumina, rămânea întreagă un lung și umed amurg. Se porniseră așa ca pentru a nu se mai opri.

În orele de masă, siluete grăbite, aplecate, strânse în mantale de ploaie, ascunse sub umbrele, se furișau printre rafalele potopului. În restul timpului, pe aleile năpădite de apă nu mai mișca țipenie de om și așezarea, și așa pierdută în copleșitoarele păduri, căpăta un aer straniu, de loc părăsit, lăsat în voia ploii, sau de furnicar ce și-a retras toată animația de odinioară în adânc, nemaiarătând acum decât o grămăjoară de surcele și fire uscate de iarbă.

În rare ore nedefinite, care păreau a fi mereu spre seară, când curgerea de sus se mai îngăduia, oameni singuri sau perechi, îmbrăcați gros, ca de iarnă, ceea ce crea impresia că zilele ușoare, însorite rămăseseră foarte departe, într-un alt anotimp, se apropiau de terasa ce domina lacul, se rezemau de balustrada metalică și priveau apa cenușie. Lacul, cel care-i adusese aici de la mari distanțe, cel ce determinase însăși apariția acestei localități, se dovedea a avea o viață a lui, obsesivă, dominantă, cu care scotea lumea din adăposturi și o aduna pe malurile sale.

Se uita și Cosmina, ca toți ceilalți, fără țintă, la suprafața sură, nemișcată și grea.

Acum era cu totul sigură că nu se mai întoarce. Cât mai ținuseră zilele calde, își reluase scufundările spre bucuria

copiilor și indispoziția mamelor lor, ce, câtă vreme ea lipsise, ba o credeau plecată, ba o bănuiau că a pus mâna pe un străin căruia-i face zâmbre și-l stoarce de bani. De cum se arunca în apă, se îndrepta spre stâncile ale căror neregularități le cunoștea de-acum pe de rost și asculta. Nu se auzea nimic, nici bule de aer nu mai ieșeau. Nămol și liniște, ca într-un fund neexplorat de mare! S-a urcat apoi în vârful muntelui de sare și a așteptat, și-a vârât capul în crăpătura stâncii și a strigat. Tăcere și aici, ca și cum nimeni n-ar fi călcat în acest loc de la începutul lumii. Pe ușa cantinei continua să rămână un anunț pe care-l citea în fiecare zi la intrare și la ieșirea de la masă: „Cine a uitat niște obiecte de îmbrăcăminte lângă Muntele de sare le poate ridica de la administrație". Nu s-a dus nici măcar să întrebe ce sunt acele obiecte; se temea să nu afle că nu e decât o bluză, niște pantaloni și o pereche de pantofi.

Își prinsese broșa la decolteul rochiei. La masă, vecinele i-o admirau:

— Ce interesantă e! De la Fondul plastic, desigur… Așa s-au învățat să le facă de parcă-s antice. Uite, gândești că e chiar ruginită.

Seara, înainte de declanșarea ploilor, se uita pierdută la o stea strălucitoare din constelația Lirei și i se părea că în ea vibrează ceva cunoscut.

Iar acum, în timp ce privea apa nemișcată, grea a lacului, simțea cum Soarele cu întregul său sistem, cu Pământul, cu lacul acesta și cu ea cu tot se apropie, secundă cu secundă, cu o viteză fantastică de Vega.

VOICU BUGARIU

Născut la 6 iulie 1939, în comuna Vâlcele din județul Covasna, Voicu Bugariu a absolvit în 1964 Facultatea de Filologie din Iași; după câțiva ani de activitate în învățământ, justiție, presă locală, lucrează ca redactor la revistele Astra *din Brașov (între 1966 și 1974) și* Luceafărul *din București. Este cel care a descoperit, la Biblioteca „Astra" din Brașov, singurul exemplar păstrat din primul roman sf românesc:* În anul 4000 sau O călătorie la Venus *(1899) de Victor Anestin. A debutat în 1970, cu volumul de povestiri sf* Vocile vikingilor; *a mai publicat de atunci încă două volume de* science fiction, *câteva volume de critică literară și câteva romane „realiste".*

Dată fiind relativitatea departajării cronologice între primul volum de science fiction *al lui Voicu Bugariu -* Vocile vikingilor *(1970) - și primul său volum de critică literară* (Incursiuni în literatura de azi, *1971), este greu de spus dacă interesul criticului pentru „genul" în cauză își are rădăcinile într-o anterioară practică proprie a scriitorului, ori - invers - acesta a ajuns la tentația de a-și încerca și el puterile în acest „gen" citind mai întâi, în postură de critic, cărțile altora și meditând asupra lor în postură de teoretician. Cert este că în amintitul volum de critică figurează și eseul* Un gen monotipic? *(apărut inițial în* Tribuna, *nr. 36/1970) în care, pornind de la premisa că „literatura de* science fiction *este o prelungire modernă a basmului", Voicu Bugariu avansează ideea unei „morfologii" structurale a genului, considerat perfect pretabil extrapolării celebrelor „funcții" ale personajelor, trasate de „formalistul rus" V.I. Propp în* Morfologia basmului *(carte ce tocmai apăruse în traducere românească, în 1970). Ingeniozitate*

teoretică și speculativă probată și ulterior (de exemplu, prin derivație, de data aceasta, din Gustav René Hocke, tradus în 1977, ideea apartenenței manieriste a literaturii sf, ceea ce ar explica disproporția cantitativă și calitativă dintre realizările „de vârf" ale genului și masa produselor de serie), în paralel cu oficiul critic de comentare a majorității cărților românești de science fiction *nou apărute pe parcursul mai multor ani.*

Surprinzător, apetitul teoretic și critic aplicat „genului" nu-și mai găsește însă vad în volumele de critică publicate ulterior de Voicu Bugariu, axate pe alte preocupări, ci este deversat, ca aluviune eseistică în text ori ca rezultantă semantică în subtext, în chiar cărțile sale „de ficțiune", de science fiction *propriu-zis: mini-romanul* Sfera *(1973) și volumul de nuvele și povestiri* Lumea lui *Als Ob* (1981).

Multe din „ficțiunile" imaginate de Voicu Bugariu - cele mai reprezentative, în orice caz - sunt de fapt metaficțiuni, „ficțiuni despre ficțiune" cu tâlc de „parabole" estetice, echivalări și figurări în chiar „carnea" ficțiunii a sensurilor pe care i le-au clarificat scriitorului propria experiență a ficțiunii sau meditația asupra statutului ontologic și existențial al acesteia, asupra dialecticii raporturilor dintre real și imaginar, dintre „viață" și „literatură".

Ficțiunea este „universul paralel" ce-și trimite ca emisar în universul „nostru" o enigmatică „Sferă" umplută cu o substanță impalpabilă și inconsistentă, investită însă - în romanul ononim (1973) - nu numai cu o inepuizabilă mobilitate coloristică, dar și cu însușirea de a vizualiza cuvintele, de a transpune în imagini vizuale orice narațiune care i se prezintă verbal, mai mult - de a genera ea însăși scenarii vizuale care nu așteaptă decât să fie verbalizate, transcrise ca după o dictare. Ceea ce și face scriitorul D… protagonistul cărții, care, lăsându-se absorbit în contemplarea sferei, se rupe tot mai mult de aderențele vieții sale reale de până atunci. Partea a doua a romanului este o addenda *care cuprinde pagini postume rămase de la scriitorul D…manuscrise realizate de acesta „sub dictarea" sferei; o rescriere a acestei ultime părți întâlnim în volumul* Lumea lui Als Ob *(1981), sub titlul* Un începător dotat, *fiind vorba, evident, de același D…căruia autorul îi atribuie și o serie de considerații teoretice proprii asupra „genului science-fiction". În*

embrion, Sfera *cuprinde și episodul dezvoltat ulterior în* Noapte bună, Sophie, *și pe cel dezvoltat anterior în* Vocile vikingilor *(povestirea care dă titlul volumului de debut), o altă posibilă „parabolă" asupra ficțiunii: reanimarea, cândva în viitor, a unor navigatori vikingi găsiți congelați într-un bloc de gheață („anabioză" a ficțiunii pe care-o vom regăsi, altfel figurată, și în* Noapte bună, Sophie) *este, cu toate precauțiunile tehnice luate, o prea brutală rupere sau substituire de planuri, un imposibil transplant din planul imaginarului în cel al realului efectiv, ceea ce-i ucide, de data aceasta definitiv, pe abia reanimații vikingi. Nu numai grefa de imaginar este respinsă de țesuturile realului, dar și invers, aceeași „moarte" simbolică sancționează translația* tale quale *din realitate în ficțiune „Lichide insolubile unul în celălalt aflate pentru totdeauna într-o emulsie", realitatea și ficțiunea nu pot fi dizolvate una într-alta, indiferent de punctul de pornire al eventualei tentative, ci doar surprinse în „punctele lor de contact", în momentele lor de „întrepătrundere". Surprinse pe muchia întretăierii lor, realitatea și ficțiunea se potențează reciproc, se pun reciproc în rezonanță și în valoare, se „deschid" una pe alta înspre spațiile de ambiguitate, de echivoc, de plurivoc proprii artei, unde sensurile stau totdeauna „pe muchie".*

O „ciudată sferă luminoasă" este semnalată și în povestirea Pasiune dispărând, *cu pronunțate ecouri din Mircea Eliade, povestire reluată din volumul* Vocile vikingilor *și în sumarul volumului* Lumea lui Als Ob. *Nu sunt, desigur, toate aceste insistențe și* remake*-uri, simple coincidențe, neglijențe ori redundanțe întâmplătoare, ci repetate tentative de cristalizare a unui ambițios „mit personal".*

Sfera este, pentru Voicu Bugariu, emblema ficțiunii.

Și totuși, nu „sub semnul sferei" și-a scris Voicu Bugariu cele mai bune ficțiuni și metaficțiuni ale sale, pe care le întâlnim abia în cuprinsul volumului Lumea lui Als Ob *(1981). În filigranul călătoriilor și peripețiilor cosmice relatate în nuvela care dă titlul volumului, se pot descifra, „în cheie sf", „călătoriile lui Ulise", deși discreția și ambiguitatea sunt păstrate până la ultima pagină și nimic nu este „deconspirat" univoc, nimic nu este nominalizat, nici chiar cele trei personaje ale cadrului naratorial, în care putem*

recunoaște, fără dubiu, pe Ulise, pe Penelopa, pe Telemah. Încântă însă, la lectură, nu atât plăcerea mentală a recunoașterii episoadelor homerice travestite în decor, în costumație, în figurația sf, cât ingeniozitatea însăși a acestei travestiri, capacitatea de sugestie concretă a unui imaginar ce prinde consistența realului fără a-și pierde însă propria inconsistență, fără a-și pierde aerul straniu, insolit, ireal, nici vaporozitatea feerică. Dacă infuzia de vigoare epică a dinamicului motiv odiseic vindecă Lumea lui Als Ob *de limfatismul epic din* Sfera *și din* Vocile vikingilor, *acest ilustru motiv „clasic" nu are nici el, la rândul lui, decât de câștigat din insolita simbioză, din tratamentul de insolitare la care este supus.*

Povestirea Noapte bună, Sophie, *cuprinsă și ea în volumul* Lumea lui Als Ob *(dar apărută, mai înainte, în* Vatra, *numerele 7-8 1980), prezintă una din cele mai transparente - semantic - „parabole" imaginate de Voicu Bugariu pentru captarea acelor obsedante sensuri de metaficțiune care-l preocupă constant. Neputând admite să-și trăiască viața altfel decât „din plin", nemaiașteptându-și bătrânețea și apropierea morții, o frumoasă femeie - scriitoare, deci autoare de ficțiuni - se decide să apeleze la potențialul tehnico-științific al epocii sale din viitor (minime detalii tehnice, însă!), pentru a evada psihic în ficțiune ca într-o „a patra dimensiune", ca într-un „univers paralel", trupul rămânându-i conservat prin anabioză* sine die, *ceea ce, din punctul de vedere al celor pe care-i „părăsește" în acest fel definitiv - al naratorului, inclusiv - echivalează cu moartea, de care Sophie tocmai fuge.*

Câteva cuvinte despre titlul povestirii. Buonanotte Sofia *este o splendidă nuvelă a scriitorului italian Lino Aldani, apărută și în românește (v. Vol.* Noapte bună, Sofia, *Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, trad. Doina Opriță). Aici, „onirofilmul", dispozitiv psiho-tehnic apt a furniza oricui la domiciliu existența* fictivă *dorită, ajunge să ruineze, asemeni unui drog instituționalizat prin lege, existența* reală *- psihică, familială, socială, intelectuală - a unei întregi colectivități. Excelentă și ca pură ficțiune,* Buonanotte Sofia *ascunde, și ea, un sens mai inaparent, de metaficțiune: sunt puse aici în cauză riscurile - nu estetice, de data aceasta, ci existențiale, ontologice - pe care le comportă trăirea în imaginar „contra naturii", eventuala hipertrofie a imaginarului convertindu-se inevitabil într-o*

atrofiere a simțului realului, înnăscut în om, ca individ și ca specie, și indispensabil senzației de plenitudine vitală și, *în ultimă instanță, rațiunii de a fi a omului. Poate fi prezumat aici, la rigoare, aproximativul punct de pornire al ideației, nu însă și al fabulației - perfect genuină și de-sine-stătătoare - din povestirea lui Voicu Bugariu, care nu-i datorează lui Lino Aldani nimic mai mult decât titlul în sine, ce-i drept* ad litteram *și ce-i drept superb. De altfel, cu ocazia traducerii povestirii sale (v.* Revue Roumaine - Romanian Review - Rumänische Rundschau - Rumânskaia Literatura, *nr. 5/1988), Voicu Bugariu o dedică, omagial, lui Lino Aldani,* recunoscând *astfel, penitent, o seducție căreia nu i-a putut rezista. Nu mai puțin seducătoare, însă, este propria sa povestire, după cum oricine se va putea convinge din paginile ce urmează.*

NOAPTE BUNA, SOPHIE

Va apărea în curând, este ultima ei întârziere. Va coborî din mașină, scuturându-și cu eleganță pletele blonde, se va apropia de noi, prietenii ei, cu pași prea mari pentru o femeie frumoasă, în stilul ei băiețesc, mai reușit acum douăzeci de ani, dar care o prinde și astăzi, fiindcă ea are instinct și știe întotdeauna să nu exagereze, ne va zâmbi și ne vom simți cu toții curentați. Ar fi putut să facă film, cu zâmbetul ei de femeie absolută. În fond, nu frumoasă, înaltă, prea suplă, cu trăsături masculine, dar mâinile îi sunt lungi și subțiri, fine, te înfioară. Mâinile și zâmbetul, iată tot ce are. A fost suficient pentru ca să treacă întotdeauna drept o femeie fatală, să și fie. Dintre cei mulți, care au alergat după ea, a ales ființe deosebite, bărbați puternici sau sensibili, niciodată prea inteligenți, întotdeauna, ciudat, puțin mai scunzi decât ea, bărbați decorativi, având profesii spectaculoase, cu care a apărut, nonșalantă, serioasă, maternă, fără greș elegantă, în restaurante la modă. Niciodată meschină, ocolind în treacăt avantaje pe care le-ar fi putut obține ușor, nehotărâtă, versatilă nu din lipsă de caracter, ci din instinct, trecând prin ani în chip de învingătoare nedumerită, fermecătoare, știind să depășească elegant succesele și eșecurile, arzându-le pe toate cu zâmbetul ei inalterabil, știind să rămână neatinsă, să producă mari pasiuni și mari decepții, să mintă și să spună adevărul, să promită și să se țină de cuvânt, sau să uite în clipa următoare, să fie generoasă și să fie, brusc, zgârcită, nu cu banii, ci cu timpul ei, aprinzându-se și apoi îndepărtându-se, ființă nemulțumită de prezent, oricât de bun ar fi fost acesta, roasă de dorința schimbării, privind cu aviditate spre „altceva", spre viitorul sacrificat de îndată ce s-a transformat

în prezent. Pasionată, mai ales pentru cauzele pierdute, dinainte pierdute, apărându-le cu o nebunească patimă, uitându-le brusc doar atunci când, nu arareori, reușea în mod miraculos să le schimbe cursul firesc spre eșec.

I-a venit cândva, pe când era studentă, ideea să devină scriitoare. A reușit foarte ușor, jucându-se. A scris romane, a avut succes, a luat premii, a călătorit, cărțile i-au fost traduse. A scris în trecere, între două complicații amoroase, între două călătorii, cărți sacadate, nervoase, cu fraze scurte, cărți în care nu a fost nevoită să inventeze, fiindcă viața ei a fost un roman. A avut ani plini, în care a arătat că este o maestră a improvizațiilor și că pentru a face literatură nu trebuie să devii un ascet al scrisului, ci dimpotrivă, să întețești goana senzațiilor. Aș zice că a trișat, dar acest cuvânt nu se potrivește decât pentru jocuri, nu și pentru viață. La joc trișezi și ești repudiat, în viață trișezi și ești admis. Nu voi spune deci că a fost prea avidă, că s-a îmbibat, prin înșelăciune, de senzații. Și nici că romanele ei au un ce superficial, repetând vorbele celor care nu o iubesc. Voi spune însă că marea ei realizare a fost propria-i viață.

Viață ori literatură. O opoziție pe care acum, în chiar clipa când scriu aceste vorbe, o găsesc inexistentă. Nu opoziție, ci mai degrabă o relație de întrepătrundere, ca între două lichide insolubile unul în celălalt, aflate pentru totdeauna într-o emulsie. Punctele lor de contact sunt locurile comune. Viața, nu mai puțin decât literatura, se întemeiază pe locuri comune. Nici nu s-ar putea altfel. Este o naivitate să credem că viața este un flux absolut autentic. Întâmplările se repetă, emoțiile, triumfurile și umilințele se repetă. Ea a intuit cu durere acest adevăr, pe care cei mai mulți oameni îl ignoră. Astfel se explică faptul că viața ei s-a desfășurat cu zvâcnete imprevizibile, imposibil de justificat pentru simțul comun. Fiind în permanență hărțuită de sentimentul unor scheme tiranice, care domină existențele oamenilor, a trăit într-o continuă, nesăbuită, patetică, zadarnică fugă din calea convențiilor, care fac previzibile literatura și viața. Respingerea convențiilor înseamnă respingerea locurilor

comune.

Ce se întâmplă atunci când cineva respinge în mod constant locurile comune? O asemenea acțiune poate duce la dezastru. Boema, îndoielnica artă de a contrazice locurile comune, a fost întotdeauna detestată, în toate societățile, chiar dacă oamenii care au practicat-o au fost uneori socotiți geniali sau doar pitorești. Ceva boem i-a dominat viața. Aș zice chiar că esența existenței ei a fost boema, pe dedesubtul manevrelor conformiste la care a fost uneori silită spre a supraviețui. Pentru cine se interesează cu adevărat de ea, refuzând să rămână doar la câteva povestiri cu amoruri fulgerătoare, urmate de despărțiri neașteptate, aceasta este o idee importantă. Sophie a avut întotdeauna o chemare spre corectarea (în sens estetic, aș zice) a regulilor constituite ale conviețuirii sociale. Cam totul în viața ei cunoscută a fost cu susul în jos, făcut nu atâta pentru *a* contrazice simțul comun, cât, mai degrabă, pentru a mulțumi în ea însăși un gust pentru iregular, pentru rezolvările ciudate, neconcordante cu ceea ce se știe și se face într-o anumită conjunctură cunoscută, pentru decizii și trăiri bizare, nepotrivite, paradoxale. Femeile din categoria ei socială își aleg de obicei bărbați cu profesii intelectuale, ființe rutinate, lașe cu demnitate, rafinate, estetizate, decăzute fizic, potrivite, în definitiv, pentru cineva care, teoretic, este adânc cerebralizat și privește de sus plăcerile simple ale cenesteziei. Nu i se cunoaște nicio relație de acest fel.

Un iubit al ei a fost pilot de încercare, l-am cunoscut, era o ființă musculoasă, cu priviri curate de câine, devotat, gelos, contrariat ori de câte ori se afla în societatea unor intelectuali, bântuit din când în când de o furie reținută, o furie misterioasă, pe care am urmărit-o adesea cu mare atenție, ca pe un lucru prețios, imposibil de văzut la intelectualii efeminați și teatrali printre care trăiesc, un tip frumos, nici vorbă, legat de ea printr-o iubire de sclav revoltat, subjugat, aș zice că sunt sigur de asta, tocmai de inconsecvența ei magnifică, care îl fascina și o ridica deasupra tuturor femeilor mai frumoase sau mai tinere pe care le întâlnise în viața lui de

bărbat capabil de franchețe.

Un altul a fost actor de cinema, nu știu prea multe despre el, ca persoană, dar îi cunosc destul de bine categoria: oameni care ar trebui să aibă geniul lui Proteu, unii chiar îl au, oameni care ar trebui să fie schimbători și în viețile lor private, chiar dacă anumiți buni meșteșugari ai scenei și ai ecranului afirmă despre ei înșiși, cu o mândrie pe care nu o înțeleg, că sunt familiști tradiționali, că ceea ce fac pe scenă nu are nicio legătură cu viețile lor de zi cu zi. Eu zic însă, în ciuda moraliștilor de ocazie, că în marii actori se află, vii, toate personajele pe care le-au interpretat. Nu se poate să fie altfel. Se pare că iubitul ei a fost unul dintre acești oameni rari și că relația cu el a fost, din acest motiv, paradoxal lucru, foarte profundă. S-au iubit tocmai fiindcă erau foarte schimbători și niciun conflict nu avea cum să se fixeze. Ar fi fost bărbatul vieții ei, dacă ar fi fost cu putință ca ea să se oprească la cineva. În minte imaginile de pe ecrane i s-au învălmășit, sunt singur de asta, cu realitatea lui. A fost un caleidoscop cu multe fețe și întâmplări, dintre care ea a putut să aleagă, dând fiecărei zile și fiecărei clipe o altă culoare, un alt sunet. Sau poate, totuși, actorul era monoton și nu a răspuns dorinței ei nebunești de schimbare? Nu știu, nu l-am cunoscut, l-am văzut doar prin filme, o figură care putea să sugereze interiorizarea, dar despre care nu se poate spune nimic cert. Mi-a povestit odată, după ani, că se simțea divin de bine cu el, dar că l-a părăsit fiindcă simțea că nu va mai rezista fizic. Într-adevăr, modul de viață al oamenilor care disprețuiesc regulile supraviețuirii comode este periculos. Am simțit că mă sufoc, mi-a spus; am stat un an singură, n-am vrut să aud de nimeni; am lucrat, am scris un roman, cel mai slab dintre toate, atât de prost încât l-am aruncat, ca să uit de el cât mai repede; aveam timp destul, zile și săptămâni nu m-a deranjat nimeni; n-a ieșit nimic, în viața mea nu am scris ceva mai slab. Tu trebuie să faci totul în trecere, Sophie, i-am spus, totul în trecere, altfel pieri. Îmi amintesc, o clipă m-a privit cu atenție. Poate că ai dreptate, a șoptit. Aveam. Astăzi, când anii au trecut, nu mă mai îndoiesc.

Au fost și alți bărbați, dar nu îi mai știu. Niciodată nu mi-a

dat prin minte să mă interesez la alții. Doar de la ea însăși am aflat câte ceva. N-au fost niciodată confesiuni. Mi-a vorbit în trecere, pe fugă, grăbită, urma să plece în străinătate a doua zi, sau peste două zile, sau peste două săptămâni și trebuia să se pregătească, trebuia să ajungă la televiziune, o aștepta o mașină cu care urma să plece într-o localitate îndepărtată, era mama ei bolnavă sau doar singură și trebuia să se ducă repede la ea, avea o întâlnire în oraș, la care, iată, era pe punctul să întârzie, o conferință, o lansare de carte, o întâlnire cu cititorii. Orice, numai să nu rămână pe loc.

Va apărea, întârzierile ei au fost întotdeauna bine calculate. Ar fi trebuit poate să mă documentez pentru cuvântarea pe care urmează să o rostesc la festivitate. Dar n-ar fi avut niciun rost, zic. Ce să spun? Să înșir cuvinte meșteșugite, când totul este doar un vis, pătruns miraculos în viața prozaică? Cuvintele nu au rost astăzi, aici. O strângere de mână și un sărut fugar, pe obrazul fardat, aproape tragic în încremenirea lui. Apoi, priviri. O voi urmări cum își ia adio, cum dă mâna cu fiecare, stăpânindu-și plânsul, cum le mângâie pe femei pe păr, strângându-le o clipă lângă ea, cu un gest matern, pe care l-am văzut adesea, cum le zâmbește bărbaților, zâmbetul ei de cuceritoare, de amazoană evadată din trecut, cum urcă încet treptele clădirii întunecate - ar fi trebuit, poate, să aibă niște culori mai vesele acest dom al ficțiunii - cum se oprește pe ultima treaptă și se întoarce spre noi, zâmbindu-ne pentru ultima oară, regină ciudată, stăpâna unui regat pe care nimeni în afară de ea nu poate să-l vadă. Dispărând prin intrarea înaltă, de mausoleu, în ochi rămânându-mi doar o ultimă fluturare a veștmintelor sale verzi. Și apoi, parcă trezit din somn, să privesc fețele prietenilor care mă înconjoară, să simt o durere difuză în regiunea inimii, iar ochii să mă usture. Vom aștepta cu toții un timp, care ni se va părea scurt, sau care, mai degrabă, va trece ca o bătaie de aripă. Vom sta încremeniți, fără să rostim niciun cuvânt, privind spre intrarea aflată sus, la capătul treptelor de marmoră neagră. Va apărea, peste o oră sau peste zece minute, un bărbat cărunt, unul dintre bătrânii care, i-au plăcut ei întotdeauna foarte mult, se va opri în

capătul scărilor, îmbrăcat în halat alb, cu barbă albă, scurtă, lentilele ochelarilor lui vor sclipi în lumina piezișă a amurgului. Va sta o clipă nemișcat, cu mâinile pe lângă corp, iar apoi, foarte încet, își va înclina capul într-un semn al afirmației. Vom înțelege că hotarul a fost trecut. Femeile vor lăcrima, poate. Cei mai mulți se vor îndepărta încet, de parcă ar părăsi un cimitir, iar noi, cei câțiva prieteni apropiați, vom urca treptele, dintr-o dată grăbiți. Bătrânul ne va aștepta, o figură încremenită, priviri senine de țăran bătrân. O vom vedea, ca moartă, cu ochii închiși pentru totdeauna, un zâmbet difuz îi va persista pe figura fără vârstă.

Am fost primul care a aflat de planul ei. Pe un coridor întunecos, am mers împreună câteva minute. Voi pleca, mi-a spus, pe scurt, în stilul ei grăbit, voi pleca pentru totdeauna. Nu te mira, ascultă. Am discutat cu un savant. Mi-a venit ideea. I-am spus. A rămas trăsnit. I-am plăcut. A zis că o să se gândească. A trecut un an. M-a căutat și mi-a spus că totul este gata. Să scriu scenariul. Să aleg. Am ales. Pot să-l văd și eu, am întrebat-o, mecanic, fără să știu despre ce fel de scenariu este vorba. A rămas o clipă pierdută, privind înspre copacii înverziți ce se vedeau de la fereastra în fața căreia ajunsesem. Nu-l va vedea nimeni, a spus. Numai bătrânul. El nu o să mă trădeze, sunt sigură. Se va afla după moartea mea. Sper să fii în viață atunci, a completat, zâmbind palid. Apoi, cu o voce neutră, mi-a dat câteva detalii tehnice. Totul era simplu, cumplit de simplu. Nu se întâmpla nimic deosebit, numai că ea urma să trăiască în ficțiune. Corpul ei continua să funcționeze, creierul ei era însă ghidat de impulsuri exterioare. Procedeul era asemănător cu hipnoza, parcă așa mi-a spus. Hrănire artificială. Posibilitatea unei existențe lungi, datorită minimului consum de energie. Un computer era programat pentru respectarea întocmai a scenariului.

Urmau deci să vină nopți și zile fictive, săptămâni, luni și ani care nu existau în realitate și pe care ea urma să îi trăiască. Îmi amintesc, m-a trecut un fior de groază, dar aproape simultan m-am simțit tentat. Corpul urma să stea în parcul marii clinici pe care o conducea bătrânul ei, savantul. Urma să

se construiască o clădire, un fel de monument, mai degrabă. A fost gustul ei: un soi de mausoleu.

Fantastic sfârșit, dar potrivit pentru ea, parcă singurul cu putință. Cum o fi făcut? Probabil a selectat episoadele cele mai reușite ale vieții ei reale, le-a combinat din nou, în cine știe ce variante. Atunci, când priveam împreună iarba strălucitoare, pe care un câine negru făcea tumbe interminabile, sub privirile unui bărbat elegant, nemișcat ca o statuie, am întrebat-o dacă nu îi este frică. Mi-e frică, a zis, simt un fel de greață când mă gândesc, ca în avion. Pot să te întreb ceva mai delicat, am zis. Da, bineînțeles că poți. Nu ți se pare că aventura asta are ceva derizoriu? De ce să pleci, Sophie? Tu ești cea mai vie dintre noi. Ce vrei tu să faci este mai rău ca o moarte. Cuvinte prostești, de care mi-e rușine și astăzi. Prietene, mi-a spus, ce știi tu despre femei? Tu ai dreptate, sigur, dar eu am mai multă. Ce să-ți spun? Că simt o oboseală care mă cotropește, cu fiecare dimineață mai mult, că simțurile mă trădează și carnea mă trădează? Sunt obosită, prietene, dar nu vreau odihnă. Mă vreau pe mine, cea de acum douăzeci de ani, mă vreau. Vocea i-a devenit dintr-o dată răgușită. Nu mai pot să mă târăsc de la o zi la alta și să simulez la nesfârșit că mă simt bine, că mă simt perfect, că sunt o femeie care a avut succese cândva, iar astăzi poate fi încă, eventual, dorită, oricum, o doamnă spiritualizată, care vorbește frumos și scrie frumos, care a văzut lumea și așa mai departe. Îmi vreau trupul de acum douăzeci de ani, vreau diminețile proaspete de demult. Nu mai pot, înțelegi? Nu mai rezist în acest joc al supraviețuirii, al vitaminelor, al medicilor, al dentiștilor, al masajelor. Mi-e greu să mai scot zâmbetele de prosperitate, pe care legea succesului le cere. Asta-i tot. Intri într-o aventură, Sophie, i-am spus. Da, ultima mea aventură, cea mai lungă. A zâmbit. Mi-ar fi plăcut să fiu cu tine, Sophie, i-am spus. Poate vei fi.

Am simțit că amețesc, de parcă m-aș fi aflat la marginea unei prăpăstii sau pe un balcon de la etajul al cincisprezecelea, unde cel care privește în jos simte în el, mică, discretă, ca bătaia unui ceas de mână, dorința de moarte, dorința de zbor

spre moarte. Ce rol îmi dăduse? Imaginea mea, asemenea unei umbre din infern, îi va apărea în preajmă și ea nu va ști că totul este o iluzie, va vorbi cu mine, îi voi spune istorisiri cu tâlc, poate nu în fugă, poate pentru întâia dată nu în fugă, mă va asculta în tăcere, întinsă la marginea unei piscine, ca în filme, bând sucuri răcoritoare de fructe, tot ca în filme. Am încercat și încerc, acum, când scriu aceste neînsemnate rânduri, să îmi imaginez viața pe care o va duce. Va fi un vis, dar ce fel de vis, cât de reușit, cât de dureros, cât de lung? își va retrăi iubirile, poate și copilăria pe care a parcurs-o cândva cu atâta ură ciudată împotriva timpului, ce nu trecea destul de repede. Mi-a povestit că a fost un copil retras și a devenit la un moment dat, brusc, războinică, băiețoasă, disprețuind fetele și dorind să fie băiat, eterna poveste pe care Freud a explicat-o atât de bizar, încât cred că a avut dreptate. Mi-a povestit, fragmentar, în întâlnirile noastre întâmplătoare, când așteptam împreună pe cineva într-o stație de autobuz, în foaierul unui teatru, mi-a povestit despre adolescența ei destul de nefericită, dar o adolescență, zic, cu greu poate fi nefericită, despre niște rude care au persecutat-o și da care a scăpat trăind poetic, așa cum poate să trăiască o fată cu o imaginație atât de puternică, încât metaforele ei primitive și puternice nu sunt înțelese decât de puțini, o fată paradoxală, bolnavă de sensibilitate, rănită de orice, pășind totuși printre oameni și întâmplări cu o trufie de nobil scăpătat, pe care o mai arată și astăzi uneori, deși anii i-au lustruit gesturile și vorbele. Vor fi poate din nou întâmplările primei tinereți, va fi ea însăși, ciudata, în care s-au amestecat întotdeauna dorințe contradictorii și îndepărtate, tentația de a sta printre cărți ale zadarnicei înțelepciuni a renunțării și pofta furibundă de senzații, căreia îi ceda plângând de neputință și de voluptate. Se vor întâlni toți cei care au iubit-o, poate. Una dintre ciudățeniile ei a fost întotdeauna o generozitate paradoxală, generozitatea omului care este în stare să părăsească un oraș pentru totdeauna, doar pentru a nu se mai întâlni cu cineva, dar nu este capabil să spună un simplu nu. Îi va revedea pe toți, va fi un film văzut a doua oară. Sau poate că a refăcut totul, cu alte fețe și cu alte

întâmplări. De unde și-a ales, în acest caz, personajele, dintre oamenii văzuți în realitate sau dintre figurile celebre, ce apar prin reviste în poze frumos colorate? După câte am reușit s-o cunosc, cred că va fi o reîntoarcere la vechi episoade, pe care le-a iubit ca un seducător care părăsește cu tandrețe, cu fugitivă tandrețe. Da, trecutul ei va fi, retușat de uitare și de perfid-brutalele locuri comune care ne domină existențele.

GHEORGHE SĂSĂRMAN

Născut la București, la 9 aprilie 1941, Gheorghe Săsărman a absolvit în 1959 Liceul „Emil Racoviță" din Cluj-Napoca și în 1965 Facultatea de Arhitectură din București. A lucrat ca arhitect-proiectant și, apoi, ca redactor la revista Contemporanul *(până în 1982). Și-a, susținut, în 1978, doctoratul în arhitectură, cu lucrarea* Funcțiune, spațiu, arhitectură, *publicată în 1979. Din 1983, lucrează ca arhitect-proiectant la München (R.F. Germania).*

Atât publicistic cât și editorial, Gheorghe Săsărman a debutat direct *în* science fiction *- caz încă rar la data respectivă. În numărul 193 al* Colecției „Povestiri științifico-fantastice" *apărea, la 1 decembrie 1962, povestirea sa de debut,* Cătălina *- variațiune lirică în registru sf pe o sugestie desprinsă din* Luceafărul *eminescian - povestire cu care autorul s-a făcut remarcat dintru început și care i-a deschis șansa afirmării: în 1962, la cel de al II-lea Concurs național de literatură științifico-fantastică (120 de concurenți), un juriu prezidat de Ion Marin Sadoveanu îi decerna lui Gheorghe Săsărman, pentru* Cătălina, *Premiul I (ex* aequo *cu Sorin Stănescu, pentru* Lumina din adâncuri), *premiu care a contat ca, atare și în palmaresul concursului similar internațional organizat, tot în 1962, din inițiativa revistei sovietice* Tehnika Molodioji, *concurs la care au participat aproape 1 400 de concurenți din șapte țări socialiste europene. (Nefigurând în niciunul din volumele autorului, povestirea* Cătălina *poate fi găsită, alături de celelalte texte premiate la acest concurs, în culegerea* întâlnirile viitorului, *1963).*

Exista, prin anii '50, o prescripție - nescrisă dar nu mai puțin coercitivă - a „anticipației pe termen scurt", un viitor nu prea

*îndepărtat fiind considerat pesemne mai previzibil și mai ușor de valorificat în scopuri „instructiv-educativ*e", *iar imaginația circumscrisă unui asemenea viitor - mai puțin imprevizibilă și ea, mai ferită de surprize și de gravul păcat al „evazionismului", de care literatura sf n-a încetat niciodată a fi, obtuz, suspectată. Emanciparea s-a produs la hotarul anilor '50-60 și la ea a participat, printre alții, și Gheorghe Săsărman, începând chiar cu povestirea sa de debut. Subintitulată „Poem din secolul al XXII-lea* Cătălina *se prezintă ca un lung monolog pe parcursul căruia ingenua titulară, rememorând o serie de terestre episoade „în doi", se rezumă, în esență, la a-și mărturisi cu fervoare statornicia sentimentului ce-l poartă unui nestatornic Hyperion, travestit* ad hoc *în astronaut colindând cerurile. Deși poartă ca* motto *tocmai strofa din* Luceafărul *în care e formulată geniala anticipație a „paradoxului spațio-temporal" („Și căi de mii de ani treceau / în tot atâtea clipe"), entuziasmul și optimismul juvenil ce-o însuflețesc pe protagonistă - și care erau probabil, la acea dată, și ale autorului, „ale vârstei", pentru că „ale epocii", în orice caz,* erau *- sunt prea ardente pentru a mai lăsa loc și consecințelor mai puțin roze (severe decalaje de vârstă, poate chiar stingerea din viață, de bătrânețe, a statornicei dar și staticei pământence etc.) cu care faimosul „paradox" va îmbogăți, nu peste mult, și la noi, rezervorul de combustibil conflictual al științificțiunii.*

Absența din sumarul volumului de debut, Oracolul *(1969), a recitativului liric din povestirea de debut,* Cătălina, *nu este probabil întâmplătoare, căci între timp autorul se va fi edificat asupra congenerității epice și conflictuale a talentului său, preferând în consecință să-și exerseze mâna, cu rezultate care încep să-l reprezinte, în ipostazierea mai pronunțat epică și „realistă" (agrementată uneori și „polițist") a motivelor sf „clasice": zborul spațial, mijlocind contacte cu super-civilizații extraterestre, ingerințe terestre ale extratereștrilor, exobiologia, deplasarea liberă în timp și chiar incipiente deschideri spre problematica mutanților, timid abordată încă la noi la acea dată.*

O experiență inedită încearcă Gheorghe Săsărman și în vol. Cuadratura cercului *(1975), subintitulat* Fals tratat de urbogonie *și compus din 26 de proze care prezintă tot atâtea mostre*

aberante de arhitectură și urbanistică imaginară, „exemple negative" ce demonstrează „cum nu trebuie să fie" orașul și ambientul uman, „cetatea ideală" lăsându-se astfel ghicită sau dedusă prin contrast și prin eliminare. Arhitect de profesie (semnând, cum am văzut, și o carte de teorie a arhitecturii), în Cuadratura cercului *Gheorghe Săsărman folosește pretextul literar pentru meditația filosofică, sociologică, morală asupra destinului umanității, așa cum poate fi acesta descifrat din hieroglifele construcțiilor pe care omul le ridică, dereglând echilibrul naturii cu consecințe de cele mai multe ori dezastruoase, și nu atât pentru natură cât pentru om însuși. Există, astfel, în* Cuadratura cercului, o *serie de „metamorfoze", toate cu sens involutiv, mardind un regres pe scara filogenezei: „climatizarea totală" a biotopului uman, sub o „colosală cupolă transparentă", în ciuda aparențelor paradisiace, duce în cele din urmă la o nescontată „întoarcere" a omului la maimuță* (Protopolis); *retragerea în orașe subterane îl transformă pe om în cârtiță, în cel mai propriu sens al cuvântului, somatic și psihic* (Plutonia). *Antologică, dintre aceste „metamorfoze" animale, rămâne* Dava, *unde o cetate săpată într-un pisc. De munte inaccesibil, asemeni unui „cuib de vulturi", îi transformă într-adevăr în vulturi pe temerarii alpiniști ce nu vor mai ajunge astfel niciodată să se facă recunoscuți și înțeleși de semenii lor umani, care-i vor „da dispăruți" fără a-i vedea cum le planează deasupra capetelor, tăcuți și impenetrabili. Mai puțin transparente și univoce sub raportul „tezei" pe care-o dezvoltă, texte ca* Dava, Sah-Harah, Sinurbia *câștigă sub raport literar, deplasarea lor înspre fantasticul propriu-zis favorizând efectele de ambiguizare. Comună pieselor din volum le este tehnica de a sugera metonimic existența și mentalitatea ipoteticilor locuitori ai utopicelor arhitecturi, absenți din decor, sau prezenți doar generic, ca specie ori ca o colectivitate socială, mai rar ca personaje individualizate ori cel puțin nominalizate. Este, s-ar putea spune, o tehnică a basoreliefului, fundalul constituindu-l prezentarea descriptivă a insolitelor arhitecturi imaginare, descripție cu care se deschide fiecare text, pe acest fundal desprinzându-se apoi în relief, în partea secundă, grupuri umane ori siluete individuale, antrenate uneori într-o incipientă mișcare epică.*

După aceste „decoruri" din Cuadratura cercului, *ce se susțin*

mai mult descriptiv și eseistic, prin speculație și meditație, și mai puțin narativ, prin fabulație, fiind, prin însăși natura lor, statice și expozitive în cea mai mare parte, - Gheorghe Săsărman revine, cu vol. Himera *(1979), la un* Science fiction *„de acțiune", dinamica acțiunii epice fiind de natură a-i pune mai bine în valoare calitățile specifice. Mânuită cu siguranță încă în* Oracolul, *„arma" în care excelează Gheorghe Săsărman și care-l avantajează în contextul științificțiunii românești actuale este tăișul „gol" al conflictului, finalizat decis, nedigresiv, condus fără prea multe ocoluri sau popasuri analitice, prin desfășurări epice alerte și suspensuri bine tensionate, spre deznodăminte „dure", neîndulcite (acțiunea „anti-*happy-end*" fiind de altfel mai generală în sf-ul românesc din ultimele decenii).*

Așa se întâmplă, de exemplu, în nuvela Puțin mai devreme, *unde se anticipează modul în care ar evolua prezumabil actualul „echilibru al terorii" din lume, în ipoteza că un savant genial (de fapt doi, câte unul de fiecare „parte", identificabilă fiecare în baza expresivității fonice intrinseci: A.B. Sawafill pentru Fillonia și T.X. Zafaquash pentru Kașonia) ar face în secret o „fantastică" descoperire științifică grație căreia, cu resurse strict individuale, peste capul „supraputerilor" și blocurilor militare, să poată fi neutralizate instantaneu și ireversibil toate stocurile de material nuclear ascunse indiferent unde pe glob; savanți care, evident, vor plăti amândoi cu viața abnegația lor științifică și umanitară, descoperirea lor genială care, pentru moment, salvează omenirea de la o moarte violentă, în schimb o condamnă, pe termen lung, la o moarte lentă, prin sacrificarea irecuperabilă a rezervelor de energie ale planetei.*

De la fabula schematică, univocă și transparentă, Gheorghe Săsărman știe trece apoi firesc la parabola echivocă, plurivocă, discret aluzivă și inaparent alegorică, mai complexă și mai „translucidă" semantic, mai consistentă deci literar. Este vorba despre Evadarea lui Algernon *- cea mai bună povestire de până acum a scriitorului și una dintre cele mai bune ale sf-ului românesc și european la ora de față, distinsă cu Premiul „Europa" pentru cea mai bună proză scurtă la cel de al V-lea Congres al Societății Europene de Science Fiction (EUROCON, Stresa - Italia, 1980).*

Încadrabilă tematic, în mare, problematicii mutanților, Evadarea lui Algernon *își află pretextul și punctul de start - dar numai atât! - într-o celebră piesă a „genului", nuvela scriitorului american Daniel Keyes (n. 1927)* Flori pentru Algernon *(1959, Premiul Hugo 1960, Pittsburgh), amplificată ulterior la proporții de roman (Premiul Nebula, 1966), vizualizată pe micul și pe marele ecran (filmul* Charly, *1968), tradusă și la noi (de Alexandru Mironov și Adrian Moraru, în* Viața Românească, *nr.1/1974, reluată în* Almanah Anticipația 1983). *Acolo, „mărirea și decăderea" protagonistului, Charlie Gordon, provocate ambele prin stimularea artificială, chirurgicală, a inteligenței, erau secondate contrapunctic și pitoresc de un șoricel, supus de experimentatori la aceleași teste și botezat tot de ei Algernon. Pornind de la această sumară sugestie, Gheorghe Săsărman imaginează un laborator de inginerie genetică, izolat din rațiuni de securitate pe o puțin populată „Insulă a Bufniței", laborator din care un virulent „virus G, al genialității" evadează odată cu agentul purtător, tot un șoarece (alt Algernon), supus experimentărilor cu acest virus și devenit astfel prea viclean pentru a mai putea fi ținut sub control de experimentatori.*

Emisia semantică a dinamicii epice de fapt abia acum începe, căci epidemia de genialitate, contaminând preferențial indivizii congenital subdotați, transformă subit această aluzivă Insulă a Bufniței într-o aberantă „lume pe dos", într-o terifiantă „colonie penitenciară" kafkiană din care nu mai există scăpare pentru nimeni, și mai ales nu pentru cei „imuni", cărora propria inteligență nativă le conservă luciditatea, spiritul critic, judecata dreaptă: acaparând discreționar puterea în acest alegoric spațiu închis, draconic izolat de restul lumii, un obscur plutonier, obtuz și încet la minte până atunci, se transformă peste noapte într-un diabolic dictator, inepuizabil în energia și inventivitatea cu care escaladează represiunea în interior și expansiunea în exterior, trimițându-și armatele de șoareci genialiferi să *infesteze întreaga lume.*

Datate ambele 1978, Evadarea lui Algernon *și* Puțin mai devreme *evidențiază evoluția scriitorului în direcția configurării unui timbru personal și definitoriu, prin raportare la alte piese din volum, mai vechi, datate 1965, 1969, 1975. Din 1977 este nuvela care dă titlul volumului,* Himera, *unde Gheorghe Săsărman*

sondează resursele epice ale unei ipoteze - conservarea postumă și extracorporală a psihicului - pe care, în literatura română, o consacrase ca idee poetică și ca expresie lirică Alexandru Philippide, în poezia Incomunicabilul *din vol.* Monolog în Babilon *(1967).*

Evadarea lui Algernon *și, mai ales,* Puțin mai devreme *(cu o scadență deja expirată: 16 mai 1984) sunt „anticipații pe termen scurt". Cu romanul* 2000 *(1982), Gheorghe Săsărman își continuă această întoarcere pe spirala dialecticii la anticipația „pe termen scurt", ale cărei intrinseci resurse de activism extraestetic - etic, social, politic, filosofic, ideologic, deontologic etc. - devin legitim și deplin disponibile abia odată cu îndeplinirea preliminarului barem estetic al valorii. În romanul* 2000, *el imaginează un original „apocalips" în versiune sf, vizând astfel neutralizarea estetică, prin consumare în planul imaginarului, a riscurilor previzibile ce amenință cu distrugerea totală omul și omenirea la acest sfârșit de secol și de mileniu. Este incriminată mai ales agresivitatea gregară, în manifestările-i anarhice, spontane (spectacolul* „la Trib", *vizând declasarea de tip* hippy *sau* punk, *scene de violență și destrămare socială cauzate de scăparea de sub control a unui riscant experiment științific), dar, nu mai puțin, sunt incriminate și formele organizate, instituționalizate ale acestei agresivități gregare (subordonarea militară a cercetării științifice, răspunzătoare, în ultimă instanță, pentru declanșarea hazardatului experiment; apoi, secta fanatică răsărită ca monstruoasă excrescență pe acest teren minat etc.).*

Punctul slab al romanului este idila sentimentală, a cărei dulcegărie nici măcar nemilosul bad end *n-o poate răscumpăra, iar punctul forte - ce răscumpără totul - sunt efectele de „tunel al timpului": romanul* 2000 *își află principalul suport în ideea sf a unor „poduri temporale" prin care, de exemplu, pătrunde intempestiv în prezentul narațiunii cavaleria lui Alexandru Macedon, iar emisarii prezentului descind incognito în Atena lui Socrate sau în Anglia lui Newton ș.a.m.d.*

Un emisar al științificțiunii românești peste hotare este însuși Gheorghe Săsărman, care a reușit de curând să-și vadă publicat romanul. 2000, în versiune germană, în țara unde trăiește și muncește în prezent.

EVADAREA LUI ALGERNON

1

«L-au botezat așa pentru că David citise cândva o nuvelă despre un șoarece care se antrena într-un labirint, iar pe acela îl chema Algernon. Domnul Klein mi-a mărturisit mai apoi că stătuse în cumpănă dacă e bine sau nu să încuviințeze o asemenea alegere. Mi întâi, pentru că nuvela cu pricina relata eșecul unui experiment, ceea ce putea să nu fie de cel mai bun augur pentru propriile lor investigații. Apoi, deoarece numele îi părea dintre cele sortite cu tot dinadinsul să sune aparte, iar el nu trecea drept adept al originalității cu orice chip. În fine, un nume atât de rar ar fi putut ascunde cine știe ce tâlcuri care, strecurate pe această cale în existența laboratorului și în rapoartele lor curente, n-ar fi fost de mirare să le aducă neplăceri. Dar după ce David, care făcuse rost de un Webster, i-a arătat negru pe alb că numele provine din franceza veche, din cuvintele „al grenon" - ceea ce vroia să însemne „cu mustață" - și după ce s-a convins el însuși că o astfel de semnificație nu putea fi nicidecum interpretată ca aluzie tendențioasă, directorul renunță la obiecțiile lui și consimți să se oficializeze ceea ce pentru ceilalți angajați ai laboratorului devenise un fapt împlinit.

Mai târziu, după ce am citit și eu nuvela lui Daniel Keyes, sau când tocmai îmi propusesem să o citesc, priveam cu alți ochi cele petrecute în Insula Bufniței - dar atunci când, abia sosit la laborator, ascultam explicațiile lui David, vorbele lui (rostite, de altfel, cu o politețe prin care nici măcar nu-și propunea să-și ascundă plictiseala) alunecau pe lângă mine ca picăturile de apă pe o plită încinsă. Ca să fiu sincer, plictiseala

era reciprocă: la fel cum el se întreba ce mai poate căuta un ziarist la locul unei descoperiri despre care, în cei doi ani și jumătate de când fusese făcută, se scrisese absolut totul și chiar mai mult, eu nu izbuteam să-mi tălmăcesc rostul trimiterii mele aici, după potcoave de cai năzdrăvani, decât ca pe încă o încercare a șefului de a mă împinge definitiv pe linie moartă. Știu că într-un reportaj nu-și au locul asemenea referiri la relațiile de serviciu ale autorului, dar - întrucât am impresia că altfel nu vă voi putea face să înțelegeți cu adevărat nici măcar schimbarea ulterioară a atitudinii mele - sunt nevoit să-mi asum riscul de a nesocoti uzanțele. Iar dacă tot e să o fac, atunci prefer să procedez deschis, de la început.

De la o vreme încoace, de câte ori plec în documentare încerc sentimentul nu tocmai plăcut că șeful secției mă expediază pur și simplu pentru a se descotorosi de prezența mea, încredințându-mi misiuni dintre cele mai banale, care mai întotdeauna se soldează cu înmormântarea articolului zămislit de mine după îndelungi și conștiincioase eforturi. La început nu mi-am dat prea bine seama ce se petrece: așteptam mereu să fiu chemat, să mi se comunice dacă articolul a fost acceptat sau nu, dacă există vreo observație, dacă mai sunt necesare unele completări sau, dimpotrivă, o scurtare. Dar zilele treceau, în ziar vedeam doar semnăturile colegilor, eram trimis din nou pe teren - iar dacă puneam cumva vreo întrebare în legătură cu rezultatul muncii mele, șeful găsea de fiecare dată un pretext oarecare pentru a justifica amânarea publicării, fie că invoca buletinul meteorologic, fie că îmi strecura o aluzie la cea mai recentă lovitură de stat din America Latină. Amânările se tot prelungeau de la o deplasare la alta, de la o lună la alta, și până la urmă mă vedeam silit să reactualizez datele, dacă nu cumva mă trezeam pe birou cu un șpalt pe care secretarul de serviciu avusese grijă să scrie cu creion roșu „aruncat". Atunci îmi ieșeam din sărite, mă repezeam pe coridor decis să-mi prezint demisia, dar când deschideam ușa șefului și-i întâlneam surâsul pașnic mă simțeam complet derutat și eram gata să accept încă o motivare cusută cu ață albă. Abia acum îmi dau seama că

articolele, în general corecte și scrise decent, sufereau de platitudine, de o ariditate pe care eu o atribuiam categoriei de subiecte, temelor încredințate mie, și nici într-un caz lipsei mele de pricepere în a descoperi filonul atractivității în inima muntelui de rocă cenușie. E drept că subiectele „grase", pe de-a-ntregul senzaționale, erau din capul locului distribuite altora, unei elite, fapt pe care îl socoteam de o flagrantă inechitate. Cu timpul, m-am resemnat: continuu să-mi fac datoria cu aceeași conștiinciozitate și tot mai rar las accesele de revoltă să răzbească până în laringe. Această liniște aparentă se însoțește însă cu un soi de apatie profesională, cu stingerea interesului autentic pentru ceea ce fac. Meseria a ajuns să-mi pară anostă, iar fiecare nouă documentare, conceperea și redactarea a încă unui material le trăiesc ca pe un adevărat calvar - ceea ce, la drept vorbind, nu prea are darul să revoluționeze relațiile mele cu șeful secției.

Vă veți imagina acum mai bine starea mea de spirit din minutele primei întrevederi cu David; gândul nu-mi stătea de fel la expunerea lui, aflată probabil la a suta reprezentație - mai ales că citisem în mai multe rânduri și în mai multe interpretări relatarea premierei absolute. Uneori, călătoria în sine izbutea să mă mai anime, măcar prin virtuțile ei turistice: cunoșteam alți oameni, unii chiar agreabili, descopeream peisaje noi, vizitam orașe și sate, locuri și monumente istorice. De astă dată totul îmi părea lipsit de strălucire. După un zbor fără peripeții și cu vizibilitate submediocră, permițându-mi doar în rare momente să întrezăresc fața întunecată și abia încrețită a mării, am aterizat nu prea lin pe aeroportul improvizat al insulei. Mi-am petrecut apoi două ceasuri încheiate într-o baracă de scânduri căreia i se spune aici cu nostalgie aerogară, în așteptarea unei ocazii, deoarece domnul Klein, deși fusese înștiințat dinainte de sosirea mea, nu găsise cu cale să se abată de la instrucțiunile privind economia de carburant pentru a-mi trimite în întâmpinare unicul autovehicul al laboratorului. Desigur, la câteva zile după anunțarea descoperirii aș fi avut parte de o primire mai bună, dar așa a trebuit să mă resemnez în cele din urmă cu gândul că

voi parcurge pe jos cei aproape patru kilometri care mă despărțeau de unica așezare. Din lămuririle excesive dar cam încâlcite ale unui personaj căruia uniforma bleumarin i se potrivea tot atât de puțin ca și titlul de comandant al aeroportului, am priceput că eram pe de-a întregul ferit de primejdia unei rătăciri, întrucât nu exista decât un singur drum, fără ramificații, iar cele câteva zeci de clădiri care alcătuiesc așezarea puteau fi văzute, chiar de la prima cotitură, cu ochiul liber. Din fericire, obișnuiesc să plec în deplasare cu o valiză cât mai ușoară; cu toate acestea, după al doilea kilometru de marș am ajuns să-mi revizuiesc substanțial opiniile despre ceea ce constituie strictul necesar într-o călătorie în interes de serviciu. Poate că aș fi devenit și mai radical, stimulat de monotonia locurilor străbătute, dacă întâmplarea n-ar fi făcut să fiu ajuns din urmă de un jeep. Șoferul a frânat brusc, portiera s-a deschis scârțâind și un plutonier mi-a făcut semn să iau loc alături de el. Bineînțeles că am acceptat, deși figura lui nu-mi inspira simpatie și nici măcar încredere; de altfel, din interogatoriul la care m-a supus de îndată, am putut deduce că nici eu nu-i trezeam sentimente mai bune. Pe atunci n-aveam cum să bănuiesc că nu eram nicidecum singurul în această situație, iar insistența cu care continua să mă descoasă până și în holul hotelului am pus-o fie pe seama unei curiozități native, lipsită de posibilitatea de a se afirma în sânul colectivității atât de izolate a localnicilor, fie pe a vreunor obligații profesionale îndeplinite cu exces de zel datorită rarității prilejurilor de a le exercita. Pe punctul de a-mi pierde răbdarea, i-am declarat că meseria m-a învățat să pun eu însumi întrebări, nu și să răspund la alte altora - ceea ce i-a displăcut în chip evident determinându-l totuși să mă încredințeze unui funcționar corpolent și ursuz, despre care am aflat ulterior că era director, recepționer și portar în același timp. Hotelul n-avea mai mult de douăzeci de camere, nu strălucea prin eleganță, și nici măcar de curățenie. Decis să rămân aici cât mai puțin cu putință (cât de departe eram de a fi profet în această insulă care numai a mea nu părea!) și cum până la ora prânzului mai era timp suficient, mi-am lăsat

valiza chiar acolo, în hol, și am pornit în căutarea birourilor administrative ale laboratorului, situate conform informațiilor mele într-un edificiu din apropiere. De fapt, totul se află în apropiere - și restaurantul, și magazinul, și poșta, și farmacia, și dispensarul, și școala, și clubul, și nu prea numeroasele locuințe. Nu mi-a fost greu să identific clădirea care mă interesa, chiar fără să cer lămuriri suplimentare (nu-mi prea place să abordez trecătorii și nici n-am întâlnit vreunul la acel ceas al zilei): firma e pusă la vedere și scrisă cu litere mari. Iar biroul directorului l-am găsit și mai ușor, întrucât se află exact în fața intrării.

Domnul Klein m-a primit deîndată, cu o jovialitate exagerată, scuzându-se îndelung pentru „complexul de împrejurări obiective" care l-au împiedicat în ultimul moment să mă întâmpine personal la aeroport, așa cum intenționase. Încerca desigur să salveze aparențele și să-și asigure cu un efort minim șansele ca instituția pe care o conduce să apară în lumina cea mai bună. Niciodată nu mi-am imaginat că un ziarist ar face parte din categoria acelor personaje care sunt așteptate cu flori și fanfară; am priceput destul de repede că trecuse cam multă vreme de când interesul arătat de presă laboratorului se stinsese și că directorului îi surâdea perspectiva publicării unui reportaj favorabil într-unul dintre ziarele centrale. Cum nu-mi fac prea multe iluzii în privința șanselor de apariție a producțiilor mele, am socotit mai cinstit să nu încurajez o asemenea iluzie; i-am dat de înțeles interlocutorului meu că deplasarea urmărește scopuri pur documentare, nelegate de o concretizare imediată. Este o măsură de precauție necesară, pe care mi-o iau în ultimul timp pentru a preveni eventualele plângeri din partea celor ce ar socoti că minutele irosite prin prezența mea nu le-au fost răsplătite cum se cuvine. Domnul Klein mi-a luat cuvintele drept semn. De modestie - „lasă, vă știu eu pe voi, ziariștii…" - și mi-a propus să lăsăm vizita propriu-zisă la laborator pentru a doua zi, când ar putea să mă însoțească însuși David, șeful „echipei de aur", care mi-ar sta, la nevoie, toată dimineața la dispoziție. După cum se va vedea în cele ce urmează, n-a fost

necesar și nici măcar posibil ca faimosul savant să-și piardă atâtea ceasuri cu mine; dar mai înainte de a reveni la întrevederea cu David, cred că ar fi nimerit să fac unele precizări cu privire la laboratorul din Insula Bufniței, la cercetările întreprinse aici și la descoperirea care, în urmă cu mai bine de doi ani, consacrase așa-numita „echipă de aur".

Unii dintre dumneavoastră, stimați cititori, știu desigur că după Conferința de la Asilomar, din februarie 1975, numeroase țări au legiferat recomandările adoptate aici de către specialiști de frunte ai biologiei moleculare referitor la condițiile de desfășurare a experiențelor de inginerie genetică. Ideea esențială era de a preveni ca modificarea experimentală a zestrei ereditare a unor organisme (și în special a unor microorganisme), devenită accesibilă datorită perfecționării tehnicilor biochimice de mare finețe, să se soldeze în mod accidental cu nașterea și răspândirea de organisme noi, capabile să provoace boli sau epidemii mai redutabile chiar decât cele cu care ne-a blagoslovit natura. Fără să mai intru în alte detalii, voi menționa că este de dorit ca experiențele cele mai primejdioase să se desfășoare în laboratoare astfel concepute încât riscul ca un microorganism patogen să scape în exterior să fie practic egal cu zero: planșeele și pereții clădirii trebuie să dispună de o etanșeitate perfectă, accesul să se facă prin ecluze pneumatice, lichidele reziduale și aerul uzat să fie tratat în instalații speciale, lucrările să fie efectuate în spații izolate, cu ajutorul unor ustensile manevrate de la distanță, iar tehnicienii să poarte echipament de protecție și să utilizeze în mod obligatoriu sala de dușuri la venire și la plecare. Aceste măsuri severe de securitate fizică sunt însoțite de o riguroasă protecție biologică, constând în principal în folosirea ca material de experiment a unor organisme atât de mult transformate în sensul strictei adaptări la mediul artificial de viață, încât să nu aibă nicio șansă de supraviețuire în ambianța naturală. Laboratorul pe care urma să-l vizitez răspunde tocmai unor asemenea exigențe extreme - fapt pe care îl ignoram încă în ziua sosirii, la fel cum ignoram suita de condiții definitorii pentru gradul de securitate F4-EK3, sau

existența Centrului de conferințe Asilomar, din California.

Știam câte ceva - dar aveam impresia că știu totul - despre identificarea, de către echipa condusă de David, a suportului genetic al inteligenței hipertrofiate - gena geniului, cum i s-a spus prin sutele de articole și interviuri care au popularizat, la scurt timp după anunțarea ei, senzaționala descoperire. În realitate, nu era vorba despre o genă în adevăratul înțeles al cuvântului, ci - așa cum aveam să pricep abia în urma discuțiilor repetate cu același David și a lecturilor menite să-mi alunge urâtul în zilele stării de alertă - despre un infravirus, un virus minuscul din grupul celor numite latente, notat de către descoperitori cu litera G, care, odată asociat acidului nucleic al celulei-gazdă, putea să-și continue zeci de ani această existență travestită, intercalându-și contribuția în mesajul genetic al speciei atacate și lăsându-se transmis uneori chiar pe cale ereditară. Mi-aș permite să atrag atenția asupra unei aprecieri cu totul eronate, perpetuate în mod explicabil prin tendința celor mai mulți gazetari de a amplifica latura spectaculoasă a faptelor prezentate: anume, afirmația mult vânturată cum că descoperirea ar avea un caracter pur accidental, că ea s-ar fi datorat în întregime întâmplării; de altfel, mărturisesc că și eu pornisem în deplasare cu aceeași convingere. E adevărat că cercetările în vederea cărora fusese construit laboratorul erau dedicate în principal obținerii de microorganisme capabile să producă prin biosinteză, la prețuri accesibile și în cantități industriale, hormoni, enzime, endorfine - substanțe cu mare căutare în terapia medicală - dar tocmai în vederea identificării, izolării și sintezei genelor implicate, echipa lui David se îndeletnicea cu sistematizarea și completarea hărților cromozomiale, operație aflată încă în faza de început pentru specia umană. Laboratorul dispune de un foarte bogat fond de culturi celulare prelevate de la indivizi de felurite înzestrări, iar colecția provenind de la oameni de geniu este unică în lume. Erau întrunite deci premise importante pentru ca descoperirea să se producă în Insula Bufniței, inclusiv cele ce țin de ingeniozitatea și perspicacitatea cercetătorilor.

De bună seamă nu acestea erau gândurile mele în dimineața

următoare, pe când coboram în holul hotelului, unde trebuia să mă întâlnesc. Cu David. Dormisem foarte prost din pricina arsurilor cu care m-am ales datorită imprudenței de a îngurgita „specialitatea maestrului bucătar" de la restaurantul „Cucuveaua", local administrat parcă de același director-recepționer-portar al hotelului, dacă ar fi să judec după starea fețelor de masă și promptitudinea serviciului. Regretam că nu insistasem pe lângă domnul Klein să vizitez laboratorul chiar în ziua sosirii, cu prețul de a dispune de un însoțitor mai puțin celebru, însă cu marele avantaj al unei șederi minime în acea așezare care nu părea deloc să-mi priască. Mai târziu am încercat să mă dumiresc cum e posibil ca cercetătorii atât de capabili ai laboratorului să-și petreacă timpul din afara orelor de serviciu într-o colectivitate atât de lâncedă, să se mulțumească cu servicii atât de primitiv organizate - căci dispensarul sau școala nu se deosebeau prea mult în această privință de hotel sau de restaurant. Singura explicație plauzibilă vine din echiparea ultramodernă a laboratorului, din condițiile extraordinare de muncă pe care le oferă celor dispuși să se exileze în pustietatea insulei, oameni stăpâniți de autentică pasiune pentru știință; cât despre ceilalți slujbași, izolarea locului, depărtarea de centrele populate ale țării, de polii vieții civilizate nu par a fi de natură să favorizeze stabilirea aici a celor mai conștiincioși, talentați, pricepuți, ci dimpotrivă.

Am coborât așadar în hol, am trecut pe lângă hotelier care dormita într-un fotoliu și m-am grăbit să ies în stradă, unde măcar aerul era respirabil. David a sosit punctual, m-a reperat fără greș, a coborât de la volanul elegantului său automobil și mi-a întins mâna, rostindu-și numele. Pe drum n-a fost din cale afară de vorbăreț, iar eu n-am crezut de cuviință să-l asaltez cu întrebări naive despre ceea ce oricum avea să-mi spună. Șoseaua trecea printr-o zonă împădurită, cu relief accidentat, mai puțin monotonă la privit decât cea străbătută în ajun, pe când veneam de la aeroport. În fața noastră s-a ivit o construcție de proporții modeste, flancată de un parcaj care mi-a părut supradimensionat; spre nedumerirea mea, șoseaua

se termina aici, ca un râu care s-ar vărsa într-un lac de munte. Mi-am spus că laboratorul nu putea fi decât subteran, lucru de care m-am convins deîndată ce, părăsind automobilul și urmându-l pe David, m-am pomenit într-un vestiar și apoi, înveșmântați amândoi în halate de baie, am coborât cu ascensorul la sala de dușuri. Luat cumva prin surprindere, căci nu mai vizitasem niciodată o asemenea instituție și nici nu fusesem prevenit asupra ritualului la care trebuia să mă supun, m-am lăsat cu deplină docilitate în grija însoțitorului meu, deși fiecare procedură purificatoare îmi punea răbdarea la grea încercare. Când, echipați în costumele de protecție de culoare portocalie, cu încălțăminte și mănuși dintr-un cauciuc special, am pătruns în ecluza pneumatică, nu mi-am putut reprima un oftat de ușurare. David s-a prefăcut că nu observă, mi-a întins una dintre măștile de oxigen care erau atârnate pe un perete și mi-a arătat cum s-o folosesc în minutele imediat următoare. Ușa etanșă s-a închis în urma noastră, s-a aprins un bec roșu, apoi unul verde și o altă ușă, pe peretele opus, s-a deschis. Mi-am scos masca și am priceput că pot face primul pas în sanctuarul ingineriei genetice.

Vizita prin sălile laboratorului mi-a părut extrem de obositoare, poate din cauza echipamentului și ambianței neobișnuite, ori poate din pricină că nu înțelegeam mai nimic din ceea ce mi se spunea; atât de obositoare încât, mai târziu, după ce mi-am lămurit noțiunile fundamentale (ceea ce, recunosc, ar fi trebuit să fac înainte de a porni spre insulă), am constatat că nu reușeam să-mi amintesc decât foarte vag ceea ce văzusem. Cert este că David mi-a arătat culturile lor de celule, mi-a prezentat câteva imagini spectaculoase ale cromozomilor la microscopul electronic, m-a dus să asist la o operație de inserare a unei gene sintetice într-o plasmidă, mi-a înfățișat macheta virusului G, al genialității, mi-a făcut cunoștință cu colegii săi de echipă. Desigur, acum aș putea reconstitui până în cele mai mici detalii desfășurarea acelei prime vizite, dar îmi pare mult mai important să vă descriu reacția mea, starea de spirit care mă cuprinsese, incapacitatea de a fi atent la explicațiile ghidului, datorată parcă înăbușirii

tuturor simțurilor sub un nevăzut strat de pâslă.

Sesizând totala mea opacitate la aspectele mai abstracte, David își învinse propria indiferență față de succesul documentării și socoti că un experiment mai intuitiv mi-ar putea redeștepta acuitatea cugetului. În consecință, îmi vorbi despre modul cum verificaseră acțiunea virusului G, produs pe cale sintetică și inclus în zestrea genetică a unei bacterii: însămânțaseră cu o cultură a bacteriei astfel modificate tubul digestiv al unui șoarece și studiaseră viteza cu care acesta învață să se descurce într-un labirint, comparativ cu performanțele unui lot de șoareci normali. Ca să fie mai sugestiv, șeful „echipei de aur" îmi propuse să asist la competiția dintre un exemplar normal și un adevărat campion, specimenul care obținuse - în urma infestării cu virusul G - o abilitate de-a dreptul incredibilă și pe care, la propunerea lui David, îl botezaseră Algernon. Ne apropiarăm de un perete de sticlă: de partea cealaltă puteau fi văzute două labirinturi identice și mai multe cuști cu șoareci albi. Însoțitorul meu mânui niște pârghii și, printr-un fel de jgheab cu margini foarte înalte, unul dintre nostimele rozătoare se apropie de portița labirintului din stânga. Ar fi trebuit apoi ca și „campionul" să fie dirijat, printr-un jgheab asemănător, din cușca lui spre labirintul din dreapta - dar când tocmai se pregătea să efectueze această nouă manevră, David scoase o exclamație plină de uimire: cușca lui Algernon era goală.

2

Casa *englezului este roșie.* Începutul sună bine, mi-am spus privind foaia de hârtie pe care erau înșiruite, una sub alta, propozițiile concise ale testului. Îmi părea absolut firesc ca englezul să-și fi construit o casă din cărămidă aparentă, în cea mai bună tradiție britanică: mi-l și imaginam tunzând gazonul, sau fumându-și pipa în fața televizorului. Caracterul apodictic al afirmației era evident și îmi dădea o senzație liniștitoare. La drept vorbind testele nu m-au atras niciodată, le-am evitat în

câmpul profesiunii și le-am refuzat pur și simplu ca amuzament. Le consideram neconcludente și nu vedeam la ce mi-ar putea folosi să-mi pun mintea la contribuție doar pentru a-i distra pe alții. De astă dată, însă, am fost nevoit să cedez. *Spaniolul are un câine.* Așadar, starea de certitudine rămânea netulburată, deplină. Însă numai în aparență: pentru mine, era mai puțin limpede de ce tocmai spaniolul să aibă un câine; cu aceeași îndreptățire, câinele putea fi al englezului. Îmi dădeam seama că pornisem pe un drum greșit, că era absurd să caut explicații logice pentru aceea serie de judecăți arbitrare, unde fiecare cuvânt putea fi redus la un simbol algebric fără valoare semantică. Poate îmi lipsește spiritul matematic, ori poate mă revolta degradarea în sine a cuvântului, despuierea lui de orice semnificație; oricum, reveneam cu încăpățânare la ideea de a găsi un sens, fie el extrem de subiectiv, în alăturarea cuvintelor. Am trecut mai departe doar după ce am găsit o legătură între câinele spaniolului și câinele grădinarului: văzusem cândva un film intitulat grădinarul spaniol. Deci spaniolul (care e grădinar) are un câine…

Japonezul este detectiv. Iată o relație surprinzătoare, dar extrem de judicioasă! Inteligent, discret, flexibil și perseverent, surâzător dar impenetrabil, bun cunoscător de judo, jiu-jitsu și karate, japonezului meu i se potrivea de minune meseria de detectiv. Numai că acolo unde apare un detectiv, mi-am zis, trebuie să existe și un criminal, și o victimă. Intriga promitea să capete o turnură polițistă, deloc îmbucurătoare. Nu mi-ar fi plăcut ca soluționarea testului să fie complicată și printr-o asemenea șaradă. David mă prevenise doar că era o probă contra cronometru, iar eu simțeam oricum că mă afund în ramificații stufoase și inutile, că încep să mă rătăcesc în labirintul propriei mele gândiri. Desigur, aș fi putut refuza invitația lui, dar ajunsesem să mi se urască de atâta singurătate, de când - silit să-mi prelungesc șederea în insulă - îmi petreceam zilele senine în plimbări solitare pe aceleași întinsuri aride, iar pe cele ploioase - zăvorât între pereții unei camere de hotel. În conformitate cu regulamentul de funcționare al laboratorului, îndată după ce dispariția lui

Algernon a fost confirmată oficial, s-a declanșat starea de alertă: zborurile au fost suspendate, insula a intrat în carantină, încât nimeni nu mai putea fi autorizat să o părăsească și nici să vină aici timp de patruzeci de zile. Vestea mi-a fost comunicată, fără exces de amabilitate, de către plutonierul care mă interogase atât de minuțios la sosire. Nici protestele, nici intervenția mea pe lângă domnul Klein sau pe lângă comandantul garnizoanei n-au servit la nimic. Prin radio - singura legătură cu restul țării - i-am expediat șefului meu o telegramă, cu explicațiile de rigoare și cu rugămintea disperată de a nu mă abandona în acel purgatoriu al plictisului. Curând am primit un răspuns edificator: „Nu pot face nimic. Suntem alături de tine. Ține-te tare!" Bineînțeles, mi-am ieșit eu atunci din minți, le e totuna dacă tai frunze la câini în redacție sau sunt țintuit într-un stupid exil! Încă nu realizam gravitatea situației, și nici nu știam că în capitală i se atribuise amploarea unei catastrofe.

De un detectiv ar fi fost nevoie, într-adevăr, dar nu în test, ci chiar în Insula Bufniței, pentru a lămuri misterul dispariției lui Algernon. Pare mai mult ca sigur că niciunul dintre angajații laboratorului n-ar fi riscat imprudența de a-l scoate din spațiul închis în care se efectuau experiențele - și cu atât mai puțin să-l treacă prin toate filtrele, până în exteriorul fortăreței. Iar a-ți închipui că șoarecele campion izbutise să evadeze de unul singur ar fi însemnat să lași frâu liber fanteziei celei mai năstrușnice. Spre marea mea surprindere, în timp ce directorul era preocupat de anchetarea oamenilor, de altfel fără niciun rezultat, David înclina tot mai evident spre a doua ipoteză: examina traseul instalației de condiționare a aerului, înălțimea gurii de admisie din încăperea rezervată rozătoarelor, alcătuirea și poziția stației de tratare, legătura ei cu exteriorul. Un detectiv autentic ar fi descoperit poate unele probe, în lipsa cărora discuțiile se consumau în chip steril, răsucindu-se greoi într-un cerc fără ieșire. Fapt este că Algernon dispăruse fără urmă; nemaifiind în laborator, el nu putea fi decât în afara lui, adică deplasându-se liber în insulă. Prezența bufnițelor îi acorda puține șanse de supraviețuire - dar, cum am înțeles mai

apoi, accentua primejdia, întrucât răpitoarele nocturne ar fi preluat, odată cu prada, rolul de vector purtător al virusului G, sau al altor germeni cu care șoarecele s-ar fi putut contamina pe parcursul evadării, sporind considerabil probabilitatea diseminării. În orice caz, am fost sfătuit ca - dacă îl întâlnesc pe evadat - să mă feresc de orice atingere, să mă țin cât mai departe și să anunț imediat direcțiunea laboratorului.

Francezul bea ceai. Ei nu, eu aș fi preferat ca francezul să bea coniac, sau șampanie. Nu reușeam să înțeleg cum anume poți aprecia nivelul de inteligență al cuiva, atunci când printre premisele de la care pornești sunt unele vădit eronate. Iar dacă stăteam să judec, din partea mea englezul ar fi putut să aibă și o casă roșie, să fie și detectiv, și să bea și ceai. Atunci ce rost mai aveau ceilalți? Mi s-a spus, bineînțeles, chiar de la bun început, că e vorba de cinci case de culoare diferită, așezate la rând, că proprietarul fiecăreia are altă naționalitate, altă profesie, altă băutură preferată și ține pe lângă casă un animal de altă specie; dar toate aceste diferențieri puteau să fie mai mult decât o convenție, mi-ar fi plăcut ca testul să descrie un caz real, sau măcar unul verosimil. Dacă omul bea ceai, la ce îmi mai folosea să știu că era francez? Putea fi tot atât de bine mexican, sau tasmanian. Pe comandantul garnizoanei îi amuzau strașnic comentariile mele, însă David mi-a atras atenția zâmbind că timpul trecea, coborându-mi vertiginos punctajul. *Casa albă se găsește în dreapta casei verzi.* Deși primisem o sumedenie de informații, nu aflasem încă nimic precis: adică nu descoperisem nici măcar un singur element căruia să-i pot atribui o poziție determinată. De vreme ce nu știam care dintre cele cinci case este verde, mă lăsa indiferent faptul că în dreapta aceleia e o casă albă.

Întrunirea amicală la care mă poftise șeful „echipei de aur" se desfășura la el acasă; din fericire, nu era nevoie să ghicesc ce culoare are casa, ce se bea aici, sau ce meserie are proprietarul. Cum însă participanții alcătuiau un fel de club, mi-a fost cerută drept condiție de admitere - mai mult în glumă, și în virtutea unei tradiții - soluționarea testului în cel mult o oră. Ar fi urmat să mi se înmâneze diploma de membru al clubului

și să mi se atribuie un rang cu atât mai înalt cu cât reușeam să găsesc răspunsurile mai repede. Trebuia să precizez *care dintre cele cinci personaje bea bere* și *care dintre ele are o zebră.* Erau doar două întrebări, nu trei ca în legenda sfinxului și ca în mai toate basmele, iar eșecul n-aș fi avut să-l plătesc cu viața; dar în vreme ce la întrebările din poveste răspunsul putea fi aflat dintr-o dată, aici nu mergea deloc să încerci pe ghicite. Riscul la care mă expuneam era doar acela al umilirii; tentația unor după-amieze petrecute într-un mediu agreabil, cu interlocutori mai vorbăreți decât hotelierul și mai spirituali decât ospătarul, mă determinase să-l înfrunt - ba chiar să-i fiu recunoscător lui David pentru gestul lui de autentică ospitalitate. Nu puteam să le iau în nume de rău unor oameni a căror profesie este disecarea inteligenței că își petrec timpul liber într-un mod cumva asemănător, imaginând jocuri și teste menite să le ascută istețimea. De altfel, în pofida nedestoiniciei mele evidente, simțeam în privirile gazdei încurajare și simpatie; e puțin probabil că relațiile noastre ar fi evoluat apoi atât de net spre prietenie, fără întrunirea din acea seară.

În casa din mijloc se bea lapte. În fine, o sentință lipsită de echivoc, scoasă în afara oricărei dependențe față de celelalte! Indiferent ce s-ar mai întâmpla în casa din mijloc - sau în cele alăturate - aici se bea lapte. Lapte de bivoliță, abia muls, cald încă, sau lapte de vacă pasteurizat, îmbuteliat ori ambalat în pungi de plastic, sau poate lapte preparat din lapte-praf? N-avea nicio importanță, lapte să fie - deși să fi fost eu în locul proprietarului, și să-mi fi plăcut atât de mult laptele, și să nu fi fost afurisita mea colită, aș fi ținut o vacă și nu o vulpe sau mai știu eu ce reiese din test! O luasem iarăși razna, speculațiile mele mă depărtau din nou de adevăr, tocmai când mi se arătase cea dintâi rază de lumină în desăvârșitul întuneric al labirintului prin care orbecăiam. Și cum bucuriile, ca și necazurile, nu vin singure, iată, urmau încă două propoziții ferite de ambiguitate: *Casa norvegianului este prima din stânga. Casa vecină cu a norvegianului este albastră.* Răbdarea îmi fusese răsplătită: îmi imaginam cele cinci case și îmi spuneam că despre primele trei știu câte ceva definitiv valabil - cea dintâi

era a norvegianului, următoarea era albastră, iar în a treia, fiind cea din mijloc, se bea lapte. Le-am comunicat tuturor aceste adevăruri ca pe un triumf personal, am fost ovaționat, cineva a remarcat că trecuseră zece minute, iar David a adăugat că abia de-acum începea greul. Nu-mi mai era teamă, dobândisem dintr-o dată încredere în iscusința mea, eram chiar convins că pot spera să mi se atribuie un rang onorabil.

Totuși, nu eu constituiam centrul de interes al întrunirii. Un medic reproducea cu mult haz, captând atenția generală, relatarea fiului său cu privire la isprava unui coleg de clasă. Acesta din urmă, cunoscut în toată școala pentru virtuțile sale fizice ca și pentru slabele aptitudini intelectuale, repeta clasa pentru a treia oară. Istoria începea cu foarte recenta teză la matematici, materie la care rămăsese întotdeauna corigent: de astă dată, pusă în fața unei lucrări de nota zece și sigură că neisprăvitul copiase, profesoara l-a chemat pe director și a cerut cu insistență exmatricularea presupusului infractor. Cum băiatul refuza să-și recunoască vina și cum directorul îi ceru profesoarei să precizeze de la cine anume copiase nemernicul, s-a constatat că, de fapt, era singurul care rezolvase bine toate problemele. Pusă astfel într-o situație greu de explicat, profesoara și-a retras acuzația de fraudă, dar a anulat teza suspectă și i-a dat elevului buclucaș o nouă lucrare, mult mai grea, pe care să o efectueze în cancelarie, sub directa ei supraveghere. El protestă, îngrozit, ceru să îi fie recunoscută teza dintâi, dar nu reuși decât să accentueze suspiciunea; adus însă în fața noilor probleme, le-a soluționat prin metode de mare rafinament, în mai puțin de o jumătate de oră, spre propria lui nedumerire și, mai cu seamă, spre stupefacția întregului corp profesoral, care urmărea desfășurarea evenimentelor. Profesoara de matematici îl percheziționase minuțios înainte de a-i dicta enunțul, ca nu cumva să aibă la el vreo fițuică, iar acum supraveghea, rând cu rând, rezolvările; când elevul a pus ultimul punct și s-a ridicat de la masă, transfigurat, toți au văzut-o înroșindu-se brusc, iar apoi au auzit-o murmurând: „Nu se poate, așa ceva e cu neputință…” Întâmplarea se petrecuse chiar în acea dimineață și era evident

că toți cei prezenți îl ascultau pe medic cu mult interes, cerându-i fie completări, fie să precizeze anumite detalii. Eu îmi concentram însă atenția la test, la propozițiile lui răspicate, de o limpezime înșelătoare. *Casa galbenă este a medicului. Vecinul medicului are un cal. Vecinul englezului e arhitect. Vecinul arhitectului are o vulpe.* Cum aș fi putut oare să mă descurc între atâția vecini, care mă trimiteau de la unul la celălalt ca într-o cunoscută scenă biblică? Și apoi de ce să fie galbenă casa medicului? Era mai firesc să fie albă, să inspire senzația de curat, de ambianță aseptică. Faptul că vecinul medicului are un cal să fie cumva un semn că medicul e veterinar? Oare vecinul medicului e același cu vecinul englezului? Dacă arhitectul e vecinul englezului, atunci vecinul arhitectului - cel care are o vulpe - să fie tot englezul, sau e vecinul lui de a doua casă? Nu cumva arhitectul este cel care a proiectat toate aceste case afurisite, casa roșie a englezului, casa galbenă a medicului, casa albastră care e a doua din stânga, casa verde și casa albă din dreapta ei, propria lui casă a cărei culoare n-o cunoaștem încă, apoi casa din mijloc, unde se bea lapte, și prima casă din stânga, a norvegianului, și casa absurdului francez băutor de ceai, și casa (cu grădină) a spaniolului posesor de câine, și casa detectivului japonez, și casa propriului său vecin iubitor de vulpi… Mă pierdusem cu totul printre atâtea case, deși nu erau decât cinci la număr!

Poate că ultimele trei premise îmi vor aduce dezlegarea enigmei, mi-am zis. *Avocatul bea suc de roșii. Inginerul are o pisică. În casa verde se bea cafea.* Degeaba, nicio lămurire în plus! Ba dimpotrivă, negura se făcea parcă mai deasă: puteam spune doar că avocatul nu e francez (căci ar fi băut ceai), că nu locuiește în casa din mijloc (unde se bea lapte), și nici în casa verde (unde se bea cafea); că inginerul nu e spaniol (căci ar fi avut un câine); sau că în niciun caz casa verde nu e cea din mijloc (unde se bea lapte). Aici gândurile mi se învârteau pe loc și iarăși m-am lăsat atras de discuția purtată în jurul tezei de matematici. David se arăta foarte interesat de cele relatate, iar când medicul și-a încheiat istorisirea, l-a rugat să afle numele eroului. Mi-e teamă, a precizat el, că avem de-a face cu

prima victimă a lui Algernon - și, în continuare, și-a expus intențiile: va cere încuviințarea autorităților și a familiei spre a-l supune pe acel elev unor analize, pentru a determina eventuala prezență în organismul său a virusului G. N-am înțeles prea bine explicațiile pe care le dădea - nici nu e de mirare, având în vedere săracele mele cunoștințe de atunci în materie - și, de altfel, dialogul a fost curmat brusc prin apariția cu totul neașteptată a, plutonierului. Însoțit de doi soldați cu automatele la șold, el intră în încăpere fără să salute și îi aduse la cunoștință comandantului garnizoanei că fusese destituit și că urma să fie pus sub stare de arest. Celorlalți le porunci pe un ton autoritar să se răspândească pe la casele lor, deoarece întrunirile a mai mult de trei persoane fuseseră interzise, după cum fusese oprită orice circulație în timpul nopții, între orele 22 și 6. Niciun fel de mesaje nu mai puteau fi transmise din insulă decât cu aprobarea sa personală.

Am plecat spre hotel complet dezorientat, fără să pricep nimic din cele întâmplate. Starea de alertă se transformase în stare de asediu - dar de ce, din ordinul cui, cu ce scop? Mă urmărea imaginea atât de simpaticului comandant al garnizoanei, escortat de militari înarmați spre camionul parcat în stradă: mergea drept, mândru, cu fruntea sus, parcă fără să-i pese de ceea ce avea să i se întâmple. Plutonierul nu ne lăsase să mai schimbăm nicio vorbă și a vegheat ca fiecare să plece singur. La despărțire, David mi-a făcut un semn conspirativ, al cărui sens enigmatic nu reușeam să-l pătrund. M-am surprins înrobit unui sentiment de nesiguranță vecin cu panica; un tremur ciudat mi se furișa prin trup, îmi făcea articulațiile șovăielnice, îmi aduna un ghem de nervi sub diafragmă. Mă sileam să respir adânc, să-mi stăpânesc neliniștea, să-mi potolesc neastâmpărul frânturilor de ghiduri - dar tresăream la fiecare zgomot, cu toate simțurile încordate. Niciodată n-aș fi bănuit că o distanță de nici trei sute de metri poate să pară în asemenea măsură interminabilă, atât de chinuitor de străbătut. Când am ajuns la hotel, cămașa umezită de sudoare mi se lipise de trup; omul care moțăia îndărătul tejghelei, la recepție, căpătase pentru mine chip de arhanghel. L-am întrebat ce

părere are despre noutățile serii, dar în loc de orice răspuns mi-a întins cheia de la cameră. Cel puțin lui nu fusese nevoie să i se poruncească să-și păzească limba; niciodată nu-l învinuisem că ar fi fost prea vorbăreț, însă acum tăcerea lui era mai puțin suportabilă ca oricând.

Am urcat treptele copleșit de tristețe. Întrunirile de la David luaseră sfârșit mai înainte ca eu să fi apucat să particip cu adevărat la ele: șederea mea în insulă amenința să se prelungească chiar peste perioada carantinei, și oricum se transforma într-o adevărată recluziune; primejdia pe care o descifrasem mai mult intuitiv în privirile rele ale plutonierului se adăuga pericolului potențial al contaminării cu germeni scăpați din subteranele laboratorului. Viitorul nu mi se înfățișa în culori vesele. Și dintre toate relele, cel care mă preocupa acum cel mai mult era singurătatea: simțeam o nevoie imperioasă de a vorbi, de a schimba cu cineva păreri, impresii, de a mă împărtăși măcar prin dialog din harul solidarității umane. De-aș fi avut un coleg de cameră, sau cel puțin un vecin! Propozițiile testului îmi sunau obsedant în minte: Vecinul medicului are un cal. Vecinul englezului e arhitect. Vecinul arhitectului are o vulpe. Eu n-aveam vecini, eram singurul client al hotelului, și n-aveam nici cal, nici vulpe… Am răsucit cheia în broască, am deschis ușa și am aprins lumina. Mi s-a părut că aud un foșnet ciudat și, întorcându-mi privirea, am zărit în mijlocul patului un șoarece alb. Mă privea, deloc speriat, de parcă m-ar fi așteptat. Am rămas în prag, încremenit, neștiind ce să fac. N-aveam cal, n-aveam vulpe, dar aveam un șoarece! Era, poate, Algernon. Ar fi trebuit să anunț direcția laboratorului. Să mă lepăd de singura ființă care îmi căutase tovărășia în acele momente de cumpănă. Să trădez creatura plăpândă care venise parcă să-mi ceară ocrotire.

Și totuși, am făcut-o. Am încuiat camera și am coborât în hol, de unde am telefonat domnului Klein. Peste zece minute, unicul autovehicul al laboratorului oprea în fața hotelului și echipa de intervenție năvălea în cameră, pregătită pentru marea vânătoare. După cum am aflat mai apoi, șoarecele nu s-

a speriat nici de oamenii înveșmântați în echipament de protecție; el s-a lăsat prins fără să schițeze măcar un gest de salvare.

3

Semnele cum că virusul G declanșase în Insula Bufniței o adevărată epidemie de genialitate se înmulțeau în mod vădit, de la o zi la alta. La început, nimeni (în afară de David, care avea bănuielile lui) nu și-a dat seama prea bine cum stăteau lucrurile. Îndeobște, primele manifestări erau mai puțin frapante și constau mai ales în sporirea accentuată a zelului dovedit în activitatea curentă; dar având în vedere delăsarea care domnise până atunci printre insulari, desigur cu excepția cercetătorilor științifici de la laborator, chiar și asemenea evoluții benigne erau ușor de sesizat. Nu mică mi-a fost mirarea, spre exemplu, când într-o bună dimineață, la câteva zile după capturarea lui Algernon, coborând din cameră am fost întâmpinat în hol de bravul meu hotelier cu zâmbetul pe buze și cu un salut ceremonios, urmat de întrebarea dacă am dormit bine și de precizarea că, începând cu dimineața următoare, puteam servi, dacă doream, micul dejun în cameră. Omul și-a cerut scuze pentru purtarea lui de până atunci și pentru starea de întreținere a hotelului explicându-mi că trecuse printr-o conjunctură neplăcută - lucru pentru care, evident, eu n-aveam nicio vină - și asigurându-mă că totul va intra pe făgașul normal. Într-adevăr, din aceeași zi curățenia și ordinea au fost puse în drepturile lor, iar politețea și amabilitatea nu l-au mai părăsit pe directorul-recepționer-portar. Nu peste mult timp, schimbări asemănătoare s-au petrecut la restaurant, la magazin și în alte câteva servicii publice; necunoscând încă adevăratele cauze, le-am pus pe seama atitudinii mai energice a presupusului nou comandant al garnizoanei (care, în condițiile stării de alertă, deținea puteri depline în insulă, ca reprezentant unic al autorității centrale). Această primă categorie mi-am explicat-o mai apoi prin aceea

că, pentru a se exprima plenar, creșterea bruscă a potențialului intelectual al unor indivizi ar fi avut nevoie de o acumulare de cunoștințe în domenii deschise creativității și de un mediu social mai prielnic. Este, de altfel, semnificativ că librăria a înregistrat o sporire bruscă a vânzărilor, iar biblioteca - a numărului de cititori.

Curând au apărut însă și altfel de semne. Cazul senzaționalei teze a eternului corigent la matematici a devenit parcă (și, de fapt, era) molipsitor: mulți dintre elevii mediocri și submediocri obțineau note strălucite, bulversând ierarhia stabilită și punându-i pe profesori în derută. Până și dintre aceștia, unii își descoperiseră peste noapte vocații de dascăli eminenți. Evoluția își pierdea linearitatea și prin alte locuri: un funcționar de la poștă își dăduse demisia și își petrecea toată ziua pictând, spre deznădejdea numeroasei sale familii; un frizer începuse să ia lecții de canto și vecinii se plângeau că făcea vocalize până la miezul nopții; câteva gospodine de treabă își neglijau treburile casnice pentru a se dedica poeziei și, aflând că la hotel era găzduit reporterul unui ziar central, au început să mă asalteze cu versurile lor, de parcă aș fi fost critic literar și m-aș fi priceput să le dau sfaturi. Era limpede că asemenea răsturnări precipitate ale unor destine care păruseră definitive nu mai puteau fi puse în seama unei sporite exigențe administrative. De altfel, se răspândise zvonul că nu exista niciun șef nou al garnizoanei, și nici măcar vreun ordin de destituire a comandantului; profitând de starea de alertă și de izolarea insulei, plutonierul l-ar fi arestat pur și simplu pe comandant, preluând conducerea garnizoanei și instituind starea de asediu.

Toate aceste informații, și multe altele, mi-au fost furnizate de către David care, ca pentru a-mi confirma misteriosul semn de complicitate din seara testului și a arestării comandantului, mi-a făcut câteva vizite la hotel, mi-a oferit în mai multe rânduri posibilitatea să-l însoțesc la laborator, mi-a împrumutat cărți și reviste, mi-a lămurit aspectele neclare. Principalul nostru subiect de discuție era, evident, virusul G: mentorul meu îi depistase prezența, în urma analizelor pe care

le efectua, în celulele multora dintre cei atinși de ciudata febră a înnoirilor care bântuia în Insula Bufniței. După opinia lui, în urma combinării cu materialul genetic al bacteriei care îi servise drept vehicul și a transformărilor provocate de periplul prin țesuturile șoarecelui, germenele trecuse într-o stare virulentă, fiind capabil să genereze epidemii în rândul colectivităților umane. Populația insulei era prin urmare supusă, datorită evadării accidentale a lui Algernon, unui experiment cu urmări imprevizibile. Cercetările anterioare pe șoareci nu puteau oferi date suficiente pentru noua situație: virulența, caracterul deschis contagios se manifestau doar la om și, pe de altă parte, virusul originar, în starea sa latentă, nu era prezent în mod natural decât la specia umană - astfel încât nu existau temeiuri pentru a face extrapolări. De o însemnătate aparte putea fi faptul că, în chip evident, molima nu se răspândea la întreaga populație ci numai la indivizii cu o dotare intelectuală relativ modestă. Pentru a explica această particularitate, David avansase ipoteza unor anticorpi specifici care le asigurau oamenilor mai inteligenți imunitatea. În sprijinul ipotezei imunității el aducea argumentul comportării în timp a șoarecilor față de virusul G: după un interval care varia de la un exemplar la altul, deși performanțele obținute în labirint se păstrau intacte, germenele dispărea, iar o a doua infestare nu mai putea fi obținută în niciun chip; rezistența față de virus era transmisă și generațiilor următoare. Prin analogie, se putea presupune că oamenii cu o dotare intelectuală remarcabilă o moștenesc de la strămoși care au fost cândva purtători ai virusului G și care au adăugat, de asemenea, imunitatea respectivă zestrei lor ereditare. Desigur, toate aceste speculații erau încă departe de a se sprijini pe date științifice incontestabile, însă cel puțin pentru mine păreau să constituie o explicație coerentă, plauzibilă, a evenimentelor la care eram martor.

Și ca să fiu mai exact, cred că eram mai mult decât un martor al evenimentelor: chiar simplul fapt că fusesem silit să-mi prelungesc șederea în insulă dovedea că eram supus și eu consecințelor; pe lângă aceasta, oricât de bună părere aș fi avut

despre mine, nu puteam să nu admit că eram expus acelorași riscuri ca și localnicii - iar ipoteza imunității celor mai inteligenți nu mă liniștea deloc, întrucât ea nu definea un prag și cu atât mai puțin un criteriu absolut de raportare individuală la un asemenea prag, dacă aș fi presupus vreunul. În fine, întâmplarea cea mai elocventă - pe care, din rațiuni prezentate mai la urmă, am evitat să i-o relatez lui David - s-a petrecut în zorii zilei de după puciul plutonierului. Vă amintiți, stimați cititori, că întorcându-mă de la întrunirea ratată unde nu mă arătasem în stare să descopăr nici cine are o zebră și nici cine preferă berea, am călcat codul onoarei și al ospitalității, predându-l pe Algernon domnului Klein. Ei bine, în pofida stării de agitație în care mă aflam, am adormit foarte repede; presupun că somnul meu a fost neobișnuit de adânc și odihnitor, căci m-am trezit a doua zi cu o minte perfect senină, stăpânit de o stare de hiperluciditate cum numai foarte rar, între tărâmul de vis și cel de veghe, mi-a fost dat să cunosc. Brusc, mi-a reapărut în cuget, ca un submersibil împins la suprafața apei de ireprimabile forțe ascensionale, testul din ajun. Prima casă din stânga e a norvegianului. Cea de a doua este albastră. În cea din mijloc, a treia, se bea lapte. Aici mă împotmolisem. Dar continuarea era evidentă! Casa a patra e verde, fiind cea în care se bea cafea; verde nu poate fi nici prima casă (întrucât are în dreapta ei o casă albastră și nu una albă, cum se cere), nici a doua (care e albastră), nici a treia (în care se bea lapte și nu cafea), nici măcar a cincea (care, fiind ultima, n-are în dreapta ei nicio altă casă), ci numai casa a patra. Casa a cincea, fiind în dreapta casei verzi, e albă. Și iarăși urmarea era cât se poate de simplă: întrucât casa englezului e roșie, ea nu poate fi decât a treia; căci prima e a norvegianului, iar celelalte au alte culori. Apoi, norvegianul trebuie să fie medic, căci casa medicului e galbenă - iar singura a cărei culoare putea fi galbenă, căci n-o cunoșteam încă, era prima casă, cea a norvegianului. Însă vecinul medicului - adică proprietarul casei a doua, unicul vecin al norvegianului - are un cal. Iar vecinul englezului e arhitect. În acest punct, rezolvarea se bifurca, deoarece urma să optez pentru unul

dintre cei doi vecini ai englezului. M-am decis pentru proprietarul casei a doua, cea albastră - și bine am făcut. Avocatul este, prin urmare, proprietarul casei a cincea, căci el bea suc de roșii; într-adevăr, știam că proprietarul primei case e medic, al celei de a doua e arhitect, că în casa a treia se bea lapte, iar în cea de a patra - cafea. Cele două condiții - să fie avocat și să bea suc de roșii - puteau fi întrunite deci numai de proprietarul ultimei case. Acum totul devenea din ce în ce mai clar! Japonezul e detectiv; nu mai erau decât două case cu proprietari de profesie încă necunoscută: a treia (care știam că este a englezului) și a patra. Așadar, japonezul este proprietarul casei a patra. Spaniolul are un câine; dar nu mai rămăseseră decât două case cu proprietari de naționalitate încă necunoscută: a doua (unde știam că se află un cal) și a cincea. Vasăzică, spaniolul este proprietarul ultimei case. Francezul bea ceai - iar francezul nu mai putea fi altul decât proprietarul casei a doua. Inginerul are o pisică - însă inginer nu mai putea fi decât proprietarul casei a treia. Vecinul arhitectului are o vulpe: cum dintre cei doi vecini, unul e inginerul, care are o pisică, vulpe nu poate avea decât celălalt, medicul, proprietarului primei case. În numai câteva minute, situasem fiecare propoziție într-un context determinat, identificasem fără echivoc naționalitatea și profesia celor cinci proprietari, culoarea celor cinci case, animalele care creșteau pe lângă patru dintre ele și băuturile preferate în alte patru. Nu-mi rămânea decât să răspund la cele două întrebări finale, obținând astfel soluția testului. Cine bea bere? Evident, norvegianul, proprietarul primei case. Căci francezul bea ceai, englezul bea lapte, japonezul bea cafea, iar spaniolul bea suc de roșii. Cine are o zebră? Evident, japonezul, proprietarul casei a patra. Căci norvegianul are o vulpe, francezul are un cal, englezul are o pisică, iar spaniolul are un câine. Rătăcirile mele din seara trecută îmi păreau puerile, toate divagațiile pe care ceilalți le găsiseră hazlii mi se arătau acum lipsite de sens, dacă nu stupide. Îmi dădeam seama că fusesem și atunci aproape de a găsi cheia labirintului, dar că ochii îmi erau parcă învăluiți în ceață și nu reușisem să mă descotorosesc din

mrejele împreunării găunoase a cuvintelor, să mă feresc de capcana ramificațiilor fără ieșire, a buclelor răsucite pe loc.

În mod paradoxal, în loc să fiu încântat că rezolvasem testul - și încă într-un timp record, de bună seamă - ceea ce predomina în sufletul meu era mai degrabă jena pentru lamentabila comportare din ajun. Departe de a mă grăbi să-i dau de veste lui David, pentru a-mi trâmbița izbânda, am socotit mai cuminte să nici nu-i mai pomenesc vreodată de test. Mai apoi, după ce m-a pus la curent cu evoluția epidemiei și cu ipotezele sale, am apreciat că aveam și mai puține motive să-i fac destăinuiri: ar fi putut, desigur, să mă includă printre pacienții lui, să mă pună sub observație, să-mi ceară să mă supun analizelor, să mă considere deci o posibilă victimă a contaminării cu virusul G. Mai presus de orice, asta ar fi săpat între noi bănuiala că aș aparține categoriei lipsite de imunitate, a celor situați sub prag, inteligențelor submediocre - ceea ce, bineînțeles, nu mi-ar fi făcut prea mare plăcere. Mi-era de-ajuns că mă suspectam singur. În acele zile a prins contur dorința de a-mi folosi mai bine timpul, de a profita cât mai mult de șederea mea silită în insulă, de îndrumarea și explicațiile competente ale lui David; tot atunci s-a născut ideea acestui reportaj neobișnuit, hărăzit să dovedească celor care m-au trimis aici că mi-am dat seama ce anume le lipsea articolelor mele. Lucrul cel mai uimitor este că nu mă mai plictiseam deloc.

Printre cărțile pe care le-am citit la sugestia noului meu prieten, un loc aparte ocupă nuvela lui Daniel Keyes, „Flori pentru Algernon”. Am reflectat adeseori asupra similitudinilor și deosebirilor dintre situația descrisă de scriitorul american și cea pe care o trăiam eu însumi în insula Bufniței. Eroii lui Keyes - atât șoarecele Algernon, cât și Charlie Gordon, cel care ne relatează întreaga întâmplare prin intermediul jurnalului său - sunt supuși unei operații chirurgicale menite să le favorizeze dezvoltarea intelectuală și, într-adevăr, obțin performanțe uluitoare, fiecare în limitele speciei sale. Ca și aici, în insulă; o împrejurare cu totul ieșită din comun avea drept urmare apariția hiperinteligenței. Într-un caz, instrumentul

opera direct pe creier, în celălalt intervenția era mijlocită de înrâurirea genetică a unui virus; dar diferențele nu țineau numai de tehnică; în timp ce în nuvelă acțiunea punea în cauză un destin singular, un singur individ (șoarecele și omul alcătuiau, în ultimă analiză, o unică entitate), în realitatea reportajului meu era afectată întreaga colectivitate. Pe de altă parte, însingurarea lui Gordon (mai întâi ca înapoiat mintal, apoi ca geniu omniscient) decurgea direct din singularitatea destinului său, pe când aici, în insulă, destinul colectiv îi îndemna pe oameni spre comunicare, iar izolarea preventivă a colectivității nu era decât o emanație a răspunderii față de soarta omenirii în ansamblu. Ca și în cazul lui Charlie, ascensiunea intelectului era rezervată celor subdotați; dar - și aici începeau îndoielile - era oare ea reversibilă, cum și-o imaginase Keyes. Sau putea fi menținută la cotele înalte? Nici măcar speculațiile lui David - care socotea inteligența drept indiciu de imunitate față de virusul G, ca semn moștenit al unei genialități apuse - nu propuneau vreun răspuns la această neliniștitoare întrebare. Șoarecii infestați, în frunte cu Algernon al nostru, tizul eroului literar, nu dăduseră încă nicio dovadă de regres; șeful „echipei de aur" considera însă că de aici nu puteau fi trase concluzii valabile pentru oameni. Adeseori, gândindu-mă la privirea lui stranie din ziua când mi-a propus să citesc „Flori pentru Algernon", m-am întrebat dacă nu cumva știa foarte bine ceea ce eu credeam că-i ascund, dacă nu cumva, Socotindu-mă atins de flagel, dorise să mă avertizeze astfel, pe o cale ocolită, anume spre a-mi menaja susceptibilitatea, asupra posibilului deznodământ dramatic al propriei mele aventuri cognitive. Toată această frământare nu pare să-mi fi fost de alt folos decât acela de a-mi fi accentuat năzuința spre o cât mai judicioasă utilizare a ceasurilor zilei. Dacă aș fi într-adevăr purtător al virusului, îmi spuneam, și chiar dacă ar fi să împărtășesc o soartă asemănătoare cu aceea a lui Gordon, e de preferat oricum să urc cât mai mult pe calea privilegiată care mi s-a deschis; iar dacă sunt în afara primejdiei, atunci nu am decât de câștigat continuând să mă împotrivesc unei existențe parazitare, lipsite de sens, pe acest

petic de pământ uitat de lume.

Uneori mă abandonam unor lungi rătăciri meditative, ignorând jaloane și limite pe care datele științei le-ar impune unui specialist și beneficiind astfel de o mult mai puțin stânjenită libertate a visării. Încercam, de pildă, să-mi imaginez ce s-ar întâmpla dacă, în vreun fel oarecare, epidemia din Insula Bufniței s-ar răspândi, dacă ar ajunge să se difuzeze în întreaga lume. Efectele pe care eu însumi le putusem urmări în colectivitatea supusă carantinei nu reprezentau decât o mostră palidă - atât datorită numărului mic al indivizilor, varietății reduse de tipuri și dotări umane, cât și datorită timpului relativ scurt. Care ar fi fost însă urmările unei generalizări la scara omenirii și pe termen lung, în succesiunea generațiilor? La prima vedere, consecințele nu puteau fi decât pozitive: în definitiv, întreaga evoluție a speciei se produsese în sensul sporirii inteligenței, astfel încât orice câștig în această privință ar trebui apreciat în perspectiva istoriei ca fiind consonant cu vectorul progresului. Bineînțeles, cu condiția să existe depline garanții că molima nu era însoțită și de fenomene secundare nocive, că virusul G, înaintarea lui virulentă, nu producea altceva decât o stimulare a intelectului - și încă una stabilă, ireversibilă, cu rezultate durabile. Investigațiile desfășurate la laborator sub directa conducere a lui David erau încă foarte departe de a putea produce asemenea garanții, iar eu știam asta; nu vedeam însă de ce să nu fi încercat construirea unei realități ipotetice, în care toate asigurările necesare să fi fost verificate. Ei bine, chiar în această variantă optimă, contaminarea generală ar fi fost oare de dorit? Oare ceea ce reprezenta un câștig pentru individul abstract ar fi cu siguranță bun pentru oricare om real și, mai ales, pentru societate în ansamblul ei?

Într-o lume animată de idealuri umaniste, hotărâtă să înfăptuiască într-adevăr egalitatea între oameni (și cât de departe ne aflăm încă, pe mari întinderi ale globului, de aceasta!), nedreptatea cea mai flagrantă ar continua să se manifeste, fără leac, datorită zestrei genetice inegale și, în primul rând, datorită repartizării inegale între indivizi a

inteligenței. Nu numai între un înapoiat mintal și un geniu, dar până și între un om isteț și unul mai greu de cap este absolut imposibil să existe deplină egalitate - și nu doar în privința creației, ci chiar într-a receptării și asimilării - pentru motivul evident că ei beneficiază în mod diferit tocmai de ceea ce omenirea a produs mai de preț, adică de valorile culturale, de nestematele cunoașterii științifice, artistice, filosofice. Știm mult prea puțin despre determinările mai adânci ale inteligenței și ale diferențierilor ei individuale, despre structurile anatomice, mecanismele fiziologice, procesele biochimice și biofizice, fenomenele neurologice și psihologice care intervin - și nici măcar nu putem spune cu certitudine ce deosebește prostia de deșteptăciune și unde se află limita dintre ele - dacă există vreuna. Dar, iată, a apărut acest virus enigmatic care promite un salt spre marile înălțimi ale cugetului. Perspectiva era cu atât mai ademenitoare cu cât germenele părea să manifeste o vădită predilecție pentru cei subdotați, pentru cei nedreptățiți de soartă, o autentică vocație de restaurator al echității în împărțirea darurilor intelectului. Imunitatea celor inteligenți - cicatrice ereditară a unei mai vechi întâlniri cu molima, după David - dacă se dovedea reală, ar fi contribuit la o asemenea acțiune justițiară. În clipele când imaginația mea o lua cu totul razna, îmi reprezentam posibilitatea ca însăși apariția primelor ființe cugetătoare pe Pământ să fi fost opera virusului G - iar acesta, la rândul lui, să fi poposit aici venind din spațiu, mesager cosmic al unor universuri evoluate îndeletnicindu-se cu actul demiurgic de răspândire prin galaxii a sporilor invizibili ai rațiunii. Atins ca de un fior metafizic, mă opream în ultima clipă la hotarul prăpăstios al exaltării mistice, căreia natura mea i se împotrivea din toate fibrele.

Revenit pe terenul mai ferm al ipotezelor controlate de judecată, mă întrebam apoi dacă nu cumva vocația egalitară a epidemiei de geniu era înșelătoare. În fond, nu era deloc sigur că exista într-adevăr o imunitate, că beneficiul individual va fi invers proporțional cu dotarea inițială, că în final s-ar ajunge deci la omogenizarea nivelului de inteligență; efectul putea fi

diametral opus - o și mai mare polarizare, o adâncire a prăpastiei între cei hiperînzestrați și cei săraci cu duhul. Însă chiar și fără un asemenea risc, întrezăream suficiente motive de îngrijorare. Era oare societatea noastră, cu tradiționala ei structură de clasă, adaptabilă îndeajuns la o mobilitate individuală vulcanic alimentată prin salturi bruște ale potențialului intelectual? Echilibrul profesiunilor, diviziunea socială a muncii, ierarhia valorilor umane nu ar fi brutal și iremediabil zdruncinate, duse la destrămare? Stabilitatea și trăinicia familiilor nu ar avea de suferit în caz că epidemia i-ar afecta doar pe unii dintre membri, modificându-le radical orizontul cultural, preocupările, aspirațiile? Și, în ultimă instanță, întrucât virusul nu solicita consimțământul prealabil al gazdei, era oare compatibilă cu libertățile individuale această proiectare, fără putință de împotrivire, spre cu totul alt statut social, în pofida dreptului elementar al fiecărui om de a decide asupra soartei sale, de a opta să fie și să rămână ceea ce este? Doar toate măsurile de precauție preconizate odată cu apariția ingineriei genetice, gradul de securitate al experimentelor și regimul de izolare a laboratoarelor urmăreau, până la urmă, tocmai protejarea omenirii împotriva unei asemenea acțiuni stihinice, imposibil de controlat.

În sfârșit, întrebarea cea mai tulburătoare își păstra acuitatea chiar presupunând toate celelalte îndoieli spulberate: cum anume ar utiliza oamenii forța noii lor inteligențe? Desigur, se putea presupune că cei mai mulți beneficiari ai revoluției G ar fructifica-o în spirit constructiv, în profitul binelui obștesc. Dar nu-mi făceam nicidecum iluzia că toți semenii mei sunt funciarmente buni; proliferarea geniilor ar fi însemnat de asemenea, fără îndoială, înmulțirea și potențarea nemăsurată a personalităților malefice. Un răufăcător mărunt, un mizantrop de rând, un egoist nărăvit sunt oricum, pentru colectivitate, prezențe supărătoare; înzestrați cu forța geniului, ei ar deveni o primejdie majoră, un redutabil pericol public. Inteligența în sine e lipsită de orice dimensiune etică. Din nefericire, această realitate avea să capete curând o gravă confirmare chiar în Insula Bufniței. Într-o bună zi, David m-a

căutat la hotel mai devreme decât venea de obicei; de cum l-am văzut, mi-am dat seama că era tulburat din cale afară. Mi-a propus să facem o plimbare și l-am urmat fără să-i cer explicații, înțelegând că avea ceva important să-mi spună și că dorea să fie absolut sigur că nu ne aude nimeni. Mi-a relatat apoi că avusese o discuție confidențială cu domnul Klein, directorul laboratorului: acesta primise ordin să pregătească în cel mai scurt timp un uriaș lot de șoareci contaminați cu virusul G. Iar ordinul venea de la plutonier.

De când preluase guvernarea, plutonierul se metamorfozase într-un autentic dictator: aplica pedepse drastice pentru orice încălcare a dispozițiilor sale, transformase arestul garnizoanei în închisoare și sporea zilnic numărul deținuților - iar nu demult pronunțase chiar câteva sentințe capitale. Nenorocirea cea mai mare era că, în țară, nu se știa absolut nimic: carantina nu fusese încă ridicată, iar știrile transmise prin radio de pe insulă de la stația de emisie păzită în permanență erau atât de iscusit confecționate, încât nu treziseră nici cea mai mică bănuială. Desigur, situația nu putea continua la infinit, proviziile erau limitate și, odată și odată, autoritățile centrale urmau să intervină în vreun fel oarecare. Izolarea absolută nu avea să dureze o veșnicie, iar plutonierul știa asta foarte bine și era de așteptat să-și ia măsuri de prevedere. David îmi atrăsese în mai multe rânduri atenția asupra posibilității ca micul dictator să fi fost și el contaminat cu virusul G; întreaga lovitură fusese mult prea abil regizată, starea de alertă și izolarea datorată carantinei mult prea dibaci exploatate, înlănțuirea consecințelor mult prea riguros calculată pentru ca totul să fi fost opera plutonierului așa cum era el cunoscut mai înainte - o minte rudimentară, înecată în ură și orgoliu, un spirit brutal, meschin, lipsit de orice sclipire de inteligență. Căzând pe un asemenea sol, n-ar fi fost de mirare ca strania sămânță să fi dat naștere unui geniu al răului. În perspectiva apropierii inevitabile a sorocului la care faptele lui ilegale urmau oricum să fie date în vileag, plutonierul descoperise probabil că singurul lui atu era laboratorul: ordinul transmis domnului Klein dovedea în chip neîndoielnic că intenționa să

recurgă cel puțin la amenințarea cu teribila armă genetică reprezentată de cohortele de șoareci infestați, pentru a face presiuni asupra guvernului sau, cine știe, chiar asupra întregii lumi. Urmărea oare doar să scape nepedepsit sau planurile lui erau mai ambițioase?

Am comentat îndelung cu David situația și posibilele ei continuări. O soluție ar fi fost, desigur, ca laboratorul să boicoteze într-un fel sau altul îndeplinirea ordinului; însă directorul refuzase să-și asume un asemenea risc și îl avertizase pe David că va fi nevoit să vegheze cu strășnicie ca lucrările să se desfășoare conform dispozițiilor primite. Alte căi ar fi presupus fie avarierea laboratorului, fie exterminarea șoarecilor, fie chiar înlăturarea dictatorului de către localnici - acțiuni greu de organizat și de dus la bun sfârșit în condițiile de pază severă care fuseseră instituite. Până la urmă, mai atrăgătoare ne-a părut la amândoi ideea aparent cea mai fantezistă - aceea de a face cumva să ajungă în țară informații cu privire la starea de lucruri din Insula Bufniței, mai înainte ca plutonierul să aibă la dispoziție cumplitul instrument de șantaj. Cineva trebuia să evadeze, cu riscul de a fi el însuși purtător al virusului. Cum David era mai potrivit să rămână pe loc, în eventualitatea că, evadarea nereușind, ar trebui căutată o altă soluție, m-am oferit să încerc eu. Am început să analizăm împreună posibilitățile de a părăsi insula, dar trebuie să recunosc că nu părea deloc simplu să găsim una cât de cât realizabilă. Mă obseda gândul că mă găseam exact în fața problemei pe care o avusese de rezolvat Algernon când a evadat din laborator - cu diferența că el se aflase închis și într-o cușcă - și aveam convingerea aproape inexplicabilă că ar fi fost cu neputință să nu descopăr și eu, în cele din urmă, ieșirea din acel redutabil labirint. Prietenul meu a observat că, în orice caz, n-ar strica să-mi facă analizele pentru depistarea virusului; i-am ripostat însă că ar fi inutil, întrucât chiar dacă rezultatul ar fi fost pozitiv nu puteam renunța la planul nostru, riscurile fiind oricum mai mici decât cele ale invaziei rozătoarelor, pe care o pregătea plutonierul. Iar în caz că rezultatul ar fi fost negativ, tot n-aș fi putut renunța, odată

ajuns în țară, la luarea unor măsuri de precauție foarte drastice, având în vedere că m-aș fi putut contamina între momentul analizelor și acela al părăsirii insulei. Am stabilit așadar împreună cam ce ar fi trebuit să cuprindă acele măsuri. Am continuat apoi să tăiem firul în patru, din păcate fără a ajunge la vreun rezultat semnificativ. Era cazul să ne despărțim, ca nu cumva plimbarea noastră să dea de bănuit. Cu promisiunea să mai ținem legătura, m-am întors la hotel; în hol mă aștepta un militar care m-a legitimat și mi-a cerut să-l urmez. Peste puține minute făceam cunoștință cu arestul garnizoanei: îmi lipsise cușca, iar acum o aveam…»

*

— Ei, ce părere ai despre reportajul pe care ni l-a trimis Philip?

— Tocmai îl citeam.

— Și?

— Știu eu… poate că ar merge…

— Dar e absolut formidabil! L-am putea da în foileton. Ar fi o bombă: „Scrisoare din Insula Bufniței”!

Șeful secției întorcea pe o parte și pe cealaltă, distrat, plicul din care scosese filele acoperite cu un scris mărunt, citeț:

— Vezi, am impresia că e ceva care îmi scapă. Philip n-a fost în stare niciodată să iasă din platitudinile lui savante. Știi doar că l-am expediat, cum scrie și el, ca să-l văd cât mai rar prin biroul meu. Mai sunt câteva săptămâni până îi expiră contractul… uite, asta ar fi o explicație!

— Nu cumva crezi că fabulează, că a inventat totul într-o ultimă încercare de a-și dovedi utilitatea, de a se lansa?

— N-ar fi exclus. Deși intenția nu-i de-ajuns: chiar dacă întâmplarea e pe de-a întregul scornită, relatarea e făcută cu o măiestrie de care pur și simplu nu-l pot crede în stare.

— Dar e scrisul lui, sunt frazele lui, îi recunosc maniera…

Șeful secției continua să răsucească plicul:

— Zici bine, maniera, căci stilul în ansamblu…

— E cea mai sigură dovadă că n-a scornit nimic! Reportajul

însuși, vreau să zic.

— Ca să-l fi scris într-adevăr, ar trebui să fi fost el însuși atins de acea curioasă molimă a genialității…

— Tocmai.

— Crezi? De fapt, adăugă șeful secției, mă tot întreb cum a putut ajunge acest plic la redacție, câtă vreme carantina n-a fost încă ridicată.

Și abia atunci observă, cercetând mai atent ștampilele, că voluminoasa scrisoare fusese expediată chiar din capitală.

MIRCEA OPRIȚĂ

Absolvind în 1966 Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, Mircea Opriță (născut la Timișoara, la 25 octombrie 1943) lucrează câțiva ani în învățământ, iar din 1972 este redactor la Editura Dacia din Cluj-Napoca. A debutat în 1966, cu volumul de povestiri sf Întâlnire cu meduza. *(O curiozitate: în 1972, celebrul scriitor englez Arthur C. Clarke, care nici măcar nu poate fi suspectat că ar ști românește, avea să obțină Premiul Nebula cu o nuvelă intitulată literalmente identic:* A Meeting with Medusa). *Volumului de debut i-au urmat apoi încă patru volume de „proză scurtă" sf, un roman sf parodic, două romane „realiste", un volum de versuri, piese de teatru, precum și prima monografie Wells semnată de un autor român (H.G.* Wells - Utopia modernă, *1983). Scriitor foarte activ și constant - principal reprezentant, la ora de față, al „generației de mijloc" din sf-ul românesc - Mircea Opriță a fost distins cu numeroase premii literare, în* țară *și în străinătate.*

Cea mai cunoscută dintre povestirile sale sf, Figurine de ceară *(distinsă cu Premiul I la cel de al III-lea Concurs național de literatură sf din 1973, de către un juriu format din Ovid S. Crohmălniceanu, Gabriel Dimisianu, Ion Hobana, Silvian Iosifescu și Adrian Rogoz) poate fi citită ca o metaficțiune, ca o foarte personală* ars ipoetica *în registru sf, de natură a oferi „cheia de lectură" pentru restul prozelor sf ale autorului. Din febra, superbia și impunitatea unei aberante „geneze", accesibile furiei „demiurgice"* a *unei imaginații fără frână doar în perimetrul convențiilor sf (un cosmonaut debarcat pe o planetă pustie, Bactriana, dar înzestrată, asemenea celebrei Solaris a lui Stanislaw Lem, cu misterioase și nelimitate resurse mimetice, prin declanșarea cărora noul „ucenic*

vrăjitor" constată că „e ușor să cazi în demența creației, când vezi cum primele forme și, mai ales, primele forme vii îți apar de sub mână") - Figurine de ceară *reușește să degajeze un frison de oroare și de alarmă, un cutremur al ființei finite în atingere cu infinitul, simțit acesta da o stihie ce amenință ființa în însești temeliile și tiparele ei constituite, relativ stabile, „așezate", „pentru că numai timpul, totuși, aduce în lucruri și între ființe echilibru, armonie". Nu „un univers artificial și neverificat în timp" va desfășura, așadar, proza lui Mircea Opriță, ci tot un univers „al nostru", „real", solid și coerent articulat, sedimentat în timp chiar dacă „anticipat" el însuși.*

Intruziunea insolitului în cotidian este respinsă ori resorbită prin coeziunea intrinsecă a realului constituit ca atare, prin mobilizarea forțelor endogene de autoreglare și autoconservare a tot ce-a apucat să existe - agregare prin ale cărei interstiții motivul sf, introdus discret, insidios, cu măsură și precauție, cu perfecte alibiuri, deghizări și contaminări „realiste", reușește să se infiltreze și să disloce strat după strat până a atenta la însuși centrul vital al realului curent, cotidian, voit banal de multe ori. Această ecuație estetică își găsește o expresie artistică majoră mai ales în povestirile și nuvelele din ultimul volum al autorului, Semnul licornului *(1980), volum care confirmă însă o înclinație nativă manifestă în acest sens încă din debut (vol.* Întâlnire cu meduza, *1966) și cultivată consecvent, până la configurarea unei formule proprii de* Science fiction, *pe parcursul volumelor ce vor urma:* Nopțile memoriei *(1973, Premiul Uniunii Scriitorilor),* Adevărul despre himere *(1976),* Figurine de ceară *(1978).*

Formula de Science fiction *proprie lui Mircea Opriță și care-i poartă de pe acum amprenta este exprimată cel mai decantat în povestiri ca* Semnul licornului, Așteaptă vremea ta *sau* O floare pentru căpitan *- veritabile piese de rezistență ale științificțiunii românești actuale, alături de* Figurine de ceară. *Bătrânul autodidact George Biriș Delafrata, care, în* Semnul licornului, *descoperă artizanal „elixirul nemuririi" este, în felul lui, un „căutător de absolut", căruia tocmai „absolutul" pe care-l descoperă îi devine nefast, îi conferă condiția - ingrată - a unui mutant; nu este vorba de o mutație propriu-zisă, transmisă genetic, ci de una indusă*

dezvoltațional - licență „științifică" frecventă și general admisă, nu numai în sf-ul românesc; în schimb, mizeria condiției ingrate a mutantului reflectă o opțiune specifică, generală în sf-ul românesc. Împrejurări ieșite din comun, uneori și de sub control (împrejurări a căror concretizare rămâne la latitudinea imaginației științifice a fiecărui scriitor), conferă unor inși umani atribute supra-umane, cazul cel mai frecvent fiind nemurirea sau o longevitate asimilabilă acesteia. Subtilitatea este de a trata această evoluție ca pe o implicită involuție: ridicându-se a-normal deasupra speciei și condiției sale de om, individul cade inevitabil mai prejos de acestea, de unde și nostalgia revenirii la etalon, la demna vulnerabilitate ori perisabilitate umană. Astfel fasonat, motivul fusese enunțat încă din 1966, când, în povestirea lui Vladimir Colin Giovanna și Îngerul, *apăreau doi dintre primii mutanți din științificțiunea românească. În același „spirit" dar în altă „literă", regăsim - iată - motivul, peste un deceniu și jumătate, la Mircea Opriță: descoperind artizanal „elixirul nemuririi", dar abia la vârsta decrepitudinii senile, nonagenarul mutant, reface, într-un realist decor rural românesc, blestemul mitologicului Tithonus, care uitase* să *ceară de la zei, odată cu nemurirea, și tinerețea veșnică. Singura perspectivă care-i rămâne „nemuritorului" George Biriș Delafrata este să vegeteze decrepit într-un mediu familial și social meschin, sordid și rapace, surprins acesta cu „ochiul" celui mai inclement observator „realist". De remarcat și savoarea exercițiilor de stil, pe care Mircea Opriță le continuă, aici, din romanul* Argonautica: *un stil „științific" desuet, arhaizant, vag latinizant, în manieră bătrânesc-ardelenească.*

Regăsim fizionomia generică „de bază" a „mutantului român" și în alte piese din vol. Semnul licornului: *în* Trambulina, *un mutant încearcă, prin fraudă, o anonimă reintegrare printre oameni; în* O floare pentru căpitan, *în urma unui accident groaznic, chipeșul căpitan de navă spațială Valter Ionescu, fără a fi propriu-zis un mutant, se întoarce din misiune „transferat" în corpul unui* braal, *monstru cosmic inofensiv dar hidos, cu aspectul unui broscoi uriaș; la fel de mutilantă este condiția mutantului Claudia/Claudiu din* Poveste de dragoste - *titlu sarcastic, ce ascunde o voit repugnantă* love story *urzită pe schimbarea artificială a sexului partenerului.*

Nu alta este, în esență, situația în anterioarele volume de povestiri și nuvele sf ale lui Mircea Opriță. Și acolo, agresiunea insolitului era până la urmă respinsă ori cel puțin neutralizată prin coeziunea realului, chiar dacă agenții acestei agresiuni nu sunt, de această dată, mutanții, ca în volumul din 1980, ci e vorba de androizi (O șansă pentru fiecare, Variante pentru Daniel, Androidul și prințesa) *ori de alierii („elfii" din* Pregătind invazia, *„spralii" din* Transferatul, *„borealii" din* Sens interzis); *situația e aceeași, în esență, fie că apar călători temporali perfect utilați pentru cronoplastie* (Noaptea pragurilor, Judecătorii, Ucronia de la Tapae), *ori numai naufragiați temporali abia asigurându-și supraviețuirea* (O falie în timp), *ascunzându-și, suspicioși și parcă hăituiți, adevărata identitate, pentru a putea traversa clandestin textura strâns țesută a „lumii noastre cea de toate zilele"* (Așteaptă vremea ta); *fie că agentul intruziunii insolite ia chip de robot umanoid* (Cursa), *ori se mulțumește cu omnisciența refulată a super-calculatorului electronic* (Arabella, Portret din linii și puncte, Plinul și golul) *ș.a.m.d.*

Eterna discordie dintre ceea ce este *și ceea ce* ar putea fi *- cu derutante intervertiri de termeni și alunecări dintr-o tabără într-alta - constituie supratema unificatoare a nuvelelor și povestirilor de* Science fiction *semnate de Mircea Opriță. Din această soluționare unitară, personală, a tensiunii real - imaginar, ca și din abordarea, extensivă, a mai tuturor motivelor sf consacrate și, concomitent, din elaborarea lor* literară, *intensivă, într-o manieră nu mai puțin personală, originală, dar în același timp fidelă spiritului lor originar, - rezultă implicit un sens de convergență care conferă integrării sf-ului în literatură o organicitate de substanță, nu doar una de stil.*

Dacă forța prozatorului „realist" se *vădește în capacitatea de insolitare a realului, creatorul de lumi insolite care este prin definiție scriitorul de* Science fiction *și-o poate manifesta pe a să fie prin desferecarea debitului imaginativ, copleșitor prin sine când e debordant (cazul, la noi, al lui Vladimir Colin), fie - invers - printr-un strict control, printr-o discretizare a insolitului în semitonuri și ambiguități rezultate din ricoșeuri cu realul curent, mizând deci pe efecte mai subtile de nuanță, de estompare sau contrast. Într-un* Science fiction *de asemenea factură, este inerent ca imaginația*

realului virtualmente latent să-și dezvăluie mai „la vedere" viguroasele rădăcini care-o țin ancorată într-o solidă și acută experiență a realului efectiv, concret, de care, în ultimă instanță, nu se poate lipsi. Densitate a percepției și reprezentării concretului care se simte imediat, chiar și în cele mai naturifuge fantasmagorii ale științificțiunii, cu atât mai mult într-un caz de felul celui prezentat aici, așa încât o „surpriză" precum aceea furnizată în 1976 de Mircea Opriță, când îi apărea excelentul roman „realist" Pasărea de lut, *nu era decât în aparență o surpriză: într-un plan mai inaparent, al resorturilor intrinseci creației, ea răspundea de fapt unei ordini firești a lucrurilor. Pentru că firesc este ca un prozator de vocație să fie înzestrat cu o puternică „vână" a realului, indiferent de formele și convențiile de gen în care această înzestrare se materializează. Vocație a realului pe care o confirmă încă o dată, încă și mai frapant, mai recentul* best seller *al autorului:* Cina cea mai lungă *(1983) - roman de mare succes la public, care a detectat imediat, cu o intuiție poate difuză dar nu mai puțin sigură, percutanța neconcesivă, fără menajamente, circumspecții sau inhibiții, pe care Utopistul (cu U mare!) o imprimă impactului cu realul, incisivitatea sarcastică a tonului naratorial, acuitatea insolitării „realiste" ca atribut al unui* mimesis *de imediată actualitate și proximitate, prin care excelează acest percutant roman „realist" (poate chiar* prea *realist, pentru anumite gusturi, ce se reclamă totuși - paradoxal - tocmai și numai de la „realism"!).*

S-a spus că parodia nu este altceva decât critica literară „în pilde" și, în acest sens, romanul Argonautica *(1970, rescris integral în 1980) particularizează și verifică adevărul afirmației prin aplicare la cazul specific al literaturii sf. O cenzură a realului se exercită și aici asupra imaginarului - un imaginar deficitar în chiar planul propriilor sale exigențe, sclerozat prematur în clișee și stereotipii, așa cum era cazul sf-ului românesc al anilor '50. Dacă obiectivul ultim al parodiei este, în* Argonautica, *festivismul, „optimismul" ori „eroismul" factice - malformații proprii unei anumite „vârste", revolute, din „creșterea" sf-ului românesc - discreditarea prin râs a acestui sălciu „eroism", a acestui găunos festivism, își află registrul adecvat în eroi-comic, nu fără o incipientă deschidere spre farsa sumbră. Și dacă e adevărat că „ne despărțim de trecut râzând",*

înseamnă că acest, tânăr totuși, science fiction *românesc are și el, de pe acum, un trecut de care se poate despărți în acest fel, o „vârstă ingrată", grevată de „deficiențele de creștere ale genului însuși" - opacități, tabu-uri, miopii, stereotipii, clișee, canoane, șabloane, poncife etc. - a căror „demolare" prin deriziune, citim într-un explicații?* Cuvânt înainte, *se revendică programatic din convingerea că „a râde de propriile tale imperfecțiuni constituie o dovadă de tărie și de curaj, convingătoare chiar și în ce privește vitalitatea unui gen l*iterar".

Mircea Opriță ilustrează, coerent și organic, traiectoria scriitorului de science fiction *metamorfozat și în critic al genului, căci critica „în pilde" din* Argonautica *prefigurează firesc numeroase și substanțialele intervenții publicistice ale autorului, studii și eseuri de critică, teorie și istorie a genului, oricând comasabile într-o altă posibilă carte.*

Povestirea Figurine de ceară *a apărut mai întâii în* Colecția „Povestiri științifico-fantastice" *(nr. 447/1 iulie 1973), fiind apoi inclusă în cuprinsul volumelor* Nopțile memoriei *(1973) și* Figurine de ceară *(1978). Povestirea* Semnul licornului *a apărut prima dată în revista* Steaua *(nr. 11/1978), dând apoi titlul volumului în care a fost inclusă:* Semnul licornului *(1980); pentru simetrie (vezi* Întâlnire cu meduza*), să menționăm, și în acest caz, o coincidență similară:* Sign of the Unicorn *(1975) este și titlul unui roman al scriitorului american Roger Zelazny: ce se va întâmpla când va fi să apară traducerea în englezește a povestirii lui Mircea Opriță?*

FIGURINE DE CEARĂ

Cred că nimic nu mă putea indispune mai inuit, aveam impresia că în clipa aceea totul fugise de lângă mine, se îndepărtaseră și pereții de sticlă, și fișierele, și luminile care, pe un panou de mari dimensiuni, punctau harta stelară.

— Ar fi cazul să vezi ce se mai întâmplă pe Bactriana, îmi spusese șeful. Oricum, tu ai încurcat lucrurile acolo, n-am uitat. Și a trecut destul timp ca să se mai așeze…

De ce eu? mi-am zis, ca fulgerat. De ce să mă întorc eu acolo? Să meargă altul, am propus. Să meargă unul din ăștia mai tineri.

Șeful m-a întrebat dacă nu cumva am obosit, dacă am de gând să *dau în primire.* Mă ironiza, vulpoiul roșcat! Și, ca să nu-i văd începutul de zâmbet în colțurile gurii, își mușca buza de sus și mă privea întrebător, din dosul pupitrului pe care își odihnea mâinile.

— Să meargă ăștia mai noi, am repetat și i-am vorbit de unul care se plângea în stânga și în dreapta că nu-i dăm de lucru decât mărunțișuri. Se plângea de inactivitate. Că, zicea, nu alesese profesiunea asta ca să înțepenească la bază, la un loc cu calculatoarele. Uite, ăsta abia așteaptă o sarcină serioasă, am spus. Trimite-l pe Bactriana, dar nu singur. Să-l însoțească încă doi-trei…

— Bine, o să reflectez, a mai zis șeful.

Dar încă nu știu în ce măsură l-am convins să mă lase în pace, să nu mă scoată din treburile în care m-am vârât în ultimii ani până peste cap.

— În orice caz, a adăugat, sunt hotărât să cer reînscrierea Bactrianei între problemele noastre curente.

N-are decât! îmi ziceam, încercând să mă conving că asta nu

mă mai privea, că eram scos din cauză, indiferent ce s-ar fi întâmplat cu Bactriana sau cu institutul. Bactriana reprezentase pentru mine ceva, demult, când abia descâlceam alfabetul profesiei, și nu numai eu abia îl descâlceam, ci toți ceilalți, inclusiv șeful. Dar m-au delegat pe mine să mă deplasez pe Bactriana, iar alegerea n-a stârnit nici vâlvă, nici opoziții, fiindcă nimeni nu se grăbea să zboare în constelația Leului, spre o planetă obscură. Așa că am zburat eu. Planeta era înscrisă întâmplător în planul de cercetări, mai pe la sfârșit, din inspirația nu știu cui. Atunci însă *eu* aveam anii la care viața sub cupolele de sticlă îți pare neîntreruptă lâncezeală, deci primisem misiunea cu firescul entuziasm al vârstei și îmi făceam fel de fel de planuri. Doi frați mai mici (unul a murit într-un accident, curând după plecarea mea, iar celălalt și-a văzut de treabă, făcând o frumoasă și comună carieră ca instalator de trasee subterane) fuseseră atât de entuziasmați de aventura mea, încât m-au însoțit o vreme, la bordul navei speciale de care ne serveam în asemenea împrejurări. Și m-ar fi însoțit până la capăt, ceea ce n-ar fi fost rău, spun eu acum; dar misiunea era individuală, era numai a mea, așa că ei trebuiseră să se întoarcă pe Pământ, resemnați, în timp ce eu, înghesuit în cabina spațială, mă prăbușeam în interiorul constelației Leul.

Șeful spune: ai încurcat lucrurile acolo. Și pretinde că, dacă le-am încurcat, tot eu trebuie să le descurc. Ușor de zis! Dar aș fi vrut să-l văd pe acela care, în locul meu, nu le-ar fi încurcat, aș fi vrut să-i văd. Bactriana - ce știusem eu despre Bactriana? Și alții, ceilalți, ei ce știau? „Ai o sarcină ușoară", mă asigurase șeful, atunci, prevenindu-mă: „Să nu-ți faci iluzii!" Chiar așa îmi spusese, să nu-mi fac iluzii. Calculele ne conduceau spre imaginea unei planete pustii și, ce e drept, calculele nu erau greșite. Planeta, la data apariției mele, *fusese* pustie. Îmi amintesc că, amorțit în poziția incomodă la care mă obligase zborul, m-am trezit cu destulă greutate din somnul acela comparabil cu un leșin fără capăt, sau chiar cu moartea. Mă dezmeticeam anevoie, deși cabina spațială se odihnea de mai multă vreme pe solul Bactrianei, trecuse aproape o lună terestră de când mă aflam acolo. Dar nu fusesem în stare să-mi

recapăt mai repede simțurile și inteligența. Eram slăbit, amețit, încât am zăcut, de când îmi amintesc, ore în șir cu ochii întredeschiși și mi-au trecut pe dinainte atâtea lumini și umbre, în orele acelea, că multă vreme, apoi, nu mi-am putut da seama dacă percepusem imaginile lipsite de consistență ale altei lumi, sau dacă nu cumva trăiam halucinațiile minții mele chinuite. Mai degrabă așa. Halucinasem pe parcursul lentei mele desprinderi de o existență inconștientă, intrând treptat în realitatea spațiului străin care mă absorbise.

„Ai încurcat lucrurile acolo, eu n-am uitat!" spunea șeful. Și aștepta ca tot eu să le descurc. Și unde? Tocmai pe Bactriana, o lume a nimănui, un mediu păstos în care pașii mei lăsau, întipărite într-un pământ elastic și nesigur, *primele* urme. Cer îngreunat de valurile lenește ale norilor. O lumină difuză, parcă rece și grea strămutându-se neverosimil de încet dintr-un orizont în altul, după soarele pitic, mai tot timpul ascuns, care o producea. Asta era Bactriana, așa am găsit-o în prima zi a șederii mele acolo. Un spațiu al liniștii, aș fi fost tentat să cred. Un spațiu al liniștii depline…

Eram slăbit și amețit, abia îmi venisem în fire, dar locurile îmi păruseră atât de calme și atât de nepericuloase, încât am riscat o ieșire, o plimbare scurtă, de orientare numai, după ce parcursesem în grabă un rezumat al observațiilor făcute de aparate în timpul somnului meu. Nu m-am îndepărtat prea mult, mergeam în așa fel încât să am tot timpul cabina spațială în spate și din când în când întorceam capul, s-o văd și să nu pierd direcția. Coborâsem într-o regiune destul de accidentată - departe zăream pante dezgolite, poate versantul ondulat al unui vulcan stins. În altă parte cocleau câteva bălți murdare și solul devenea acolo mai noroios decât cel pe care călcam cu toată prudența, de teama unor capcane ascunse. Aparatele cercetaseră mediul, știam că pericolul începea doar la o anumită distanță de bălțile sau lacurile acelea. Dar solul era prea elastic și uneori prea alunecos, ca să-mi pot învinge imediat reținerea dictată de simțul autoconservării.

Apoi am văzut cabina spațială în față, la numai câțiva pași, și m-am oprit nedumerit, neînțelegând cum se întâmplase de

pierdusem direcția fără să observ. Fiindcă, îmi ziceam, mersesem în linie dreaptă, cu cabina *în spate, ca* să constat că ajungeam pe neașteptate în punctul de plecare, unde, după toate cunoștințele teoretice cu care mă înarmase Pământul, nu se ajungea decât descriind, într-un fel sau altul, un cerc. Instinctiv am întors capul, dar în spatele meu o pâclă groasă crescuse dinspre bălți, dinspre lacuri, reducând vizibilitatea, încât n-am putut deosebi nimic, niciun detaliu care; să mă lămurească în ce măsură, și în ce fel mă înșelasem. Iar cabina rămânea în față, neclintită, bine prinsă de sol cu ancorele ei. Am observat totuși *ceva* schimbat, fără să pricep de la început ce anume.

Ceva părea în neregulă și încercam, de la câțiva pași numai, să înțeleg ce se întâmplase în puținul răstimp cât lipsisem. În sfârșit, mi-am dat seama că lipsea scărița. La ieșire, coborâsem cele patru trepte ale scării metalice, lăsând-o așa, atârnată, nu avusesem niciun motiv s-o ridic atâta vreme cât rămâneam afară. Or, acum, sau mai degrabă *atunci*, cabina spațială n-avea scăriță. Cineva, sau ceva o retrăsese, așa mi s-a părut și altă explicație n-am putut găsi în momentul acela.

M-am smuls din loc și din uimire, firește; uitând de prudență, m-am apropiat. Era cabina mea, nu încăpea nicio îndoială, recunoșteam până și detaliile, urmele de metal topit rămase de la trecerea prin atmosferă. Ca să ajung la ușă, al cărei contur abia se distingea pe suprafața oxidată, nu aveam neapărată nevoie de scăriță; baza cabinei se ridica, pe picioarele cu ancore, cam la înălțimea umărului meu. Am încercat să deschid ușa spre ecluză și n-am reușit. Părea imobilizată, înțepenită în rama ei, nici măcar n-am clintit-o din loc, cu toate eforturile mele, deși îmi aduc aminte că, enervat, de la un timp izbeam în ea cu pumnii. Era de-a dreptul straniu că butonul care trebuia să comande deschiderea automată părea că face corp comun cu învelișul cabinei spațiale. Nu înțelegeam de ce se înțepenise butonul, de ce se înțepenise ușa (și ea făcea corp comun cu învelișul!) și n-aveam să lămuresc lucrurile acelea decât mai târziu, pentru că atunci mă credeam într-adevăr ajuns lângă vehiculul meu, nu-mi putea trece prin

minte o altă presupunere. Amenințat de perspectiva sumbră a unui prizonierat în exterior, forțam în continuare ușa, sau ceea ce părea să fie o ușă. Și n-am încetat să lovesc decât atunci: când, aplecându-mă, ca să caut o piatră potrivită, privirile mi-au alunecat pe lângă picioarele de metal ancorate în solul cleios și, departe, sub un mal măcinat de vreme, am văzut cu uimire, cu stupefacție, cu năuceala produsă numai de o apropiată blocare a mințit, am văzut, spun, o *altă cabină spațială!*

Era doar una dintre ele. Altele, în grup, șase la număr, ancoraseră în jurul pantei, unde o vale strâmtă și tot atât de stearpă că platoul își începea curgerea sinuoasă. De fapt, greșit spun „ancoraseră"; erau pur și simplu așezate, împlântate acolo. Recunoșteam în fiecare modelul cabinei piele spațiale și, în zăpăceala momentului, nu știam ce să mai cred. Aproape că aș fi admis orice; bunăoară aș fi fost în stare să accept că, imediat după mine, o flotilă întreagă își luase zborul spre Bactriana. Bine, dar cine s-o trimită și în ce scop? mă întrebam, revenind cu greu la realitate și cred că tot atunci mă nedumerise faptul că toate cabinele erau închise, că niciun semn de viață nu venea dinspre ele. Nu găseam nicio explicație pentru apariția lor, pentru însăși existența lor, dacă Bactriana era într-adevăr nelocuită, iar eu singurul pământean lansat în spațiul acela pustiu.

Între timp, pâcla se retrăsese spre lacuri, deasupra lacurilor chiar (aveam să mă conving mai târziu că exista o periodicitate în răsuflarea aceea a adâncurilor planetare, solul și lichidul vâscos contribuiau probabil în egală măsură la declanșarea fenomenului) și, în urmă, sub lumina difuză a soarelui pitic (ea însăși înceată și cleioasă), am recunoscut cabina mea, *adevărata,* însă alături, foarte aproape, apăruseră încă două, de aceeași mărime, de astă dată cu scărița lăsată până aproape de sol. Nedezmeticit, am alergat într-acolo, temându-mă de o nenorocire și mai ales temându-mă că, dacă mai întârziam, aveam să mă pierd la înapoiere într-o pădure de nave spațiale, între care mi-ar fi fost imposibil s-o recunosc pe cea originală. Am ajuns acolo, gâfâind, și am nimerit, am reușit de la prima

încercare: butonul pentru deschiderea ecluzei funcționa, ușa aluneca fără nicio greutate din cadrul ei și țin minte că, ajuns înăuntru, m-am zăvorât și am rămas închis o vreme, până când spaima mi-a trecut și m-am liniștit și am început să înțeleg câte ceva din tot ce se întâmpla în jurul meu; să accept lucrul acela incredibil și cu neputință în mediul Pământului, să accept că Bactriana, planeta obscură spre care nimeni nu se grăbise să zboare, fiind trecută în coada programului de cercetări, *avea proprietatea inexplicabilă de a reproduce și multiplica obiectele cu care venea în contact.*

— Nu ești în toate mințile?! Vrei să compromiți instituția? strigase la mine șeful, când, la întoarcere, îmi făcusem raportul de activitate și enunțasem ipoteza, care nu mai era ipoteză decât, poate, cel mult pe Pământ. Pentru mine fusese realitatea în care mi-am trăit coșmarul de pe Bactriana. În birourile de sticlă ale șefului vehiculele multiplicate n-aveau cum să pătrundă și nici celelalte creaturi, desigur. Ce n-aș fi dat atunci, când buna-credință îmi era pusă la îndoială, să fi avut la îndemână măcar un exemplar, unul singur, făcut după tiparele mele de ceară! Dar aveam suficiente înregistrări, iar colegii le-au tot sucit și le-au tot analizat, cu figuri dintre cele mai uluite. Până la urmă, au trebuit să accepte că avem dreptate, să recunoască probele mele drept dovezi. Șeful, încăpățânat cum îl știu, s-a lăsat convins cel din urmă de existența unor proprietăți atât de surprinzătoare în mediul Bactrianei și arăta încă destul de nehotărât în ziua când trebuia să contrasemneze raportul și să dea drumul informațiilor în fișier. „Te-ai cam jucat acolo!" mi-a spus, ca un reproș pentru toate, dar a semnat și, curând, din niște raționamente care mi-au rămas necunoscute, Bactriana a fost scoasă din planul cercetărilor curente. Șeful se aștepta să protestez (am aflat mai târziu), iar mie nici prin gând nu-mi trecea; răsuflasem ușurat, fiindcă nu mai trebuia să mă întorc acolo de unde abia scăpasem cu fuga.

Stând așa, ghemuit în interiorul cabinei spațiale și regăsindu-mi treptat liniștea, mi s-a părut că înțeleg manifestările bizare ale Bactrianei, ale mediului în care

pătrunsesem. Însă ideea era prea nouă, și prea anemică era argumentarea întocmită din probe pe care le extrăgeam, prin analogie, din realitatea de acasă, așa că intuirea fenomenului n-a fost urmată imediat și de o revelare a mecanismului care îl producea. Făcusem însă o legătură între pâcla revărsată dinspre lacuri și apariția ultimelor două copii ale cabinei spațiale, după retragerea valurilor murdare, care erau de fapt o suspensie densă, opacă, lipicioasă, judecând după stratul alunecos de pe sol, rămas în urma ei.

Lucrurile se petrecuseră cam așa: eu ieșisem din cabina protectoare, mă îndepărtasem, având grijă să mențin o direcție și să observ cât mai mult, întipărindu-mi în minte toate reperele care îmi puteau servi la p bună orientare de atunci înainte. Între timp, pâcla părăsise lacurile, pe suprafața cărora se târâse greoi - îmi aminteam că, din cauza asta și din cauza soarelui slab, zona bălților se vedea întotdeauna neclar, nu i-aș fi putut preciza conturul. Suspensia înaintase spre terenul lăsat de mine în urmă și, la un moment dat, trecuse peste cabina spațială, iar eu, dacă n-aș fi întâlnit-o atât de neașteptat pe cealaltă, o puteam crede ascunsă vederii de o ceață obișnuită. Dar suspensia „înghițise" cabina și, dacă ar fi să folosesc termeni curenți pentru a explica, fie și în linii aproximative, ceea ce cred că s-a petrecut în momentele acelea, aș zice că suspensia pipăia contururile și suprafața navei mele, analiza și memora, pentru ca alături să reproducă modelul în două copii precise. Termenii sunt, totuși, improprii, pentru că în mod obișnuit îi legăm de acțiuni realizate *conștient*, pe când mediul Bactrianei, cu toate ciudățeniile lui derutante, nu mi-a inspirat niciodată convingerea că aveam de-a face cu manifestările unei rațiuni. Dimpotrivă, cred că mediul se manifesta spontan, inconștient, în virtutea unor disponibilități mimetice conținute, existente în însăși structura intimă a materiei sale. Firește, nu e vorba aici de niște materializări vagi, inconsistente, repede destrămate, de tipul celor pe care întâmplarea le poate produce și în alte medii. Produsele planetei Bactriana erau o refacere perfectă și durabilă a obiectului cu care suspensia venea în atingere.

Nu se poate! mi-am zis de nenumărate ori. Și, ca să mă conving că greșeam, am ieșit din nou, trebuia să verific. Ipoteza mea mă rupea de tot ce cunoscusem într-un sistem perfect închegat, al elementelor terestre, dar îmi permitea să intru pe drumul cel mai sigur în lumea Bactrianei. Îmi trecuse prin minte că era, totuși, prea mult, prea din cale-afară de necrezut ca mediul să copieze identic totul în scurta trecere peste lucruri a suspensiei. Am coborât treptele scăriței și m-am îndreptat spre cabinele spațiale învecinate, le-am dat ocol, cercetându-le în lumina întărită a zilei. Amândouă aveau scara lăsată spre sol, pentru că suspensia găsise în această poziție nava mea, cu o jumătate de oră în urmă, și o multiplicase identic. Atunci am priceput că toate celelalte cabine spațiale, răspândite pe platou, la intrarea în vale și mai jos, înspre lacuri (am numărat mai târziu peste douăzeci), se modelaseră mai înainte de a coborî eu pe solul planetei, în Vreme ce zăceam în cabină, revenind la viață din somnul hipnotic. Niciunul dintre vehicule nu avea scara lăsată - ultimele două ies din discuție, desigur - și, astfel, n-am mai avut nicio îndoială că toate celelalte erau rezultatul trecerilor anterioare ale suspensiei peste cabina mea. Mai mult, înțelegeam că suspensia, prin care mediul acționa în virtutea principiului mimetic conținut, avea limitele ei, avea o putere limitată, vreau să spun, deși la o primă vedere posibilitățile exprimate în acțiunea modelatoare, cu totul ieșită din sfera de înțelegere a pământeanului, păreau de-a dreptul fantastice. Și tocmai asta m-a hotărât să încerc să domin forța străină, s-o canalizez în sensul dictat de voința mea.

Pentru început, planul meu era să controlez rezistența uneia dintre cabinele spațiale recent create. Dar înainte de asta am fost tentat să verific funcționarea scării și am constatat că articulațiile ei reacționau prompt la pliere. Dar butonul care ar fi trebuit să declanșeze deschiderea ușii, deși avea jocul său, nu reușea nimic, orice apăsare se dovedea zadarnică. Apoi, lovind cu călcâiul unul din picioarele cabinei spațiale, am simțit suprafața cedând, afundându-se, ca și cum ar fi fost făcută dintr-o cocă în curs de solidificare. Am apăsat, m-am lăsat pe

el cu toată greutatea și piciorul s-a îndoit, apoi s-a rupt, iar cabina s-a înclinat periculos și abia am avut vreme să fac un salt în lături, înainte de a se răsturna peste mine. Căzuse alături, cu trenul de aterizaj mutilat, ridicat spre cer, iar eu am cercetat în voie ruptura și, dacă nici analiza aceea superficială nu mi-a lămurit necunoscutele existente în substanța Bactrianei, mi-a oferit, în schimb, certitudinea că obiectul modelat în copie, după originalul terestru, nu fusese pe deplin structurat la retragerea suspensiei pâcloase. Suspensia palpase nava originală, „citise" amănuntele, dar numai pe cele accesibile, de suprafață, expuse atingerii cu mediul exterior. Înregistrase (în ce mod, oare?) date privitoare la volume, suprafețe, compoziție chimică, densități. Apoi trecuse la modelarea spațiului după toate aceste date și rezultaseră noile cabine. Totul într-un șir de operații mecanice, extrem de subtile însă. Că scara se putea plia, era o dovadă că mediul palpase bine exteriorul cabinei spațiale, mai bine ca altă dată. Iar ușa nu funcționa fiindcă mediului așa-zis mimetic îi fusese interzis interiorul vehiculului, acolo fiind și circuitele de blocare sau de deschidere a trapei. El palpase și, apoi, reprodusese la scară normală numai butonul, fără nicio utilitate pentru cabinele spațiale copiate.

Mi-am extins cercetările și asupra navei, care, răsturnată, se alungise și se turtise, parcă ar fi fost modelată într-o cocă sură. Secționând-o cu laserul, aveam să descopăr un interior plin, fără spațiul cavernos și fără aparatele, complicate care îmi stăteau la îndemână în cabina originală. O dovadă în plus, mi-am zis, că mediul nu poate palpa interiorul și, în consecință, umpluse cu substanță densă întreg corpul cabinei. Probabil că toate celelalte copii fuseseră modelate la fel. Numai că în cea pe care o disecasem substanța încă nu-și fixase proprietățile, nu și le stabilise definitiv; evolua încet, într-un spectaculos proces de transmutație, spre starea metalică a originalului pământean.

Nu degeaba se înfuriase șeful și strigase că vreau să-i compromit, să-i ruinez instituția! Am umblat mult, de atunci încoace, am cunoscut rapoartele altora, nenumărate rapoarte,

dar nicăieri n-am constatat să existe ceva asemănător; nicio lume extraterestră, din câte știu, nu posedă capacitatea de a multiplica astfel obiectele, automodelându-se, ca Bactriana, dar *numai* în funcție de un model oferit. Iar dacă până la sosirea mea potențialul planetei rămăsese nepus în valoare, din lipsa vreunui model, totul s-a schimbat în puținele zile petrecute de mine acolo. „Ar trebui să te sancționez!" îmi spusese șeful cândva, la puțină vreme după ce semnase raportul și radiase Bactriana din planul de cercetări. Îl obsedau încă observațiile mele, concluziile și ipotezele, îl obseda mai ales gândul că mi-am permis să mă joc, dereglând astfel echilibrul unei lumi străine, în cea mai mare parte necunoscută. Asta s-a întâmplat în special după ce am descoperit o cale eficientă de a influența suspensia, de a-i dirija acțiunea.

— Ți-ai permis ambiții prea mari, observa șeful. Ți-ai permis să te consideri un adevărat Creator și să acționezi după bunul tău plac, încât ai instaurat acolo haosul deplin. Pentru *asta* ar trebui să te sancționez, dar încă nu s-a prevăzut o sancțiune potrivită culpei tale. Să nu-mi spui că ai vrut să faci din Bactriana un laborator al formelor, sau mai știu eu ce! Pur și simplu ți-a plăcut să te joci și ai dus jocul până aproape de ultima lui limită. Acum nu mai avem ce face, ni s-a cerut să abandonăm totul, deocamdată, până se liniștesc lucrurile, până se mai așază… Vom vedea mai târziu ce se alege dintr-o lume pe care cineva, la bunul său plac, o întoarce pe dos.

Cam așa îmi vorbise și părea mâniat, dar eu cred că nu fusese. Cred că, în ascuns, ce făcusem eu pe Bactriana îl interesa. Și era curios încă de pe atunci să afle ce avea să rămână din lumea pe care o creasem, profitând de proprietățile unice ale acelei planete neînsemnate din constelația Leului. Ce să spun? Și eu sunt curios, mi-ar plăcea să știu cum au evoluat raporturile dintre numeroasele mele creaturi, dar parcă nu mai am curajul nebun de atunci, și mi-ar trebui un curaj croit pe aceeași măsură ca să revin pe Bactriana.

Nu eram sigur, dar mi-ar fi plăcut să cred că șeful greșea.

Că nu avea dreptate când mă învinuia și mă amenința cu sancțiunile. La urma urmei, mă întrebam, încercând să mă dezvinovățesc, care era vina mea? făcusem un experiment în condițiile planetei Bactriana, într-o lume nepopulată și, prin urmare, gândeam eu, deschisă tuturor libertăților de acțiune. N-am pulverizat-o. N-am aruncat-o dincolo de marginile Galaxiei. Dar am smuls-o dintr-o existență pasivă, deschizând acolo o evoluție biologică uluitoare. Și nu prin eforturi deosebite, nici prin acțiuni contrare evoluției normale a planetei. De fapt, Bactriana și-a creat singură formele, într-un timp record. Capacitatea mimetică a substanței sale părea făcută anume pentru asta. Eu n-am avut alt merit decât acela de a fi sugerat suspensiei ce anume să modeleze și cum. Aș fi putut spune că planeta, cu uimitoarele ei resurse și posibilități latente, mă așteptase, dintotdeauna. Mediul acela extraordinar lucra numai după model, iar modelele nu puteau ieși din neant, într-o lume pustie, stearpă, unde viața nu apăruse și era puțin probabil să apară. Asta făcusem eu: oferisem modele.

Ideea mi-a venit la câteva ore după ce stricasem una dintre navele false. Ia să vad, mi-am zis, ia să văd dacă mediul mai știe și altceva. Dacă *mai poate* și altceva! Eram aproape sigur că nu avea să se limiteze la reproducerea în serie a cabinelor spațiale, dar ceva mă îndemna să încerc, să verific. Deasupra lacurilor, pâcla se umflase și am bănuit atunci că era iminentă o nouă revărsare, o nouă trecere a substanței vâscoase peste platou. Și nu mă înșelam. Trebuia să mă grăbesc, așa că m-am urcat în cabină și, în propria mea instalație de supraviețuire, am sintetizat un bulgăre mare de ceară. Pentru timpul cât îmi rămânea, era materialul cel mai ușor de modelat. Frământând ceara în palme, am potrivit-o în grabă în așa fel încât figurina rezultată semăna vag cu un cățel. Un bibelou grosolan, nu mai mare de câțiva centimetri. Coborând din nou, am lăsat figurina de ceară lângă scara cabinei spațiale, apoi m-am zăvorât înăuntru și am așteptat.

Niciun alt vehicul nu mai apăru după trecerea valului de ceață. În schimb, nenumărați căței galbeni, de dimensiunile modelului meu, se iviră din loc în loc pe platou. Erau, cu toții,

de ceară. Și m-am gândit atunci să fac altceva; să fac un câine în mărime naturală, acum aveam timp suficient, iar modelul putea fi executat de instalația care sintetiza totul la cerere, dacă o puneam în legătură cu micul calculator de bord. Așa am procedat, iar câinele a fost gata curând, un dulău solid, musculos, sculptat cu grijă într-o enormă bucată de ceară, de la care primise și el culoarea galbenă, ca figurina care îl precedase. L-am scos afară și, în vreme ce mă întorceam, îmi trecu prin minte că mediul planetei, de o sensibilitate ieșită din comun, putea fi influențat mai mult decât printr-un simplu model. Ce-ar fi, mă întrebam, să-i comunic cumva informații suplimentare, bunăoară cele despre mișcare? Am apelat la casca mea de amplificare a biocurenților și la transformator, am conectat sursa de energie a cabinei spațiale (pe cea de rezervă) și-am așteptat. De data asta, când mica mea navă fu acoperită iarăși de suspensia aceea grea, târâtoare, m-am concentrat, imaginându-mi câinele galben și mișcările pe care le face orice câine, umblând, alergând, lătrând, gudurându-se. Când s-a retras ceața, i-am văzut. Erau doi, se priveau nedumeriți, apoi păși ră leneș, alături, spre cel oferit mediului ca model. Îl mirosiră îndelung, căscară plictisiți, lăsând să li se vadă limbile tot atât de galbene ca și restul corpului, după care se îndepărtară în fugă, hârjonindu-se.

Cred că am trăit o bucurie imensă, atunci. Dacă nu cumva creasem viața, făcusem ceva apropiat: o simulasem. Mediul recepționa comenzile mele și acționa în conformitate cu ele. Aproape că îmi era frică să mă gândesc la posibilitățile pe care mi le deschidea această constatare. Până să hotărăsc ce aveam să fac mai departe, am observat că modelul meu se topea, pătruns de căldura zilei; dulăul-etalon se pleoștise, botul i se strâmba caraghios, îi căzuseră urechile și zăcea într-o rână, aproape turtit. Unde să fi fost ceilalți, umblătorii? I-am căutat cu privirea, neliniștit, dar abia într-un târziu l-am văzut pe unul, singur, se târa pe malul lacului și înțelegeam din felul jalnic cum arăta că i se înmuiaseră labele și nu-și mai putea susține pe ele corpul. De altfel, a și rămas acolo, blegit, lățit, o pată galbenă pe fondul cenușiu.

Sfârșitul experienței m-a făcut să înțeleg că reproducerile după ceară, executate de mediul Bactrianei într-o substanță cu proprietăți identice, nu erau cea mai fericită soluție. Și mi-a venit în gând să transmit mediului informații privitoare la structura și compoziția formelor de viață ale Pământului. Dacă tot e să le modeleze, îmi ziceam, de ce să nu le execute întocmai? În orice caz, proba era hotărâtoare pentru afirmarea deplină a resurselor mimetice de pe Bactriana. Mi-au trebuit câteva zile până să pun la punct un program, cu înregistrări conținând informațiile necesare. Planeta urma să primească acum tot ce-i trebuia pentru a produce, după model și după informațiile conținute de înregistrările mele, exemplare din fauna reală a Pământului. Între timp, mareea cleioasă ieșise de mai multe ori din zona bălților și îmi înmulțise considerabil grămăjoarele de ceară galbenă rămase pe platou. Le-am adunat și, rând pe rând, le-am transportat în interiorul cabinei spațiale.

— Te-ai vrut un Creator! mă acuza șeful, la întoarcere, și a spunea în așa fel încât să simt ironia; alteori, știam că tot la asta se gândea, atunci când se trezea ținându-mi lecții moralizatoare despre demnitatea umană, despre corectitudinea profesională și chiar despre un anume gen de modestie care mirosea suspect a umilință, însă habar n-am cât de convins era el însuși de tot ce-mi predica și dacă nu cumva își descărca *în jelui acesta,* asupra mea, nemulțumirea.

De câte ori îmi amintesc cuvintele lui, o căldură și o plăcere, cum rareori mi-e dat să simt, îmi inundă ființa. Nu numai că m-am vrut, dar acolo, pe planeta nelocuită din constelația Leului, *eram* Creator! Mintea și voința mea declanșaseră și dirijaseră un act de creație, probabil unic în univers, pentru că făcea abstracție de organismele primordiale și de etapele intermediare și, în fond, de timp, de evoluția însăși. Ceea ce natura nu înfăptuise până atunci, acolo, iar în alte părți ale spațiului ceruse perioade incomensurabile în același scop, eu voiam să realizez în durata neglijabilă a vizitei mele pe Bactriana. În mod normal speciile, odată apărute, își exersează vitalitatea într-un nesfârșit lanț de indivizi, perfecționând o

zestre biologică, eliminând și modificând genuri, clase, încrengături; peste acest efort colosal eu trecusem. Eu realizam pe Bactriana - cu concursul mediului său, firește - specii de ultimă oră, indivizi superiori în compartimentele biologice de care ar fi aparținut pe Pământ, dar fără trecut acolo, într-o lume, ea însăși, fără istorie. Aș fi ipocrit dacă n-aș recunoaște, în ciuda tuturor greșelilor care mi s-au reproșat, că nu pot și nici nu vreau să-mi înfrâng mândria de a fi fost cândva, sub constelații străine, creatorul vieții și dirijorul formelor într-un concert prin care, cel puțin pentru un moment, depășisem natura.

Ce n-am făcut, oare, atunci? Am început cu un alt câine și platoul s-a umplut de hămăituri; vreo douăzeci de potăi, niciuna asemănătoare cu alta, se strânseseră grămadă, ca să latre în direcția mea. Apoi s-au împrăștiat care încotro și nu le-am mai văzut o vreme, iar eu am modelat încă vreo câteva animale mici, o rață, un șarpe de casă, un iepure, un păun. Așezam în apropierea cabinei spațiale bucățile de ceară sculptate cu grijă, introduceam înregistrarea potrivită în memorator, făceam legătura cu exteriorul și, ghemuit în cabină, așteptam revărsarea cețoasă dinspre lacuri. Am avut grijă de fiecare dată să închid ermetic intrarea, știind că astfel suspensia coloidală a mediului nu putea pipăi și analiza și nici nu putea reproduce decât ce-i ofeream eu, pe platou. Am umplut platoul cu iepuri; șerpi au ieșit mai puțini și, cu toții, s-au pierdut prin crăpăturile alunecoase ale solului. Apoi am vrut să fac animale mai mari, pentru care nu mi-ar fi ajuns ceara: bivoli, struți, cerbi, cămile. Am reușit, totuși, înregistrând informații despre dimensiunile lor reale și comunicându-le detaliat mediului, în așa fel încât din figurinele mele de ceară să ia în considerare forma animalului, jocul volumelor, proporțiile reduse la scară, dar materializarea să respecte întocmai dimensiunile naturale ale exemplarelor de pe Pământ. Și m-am trezit înconjurat de bivoli, de cămile, cercetau platoul în căutarea hranei și abia atunci mi-am lat seama că turmele mele de rumegătoare erau amenințate de spectrul foamei, dacă nu le-aș fi procurat imediat vegetația de

care aveau nevoie. Așa că am produs o cantitate oarecare de iarbă, dar prima tranșă n-a prea reușit, animalele o mâncau în scârbă și unele o refuzau, rătăceau de colo-colo aiurite, înfometate. Trecuseră câteva zile și fiecare nouă revărsare de substanță coloidală îmi surprindea un număr oarecare de vietăți, înzecindu-l, însutindu-l, după capriciile materiei cu proprietăți mimetice a planetei Bactriana. La un moment dat nu mai știam ce să mă fac cu atâtea spinări negre și coarne și copite, câte umpleau și frământau platoul clisos. Iarba nici nu apuca să apară până când era smulsă și roasă cu rădăcină cu tot. În îmbulzeala aceea, câțiva bivoli și-au turtit, și-au spintecat adversarii cu coarnele, dar golurile făcute de ei în masa mișcătoare a ierbivorelor erau neînsemnate ca să conteze în stăvilirea acelei formidabile revărsări de viețuitoare, pe care resursele mereu proaspete ale planetei le întrupau de-acum la nesfârșit. Ba mai mult, riscam ca o altă maree venită dinspre lacuri să înmulțească periculos hoiturile pe platoul suprapopulat. Atunci mi-a venit ideea să introduc în scenă carnivorele mari, fiindcă de la câini, care erau tot atât de hămesiți, dar fără putere în fața cornutelor, nu puteam spera să realizeze o necesară echilibrare a raporturilor. Devenise periculos chiar și pentru mine să cobor din cabina spațială, taurii încercaseră să mă ia în coarne de mai multe ori, pe când îmi așezam în locuri mai ferite figurinele. Odată, unul dintre rinoceri trecuse pe alături, frecându-și spinarea de cabină (altele erau deja răsturnate) și cred că nu mult i-ar fi trebuit ca să frângă picioarele trenului de aterizaj. Oricum, îmbulzeala ierbivorelor flămânde mă exaspera, eram sătul de mugete, de grohăituri, de cotcodăceli disperate, așa că am modelat cu grijă câțiva lei, un tigru de Amur și doi crocodili grețoși, mai ales după ce mediul i-a materializat la dimensiunile normale. La retragerea pâclei, a început măcelul și panica. Leii se înmulțiseră, erau vreo treizeci, crocodili cam tot pe atâția - singur rămăsese doar tigrul, însă se dovedea extrem de activ și feroce, apărea când în spinarea unui cerb, când, țâșnind în saltul lui uriaș, încolțea gâtul neapărat al vreunei cămile. Crocodilii, cu boturile lor hidoase, frângeau picioarele taurilor,

prăbușindu-i, leii băgaseră și ei spaima între vite și le goneau fie spre lacuri, fie spre pantele accidentate ale vulcanului. Chiar lângă cabina spațială, unul sfâșia un porc și era un vacarm de nedescris, un muget și un urlet continuu, ieșit din toate gâtlejurile. Apoi platoul s-a golit, rămăseseră doar leșurile și, deasupra lor, fiarele flămânde, clămpănind din fălci, smulgând, sfâșiind.

Zguduit de oroare, dovadă că îmi amintesc scena în atâtea amănunte, am asistat la masacru, apoi la ospăț și vedeam cu neliniște cum fiarele sătule își căutau culcuș prin apropiere, leii în grupuri sau însinguraţi, ferindu-se însă de locul unde își odihneau spinările la soare crocodilii. Ierbivorele fugiseră, cele care nu căzuseră sub colții carnivorelor, dar acestea din urmă nu arătau prin nimic că ar fi intenționat să dispară. Mișcările lenețe ale felinelor (unele se tolăniseră chiar în vecinătatea navei) îmi dădeau de înțeles că, deocamdată, nu le pasă de tovărășia mea, se simțeau foarte bine acolo. Prezența lor nu-mi era însă cu nimic mai agreabilă decât a cornutelor și, temându-mă ca nu cumva o nouă maree să le însutească numărul, mi-a trecut prin minte să ies din cabina spațială înarmat și să-mi distrug eu însumi ultimele creații, desăvârșind astfel, prin propria lor pieire, masacrul început de fiare. Apoi, deodată, mi-a venit o idee amuzantă: dacă fiarele făcuseră prăpăd între ierbivore, ia să pun, îmi ziceam, un ierbivor să le alunge! Dar nu rinocerul, care se tot învârtise în loc, înnebunit de spaimă și furie, gata să se repeadă cu forța de șoc a numeroaselor lui tone asupra oricui, însă nu se hotărâse la timp și, în cele din urmă, se prăvălise ca o furtună spre gura văii, pierind din câmpul meu vizual. Nu, îmi trebuia altceva, îmi trebuia ceva de comedie, de bufonerie, și atunci m-am gândit la cal.

Am așteptat următoarea revărsare, pregătind figurina care înfățișa un cal și înregistrând, pentru mediul cu proprietăți mimetice, informațiile necesare în noua mea experiență. Sub protecția armei, am părăsit cabina spațială și am depus figurina la o bună distanță, ca să nu am nicio surpriză mai târziu. Leii nu m-au atacat, erau sătui și, de altfel, am avut grijă să-i ocolesc, să nu-i provoc. M-am întors la navă pe când

pâcla de deasupra lacurilor reîncepea să se agite, să se umfle.

Întâi a bubuit nechezatul acela de tăria tunetului, încreţindu-mi pielea pe corp, deşi îl percepeam prin intermediul aparatelor, nu direct în timpane. Deasupra valurilor cenuşii, frământate ca într-un cazan enorm, în clocot, a ţâşnit năluca. Era un cal monstruos numai prin dimensiuni, putea rivaliza cu cel mai temut dinozaur, altfel linia corpului său era suplă, elegantă; un exemplar frumos, cu coama ca o împletitură de funii, zbătându-se pe un gât neverosimil de lung, cum stătea ridicat în două picioare, într-o splendidă atitudine sculpturală, iar de pe pielea roşcată scutura în toate direcţiile bucăţi de gelatină şi stropi enormi. Apoi calul uriaş a recăzut în pâcla fremătătoare, producând acolo o vânzoleală greu de imaginat. Cutremurul s-a făcut simţit direct, prin sol şi prin picioarele trenului de aterizaj al cabinei spaţiale. Încă ascuns în substanţa care îl materializase după dimensiunile cerute de mine, calul zvârlea din picioare şi sforăia ca turbat, iar eu abia îmi ţineam echilibrul şi la fel nava, din cauza efectelor produse de agitaţia lui. Când ceaţa se destrămă, lăsând calul pe platou în toată splendoarea alcătuirii lui, vedeam leii şi tigrul şi crocodilii retrăgându-se arcuiţi, cu spaima morţii întipărită în ochi, alături de o bruscă şi enormă nedumerire. Calul necheză iarăşi, bubuit, apoi izbi cu copitele lui, mari cât nişte butoaie, în solul elastic al planetei. Bactriana vibră repetat, cum calul uriaş alerga dintr-un capăt în celălalt al platoului, ca închis într-un ţarc, oprindu-se scurt şi nechezând, încât prin simpla lui apariţie băga spaima în fiare şi le obliga să se retragă în salturi. Era formidabilă această nouă creaţie a mea! În câteva minute, crocodilii se aruncară în bălţi, iar felinele, ca nişte pisici speriate, dispărură dincolo de creste.

Constatasem, aşadar, că mediul mimetic al Bactrianei recepţiona şi informaţii care completau modelul pământean în sensul dorit de mine. Îmi amintesc că m-a cuprins o adevărată febră a creaţiei, după ce platoul rămăsese liber prin plecarea în pripă a carnivorelor şi, ceva mai târziu, a calului uriaş. Mă trezise, noaptea, un cutremur teribil, iar la ziuă aveam să

constat dispariția calului; probabil că animalul trecuse munții. Am modelat o mulțime de forme, permițându-mi de astă dată cele mai năstrușnice idei, cele mai neașteptate extravaganțe în materie de zoologie. Întâi niște hiene tricefale, cu care am asanat platoul, curățindu-l de resturile, numeroase și mereu multiplicate, rămase de la ospățul felinelor. Apoi am gonit hienele și am creat o specie de păsări mari, acvile cu aripi de pterodactil și coadă de pește, care vreme de câteva zile s-au tot rotit pe deasupra lacurilor, încăierându-se. Am modelat o girafă cu cap de șacal și solzi cornoși pe întreg corpul, o veveriță de dimensiunile unui vițel, un melc înzestrat cu picioroange ca de păianjen, o râmă care în exemplarele finale depășea lungimea de patruzeci de metri și mai multe variante de fluturi carnivori, pe trunchiurile cărora aplicasem copiile unor măști văzute cândva într-un muzeu de istoria civilizațiilor. Și toate aceste figurine de ceară, lucrate de mine minuțios, în detalii, suportaseră acțiunea modelatoare a mediului exterior, acțiunea suspensiei coloidale, care le materializase în forma și la dimensiunile cerute, înmulțindu-le însă după criterii în care, nepricepându-le, n-am putut interveni.

În jurul meu colcăia o lume fără trecut, fără evoluție, o lume de forme vii, inexistente până la sosirea mea pe Bactriana și, probabil, de neîntâlnit în Univers. Devenisem din ce în ce mai îndrăzneț. În efortul meu de a dirija creația spre cele mai fantastice specii, anulasem calea naturală, a selecției, intervenind în virtutea unui principiu al arbitrarului și ridicând artificiul la rang de normă universală. Spuneam că am cunoscut o adevărată febră a creației și încercam senzații nemaiîntâlnite, izvorând din conștiința unei puteri fără limită pe care o aveam acolo, pe o planetă obscură din constelația Leului. Eram om și, totuși, mă văzusem dintr-o dată dispunând de resurse prin care puteam face concurență naturii. Și cine știe cât timp ar fi durat jocul meu, odată dezlănțuit, cine știe câte forme noi, uluitoare aș fi continuat să propun, să *impun* Bactrianei, dirijându-i spre tipare din ce în ce mai complicate, incredibile, latențele multimilenare, dacă o

întâmplare nu m-ar fi oprit în plin elan creator, dovedindu-mi că, în ciuda aparențelor, nu mai eram stăpân pe situație.

Poate că a fost o greșeală, sau poate că totul a fost greșit, de la început până la sfârșit; un lanț de greșeli, cum susținuse șeful la întoarcerea mea pe Pământ. Dar acolo, singur pe Bactriana fiind, e ușor să cazi întâi în febra, apoi în demența creației, când vezi cum primele forme și, mai ales, primele forme vii îți apar de sub mână. Ultima dată făcusem din ceară o mulțime de figurine și eram interesat, întâi și-ntâi, să urmăresc materializarea broscoiului într-un fel de stegocefal supradimensionat. Îl cream anume pentru o viitoare înfruntare cu calul gigant; era imposibil să nu se întâlnească, până la urmă, undeva pe planetă, niște coloși cu o viteză de deplasare formidabilă. Aș fi vrut să fiu de față la confruntare și, poate, la anihilarea reciprocă a unor forțe uriașe, pe care eu însumi le eliberasem. Anticipam o luptă de proporții, în care broscoiul ar fi atacat fulgerător, iar calul s-ar fi apărat cu dinții lați care îi umpleau botul, un bot confundabil, când era deschis, cu intrarea într-o peșteră. Da, voiam să-mi văd creaturile, pe cele mai viguroase dintre ele, înfruntându-se. Nu m-ar fi necăjit dispariția nici uneia. Planeta era departe de a-și epuiza resursele și puteam oricând să modelez alte forme în locul celor dispărute. Eram stăpân pe viață și pe moarte, dar atunci totul depindea de broscoi și de mediul cu proprietăți modelatoare, dacă acesta din urmă avea să-mi amplifice figurina de ceară până la dimensiunile dorite de mine.

Apoi, brusc, mi-am schimbat planul, am abandonat ideea monstruosului stegocefal, am retopit ceara și am lucrat concentrat, într-un efort aproape dureros al ochiului, degetelor și memoriei, la o figurină nouă, la o *operă* nouă, dacă mai pot spune astăzi așa, iar febrilitatea creației și emoțiile și nerăbdarea cu care așteptam împlinirea ei m-au smuls într-atâta din realitatea imediată încât parcă nu mă mai regăseam, nu eram eu, cel de toate zilele, și starea aceea de nedefinită înfrigurare s-a prelungit, dominându-mi simțurile până și în vreme se traversam platoul spre locul unde hotărâsem să provoc modelarea ultimei mele idei. Greșeala mea a fost, îmi

închipui, că n-am rezistat acelei înșelătoare ispite, iar mai apoi că n-am știut sau n-am încercat sau n-am putut să rămân mereu atent la ce se întâmpla în jur, și nici nu apreciasem corect timpul de care dispuneam, fiindcă eram încă departe de cabina spațială când lacurile își începură iar vânzoleala. Am simțit pericolul, dar era prea târziu și pâcla aceea atât de cunoscută mie, căreia îi exploatasem fără nicio ezitare posibilitățile, se revărsa, urcând peste marginea platoului. Am încercat să evit întâlnirea, dar frontul suspensiei coloidale era atunci foarte larg, îmi tăia și drumul spre navă, și retragerea în vale. Am fugit spre pantă, alături de câțiva centauri mici și sprinteni, însă panta era prea dulce acolo, iar înălțimile mai ferite se conturau la o distanță inaccesibilă, dată fiind viteza de înaintare a mareei. Alergam, iar valul avansa din urmă și, cu tot efortul meu, chinuitor pe un teren alunecos, n-am reușit să mă desprind și mi-am simțit la un moment dat picioarele năclăite, imobilizate într-o pastă cleioasă. Am căzut cu fața în jos, sub agitația străină, sub apăsarea aceea care nu-mi permitea măcar să mișc brațul din cot. Și m-a cuprins o spaimă nebună, știind ce se întâmpla în jur și ce se întâmpla cu mine atunci. Nu mă mai interesa nici figurina și nici centaurii, mă gândeam cu groază că, în acele momente, eram eu însumi pipăit, „citit", descifrat. Dar mă temeam mai mult de ceea ce avea să urmeze, și nu mă înșelasem.

Ridicându-mă, când mareea își retrăsese de lângă corpul meu tentaculele lipicioase, mi-am rotit neliniștit privirile și am văzut alături cele câteva corpuri îmbrăcate în costume de protecție, trei într-un loc și altele ceva mai departe. O clipă am mai sperat că mediul modelator nu pătrunsese sub costum, că puterea lui de copiere se oprise acolo, la suprafață, dar corpurile de pe care se scurgea gelatină se mișcau, dădeau să se ridice. Îmi amintesc că unul venea deja spre mine, călcând nesigur în clisa lipicioasă, umbla ca amețit. Și, într-o fracțiune de secundă, cu toată spaima care se cuibărise în sufletul meu, m-am întrebat *cine putea fi* acela. Nu-i vedeam fața, îi era umbrită de vizieră și casca lui era tot atât de murdară ca și a mea. Apoi, luptând cu teroarea care îmi blocase nervii și

aproape că mă paralizase acolo, m-am smuls din loc și am pornit în direcția cabinei spațiale. Am pornit, spun, deși aș fi vrut să parcurg distanța despărțitoare în fugă, chiar aveam impresia că alerg, însă picioarele mi se înglodau în mocirla gelatinoasă, care se scurgea încet spre lac, iar efortul îmi părea de-a dreptul epuizant; aveam senzația că mă sufoc, îngrozit de încetineala cu care mă puteam mișca după ce, ieșind cumva din zăpăceala momentului, regăsisem, poate mai mult întâmplător, drumul întoarcerii. Din urmă, celălalt îmi înțelesese intenția și grăbea pasul; simțeam că vrea să mă ajungă și am avut mare noroc că, nesigur încă pe picioare, a alunecat, a căzut pe spate și, până să se reechilibreze, am luat avans. Cred că eram la un pas de leșin, fiindcă nu-mi amintesc foarte clar cum am ajuns la cabina spațială și, tremurând tot, i-am urcat treptele, m-am zăvorât înăuntru.

Șeful îmi propune să mă întorc acolo, asta mi-ar mai lipsi, să revin între creaturile mele și între ființele umanoide pe care le-am părăsit fără să știu măcar, fără să aflu ce se ascundea sub căști și sub costume. Uneori parcă văd siluetele lor murdare, așa cum se mișcau atunci în jurul cabinei spațiale, încercând s-o deschidă. Unul se agățase de scăriță, alții cercetau ancorele trenului de aterizaj și le auzeam mișcările, ciocăniturile în metal; dar spaima prinsese de-acum să se risipească, eram la adăpost și nu-mi rămânea altceva de făcut decât să pornesc motoarele până nu mi le defectau aceia, tot bâjbâind să între în navă. Am făcut manevrele de plecare și, înțelegând pesemne că nu le rămânea nicio șansă, umanoizii s-au retras la o bună distanță, pe platou, martori nemișcați ai decolării mele. I-am părăsit acolo, pe Bactriana, laolaltă cu celelalte făpturi create de fantezia mea, fără să știu măcar cine erau și ce voiau de la mine. Iar șeful zice că înscrie din nou Bactriana în planul de cercetări și mă întreabă dacă nu vreau să văd ce s-a mai petrecut și cum s-au așezat lucrurile acolo. Să merg să văd, cu alte cuvinte.

Nu, nu vreau să văd cum s-au așezat sau cum nu s-au așezat lucrurile acolo. Mă gândesc la indivizii pe care i-am părăsit pe Bactriana, într-un univers artificial și neverificat în

timp - pentru că numai *timpul,* totuși, aduce în lucruri și între ființe echilibru, armonie - și mă întreb, cu toată neliniștea și tulburarea care încap într-o asemenea întrebare, dacă nu cumva, scoțându-și căștile, făpturile acelea ar fi purtat pe umerii lor cu urme proaspete de gelatină propriul meu cap.

Și mai e ceva, care iarăși nu-i de natură să-mi încurajeze gândul întoarcerii, un lucru neștiut încă de alții, fiindcă l-am omis la început și, cu vremea, n-am mai găsit nici prilejul, nici că ar fi fost necesar să-l mai pomenesc în vreun raport, încât nu greșesc astăzi afirmând că aparține, încă aparține doar memoriei mele, că a fost taina ei și deocamdată mai este: figurina cu care am ieșit pe platou atunci, înaintea plecării precipitate de pe Bactriana, înfățișa o femele și, după toate probabilitățile, *avea s-o producă.*

SEMNUL LICORNULUI

Între hârtiile lui George Biriș Delafrata, ajunse la mine, și cu care încă nu știu ce-o să fac, deși, ca să scap de gura ei infernală, i-am promis acelei zăpăcite de madam Catinca să mijlocesc publicarea lor, se află câteva pagini derutante. Nu mă sfiesc să-mi mărturisesc astăzi surpriza, cum nu mi-am ascuns față de câțiva prieteni scepticismul amuzat, atunci când m-am văzut în perspectivă de a deveni *un fel* de executor testamentar al bătrânului, pe care altfel doar o întâmplare, ținând parcă de domeniul unui splendid absurd, m-a făcut să-l întâlnesc, să vin în contact cu persoana lui și mai ales cu *existența* lui nedumeritoare. Sunt întru totul de acord cu fostul meu coleg Ianculescu, martor și el la acea întâlnire, că n-a lipsit mult ca să pierdem unul din spectacolele memorabile ale vieții noastre, fiindcă nici eu, nici el și nici celălalt coleg și prieten, Aurel, nu ne-am grăbit să dăm curs invitației, ba chiar ne-am codit să intrăm în casa ai cărei pereți ascundeau una din marile surprize rezervate nouă de acești unsprezece ani - să mă limitez doar la ei - de când nu ne-am prea văzut adunați cu toții laolaltă.

În fine, despre asta mai încolo; acum stau iarăși cu maldărul de hârtii îngălbenite ale lui George Biriș în față, mai precis cu cele care mă interesează. Le-am răsfoit însă pe toate, chiar și pe acelea mucegăite și roase (de șoareci? de gângănii?) și despre care nici madam Catinca n-are o părere prea grozavă. Nu mă refer la conținut, fiind sigur că femeia, chiar dacă bâjbâie prin text și printre formule cu seninătatea unui ignorant sută la sută, e convinsă pe deplin, de genialitatea lor prin simplul fapt că aparțin venerabilului său tată; n-are însă o părere prea bună despre felul cum arată o parte din arhiva bătrânului, așa cum a

ajuns ea după ani și ani de zăcere prin ungherele prăfuite ale podului sau prin sertarele unui birou masiv, lucrat cu ornamentații, după toată rânduiala meșterilor de la sfârșitul secolului trecut, care, în ciuda bunului lor renume, mai săvârșeau și kitsch-uri când se plictiseau de treburi serioase. Mă rog, din mai multe motive (starea proastă a hârtiilor e doar unul din ele) nu i-am promis femeii nimic altceva decât că o să văd ce pot face pentru ea. *Și* am avut chiar impresia că promisiunea îmi era acoperită cu vârf și îndesat prin faptul că am găsit în mine, cu toată exasperarea ce mă cuprindea uneori, putere și răbdare pentru a-mi duce la capăt supliciul. Am desfăcut filele lipite între ele prin acțiunea combinată a ploii și a mucegaiului, am citit unde se putea citi, am ordonat materialul, am selectat ce mi se părea cât de cât interesant și uite-așa, pe neobservate, mai întâi ca să scap de presiunile cucoanei, apoi - în mod paradoxal - „prins" de operația aceea ingrată, am făcut ceea ce niciodată n-aș fi crezut că voi ajunge să fac: am răscolit un întreg geamantan de terfeloage prăpădite, care de la bun început nu-mi inspirau nicio încredere, fiindcă sunt sătul până-n gât de diletanți și de autodidacți în domeniul în care lucrez, nu-mi lipsea deloc unul „specializat" în cu totul alte domenii.

Asta-i adevărul: G.B. Delafrata n-a fost și nu rămâne altceva decât un autodidact și, în multe privințe, un diletant de cea mai pură speță. Mărturie stă vraful de foi îngălbenite, apoi caietele școlărești cu însemnări, unele făcute cu zeci și zeci de ani în urmă, după publicații cu totul depășite astăzi și mai ales după manualele antediluviene pe care le-am văzut aruncate lângă o grămadă de sticle goale, într-un colț al acelui straniu laborator transformat de madam Catinca în bucătărie. Mărturie mai stau și tonele de prostii în care bătrânul investise cu sârguință muncă și gândire, începând cu jucăriile mecanice închipuind un visat perpetuum-mobile, cu bile, cu apă, cu diverse moriști cioplite migălos și ornate cu crestături evident inutile, dar pesemne omul avea nevoie să-și împlinească și o anume dimensiune estetică, iar asta o făcea așa cum îi dicta sufletul său de țăran, apelând la modalități și motive ale

culturii populare. Sau poate că uneori obosea să tot caute mecanismul mișcării veșnice și atunci începea să-și decoreze jucăriile, cioplind în lemnul lor cu briceagul. Un caiet întreg conținea, desenate stângaci cu creionul chimic și cu cerneală de o culoare devenită prin trecerea timpului incertă, schițe ale unor întruchipări fanteziste de „aparate eterne", desenele fiind însoțite de explicații amănunțite, ce par ridicole numai acelora - regret că și eu fac parte dintre ei - care consideră apariția unui perpetuum-mobile în preocupările unor oameni, altminteri serioși, drept un semn de țicneală. Nu neapărat de nebunie. Dar, mă rog, o fixație la care, știu, amatorismul în creația tehnică te poate duce ușor, dezvăluindu-se însă imediat, strigându-și numele de departe, ca o firmă țipătoare pe care n-o poți ascunde cu toate spoielile corective din lume.

Aș fi însă nedrept cu G.B. Dacă n-aș recunoaște că preocupările lui nu s-au limitat la căutarea mișcării fără moarte. Am văzut în casa lui o mulțime de improvizații tehnice uimitoare prin simplitatea lor, unele încă folositoare, după câte mi-am putut da seama din demonstrațiile pe care, cu o risipă de energie devenită de un sublim ridicol în contextul scurtei noastre vizite, madam Catinca se străduia să le facă, însoțindu-și gesturile cu un potop de vorbe, cum îi stă în obicei. Probabil că vorbăria avea drept scop și să ne rețină atenția, și să ne pregătească pentru cazul când „aparatele" ar fi refuzat să funcționeze, din cauza ruginii, sau a unor roți dințate lipsă, sau a circuitelor stricate, fiindcă G.B. Lucra, mai bine-zis lucrase și cu electricitate, reproducând întâi experiențele cu caracter didactic din paginile manualelor școlare, ca să ajungă treptat să-și ofere teste mai complexe. După cum mă așteptam, câteva demonstrații eșuară lamentabil, făcându-ne să zâmbim pe ascuns, dar îmi închipui că, și de nu ne-am fi ferit, madam Catinca tot nu ne-ar fi observat ghionturile și privirile ironice, într-atât era de emoționată că avea prilejul să ne impresioneze cu născocirile bătrânului. Sunt sigur însă că G.B. Nu mai pusese mâna pe instalațiile lui de foarte multă vreme, nici măcar ca să le repare, să le întrețină. Probabil că fizica a reprezentat pentru ei

o pasiune de tinerețe, așa cum mi-o arată de altfel și pachetele vechi, cu file mucegăite, pline cu schițe de invenții mecanice destinate unor scopuri practice, dar pe care n-a mai apucat să le construiască, din lipsă de fonduri sau pur și simplu dintr-o epuizare a interesului; omul va fi avut, poate, conștiința faptului că multe dintre acele idei erau simple jocuri ale inteligenței, condamnate să rămână acolo, pe hârtie, așa cum rezolvarea în scris a unui exercițiu matematic complicat și consemnarea rezultatului se constituie într-o dovadă sigură că mintea a făcut efortul elucidării unei enigme, războindu-se cu toate dificultățile.

Cât din aceste creații e original și valabil, cât, pe de altă parte, ține de domeniul erorii, nu sunt eu cel chemat să stabilesc. Îmi permit totuși niște concluzii care au în vedere nu atât rezultatul, bun sau greșit, al efortului imaginativ realizat de George Biriș, ci mai degrabă intențiile lui, scopul urmărit, mărturisit sau nu, dar în fond nu prea greu de dedus după ce treci, chiar și în fugă, peste arhiva lui documentară. Una din aceste concluzii este că G.B…intenționând să mecanizeze, printr-o serie de sisteme primitive, operațiile muncii țăranului - de la adăpatul animalelor prin jgheaburi umplute cu apa scoasă din puțuri cu niște pompe acționate de mori de vânt și până la ideea cam trăsnită de a transporta vitele la târgul din satul vecin pe calea aerului, peste deal, cu niște funiculare - a fost un născocitor de utopii, cu nimic mai vinovat sau mai puțin demn de stimă decât un pictor naiv, care, în locul lui G.B…și-ar fi desenat născocirile nu sub forma unor schițe tehnice, ci în acuarelă sau în vopsele de ulei. A doua concluzie: cine gândește astfel, chiar dacă nu s-ar mai învârti în jurul vreunui perpetuum-mobile, nu-și dezminte însă condiția de diletant și nici nu iese de sub determinările impuse de o formație de autodidact; așadar, părerea mea inițială se confirmă și prin alte dovezi. Ca să nu mai vorbesc de ambiția naivă de a-și atârna de nume acel apendice indicând locul său de baștină și menit, se vede, să sonorizeze o moștenire de familie aflată, de către purtătorul ei, insuficient de pregnantă pentru a-i fixa, *și* prin nume, poziția aparte în colectivitatea

rurală căreia îi aparținea. Ce să mai spui, apoi, de îndrăzneala și lipsa de complexe cu care abordează orice domeniu, sau de mobilitatea cu care sare de la unul la altul, din fizică în chimie, din tehnică în folclor, în funcție de ceea ce urmărește sau i se pare că ar ghici. Așa ceva iarăși nu întâlnești decât în cazul unora cu instrucția făcută mai mult la întâmplare, prin tehnica dârză a ciupitului din zbor, ba de ici, ba de colo. Și pe bună dreptate te aștepți să nu ducă nicăieri.

Uite, însă, paginile acestea derutante, ivite parcă anume să mă contrazică, într-un rest de caiet dictando, cu însemnări așternute tremurat de mâna nesigură a unui om bătrân și poate bolnav, ca o dovadă a datei lor mai recente. Stilul nu diferă prea mult de cel din textele altor vârste, e tot atât de greoi, cu formulări învechite, cu greșeli în grafierea cuvintelor trădând folosirea unei gramatici de acum cincizeci sau șaptezeci de ani, cu totul ieșită din uz. La prima lectură, făcută cam în diagonală, puteam să trec cu degajare peste caietul acesta, plictisit cum eram după înghițirea unui vraf de pagini pline cu „invențiuni minunate" (termenul îi aparține) de care încetasem de mult să mă mai amuz. Nu știu exact ce mi-a oprit totuși ochiul din fuga lui peste file, poate desenul acela stângaci, înfățișând cu destulă aproximație un cap de cal. Un cap de cal cu un corn strâmb în frunte. În alte locuri, în spații anume lăsate în text, desenul revenea, ceva mai clar și cu linia mai exactă, dovedind insistență din partea executantului. Un licorn, inorogul din literatura veche; trebuie să recunosc că prezența lui repetată în caietul lui George Biriș Delafrata m-a pus pe gânduri; nedumerindu-mă. Ce să caute un licorn aici, când omul ăsta n-a desenat în toată viața lui decât mașinării fanteziste? Ce l-o fi apucat acum, la bătrânețe? mă întrebam. Și, ca să aflu, ca să mă lămuresc, am reluat textul, atâta cât rămăsese din el, fiindcă lipsea mult din caiet, și de la început, și de la sfârșit; judecând după petele de grăsime sau de petrol întinse pe file, îmi vine *să* cred că madam Catinca nu o singură dată smulsese din el, cu mâinile murdare, hârtie de aprins focul în sobele ei cât niște locomotive. Și abia într-un târziu i-o fi băgat cineva în cap că bătrânul e un inventator de geniu și că

toate documentele ce rămâneau de pe urma lui ar avea o deosebită valoare.

Deci, am reluat de mai multe ori lectura paginilor supraviețuitoare și, pe măsură ce înțelegeam conținutul acelor însemnări greoaie, mirarea mea creștea, amenințând să nu mai cunoască margini. Nu mi-a fost tocmai ușor să descâlcesc textul, și asta nu din cauză că George Biriș l-ar fi încifrat cu intenție; pur și simplu trebuia să traduc în termeni moderni și într-o expresie curată ceea ce el denumea într-un limbaj învechit, într-un grai de la începutul secolului - niște lucruri care, dacă versiunea mea este exactă, țin de sfera unor preocupări de pionierat pe plan mondial. De pildă, n-am înțeles la început ce voia să spună prin „mutări", deoarece refuzam, dintr-o explicabilă împotrivire a rațiunii, să transpun cuvântul în modernul „mutații". De unde până unde mutații, mutații genetice, în mintea și în gura lui G.B. Delafrata? Mi se părea de-a dreptul absurd. Ori de câte ori m-am simțit îndemnat să interpretez textul în sensul acesta băteam repede în retragere, înspăimântat. Nu, îmi spuneam, o fi el un aiurit, dar eu n-am voie să mă prostesc. Apoi, într-un târziu, am ajuns la concluzia că nu ieșeam din impas dacă nu-mi revizuiam poziția și afirm astăzi, fără să-mi pese de risc, afirm că *numai* în acest din urmă fel, propus de mine, se poate interpreta corect scrisul lui G.B…oricât de straniu ni s-ar părea conținutul comunicării lui. Dincolo de „mutări" și „nucleuri pozitive" și „greșale", dincolo de aproximările lingvistice, de balastul expresiei perifrastice și de formulările osificate, perimate, care-ți lățesc zâmbetul pe față, bătrânul vorbește despre viață și despre moarte într-un sens cu totul și cu totul actual, despre generațiile care își trec materialul genetic de la una la alta, proces presupunând o copiere, o transcriere atât a „ceea ce-i bun a se îndemna înainte", cum scrie G.B…cât și a greșelilor apărute în timpul vieții cuiva în acest material. „Nicio viețuitoare cât de mică nu scapă de perturburări", precizează bătrânul, înțelegând prin asta mutațiile produse treptat în proteine, în aminoacizi (el nu-i numește așa, se mulțumește să pomenească de „celulele corpului", deci

apariția de erori repetate, însumate și înmagazinate, transmise mai departe în ciuda efectului lor nedorit. G.B. Vorbește aici în special de bătrânețe, nu-și ascunde îngrijorarea în legătură cu propria sa vârstă avansată și scapă adesea fraze încărcate fie de regret, fie de mânie la adresa senescenței „aducătoare de neputințe și împingătoare la moarte". După ce-i mai trece elanul sentimental, bătrânul revine la ideea că senescența e, de fapt, vârsta la care se întâlnesc într-un procent maxim greșelile apărute în organism pe parcursul vieții, cu alte cuvinte definește îmbătrânirea și moartea - cum îmi închipui că ar spune un fiziolog - printr-o degradare a structurii organismelor în urma mutațiilor negative și a acumulării de erori accidentale de transcriere sau translație. El intuiește că un presupus mecanism de transcriere („care ne copiază prielnic corpul") acționează totuși orbește și reproduce automat erorile odată apărute. În consecință, mesajul genetic se alterează, iar elementele celulare modificate, denaturate, acționează în continuare ca un fel de mașinărie deformatoare al cărei rol n-ar fi altul decât să distrugă mesajul în întregime. Repet, acestea sunt. Cuvintele mele, prin care *îmi pot explica mie însumi* ceea ce George Biriș își spunea sieși, în limbajul său obișnuit.

Din loc în loc, semnul desenat al licornului, un simbol, desigur dar ce-o fi însemnând? mă întrebam, încercând să fac o legătură cu textul, însă frazele nu conțineau nicio explicație privitoare la licorn. Probabil că fusese una, în mod precis fusese, stătea în obiceiul lui G.B. Delafrata să explice amănunțit rostul desenelor și al figurilor. Adesea îmi vine s-o în jur pe madam Catinca pentru inconștiența ei, pentru ideea de a aprinde focul cu prima hârtie care-i cade sub ochi; sunt convins că explicația căutată de mine era acolo, în partea maltratată a caietului.

Ce să mai cred despre G.B. După toate astea? În orice caz, nu mă așteptam la o asemenea surpriză din partea lui. E greu de presupus că a inventat, că a găsit singur totul; i-au mai picat în mână cărți de specialitate din care o fi prins câte ceva, reținând lucruri, informații ce-l interesau. Ar fi prea absurd să-mi închipui că teoria asta, tradusă de mine în fraze inteligibile,

s-a născut în mintea lui fără să fi găsit acolo vreun suport. Dar încă n-am spus totul, mai e ceva care, dacă se confirmă, gata, mă înclin în fața Geniului Autodidact; a dat lovitura, și încă una nemaipomenită, îi aduce iertarea pentru toate păcatele săvârșite față de știință în vremea când născocea variante de perpetuum-mobile. Ultimele pagini din caiet - ultimele rămase, vreau să spun - descriu începutul unor experiențe stranii, nu atât prin ele însele, cât prin faptul că nu te-ai fi așteptat să-l vezi pe un George Biriș Delafrata făcându-le. Sau poate că greșesc, poate că tocmai de la unul ca el era cazul să mă aștept, fiindcă un om cu scaun la cap, un cercetător serios, așezat temeinic lângă o pâine și lângă planul de activitate al cutărui institut cu nume și renume ce nu suportă perspectiva amenințătoare a ridicolului, ar fi *raționat,* ar fi meditat de șapte ori înainte de a refuza o dată și bine, vorba proverbului, să se angajeze într-o aventură atât de năucitoare și cu un rezultat pozitiv atât de improbabil, judecând după ceea ce cunoaștem azi și după canoanele sfinte ale bunului simț. G.B.

nu era tocmai inocent în problemele chimiei (îi privesc astăzi cu alți ochi sticlăria de laborator din care madam Catinca declară senin că a tot aruncat, cu coșul, după ce bătrânul n-a mai putut lucra, o încurcau „prafurile și lichidele ălea puturoase"), nu era tocmai pe dinafară, dacă mă gândesc că ajunsese la un moment dat să folosească în experimente până și streptomicină, ale cărei efecte mutagene sunt cunoscute. Se poate presupune astfel, cu o relativă ușurință, cam în ce direcție băteau tatonările lui G.B. Cum o mutație genetică este o tentativă evoluționară sau involuționară, ea încearcă să aducă organismului ceva nou, dar, aducându-i acel „ceva nou", mutația tulbură echilibrul, deranjează raportul organismului cu mediul și conduce în final, prin acumulări de erori care fac procesul ireversibil, la instalarea în mod generalizat a îmbătrânirii. „Să oprim mutarea", scria mâna tremurândă a lui George Biriș. „Să oprim așadară mutarea și greșale nărăvitoare nu s-or mai face, iară corpul va sta tot mereu așa precum…"

Acestea-s ultimele cuvinte. Fraza întreruptă se continuă

într-una din sobele gospodărite de madam Catinca. Într-un colț de filă, în stânga jos, semnul licornului. Deși mă intrigă în continuare, începe să nu-mi mai pară chiar atât de enigmatic.

Cu o lună în urmă, într-un sfârșit de octombrie încă nehotărât dacă să ne mai fericească zilele cu soare sau s-o întoarcă pe ploaie definitiv, mă trezeam mahmur într-unul din cele vreo douăzeci de paturi, libere la capăt de săptămână, care umpleau un dormitor al căminului de elevi de pe lângă liceul cu profil de silvicultură din Frata. Mahmur nu din cauza băuturii, băusem cu măsură, ca să rezist toată noaptea aceea care a finalizat spectaculos, printr-o masă ce-ți dădea impresia că participi la o nuntă, activitățile culturale pentru care fuseserăm invitați. Eram însă obosit de noaptea albă, de solicitările unui adevărat banchet al amintirilor - întâlnirea noastră, a câtorva dintre invitați, foști colegi de facultate și unii chiar de liceu, având un caracter mai pronunțat sentimental decât în cazul altor oaspeți. „Am vrut să vă arăt, neisprăviților, că dacă voi n-ați fost în stare să organizați o întâlnire de zece ani, la universitate, cu toată lumea, vă fac de rușine și vă organizez eu una de… unsprezece ani, aici, la Frata, măcar pentru prieteni!" glumise Ion Țipan, bătându-ne pe umăr bucuros că răspundeam la chemarea lui aproape toți cei solicitați. Apoi nu l-am prea văzut, decât în scurte răgazuri: o dată l-am auzit certându-se în curte cu șoferii, iar altă dată, în bucătăria cantinei, i-am zărit printr-o ferestruică statura de mareșal bondoc și mâna întinsă - dădea dispoziții femeilor însărcinate cu pregătirea festinului. Mă rog, făcea tot ce putea pentru ca noi, invitații *lui,* să ne simțim bine. Și trebuie să recunosc că, dacă vinul, acru, n-a prea stat la înălțime în noaptea de care am adus vorba (zona nefiind una renumită prin calitatea viței de vie), țuica, în schimb, fiartă și nefiartă, veche și tare, apoi friptura de vânat, sarmalele și toate celelalte n-au avut absolut niciun cusur. În ce mă privește, după ce s-au mai potolit toasturile și glumele cam lipsite de umor ale câtorva vorbăreți, m-am refugiat cu plăcere, împreună cu Aurel care venea să mă întâlnească tocmai de la Timișoara, într-o conversație susținută pe fondul zgomotos al unor benzi

de magnetofon ce nu mai interesau pe nimeni după primele pahare băute. Ne regăseam cu emoție neînstrăinați de mai vechile noastre idealuri și cred că, fără să-și fi propus neapărat asta, fiecare dintre noi verifica în celălalt trăinicia unor sentimente prietenești purtate ani de zile pe drumuri separate; îmi închipui că amândoi încercam la fel gustul surprizei de a le descoperi astăzi nealterate.

Dar nu această discuție cu caracter personal e legată direct de fondul povestirii mele. Și nici faptul că din când în când ne amuzam, urmărind peste masă turul de forță pe care se străduia să-l realizeze, ca de fiecare dată când i se oferă prilejul, colegul nostru Nașcu, jucându-și, cu ochii sclipitori, zâmbetele insistente în jurul unei foarte tinere poetese ce părea, prin figura ei de o prudentă gravitate, categoric decisă să nu se lase târâtă în ispită. Se temea pesemne să nu ne facă o impresie proastă, fără să-i dea prin gând că de-abia în felul acela îi putea produce lui Nașcu respectiva impresie. Dar sunt foarte convins acum că în primul rând ei - mai precis, fandoselilor ei - datorăm, cu toții, experiența memorabilă de care aminteam la început. Altfel, o bună parte din programul zilei următoare ar fi urmat întocmai punctele convențiorile fixate de Țipan, lipsindu-i exact improvizația aceea cu un rezultat atât de neașteptat.

Așadar, dimineața devreme, după nici două ore de odihnă (vorba vine!) în dormitorul pustiu și cu niște perne pline parcă de cocoloașe cauciucate sub cap, hotăram cu Aurel să nu ne mai lăsăm mâncați de muștele năuce ale căminului, care-și presimțeam. Sfârșitul odată cu toamna, acționând în consecință. Ne-am îmbrăcat cu încetineală, reluând răbdător capetele de fir nedepănate în discuția din timpul nopții, am mai bârfit una-alta și în scurtă vreme ne-am convins că soluția cea mai bună de a ne drege stomacul după suprasolicitările banchetului ar fi să îmbucăm iarăși ceva. Cu această amuzantă descoperire, ne-am îndreptat spre cantină, încredințați că vom fi acolo singurii dispuși, la o oră atât de neverosimilă, să cotrobăiască prin cratițe. Ei bine, nu: am avut surpriza de a-i găsi, așezați la un capăt al mesei lungi, pe Nașcu și pe

Ianculescu, angajați într-o veselă și nepăsătoare sporovăială, însă foarte ocupați în același timp cu anihilarea unui dejun copios. Nu păreau deloc surmenați, deși rămăseseră în sală mult după ce alții, inclusiv poetesa în devenire, se retrăseseră la culcare, bâjbâind pe coridoarele căminului în căutarea unei camere convenabile. Nașcu mesteca de zor feliile de pâine cu unt, barba neagră îi flutura ritmic deasupra unui morman de oase de pui și, deși astfel ocupată, gura nu-i tăcea o clipă. Tocmai se ironiza cu bunăvoință pentru insuccesul amoros al serii, promițând să se revanșeze cât de repede, în alte condiții și, firește, cu altă persoană.

Nu-mi închipuiam că avea să se țină de cuvânt chiar atât de curând, cum se va întâmpla. Abia ieșiserăm în stradă ca să ne pierdem timpul într-o nevinovată plimbare duminicală prin satul încă amorțit, până la ora când urmau să ne sosească mașinile angajate de Ion Țipan pentru întoarcere, că-l și vedem pe Nașcu abătându-se curajos spre zidul unei case învecinate. De la fereastră îi făcea cu insistență semne o șatenă, altă cunoștință întâmplătoare din ziua precedentă și despre care aveam să aflu ulterior că e un fel de nepoată de rang mai depărtat - n-aș putea să spun precis cât de îndepărtat - al lui G.B. Atunci, pe moment, mi-am amintit că-i văzusem figura la căminul cultural, tot în preajma lui Nașcu, care o abandonase apoi cu o regretabilă și chiar regretată ușurință în favoarea incoruptibilei poetese; revenea acum, senin, după numai câteva ore de rătăcire sufletească, gata să i se dedice cu totul, pentru alte câteva ore, în virtutea unei disponibilități afective pentru care nu poate fi decât admirat. Fata ne chema - îmi imaginam că mai mult de ochii lumii - pe toți; noi am hotărât însă, dintr-o privire aruncată scurt de la unul la altul, să-l sacrificăm doar pe Nașcu. Dacă am mai zăbovit totuși câteva clipe, a fost din cauza manevrei surprinzătoare a acestuia: Nașcu s-a dus glonț la fereastra cu pricina și, săltându-se pe zid, și-a dat drumul în cameră prin geamul deschis.

— Uite, mă, ce face! Nu-și dă seama că o compromite în sat?! l-am auzit exclamând pe lunganul de Ianculescu, de la care chiar că nu mă așteptam să aibă asemenea griji pentru

reputația unei necunoscute, și ne-am întors toți trei cu fața spre vale, decișI să dispărem din locul unde, după originalitatea pe care și-o permisese Nașcu ca s-o impresioneze pe fată, simțeam parcă dincolo de perdele mulțimea de ochi ai vecinilor ațintiți spre noi.

Dar în clipa următoare a apărut în fereastră capul bărbos al lui Nașcu și, de data asta, insistențele *lui* ne-au făcut să ne schimbăm planul și să intrăm stânjeniți, cu pași șovăitori în curtea, apoi în casa aceea mare și - fără a fi deloc austeră - cu un aer, totuși, rece și bătrânicios. Nu garantez pentru ce vor fi simțit ceilalți, eu însă cred că trăiam un moment de amuzată așteptare, conștient că fac ceva împotriva dorinței mele și având oarecum sentimentul ridicolului acelei situații în care ne-am trezit deodată antrenați. Probabil că, încă înainte de-a intra, îmi și făcusem planul să ies după cel mult cinci-zece minute; în fond, nu eu eram cel dorit acolo, ci nașcu, îmi ziceam. Să se descurce el cum o știi, doar n-o să ne pretindă să-i stăm alături, paravan sau gardă de onoare.

Apoi lucrurile s-au precipitat, ieșind bine de tot dintre limitele normalului. În capătul verandei a apărut împrăștiata de madam Catinca, nepieptănată, lăsându-ne muți de surpriză, cu aerul ei excentric, cu agitația ei inexplicabilă, cu limbajul ei percutant și nu lipsit de o pronunțată tentă de vulgaritate în ciuda faptului că se silea să-și compună fraza cât mai intelectual. Numai că toate eforturile ordonatoare se risipeau imediat sub presiunea unui temperament năvalnic, mobilizat de apariția noastră până la pierderea controlului. „Haideți, haideți, intrați, mă temeam că nu mai veniți!" striga ea din ușă, răsuflând ușurată, și aproape că ne-a tras de mânecă după ea, melițând din gură, printr-o încăpere despărțită în două de un paravan din pânză albastră, nu tocmai curată (dincolo de el, aveam să aflu mai târziu, era laboratorul lui G.B…folosit de madam Catinca drept bucătărie). Am urmat-o toți trei, fără să ne fi revenit din uimire, până într-o cameră cu ceva mai multă lumină, mobilată într-un amestec de stiluri de-a dreptul imposibil: un pat mare, țărănesc, pe mijloc; dulapuri vechi, mese grele și

ornamentate pretențios, înghesuite în pereți, în dulap și în pat; apoi scaune disparate și - monumentul casei, pesemne - un fotoliu-balansoar ce masca jumătate dintr-o etajeră cu cărți prăfoase, îngălbenite, roase la cotor. Erau acolo Nașcu și tânăra nepoată a lui G.B…în picioare, strâmtorați parcă de mobile într-un colț de cameră, aproape de fereastra pe unde amicul meu bărbos se aventurase, la risc, în plin necunoscut. Am avut impresia că plutesc într-o lejeră irealitate, m-am uitat la Aurel, plutea și el, zâmbind derutat, negăsindu-și locul, aruncând priviri stânjenite în jur, pe când madam Catinca își agita prin încăpere formele ample, subliniate ostentativ printr-un pantalon care urmărea să dea o notă sportivă celor cincizeci, poate cincizeci și cinci de ani ai săi. Ne invita stăruitor, cu o anume disperare în glas, să luăm loc, încă temându-se să nu ne piardă, să nu ne răzgândim brusc, ca apoi să ne repezim unul după altul afară. Ne-am așezat, Aurel în șezlongul lângă care din întâmplare se oprise, eu pe un scaun la picioarele patului. Nașcu rămânea lângă șatena lui. Ianculescu a dat să se arunce pe pat, într-o margine, deși îmi închipui că muntele de perne și plăpumi clădite pe mijloc, așa cum știu că se aranjează pentru ziuă paturile la țară, l-ar fi incomodat vizibil, dar pesemne n-avea de ales.

Din momentul acela am intrat de-a dreptul în coșmar. Madam Catica, avansând grăbită prin spațiul strâmt dintre mobile, se strecură cu greu pe lângă Ianculescu, năvăli la căpătâiul patului și începu să scotocească febril printre perne, excavând de sub mormanul acela ceva ce nu apăru la suprafață decât după câteva lungi secunde în care cu toții priveam într-acolo cu răsuflarea tăiată.

— Tata! țipa madam Catinca, ridicându-și cu două octave glasul, iar mâinile ei trăgeau febril, îndârjit, cu opinteli nervoase. Tata! Tata! țipa ea surescitată și, spre deplina noastră consternare, de sub mormanul unde aș fi putut jura că nu erau decât plăpumi și perne clădite, se ivi capul zburlit, apoi umerii osoși ai unui bătrân firav de vreo nouăzeci și cinci de ani, inert, speriat, nedezmeticit încă din somn, în ciuda răcnetelor care îi bombardau urechea. Între răcnete, madam Catinca întorcea

spre noi o față zâmbitoare, amintindu-și pesemne că nu ne prevenise de surzenia bătrânului. „Aude tare rău”, ne explica pe un ton aproape normal și imediat țipa în urechea nonagenarului: „Tata, scoală! Scoală-te, că au venit de la Cluj, să te vadă!”

Stăteam ca paralizat, într-atât mi se păreau de neverosimile mai întâi apariția, apoi brutalizarea aceea zorită a unui bătrân neputincios, chiar pornită din cele mai bune intenții ale zăpăcitei care-i era fiică. La orice altceva m-aș fi așteptat intrând în casa aceea străină, la asta nu. Bătrânul părea răsărit de-a dreptul din mormânt, avea o față suptă, prelungită într-o barbă albă, nu mai puțin zburlită decât părul de culoarea lânii, lung și încă des, cum nu mai văzusem la mulți de vârsta lui (dar câți nonagenari îmi ies mie în cale?); un trup uscat și mic putea fi bănuit prin materialul pijamalei. Madam Catinca izbutise să-l ridice cât de cât și, fără a-și domoli țipetele încărcate de electricitatea unor porunci rugătoare, îl împingea de subsuori, cu opinteli scurte și repezi, ca într-o luptă, în susul pernei pe care i-o potrivise în pripă la căpătâi. Operație destul de dificilă, deoarece bătrânul, pricepând în sfârșit că se petrecea în jurul lui ceva, zvâcni speriat și se zbătu în brațele femeii, încurcând-o, deși îmi pare că dădea el însuși să se scoale. Nu-mi mai puteam desprinde privirile de la ființa aceea rămasă, după câteva clipe, într-o așteptare încordată, în șezut, cu capul întors într-o parte, în direcția de unde venea nu numai avalanșa de acute ale dezlănțuitei madam Catinca, ci și lumina zilei, prin fereastra închisă între timp de nepoată, ca să nu se alarmeze toată strada.

Cu o mișcare energică, femeia îi apucă bătrânului fața între palme și-i răsuci capul spre noi, răcnindu-i în ureche că acolo, unde-l punea ea să privească, *acolo suntem.* Și iarăși am avut sentimentul că asist la o sinistră batjocură în care sfânta inconștiență se implica voios, fiindcă, mă întreb, ce sens mai are să obligi ochii unui om aproape orb să se uite la ceva pe care oricum nu-l pot vedea! Dar, pesemne, Catinca socotea prezența noastră un eveniment atât de important, încât nu te mai puteai aștepta din partea ei la lucruri gândite. Asta era

show-ul ei, avea ceva de arătat și, pe de altă parte, voia să ne convingă pe loc că ea nu era oricine acolo, în Frata; își prezenta cu mândrie trofeul prețios, casa ei era un fel de muzeu cu exponatul încă în viață. „Și *tu* ai făcut ceva le vremea ta, nu-i așa, tata?" întreba, nu pentru el, ci pentru noi, care eram martori și *puteam* auzi. „Ai călătorit cu vaporul pe Dunăre, nu-i așa, tata? Ai fost și în Italia… spune, tata!… ai fost la Roma! La Roma, unde ai stat la Roma? La ce hotel?" striga ea, repetând insistent întrebările când avea impresia că bătrânul, încă zăpăcit, ar fi putut să-i facă figura și să nu răspundă.

— La Roma am stat la „Hotel Napoli"… vorbi într-un târziu nonagenarul, amintindu-și, într-o scăpărare mântuitoare, o secvență dintr-un trecut scufundat în uitare și pe care madam Catinca i-l zgândărea nemilos, din ambiția de a ne impresiona pe noi, vizitatorii. Bătrânul vorbea mecanic, fără să se vadă pe fața lui vreo urmă de participare, doar barba scămoasă îi tremura mărunt când își rostea cuvintele, cu mici pauze între ele.

— Așa, tata, așa! exclamă madam Catinca satisfăcută. Ai fost *cineva,* ai inventat, ai făcut o grămadă de mașinării! îi sugera ea în continuare și mi s-a părut că voia astfel să-l convingă de ceva care pentru el nu mai exista de mult, să redea o personalitate pierdută cuiva care, îmi închipui, nu și-ar mai fi amintit singur nimic.

— Am făcut o grămadă de mașinării, repetă bătrânul în același fel mecanic și lipsit de participare sufletească.

— Ehe, ce viață a mai avut! Ce crai a mai fost! Vrea să ajungă suta de ani! se minuna madam Catinca, îngăduitoare și chiar încântată, întorcându-se pentru puțină vreme spre noi. Ai văzut multe, ai umblat prin multe țări, nu-i așa, tata? își reluă apoi țipetele la urechea bătrânului. Ai fost fericit, nu-i așa? Ai fost fericit! decise ea în numele lui, văzând că răspunsul așteptat întârzia să vină, și îmi amintesc perfect că bătrânul a căscat prelung, arătându-și gingiile știrbe.

Putea fi socotit și ăsta un răspuns.

— Nu vă văd… Nu vă văd deloc, am vederea foarte slabă! zise el abia după ce fiică-sa, amintindu-și deodată că era

nepieptănată și nefardată, dispăruse ca un vârtej în direcția laboratorului-bucătărie, lăsându-ne singuri cu bătrânul. Se întrerupea astfel, pentru scurt timp, o tăcere apăsătoare, pe care niciunul dintre noi nu îndrăznea s-o spulbere. De altfel, au fost singurele cuvinte ieșite din gura lui în lipsa răspunsurilor sugerate de madam Catinca. Sentimentul penibilului nu mă părăsea nici după ce efectul surprizei trecuse.

Asta a fost prima mea întâlnire cu George Biriș Delafrata. Ce a mai urmat, cum am reușit să scăpăm de insistențele ulterioare ale gazdei (sfârșindu-și în mare grabă toaleta - ultimele trăsături de ruj s-au executat chiar în fața noastră - tocmai se pregătea să dea o fugă „până la colț" după o sticlă de șampanie) interesează mai puțin. Abia atunci când ne-am văzut ajunși în stradă, ne-am *dat drumul,* ne-am descărcat de tensiunea acumulată în intervalul vizitei printr-o explozie de mirări și de comentarii precipitate, fără a avea totuși, măcar pe departe, conștiința adevăratului, uluitorului sens conținut de întâlnirea noastră întâmplătoare cu G.B.D. „Formidabil!" exclama Ianculescu, plesnindu-se teatral cu palma peste frunte. „Am fi trecut ca proștii pe lângă casa aia fără să intrăm, fără să știm ce-i înăuntru, am fi scăpat o scenă cum nu cred să mai prindem alta în viață, dacă nu era ăsta!" spunea, arătând în urmă spre Nașcu, cel mai puțin impresionat dintre noi toți, care cobora pe mijlocul drumului cu șatena lui agățată de umăr.

Câteva zile mai târziu, pe adresa mea de acasă a sosit un colet impresionant, conținând arhiva bătrânului. Nu crezusem că madam Catinca avea să ia în serios o promisiune (în starea mea de atunci aș fi promis orice, recunosc!) făcută cu ușurința celui ce știe de la bun început că n-are de gând s-o respecte. Dar femeia trage nădejde să publice toate hârtiile astea, sau măcar o parte din ele, dacă unele, deteriorate de condițiile precare în care au fost păstrate, sunt astăzi ilizibile. De când a ajuns, singură sau datorită sugestiei altora, să creadă că e fiica unui tată genial, și-a însușit o psihologie tipică de moștenitor: nimic nu i se pare un obstacol când e vorba să valorifice cât

mai avantajos moștenirea, de la hârțoagele fără importanță și până la aura de glorie provincială a lui G.B…sub care madam Catinca se zbate amarnic să între, să-i ia acestuia locul.

Ceea ce nu știe ea, fiindcă sunt convins că n-a răsfoit decât superficial hârtiile, deci n-a avut șansa să dea peste ce am dat eu, este că se zbate degeaba; în realitate *bătrânul o s-o îngroape și o s-o moștenească,* în zadar își face ea iluzii. Asta în caz că lucrurile s-au petrecut întocmai cum presupun și semnul licornului nu mă înșală. Uite, în fragmentul ăsta de jurnal apar, dam telegrafic și uneori aproape cifrat, însemnări privitoare la tratamentul urmat de bătrân, mai bine-zis pe care și l-a aplicat în urmă cu doi ani, după o serie întreagă de experiențe făcute empiric, dar vizând un rezultat extraordinar; încetinirea „mutărilor" din organism, anularea treptată a fenomenului degradării genetice, dacă vreți o exprimare mai savantă. Capul de licorn nu poate fi decât un simbol al nemuririi, el apare numai pe paginile unde se pomenește ceva în legătură cu această problemă și l-am regăsit, firește, în jurnalul experiențelor.

Dacă George Biriș Delafrata a rezolvat cumva problema, ajutat de o preafericită întâmplare (și n-ar fi el singurul autodidact căruia să-i fi reușit descoperiri de geniu), atunci e limpede că acele cuvinte scăpate de madam Catinca, „vrea să ajungă suta de ani", sunt doar o expresie palidă și eronată a ceea ce urmează să se întâmple. Mathusalem a fost, vorba unui prieten, un „dulce copil" pe lângă viitorul pe care și l-a pregătit. G.B. Are să ne îngroape pe toți, în frunte cu zăluda de fiică-sa, și - în caz că licornul nu mă înșală, repet - așa o să-l prindă anul 3000, tronând în vârful patului, între plăpumi și perne, numai că patul va fi altul… n-o să reziste ăsta de acum, și nici pernele, cât o să reziste bătrânul.

Întrebarea pe care n-o pot ocoli, și nici nu încerc, sună: la ce bun? George Biriș a ajuns la nemurire, dacă a ajuns, când stătea cu un picior în groapă, deci destul de târziu, prea târziu chiar. De la inventarea norocoasă a inhibitorului, poate chiar a unui element care „îngheață" total fenomenul mutagen, au trecut ani de experiențe și de tratament aplicat pe sine la risc,

cu nesocotința minunată și lipsa de profesionalitate a amatorului, dar și sub presiunea unui sfârșit pe care omul și-i știa aproape. Efectul n-a fost, presupun, fulgerător, încât în cursul tratamentului organismul și-a continuat îmbătrânirea, trecând peste pragul deplinei senilizări. Și abia de acum înainte efectul s-a fixat, abia în starea asta, căreia i-am fost martor împreună cu foștii mei colegi, au „înghețat" mecanismele celulare, aducându-i o nemurire râvnită, aducându-i-o însă atunci când nu mai avea ce face cu ea, nu-și mai dorea nimic și îmi vine să cred că nici nu mai știa pe ce lume trăiește. Refuz să mă gândesc la ce s-ar fi întâmplat dacă bătrânul găsea soluția mai din timp și, făcând-o publică, în ce măsură ne-ar fi folosit nouă, celorlalți, ne-ar fi schimbat viețile și ar fi schimbat fața lumii. Refuz deocamdată, fiind conștient de gratuitatea unor asemenea lantazări, acum, când l-am văzut pe George Biriș încremenit în senilitatea lui. Neputincioasă, incapabil să-și amintească măcar cum îl cheamă, ce să mai vorbim de formule chimice sau de ordinea unor experiențe de excepție într-un lanț odinioară precis stabilit! mai trist e că viața lui nemuritoare nu-i decât o pedeapsă gratuită, acum pentru inconștienta de madam Catinca, mai târziu pentru un șir întreg de generații încă nenăscute. Și îmi face impresia că cel mai pedepsit, pe întreg acest interval de timp nemăsurat, este G.B. Însuși.

Asta în caz că licornul nu l-a mințit pe el și nu mă minte nici pe mine.

Măcinat de curiozitate, dar și de îndoieli, m-am repezit din nou până la Erata. De astă dată n-am mai împiedicat-o pe zăpăcită să alerge după șampanie până „la colț", cu toate că șampania, mai ales cea proastă, îmi produce arsuri la stomac, iar la sfârșit mă mai doare și capul. Voiam însă să rămân câteva minute singur cu bătrânul. L-am găsit treaz și, bucuros că nu era nevoie să-l trag acum eu însumi de sub grămada de perne, am răsuflat ușurat.

— Ascultă! i-am țipat în ureche, așa cum știam că face și madam Catinca atunci când are să-i comunice ceva, dar mai întâi m-am asigurat că fereastra era închisă, n-aveam niciun

chef să fiu auzit de trecători, și încă de pe celălalt trotuar. Ascultă, uite ce-ai scris aici! și i-am fluturat pe dinaintea ochilor caietul cu file rupte și pagini împrăștiate, apoi m-am convins că nu le vedea și m-am rușinat de ceea ce făceam, însă nu mai puteam da înapoi, iar femeia se putea întoarce din clipă în clipă. E adevărat ce spui? E adevărat c-ai descoperit chestia aia… că ești *nemuritor?*

Ultimele cuvinte le-am strigat ca un apucat, ca să-i ajungă neapărat dincolo de timpane, și așteptam crispat un răspuns, speram să trezesc în el o vibrație la auzul cuvântului ce concentra faptul esențial al vieții lui. Și, într-adevăr, a părut că stă pe gânduri, că meditează cu capul întors într-o parte, cu smocurile bărbii răvășite pe gulerul pijamalei. Apoi, în sfârșit, a căscat prelung, tăcut, întocmai ca atunci când madam Catinca îl întrebase dacă-i fericit; da, da, putea fi și acesta un răspuns.

MARCEL LUCA

Pseudonimul literar al lui Dumitru Luca, născut la 1 iulie 1946 în comuna Ianova din județul Timiș, de profesiune laborant chimist.

Prezență statornică în fandom*-ul timișorean, Marcel Luca a editat, în noiembrie 1972, împreună cu Cornel Secu, primul număr al primului* fanzin *tipărit din România,* Paradox, *la care a continuat apoi să colaboreze, de-a lungul anilor, ca și la* Helion *- celălalt* fanzin *ce se tipărește la Timișoara. Debutase însă cu doi ani înainte, în* Colecția „Povestiri științifico-fantastice" *(nr. 382/15 octombrie 1970), cu două povestiri:* Discuție cu un venusian *și* Pregătiți o porție în plus!… *„Cartea de vizită" a lui Marcel Luca a fost multă vreme povestirea* Planeta fără pterodactili, *publicată în nr. 446/15 iunie 1973 al* Colecției „Povestiri științifico-fantastice", *povestire foarte apreciată de redactorul-șef al publicației, Adrian Rogoz, care scria, în acest sens, în 1983: „Cel mai incitant autor de povestiri de la cenaclul sf „H.C. Wells" din Timișoara este probabil Marcel Luca… Marcel Luca rămâne fanul timișorean cel mai publicat de revistele ne specializate. Povestirea lui* Planeta fără pterodactili *ar merita să figureze în orice antologie." (Ea nu figurează, totuși, în antologia* Alpha, *apărută la Editura Scrisul Românesc din Craiova în 1983, unde Marcel Luca este prezent cu alte cinci titluri, și din a cărei postfață, semnată de Adrian Rogoz și intitulată* Aventurile fandomului român, *am citat.)*

Marcel Luca este, într-adevăr, un autor foarte incitant, foarte activ: și prezent în paginile revistelor, fanzinelor, antologiilor și culegerilor de povestiri sf (o prezență foarte susținută are, de exemplu, în Almanah Anticipația, *începând din 1984). Din păcate, însă, la fel cu mulți alți tineri scriitori sf, el nu a reușit încă să-și*

adune numeroasele povestiri deja publicate (și, probabil, altele nepublicate încă) într-un volum propriu, mai precis - n-a avut această șansă editorială (fenomen despre care am vorbit și în cuvântul introductiv al antologiei de față). În aceste condiții, profilul său literar, trebuind să fie recompus „din fărâme", rămâne deocamdată doar parțial descifrabil, mai greu de surprins și de creionat în lipsa unei percepții simultane de ansamblu. Se impun totuși observației, chiar și la o lectură inevitabil fărâmițată, câteva trăsături distincte, precum vigoarea și aplombul mișcării epice, siguranța tehnicii narative, o „mână" sigură, bine exersată în abordarea temelor și motivelor sf consacrate, cărora știe să le imprime un timbru insolit, personal, coerența semantică și decizia afirmării răspicate a unui „mesaj" - calitate care, în unele povestiri, tinde să se transforme, prin exces, într-un defect.

Nu este acesta, desigur, cazul povestirii „Caroline Project", *pe care am ales-o pentru antologia de față - o captivantă variațiune pe tema paradoxurilor temporale, gustate însă aici mai întâi în sine, pentru implicitul lor* „sense of wonder", *și abia în subsidiar, facultativ, pentru „mesajul" lor, care oricum e și el acolo, la locul lui, clar dar discret, pentru cine-l caută neapărat.*

Distinsă cu premiul II la cea de-a XIII-a Consfătuire anuală pe țară a cenaclurilor sf (București, 1983), povestirea „Caroline Project" *a apărut mai întâi în* Helion *(III, 1983), fiind apoi reluată și în* Almanah Anticipația 1985 *(apărut în 1984).*

„CAROLINE PROJECT”

Și iată încă una din multele întâmplări ciudate din categoria celor descrise până acum. Ea a fost consemnată cu multă concizie, dar mai ales cu neșovăitoarea convingere a martorului ocular, de către călugărul Pedro Callego în raportul său informativ adresat curiei papale, în timpul pontificatului lui Paul al III-lea Farnese. În principal, el descrie peripețiile expediției lui Hernando de Soto, continuată după moartea acestuia de către Luis Moscoso de Alvarado, o expediție care, desfășurată fiind între 1539 și 1543, constituie prima explorare cuprinzătoare a zonei meridionale a actualelor State Unite.

După întoarcerea în „Noua Spanie”, din care pleacă apoi spre Cuba unde stă mai bine de un an, părintele Callego relatează cum îmbarcându-se la sfârșitul lunii martie 1545 pe galionul „Santa Maria del Pilari” cu destinația Europa, o violentă furtună, iscată din senin la numai două zile de la plecare, a purtat vasul câteva sute de leghe nord-vest de insula, Españ ola.

În seara zilei de 29 martie, la câteva ceasuri după ce furia vuitului se domolise, aproape imediat după ce luaseră noul curs pentru corectarea derivei, marinarul de veghe pe gabia arborelui principal vesti apariția unei lumini galbene, pâlpâitoare, undeva în prova navei. Urcat degrabă pe punte, căpitanul don Miguel de Vallejo hotărî în cele din urmă continuarea drumului, în pofida nemulțumirii evidente a echipajului, reacție firească pentru vremurile acelea când în mințile oamenilor apele nesfârșite ale oceanului erau populate de animale fabuloase, înfricoșătoare. Ajunși la locul cu pricina, au pescuit din apele încă frământate de hulă o ciudată făptură omenească agățată de un fel de geamandură prevăzută cu un felinar uimitor, în interiorul căruia se rotea fără zăbavă un ochi luminos.

Omul cules dintre valuri trăia, dar părea să fie pe moarte. Îmbrăcămintea sa trezi nespusă uimire în rândul marinarilor: era albă-strălucitoare și nu părea să fie o țesătură obișnuită, căci, cu toată moliciunea ei, avea ceva din luciul și rezistența unei folii metalice. Apoi, era croită dintr-o singură bucată ce se despica doar între gât și pântec de-a lungul a două rânduri de dinți de argint, iar pieptul, în partea stângă, era împodobit cu un text ciudat, fără sens, chiar dacă literele din care era alcătuit păreau să semene cu cele din alfabetul latin. Pe brațe, necunoscutul purta brățări ce susțineau boluri luminoase de sticlă în care felurite semne verzui apăreau și dispăreau în fiecare clipă.

Căpitanul porunci să fie transportat în cabina sa, unde zile în șir, împreună cu călugărul Callego, au încercat să-l aducă în simțiri pentru a rosti măcar câteva cuvinte, care poate i-ar face să înțeleagă cine este, de unde vine, din ce seminție se trage…

Toate străduințele au fost zadarnice, căci omul muri în cele din urmă. A fost dezbrăcat și cusut într-un sac de cânepă, și, după o scurtă rugăciune, alunecă, potrivit obiceiului marinăresc, pe o scândură înclinată, înspre adâncurile Atlanticului.

Peste trei săptămâni, „Santa Maria del Pilar" ancora la Sanlúcar de Barrameda. Veșmintele necunoscutului pescuit în ocean, precum și uimitorul felinar care continua să-și rotească ochiul gălbui, fără odihnă, închise într-o ladă ferecată în fier și sigilată, plutiră în sus pe Guadalquivir spre Sevilla, unde poposiră în beciurile Sfântului Oficiu. Acolo au și fost îngropate în cele din urmă, din ordinul Marelui Inchizitor, după ce cercetarea împrejurărilor în care fuseseră găsite a luat sfârșit, iar căpitanul don Miguel de Vallejo, cu mare greutate, a reușit să se disculpe pentru faptul că organizase o „înmormântare creștinească" unei ființe care, dacă nu era un demon azvârlit din ceruri, era cu certitudine un păgân, un eretic din adâncurile ținuturilor ce, „în Anno Domini" 1545, erau încă nesupuse Majestății Sale Prea Catolice. Cât despre copia înscrisului misterios, ea a fost ștearsă din toate procesele verbale, căci fără nicio îndoială, acesta era un text magic, inspirat de însuși în veci blestematul Belzebut…

James Barrett sfârși de citit textul atât de familiar, odată ce-i

era el însuși autorul, uimit însă din cale-afară să-l regăsească xerografiat pe o hârtie purtând în colțul din stânga sus sintagma *Strict confidențial,* deasupra antetului uneia din serviciile cele mai discrete ale Departamentului Apărării.

— Mărturisesc, domnule Stimson, că nu înțeleg…

— E firesc să fiți contrariat, interveni repede bărbatul lung și slab, aflat în fotoliul din dreapta măsuței joase, rotunde, pe care se aflau palierele cu benedictină. Vedeți, dumneavoastră, sunteți un scriitor și un om de știință cunoscut… S-ar fi cuvenit, desigur, să vă fi solicitat o întrevedere conform uzanțelor noastre, hmm… mondene, stabilind telefonic o întâlnire pentru un dejun de afaceri la unul din restaurantele din oraș…

Barrett zâmbi:

— Dar cum, uneori, afacerile dumneavoastră sunt… *strict confidențiale*…

— Exact! Confidențiale și foarte, foarte presante.

Stimson își pipăi ochelarii cu rame de aur, subțiri, rotunzi, apăsându-i la rădăcina nasului voluminos și puternic și continuă, alegându-și cu grijă cuvintele:

— În baza informațiilor culese despre dumneavoastră… ce să-i faci! Este o formalitate curentă și necesară într-o activitate ca a noastră… s-a ajuns la concluzia că sunteți un cetățean loial, un bun american, fapt care ne-a determinat…

— O clipă! James Barrett zâmbi larg și în ochii săi albaștri undui o sclipire malițioasă. Sunt fără îndoială un bun cetățean american, doar în măsura în care nu apreciați loialitatea cuiva după criteriile, cândva la modă, ale lui MacCarthy… Dacă tot mi-ați scotocit prin existență, știți, desigur, care a fost atitudinea mea față de hecatomba din Vietnam și că, astăzi, nu-mi economisesc muniția când e vorba de a critica Administrația pentru lipsa de voință și sinceritate în problemele dezarmării nucleare…

Stimson îl privea de după lentilele ochelarilor săi cu atenție politicoasă, curtenitoare chiar, dar o anumită nervozitate i se putea ghici după felul în care stinse țigara abia începută, întrerupându-l:

— Noi ne preocupăm de asigurarea apărării naționale a Statelor Unite, pe care o privim ca o misiune permanentă, neconjuncturală, deci și criteriile noastre referitoare la conținutul noțiunii de loialitate nu pot coincide cu cele ale unor politicieni ce apar și dispar meteoric pe firmamentul vieții noastre politice!…

Pe fața smeadă, frumoasă, a celuilalt, se accentuă grimasa de scepticism, pe care însă înaltul funcționar o ignoră cu diplomație:

— Încă un pahar?… Ei bine, vă solicităm colaborarea, domnule Barrett, într-o problemă de al cărei caracter ultrasecret vă veți da seama de îndată. Pentru început, aș dori să-mi spuneți dacă ați putut citi cu ochii dumneavoastră raportul original al acestui călugăr, Pedro Callego.

— Da, l-am văzut în timpul călătoriei de documentare efectuate acum trei ani la Biblioteca Vaticanului.

Pe nesimțite, vocea lui Stimson căpătase accente metalice, iar scriitorul avea senzația tot mai neplăcută că e supus unui interogatoriu:

— Ați știut de existența lui din vreo sursă oarecare? A mai fost citat sau rezumat de altcineva până acum?

— …Nu! În mod sigur, nu! Documentarea am făcut-o ca trimis al Universității Princeton, în vederea realizării unui studiu privind anvergura penetrării spaniole la nord de Rio Grande… Manuscrisul l-am găsit întâmplător, era sigilat, de unde deduc că nu fusese citit de nimeni până la mine.

Stimson se întoarse într-o parte și luă în mână o filă albăstrie de pe biroul aflat în spatele său, căută din ochi un pasaj, apoi întrebă:

— E vorba de manuscrisul MW-846.283?

— Nu mai țin minte, s-ar putea… Am însă un fișier unde e notat cu siguranță, așa că am să vă pot comunica dacă aceasta e cota de evidență.

— Nu! Nu e necesar, știm că e exactă.

Funcționarul umplu încă o dată paharele prelungi de cristal, sorbi cu precauție și continuă:

— Domnule Barrett, conduc de un număr de ani activitatea

de protejare a celui mai mare proiect în domeniul apărării din câte au existat până acum: *Caroline Project!* Nu există nicio altă tentativă umană similară. Realizarea lui va însemna asigurarea unei securități naționale *ab-so-lu-te!* Posibilitatea de a fi atacați cu arme convenționale, chimice, bacteorologice, geofizice sau nucleare va fi, practic, exclusă! Din momentul în care Proiectul Caroline va fi finalizat, vom fi primii care vom cere dezarmarea generală și totală, fără niciun fel de reticențe…

James Barrett își încrucișă picioarele și-și aprinse o țigare, vădit neimpresionat, îngăduindu-și chiar un zâmbet aproape batjocoritor:

— Cred, odată ce acoperiți proiectul ăsta cu atâta grijă, că este vorba de o super-supra-armă care va elimina în mod firesc tot ce cunoaștem până acum în materie, așa cum arma de foc a eliminat măciuca. Sunteți probabil pe cale să născociți o măciucă superlativă, capabilă să strivească nu numai țeasta umanității, cum e posibil în prezent, ci întreg universul…

— Ei, nu-i chiar așa! Poate nu m-ați înțeles, poate nu trebuia să vă fac, totuși, cunoscută importanța problemei în discuție.

— Mă socotiți, acum, mai puțin loial?

— O, nu! De altfel, loial-neloial, de-acum sunteți vârât în această afacere. Dacă nu colaborați, vă mărturisesc, iată, cu toată sinceritatea, veți dispărea pur și simplu. Nu putem îngădui ca miliarde de dolari să se ducă pe apa sâmbetei sau ca o prioritate strategică fantastică să fie anulată de dragul frământărilor sufletești ale unui individ! Mă înțelegeți?

— Perfect, domnule Stimson.

— O.K.! Există premise ca secretul atât de bine păstrat până acum să fie deconspirat sau, la fel de grav, să fie intuit. Manuscrisul de care v-ați folosit, rezumându-l, este o cheie și, atunci când analiștii serviciilor noastre au aflat de el citindu-vă cartea…

Celălalt îl întrerupse mirat:

— E adevărat, așadar, că citiți toți munții ăștia de cărți de anticipație, de Science fiction?!

— Evident! Idei dintre cele mai fantastice, examinate cu seriozitate și competență, se pot dovedi materializabile. Cum

eram pe cale să vă spun, manuscrisul a dispărut! Agentului nostru trimis imediat să-l sustragă i-a fost imposibil să-l găsească.

— S-ar fi putut rătăci! într-o bibliotecă atât de vastă cum e cea de la Vatican, e imposibil să mai fie regăsit un manuscris rătăcit, altfel decât cu totul întâmplător. Pus din greșeală în alt loc decât cel indicat de catalogul sistematic, n-ai cum să-l mai identifici…

— Mda… să admitem. Dar dacă a fost sustras? Sau, admițând că, e rătăcit doar, dacă va fi regăsit în următorii doi-trei ani de exact cine nu trebuie să-l cunoască? În fine… Vă informez că, aproape imediat după apariție, cartea dumneavoastră a început să fie vânată pretutindeni de oamenii noștri, în încercarea de a recupera toată ediția. Va trebui să ne predați chiar și volumele pe care le mai aveți pe acasă, fișele de documentare, manuscrisul, într-un cuvânt, totul!

— Ia te uită! Și editorul meu care mă felicita mai zilele trecute pentru epuizarea integrală a tirajului și-mi făgăduia chiar o nouă…

Stimson zâmbi:

— Vor apărea câte ediții doriți, cu o mică omisiune: paginile 411-412! Dar să revenim la oile noastre, de fapt la principala dumneavoastră misiune.

James Barrett se foi enervat în fotoliul său:

— Observ că m-ați înrolat deja, fără a-mi cere consimțământul. Nu m-ar mira să am și vreun indicativ, așa… ca în filmele cu James Bond, de pildă… X-007!

Stimson tuși politicos:

— De nevoie, domnule Barrett, de nevoie! Și trebuie să luați lucrurile așa cum sunt… Mâine chiar, vreți lua avionul spre Madrid, de unde vă veți deplasa la Sevilla.

— Dumnezeule! Sper că nu-mi cereți să asasinez pe cineva acolo, în buna tradiție a… modului de viață american.

— Nu vă neliniștiți. Pentru astfel de acțiuni avem, hmm… specialiști de înaltă calificare. Cât despre dumneavoastră, acoperit excelent de titlul universitar, veți conduce, sub

pretextul unor cercetări academice, o echipă însărcinată să găsească lada în care se află obiectele vestimentare ale celui pescuit din valuri de galionul *Santa Maria del Pilar.*

Scriitorul își aprinse o nouă țigare și, cu ochii la scrumul alb ce masca incandescența jarului, întrebă cu vocea parcă răgușită:

— Deci, aveți motive temeinice să credeți în existența acelei ființe misterioase?!…

— Acest fapt trebuie să fie neesențial pentru dumneavoastră. Ceea ce trebuie să vă rețină atenția e faptul că noi știm cu precizie *acum* că lada există și pentru nimic în lume conținutul ei nu trebuie să fie văzut de cineva. Aveți o misiune de acoperire. Autoritățile spaniole nu vor fi informate în legătură cu ceea ce căutăm noi de fapt. Odată găsită, lada va fi transportată în Statele Unite în cel mai strict secret și, rețineți vă rog, *fără să fie deschisă!* Vă mai pot oferi un pahar de benedictină?

*

Clădirea la vederea căreia, în urmă cu mai bine de patru sute de ani, trecătorii Sevillei grăbeau pasul cu inima palpitând de teamă și curiozitate totodată, se înălța sumbră, dar lipsită de măreție, în centrul orașului vechi, pe *Victoria Real.*

De peste o săptămână, cei unsprezece *los americanos* desfășurau o activitate atât de laborioasă și de susținută, încât părintele canonic Juan Egas, supraintendentul așezământului, nu mai prididea în încercarea lui de a face față tuturor solicitărilor. Ochii în care sclipeau luminile unei inteligențe superioare, nasul coroiat, fruntea înaltă, zbârcită și pătată, încununată cu părul argintiu și rar al tonsurii, ca și trupul firav de ascet ce i se ghicea sub rasa cenușie, trimiteau gândul în mod bizar nu la imaginea clasică a călugărului catolic, ci la cea a unui înțelept izraelit din vremurile de demult, dinaintea alungării evreilor din Spania.

Bătrânul era mai tot timpul în preajma lui James Barrett

dintr-o solidaritate a erudiției, ghicindu-l cel mai aproape de înțelegerea spiritului textelor latinești îngălbenite și colbuite din austera bibliotecă a fostei mănăstiri de călugărițe, ce purtase mai întâi hramul sfintei Engracia și doar mai apoi, după aproape două sute de ani, devenise temuta reședință a *Sfântului Oficiu* din Sevilla.

La început, părintele Juan crezuse, în baza autorizațiilor prezentate de străini, că aceștia vor face o cercetare exclusiv arhivistică, dar înțelese apoi că se înșelase. Vânzoleala ce o stârnea echipa cu trecerile ei repetate prin chiliile albe, atenția ce o acordau lespezilor sălii de consiliu, refectoriului, capelelor absidale și mai ales încăperilor, din subsolul construcției, îl îndemnau tot mai mult să le iasă în cale prin surprindere, pentru a înțelege ce căutau de fapt…

Într-una din zile, pe când urmărea cu privirea de la o fereastră a Bibliotecii foiala din jurul microbusului introdus în mijlocul *patio*-ului, întrebă cu voce lipsită de mirare, în pofida formulării interogative:

— Oare, *mister* James, la ce folosesc instrumentele acelea ciudate pe care colegii dumneavoastră le plimbă deasupra pardoselilor? Americanul, cățărat pe o scară mobilă, răspunse fără nicio reticență în spaniola sa fluentă:

— Detectoare de metal, *padre.*

— Așa gândeam și eu, cu toate că cei care le folosesc mi-au declarat că sunt aparate pentru determinarea unor caracteristici constructive ale clădirii… De fapt, *mister* James, ce caută colegii dumneavoastră?

— Nu-mi sunt colegi, *padre.*

— Vă rog să mă iertați… *Concetățenii* dumneavoastră.

— O ladă ferecată, din vremurile conquistei…

Bătrânul părăsi fereastra și veni la picioarele scării metalice, privind în sus, astfel încât oaspetele său avu impresia că îi caută cu obstinație nu ochii, ci sufletul, pentru a i-l scruta cu de-amănuntul.

— Este vorba de cea sosită în Spania la bordul *Santei Maria del Pilar?*

Scriitorul rămase mut de uimire câteva clipe, apoi,

așezându-se pe coama scării, întrebă șovăitor:

— De unde știți, *padre,* de toate acestea?

— O, *mister* James, doar sunt supraintendentul acestui așezământ de peste patru decenii… În cursul investigațiilor mele am dat nu o dată peste documentele procesului intentat împotriva căpitanului navei, don Miguel de Vallejo. O bună parte dintre acestea au fost însă furate de un compatriot al dumneavoastră, în urmă cu aproape trei luni… Faptul acesta m-a pus pe gânduri și m-a determinat să fac cercetări suplimentare. Acum știu chiar locul precis unde trebuie să fie căutată această antichitate ce tulbură liniștea sufletească a atâtor yankei… Dar, oare, e atât de important s-o găsească?

— Nu. Cu o singură condiție pentru ei: să existe certitudinea că absolut nimenea nu poate da de ea. Însă în lumea noastră, plină de atâtea întâmplări neprevăzute, cine ar avea curajul să afirme așa ceva?

Călugărul își mângâie gânditor bărbuța albă, firavă, și continuă dialogul, în care amândoi erau interesați mai ales de cele nerostite:

— Îmi sugerați vreo soluție, *mister* James?

— Cred că v-ați gândit deja la una, *padre! Când doi știu un lucru, acela nu mai e un secret,* spune o zicală, iar secretele, mai ales cele de mari dimensiuni, în zilele noastre sunt generatoare de dezastre…

— Amen!

Fără știrea americanilor care se agitau prin subteranele clădirii, douăzeci și șase de ziariști erau prezenți în sala capitulară a fostei mănăstiri și, după ce ascultară o scurtă relatare a canonicului Juan Egas referitoare la călătoria navei *Santa Maria del Pilar,* fură informați că vor participa la scoaterea la lumină a cufărului misterios și-i vor putea cunoaște conținutul. Se vedea bine că invitații călugărului erau de-a dreptul entuziasmați de vestea participării la o astfel de experiență. *„Vom vedea moda extraterestră de acum patru secole!"* glumi o tânără reporteră de la *Radio Nacional.*

Întregul grup se îndreptă spre biserica aflată în partea din spate a uriașului patrulater al mănăstirii, cu intrarea aflată de

mult timp în exterior, pe strada *San Jeronimo.*

Păşiră cu toţii în interiorul rece şi auster, îndrumaţi de bătrânul supraintendent spre latura din stânga. Acolo, la apariţia lor, doi oameni vânjoşi începură să disloce cu răngi de fier lespezile din faţa unei minunate capele construite din alabastru de Saragosa, în care se afla mormântul unui vrednic Magistru al ordinului de Alcantara, pierit în secolul XII în luptă cu maurii invadatori…

Ziariştii se foiau nerăbdători în jurul celor doi, glumind şi colportând can-canuri specifice breslei, în ţăcănitul sau bâzâitul frecvent al aparatelor de fotografiat şi de filmat care înregistrau progresele săpăturii.

După mai puţin de jumătate de ceas răngile loviră în metal şi, scurt timp după aceea, în emoţia generală, fu scoasă la suprafaţă, destul de anevoios, o voluminoasă ladă ferecată în fier. Nu fără dificultate, două uriaşe lacăte ruginite fură tăiate şi, într-o linişte nefirească, greoiul capac se deschise.

Aşezaţi cu toţii, conform dorinţei canonicului Juan Egas, în semicerc, nu mai aproape de trei paşi, primul obiect pe care îl văzură era chiar cel pe care James Barrett îl echivalase cu o baliză marină. O structură biconică de culoare roşie, lungă de circa 1,80 m, cu diametrul maxim, la mijloc, de aproximativ 0,8 m. La una din extremităţi, un girofar îşi rotea spotul gălbui, slab, dar încă vizibil.

— Extraordinar! exclamă copleşit un fotoreporter de la *U.P.I.* Dacă stă de peste patru sute de ani aici, vă daţi seama că nu foloseşte ceea ce se cheamă o sursă de energie tradiţională…

Cu grijă şi cu evidentă teamă, cei doi muncitori ridicară obiectul din ladă şi-l depuseră alături.

Bătrânul supraintendent se aplecă şi privi mai bine de un minut interiorul cufărului.

— *Mister* James, spuse el, veniţi mai aproape!

Scriitorul se apropie cu inima strânsă, ca în coşmarurile sale din copilărie când deschidea în somn uşi în spatele cărora *ştia* că îl vor asalta plăsmuiri terifiante.

Ziariştii stăteau încă neobişnuit de disciplinaţi, lungindu-şi

doar gâturile pentru a înțelege la ce se pot uita cu atâta consternare cei doi.

În cele din urmă, călugărul îi invită să treacă pe rând prin fața lăzii deschise. Pe fundul ei se afla întinsă o salopetă similară celor folosite în activitățile spațiale. Într-o extremitate se aflau câteva instrumente asemănătoare ceasurilor electronice, vizibil în funcțiune. Însă ceea ce îi copleșea pe toți, amuțindu-i și transportându-i într-o stare de perplexitate totală, era vizibilul ecuson din stânga pieptului salopetei, pe care era înscris cu majuscule: UNITED STATES OF AMERICA / CAROLINE PROJECT / J.C. DOUGLAS.

GHEORGHE PĂUN

Născut la 6 decembrie 1950 în comuna Cicănești din județul Argeș, Gheorghe Păun a absolvit în 1974 Facultatea de Matematică a Universității din București, și-a susținut în 1977 doctoratul în matematică, iar în prezent lucrează ca analist principal la Centrul de Calcul al aceleiași universități. A publicat numeroase cărți și lucrări științifice în specialitatea profesată, atât în țară cât și în străinătate, atât la nivel de performanță cât și la nivel de popularizare. A fost distins cu numeroase premii, literare și științifice (printre care Premiul „Gheorghe Lazăr" al Academiei Române, decernat în 1981). A introdus în România jocul japonez GO (v. Vol. Inițiere în GO, *1985;* 250 de probleme de GO, *1986; ș.a…în reviste). Debutul scriitoricesc și l-a făcut în* Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului" *(1 noiembrie 1981) cu povestirea sf* Întâlniri de gradul trei. *Primul volum de literatură (urmând altor cinci de matematică),* Sfera paralelă *(1984, Premiul revistei Argeș), cuprinde exclusiv* Science fiction; *al doilea volum, apărut în 1989 sub titlul* Generoasele cercuri *(deși titlul inițial voit de autor era* Nemiloasele cercuri*), este mai compozit, marcând o alunecare dinspre* Science fiction *spre observația „realistă".*

Apariția, în colecția Fantastic Club *a Editurii Albatros, a volumului de nuvele și povestiri sf* Sfera paralelă *n-a fost, atunci, în 1984, o surpriză, întrucât Gheorghe Păun mai publicase anterior* Science fiction în *pagini de reviste și, mai ales, obținuse deja trei premii sf: Premiul revistei „Știință și tehnică", Premiul I la cea de-a X-a Consfătuire anuală pe țară a cenaclurilor sf (Timișoara, 1980), cu eseul* Matematica și literatura SF, *și tot Premiul I, cu nuvela* Protezozaurii, *la cea de-a XII-a Consfătuire (Sibiu, 1982). Abia*

reunite în volum, însă, povestirile și nuvelele lui Gheorghe Păun atestă indubitabil o „vână" literară și oferă suficiente repere încercării de a-i schița un profil propriu în sf-ul românesc și, în primul rând, în cadrul „noului val" afirmat în anii '80.

Dar să urmărim, mai întâi, pista falsă (!) pe care autorul ne-o oferă, în finalul nuvelei Jungla finală: *„Bănuiesc că la început există filonul științific, de prognoză, pe care apoi se pune haina literară" - spune aici un personaj. Nimic mai simplu decât a accepta această auto-oferită linie a minimei rezistențe și a-i aplica simplista formulă autorului însuși, cunoscut mai întâi ca matematician, deci pe „filonul științific", și abia apoi ca -* să *zicem - croitor de „haine literare". A proceda astfel ar însemna însă a exclude eventualitatea unei intenții ironice din partea scriitorului și, mai ales, ar însemna a-l nedreptăți tocmai ca scriitor. Pentru că nu există un „la început" și un „apoi" în prozele lui Gheorghe Păun - în cele mai bune dintre ele; „haina literară" nu apare ca adăugată ulterior, și deci exterior, ipotezei „științifice", ci face corp comun cu ea, este propria epidermă sensibilă a „ideii" sf iar dacă a existat totuși un „la început" și un „apoi" - aceasta numai autorul singur mai poate s-o știe și rămâne la urma urmei, ca să zicem așa, a chestiune a lui, particulară, de atelier, pentru noi, ca cititori și beneficiari ai produsului finit ieșit din acest atelier, chestiunea fiind mai mult sau mai puțin indiferentă și neesențială, contând, la lectură, numai rezultatul final care este textul, în unitatea și simultaneitatea lui.*

Cum se realizează această senzație de absorbire organică, integrală a „ideii" sf în expresie, în substanța literară a textului? Prima dintre „probele eliminatorii" pentru scriitorii de science fiction *este, cum se știe, capacitatea de a da trup epic viu, consistență concretă aptă de mișcare narativă, ipotezei „științifice" din care pornește extrapolarea și care altfel rămâne abstractă, închircită într-un stadiu pre-literar. În lipsa acestui „har" al insuflării de „viață" epică, „ideea sf" - oricât* ar *fi ea de interesantă în sine, oricât de originală și productivă potențial, oricât de întemeiată „științific" etc. - rămâne însă o pură abstracțiune cerebrală, ce poate fi exprimată, mai simplu și mai concis, dar în afara literarității, într-un eseu ori într-un articol. Esențial, din perspectiva acestei literarități, este ca substanței concrete rezultate din extrapolarea „ideii sf" să-i poată fi imprimată,*

în chiar actul acestei emisii de concret, tendința endogenă de a „curge" epic de la sine, de a se derula narativ, de a se învolbura conflictual, în caz contrar însuși debitul imaginativ putându-se transforma din calitate în defect, cu cât mai abundent este acest debit, cu atât mai repede stagnarea și „băltirea" ajungând la o cotă critică.

Narațiunile animate de ritm și de nerv din vol. Sfera paralelă *(și dintre care* Protezozaurii *rămâne, incontestabil, piesa de rezistență) par a trece fără niciun efort - cu firescul și dezinvoltura unei înzestrări native ce-și atinge ținta aparent ușor, simplu și sigur - această primă probă eliminatorie. Ipoteza corpului uman ajuns să fie asamblat din prefabricate, în urma perfecționării și escaladării scăpate de sub control a tehnicii grefelor de organe, putea foarte ușor eșua în tentația descriptivistă, fie pe orizontala pitorescului exterior, a etalării de* gadget-*uri și* gimmick-*uri („exotism" sf), fie pe verticala introspecției psihologizante, a verbalizării în exces a unor ipotetice și „nemaiîntâlnite" senzații ori nebuloase stări de conștiință („stele verzi" sf), așa cum mai întâlnim totuși în destule texte, și nu numai la începători. Departe însă de asemenea facile tentații, Gheorghe Păun știe scoate un efect literar major din „ideea" sf. Nu numai degajarea, prin extrapolare, a unor antagonisme de interese ireductibile, ce ajung iute la violență și la crimă în confruntarea lor fatală, nu numai imaginarea unui plauzibil cadru social concret, care să genereze și să repercuteze cu forța necesității aceste antagonisme, nu numai senzația de neputință și dezarmare a individului în fața acestui monstruos mecanism implacabil, impersonal deși se exercită prin persoane, - nu doar acestea îi stau la îndemână științifictorului; el reușește, în plus, o subtilă versiune personală, în registru sf, a unei ilustre teme literare - transferul de personalitate și dedublarea, substituirea eului -,* o *inversare* sui generis *a datelor problemei, acumulările cantitative, somatice, dovedindu-se în stare a anula diferențierile calitative, psihice, în stare a altera însăși personalitatea și a dizolva însuși eul: mai mult - dincolo încă de această atroce parabolă a alienării esenței umane - el reușește să atingă „nervuri" și „filoane" considerate de unii aprioric inaccesibile literaturii sf și rezervate din oficiu „literaturii generale": percepția dramatică a timpului subiectiv, implacabil în curgerea lui obiectivă, sentimentul*

vulnerabilității și perisabilității viului, torentul fatalității biologice a disoluției insului și a succesiunii conflictuale a generațiilor ce „se împing" neîndurător din urmă una pe alta ș.a.m.d.

Și nu doar „vâna" epică, narativă și conflictuală, condiționează, la Gheorghe Păun, obținerea unor astfel de efecte, dar și o anume „duritate", o sănătoasă „cruzime" auctorială, ce îndrăznește să ia act de sine, de propriile-i atù-uri, ceea ce-i permite să privească drept în față, fără a clipi, tăișul gol al conflictului și să nu ezite timorat în fața unui bad end, *în fața unui deznodământ dezastruos, în fața catastrofei sau atrocității, atunci când acestea se dovedesc funcționale și necesare metabolismului și dialecticii cathartice a literaturii. Semnificativ, atunci când - de ce oare? - prozatorul crede a fi dator să mai și rotunjească muchiile, să netezească gentil asperitățile, să-și „îndulcească" agreabil vocea și viziunea - nici rebutul nu întârzie să se arate* (Poetul de pe Belona). *În rest, „necruțarea" auctorială și ritmul alert (suplimentate uneori și de vechea dar mereu epatanta strategie naratorială a obținerii unui maximum de efect prin plasarea ingenioasă în final a unei „poante" surprinzătoare, „ținute în mânecă" până atunci, pe tot parcursul narațiunii) dau constant bune rezultate* (Planeta natală, Printre noi… Ultima cursă, Piatra Soarelui, Sabotorii, Sora lui Robin *ș.a.), chiar dacă nu mai ating nivelul de excepție din* Protezozaurii. *Decupajul nervos, eliptic - propriu, se pare, și altor tineri prozatori din „noul val" al sf-ului românesc - servește, la rândul lui, funcțional și eficient, acestui nou mod de a se angaja în* science fiction, *mod care este, și el, al unui timp și al unei generații; radicalizat, neconcesiv, tranșant, tăios, surd agresiv.*

Regăsim, de altfel, această nervozitate a decupajului și a mișcării narative chiar și în proze care mizează mai mult pe nuanțe și pe semitonuri, pe efecte de ambiguitate și de echivoc, pe insolitul de tip mai mult fantastic decât științifico-fantastic, realizat aici printr-o bine stăpânită tehnică a indeciziei, a sugestiei difuze, prin lăsarea în suspensie a sensurilor, prin „ștergerea urmelor", dar și prin „închiderea cercului", prin exigența alibiurilor „realiste" perfecte și a inducții-deducțiilor logic fără fisură (Cosașii, Pădurea, Sfera paralelă, Poarta Nebunului, Timpul și corbul *ș.a.).*

Și, în încheiere, un semn de mirare și unul de întrebare.

Deși matematician - ca formație, ca profesiune, prezumabil și ca forma mentis *- acest lucru se vede încă prea puțin în povestirile și nuvelele sf de până acum ale lui Gheorghe Păun. Om al unei* hard science, *el scrie, paradoxal,* soft Science fiction, *de calitate, ce-i drept. Pe când însă paradoxale și aporiile insolubile ale spiritului matematic, pe când realitățile care „nu pot să existe" și silogismele care „să ne întoarcă mintea pe dos", pe când consubstanțialul* „sense of wonder" *al matematicii în expresie literară, pe când, așadar, ideile și ipotezele „nebune", amețitoare, pe care noi, ceilalți, suntem în drept să le așteptăm de la un matematician în stare să le gândească abstract și, nu mai puțin, de la un scriitor în stare să le „traducă pentru noi, în expresia concretă,* literară?!

PROTEZOZAURII

Glonțul îi trecu șuierând la câțiva centimetri de ureche și se pierdu printre ramurile tufișului, zdrențuind în trecere câteva frunze. Păli și-și duse reflex mâna la inimă. După zgomotul făcut de înșurubarea în aer recunoscuse tipul. Fusese un glonț sofisticat, lansat dintr-o armă sofisticată, la care nu aveau acces decât profesioniștii și care în mâna unui profesionist nu-și greșea niciodată ținta. Nici acum nu și-o greșise, era sigur. Exact pe acolo pe unde trebuia să treacă, pe acolo trecuse. Fusese un semnal. Cunoștea scenariul. Peste câteva secunde, nu multe, va urma un al doilea, care îl va lovi în plin. Avea la dispoziție câteva secunde pentru a desluși semnalul pentru a pricepe de unde și de ce îi vin gloanțele și, într-o goană ametitoare a gândurilor, înțelese cine și de ce trage, ba avu chiar timp să ghicească unde îl va lovi al doilea proiectil pentru a fi în întregime eficient: în ficat. Își îndepărtă mâinile de trup pentru a nu le expune inutil plasându-le între ochiul trăgătorului și organul condamnat și la sfârșitul gestului avu confirmarea că raționase corect. O săgeată de foc și spaimă plesni surd în interiorul lui, fărâmițându-se, fărâmițându-i ficatul. Căzu într-o parte pe bancă și căderea fu nesfârșit de lungă, de înceată și de dureroasă. Percepu în cădere bip-bip-urile semnalizorului de alarmă corporală și intră în întuneric și neființă cu încredințarea că ambulanța va sosi înainte ca întunericul și neființa să ajungă de neînvins.

Trăgătorul plie arma, o închise într-o valijoară maronie, o aruncă pe bancheta din spate a mașinii și-i spuse domol șoferului:

— Gata, dă-i drumul! De-acum o să voteze cum trebuie.

*

Peste câteva zile, Arnod, restabilit, îi povestea infirmierei, ținând-o de mână, de mijloc sau, uneori, mângâindu-i pulpele: „Îți spun, mă aflam deasupra boschetelor, la câțiva metri deasupra boschetelor și deasupra băncii pe care mă prăbușisem, mă vedeam foarte bine, leșinat, sângerând, cu ficatul făcut ferfeniță. Știam că acolo voi fi lovit, plămânii se mai recuperează, intestinele la fel… Inima n-o mai am de mult, iar în rinichi nu aveau cum să tragă pentru că primul glonț venise din față. Am raționat cum trebuie și așa mi-am salvat mâna. Altfel, acum aș fi avut și câteva degete noi. Și, cum îți povesteam, stăteam deasupra mea și mă examinam, cu interes și curiozitate, așteptam sosirea ambulanței, nu mă durea, nu sufeream în niciun fel, când a venit elicopterul să-mi ridice corpul m-am strecurat și eu înăuntru, pricepi? corpul meu era pe targă și eu deasupra, sub tavanul cabinei, priveam spre mine cel pe care îl vezi acum și… și… atunci te-am remarcat și pe tine, din prima clipă mi-am zis: ia te uită ce infirmieră drăgălașă! După ce-mi revin trebuie neapărat să-i vorbesc. Nu plec din spital până nu-i vorbesc. Știi ce mi-a plăcut cel mai mult la tine, atunci, la început? Genele, genele tale umbroase, mereu aplecate, alintându-se parcă, ascunzând privirea și promițând în același timp priviri, priviri de catifea și de foc, priviri de dragoste…” Infirmiera îl lovea din când în când peste mână, așa, în glumă, își lăsa pleoapele cât putea de jos și zâmbea, evident flatată, dar cu aerul neîncrezător și șmecher al fetelor care vor să pară că le știu pe toate și nu se mai lasă păcălite de vorbele meșteșugite ale gazetarilor, oricât de bine alese ar fi acele vorbe. Arnod îi dădea înainte, cu elicopterul, cu operația, cum a asistat el la transplant, la verificarea noului ficat, cum nu și-a luat el ochii de la ea tot timpul, de la genele ei, de la mâinile, de la buclele și zâmbetul ei. Nu spunea însă nimic despre cei doi „civili” care supravegheaseră operația, singurele persoane de acolo care nu erau medici, nu făceau parte din echipa spitalului. Nu voia să vorbească despre ei sau nu știa că fuseseră acolo, infirmiera nu era deloc lămurită

asupra acestui punct, nu voia să se afle că *știr* cine a asistat la operație, sau pur și simplu fabulase tot timpul, imaginându-și cum se desfășuraseră evenimentele și improvizând sau folosindu-se de lecturi din cine știe ce carte pentru a o copleși pe ca cu viziunile lui „de după moarte"? Pe de altă parte, Arnod era sigur că aceia care îl angajaseră pe trăgător erau la curent cu mersul operației, urmăreau probabil fiecare cuvânt, fiecare mișcare din salonul în care își petrecea el convalescența, poate chiar și infirmiera asta drăguță și naivă - oare era într-adevăr naivă? - era omul lor, sade lângă el numai pentru a-l supraveghea, pentru a le transmite ce gânduri are, dacă și-a schimbat sau nu intențiile în legătură cu legea. „Oho, ce le-am mai schimbat! Sunteți tari, domnii mei, recunosc, sunteți tari… De-acum nu mai pot să votez cum vreau, ci *cum trebuie.* Presupun că știți foarte bine asta, așa că nu are rost să vă faceți griji. N-are rost și gata. Lăsați-o totuși pe gâsculița asta să-mi mai țină de urât câteva zile! Ar fi de datoria voastră să-mi faceți «convertirea» cât mai agreabilă, cel puțin acum, la sfârșit. Despre gloanțe nu s-ar putea spune că aveau ceva plăcut în ele, oricât erau ele de dichisite și de moderne…"

Se auzi o bătaie scurtă în ușă și, fără să aștepte răspuns, cel de afară intră. Nici nu avea nevoie de încuviințare. Era medicul de gardă. Arnod tuși, infirmiera își aranjă la repezeală halatul și boneta, își lăsă pleoapele în jos și rămase în așteptare, la capătul patului. Medicul se apropie volubil de Arnod, fluturând victorios fișa de observație.

— Maestre, ești un tip tare, în câteva zile jucăm tenis împreună. Ești ca și nou, ți-am pus un ficat *Kruger et co,* ultimul tip. Garantat o sută de ani. Și abia cântărește un kilogram și șase sute de grame. Te invidiez, ce mai. Comandă specială, pentru un ziarist celebru ca dumneata. Cu ficatul de acum, abia dacă ai trecut de unsprezece kilograme artificiale. Mai ai destul până la douăzeci și cinci. Poftim? Ce-ai spus? Ți-ar mai trebui câteva accidente, vreo două-trei cât de cât serioase, ca să treci „la solduri". Ehei, stai bine, maestre, stai bine, îți spun eu. Felicitări! Te las. Nu am emoții cu dumneata. Ești tare și deștept, nu am nicio emoție, niciun fel de emoții…

Doctorul ieși fluturându-și mâinile și lăsând în urmă un miros amestecat de spirt și parfum bărbătesc, de tutun tare și antibiotice. Infirmiera rămăsese nemișcată la capătul patului, părând a nu asculta măcar vorbele doctorului, deși arăta bucuroasă că pacientului îi merge așa de bine. Arnod zâmbea strâmb spre ușa prin care dispăruse doctorul, zâmbea, dar era palid și în tâmple i se zbăteau două vene, inima lui, așa artificială cum era, se speriase, se alarmase și pompa în grabă sângele spre creier, pentru a hrăni gândurile învălmășite ale convalescentului. „Asta zic și eu avertisment. Adică, dacă nu votez, dacă nu vă conving cât mai repede că m-am hotărât că votez *cum trebuie,* încă două-trei accidente și gata, ați scăpat de mine, trec la solduri… ajung la douăzeci și cinci de kilograme… apoi, încă un accident-două și ajung donator de inimă…”

— Spune-mi, drăgălășenie cu gene lungi, aici în spital aveți bancă de organe?

— Sigur că avem, toate spitalele au.

— Și, sunt mulți „chiriași”?

— Destui. Vreo patruzeci. Ha, ha, e unul care are 80. Numai creierul și câteva oase sunt ale lui. Restul, plasticit, argint, siliciu. Ha, ha, sade tot timpul și-și scrie memoriile, le scrie cu propria-i mână, dacă-ți poți închipui așa ceva. A fost general, știi, a luptat și la Vixonso, acum șapte ani. A fost ciuruit tot. Fiind general, a obținut de trei ori aprobarea de amânare. Altfel, demult s-ar fi epuizat. Se pare că are o inimă Kruger, tot ca ficatul tău, din cele mai bune. Mulți i-au cerut-o, mulți au încercat să i-o ia. Nici măcar nu acceptă să o schimbe. Zice că vrea să-și termine memoriile, ha, ha, îl sprijină nu știu ce mare politician, altfel de mult și le-ar fi terminat, ha, ha, după ce și le termină zice că dă tot ce i se cere, tot, ha, ha.

Arnod o privea cu ochii întredeschiși și pielea îi era scuturată de frisoane scurte de frig. Fata râdea, își dezvelea decorativ dinții albi, egali, naturali desigur, probabil toată era naturală dacă râdea cu atâta detașare de bătrânul acela nenorocit, mai mult plasticit și metal și care nu găsea alt mod să-și prelungească viața, agonia de fapt, decât scriindu-și

memoriile, ca și când mai stătea cineva să citească asemenea chestii.

— Tu ai ceva… nou în tine?

— Sigur.

Simplitatea răspunsului biciui fără milă auzul lui Arnod.

— Un rinichi, din copilărie, câteva vertebre, din cauza unui accident de schi, și un ochi. Ha, ha, ghici care ochi. Hai, să te văd. Ghicești?

„Un rinichi, câteva vertebre și un ochi, un rinichi, câteva vertebre și un ochi…"

— Cât cântăresc toate?

— Nici două kilograme. Hei, dar ce-ți închipui?! Răule! Am abia douăzeci și șapte de ani, ce-ți închipui tu?!

Botișor bosumflat, pleoape coborâte, gene tremurând telegenic. Recuperă însă rapid.

— Hai, ghicește, care ochi? Te las să te uiți cât vrei. Hai, spune.

Se așeză din nou pe marginea patului, se încovoie spre el și-și aținti privirea albastră în privirea lui, așteptând. Arnod încercă o clipă să se depărteze, nu avea cum, era pe spate, niciun centimetru nu putea adăuga între ochii ei și ocini lui, între sânii ei și pieptul lui. Îi simțea răsuflarea caldă, egală, naturală, i se părea că îi aude și inima… „Nici două kilograme, auzi, are aproape două kilograme și i se pare puțin la douăzeci și șapte de ani, un ochi, un rinichi și câteva vertebre, atât, dar care ochi? care e al ei, de la maică-sa și care e celălalt? amândoi sunt la fel, nicio diferență, cum să-i deosebești? probabil nici ochii ei de copil nu semănau așa de tare…"

— Stângul.

— Ce, stângul?

— Stângul e cel nou.

— Ha, ha, vezi ce mult seamănă? N-ai ghicit, n-ai ghicit, celălalt e artificial. Uite, dacă vrei, ți-l arăt, îl scot și ți-l arăt.

— Nu, te cred, lasă, te cred. Spune-mi mai bine cine mai „locuiește" în banca voastră de organe.

Crezuse că cerându-i să vorbească se va ridica de pe el, dar o subestimase. Primise ordin să nu-l piardă din ochi nicio clipă

și sub orice pretext și flirtul i se părea un pretext dintre cele mai potrivite și mai plăcute la urma urmei. Se aplecă și mai mult spre el, sprijinindu-și deplin sânii - tari, calzi, naturali, se simțea asta și prin halat - de mâinile lui și-i povesti. Îi povesti despre cei șase donatori de inimă, acum fără inimă, legați la un agregat de pompare a sângelui, așteptând să facă noi donații, pentru a fi împuținați într-atâta, încât să poată fi eliminați, îi vorbi despre bărbatul cu coloana vertebrală complet artificială și care avea să mai aștepte, ha, ha, mult și bine până va fi nevoie de o coloană veche ca a lui, îi vorbi de ex-fotbalistul care în fiecare duminică își admira la televizor piciorul drept, intrat acum în dotarea unui alt fotbalist, cu numai șase kilograme artificiale (ex-fotbalistul avea patruzeci și două de kilograme de împrumut; de fapt, avusese, acum, fără picior, avea mai puține), îi vorbi de cei patru-cinci bătrâni aproape epuizați care la prima donare aveau să ajungă excesiv de neeconomici și urmau să fie incinerați, îi vorbi de toți și de toate, veselindu-se continuu și împungându-l cu pieptul în ritmul hohotelor, dar Arnod n-o asculta, îi auzea vorbele, unele vorbe, fără să le priceapă, era cu gândul la doctor, la avertismentul pe care i-l transmisese, era clar că fusese trimis de *ei*, ca și când mai era nevoie de un asemenea avertisment, idioții, nu erau siguri, nu erau *încă* siguri și voiau o dovadă explicită de la el, ca și când mai avea de ales; o dovadă? ei, bine, o vor avea, doar și gâsculița era de-a *lor*, va transmite ea dovada…"

— Ia, zi, drăgălășenie cu gene lungi, doctorul care a intrat adineaori *câte kilograme are?*

— Cred că vreo optsprezece… L-a lovit o mașină acum câțiva ani, eu nu eram încă aici, l-a lovit o mașină și i-au refăcut complet picioarele. Mi se pare că și inima și-a înlocuit-o. Este însă în plină putere, ai văzut doar…

— Tocmai. Admir sincer vitalitatea lui. Îi înțeleg acum pe cei care luptă pentru schimbarea Legii…

— Pe „bătrâni", parcă așa li se zice…

— N-are nicio legătură cu vârsta. Uite, eu am abia patruzeci și trei de ani și am ajuns la unsprezece kilograme. Accidente,

boii, gloanțele de acum câteva zile… Nu, nu, nu e vorba de vârstă. Nici eu, nici doctorul nu suntem bătrâni.

— El are patruzeci și cinci de ani și șase luni.

„Aha, știe și amănunte. Nu e totuși proastă gâsculița. Îmi confirmă că a înțeles, că e de-a *lor,* ca și doctorul, și că a reținut mesajul meu."

Infirmiera se ridică fluturându-și genele și se îndepărtă unduindu-și șoldurile.

— Îți aduc ceva de mâncare. Stai cuminte până mă reîntorc! Vin imediat.

li zâmbi din prag și închise ușa. Nu reveni deloc imediat. Reveni târziu, împreună cu doctorul.

— Am controlat din nou monitoarele! Se pare că mergi cu pași mari spre externare. Bravo! Știam eu că ai un corp tare. În numai patru zile ți-ai revenit aproape complet. Mâine-poimâine *îți dăm drumul* și poți să-ți reiei slujba. Bravo! Mă bucur sincer pentru dumneata.

Ieșiră din nou amândoi. „Ei, Arnod, băiatule, joaca s-a terminat, gata cu trăncăneala despre genele și șoldurile gâsculiței. Te externează. Ești bun de vot… Ești într-adevăr bun de vot?… Bun în sensul lor sau în sensul *celorlalți?* Ia te uită, au devenit deja *ceilalți,* din *ai tăi* au devenit *ceilalți*… Gândește-te, Arnod, băiatule, te crede lumea un tip deștept, gândește-te, mai ai câteva zile până la vot…"

*

Pentru Arnod povestea începuse cu doi ani în urmă, atunci când fusese ales în Consiliul Legislativ. Fusese un ziarist tenace, tenace și norocos, se lansase în multe scandaluri de mare răsunet și ieșise victorios din toate, cu reputația consolidată, cu numele aproape celebru, în măsura în care numele unui gazetar poate ajunge celebru, își făcuse o groază de dușmani, dar și o mulțime de oameni se lăudau că-i sunt prieteni și-i ofereau sprijin, se alesese și cu ceva bani și cu o listă lungă de aventuri, confortabilă pentru orgoliul oricărui burlac. Până la alegerea în Consiliul Legislativ viața sa se

împărțise între goana după afaceri dubioase, pe care le demasca fără rețineri, cu vervă și talent, între meciurile zilnice de tenis și aventurile nocturne, întâmplătoare, variate și frivole. Toată existența lui fusese de fapt frivolă, o recunoștea, se desfășurase la suprafață, la nivelul vorbelor, al gesturilor, al articolelor și fotografiilor din ziar.

În Consiliul Legislativ fusese pentru prima dată implicat într-o afacere de lungă durată. De fapt, în multe și întortocheate afaceri permanente, pe care mirosul lui fin de gazetar înrăit le ghicea complicate, tensionate, cu dedesubturi bine încifrate și primejdioase pentru neinițiați, dar la care nu putea ajunge și nici nu era sigur că dorește să ajungă. Legi privind importurile de plasticit, exporturile de microprocesoare și moletroane, concesionarea unor zăcăminte de argint, legi cu privire la interzicerea transplantului de organe artificiale la persoanele peste 85 de ani, la femeile cu mai mult de doi copii, interzicerea organelor combinate, plămâni - inimă, vezică - rinichi - testicule, ficat - pancreas, limbă - laringe - esofag etc. Toate legile astea aveau în spatele lor interese și contrainterese multiple, trusturi producătoare de organe, întreprinderi de comerț, institute de cercetări, magnați de cele mai diferite preocupări, dar toți cu bani, deci toți cu influență și pretenții, toți activi și neînduplecați. În sala de ședințe a Consiliului Legislativ nu răzbăteau decât semne mult sublimate ale acestor interese, aici se argumenta cu totul altfel, științific, etic, istoric, în spiritul Legii nr… și conform Legii nr… pentru binele cetățenilor care… datorită… pentru ca… Pledoariile erau însă vizibil pătimașe, disputele erau mereu încordate, se cumpărau și se vindeau continuu legi, cumpărându-se și vânzându-se voturi.

Cu un an și ceva în urmă s-a vorbit pentru prima dată despre Legea „25-40", despre necesitatea schimbării ei într-o Lege „40-60". Arnod n-a luat atunci în serios propunerea, modificarea legii n-a fost votată, o majoritate atât de mare a celor din Consiliu au fost împotrivă, încât încercarea a părut a fi uitată curând, amânată *sine die,* poate chiar abandonată. E adevărat că de atunci tensiunea care însoțea fiecare discuție

preliminară votării unei legi crescuse sensibil, votanții păreau a se polariza continuu în două tabere tot mai distincte, dar puțini erau cei care legau asta de legile 25-40 și 40-60. Nici Arnod nu făcuse mult timp o asemenea legătură. Până într-o seară…

Într-o seară, se afla cu Emma, nu, cu Marta, în sfârșit, nu-și mai amintea cu cine fusese, nu avea mare importanță cu cine, se afla cu una dintre multele lui legături temporare într-un bar, la „Clopoțelul de aur", de fapt ea, Emma sau Marta sau cea care fusese, îl dusese acolo, voia să-i arate ea un bar nemaipomenit și-l dusese la „Clopoțelul de aur". Nimic deosebit totuși. Muzică sincopată, hipnotizantă, orgă ametitoare de lumini, fum, mult fum parfumat, barmani placizi și picolițe fardate strident, mese stilizate, tavan multicolor, perdele grele la geamuri, creând o atmosferă intimă, defulantă, tipică, în care convențiile obișnuite sunt înlocuite cu convenții interne, cu libertăți la limita moralei de afară, dar cu reguli precise în ritualurile mărunte, locale, un bar ca multe altele, un bar banal ca orice bar cu mare vad. Arnod fusese dezamăgit, Emma, parcă totuși ea era, ridica enigmatic din umeri la întrebările și reproșurile lui, înecate de altfel apatic în coniac și cafea.

Dar neobișnuitul apăruse. Simțul suplimentar de gazetar al lui Arnod fusese la un moment dat zgâlțâit de ceva, nu distinsese imediat de ce anume, dar ceva se întâmpla acolo altfel decât în alte baruri. Curios, și acum își amintea perfect totul, fiecare gest al fiecărui om din jur, fiecare vorbă pe care o auzise. Numai numele celei cu care fusese acolo nu-l mai știa deși chipul ei îl vedea parcă aievea. Devenise atunci mai atent, intrase în alertă și dezlegase destul de repede misterul. În fundul sălii se afla o ușă, mascată pe jumătate de o draperie. Din când în când, câte un bărbat se apropia de acea ușă, se oprea în fața ei ca pentru a se șterge pe picioare și abia apoi apăsa clanța și intra. Toți la fel, niciunul nu trecea dincolo fără a se șterge pe picioare. Sau poate ușa nu se deschidea altfel… îi făcuse un semn Emmei și ea îi urmărise imediat direcția privirii. Ochii Emmei păreau bucuroși.

— Deci, asta era…

Ea confirmase înclinând ușor capul.

— Vrei să intru acolo?

— Îți va folosi, confirmase ea din nou.

— Riscuri?

— Și pentru ei și pentru tine. Sunt sigură însă că vei înțelege.

— Bine, haidem!

— Nu, eu nu vin, trebuie să mergi singur…

— Misiunea ta s-a terminat…

Exact.

Îl sărutase pe gură. Buze moi, groase, calde, dinți ascuțiți… („Nu era Emma, era Marta, sigur era Marta…") O condusese spre ieșire.

— Ce faci, rămâi?

— Rămân.

Se oprise și el în fața ușii, se prefăcuse că se șterge pe tălpi. Se auzise un declic și ghicise că un zăvor ascuns a fost tras, lăsându-l să treacă. Fusese probabil recunoscut, intrarea lui era așteptată.

Dincolo de ușă îl luase în primire un tânăr blond, cu părul scurt, cu ochii alb-verzui, inexpresivi, ca de pește muced, cu maxilarele strânse. Îl prinsese de un cot și îl condusese ferm, dar nu brutal, spre o altă ușă, la capătul coridorului. Intraseră într-o sală luminată doar pe jumătate, o sală de ședințe, cu treizeci-patruzeci de bărbați așezați pe bănci aliniate frumos, așteptând sosirea unui prezidiu pe a cărui masă acoperită cu catifea albastră erau deja pregătite sticle cu apă, pahare, creioane, carnețele. Tânărul blond, cu înfățișare de ucigaș profesionist, îl așezase pe Arnod pe o bancă, la marginea unui rând și ieșise din nou pe coridor, așteptând poate pe altcineva sau păzind intrarea.

Sala era mobilată auster, bărbații erau îmbrăcați sobru, toți erau gravi, discutau în surdină, în așteptarea vorbitorilor. Catifeaua albastră a mesei strălucea rece sub lumina neoanelor, accentuând gravitatea momentului.

La un moment dat, șoaptele încetaseră brusc și toți bărbații

se ridicaseră milităreşte în picioare. Arnod, tresărind, se ridicase şi el grăbit, sperând că nu i s-a observat întârzierea. Aşa îi văzuse pe cei care intraseră. Erau cinci bărbaţi, toţi cinci aveau câte o servietă de piele şi câte o banderolă albastră la mâneca stângă. Pe doi îi cunoştea, făceau parte din Consiliul Legislativ. Nu le ştia numele, îşi amintea doar că îi întâlnea săptămânal la dezbateri şi votări. Pe ceilalţi trei îi vedea pentru prima dată. Unul dintre ei, cel din mijloc, avea o bărbuţă dichisită cu grijă, naturală desigur, ochelari cu ramă neagră, pentru a sublinia că şi ochii îi are naturali, părul bogat dat pe spate, încoronându-i o frunte enormă. Părea un preot. Cei cinci se înclinaseră, apoi se aşezaseră şi îşi puseseră servietele pe masa cu catifea albastră. Un bărbat de la prezidiu, cel care părea mai tânăr, se ridicase pregătindu-se să vorbească. Prelungise îndelung tăcerea dinaintea primelor vorbe, deşi toată lumea era în aşteptare. Lui Arnod îi vuiau urechile. Gravitatea sălii i se părea complet ridicolă, personajul de la tribună era caraghios în teatralitatea lui, dar presimţea în acelaşi timp că a intrat într-o încurcătură complicată, poate chiar primejdioasă.

— Fraţilor, avem astăzi două prilejuri de bucurie. În primul rând, salutăm prezenţa la întrunirea noastră şi interpretăm asta ca un gest preliminar de adeziune la mişcarea Tinerilor, a colegilor Buchi, Teron, Arnod, Lars, Brown şi Yasuhara…

Arnod simţise imboldul de a se ridica în picioare pentru a cere explicaţii, fusese adus acolo fără să ştie ce-l aşteaptă şi, iată, era dintr-o dată şi fără consimţământul lui integrat într-o mişcare, mişcarea Tinerilor, parcă aşa spusese, hei, la dracu! de mişcări secrete îi arde lui?! Unde-i Emma să-i ceară socoteală? trebuia să-i spună ce-l aşteaptă…

— …eminentul doctor Golumbiewski, unul dintre strategii noştri de prim rang…

Vorbele celui de la tribună şi gândurile lui Arnod fuseseră întrerupte de aplauzele celor din sală. Personajul cu bărbuţă, ochelari şi frunte înaltă, personajul numit doctorul Golumbiewski se ridicase în picioare, se înclinase nobiliar, mulţumind pentru aplauze şi-şi desfăcuse tacticos, profesoral,

servieta, pregătindu-și expunerea.

— Eminentul doctor Golumbiewski ne va vorbi azi despre ultimele intenții și hotărâri ale *dușmanului* și ne va prezenta câteva direcții de contracarare a acestor intenții. Să-l ascultăm, să-l înțelegem și să acționăm în consecință. Stimate doctor, aveți cuvântul.

După primele vorbe ale doctorului Golumbiewski, Arnod devenise atent, interesat, se bucura chiar că se află acolo. Își amintea clar, chiar și acum, fiecare frază a doctorului, își repetase de mai multe ori acele fraze și se pătrunsese de adevărul lor, de justețea și oportunitatea hotărârilor luate.

— Fraților, din surse sigure știm că se va încerca din nou modificarea Legii 25-40. Știți bine cui folosește asta, cui i-ar folosi o Lege 40-60. Protezocraților care nu vor să-și mai părăsească scaunele și fabricanților de organe artificiale. Nu vreau să vă țin prelegeri pe teme pe care le stăpâniți foarte bine, subiectul a fost desigur dezbătut de mai multe ori și în celula dumneavoastră. Voi repeta totuși unele lucruri, pentru a fi totdeauna pregătiți cu argumente solide împotriva oricărei provocări, pentru a putea face față oricărei discuții. Pentru că discuții au apărut și vor mai apare încă foarte multe. Pe stradă, în școli, în Consiliul Legislativ, mai ales în Consiliul Legislativ. Din cauza asta este într-adevăr o mare bucurie să avem aici atât de mulți camarazi noi, tocmai din Consiliu.

Dar, să revin. Ridicarea de la 25 de kilograme la 40 de kilograme a limitei de la care un cetățean își pierde drepturile cetățenești ar da o lovitură teribilă tineretului viguros, oamenilor întregi, oamenilor preponderent naturali. În felul acesta, toți epuizații, toți ramoliții - iertați-mi cuvântul neacademic - agățați de posturi grase ca lipitorile de burta porcilor de baltă, ar putea rămâne în funcții până ce și-ar înlocui alte cincisprezece kilograme din corp cu plastic și metal. Mai mult, pe această cale numărul cetățenilor cu drept de vot s-ar dubla și toți nou-veniții, având peste 25 de kilograme artificiale, ar vota cu cei asemenea lor. Vă dați seama în ce cerc vicios și periculos intrăm. Cei care ar vota atunci, ar vota pentru cei care modifică legile în favoarea

îndepărtării plafoanelor greutății artificiale a celor care votează… Ridicol, nu? Un cerc vicios care învârtindu-se necontrolat ar muta plafoanele în serie, în fiecare săptămână…

La fel cu trecerea de la 40 la 60 de kilograme. Toți cetățenii cu peste 40 de kilograme artificiale sunt acum puși la dispoziția spitalelor, ca depozitari de organe. S-a demonstrat și se probează continuu că păstrarea unui organ în interiorul unui om în funcțiune este mult superioară conservării acelor organe, indiferent prin ce metodă. Acești oameni, mai mult de jumătate artificiali, acești oameni neoameni, mecanici, sunt păstrători ideali de organe și nimic altceva. Trebuie să recunoașteți, să recunoaștem acum, când suntem aproape în întregime naturali, dar și atunci când ne vom apropia de trecerea pragului *dincolo,* că un om în cea mai mare parte artificial nu merită nicio încredere, nu prezintă nicio garanție morală și funcțională, nu este fiabil și nici util altfel decât ca o sumă de organe disponibile. Niciun fel de rațiuni, nici etice, nici economice, nici culturale, nu justifică păstrarea în societate a unei persoane cu mai mult de 40 de kilograme artificiale. Atunci când voi trece de această limită, eu, de pildă, voi cere personal internarea într-o bancă de organe și voi fi bucuros să contribui cu o parte din mine la repararea corpului unui tânăr, al unui om natural.

Vorbitorul așteptase câteva secunde aplauze care nu veniseră, sorbise o înghițitură de apă și reluase.

— Dar, proclamând drept oameni activi pe cei cu mai puțin de 60 de kilograme artificiale, vă închipuiți ce beneficii vor urma pentru fabricanții de organe, de la producătorii de module, la proprietarii uzinelor de asamblare. Dintr-o dată, zeci de mii de foști cetățeni așteptând acum în băncile de organe să fie utili altora, consumând puțin, economic, calculat științific, ar fi repuși în circulație și astfel cererea de organe noi ar crește exploziv. Atunci și prețul, deja foarte mare, al organelor ar crește nemăsurat de mult. Numai pentru cei din băncile de organe, pentru separarea lor de agregatele de acolo și dotarea lor cu organe autonome, ar fi nevoie de zeci de mii de inimi, rinichi, ochi, plămâni, oase și câte și mai câte. Vă

imaginați profitul fabricanților și starea deplorabilă a societății noastre după o asemenea modificare a legii. Argumentele umanitariste pe care le vântură Bătrânii sunt ridicole, neștiințifice, neeconomice. Ați văzut vreun donator de organe internat care să fie nemulțumit? Nu, n-ați văzut și nici nu veți vedea. În primul rând, organele nu-i supără, fiind majoritatea artificiale, în al doilea rând, existența lor e asigurată, cu apă, aer, hrană necesară și suficientă bunei funcționări a corpului lor, au totul în cantități atent calculate și de cea mai bună calitate. În sfârșit, majoritatea sunt în stare de comă perpetuă, pentru ei viața nici nu mai există, creierele nefiind transplantabile nu interesează, deci nu sunt ținute în stare de veghe decât în rare cazuri, și, nefuncționând creierele, nu există durere, nici tristețe, nici speranță. Abia trezirea lor ar fi cu adevărat inumană, readucându-le chinurile și problemele zilnice. Gândiți-vă că sunt persoane cu mai mult de 40 de kilograme artificiale. Ce viață mai poate fi aceea? Ar mai dori cineva să trăiască în asemenea condiții? Eu sunt sigur că nu.

Tot ce v-am spus până acum știți la fel de bine și dumneavoastră, toată lumea gândește la fel, de aceea, în condiții normale, nici nu ar trebui să ne fie teamă că Legea 25-40 va fi schimbată. *În condiții normale, zic.* Dar dușmanii noștri, organizația Bătrânilor, pregătesc condiții anormale în care să se rediscute legea. Presupun că sunteți la curent cu unele evenimente. Acum opt luni abia paisprezece voturi au fost favorabile modificării. Acum, în Consiliul Legislativ sunt treizeci și doi de membri care au peste douăzeci de kilograme artificiale. (Rumoare în sală.) Este ușor de prevăzut cum vor vota aceștia dacă vor mai apuca să voteze înainte de a fi se încheia mandatul. Și numărul de organe artificiale în Consiliul Legislativ este în continuă creștere, o creștere nefirească, mult mai ridicată decât cea din orice perioadă anterioară și decât creșterea observată la oricare altă categorie de cetățeni, cu excepția soldaților din unitățile active. Cred că bănuiți care e cauza. Care e cauza cauzelor. La prima vedere e vorba de accidente rutiere, aviatice, tâlhării de duzină, explozii întâmplătoare, boli aparent curente, uneori atentate cu autori

necunoscuți și greu de aflat la nivelul actual de sofisticare a armelor. Dar cui folosesc toate aceste organe de curând transplantate? În spatele tuturor acestor accidente și atentate poale fi intuită ușor mâna dușmanilor noștri, mâna fabricanților de organe, mâna Bătrânilor. (Rumoare în sală.) Lupta a intrat pe un făgaș nou, fraților. Discuțiile nu mai sunt suficiente. Sunt obligatorii, dar nu și suficiente. Trebuie să ne apărăm, trebuie să trecem și noi la fapte. (Aprobări în sală.)

Vom merge deocamdată pe două căi. În primul rând, primenirea Consiliului Legislativ. Trebuie să obținem alegeri noi înainte de încheierea mandatului actualului Consiliu. Vom discredita câțiva membri, chiar dintre *ai noștri,* vom cere altora să se retragă, vom plăti câțiva să ceară și să voteze alegeri anticipate. Orice dezbatere în condițiile Legii 25-40 ne va da câștig de cauză. Trebuie deci să obținem alegeri anticipate.

Pe de altă parte, trebuie să ne ferim de atentatele dușmanilor. Fiți atenți cum umblați pe stradă, evitați să treceți pe lângă clădiri înalte, stați mai mult acasă, nu mergeți cumva la pescuit sau la vânătoare, nu circulați cu avionul, nu întârziați în locuri singuratice, nu ieșiți noaptea! Ar fi bine dacă v-ați angaja fiecare câte un apărător personal. Semnalizoarele de alarmă corporală nu sunt de niciun folos și nici orice alt aparat. Aveți nevoie de inteligența vie a unui om care să vă apere. Deja am instruit câteva sute de tineri dotați care să poată îndeplini o asemenea dificilă sarcină. Ajung pentru Consiliul Legislativ și pentru o mare parte din activiștii noștri. Adresați-vă conducerii celulei dumneavoastră și vi se va repartiza un apărător!

Ce să vă mai spun? Fiți vigilenți, fiți activi, fiți în fiecare moment în alertă! Până nu obținem alegeri noi, nu putem sta liniștiți. Și probabil nici atunci nu vom putea fi liniștiți cu totul. Peste o săptămână voi veni din nou la întrunirea dumneavoastră. Vă mulțumesc. La revedere.

*

Retrăind filmul primei întruniri la care participase, Arnod

retrăise și sentimentele de atunci. Era din nou decis să lupte pentru Legea 25-40, uitase că el însuși făcuse un pas spre „25” și fusese amenințat cu alți câțiva.

Participase între timp la mai multe întâlniri. Pe Emma (sau Marta, ea avea buzele groase și moi și dinții ascuțiți) n-o mai văzuse de atunci. Venea singur, intra în sală, asculta, lua uneori cuvântul, aderase complet la mișcare și era sigur că face bine, că aceea e singura cale dreaptă. Activase aproape un an pe acea baricadă, obișnuința i se transformase în convingere și convingerea în crez, era eficient și devotat, părea definitiv câștigat pentru cauză. Iar acum, două gloanțe, două gloanțe explozive, spiralate, moderne, despre care știa de unde vin, dar nu putea dovedi asta, care îl loviseră în ficat pentru a-i încărca trupul și conștiința cu un kilogram și jumătate de plastic și metal și cu îndoiala lașă a omului care face un pas către banca de organe, două gloanțe fuseseră de ajuns pentru a-i schimba complet tablele de valori cu care cântărea lumea, cu care își evalua gândurile și faptele, cu care își motiva voturile în Consiliul Legislativ. Acum nu mai era de acord cu doctorul Golumbiewski, nu i se mai părea deloc normal ca un om să-și piardă identitatea cetățenească pentru că trecea de 25 de kilograme organe artificiale și nici înălțător nu i se mai părea să vegetezi într-un spital, creier adormit în trup ciumpăvit, pentru a menține în stare de funcționare câteva organe pe care alți oameni, ajunși într-o clipă de cumpănă, le vor primi cu bucurie inconștientă, crezând că-și prelungesc viața, dar fără a sesiza pe de-a-ntregul că fac chiar atunci un pas spre a lua locul celui care le-a dăruit organul, care la rândul lui s-a apropiat astfel cu încă un pas de eliminarea completă și incinerare.

Ce era de făcut? Convingerile dinainte sau instinctele de acum trebuiau urmate? Să voteze modificarea legii, conștient fiind de dedesubturile financiare ale afacerii și amintindu-și de lipsa de fiabilitate a persoanelor cu prea multe organe, perturbate de orice fluctuație de câmp electromagnetic, degringolate complet de orice fulger mai apropiat? Sau să voteze menținerea legii, cu alternativa riscantă de a fi lovit din

nou, împuținat, trecut peste bariera celor 25 de kilograme? Trecerea de la 25-40 la 40-60 nu crea totuși un precedent periculos? Nu urma apoi 60-70, sau și mai departe, 80-100 sau cine știe cât, mai mult decât greutatea oricărui om? Nu era aceasta o simplă treaptă spre eliminarea oricăror praguri? Creiere artificiale nu se construiseră încă, nu erau competitive, cu cele naturale, ca volum și consum de energie, dar în materie de progres tehnologic nu e niciodată bine să fii prea sigur. Cum vor arăta, mai exact, cum se vor comporta oamenii sută la sută artificiali, montați organ cu organ pe schema unui om natural, purtându-i numele, identitatea personală și socială, dar amintind de omul originar numai la înfățișare și geografie interioară? 40-60 nu era deloc departe de 60-80. Și, în plus, există destui oameni care nu au nici măcar 60 de kilograme cu totul. Cu cât se gândea mai mult, cu atâta Arnod uita de situația lui personală și revenea la predicile doctorului Golumbiewski, la lozincile pe care le apărase înainte de atentat. De fiecare dată revedea însă camera de spital și neclintirea i se zdruncina, nu mai știa ce e bine și ce e rău, nu mai era sigur că poate să-și prezică votul pe care peste câteva zile avea să și-l exprime.

I se părea nesfârșite acele câteva zile, nesfârșite orele pe carele mai avea de petrecut în spital. „Fie ce-o fi, numai să treacă odată zilele astea. O să votez cum mi-o veni atunci la îndemână, puțin îmi pasă de urmări. Oricum o dau, tot rău iese…”

*

A doua zi Arnod a fost externat, era vindecat, așa spunea medicul, era vindecat *din toate punctele de vedere*. Arnod îl înjură în gând, brutal și suculent, „cu avertismentele lui cu tot” și se grăbi să ajungă acasă, își încuie garsoniera și trase jaluzelele, decis să doarmă două zile neîntrerupt, până la vot, până ce va fi prea târziu pentru a se mai frământa sau pentru a lua hotărâri.

La numai o oră după ce se așezase în pat auzi pe cineva

sunând la intrare. Insistent, dar nu nerăbdător.

Deschise împleticindu-se, fără vlagă, extenuat de operație, de convalescență, de gânduri și nervi. Se frecă la ochi și de oboseală și de surprindere. În prag stătea zâmbind un tânăr blond, cu ochii alb-verzui, ca de pește muced, cu părul scurt și maxilarele pătrate. Buzele îi erau întinse de un zâmbet șters și se albiseră de parcă erau apăsate pe un geam. Duse încet mâna sub haină și, în cele două secunde nesfârșite cât dură gestul scoaterii armei, Arnod înțelese totul, printr-o străluminare de gânduri, la fel ca atunci, pe bancă, între un glonț și celălalt. „Tinerii nu au încredere, știu că m-am «îngreunat» și că am fost prelucrat psihic în spital, nu au încredere în mine și nu vor să riște, până la vot mai sunt două zile, în două zile nu pot fi refăcut suficient de bine pentru a fi apt de vot, ba poate nu voi mai fi apt de vot niciodată, s-ar putea să trec acum peste douăzeci și cinci, asta e, pistolul ăsta îmi va fărâmița oasele picioarelor, ambele picioare îmi vor fi fărâmițate și apoi refăcute, destule kilograme pentru a nu mai putea vota niciodată schimbarea legii care tocmai îmi interzice să votez. Tinerii au trecut la acțiune, folosesc mijloacele Bătrânilor în favoarea lor, chiar Bătrânii îi ajută la împrospătarea Consiliului Legislativ, ah! uu! nici nu doare la urma-urmei prea tare, doare mai mult închipuirea, au început bip-bip-urile semnalizorului, în câteva minute elicopterul va fi aici, blondul a plecat, ah! Doare totuși, zâmbea tot timpul, oare buzele îi erau naturale? auu! sângele, sângele curge, la ce spital… Ah! la ce spital mă vor… duce?… aah!… de-ar veni odată…”

*

L-au dus la un spital controlat de Tineri. I-au refăcut complet picioarele. În cădere își fracturase o mână și a trebuit să-i introducă o tijă destul de lungă. În spital au descoperit că avea mai multe carii și i-au înlocuit și dinți respectivi. Din neglijența stomatologului a înghițit câteva boabe de mercur și, pentru a preîntâmpina căderea părului, pielea de pe cap, de pe barbă și de pe alte câteva zone piloase i-a fost înlocuită cu piele

artificială, ornamentată cu părul adecvat, bineînțeles, tot artificial, împreună cu inima, ficatul și cele câteva coaste de plastic pe care le avea mai de mult în el, a ajuns astfel la patruzeci de kilograme și douăzeci și ceva de grame și a fost, desigur, internat în banca de organe. Încă din prima săptămână i-au luat ficatul, era doar *Kruger et co,* ultimul tip. A fost legat la ficatul de serviciu al băncii și astfel lumea accesibilă lui s-a redus la cei câțiva metri pătrați în perimetrul cărora îi permiteau să se miște tuburile care-l țineau în viață. Nu avea dureri, de aceea era lăsat - deocamdată - lucid. Îi aduceau uneori și ziare. Le citea cu voce tare, pentru toți „colegii" lucizi ai rezervei („Rezerva inimi disponibile"). Putea astfel urmări evoluția luptei dintre partizanii celor două legi. Deși textele nu erau explicite, ochiul lui format reușea să citească printre rânduri, printre litere. Balanța se înclina imperceptibil în favoarea Bătrânilor. Natalitatea fiind extrem de scăzută, în mod fatal cantitatea de plasticit, argint, siliciu și alte materiale înglobate în oameni creștea, influențând și presa, influențând și Consiliul Legislativ. Într-o bună zi, la aproape un an de la internarea în banca de organe, află că doctorul Golumbiewski a suferit un accident de elicopter care i-a zdrobit capul. Arnod avea încă sclipiri de raționament corect și atunci îi reuși unul dintre cele mai lungi. „Aha, își zise el, înseamnă că au pus la punct și creierul individual. Primul beneficiar oficial va fi doctorul Golumbiewski. De acum nu se va mai discuta despre necesitatea unei legi 40-60, ci despre o lege «cu sau fără creier». Presupun că persoanele cu creierul artificial nu vor căpăta niciun drept și, ca o compensație, tinerii vor consimți modificarea limitelor 25-40. Asta înseamnă că… păi sigur… voi pleca de aici!…"

— Fraților, înțelegeți, fraților? în câteva zile vom fi reintegrați, se va modifica legea, sigur se va modifica, vom pleca, vă asigur eu că vom pleca…

*

Arnod a fost singurul om cât de cât întreg din rezervă care

n-a plecat nicăieri. Toți ceilalți au ieșit, reîntregiți, nu chiar în câteva zile, ci peste câteva săptămâni, atât a durat până la votarea legii și procurarea de organe pentru completarea celor care le lipseau.

Aprinzându-se singur din propriile-i vorbe, Arnod s-a repezit jubilând, fluturând ziarul ca pe o victorie personală, spre tovarășii lui de rezervă, uitând limitele în care îi era permis să se miște. Unul din tuburile care-l legau de conductele ficatului de serviciu s-a întins, s-a rupt și un lichid gălbui a început să se scurgă pe podea. Cei internați în băncile de organe nu aveau semnalizoare de alarmă corporală, fiind în spital nu aveau nevoie să ceară intervenții urgente. Căderea lui Arnod n-a alarmat astfel decât câteva monitoare de supraveghere la care nu se uita în acele momente nimeni. Toți medicii și toate infirmierele se găseau în sala de festivități, urmăreau la holoscop desfășurarea transplantării creierului doctorului Golumbiewski, operația se desfășura parcă în fața lor, în mijlocul sălii, era prima care se făcea public, toate spitalele erau din acel moment autorizate să repete asemenea operații și toți medicii trebuiau deci instruiți în consecință. Arnod se stinse „Rezerva inimi disponibile" și pe cel de exaltare profesională din sala de festivități. Toți medicii, toate infirmierele, aveau senzația clară că participă la un eveniment deosebit, la momentul care deschide o eră nouă medicală și socială, la ruperea unor bariere, una din ultimele în calea progresului deplin, le venea să se îmbrățișeze, se îmbrățișau chiar rapid, cu chipul radiind de mândrie că trăiesc o asemenea clipă, atenți totuși să nu piardă niciun amănunt din operația prezentată atât de fidel, de apropiat, la holoscop.

Considerat sinucigaș, Arnod a fost evocat foarte nefavorabil într-un scurt necrolog apărut peste câteva săptămâni în ziarul la care lucrase și la care se afirmase cu atâta strălucire altădată. Articolul era semnat de un oarecare dr. Golub și se încheia cu următoarele rânduri: „Acum, când nevoia de organe a crescut exploziv, acum, când așteptăm ca în puține zile atâția oameni, imobilizați fără motive în băncile de organe, să fie reintegrați societății care îi așteaptă și vieții care îi merită, acum, tocmai

acum, acest Arnod își permite să se sinucidă, făcând inutilizabile și nerecuperabile o inimă de cea mai bună calitate și două picioare aproape noi. Gestul lui condamnabil este și complet nejustificat deoarece știm că și înainte de a ajunge la banca de organe el era în favoarea modificării Legii 25-40, iar acum Legea 40-60 îl scotea de acolo, redându-l vieții active. Probabil cauzele trebuie căutate în funcționarea defectuoasă a creierului lui. Lucrul acesta ni se pare evident și trebuie să ne dea de gândit. Niciun om cu creier artificial nu ar fi putut avea o asemenea comportare sinucigașă. Păcat că Arnod n-a mai apucat că fie operat. Firma *Kruger et co* ar fi putut să-l ferească de rușinea cu care s-a stins, furnizându-i un creier nou… Păcat…”

MIHAIL GRĂMESCU

Singurele date biografice pe care, din surse disparate și aproximative, le-am putut obține cu privire la Mihail Grămescu sunt acelea referitoare la anul nașterii (1951), la domiciliu (București), la ocupație (muncitor) și la mediul literar în care s-a format și s-a afirmat (cenaclurile sf bucureștene). „Medalionul" pe care i-l consacră în 1985 Almanahul Anticipația *nu oferă nimic în acest sens, iar chestionarul istorico-literar trimis în vederea antologiei de față a rămas fără răspuns din partea autorului. Ar mai fi de menționat numeroasele premii sf pe care Mihail Grămescu le-a obținut pe parcursul deceniului care se încheie.*

Apărut în 1981 în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros din București, volumul cu care a debutat Mihail Grămescu (și care rămâne singurul său volum până în momentul de față). Aporisticon (*subintitulat* Glosar de civilizații imaginare), *se înscrie ca un reper însemnat în evoluția sf-ului românesc din ultimele decenii, și nu doar pentru că a fost primul volum publicat de unul dintre tinerii din „noul val", dar și - în primul rând - prin valoarea sa intrinsecă. Apariția între coperte de carte a primului reprezentant al „noului val" a fost salutată cu căldură atât de „generația vârstnică", prin vocea lui Adrian Rogoz (în* Viața Românească), *cât și de „generația de mijloc", prin Voicu Bugariu (în* Luceafărul) *și Gheorghe Săsărman (în* Contemporanul). *Acesta din urmă, de exemplu, remarcând „incandescența trăirii intense a unor fapte imaginare", „atmosfera magică și învăluitoare", „scriitura foarte personală" a textelor din* Aporisticon, *„sugestivitatea cu care impun câte o parabolă" etc…conchide: „Vădind un veritabil cult pentru filosofia antică și pentru mitologie, ca și pentru universul borgesian, cartea*

este străbătută de obsesia câtorva mari teme - paradoxul logic, călătoria inițiatică, anamorfoza spațio-temporală, labirintul, echivalențele dintre animat și inanimat, dintre rațional și non-rațional ș.a.m.d.".

La rândul lui, Voicu Bugariu își sintetizează impresia de lectură și, implicit, caracterizează scrisul lui Mihail Grămescu, într-o metaforă critică ea însăși antologică: „Cu dezinvoltură de artist naiv, Mihail Grămescu face abstracție de codurile cunoscute ale genului; prozele sale, născute parcă sub imperiul unei prea ridicate presiuni a inspirației, țâșnesc precum jeturile de aburi scoase de o locomotivă «Pacific» aflată în staționare".

În anii care au trecut de la apariția primului său volum, Mihail Grămescu a mai publicat prin reviste, almanahuri, culegeri colective etc. Un număr considerabil de „proze scurte" sf, suficiente pentru a acoperi spațiul unui eventual al doilea volum. Dintre acestea, cea mai cunoscută, inclusiv peste hotare, în, traducere franceză, este fără îndoială Cântecul Libelungilor *(apărută mai întâi în 1984, în* Almanah Anticipația 1985, *reluată apoi în culegerea* O planetă numită Anticipație, *Editura Junimea, Iași, 1985). Avem de-a face, aici, cu un foarte complex nex motivic, în care putem recunoaște, inextricabil întrețesute, și „lumea pe dos", și „războiul lumilor", și „căutarea absolutului", și condiția „mutanților"; aceștia din urmă, mutanții („libelungii"), trebuie să se sacrifice non-violent în fața violenței bestiale a oamenilor „normali", pentru a conserva, într-o carcasă somatică ne-umană, tocmai idealul uman suprem, „absolutul", oportun lăsat însă de scriitor într-o ambiguă indeterminare poetică.*

Am preferat, totuși, pentru economia de mijloace, superioară, două. Povestiri mai scurte din volumul amintit, Aporisticon. *În prima dintre ele,* Fenotipul de ceață și picăturile de nimic, *„incandescența trăirii intense a unor fapte imaginare" se exprimă, cum am văzut că spunea Gheorghe Săsărman, printr-o „scriitură foarte personală", rezultată aici din asumarea în plan stilistic, de la primul la ultimul cuvânt, a unei „stări deosebite de surescitare nervoasă" sub imperiul căreia personajul-narator se află și își debitează pe nerăsuflate monologul narativ.*

Performanța stilistică nu mai este la același nivel în Merele

negre, *în schimb aici trece în prim plan performanța semantică, „mesajul", asupra căruia oricine se ta putea edifica pe cont propriu, parcurgând cele nici trei pagini ale povestirii (și neuitând, bineînțeles, anul în care ea a apărut, în care n-a ezitat să apară: 1981; redactor de carte: Constantina Paligora). Și, nu mai puțin, performanța compozițională. Proporțiile reduse, de* short story, *fac aici posibilă și necesară o adecvată soluție de ordin compozițional - elipsa - ale cărei virtuți răscumpără lungimile și prolixitățile din alte piese ale volumului. „Punând punct" textului înainte ca virtualitățile prolifice congenitale ale „lumii pe dos", sub raportul invenției de detaliu ca și sub raportul arborescenței de semnificații, să ajungă a se transforma din calitate în defect, se creează, în primul moment, impresia de a se fi terminat prematur, în momentul când abia ar fi urmat să se înceapă; nu este așa, pentru că, deși lipsită propriu-zis de o relevabilă diferență de potențial epic între punctul inițial și cel final, dar asigurându-și totuși, prin înseși datele intrinseci ale „ideii sf" adoptate, un minimal suport tensional, o astfel de* short story *(și nu e singura, mai există și altele) nu lasă deloc impresia de stagnare epică; dimpotrivă, ea rămâne, în genul ei, o realizare fără cusur, rămâne în memorie ca o „lume pe dos" stopată în germene, ca o latentă anti-utopie „neagră" (de!) de posibile proporții mai largi, comprimate însă, ori reprimate,* în nuce. *Suspendarea subită a escaladei extrapolării de tip sf în chiar momentul atingerii punctului culminant poate genera, așadar, efecte literare valabile, chiar dacă astfel, prin această eschivă compozițională, conflictul este blocat înainte de a se declanșa, „lumea pe dos" autodizolvându-se înainte de a intra în amestec exploziv cu un eventual „război al lumilor".*

FENOTIPUL DE CEAȚĂ ȘI PICĂTURILE DE NIMIC

O mai țineți minte pe Ani? Cum „care Ani?" Ani, prietena noastră! Cum ați putut s-o uitați pe Ani? Cum puteți fi așa de indiferenți față de o ființă alături de care ați trăit, de o ființă pe care ați cunoscut-o și căreia, deși acum vă străduiți să faceți pe neștiutorii, ca să nu vă tragă soțiile de mânecă, ei bine, cu toate astea, pe vremuri i-ați făcut declarații înfocate de dragoste, și nu numai că i-ați făcut declarații, dar, dacă ea ar fi schițat cel mai mic gest de încurajare, nu v-ați fi dat deloc în lături să îngenunchiați la picioarele ei, să vă tăvăliți cu ea, ori individual, ori în grup, asta v-ar fi fost, desigur, indiferent, să-i sărutați mâinile, sau genunchii, sau orice altceva, numai să-i puteți atinge, pipăi, mângâia carnea aceea fragedă și proaspătă care își juca mușchii nervoși sub pielea de o finețe mai gingașă decât simțul vostru era dispus să-i acorde. Acum faceți pe neștiutorii, ca și cum nimic din toate astea nu v-ar spune nimic, proțăpiți ca bâtele lângă matroanele voastre care vă învăluie din când în când cu ochiade severe și posesive, și atunci vă îndreptați cravata cu un gest de o siguranță zdrobitoare, abordați măștile distinse și pretențioase și nu vă mai amintiți nimic, nici de Ani, nici de toate poveștile astea stupide, pur și simplu stupide, și mă întrebați jenați dacă nu cumva eu sunt cel care v-am confundat cu altcineva care poate seamănă cu dumneavoastră, încât să se poată presupune că această asemănare aparentă este numai o iluzie a mea, fiindcă trebuie să accept, nu? că mă aflu într-o stare deosebită de surescitare nervoasă, și nu puteți să vă explicați ce mi-a cășunat așa, dintr-o dată, pe dumneavoastră și tocmai pe

dumneavoastră, ci mai du-te, omule, în durerea ta, că avem treburi importante, suntem oameni serioși, ce Dumnezeu, nu poți să-ți dai seama că e o confuzie?

Nu, domnilor, dumneavoastră sunteți, nu vă confund cu nimeni, și știți și dumneavoastră foarte bine că nici nu poate fi vorba de așa ceva, de altfel mă cunoașteți și dumneavoastră tot atât de bine, chiar dacă la început nu m-ați recunoscut, sau ați fi vrut să nu mă recunoașteți și să răsuflați ușurați dacă și cu aș fi trecut pe lângă dumneavoastră fără să vă văd. Mă cunoașteți, și știți precis și la care Ani mă refer, și, fie vorba între noi, nici n-ați cunoscut mai multe Ani la viața voastră, sau, în fine, nu atâtea încât să poată fi vorba de vreo confuzie. Una singură a fost cea pentru care, acum un număr *n* de ani, ați fi fost în stare, oricare dintre dumneavoastră, ați fi fost dispuși să renunțați și la familii, și la nume, și la viitor, și la trecut, ați fi putut să treceți orice cu vederea și să vă duceți oriunde după ea. V-ar fi putut pune cu ușurință pe atunci oricăruia dintre voi pirostriile pe cap, numai că se pare că ea nu voia asta, nu v-a cerut niciodată asta, și, oricât de mândră este matroana dumneavoastră de demna, de distinsa și onorifica dumneavoastră ființă, Ani de care vă spun nu a fost niciodată mulțumită de voi sau încântată, chiar dacă v-ați fi dat și tumba de jur-împrejurul ei sau ați fi aruncat cu milioanele. Și oricât de zgârciți vă dovediți astăzi, pe atunci niciun sacrificiu nu vi s-ar fi părut prea mare ca s-o cuceriți într-un fel sau altul.

Poate că vă puneați și dumneavoastră pe atunci întrebarea de unde avea o fată, singură într-un oraș străin, banii pe care îi avea și pe care nu punea niciodată niciun preț, cu acea noblețe de care numai ea era capabilă. Felul în care știa să plătească orgiile la care ați fost și dumneavoastră invitați uneori vă umilea și vă dădea complexe, atunci când voi, invitând-o la vreun local de lux, ea aduna la masa voastră toți derbedeii care o cunoșteau sau măcar auziseră de ea, cu o mărinimie ce vă dădea fiori la pungă. O, nu se putea spune despre Ani că ar fi fost meschină, și, de altfel, era atât de aeriană și de volatilă încât vă scăpa printre degete. Bineînțeles, între voi, când ea nu

era acolo să vă râdă în nas, vă lăudați cu duritatea voastră, și care mai de care o ponegreați în ochii celorlalți, lăudându-vă cu gesturile voastre și pretinzând că ați avut-o și că, de altfel, nici nu vă preocupă asemenea ființe decât sub forma unei trecătoare aventuri, dar toți știați că minți și că aceste măști erau doar defulări ale ciudei și disperării că, într-adevăr, ea era o ființă pură, cu adevărat intangibilă, cu care niciunul dintre voi nu se putea lăuda cu nimic. Dar cu absolut nimic!

„Cheltuie banii cum numai o ființă care nu știe cum se câștigă un ban poate să o facă" era sloganul vostru care încerca să explice în ochii celorlalți, și mai ales ai voștri, meschinăriile de care erați otrăviți în apropierea ei. „Se vede că nu a muncit niciodată: numai o desfrânată poate să-și permită risipa asta! Dar lasă că o să dea și ea de fundul sacului, că nu există sac fără fund! Atunci s-o vezi cum o să vină în genunchi la noi!" Dar ea nu venea să cerșească nimănui nimic, și acest lucru întrecea puterea voastră de înțelegere.

Vă mai aduceți aminte cum dansa Ani? Mai țineți minte cum putea să danseze? Doamne Dumnezeule! Când începea să danseze se goleau ringurile și lumea se trăgea pe margini să se uite la ea. Femeile erau invidioase și geloase, iar bărbaților le sticleau ochii. Și niciunul dintre voi, dar absolut niciunul, nu putea dansa alături de ea fără a se simți handicapat. Avea într-însa atâta forță, atât temperament și frumusețe că puteai sta să te uiți zile întregi la ea dansând, fără să mai ai nevoie de nimic altceva, și ea, la rândul ei, era în stare să danseze, fără să obosească și fără să pară că depune un efort fizic, zile și zile în șir, fără să se repete sau să folosească șabloane.

Dar cred că mai țineți minte că Ani, ce părea un resort neobosit, o ființă ce nu părea să aibă nevoie de somn sau de hrană și pe care nimeni nu se putea lăuda că ar fi surprins-o vreodată ca având nevoi organice, așa cum au ceilalți oameni, mai țineți minte? Cădea uneori într-un soi de apatie, într-o stare de oboseală tulbure din care nimic nu o putea scoate. Era o stare copleșitoare, și, atunci când o cuprindea, oricine i s-ar fi aflat alături nu putea face nimic pentru ea, și această conștiință a neputinței noastre era zdrobitoare. Nu o dată cei care o

cunoșteam mai bine, cei care i-am fost mai apropiați, ne-am trezit cu obsesia de a ne curma zilele, și când ne gândeam mai bine la mobilul care a stârnit în sufletul nostru o asemenea furtună, ne dădeam seama că totul nu pornea decât de la faptul că Ani era tristă.

Și, apoi, cred că vă mai amintiți, se stârnise, cam tot pe atunci, moda cu niște jucării care invadaseră piața (unii dintre voi poate că mai au și acum pe acasă câte un astfel de mărunt obiect). Erau niște globulețe mici de cristal, pline cu un fel de ceață fumurie, niște jucării americane sau nemțești, nu mai țin minte exact, un soi de picături ca niște perle, care se vindeau la toate magazinele. Pe atunci erau o puzderie de prostii din astea peste tot. Mici picături de nimic, fiindcă în prospect scria că sunt concepute dintr-o mică încărcătură de neant care poate imortaliza ectotipul cuiva, nu conta al cui. Era genul de invenții făcute de cei care se umpleau de milioane din tot felul de fleacuri, și toată lumea se îmbulzea care mai de care să le ia, mai ales că erau niște jucărioare ce funcționau cu nimic. Da, așa scria în prospect: „Minunea secolului nostru, perpetuum mobile; o jucărie excelentă care funcționează cu nimic! Energia vidului!"

Erau mici mecanisme asemănătoare unor aparte de fotografiat, care furau imaginea VIE a persoanei către care erau îndreptate: mici fleacuri ce înmagazinau în perla lor de nimic ectotipuri care puteau fi privite apoi oricând: captive în biluțele unor jucării. Oricine putea lua mostre ale oricăror persoane și să le poarte apoi cu el oriunde prin lume, și ectotipul cel mititel făcea în interiorul picăturii lui de vid ceea ce făcuse în realitate arhetipul atunci când fusese surprins și imortalizat. Și toate astea fără niciun consum de energie, așa cum de altfel garanta și fabricantul, fiindcă micul glob era conceput dintr-o sferă perfectă de vid ai cărei pereți de oglinzi unidirecționale lăsau să treacă fluxul energetic doar înspre interior, focalizându-l în centrul de nimic al bilei și nemaipermițându-i să iasă de acolo, așa încât în mica sferă de nimic ectotipul de ceață, odată înlănțuit, rămânea acolo în vecii vecilor, materializat în focarul concav și omogen al pereților

picăturii. Captiv în lumea lui de vid.

Cu toții ne-am îngrămădit atunci cu sferele noastre de câțiva bani și am furat din Ani, pe care am fi dorit-o toți a fiecăruia și care nu era o nimănui. Oricine își putea permite această ieftină fericire. Și Ani dansa sau zâmbea sau se plimba în aproape toate buzunarele noastre. Și, după aceea, noaptea când aveam insomnii, sau în momentele de plictiseală, sau într-un peisaj romantic, atunci când ne plimbam cu barca, de exemplu, și ni se făcea dor de forma aceea feminină, scoteam nostalgici din buzunare micuțele picături de nimic și ne delectam urmărind ectotipul clar și fidel al celei mai femei dintre toate femeile, care ne zâmbea de acolo, care dansa, care ni se dezvăluia parcă numai nouă în nevinovatele jucării care, așa cum fabricantul ne garantase, funcționau cu nimic.

Dar cum ați putut crede dumneavoastră că poate exista ceva pe lumea asta care să funcționeze efectiv cu nimic? Cum ați putut fi atât de naivi și de inocenți încât să nu vă imaginați că furați totuși pe cineva când vă însușiți cu un preț de nimic o ființă umană cu tot ce are ea al ei? Nu v-a mustrat niciodată conștiința? Nu ați avut niciodată remușcări?

Ei bine, Ani, cu timpul, cădea tot mai des în stările de depresiune pe care vi le amintiți și dumneavoastră foarte bine. Era din ce în ce mai obosită și, în timp ce oricare dintre noi suporta îmbătrânirea biologică a unei singure persoane, ea se uza cu o viteză incredibilă, uluitoare. Cred că circulau pe atunci deja câteva sute dacă nu chiar mii de picături de nimic purtând în ele ectotipul imortalizat al prietenei noastre Ani.

Atunci când dumneavoastră plecați care încotro, vă căsătoreați și vă bucurați de primele fericiri conjugale, prietena noastră Ani începuse să-și poarte stigmatele primelor riduri; atunci când dumneavoastră vă făceați primele planuri mari de viitor și vă vedeați cu ochii primele vise realizate, pielea cea fină, vă mai amintiți de ea? Pielea ei suavă începuse deja să poarte patina sculpturilor antichității. Și în tot acel timp, de câteva ori pe zi, pe minut, poate chiar pe secundă, undeva pe lume, mâini mal fine, mâini mai delicate, mâinii mai grosolane, mâini de toate felurile deschideau cutiuțe cu

picături de neant în care își țineau suvenirurile de două parale și o scoteau de acolo să se uite la ea, să o prefire cu gânduri mai mult sau mai puțin tandre, cu intenții mai mult sau mai puțin abjecte, o răsfirau printre degete pe dinaintea ochilor lacomi…

Am asistat cu toții la declinul ei în sunetul declicurilor casetelor cu picături de neant, și niciunul dintre noi nu a înțeles că aceste inocente jucării infernale funcționau cu energia și cu materia prietenei noastre Ani, pe care o iubisem sau încă o mai iubeam cu toții, și tocmai această iubire era criminală, degradantă, distrugătoare.

Zilele trecute, înainte de a pleca într-o călătorie, zilele trecute, uitasem de mult timp de Ani, am dat de cutiuță într-un sertar ascuns al biroului, unde o pusesem cândva să nu o găsească soția, și am luat-o cu mine fără să știu precis de ce, dar, când am deschis-o, în tren, și am văzut că ectotipul nu mai este la locul lui, am înțeles dintr-o dată că EA nu mai era. Ani cea adevărată, cea care alimentase cu sufletul și trupul ei câteva mii sau milioane de picături de neant menite să ne furnizeze câte o clipă de fericire fiecăruia dintre noi, abia atunci am înțeles că știuse tot timpul care este adevărul, dar că se sacrificase cu acea generozitate ce o caracteriza, cu acel fel de a fi ce ne-a complexat întotdeauna.

Ei bine, cum puteți atunci, domnilor, să Pretindeți fără niciun fel de rușine că nu știți despre care Ani e vorba? Și cum mai puteți să stați atât de serioși la brațul matroanelor voastre? Și nu vă dați cu capul de pereți, sau cu fundul de pământ, sau altceva de genul ăsta? Nu înțelegeți? Ani a murit! Filfizoni penibili, donjuani avari, parodii umane, Ani, singurul om dintre noi, a murit. Ce sens mai poate avea tot bâlciul vostru? Pentru cine vă mai străduiți să fiți impresionanți, convingători, distinși, grandioși? Ce importanță mai poate avea acum impresia pe care o veți lăsa celorlalți, când, slavă Domnului, știm foarte bine cu toții ce se ascunde sub măștile voastre impozante? Ani a murit! Puteți face orice: puteți să vă strângeți de gât pe străzi unii pe alții, puteți să vă băgați degetele în nas, în ochi, în urechi! Nu mai are nicio

importanță! Ani nu mai este printre noi!

MERELE NEGRE

La început toată lumea fusese încântată. Toți nu voiam să cumpărăm decât mere negre. Au existat și niște demonstrații și proteste că sunt prea puține și numai unii dintre noi puteau să-și permită să cumpere. Existau oameni care nu văzuseră niciun măr negru în viața lor… Așa a început ceea ce numim astăzi „moda neagră". Dar să nu credeți cumva că nu au existat și oameni pe care acest curent să-i sperie. Au existat și dintre cei care să: vadă în asta o dramă, o primejdie, un viciu. Unii esteți au vorbit despre lipsa de gust a negrului, unii despre lipsa de imaginație a epocii care reduce totul la această culoare, despre uniformitate și monotonie. Dar oamenilor puțin le-a păsat de toate astea. Toți voiau cât mai multe mere negre, cât mai mulți hibrizi negri, cât mai multe minuni biologice.

Faptul că ici și colo câte un savant scrupulos începea să facă supoziții pesimiste, despre unde vor duce în viitor merele negre, nu poate și nici nu a putut fi niciodată o stavilă, o piedică în calea avântului.

Merele negre au apărut timid. Nimeni nu știe precis cum. S-au lansat mai multe ipoteze susținute în mod egal. Cele mai importante din punct de vedere logic, dacă dăm la o parte povești de genul „fructe aduse din alte galaxii" sau „teoria alunecării spectrului spre negru ca o dovadă a accelerării sau încetinirii vitezei de spin sau chiar general universală în urma dilatării sau comprimării universului", cele mai importante ipoteze, deci, erau cele ale optimiștilor științofili care afirmau că e vorba de un hibrid obținut pe cale de laborator prin selectări consecutive artificiale care au dus la asemenea plante feerice ce sfidează lumea vie prin inutilitatea culorii adoptate;

cealaltă teorie serioasă despre apariția merelor negre aparținea unor savanți pesimiști, care afirmau că în urma influenței îndelungate și constante a omului asupra naturii, și în urma controlului permanent și a înmulțirii divizate și stimulate, ființele vii pierd treptat calitățile și criteriile de selecție, ducând la aberații de natura merelor negre, care ar fi niște monstruleți bastarzi ai speciei.

Adevărul este că nimeni nu știa nimic cert și că, oricum, merele negre comparate eu niște simpatici cartofiori orbi, dar nu subpământeni ci aerieni, născuți și crescuți în soare, merele negre erau, cum vă spuneam, tot mai rentabile, tot mai cerute și preferate de toată lumea.

Frumoasa epocă a începuturilor! Cât de frumoase sunt începuturile! S-a ajuns la exagerările oricărei tinereți. „Nu vrem culori", sau „cea mai pură culoare a culorilor", sau „puneți pe o foaie de hârtie toate culorile și amestecați-le: ce culoare veți obține? NEGRU!" Erau sloganurile cu care defilam. Ne impuneam treptat prin număr.

Ne-am impus cu greu. Existau la început legi restrictive. Nu era voie să cultivi mere negre. Nu era voie să le comercializezi apoi. Dar, treptat, au apărut tot mai multe specii. Chiar și cei care voiau să prezerve vechile culori de sorcovă ale planetei s-au văzut în situația în care nu aveau cum să evite evenimentul. Câinii negri, pisicile negre, garoafele negre, trandafirii și apoi crinii negri, chiar și steagurile negre pe care tot mai multe state le arborau erau implacabile. Fiindcă, din toate metisările, negrul, fiind dominant, transmitea urmașilor principala informație. Și odată apărută într-o familie, într-o specie, pe un continent sau altul, nu era decât o problemă de timp răspândirea și generalizarea ei. Această calitate, odată câștigată, nu se mai pierde, calea este ireversibilă. Cu toate străduințele conservatorilor, nu s-a reușit să se reducă nicio plantă, niciun animal înnegrit la altă culoare. Era argumentul nostru fundamental, de altfel.

Asta este. De fapt, a fost o luptă crâncenă. Privită prin prisma de azi a lumii, de dincoace de victorie, ați putea crede că totul a fost normal și ușor. Dar nu a fost așa. A fost nevoie

de compromisuri, de lupte, de trădări și de foarte, foarte multă suferință ca să se ajungă aici.

Dar acum, aici, după victoria totală, deși am fost un militant activ, stau și îmi aduc aminte, și mă apucă un fel de nostalgie după imaginile acelea pestrițe, de bâlci, de altădată. Grădinile acelea multicolore își aveau parcă farmecul lor. Asta este probabil bătrânețea, copii. Parcă îmi e dor să văd iar câmpurile verzi, casele de cărămidă roșie, florile albastre, galbene, roșii și albe, acele lucruri, fiii mei, pe care voi nu le veți mai vedea niciodată. Și, în urma unei vieți de luptă pentru exact asta, îmi pare rău. Pentru că erau tare frumoase.

Zicând acestea, bătrânul se ridică și spune cu glas tremurat copiilor să se culce, trage perdeaua și cerul întunecat punctat de stele nu se mai zărește prin fereastră. Este iarnă, și frigul sticlos trezește în corp amintiri și dorințe atavice și bestiale -, să dai foc la ceva! „Combustibili" se numeau lucrurile destinate focului.

— Crezi că au existat vreodată asemenea chestii? întreabă cel mic.

— Nu știu. Cred că e doar o poveste. Bunicul ne-a spus o poveste să adormim. Și, oricum, ia încearcă să-ți închipui ce prostie ar fi un câmp pestriț. Ca să-ți faci o idee, gândește-te numai la ce simți când îți scoți ochelarii de protecție și te uiți în soare. Cum crezi că ar putea fi frumos așa ceva?

Copiii adorm repede. Nu li se mai aud decât respirațiile regulate. Și, din cealaltă cameră, a adulților, pașii furișați ai bunicului, care se plimbă printre paturile suprapuse, și tusea seacă a tatălui.

CONSTANTIN COZMIUC

Născut la 20 ianuarie 1952 la Timișoara, în 1977 Constantin Cozmiuc a absolvit în orașul natal Facultatea de Inginerie Chimică, a lucrat apoi trei ani ca inginer chimist la Făgăraș, iar din 1980 este cercetător științific la Centrul de Chimie din Timișoara. A debutat în 1983, în paginile fanzinului Paradox, *editat de cenaclul timișorean „H.G. Wells". În* Paradox, *în* Helion, *în Almanah Anticipația și în alte periodice, el a publicat de atunci un număr de povestiri și nuvele sf care i-ar da oricând dreptul la un volum propriu de debut, cu atât mai mult cu cât multe dintre ele au obținut premii și distincții la concursuri cu participare foarte competitivă: Premiul II la Consfătuirea anuală pe țară a cenaclurilor sf, desfășurată în 1984 la Cluj-Napoca, pentru povestirea* Colții tăioși ai speranței *(publicată în* Almanah Anticipația 1986); *Premiul special al juriului la Consfătuirea similară din 1985, pentru povestirea* Așteaptă-mă în visul de mâine *(publicată în* Almanah Anticipația 1987); *Premiul pentru nuvelă la Consfătuirea similară din 1986, pentru* Maidanul cu extratereștri *(nuvelă publicată în* Almanah Anticipația *1988); Premiul pentru literatura de anticipație al revistei* Știință și tehnică *pe anul 1987; în același an, Premiul special al juriului la Consfătuirea anuală pe țară, ținută la Craiova, pentru povestirea* Timpul este umbra noastră *(publicată în* Almanah Anticipația 1989, *de unde îi preluăm textul și îi împrumutăm titlul pentru antologia de față); Premiul pentru povestire la Consfătuirea similară din 1988, desfășurată la Pitești, pentru* Șopronul cu neuristori *(povestire publicată în* Almanah Anticipația 1990).

Atât cât pot să-mi dau seama la o lectură fragmentată și discontinuă, există de regulă în povestirile și nuvelele sf ale lui

Constantin Cozmiuc mai întâi un nivel al reprezentării de tip „realist", nemijlocit accesibil percepției, pe care-o poate uneori și acapara, dublat însă de un nivel al proiecției în non-reprezentabil, ușor de sesizat și acesta, deși mai puțin ușor de definit. Pe primul nivel, autorul știe să fie la fel de firesc și dezinvolt atât jucând „acasă", „pe teren propriu", cât și „în deplasare"; altfel spus - este în același timp foarte „autohton" (cu o cochetă nuanță de pitoresc regional, „bănățenesc") și foarte „cosmopolit" (cu o nu mai puțin cochetă nuanță de exotism „West", „americănesc"): „mască *a lui Ianus" pe care-o poartă fie alternativ, de la o povestire la alta, fie chiar simultan, în unul și același text (proba perfectă fiind, în acest sens, povestirea* Acasă, printre nori, *din* Almanah Anticipația 1990, *apărută anterior și în* Paradox '86).

Indiferent, însă, pe ce teren ar fi localizată această reprezentare a realului, și oricât ar fi ea de ademenitoare ca „iluzie realistă", oricât de vivace, de alertă, de colorată, de pitorească, de „românească" ori de „americănească" ș.a.m.d…- de-abia proiecția în non-reprezentabil (am identificat-o mai sus, convențional, cu un al doilea „nivel") rămâne să dea adevărata măsură a înzestrării specifice scriitorului de Science fiction: *accesul, la fel de firesc și de dezinvolt în cazul lui Constantin Cozmiuc, la acel* „sense of wonder" *care este adevărata vocație și adevăratul filon aurifer pe întinderile continentului sf.*

Iar Constantin Cozmiuc știe nimeri, sistematic, acest filon, mereu parcă „în joacă", mereu nonșalant, cu acel fler inaparent ori cu acea inexplicabilă „baftă" a căutătorului de aur ce-și exaspera odinioară confrații mai laborioși, dar mai nenorocoși. Toate acestea - condimentate cu un humor „băiețesc", cu un aer „strengăresc", garçon, *pentru care Constantin Cozmiuc mai e încă destul de tânăr ca „să-l prindă".*

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

N-aș putea spune cu precizie care este prima mea amintire legată de această rudă îndepărtată, plecată acum pentru totdeauna spre. Meleagurile despre care vorbesc doar miturile. Știu doar că avea talentul să apară când toată lumea se obișnuise cu gândul că a dispărut și să plece, cu îndeletniciri neclare, în clipa când oamenii se obișnuiseră din nou cu ciudățeniile sale.

Pe oricine ai întreba de el, îl vei vedea cum își reține un zâmbet. La fel au primit și știrea morții sale: ca pe o ultimă șotie a acestui copil prea curând acoperit de mantia vremii, cum îi plăcea chiar lui să spună despre sine în clipe de remușcare. Prietenii lui erau o turmă de zbanghii bătrâni, minte de flăcăi în trupuri deșirate, toți gata să se ia la trântă cu nepoții lor, asta când nu erau prea ocupați cu petiții care vesteau teorii care mai de care mai excentrice.

Mi-a rămas de la el un dosar albastru cu coperți de carton, și trebuie că ținuse mult la el, de a făcut tot ce i-a stat în putință să mă vadă cu el în mână și să-i promit că nu-l voi deschide decât după apropiata sa plecare. Atunci, eram convins că iar se duce prin munți, să hălăduiască pe lângă ciobani, iscodindu-i să afle povești demult uitate.

A plecat neștiut de nimeni, ca întotdeauna. Vecina care-și făcea pomană cu el aducându-i pâine - căci el uita mereu să-și cumpere -, l-a găsit palid și încremenit într-un zâmbet neînțeles, ca și cum l-ar fi păcălit pe Charon de cuvenitul bănuț. Lăsase în ordine, pe o măsuță bătrână răsîncleiată, tot ceea ce se cuvenea făcut pentru a-l petrece pe ultimul drum, totul achitat până la ultimul bănuț, de la tainul clopotarului la plata strâmtului loc în care avea să-și petreacă veșnicia.

Hainele sortite acestui drum erau puse la-ndemână, periate și proaspăt călcate, nu pot să nu zâmbesc amintindu-mi cum spunea „dunga făcută cu piclăzăul electric iese strâmbă", lumânări și chibrite stăteau gata să-i lumineze taina.

După săvârșirea celor cuvenite, rude neștiute, care apăruseră parcă atrase de izul moștenirii, și-au disputat dezamăgirea, alegându-le fiecare cu câte o mică amintire pe care o vor lăsa la rândul lor altora. Mie au hotărât să-mi lase cărțile bătrânului, după ce au trecut prin piață și pe la anticariat și, nepunându-le vinde, au decis că-s simple hârțoage. Le-am mulțumit cu lacrimi în ochi, abia stăpânindu-mi râsul când i-am văzut cât de mulțumiți sunt că m-au tras pe sfoară, și m-am dus apoi să citesc dosarul.

Am rupt sigiliul cu sentimentul că desfac un hrisov de taină și i-am dezlegat cu greu nodurile, hotărât să nu le tai, dintr-o pornire superstițioasă de care mi se făcu pe loc rușine. Înăuntru nu era Harta Comorii, nici planurile vreunei invazii planetare, ci un alt dosar, mai vechi, pe care bătrânul caligrafiase cu litere picturale numele meu și data morții sale, alături de o propoziție ciudată căreia nu i-am găsit atunci niciun înțeles: *„Timpul este urma* (sau umbra) *noastră"*, scrisă parcă în grabă, căci mijlocul abia se putea citi.

Dosarul fusese, după cât se părea, sustras dintr-o arhivă, căci purta tipărit un antet pompos: PREFECTURA POLIȚIEI, urmat de numele orașului și al județului, imprimate cu litere groase sub stemă și, dedesubt, caligrafiat cu tuș negru: *„Cazul Moroșianu"*.

Scrisul bătrânului se așternea simetric, în colțul din dreapta jos.

Nu erau prea multe hârtii în dosar, așa că m-am apucat să le citesc imediat. Am reluat lectura de trei ori. Am privit filigranul hârtiei cu lupa, am încercat să-l șterg - în zadar, documentele păreau autentice. Am băut cafea după cafea și m-am mirat ore în șir. I-am replicat soției - către dimineață - că în bucătărie am dreptul să citesc cât îmi place.

Prima pagină este o tăietură din *„Universul"*. Se poate vedea și un „ex libris", tăiat pe jumătate, lăsând să se înțeleagă faptul

că ziarul aparținuse unei colecții particulare:

MISTERIOASA DISPARIȚIE DIN STRADA MUȘCATEI, spune titlul, urmat de o descriere destul de seacă, semn că încă nu se ambalaseră spiritele:

Ieri, în strada Mușcatei, la numărul doi, a fost chemată poliția pentru a constata dispariția profesorului Moroșianu. Comisarul Șiclovan, care a condus ancheta, a observat semna de luptă, pete de sânge pe mobilă, precum și lipsa oricărui indiciu despre locul în care ar fi putut fi ascuns cadavrul profesorului. Urmele de sodă din baie ne îndreptățesc să credem că trupul nefericitului profesor ar fi fost dizolvat și scurs la canal. Comisarul însă neagă această posibilitate, declarând că asasinul nu ar fi avut timp pentru așa ceva și că mai degrabă a fugit undeva după lupta ce a alertat vecinii. Vom reveni cu amănunte.

Articolul nu mi-a lăsat nicio impresie. Cel mult un sentiment de mirare nelămurită: nu știam că bătrânul putea fi atât de pasionat de vechi enigme polițiste. Urma o declarație a unei oarecare Vespina Mândruță, a cărei „caligrafie" ar face deliciul oricărui grafolog amator.

Îmi imaginez scena:

O femeie între două vârste, cu trup opulent și fardată șic, răspândește un miros de parfum ieftin în încăperea plină de fum. Îl privește galeș pe comisar, încercând să-i prindă privirea. Repetă de mai multe ori că profesorul o stima în mod deosebit, că-i spunea, cu pălăria-i englezească în mână, „Cu adânc respect, stimată doamnă" și că-i plăceau mușcatele din geamul ei. Dar comisarul insistă să scrie ce a văzut sau auzit, ea ar fi vrut să-i dicteze, el însă nu se lasă, și atunci palmele ei muncite și bătătorite de câte rufe a stors la viața ei (era spălătoreasă, deși avea o pensie după bărbatul ei, mort în război), se luptă cu tocul prea gingaș pentru degetele-i butucănoase și reușește să mâzgălească hârtia pe care o am acum în față:

Io Vespina Mândruță de profesiune liberă declar aici în fața

comisarului Șiclovan de bună voie că azi dimineață trecând prin fața casei unde stă profesoru Moroșianu am auzit țipete și zgomote de mobilă trântită, vase sparte apoi o lumină mare care o luminat ferestile și o bubuitură ca de pistol.

Îl cunosc pe profesoru Moroșianu care mă stimează și mă salută cu adânc respect și cumpără pâine de la nepotu-mio din colț iar dânsu e foarte amabil și păcat de tinerețile lui da cu femei ori scandaluri la crâșmă încă nu l-am văzut.

Am bătut în geamu lui da cum nu mio răspuns nime am crezut că lor bătută hoții și am chemat poliția după care comisaru mio zis să și scriu să rămâie la dânsu că profesoru nui.

Cum greu va fi reușit comisarul să se debaraseze de colaboratoarea sa, scăpând doar cu promisiunea că o va mai căuta „pentru lămuriri ulterioare".

După plecarea femeii, un subaltern l-a informat că profesorul avusese o idilă platonică la școala de fete unde, în ciuda tinereții sale, reușise să se facă angajat. Directoarea îl simpatiza, deși era, după expresia ei, „cam excentric și distrat". Comisarul și-a notat toate aceste lucruri pe un petec de hârtie rupt dintr-un caiet, pus la dosar după declarația Vespinei.

Apoi a chemat-o pe Maricica Pandelache, o tânără de 23 de ani, îmbujorată de farduri și de aerul străzii, unde-și practica meseria cu acte în regulă. Mă rog, partea publicitară a ei. A intrat în birou unduindu-se felin și aruncând priviri profesionale în jur, apoi, văzând că aici clientela nu era dispusă să achite factura, a devenit naturală. Anturajul nu o speria: până la dobândirea statutului legal avusese nu o dată de-a face cu brigada moravuri, sesizată de concurență, și „băieții" de acolo i s-au părut destul de simpatici și înțelegători. De fapt, unul din ei, care-i fusese o vreme „aimant du coeur", o și ajutase să între în legalitate în pensiunea doamnei Mathilda, o firmă cu renumele încă neștirbit în memoria pensionarilor de astăzi, mulți din ei foști clienți statornici.

— Vivi, îi spuse comisarul, alintând-o cu porecla „de

stradă" cu care se alesese după ce fusese vivandieră într-o companie de de grăniceri. Vivi, spune-mi, l-ai văzut pe cel care-a intrat la profesor?

— *Mon șer*, se miorlăi ea, sigur că l-am văzut. Eram chiar vizavi de casa lui, unde, mă rog… l-am văzut. Era un bărbat cam de 70 de ani, cu părul alb, îmbrăcat în haine de oraș dar neobișnuit cu ele, că se tot uita prin vitrine și geamuri să vadă cum arată. Am crezut că-i tătâne-su, că tare semănau.

— Da' tu ce făceai pe-acolo? întrebă comisarul după ce-și notase amănuntele pe care le citesc acum.

— Că voi nu știți… făcu ea, silindu-se să roșească pudic. Fac și eu ore suplimentare. Strada Mușcatei, între Pisicii și Rozelor, o împart cu Margareta, săraca, o zi eu, o zi ea…

Comisarul nu insistă. Amândouă aveau mulți frați, iar de la Mathilda nu încasau chiar o avere. Mai erau și „peștii", săritori la nevoie, care-l informau de tot ceea ce se petrecea prin cartiere.

— L-ai recunoaște dacă l-ai vedea? o întrebă ajutorul comisarului, un bărbat mic și fălcos, poreclit „Falconetti" de către colegi ca sancțiune pentru simpatia sa față de Mussolini (pentru cei mai mulți - doar un clown, pe care nu s-a găsit cine să-l pună la punct).

— D'apoi cum? Cine-mi trece prin fața ochilor își lasă fotografia aici, răspunse ea, bătându-și fruntea cu degetul mare.

— Pe profesor îl știi? Vreau să spun… ți-a fost client? întrebă comisarul, după ce-i făcuse semn subalternului să spele putina.

— Îl știu bine de pe stradă… Client nu mi-o fost, n-o călcat pragul coniței decât o singură dată, când l-or dus niște legionari aproape pe sus. Voiau să-l atragă de partea lor, dar el nu-i prea suferea, îi era însă frică de ei, l-am văzut cum mă privea ca pe Maica Precistă, săracul… L-or îmbătat cu de-a sila și s-or apucat să cânte d'ale lor, cu Căpitanul. Profesorul numa-ngâna așa, după ei, și, cum era cam matol, o lua pe lângă rău de tot, a batjocură. Îngerașii, c-așa-și spuneau, Îngerii Domnului Zelea, s-or ofuscatără și or vrut să-l bată,

însă Mathilda o sărit la ei și le-o zis că bătaie la ea-n stabiliment nu-i voie. Atunci ei l-or întrebat dacă știe un cântec frumos, dar vorbeau cu pistolul în mână, ca-n joacă. El s-o sculat în picioare și-o zis că nu știe decât nemțește și ei tare s-or bucurat și l-or rugat să le cânte. Atunci el și-o mânjit o mustață ca a lu' ăla, al nemților și le-o cântat „Dighidanche zin frai", îl știu că l-am găsit scris într-un jurnal. Ei s-or supărat și l-or dat afară, de atunci nu l-am mai văzut… Lu' conița i-o plăcut de el, că după ce-o plecat le-o zis fetelor „Uite mă, boarfelor, așa țiitori să-mi aduceți în casă mă, știe și limbi străine, mă zurlitelor ce sunteți, că de nu mi-aș face pomană cu voi v-ar mânca strada, gloabelor".

Peste declarația ei Șiclovan scrisese (în partea de jos): „de verificat". Apoi se apucase să citească o foaie mototolită, găsită în coșul de gunoi al profesorului, acoperită cu un scris greoi, încă neformat, dar cu înclinații spre caligrafie. Scria:

…dar cel mai important lucru mi s-a părut a fi la Wells ideea că timpul este a patra dimensiune a spațiului. Am mai citit asta la Hinton, dar cred că este fundamental greșit. Cum putem atunci explica translația celor trei dimensiuni într-un sens constant printr-a patra dimensiune? Nu!

Mai curând putem vorbi de o dimensiune eminamente geometrică prin care se mișcă circular spațiul tridimensional. Gravitația este atunci forța centrifugă! Timpul? Viteza de rotație unghiulară…

Ce spui, iubitule?

„Iubitul" - scrisul era al profesorului, care notase cu roșu - răspunsese direct pe bilet: *Absurd! Timpul este ori energie, ori părere!* Dar nu-l trimisese înapoi, dovadă faptul că a fost găsit în coșul său de gunoi, alături de altul, scris chiar de el, după cum ne asigura legistul lui Șiclovan, în colțul din dreapta sus. Scria:

Pentru a ne putea deplasa în timp, în cazul când timpul este o altă dimensiune, trebuie să ne putem mișca prin el, să avem la dispoziție o forță al cărei vector să cuprindă acea dimensiune și a

cărui mărime și sens să le putem schimba după voie. Atunci lumea întreagă ne-ar sta la picioare, am vedea-o ca într-o fotografie care e mișcată și tăieturi una după alta prin ea ne-ar da impresiunea clipei. Speculațiunea asta, vai, nu poate duce însă decât la încrucișarea brațelor, căci natura nu are asemenea forțe, altminteri am fi observat deja fenomenul.

Ce spui iubito, te aștept duminică la locul știut numai de sufletele noastre?

Abia după ce am văzut scrisul de pe spate am înțeles de ce nu trimisese răspunsul. Problema începuse să-l frământe. Scria, cu cerneală violetă de data aceasta:

Și totuși… dacă luăm o sârmă de oțel și opunem pe masă, apoi îi apăsăm capetele, ca se va îndoi de-o parte sau de alta. Numaidecât vom putea vedea că ea va veni și în sus, într-o direcție pe care planul nu o are!

Apoi, cu creionul:

Da, dar asta din cauză că direcțiunea era în interiorul structurii atomilor, în aranjamentul lor.

Dar noi nu conținem oare timpul înlăuntrul nostru??!!

Ca și mine, comisarul va fi fost impresionat de acest schimb de mesaje. Nu l-a interesat cine era juna divă, ci dacă nu cumva cele scrise au vreun temei științific este posibil. L-a întâlnit, pentru a se lămuri, pe un vestit profesor universitar al vremii, care a binevoit a-și lăsa și în scris mărturia părerilor domniei sale. Îmi imaginez întâlnirea:

— Îmi vorbești precum văd despre unul din aiuriții ceia care scriu romanțuri științificești, spune profesorul, ștergându-și fruntea asudată cu batista. Atunci, drăguță, nu mai avem a discuta împreună…

— Nu, domnule profesor, nu-i un biet scriitoraș aiurit de ultimele cuceriri științificești, ci este profesor și el, un tânăr care…

Brusc interesat, profesorul îl întrerupe pe comisar:

— Unde predă?

— La școala de fete din oraș. Are însă și lucrări publicate în revistele noastre și în străinătăți…

— Ce reviste, pufnește somitatea, ironic. *„Ziarul științelor populare și al călătoriilor”*, sau cum i-o fi zicând. Fii serios domnule, astea sunt aiureli bune de sucit capul fâțelor prin parcuri, în serile cu lună plină, când se-nfierbântă și motanii… Noi avem treburi serioase! Știința, domnule, nu se ocupă cu fleacuri din astea…

— Eu am crezut că… încearcă din nou comisarul.

— Poți să crezi ce vrei! Am citit și eu fantasmagoriile socialistului ăla englez, dar asta la tinerețe, acum am lecturi solide, nu marafeturi. Ascultă-mă pe mine, nu te face de râsul lumii serioase astea-s tâmpenii!

În dosar urma un raport dactilografiat. Iată-l:

Raport

Întocmit astăzi, 14 curent, de către comisarul Pavel Șiclovan. În urma știrii date de informatorul nostru de pe strada Mușcatei cum că în casa profesorului Moroșianu a pătruns un necunoscut care a rupt sigiliile puse de noi, ne-am deplasat la fața locului însoțiți de subcomisarul Ureche și patru jandarmi, unde am pătruns în imobil și am arestat un infractor care scotocea printre lucrurile lăsate de către dispărut. Cel prins nu a opus rezistență, nu avea acte și a refuzat să declare scopul prezenței sale la fața locului. La comisariat a fost recunoscut de către numita Maricica Pandelache ca fiind persoana care a intrat la profesor înaintea zvonului de ceartă în urma căruia a și fost dat dispărut, corpul său neputând a mai fi găsit. Persoana a refuzat să dea orice declarație dar când i-am spus că este suspectat de uciderea profesorului Moroșianu a spus, de față fiind subcomisarul Ureche și ajutorul lui, sit. Gărneatză, că „sunteți într-o ureche, eu sunt profesorul Moroșianu”, ceea ce vecinii săi chemați deîndată neagă cu hotărâre.

Semnătură indescifrabilă și ștampila prefecturii.

Numărul de înregistrare

Spre știință: la *Parchet*

M-am oprit câteva clipe asupra acestei hârtii, încercând să înțeleg că este un act autentic, care cu decenii în urmă a circulat între două instituții fără legături cu psihiatria. Apoi mi-am amintit de scrisul nervos al profesorului imprimând întrebarea care îl chinuia, astfel ca să ajungă până la mine: *„Dar noi nu conținem timpul?"*

La noi în oraș sunt puțini acei care susțin că au descoperit secretele naturii până la punctul de a construi im perpetuum mobile. Unul din aceștia susținea că a rezolvat problema energiei grație unui asemenea aparat și că este pe cale să lămurească și enigma timpului. Spunea: *„Structura celulei, tinere, este strâns legată de alcătuirea intimă a timpului. Prin simpla sa voință omul poate să-și rearanjeze această structură astfel ca ea să se reorganizeze în altă vreme. Înțelegi?"*

Avea peste 60 de ani, fusese tânăr pe timpul lui Moroșianu…

La masă cu noi stătea un alt bătrân, își ceruse umil voie, ca și mine de altfel, care interveni în discuție, spunând: *„Băiete, nu te lua după el. Știi bine că spațiul este cuantificat și până și o găină și-ar da seama că timpul este așijderea.* Mă *înțelegi? Cuante temporale! Rezonanța timpului și, de aici, amplificarea timpului prin emisie stimulată de crononi."*

Apoi venise unchiul meu, eram student atunci și polul pe care mi-l lăsa echivala cu o avere, mi-am luat tainul și am plecat să mă întâlnesc cu colegii, la o bere rece la Casa Universitară, unde eram tolerați de Victoraș în virtutea unei modeste contribuții la bunăstarea sa materială. Desigur, unchiul meu rămăsese să-și expună propria sa teorie și acum aș da orice să fi renunțat atunci la bere; el avea dosarul, mi-l amintesc, pe raft, printre alte hârțoage.

Am reînceput să citesc filele din dosar. Rapoarte, confruntări și, cu totul surprinzător, declararea bătrânului ca iresponsabil, nepericulos, urmată de recomandarea punerii sale în libertate, semnată și parafată în regulă.

Din dosar rezultă însă că încăpățânatul comisar îl urmărise pe bătrân. Sau poate că eliberarea sa fusese doar o manevră, pentru a-l atrage într-o cursă și a-l face să-și dezvăluie

identitatea. Raportul lui Șiclovan arăta că, după numeroase ocoluri și încercări de a se pierde de urmăritorii pe care probabil că-i simțea în spatele său, bătrânul s-a îndreptat spre periferie, unde a intrat într-o magherniță izolată.

Ajutorul său, subcomisarul Ureche, și câțiva agenți au înconjurat Jocul, așteptând ascunși desfășurarea evenimentelor. După lăsarea întunericului s-au apropiat, intrigați de faptul că cel dinăuntru nu aprinsese nicio lumină. Deodată s-a auzit o detunătură puternică și geamurile au fost fulgerate de o lumină puternică. Agenții au năvălit în interior, dar nu au mai găsit nimic. Bătrânul dispăruse, lăsând drept unică mărturie a trecerii sale prin acel loc și timp un miros persistent de usturoi, bănuiesc că datorat unei degajări de ozon.

Data raportului lasă să se înțeleagă că cercetările au fost întrerupte de rebeliunea legionarilor, iuțeala de mână a comisarului fiind chemată să facă față altor nevoi, mai belicoase.

Ultima piesă era un extras dintr-un ziar de scandal, cel care decupase articolul nu avusese însă prevederea să-i noteze datele. L-am citit de mai multe ori, râzând cu poftă. Aducea o încheiere neașteptată și explica motivul îngropării cazului Moroșianu; comisarul fusese mutat disciplinar la altă secție, de fapt a fost protejat, iar succesorul său desigur că a avut treburi mai importante de făcut decât să dezgroape cazurile nelămurite ale șugubățului său antemergător. Succesorul era Ureche.

Evenimentele s-au petrecut în ceasurile imediat următoare înăbușirii rebeliunii, când îngerii arhanghelului Gavril își zbăteau aripile, căutând cu disperare să-și ia zborul. Comisarul, urmărind trei indivizi suspectați de legături strânse cu mișcarea, intră într-o prăvălie și nimerește în plină ședință de dizolvare a unui cuib de cuci. Era un grup restrâns, spre norocul său numai șase, toți căpetenii, obișnuiți mai mult cu vorba decât cu cocoșul armei care le împlinea porunca. Sperau că avionul care să-i ducă pe firul Axei nu va întârzia la întâlnire, comisarul cu antenele sale bine întinse aflase ceva,

dar nimic sigur, și, ascultând din umbră ce vorbeau, văzu că șefii lui erau prea amestecați pentru a mai putea face ceva; i-ar fi făcut scăpați ca să nu se afle de cochetăria lor cu mai marii mișcării. Așa se face că intră neinvitat înăuntru, scoase primul pistoalele și-i invită ferm și politicos să nu miște dacă țin la darul celui de sus, că el sărman cu duhul cum este, nu pune prea mult la suflet cele sfinte.

Dacă în încăpere nu s-ar fi aflat patru pisici, cazul Moroșianu și-ar fi găsit, probabil, altă rezolvare. Numai că unul din frații săi făcuse o boală de plămâni de la un păr de mâță și comisarul dobândise ceea ce în termeni medicali s-ar putea numi „felinofobie", adică avea boală pe mâțe.

După faza protocolară („Mâinile sus! Care mișcă nu mai mișcă"), desfășurată după tipicul devenit rutină în ultimele zile, privindu-i pe cei care-i avea în față s-a întristat la gândul că șefii vor avea grijă să-i facă scăpați. Unul din ei crezu că poate cugetă asupra prețului și-i propuse o sumă frumușică în schimbul zborului netulburat spre Berlin.

— Nu primesc mită, i-o tăie aspru comisarul.

Unduirile pisicilor îl enervară din nou, desigur se va fi gândit că n-ar strica să le împuște, însă spiritul lui practic intră în funcțiune. Îi întrebă pe cei din fața lui dacă ale lor sunt animalele. „Nu, erau în casă", răspunse unul din ei, îmbrăcat în costum popular, pentru a-și dovedi apartenența la idealurile poporului. Nu știu dacă l-a îmbrăcat și pe timpul dictatului de la Viena.

— Dacă nu-s ale voastre, propuse mieros Șiclovan, atunci aflați că-s de vânzare…

— Le cumpărăm, făcură îngerașii, cât vrei pe ele?

Nu înțelegeau nimic, dar bănuiră că scăparea lor este strâns legată de soarta animalelor. Comisarul le spuse că regretă că nu-i el proprietarul, însă le poate mijloci afacerea, căci îl cunoaște bine pe adevăratul stăpân, un evreu, fostul proprietar al casei, ajuns cerșetor prin grija celor din fața lui. Îl aduseră pe bătrân; locuia nu departe, căci nu se îndura să se despartă de casa pentru care muncise binișor.

— Ale tale-s mâțele? întrebă comisarul aspru.

— Ale mele, dar eu n-am nicio vină, încercă bătrânul să câștige timp.

— Domnii vor să le cumpere. Ai ceva împotrivă?

— Eu, nu… făcu bătrânul, fără să înțeleagă despre ce e vorba.

— Atunci, mă lași pe mine să mijlocesc afacerea? îmi dai 5 din preț, bine?

— Dom' comisar, dacă mata vrei…

Legionarii, mulțumiți că le mergea din plin, îi întinseră lui Șiclovan o grămadă de bani, aproximativ suma cu care-și propuseseră să-l mituiască.

— Nu puișorilor, făcu acesta. Îmi dați tot! Vă las la Berlin, dar cu hainele de pe voi și fără acte…

A doua zi, la prefectură, a declarat candid; „Bătrânul ăsta e un ghișeftar fără pereche. N-aș fi crezut că mâțele-s la așa mare preț în Mișcare. Unii spuneau că italienii…"

Citind această întâmplare, mi-am dat seama că-l cunosc pe fostul comisar Pavel Șiclovan. La noi în cartier îi spuneau „nea Pavel, ghișeftarul". Era agent de asigurări ADAS și avea reputația că cine se asigură la el o duce până la adânci bătrâneți.

*

S-a impus în cartier prin '60 și ceva, când izbucnise o adevărată isterie, provocată de trei malagambiști veniți, zice-se, de peste ocean să-i închidă gura unui pensionar cheferist, care știa prea multe, dar nu ne-am lămurit în legătură cu ce anume. De la farfurii zburătoare ipotezele s-au stabilit în jurul ideii că bătrânul, sau vreun neam de-al lui, pusese cu botul pe labe un gangster american, oamenii acestuia încercând să-l răzbune. Grație lui Pavel, liniștea cartierului a fost restabilită în timp record, ultima răbufnire petrecându-se seara la crâșma cartierului din cu totul alte motive. Vocea sa de cantor, intonând „Io mi-s Pavel din Banat" agitase populația canină pe câteva zeci de hectare în jur.

Aveam cinci-șase ani când l-am cunoscut. Reușisem tocmai

să leg o cutie de conservă de coada unei pisici, când nea Pavel mi-a strigat peste gard: „Mă țâcă, nu mai chinui animalul, că nu-i mâța voastră. Du-te cu ea la nea Victor și spune-i că am zis eu să-ți dea un pol pe ea!" M-am dus. Mi-a dat banii fără să crâcnească, uitându-se pe sub sprâncene la mine, iar afară nea Pavel mi-a spus: „Vezi mă, nagâțule, ce șpeculății poți face c-o mâță? Să nu le mai chinui! „Când am mai crescut, Victor murise de un cancer la stomac, tata mi-a spus ce ghișeft formidabil făcuse Pavel la viața lui cu pisicile. Dar cred că nimeni nu-și mai amintea că fusese cândva comisar.

Îmi amintesc aceste lucruri în drum spre casa lui. L-am văzut în grădină, altoia niște pomi, îmbrăcat într-un costum de blugi aproape albit, cu adidași în picioare și un „Carpați" fără filtru în colțul gurii. Nimeni n-ar fi zis că se apropia vertiginos de nouăzeci de ani. Singura diferență față de imaginea pe care o aveam despre el era părul alb și poate o anumită încetineală a mișcărilor. Impusese în cartier un fel de familiaritate între generații, pe care însă era singurul care o profesa, așa că mi-am permis să-l abordez ca pe un vechi amic, în ciuda diferenței dintre noi, mult peste o jumătate de secol:

— Salut nea Pavel, te-ai reprofilat?

S-a întors încet spre mine, fără surprindere, privindu-mă cercetător pe sub sprâncenele stufoase:

— Salut mă țâcă, hai înăuntru. Ce faci, cauți mâțe?

Am râs și am intrat în curte. Și-a șters mâinile de pantaloni și mi-a oferit o palmă lată plină de bătături. Mi-a fost jenă să icnesc de durere la strângerea sa de mână și m-am declarat adept al suferinței purificatoare.

— Cum de ți-a dat prin cap să mai treci pe-aici, continuă el. Îți cauți rădăcinile?

— Nu, i-am răspuns calm. Am citit dosarul… Cel cu profesorul Moroșianu.

În clipa aceea am avut o revelație. Nu s-au deschis cerurile, nici n-au trâmbițat arhanghelii, în schimb o idee confuză până atunci a țâșnit cu forță la suprafață: singurul care putea sustrage în modul cel mai comod actele pe care le citisem era însuși comisarul însărcinat cu ancheta!

— Da? făcu el măsurându-mă cu atenție. Și te pomeni că vrei să discuți cu mine pe tema asta?

— Îhî, am aprobat, încă obsedat de idee.

— Bine. Ce zici, mergem la „Favorit"? Acasă mi s-a cam terminat combustibilul. Știi cum e, ramoliții care au rămas pe-aici preferă recolta mea, nu le mai place la „Dunărea", s-au boierit…

L-am aprobat. Preferam o atmosferă gălăgioasă, în care mă puteam concentra în voie, unei întruniri în doi pe care ar fi condus-o el, în calitate de gazdă. În plus, restaurantul nu era departe, circa zece minute de mers pe jos. „Ești invitatul meu", a mai precizat, așa, ca să nu avem dubii. N-am protestat fals indignat, pentru că nu aveam cu cine: nea Pavel sau face cum vrea el, sau nu face deloc.

Pe drum discutarăm numai banalități - l-am pus la curent cu evoluția mea, deloc spectaculoasă, după plecarea din cartier acum doisprezece ani - mai mult pentru a ne crea o bază pentru ceea ce avea să urmeze.

Prin cartier se povestea despre nea Pavel că este un om impulsiv, alături de care intri foarte ușor în tot felul de buclucuri, dar tot el te scoate de acolo. Aveam să mă conving de acest lucru imediat după ce ne-am așezat la masă. Orchestra, condusă de un oacheș cu mustață neagră și groasă, atacă un ritm săltăreț, iar solistul începu un „Bage, bage, ce caftoi ț-aș trage". Ignorând total încântarea publicului, bătrânul sări ca ars și scoase stația de amplificare din priză. Fără să aștepte să fie luat la întrebări, începu să vocifereze cu degetul la tâmplă pentru a-și sublinia opiniile, îl apucă pe tobosar de guler și-l sili să se așeze pe propriu-i instrument. Avea o privire de fiară. În cele din urmă se învoiră, căci formația reveni la sentimente mai bune, și bătrânul le făcu hatârul să le pună singur ștecherul la locul cuvenit. Băieții își începură din nou actul de cultură cu „Petre, Petre, ce ț-am zis io ție? Că nu-i bună viața la soerie!", la care fostul comisar nu avu nimic de comentat, cu toate că nu părea prea mulțumit.

Se așeză din nou la masă și, fără să-mi arunce vreo privire, făcu un semn chelnerului să se apropie cu curaj. „Băiete", îi

spuse tânărului apatic, „pe aia cu clientul nost', stăpânul nost', o știi?". Băiatul căscă gura să zică ceva, dar se răzgândi. „Hai", continuă nea Pavel, „adă două pahare de apă, dar cu votcă, mâncare și vin până la loc comanda. Dar să fie bun, să nu mă faci să-l chem pe șefu'…"

Abia după aceste preparative începu să-mi acorde și mie atenție. Nu i-am forțat mâna să o facă mai devreme, mi-am dat seama că dă o reprezentație în cinstea mea. Ridică paharul de votcă, privi nostalgic prin el și ciocni cu mine, după ce vărsă o picătură pe jos. „Odihnească-se în pace!" îmi spuse, clinchetul paharelor trecând neobservat în gălăgia din jur.

— Cine? l-am întrebat nedumerit.

— Cum cine? Unchiul tău, ce altfel ți-ai mai fi adus tu aminte de mine? Altfel nu citeai dosarul… continuă el, văzând că-l privesc nedumerit. Înseamnă că te-a ales pe tine. Mă rog, dacă n-a găsit pe altul…

După cum mustăcea la ultimile cuvinte, am înțeles că glumea. Discuția a fost întreruptă de mâncarea adusă uimitor de repede de către același individ apatic, care încerca să arboreze o mină victorioasă. „Poftă bună", i-am urat comeseanului meu, pregătindu-mă să continui, dar el îmi mulțumi scurt și se concentră imediat cu atâta plăcere asupra farfuriei, că îmi pieri tot cheful de toast.

— Mă, adă vinul! - a fost singurul comentariu pe care și-l permise înainte de a termina friptura. Chelnerul părea covârșit de personalitatea bătrânului, căci dispăru fără nicio replică și reveni imediat cu două sticle rubinii. „Mai pregătește patru, tot de-acolo", aprobă mulțumit nea Pavel.

— Ei, binevoi el să-mi spună după ce-mi turnase vin în pahar și mă invitase cu un gest să-l gust, ai citit dosarul și vrei lămuriri. Bun. Ce vrei să afli?

— Dacă Moroșianu avea dreptate!

Mă privi cu o căutătură aspră, făcându-mă să mă simt ca pe vremuri, la armată, când trebuia să dau raportul. Am continuat, ceva mai moale:

— El era bătrânul… cel prins în locuința lui, câteva zile mai târziu, nu?

— Băiete, îmi spuse în loc de răspuns, tu îl cunoști pe ăla cu perpetuum mobile? Sau pe ăla cu „țac-pac”? Parcă te-ai fi consultat cu ei…

— Și totuși, Moroșianu-bătrânul a dispărut dintr-o cameră care, deși nu era galbenă, era închisă și păzită pe deasupra… într-un mod cel puțin ciudat…

A rămas pe gânduri până când s-a terminat sticla. Nu a durat prea mult, căci i-am ținut companie în tăcere. Făcu semn chelnerului să nu lase stocul să se împuțineze și apoi se hotărî să vorbească:

— Uite, dacă el a vrut așa, atunci o să-ți spun. Povestea profesorului este simplă, ridicolă și incredibilă în același timp. Un tânăr profesor de fizică la o școală de fete, ajuns acolo prin tot felul de manevre, că alt loc în oraș n-avea, se îndrăgostește lulea de una din elevele sale. Asta-i o excepție, căci de obicei fetele se amorezează de profesorul de română, dar ce să-i faci, altceva mai bun nu era prin partea locului. Ca să-ți faci o idee despre ce însemna dragostea pe vremea aceea, ascultă-l pe Zavaidoc… Bilețele, buchețele, poezioare, că de, românul e născut poet, mă rog, tot zarzavatul. Între ei erau vreo doișpe ani diferență, fata mai avea doi ani de școală, iar tânărul nostru geniu simțea că înnebunește de nerăbdare. Uite, domnule, ce-l poate face pe om să descopere misterul timpului! Era bun tipul, așa am auzit, dar până atunci nu făcuse mare brânză: câteva lucrări fără cine știe ce originalitate. În schimb dovedise fantezie, destulă ca să-l convingă și pe Einstein să-i răspundă la scrisori. Asta până s-a amorezat, că după aia nu i-a mai ars de corespondență. Și știi despre ce-și scriau cei doi? Despre timp! Dacă ar fi să o iau pe urmele celor care caută senzaționalul cu lumânarea, aș stabili o legătură între aceste scrisori și experimentul Philadelphia de prin ‘45, dar n-am să încerc, nu te neliniști, sunt alți amatori.

Ei bine, ce crezi că face junele nostru? Găsește o modalitate de a se deplasa după voia inimii sale prin timp și, în loc să ia premiul Nobel sau să-l arunce pe Hitler între dinozauri, unde fie vorba între noi s-ar fi simțit în largul lui, băiețelul se duce cu nouă ani în viitor să-și găsească iubita devenită între timp

nubilă. Ce zici?

Am dat din umeri. Fiecare cu păsărica lui, aici erau cu stolul. Nea Pavel continuă:

— Ce să-i faci, nu întotdeauna marile descoperiri vin unde, când și la cine trebuie, de multe ori are noroc un oarecare. Îți dai seama că a găsit-o gata măritată și cu doi-trei plozi în jur. Ce dramă domnule, ce ar fi scos Shakespeare din asta! Amicul nostru nu mai putea da înapoi, îți dai seama, cum să te întorci, cum s-o mai privești în ochi și să-i reciți versuri, după o asemenea trădare… Bineînțeles, nu-i spusese nimic fetei, care l-a și uitat în prima jumătate a anului. Pe unde-a mai bântuit, ce-a mai făcut, nu știu…

Știa, sunt sigur de asta, însă dacă nu vroia să-mi spună, treaba lui. L-am incitat să continue:

— El ți-a povestit toate astea?

— Da. Înainte de a înainta dosarul. Avea și un semn particular, o cicatrice pe mână, se tăiase în laborator, a fost mare zarvă atunci printre cucoane, care aveau cui da primul ajutor. Bătrânul mi-a arătat-o, în timp ce plângea ca un copil. Cred că îți dai seama că situația lui nu a fost dintre cele mai ușoare, în America nu văd care juriu l-ar fi achitat de acuzația de crimă. E adevărat, e ridicol să fii în același timp și victimă și asasin prezumtiv, dar nu este genul de situație pe care ți-aș recomanda s-o încerci.

— Dar de ce s-a întors?

— Omul când îmbătrânește se leagă de lucruri, de amintiri. Venise să-și ia niște notițe, fotografia fetei; a tras o casetă video cu ea, atunci n-am știut ce-i cu aparatul acela ciudat, dar mi-am dat seama că nu-i din lumea noastră, și o carte, nu mai știu care, din cele rare, un exemplar unic, spunea…

Tăcu. Chelnerul își afișă figura întrebătoare și nea Pavel îi făcu semn că rămânem pe rezerve. Mai erau două sticle, suficient. Îmi aminteam cum, copil fiind, îmi făcea plăcere să cotrobăiesc prin casă. Un singur loc îmi era inaccesibil, un mic băruleț, devenit ținta unei curiozități nestăpânite. Zile în șir am pândit, până când am depistat locul în care stătea ascunsă cheia, am făcut apoi adevărate acrobații ca să ajung la ea și,

plin de ardoare, am descuiat ușa. Înăuntru, aranjate frumos, stăteau toate lucrurile de care n-aveam să am nevoie decât peste un an, când urma să merg la școală: caiete învelite cu hârtie albastră și etichetate, un penar de lemn cu trandafiri pirogravați, radieră, toc rezervor și sticlă cu cerneală, creioane. Mi s-a făcut rușine și am închis la loc, fără să suflu o vorbă nimănui. Când, într-un cadru festiv, a sosit ceasul să mi se facă surpriza, am înțeles că nu este bine să afli prea devreme anumite lucruri.

L-am auzit ca prin vis pe nea Pavel răstindu-se la cineva. Unul dintre obișnuiții insistenți, gata oricând să se împărtășească pe gratis din sticla altuia, ne dădea târcoale. Nu-l cunoșteam, dar lămurirea nu întârzie să vină:

— Fiul ei, un băiat de bani gata. Stricat până în măduva oaselor.

spuse:

— Ce zici de expresia asta „stricat până în măduva oaselor"? Știi că acolo se fabrică anticorpii, n-ai impresia că se referă la sindromul imunodeficitar dobândit, de care se face atâta caz acum?

Am dat din umeri, indiferent. Nu mă simțeam amenințat de Sida, în schimb mi-am dat seama că nea Pavel considera subiectul nostru de până atunci epuizat. Ne-am terminat rezerva în timp record, discutând banalități. Comisarul făcu plata, cerând câte-o sticlă și pentru acasă, „s-o avem de amintire".

Ne-am despărțit jos, cu un vag regret, nemărturisit. Mi-a spus doar; „Avea dreptate unchiul ăsta al tău când spunea: timpul este umbra noastră…", apoi cuvenitele urări de despărțire.

Am pornit spre casă, alegând mersul pe jos ca alternativă preferabilă unei pierderi de vreme prin stații aglomerate. Cerul era senin, primele stele își făceau apariția conform protocolului, în ordinea importanței. Aveam de mers aproape o oră. Treptat, monotonia pașilor a început să-mi inspire tot felul de gânduri.

M-am întâlnit odată, pe munte, cu un bătrân care, văzându-

mă dezorientat, mă însoți o bucată de drum. Cred că nu mai văzuse pe nimeni de multă vreme, căci nu se mai îndura să facă stânga-mprejur, spre căsuța lui din vale. Când l-am întrebat cum va fi vremea a doua zi, ai stat puțin încordat, de parcă ar fi căutat să-și amintească ziua de mâine sau să prindă semne numai de el știute, și mi-a dat un răspuns cât se poate de exact, așa cum am putut constata a doua zi, după ce înnoptasem într-un refugiu.

Atunci însă nu mi-am putut reține o remarcă ironică:

— Ce faci taicule, citești ce scrie în cartea zilei de mâine?

— De ce n-aș citi, băiete, dacă-i scrisă pentru toată lumea? mi-a răspuns în doi peri, făcându-mă să simt cum unda nevinovată de batjocură se întoarce asupră-mi.

— Eu credeam că filele ei sunt încă goale… am încercat eu să revin la o neutralitate comodă.

— Da de unde, făcu el râzând amabil. Cartea-i scrisă de mult, numai că n-o știm noi citi toată, asta-i! Ziua de mâine și de răspoimâine, și zilele de după ele sunt coapte încă de azi… Ăsta-i darul nostru!

Câteva zile mai târziu, instalat comod în atmosfera mult mai familiară a unei cafenele, i-am povestit unui prieten cele spuse de bătrân. I-a plăcut și l-a stimulat. A început să-mi povestească cum timpul, de fapt, nici nu există, că lumea întreagă nu este decât un conglomerat de informații, ca o înregistrare magnetică pe care o citește un fel de cap de redare. Informația receptată astfel este înscrisă în memoria acestui procesor de informație care este creierul, și niciodată nu corespunde exact cu ceea ce s-a citit.

Amintindu-mi aceste lucruri, am zâmbit de unul singur pe stradă; nu putem da Universul înapoi sau înainte, așa că, după el, o călătorie în timp este pur imaginară…

Dar dacă procesorul mental își poate controla perifericele? Dacă își poate alege, ieșind din programul principal al restului lumii, o altă secvență pe care să o citească și să se integreze în ea cu totul?

Să fie oare această problemă atât de simplu de rezolvat încât un biet profesoraș de fizică dintr-un liceu de fete, chiar dacă

era membru corespondent la cutia poștală a lui Einstein, unul dintr-o mie ca el, să poată să o rezolve singur, fără cine știe ce tehnică, și mai ales fără bani? Doar prin exaltarea imaginației amorsată de o puștoaică să răsară nu numai o teorie nouă, ci și punerea ei în practică?

Și acest Maigret de mahala, Pavel Șiclovan, l-a avut în mână… Deodată, o idee se impuse cu forță, dominând speculațiile sterile eliberate de vinul băut cu câteva zeci de minute în urmă: Pavel Șiclovan nu are mai mult de cincizeci de ani!

Dincolo de aspectul său fizic - se menținea extraordinar - era altceva, psihic era încă tânăr, se agăța cu disperare de ultima răbufnire de vitalitate a unui trup care se vede pornit pe panta fără întoarcere a toboganului timpului. În local făcuse cu ochiul unor puștoaice (iar în căutătura lor puteai ghici un interes…), unde-i acea resemnare filosofică și înțeleaptă a celui care și-a trăit traiul, nu avea nici acreala răutăcioasă și arțăgoasă a celui nemulțumit nu, știa bine că mai are mult în față…

Toți cei care se asiguraseră la el, pe vremea când făcea pe agentul ADAS, fuseseră parcă feriți de boli necruțătoare ori de accidente. Cu puțin timp înainte de a se lăsa de îndeletnicire, la curtea lui făcea lumea coadă, lua clienți pe alese și numai după o săptămână-două de așteptare, timp în care mai mult nu era pe acasă.

Revenea întotdeauna bine dispus, vesel și răspundea în doi peri celor care încercau să-l iscodească, curioși să vadă pe unde l-au purtat pașii. Își alegea clienții, sau îi sorta, dintre cei care vor apuca să plătească polița până la capăt? Nimic mai ridicol decât o mașină a timpului în mâna unui mărunt slujbaș devotat firmei; mai curând o făcea în treacăt, în drum spre alte locuri, unde-și petrecea vacanțe nebănuite. Ori, nici asta nu-i exclus, prefera să sară treptele timpului, trăind tot din două în două zile, sau mai mult, cuprinzând astfel cu privirea o întindere de timp cu totul, ieșită din comun. Să vii în prezent ca „acasă", obosit după o călătorie, sau să-l folosești doar pentru a te alimenta cu cele de trebuință…

Chiar și înainte de a ieși la pensie era ciudat. Lumea vorbea că nu-i scăpa niciun tâlhar, pe toți îi dovedea într-un timp incredibil de scurt. Era prea bătrân, altminteri ar fi ajuns sus de tot, cel puțin așa vorbeau actele. Se spune chiar că l-au scos cu de-a sila la pensie, depășise cu mult vârsta și era timpul să facă loc altora, mai tineri.

Nu mă pot abține să nu mi-l imaginez: o pălărie cu boruri largi, fața aspră. I se anunță un delict în mahalaua ce cu onoare o are în seamă: „data, ora?", prima întrebare. „Mă gândesc, să nu mă deranjeze nimeni!" spune șeful, adică el. Apoi dispare în timpul indicat, la locul cu pricina, și asistă, cine știe cum, la infracțiune, atent la amănunte, la probele ce le va putea căuta în clipa descinderii. Când va ajunge la locul infracțiunii, nu va face altceva decât să reconstituie ceea ce a văzut pe viu, atent la urme. Și ce poate fi mai ușor decât să cauți ceea ce știi unde este ascuns? Oare nu i-ar fi putut aresta chiar atunci, în flagrant delict, știrea loviturii venind însă dintr-un viitor cât de cât sigur?

„TIMPUL ESTE FANTOMA NOASTRĂ", scria pe dosar. Nu, nu era „fantoma" ci „umbra", și diferența este importantă, căci subliniază interpunerea omului între lume și „ceva" nedefinit, care ne dă impresia de curgere constantă.

Am ajuns la gară și, cu ochii la trenurile care veneau și plecau, printr-o subită asociație de idei convingerea că nea Pavel știe mult mai mult decât mi-a spus s-a ancorat puternic în gândurile mele.

Am intrat pe peron, absent la hărmălaia din jur. Tocmai sosea un accelerat. Și, în scrâșnetul frânelor, am înțeles ce voiau să spună cuvintele de pe copertă.

Am scurtat drumul spre comisar, luând-o de-a dreptul peste linii.

LUCIAN IONICĂ

După absolvirea Facultății de Filosofie din Timișoara (1977), Lucian Ionică (născut la 28 martie 1952, la Timișoara) urmează, la I.A.T.C. București, un curs post-universitar de specializare în montaj de film și televiziune (1983-1984) - specializare grație căreia ajunge să realizeze, cu forțe proprii, filme documentare și științifice, în cadrul Laboratorului sunet-foto-cineficare al Universității din Timișoara, pe care-l conduce în prezent. A debutat la 17 ani, în Colecția „Povestiri științifico-fantastice" *(nr. 346/1969), cu schița* Teledragoste. *A publicat până acum două cărți: volumul de proză scurtă sf* Ziua confuză *(1983, Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipație) și romanul non-fictiv* Țarcu *(1989).*

O aparentă „supunere la obiect" pentru a trece dincolo de aparențele acestui „obiect" - pare a fi strategia estetică pe care-o adoptă sistematic „subiectul", naratorul prozelor din volumul de debut al lui Lucian Ionică, Ziua confuză *(1983). Constant într-o dispoziție egală de spirit, adoptând fără abatere „media" percepției realului - implicit, deci, fără acuitate și forță de străpungere ieșite din comun -, privirea se mișcă la început calm pe suprafețele unei realități terne, banale, dând impresia de a o înregistra pasiv, metodic, meticulos, laborios chiar, mascându-și astfel „pânda", vigilența mereu trează cu care palpează aceste suprafețe plate, lipsite de relief; astfel disimulată, insistența privirii pipăie mereu contururile anodine ale lumii reale, „de toate zilele", până în momentul când simte fisura, oricât de imperceptibilă la prima vedere, în consistența și coerența acestui real, breșă pe care apoi lărgind-o brusc, printr-o subit accelerată escaladă (aici intervine, prompt și eficient, tehnica extrapolării sf), ajunge să descopere ceea ce de la început presimțea:*

„fața" ascunsă, insolită a banalului, stranie uneori, aberantă alteori, rareori anxifiantă, încă și mai rar terifiantă, malefică. Cu resurse pe de-a-ntregul reductibile la mimesis, *în ultimă instanță, Lucian Ionică știe astfel rectifica frontierele acestui* mimesis, *știe depăși cu un pas - unul singur, dar sigur - convenția literară a „verosimilității".*

Cele mai reprezentative piese din volum - alături de aceea *care-i dă titlul - sunt, din acest punct de vedere,* Totul este posibil *și* Nenumărate șanse. *Protagonistul însuși pare a fi, în toate trei, unul și același, deghizat doar, de fiecare dată, sub un alt nume. Este specimenul perfect adaptat mediului, cel puțin în aparență, produsul tipic al acestei lumi terne, banale, lipsite de relief și de surprize: este „omul fără calități", individul fără individualitate, sau cu o individualitate generică, dacă se poate spune așa, ceea ce înseamnă, implicit, anonimat, rutină, monotonie și stereotipie cotidiană, plafonare și ratare, ori numai iminentă perspectivă a ratării, bovarism și snobism uneori, precum și - ca antidot la toate acestea - obtuză suficiență de sine și refuz al autodepășirii.*

Funcționar-model la o ne-nominalizată instituție generică, Teo Gâl din Totul este posibil *se resemnase deja cu rutina profesiunii și a vârstei, după o scurtă euforie juvenilă plină de nebuloase promisiuni ale viitorului, când în viața lui irupe brusc imprevizibilul: este transferat din oficiu la un himeric* Institut de Cercetări Fundamentale, *unde i se oferă un statut profesional și social incomparabil superior celui vechi, cerându-i-se în schimb, ca unică obligație de serviciu, un singur lucru:* să facă orice dorește, *să aibă, adică,* idei, *pentru a căror punere imediată în practică Institutul asigură fonduri și resurse materiale nelimitate. Și astfel, suntem purtați printr-o originală variațiune pe tema unei cunoscute anecdote rusești (- „Ce-ai face tu, Vania, dac-ai ajunge țar?" - „Aș pune mâna pe-o sută de ruble și-aș lua-o la fugă!"): plafonat și amputat spiritual, cu disponibilitățile de inițiativă, de autodepășire și de creație ireversibil atrofiate prin rutină și stereotipie, personajul își dă în cele din urmă demisia, după ce are viziunea aberantă și grotescă (obținută escaladant prin extrapolare de tip sf) a materializării „ideii" sale estropiate: înființarea unui serviciu municipal de contra-gunoieri nocturni, care să asigure noaptea*

„front de lucru" pentru armata de gunoieri diurni în care ajunseseră să fie transformați, totalitar, toți locuitorii orașului, fără excepție.

La fel de șters și de nul ca personalitate, Nelu Popescu din Ziua confuză *este însă „mai bine" imunizat în fața imprevizibilului, invulnerabil la acesta în blindajul obtuzei și suficientei păreri superlative pe care o are despre propria persoană: nimic nu reușește să-l clintească din această indislocabilă încântare de sine a mediocrității, nici măcar accidentul temporal produs în urma experiențelor efectuate la un institut de fizică din vecinătatea blocului unde locuiește, accident fără urmări grave, de altfel, și căruia „eroul" îi cade victimă din pură întâmplare: întâmplare pe care orgoliul mediocrității o transformă însă, automat, într-o legitimă distincție, făcându-l să se simtă un „ales", să-și sfideze astfel „colegii de serviciu" și chiar posteritatea (cea familială doar, „alesul" se mulțumește și cu atât), în fața căreia se umflă în pene și pozează cât știe el mai avantajos, într-un pompos și semidoct „Jurnal personal. Vol. III". În surprinderea automatismelor verbale, ca și-n a celor psihice ori comportamentale, Lucian Ionică este excelent; la fel - în ironia impasibilă, fără zâmbet.*

Același „individ fără individualitate" apare - ușor de recunoscut, chiar dacă deghizat sub un nume străin (Leopold Zaremba) și plasat, de această dată, într-un decor vag „occidental" - și în Nenumărate șanse, *„diferența specifică" fiind, aici, doar relativa anxietate cu care personajul reacționează la perspectiva schimbării (fie că e vorba de un iminent salt calitativ în existența personală pe care i-l prognozează subit calculatorul electronic al unui institut de viitorologie, fie că e vorba de o modificare la liberă alegere a trecutului personal, pe care i-o oferă o loterie unde câștigă „lozul cel mare", fie că e vorba de alte „nenumărate* șanse" ce vizează *prezentul imediat) - promisiune a schimbării imprevizibile, chiar și exclusiv în bine, simțită însă ca o amenințare a siguranței pe care numai anonimatul o oferă unor astfel de specimene umane și la care ele reacționează prin obstinată închistare în același protector anonimat, prin refuzul oricărei schimbări și autodepășiri.*

Schimbare și autodepășire la care protagonistul ne-nominalizat al povestirii Haustori *aspiră dureros, deși congenital face și el parte din aceeași categorie a mediocrilor predispuși la ratare. Pentru că,*

însă, nu se complace comod în propria limită, ca „rudele"-i amintite, pentru că, dimpotrivă, are tăria și abnegația de a-și „încerca" limita, de a și-o depăși, neavând la ce apela decât la resursele modeste pe care tocmai această limită le presupune, - scriitorul îi oferă, drept motivată recompensă, o soluție calitativ nouă la vechea problemă existențială a ratării: o absoluțiune și în sens etic (sensul vieții găsit într-o ocupație modestă și anonimă, dar utilă semenilor), dar mai ales în sens estetic, printr-o deschidere metaforică având darul de a scoate această existență anodină din contingent, din insignifiant, din perisabil.

De remarcat că finalul nu este neapărat fantastic, cum ar putea să pară la prima vedere; este Science fiction, *pentru că* permite o *explicație logică, rațională, „științifică": totul poate fi pus pe seama unei agonii euforice, halucinatorii, rezultată din epuizarea energiei vitale și din iminența morții, conform unui ciclu vital de tip vegetal pe care plantele au reușit, obscur, prin „haustori" adânc implantați și care nu mai pot fi extirpați, să-l transmită și organismului uman ce le-a servit de „sol nutritiv".*

Povestirea a apărut într-o recentă antologie tematică (subintitulată „Avertisment ecologic") alcătuită de Lucian Hanu: Întoarcere pe planeta albastră, *Editura Politică, București, 1989.*

HAUSTORI

Rareori se întâmplă ca într-un roman
portița grădinii să nu joace un rol important.
A.P. Cehov

Încercă să adoarmă, dar, ca de obicei în asemenea situații de așteptare, pline de tensiune, gândul îi fugi înainte peste câteva ore și zile, fără să-l poată opri să-și imagineze cum se va întâmplă ceea ce, iată, trebuia să se întâmple din moment ce acceptase riscul, împreună cu toate consecințele lui neprevăzute, și semnase contractul-angajament. Somnul îl ajunse târziu, de-abia spre dimineață. Peste puțin, ceasul deșteptător își făcu, insensibil, datoria și-l trezi. Deschise ochii buimac; se simțea la fel de obosit ca aseară. Începutul nu e prea grozav, constată el, ridicându-se nesigur din pat. Zgomotele din bucătărie încetară, și soția trecu spre camera copiilor.

Cu mișcări automate, îndelung exersate, parcurse etapele pregătirii matinale pentru a intra în mod corespunzător, după cum spunea adesea, cu ironie, în exigentul angrenaj al vieții sociale contemporane. Când se așeză la masă, constată în jurul său o atmosferă decentă, chiar discretă, fără lacrimi, fără smiorcăieli din partea ei, a soției, atât ar mai lipsi, să nu se stăpânească în fața copiilor! Să-i sperie! Trebuiau feriți, le-a spus numai că pleacă în delegație și va sta mai mult timp. Intră în joc. Deci, întrebări, răspunsuri, monologuri despre fleacuri, mimând firescul, apostrofări, observațiile și amenințările dintotdeauna: „Didi, stai cuminte! Marc, laso-'n pace, nu mă enerva de dimineață!" Aia ai luat? cealaltă ai pus? nu-ți trebuie și…?"

Sacul de voiaj stătea plin în hol, nu mai puteai îndesa nimic în el, de parcă s-ar pregăti să plece departe, undeva la capătul lumii, nu în orașul vecin, la vreo sută de kilometri… Mai bine să fie în plus decât să lipsească, acesta a fost cuvântul de ordine dat de ea. El nu s-a opus, n-avea niciun rost, până la urmă tot ea ar fi avut câștig de cauză.

Altădată i-ar fi plăcut să-și vadă soția, așa maternă și stăpână, veghind cu siguranță asupra lor, la masa din bucătărie, mâncând unul lângă altul, mereu grăbiți precum veacul în care trăiau - imagine tipică pentru familia modernă, eficientă în toate domeniile. Acum însă, nu găsea în această scenă decât un surogat de liniște și fericire. Doi oameni inteligenți se menajează reciproc, asupra acestui principiu căzuseră de acord cu mult în urmă și se străduiseră să-l respecte în ciuda faptului că înțelesul lui, atât de simplu atunci când îl rostiseră prima dată, se schimbase, se nuanțase și se îmbogățise cu fiecare moment mai dificil prin care trecuseră. Desigur, se va îmbogăți și de data asta.

Micul dejun s-a terminat. Copiii au sărit primii de pe scaune. Farfuriile, ceștile și tacâmurile sunt puse grămadă în chiuvetă, nu mai e timp de spălat. Ce-au făcut, cum de-au întârziat atâta? Acum se grăbeau să ajungă fiecare în altă parte, o grabă de orășeni cu distanțele până la stațiile de tramvai sau autobuz bine cronometrate. Copiii se vor îndrepta spre școală, iar ea spre ghișeul din spatele Căruia servea de aproape cincisprezece ani, cu firescul unei a doua naturi, cetățenii și CEC-ul, scriind cu cerneală verde, specială, sumele în carnete, completând borderouri, numărând banii, atât de mulți încât își pierduseră puterea magică de mijlocitori, deveniseră simple hârtii colorate în chip diferit, obiecte ale muncii, îi ordona, le îndrepta colțurile, îi lega în pachete; rămăsese doar o vagă îngrijorare, teama că, inevitabil, odată și odată va greși, așa cum li se întâmplase și altora, iar atunci va trebui să pună la bătaie economiile lor și retribuția, atât de mici pe lângă sumele ce-i treceau prin mână. Ghișeul era locul ei, nu se gândea să-l schimbe, nu că și l-a dorit, că l-ar fi visat de mică, după cum unii visează să se facă doctori, ingineri, avocați sau aviatori, ci

așa se nimerise. N-ar putea spune exact cum, nu existase un moment de răscruce, nu optase pentru așa ceva; doar a constatat deodată că s-a obișnuit și că n-ar vrea să încerce altceva. Rămăsese în oraș, alături de părinți, se căsătorise, veniseră copiii, apartamentul și mașina, toate la timpul lor, n-avea de ce să fie nemulțumită. Ce-și putea dori mai mult? La întâlnirea de zece ani avusese cu ce să se laude, nu fusese printre cele din urmă.

Ajungând la serviciu, va scoate din poșetă pieptenul de plastic, cu dinții mari și își va aranja părul blond răvășit de vânt. Privindu-se în oglindă, va observa cu surprindere cât de mult au marcat-o ultimele zile și cât de clar i se putea citi în ochi neliniștea. Asta în vreme ce el nu se va mai duce la uzină, nu va mai trece prin atelierele secției, iar maiștrii se vor descurca și fără deciziile sale. În schimb se va îndrepta spre o clădire destul de nouă, la fel de banală ca toate celelalte din jur, va străbate un lung coridor aflat la parter, i se va părea, poate, misterios datorită nenumăratelor uși întâlnite în cale și ale căror etichete nu vă apuca să le citească din mers, va coti de mai multe ori, va trece pe lângă scări și noi coridoare, iar în cele din urmă va renunța să încerce să memoreze traseul parcurs. Se va lăsa condus cu sentimentul pierderii iminente într-un labirint fără ieșire. De aceea, când va ajunge la rezerva ce-i fusese repartizată, va păși înăuntru ca spre un liman salvator. Va remarca de îndată atmosfera de cameră de hotel, în niciun caz de spital, de centru de cercetări sau altceva de genul acesta. Vor lipsi doar reproducerile de tablouri după a căror calitate poți să-ți faci - mai întotdeauna - o primă impresie, destul de exactă, asupra nivelului de confort. Va vedea în jurul său un pat cu o cuvertură bordo, o masă, un dulap în perete și două fotolii: lucruri neutre, fără personalitate. Semnele trecerii timpului nu vor reuși să le individualizeze. Petele și zgârieturile de pe suprafața lor nu-i vor aminti de nimic, nicio întâmplare trecută nu se va lega de ele, așa cum se întâmplă acasă, unde asemenea mici accidente își au fiecare povestea lor.

Undeva în urmă exista, mai există încă în amintire, o

petrecere cu tombolă amuzantă: participanții au adus câte un obiect, lucruri vechi, folosite. Acesta fusese clenciul, un neașteptat test al instinctului de proprietate, dar și o probă de umor. Privind la colecția aceea etalată pe câteva mese, descoperise că vazele, bomboniere le, jucăriile, diferitele unelte, precum și toate celelalte obiecte adunate acolo se individualizaseră și emanau un inconfundabil aer familial. Purtau urmele foștilor stăpâni - puteau fi recunoscuți, avea această convingere -, ca și cum, odată cu părăsirea magazinului, lucrurile ar fi ieșit din anonimatul seriei și s-ar fi adaptat noului mediu, printr-un subtil cameleonism, câștigându-și în acest fel unicitatea.

La fel de impersonale și de neprietenoase i se vor părea și acele minuni tehnice aflate în rezervă fără de care am început să credem că nu mai putem trăi cu adevărat: telefon, video și radiocasetofon.

Dar, iată că ajunge cu adevărat în încăperea mică a rezervei. O găsește mai degrabă intimă decât neîncăpătoare și incomodă, aproape că îi place - temerile legate de acest subiect se risipesc. Geamul mare, luminos, dirijându-ți privirea spre un parc sau o grădină, îi dă încredere, îi dă mai multă siguranță decât un morman de vorbe.

Deschide sacul și începe să-și scoată lucrurile. Fiecăruia îi caută locul cel mai potrivit. Nu îndrăznește încă să se bucure pentru pasul făcut, reușise, în sfârșit, să se rupă de monotona trecere a zilelor. Absolvise de atâta timp facultatea, și se realizase? O familie fericită, n-avea niciun motiv să creadă altfel, și o pojghiță de bunăstare materială pe care se străduia, asemeni altora, să o îngroașe cât mai mult și cât mai repede, ajutat fiind și de părinți. Ce-i mai trebuia, ce mai voia de la viață? Nu prea reușea să-și explice nici măcar lui însuși.

Pe măsură ce sacul se golește, simte că pune stăpânire pe spațiul din jur. Mobilierul ce se învechea anonim prinde viață. Trebuie să ai mult curaj ca la aproape 40 de ani să recunoști că proiectele din tinerețe nu s-au împlinit și nici nu se vor împlini, să o iei de la capăt, să cauți altă cale, încercând să dregi ce se mai poate drege.

A terminat cu despachetatul, și acum nu mai știe ce să facă. Ar ieși puțin să privească grădina sau parcul acesta, dar ușa de dă pe terasă e încuiată și nu zărește nicăieri vreo cheie, va trebui să ceară una. Acum se mulțumește să privească pe fereastră. Copacii tineri, bogat înfrunziți, cu ramuri lungi și subțiri, firave dau impresia de libertate și sălbăticie în contrast cu arbuștii ornamentali, masivi, tunși în forme greoaie, îngrijit, exact, fără aproximări, trădând mâna unui grădinar priceput, dar cu o fantezie care înclină prea mult spre rigoare; poate nici nu e fantezie, ci aplicarea obedientă a unor reguli desprinse din cărți și albume îngălbenite de vremuri. O alee șerpuiește candid, purtându-și pietrișul alb când la soare, când la umbră și se pierde romantic printre trunchiuri, fără să întâlnească vreo bancă în drumul ei. Mai încolo, acoperit în bună parte de iederă, se întrezărește un zid ce pare a înconjura locul acela, izolându-l de lume.

Ușa dinspre coridorul cel lung, întortocheat și tainic, se deschide și apare fostul lui coleg de clasă, în halat alb, impunător. Dă să se ridice, dar, punându-i mâna pe umăr, noul venit îl împinge amical înapoi în fotoliu - doar nu e cazul să fie protocolari, mai ales când sunt singuri! De acum înainte, cel puțin o vreme, vor colabora, iar anii de școală nu se uită chiar așa de ușor…

Pe vremea liceului nu fuseseră prieteni, făcuseră parte din două grupuri diferite, relativ închise, cu lideri diferiți - un test sociometric ar fi evidențiat cu ușurință structura bipolară a clasei lor. S-au ignorat reciproc, fără vreun motiv anume, ca și cum nici n-ar fi existat unul pentru celălalt. Nu o făceau cu bună știință, mai mult, nici nu-și dădeau seama de această relație cu totul aparte dintre ei. Nimeni nu le atrăsese atenția, ceea ce poate să însemne că nici alții nu observaseră ori nu i-au acordat importanță.

Lucrurile s-au schimbat după câțiva ani. Întorcându-se acasă la terminarea studiilor, s-au întâlnit întâmplător. El își găsise un post la uzină, celălalt mai făcea naveta în orașul vecin, dar se pregătea să se mute acolo definitiv, lucru ce s-a și întâmplat foarte curând. Au discutat mai întâi despre școală,

reconstituindu-și amintiri comune, astfel s-au apropiat. Prietenii și colegii de altădată se răspândiseră prin țară, veștile de la ei erau puține, că nu se prea îndemnau cu scrisul. Unora li se pierduse urma și nu mai știau nimic despre ei. Cât de diferit trecuse timpul pentru fiecare, deși, la un moment dat, avuseseră aceleași șanse…

— Îi dăm drumul, sau te-ai răzgândit?

— Dacă am ajuns până aici și m-am instalat, n-o să dau înapoi. Deși, niciodată nu știi cum e mai bine până la urmă… O facem, dac-am zis, am zis!

— N-are de ce să-ți fie teamă, nu ești nici primul și nici ultimul. Avem deja o anumită experiență, statisticile sunt cât se poate de încurajatoare.

— Știu, mi-ai mai spus-o. Ascultă, chiar de mi-ar fi frică, n-aș recunoaște-o, ce dracu'!

— Atunci, să nu mai pierdem vremea!

Acestea fiind zise, nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să se pregătească; își dă jos cămașa, apoi maieul. În acest timp, fostul lui coleg de clasă - nu se văzuseră la niciun *ceai*, la niciunul din acele prime chefuri adevărate din viața lor, de neuitat, de neegalat, nevinovate în fond (vinovăția va veni mai târziu, dar nu foarte târziu), deși nu lipseau ingredientele necesare, prea bine cunoscute, iar părinții plecau de acasă la propriile lor petreceri, de oameni maturi, cu situații, cu poziții sociale de apărat, cu prietenii de cultivat și întreținut, sau se retrăgeau discret într-o altă cameră, în cea mai îndepărtată, treceau în alt univers, în alt spațiu, după ce umpluseră bucătăria cu tăvi și cu platouri, după ce șterseseră paharele să strălucească, să nu aibă amprente, scame ori pete albicioase de evaporare, bineînțeles, nu la bloc, ci în vreo vilă, fără vecini scandalizați de tropăituri, de magnetofonul dat tare și la ora patru dimineața - deci, fostul lui coleg își pune mănuși din cauciuc subțire și deșurubează capacele flacoanelor aflate pe măsuța cu rotile, ce tocmai o adusese de pe coridor. Toarnă conținutul a două sticle într-un vas mai mare, amestecă și obține o pastă brună, de consistența mierii de albine. Un vag miros de medicamente se răspândește prin încăpere.

— Te ung mai întâi cu un adeziv special, se va resorbi după ce plantele vor fi destul de viguroase ca să, se mențină și singure…

— Presupun că aici totul e „special”…

— Hm, cam așa. Cum de-ai ghicit?

— Intuiție, perspicacitate, inteligență…

— Plus modestie!

— Desigur.

— Ironia ta e cam înghețată, dacă ți-ai vedea mutra în oglindă!… Regret că n-am la îndemână un aparat de fotografiat!

El stă întins pe pat, cu fața întoarsă spre perete, cum i se spusese. Fostul lui coleg îi dezinfectează cu alcool porțiuni de piele aflate pe brațe, pe piept și pe abdomen. Din când în când aruncă la coș tampoanele devenite inutilizabile. Dintr-o cutie metalică ia o pensulă sterilă și o înmoaie în adezivul pregătit. Cu mișcări sigure întinde pasta într-un strat subțire, uniform, năclăind firișoarele de păr.

— Ce mână sigură ai! Ți-ai ratat cariera, pictor trebuia să te faci!

— Poate zugrav sau vopsitor, regret că n-am decât o singură culoare, mi-ar fi plăcut să te fac precum un papagal. Acum stai așa și nu te mișca, n-am terminat, ai răbdare! De pe măsuță ia un flacon maroniu, îi deșurubează capacul și începe să scuture deasupra pieptului semințele mărunte, galbene, aciforme. O mică ninsoare se naște din gura sticluței, acoperind pielea unsă. La sfârșit arată ca atunci când, vara, ieșind din apă se întindea ud pe plajă iar nisipul a cărui fierbințeală o căuta, i se lipea de piele, alcătuind un strat de minuscule paiete strălucitoare.

— Ești aproape gata, spune fostul coleg, pulverizând peste semințe o substanță cu miros dulceag.

— Pot să mă ridic?

— Încă nu. Mai stai culcat vreo jumătate de oră până se întărește adezivul, pe urmă poți să te uiți în oglindă și să te admiri cât ești de frumos. La început pelicula aceasta o să te strângă puțin, te va jena. Dacă vei face mișcări bruște, o să te și

doară, deci ai grijă. Va apărea și o oarecare mâncărime, e o reacție normală, să nu te sperii și mai ales să nu te scarpini! Va trece pe măsură ce se resoarbe, două, trei zile va fi ceva mai greu, dar sper să nu-mi faci necazuri. Dacă simți cumva că nu reziști, vei primi un calmant, deși ar fi bine să nu iei niciun medicament în perioada asta, nu se știe niciodată ce influențe nedorite poate avea. Și acum o ultimă chestiune: să dormi neacoperit și numai pe spate. Motivul sper că e evident.

— Crezi c-o să pot? De unde să știu cum mă sucesc în somn!

— Fă bine și te străduiește! Altfel voi trece la alte metode, nu sunt plăcute, dar n-am încotro. Trebuie să fim prudenți, să nu ratăm, ar fi păcat s-o luăm de la început, păcat de timp și mai ales de semințele risipite. Știi cât costă? Mai mult decât greutatea lor în aur! Tu ai vrut să vii, tu ai insistat să te primească, nu mă face de rușine. Participarea ta la experiențele ulterioare depinde de rezultatele de acum, depinde de tine și de câtă silință îți dai.

— Bine, bine, am să mă străduiesc… Dacă alții au reușit, am să reușesc și eu.

— Așa îmi placi, vin mai târziu să te văd, zice fostul coleg de clasă și iese din încăpere împingând măsuța cu rotile.

Rămas singur, zâmbește ușurat. Își făcuse atâtea griji în legătură cu acest prim moment, avusese emoții ca în fața unui examen dificil, și, iată, trecuse atât de repede și banal, în deplin anonimat. Nimic spectaculos, memorabil. Așa ceva nici nu merită să povestești, asta e marea încercare, pentru asta este nevoie de curaj și hotărâre? Cât tam-tam pentru un fleac, așa ar gândi și chiar ar zice oricine.

…Depășsi cu bine perioada mâncărimile, un adevărat supliciu inchizitorial, numai el știe prin ce chinuri a trecut! E groaznic să n-ai voie să te scarpini, nici măcar un pic, cât să-ți alini suferința, s-o îndepărtezi puțin, precum o gură de aer proaspăt într-o încăpere plină de fum și de mirosuri incerte te face să uiți de apăsarea din coșul pieptului. Dar ce mai contează aceste amănunte penibile, devenite, în momentul reușitei, prea patetice și de-a dreptul nepotrivite. Mai bine să nu-și amintească.

La căldura corpului, semințele încolțiră. În a treia zi se iviră din ele prelungiri subțiri, străvezii, creșteau văzând cu ochii. Căutară în jur, prin aer, până întâlniră firișoarele de păr, se încolăciră de câteva ori în jurul lor, ca pe niște araci, apoi vârfurile microscopice, aparent fragile, se îndreptară spre piele, fără ezitare, și se înfipseră pur și simplu în ea, pătrunzând sub epidermă. Își aminti de orele de botanică de prin clasa a cincea sau a șasea, cine mai știe, de boabele de fasole așezate pe o bucată de sugativă umezită, aflată într-o farfurioară acoperită cu geam, repetase experiența acasă, voia să se convingă de adevărul ei, doar știa că semințele încolțesc în pământ, nu în aer, că trebuie mai întâi să le semeni în grădină, abia apoi răsar, și în nerăbdarea lui științifică nu găsise în toată casa alt geam decât unul din acele două geamuri culisante de la vitrina cu bibelouri și cupe de cristal, ce scandal ieșise când s-a descoperit lipsa de respect față de comorile adăpostite în raft, putea să le spargă, dragă, doar știi de câte ori i-am spus să nu umble aici, oriunde dar nu aici, i-am interzis categoric, dar el nu mă ascultă, face de pe acum ce vrea, mâine, poimâine o să dea foc la casă cu experiențele astea, și ce se mai smiorcăise el în fața neînțelegerii, dar degeaba, boabele au fost aruncate de îndată la gunoi.

Peste alte câteva zile, apărură niște punctișoare verzi, ce crescură rapid, transformându-se în frunzulițe lunguiețe, orientate, cele mai multe, în aceeași direcție. Într-o săptămână atinseră în medie cam un centimetru. Pe brațe și pe piept se putea zări o blană vegetală deasă, un fel de gazon de un verde crud, ca frunza din aprilie, ca iarba dintâi, străbătute de lumina tăioasă a soarelui. Nu-l durea nimic, mâncărimea trecuse, nu simțea nici teamă, nici oroare față de bietul și tainicul său trup, doar o nemărturisită curiozitate, ca altădată, în copilărie. „Ce chestie, firele astea nenumărate și plăpânde se hrănesc în fond din propriul meu corp, din el își iau vlaga!” constată sentimental, lăsându-se înduioșat de situația sa, în timp ce privea încâlcitura verde care-l acoperise în bună parte, precum un tricou ori un pulover fantezist, tricotat după un model neobișnuit, bizar.

Lucrurile păreau să meargă foarte bine, fostul său coleg de clasă o confirma de fiecare dată. Dincolo de explicațiile tehnice, de specialitate, pe care se străduia să le înțeleagă și să le urmărească, zâmbetul deschis, încurajator îi dădea încrederea și siguranța necesară. Avea acum un program zilnic ce se impusese de la sine. Dimineața, în afara momentelor când se făceau observații și măsurători asupra sa și a plantelor sale, citea presa, apoi lua o carte, asculta muzică, rareori punea vreo videocasetă. După-masa rezolva cuvinte încrucișate, iar seara urmărea un film, apoi continua să citească din cartea începută. Romanele polițiste le termina într-o zi, pe celelalte în două - trei, dacă nu-i plăceau nu le mai termina deloc.

Seara, într-o săptămână, dimineața, în cealaltă, în funcție de tura soției, telefona acasă. Suna și la părinți, dar pe nimeni altcineva; n-avea de gând să hrănească foamea de senzațional a nimănui. Își prevenise prietenii că va lipsi o vreme, că va pleca din localitate într-o delegație, găsise un motiv plauzibil. Mai mult decât atât nu era dispus să întreprindă. Chestiunea îl privea pe el și nu-l interesau sfaturile altora. La ce bun să asculte nesfârșite compătimiri? Mai bine să-l lase în pace.

Se bucura auzindu-i la telefon pe cei mici povestind agitați și exaltați, smulgându-și unul altuia receptorul, retrăind cu intensitate întâmplările, pierzându-se în amănunte, repetând de câteva ori aceeași idee pentru a o face mai credibilă, le asculta bâlbâiala și justificările copilărești când recurgea la autoritatea lui de tată, certându-i pentru vreo notă mai mică, pentru vreo năzbâtie ori vreo obrăznicie. Soția îi comunica puținele noutăți, îi cerea părerea când trebuia luată vreo decizie mai importantă privind bunul mers al casei, dar el nu se prea amesteca și o lăsa pe ea să hotărască. La început vorbeau aproape zilnic, atunci parcă aveau mai multe să-și spună. De la o vreme se surprindeau tot mai des tăcând, stăteau amândoi cu receptorul în mână și așteptau să continue celălalt. Asta reușea să-l înfurie de-a binelea, ce, suntem muți, nu putem lega măcar două vorbe, ne-am prostit deodată, sau ce? Zi ceva!

Întâmplările de la serviciul ei nu-l interesaseră niciodată,

după cum nici bârfele despre colegi, nici zvonurile despre iminentele restructurări în ierarhia filialei și cu atât mai puțin ceva ce ar fi fost legat de clienți, persoane atât de anonime, transformate în simpli purtători de carnete, semnificative și expresive fiind doar cifrele - cam asta se vedea de acolo, din spatele ghișeului -, deci viața mergea înainte, cu poticnelile și scârțâitul obișnuit, dar, nerezolvându-se mare lucru prin telefon în această privință, despre ce să vorbească atunci?

…Stă pe marginea patului, astfel ca lumina de la geam să-i vină bine și să-și poată cerceta nestingherit vegetația de pe trup. Plăntuțele au crescut, au câte două și trei frunze alungite, nu mai arată firave. Se pare că le merge foarte bine. Acum își trece palma de-a latul pieptului, cu un gest ocrotitor. Îi face plăcere să le simtă strecurându-se unduitoare printre degetele răsfirate; senzația de moale și catifelat îl umple de uimire și de emoție. O tentație necunoscută, dar cu atât mai puternică, îl atrage dincolo de ea, într-un spațiu abia bănuit, plin de promisiuni obscure, de neînțeles. Bărbia îi stă proptită în piept și privește atent, fascinat, tremurul vegetal. Pare un grădinar pus pe neașteptate în fața unei întâmplări neobișnuite ce s-ar fi petrecut printre straturile sale, ceva greu de crezut, dar de a cărui evidentă realitate n-ai, totuși, cum să te îndoiești.

Prin ziduri, prin planșeele de beton armat, prin aer, nu se știe cum, ajung la el - ridică privirea și așteaptă - pașii, pașii, pașii fostului coleg de clasă: ușori, siguri. Calcă moale pe talpa elastică, se oprește în capul scărilor, pe palier; ezită sau ce se întâmplă? Pornește din nou, coboară treptele, a ajuns la parter, se apropie pe coridor și de abia când îl aude în spatele ușii poate spune că îl aude cu adevărat.

— Ei, cum merge azi?

— Odihna asta mă surmenează, mă strepezește, îmi dă dureri de cap… Fă ceva!…

Nimic neobișnuit în starea de agitație; în etapa aceasta și animalele de experiență deveneau neliniștite, refuzau să mănânce, nu-și mai găseau locul în cușcă, iar analizele hematologice păreau de fiecare dată greșite în laborator.

— Ai încredere în mine, până acum nu s-a întâmplat niciun

necaz, niciun accident, totul a mers cum trebuie. Va fi bine, ai să vezi.

— Da, până acum, zici… dar nu de un accident mă tem, ci de ceva nelămurit, mi-e frică pur și simplu, fără obiect… De fapt, nici nu e teamă, ci doar o nerăbdare sau o neliniște venită din curiozitate, poate teama de necunoscut?

— Aiurea, te gândești prea mult la tine, a început să-ți placă să te simți preocupat de propria-ți persoană, să cauți motive de îngrijorare, iată consecințele izolării, un egocentrism bolnăvicios. Acesta e singurul lucru în neregulă, dar vom scăpa și de el. Hai, întinde-te, vreau să mă uit puțin.

Din buzunarul halatului scoate o lupă prin care începe să cerceteze plantele, pe îndelete, fără grabă. Pătrunde nestingherit în lumea lor, în încâlceala vegetală, caută și găsește ici colo semne numai de el știute. După un timp alege o frunză mai mare, mai cărnoasă, o încearcă pipăind-o cu buricele degetelor, pare satisfăcut, apoi, brusc, o îndoaie, o zgârie cu unghia, o sfâșie în lungime.

— Au! exclamă nedumerit cel întins pe pat, ce faci, că mă doare? Pe figura lui se poate citi surprinderea. Vrea să ducă mâna la locul unde persistă încă o usturime vie, ascuțită, dar fostul coleg îl oprește cu un gest ferm.

— Stai liniștit și nu pune mâna, că nu ești copil să nu-nțelegi de vorbă! Rabdă puțin…

Nici unul, nici altul nu mai spun nimic, așteptând în tăcere. Sunt două așteptări diferite; ai zice, alăturate întâmplător. După câteva momente, în ruptura proaspătă, de un verde ceva mai deschis, se ivește încet sclipirea unui lichid rozaliu. Lupa e puternică, mărește mult și se vede bine dunga aceea licărind. Antropobotanistul pare mulțumit.

— De mâine poți să ieși în grădină. Să te plimbi, să iei aer, locul e frumos și ai să te simți minunat. Soarele va face bine acestor plante, se vor dezvolta mult mai repede și mai viguros. Asta doreai, nu? Întrebarea lui e retorică, totuși celălalt confirmă printr-o ușoară înclinare a capului. Până la urmă, totul va fi bine…

…În aceste momente ale dimineții s-a dedicat „Sportului”.

Parcurge ziarul cu plăcerea secretă a cunoscătorului care citește și dincolo de rânduri, trăind cu pasiune fiecare articol. Are păreri ferme: când întâlnește opinii diferite de ale sale se enervează sau se amuză, după caz. Regretă că nu s-a ținut de sport, de atletism. Avusese stofă antrenorul îl lăuda și declarase că-și pune mari speranțe în el. Câștigase și vreo două, trei concursuri. Din alergat n-ai să trăiești, ai nevoie de o meserie, de o diplomă. După aceea poți să faci ce vrei. Acum ține-te de carte, îl lămuriseră ai lui. Alții, nu știu cum, reușeau să le împace pe amândouă, și școala și sportul, dar el nu izbutise. Dacă n-ar fi renunțat, poate ar fi ajuns campion, poate ar fi fost un nume, s-ar fi scris cu siguranță și despre el, ar fi fost cunoscut. Ei, ce-a fost, a fost, la ce bun să se indispună acum cu asemenea rememorări…

— Hai cu mine, e nevoie de plantele tale, spune fostul lui coleg, antropobotanistul, intrând grăbit în încăpere. Hai, că nu e timp de pierdut.

— Chiar acum? se bâlbâie el, negăsind să spună altceva mai inteligent, surprins nu de apariția bruscă și neașteptată a celuilalt, ci de tonul rece, profesional cu care i se adresase.

— Lasă ziarul și nu mai trage de timp!

Se ridică și ies amândoi. Merg repede și el abia se poate ține după antropobotanist. Urcă la etajul întâi.

— A fost adus un accidentat grav, cu arsuri de gradul II și III. N-are decât o singură șansă: să-i transplantăm, mai bine zis să-i răsădim plantele tale. Are noroc că se găsesc într-un stadiu potrivit pentru așa ceva și că aveți aceeași grupă sanguină. Dacă se prind mai mult de șaptezeci la sută din exemplarele donate, va scăpa. A mai fost un caz și a avut o evoluție foarte bună.

— Dacă cedez totul, cu mine cum rămâne?

— Vrei să te retragi, ți-a fost de-ajuns?

— N-am spus asta, am întrebat doar.

— O luăm de la capăt, acum ai și experiență. Bucură-te! asta ai dorit, să fii de folos, să-ți ajuți semenii: ai o ocazie nesperată.

În sala în care pătrund vede două mese de operații, puternic luminate. Antropobotanistul îi face semn să urce pe una dintre

ele, apoi nimeni nu-l mai bagă o vreme în seamă, par să-l fi uitat. Asistentele vin și dispar preocupate, aduc și aranjează lucruri a căror destinație nu o ghicește întotdeauna. Se fac ultimele pregătiri. Cu un zâmbet binevoitor, una dintre ele pune un paravan de pânză în așa fel încât să-i ascundă masa de alături. „N-aveți ce vedea, un om luptând între viață și moarte nu e un spectacol plăcut… V-ar tulbura peste măsură. E mai bine așa, e spre binele dumneavoastră". Chiar și așa, lui îi rămâne o jumătate din sală, are la ce să privească. Agitația de mai înainte a încetat, aude alți pași și alte glasuri: este adus accidentatul. Îl frapează respirația grea, neregulată a acestuia; răsună tare, acoperind celelalte zgomote - trebuie să fie o namilă de om. Dintr-o dată parcă se face liniște, se aude un bâzâit slab și un susurat, hârâitul inegal de până atunci s-a întrerupt. E gata să se sperie, dar un sunet nou îi dă de știre că accidentatului i s-a pus masca de oxigen. Cineva chiar anunță acest lucru. Bine, e-n regulă. Cu auzul încordat încearcă să-și dea seama ce se petrece dincolo: în jurul accidentatului trebuie să fie cel puțin patru-cinci persoane, probabil medici și antropobotaniști. Încă nu s-au hotărât de unde să înceapă, desigur mai e și problema densității și problema… dar nu înțelege despre ce este vorba și un timp sensul discuției de „dincolo" îi scapă. Cineva se referă la anamneză… Începe să se plictisească. Va veni și rândul lui, doar de asta l-au adus acolo, n-ar trebui să se impacienteze, de ce s-ar grăbi să se întoarcă în rezervă? Putem începe? întreabă cineva. Da, răspund pe rând câteva voci. Antropobotanistul apare de după paravan, îl recunoaște, deși are masca albă pe figură. Se apropie de el și-i face cu ochiul. Alege o plăntuță, prinde cu grijă tulpinița între două degete și taie cu bisturiul, dintr-o singură mișcare, foarte aproape de piele, firele haustorilor{25}. O ridică apoi și o trece altcuiva, aflat în spatele paravanului. „Următoarea", spune o voce, și fostul lui coleg de clasă se execută de îndată desprinzând eu aceeași ușurință și precizie o nouă plantă. Datorită mănușilor albe, mișcările sale par a avea un caracter solemn. Operația se desfășoară în zona pieptului și cel întins pe masă are posibilitatea să vadă foarte bine; nu-și mai poate

desprinde privirea de pe lama ascuțită și strălucitoare a bisturiului. Porțiunea de piele ce apare de sub învelișul verde i se pare palidă și nesănătoasă. După un timp, lucrurile devin monotone și simte cum îl cuprinde oboseala, se abandonează ei și ațipește.

…Când străbați a doua oară un drum, ți se pare mai scurt și mai ușor, asta, poate, pentru că știi la ce să te aștepți. La fel s-au petrecut lucrurile și în cazul lui. La câteva zile după operație, după ce firele vegetale rămase în țesuturi s-au resorbit fără complicații, i s-a aplicat din nou stratul de adeziv și au fost presărate semințele aciforme. Perioada neplăcută de până la apariția haustorilor și a frunzelor n-a mai suportat-o atât de greu, se obișnuise. Chiar spunea că va dona și altădată plăntuțe și că o va face ori de câte ori va fi nevoie și i se va cere.

Reușita operației l-a încurajat, i se confirmase totodată valoarea drumului ales. Gestul său căpătase acum, gândea el, un sens concret, de netăgăduit: salvase viața unui om. Ieșirea din serie, din banal și monoton nu fusese un gest meschin și egoist, ci unul plin de generozitate și altruism.

Depășind stadiul în care se efectuase transplantul, a pătruns din nou într-un teritoriu necunoscut. Perfidă, nesiguranța îi dă iar târcoale, punându-l la încercare. Cum poate să fie atât de simplu, se întreabă el, și nimic să nu se rezolve în mine împotriva acestei nemaipomenite invazii? Oare animalul din mine, nevăzut la chip, pornit din cine știe ce moluscă și ieșit până azi învingător din câte încercări și lupte, să fi fost păcălit și pus cu botul pe labe? Să nu se fi iscat nicio tulburare în sânge și în carnea străbătută de firele subțiri, ramificate, ce ieșeau la suprafața pielii, continuându-se în tulpini și frunze? Părea mai sănătos și mai plin de viață ca oricând, avea poftă de mâncare în ciuda claustrării, nu făcea mofturi; dormea foarte bine, chiar cu lumina aprinsă, așa cum i se ceruse. Nu observase niciun semn neliniștitor, nicio reacție de împotrivire, și asta îl nedumerea.

— Se poate să mă năpădească „buruienile” tale și organismul meu să nu reacționeze în niciun fel, să nu se apere?

E uimitor!

Din fotoliul în care se așezase, antropobotanistul îl urmărește detașat, cu o expresie enigmatică pe chip. Nu se grăbește să răspundă, este de gardă și are timp să-l asculte. Îl lasă, deci, să continue, pare interesat de verva neobișnuită a celuilalt.

— Mă supui la tot felul de analize și teste, ele ce spun, arată ceva? Oare starea asta, ce pare foarte bună, plină de energie, nu e cumva înșelătoare, nu voi claca pe neașteptate? Îmi spui mereu că rezultatele sunt în limitele normalului, că procesul se află sub control, dar ce este „normal" în asemenea condiții? Dacă am acceptat să vin aici și să ne apucăm de treaba asta, ar trebui să știu mai mult! Trebuie să mă gândesc și la cei de-acasă, am o responsabilitate față de ei!

— Modificările se produc treptat, te obișnuiești cu ele și de aceea nu-ți sar imediat în ochi. Uite, de exemplu, ai băgat de seamă că acum bei mult mai multă apă decât la început?

Trecuse de prânz, și o liniște aparte, toropitoare se instalează peste tot. Prin aerul devenit dintr-o dată gros, aproape fluid, cuvintele își caută drumul pentru a trece de la unul la altul, rătăcesc printre mobile, nasc mici vârtejuri acaparatoare, se lovesc de pereții albi și o pornesc din nou, netulburate, acoperite de o oboseală zgrunțuroasă, ca un strat de rugină ce le îngreunează și mai mult înaintarea, descoperă meandre și le urmează bucuroase de a fi găsit un fir călăuzitor. Vocile își schimbaseră timbrul, devenind de nerecunoscut, sunt ca doi străini într-o gară, într-un tramvai, fiți amabil, perforați-mi și mie biletul, dar ei nu observă, sau nu le pasă, după cum nu-i stânjenește câtuși de puțin nici faptul, plin de ciudățenie, că vorbele închegate în fraze, ținându-se una de alta asemeni verigilor unui lanț, continuă să plutească nehotărâte printre ei - le aud, prin urmare, cu întârziere, la un oarecare timp după ce fuseseră rostite.

În acea împrejurare singulară, când doar ideile contează, irizările lor putând fi lesne urmărite în aerul vâscos, fostul coleg de liceu îi descrie din nou, pe îndelete, cum planta aceea, obținută prin manipulări genetice, se hrănește cu produsele de

dezasimilație, cu diverse toxine rezultate în urma metabolismului, cum dioxidul de carbon, atât de necesar, nu-l mai ia din aer, ci din sânge, haustorii ajungând până la vasele sanguine, iar în loc cedează oxigen, jucând astfel rolul unui plămân suplimentar, cum toate aspectele de detaliu încă nu sunt cunoscute, pentru că experimentarea pe animale atinge un prag ce trebuie depășit. I-ar putea aduce cărți de specialitate și reviste, dar le va citi oare, va trece de primele pagini?

— Sunt sigur că vei renunța și se vor umple de praf. Pentru tine, nu ce scrie acolo e important, tu trebuie să te deprinzi a duce o viață cât mai normală cu aceste „buruieni", cum le zici, va trebui să înveți să le protejezi…

— Am și început să mă obișnuiesc. Uite, în ultimul timp n-am mai strivit nicio frunză, n-am mai frânt nicio tulpină ca la început, când, pur și simplu, uitam de ele. Acum îmi sunt mereu în minte, am grijă și le feresc. Sper să fii mulțumit de mine, doar mă străduiesc să le asigur substratul nutritiv cel mai potrivit, ha! ha!… Să te întreb ceva, după ce plantele vor rodi și vei strânge semințele, cu mine ce se va întâmpla? Mă voi întoarce la existența obișnuită sau pot să sper că rolul meu nu s-a încheiat, că sunt apreciat și că… Spune-mi, s-a hotărât ceva, am vreo șansă să rămân la voi?

Întrebările execută câteva lupinguri și tonouri dificile, manevrând abil prin aer pentru a evita ciocnirea cu vorbele mai vechi, răzlețite, plutind în derivă. Într-un târziu propozițiile ajung intacte la antropobotanist, și-l dezamăgesc. Insistența celuilalt e nedelicată, în asemenea chestiuni trebuie să ai răbdare, să suporți incertitudinea, să nu devii pisălog. Ah, cum de nu-și dă seama că asemenea tatonări se cer făcute cu artă, cu rafinament, cu o desăvârșită diplomație. Trebuie să lași un spațiu de manevră ambelor părți, o întrebare directă, nesăbuită, riscă un răspuns definitiv și jocul s-a terminat… Dorința celuilalt îl intrigă, e de neînțeles cu câtă ușurință pare să renunțe la lucruri pentru care alții aleargă atâta. Ce urmărește de fapt, doar să parvină la un destin excepțional din punctul lui de vedere? Dar cu ce preț! N-ar trebui să-și bată

capul și cu această problemă, când atâtea altele îl așteaptă, își spune antropobotanistul. N-ar trebui să-l intereseze motivația fiecărui subiect în parte, apoi rostește cu glas tare:

— E prea devreme, e prea devreme…

Și așteptarea poate fi, în anumite împrejurări, o formă de eroism, chiar și atunci când este vorba de o așteptare pasivă. Să grăbească ciclul biologic al plantelor sau să sară vreo etapă din dezvoltarea lor erau idei cu totul fanteziste, imposibile. Nu-i rămânea decât să le urmărească lenta maturizare, atent să-și păstreze netulburat echilibrul interior. Starea ta psihică influențează în mare măsură antropocultura vegetală, spusese de mai multe ori fostul lui coleg. Optimismul tău e un factor pozitiv, stimulator. Acum încerca să se conformeze acestor sfaturi. Bineînțeles că era ajutat. Cărțile și videocasetele pe care le solicita bibliotecii erau mai întâi verificate. Emoțiile și trăirile intense aveau un efect nedorit, de aceea antropobotanistul l-a convins să renunțe la filmele cu urmăriri și împușcături, precum și la producțiile *horror.* Suspensul prea accentuat reușea, doar în decursul unui film, să ofilească plantele mai firave. Tragediile fuseseră interzise de la bun început. I se îngăduia cel mult o dramă sau o melodramă la două săptămâni. Cele mai recomandabile erau comediile spumoase, pline de vervă și umor, în care predomina comicul de limbaj.

Plimbările lungi, fie dimineața, fie seara, prin grădina împrejmuită de zidul înalt de cărămidă, care-l apăra de intruși, jucau și ele un rol pozitiv. La început îi făceau o nespusă plăcere. Ieșind din cameră, se simțea liber și important. Zborul dezordonat al gâzelor, adierea molcomă a vântului printre plantele crescute pe corp, licărirea razelor de soare prin sita de frunze a copacilor, totul contribuia la deplinătatea acestei senzații.

În grădină nu se putea pătrunde decât prin trei locuri, verificase: prin camera sa, prin sera grădinarului, lipită de clădire, și printr-o ușă metalică practicată în zidul înconjurător. Dar aceasta din urmă era atât de ruginită și lacătul pus pe ea atât de solid, încât puteai crede că nu se va mai deschide niciodată, fiind blocată definitiv, de parcă în felul

acesta s-ar fi îndreptat o eroare.

De-a lungul aleilor nu întâlnise niciodată pe nimeni, și asta îl făcu să creadă că grădina aceea fusese izolată de lume doar pentru el. Când i-a venit prima dată acest gând s-a speriat. Nu cumva o iau razna? s-a întrebat imediat, cu bunul simț intrat în alertă. Cine știe ce i se mai putea năzări!

Și-a rărit plimbările, mulțumindu-se să rămână în cameră și să privească pe geam. Înăuntru se simțea mai ferit de tentația unor gânduri bizare. Logica îi spunea, și el îi dădea crezare, că nu se poate să nu între în grădină și altcineva în afara lui. Și-a propus să-i surprindă pe acei necunoscuți, și-și petrecu o bucată de timp spionând de după perdea. Zilele treceau și nu văzu pe nimeni, s-ar fi mulțumit și cu silueta grădinarului împingând o roabă încărcată cu două, trei unelte, ori cu un morman de frunze uscate, semn că toamna se apropia pe îndelete.

După transplant singurătatea și izolarea deveniseră mai greu de suportat. Întâlnirile cu fostul coleg ajunseseră stereotipe, discuțiile erau banale și îl plictiseau. Acum întrezărea foarte bine interesul profesional al celuilalt.

Întrebase zilnic de starea accidentatului, și s-a bucurat într-un fel aparte, cum nu o mai făcuse până atunci, când a aflat că trecuse de momentul critic și era în afara oricărui pericol. N-ar fi putut descrie în cuvinte sentimentul acela, dar și-l amintea cu multă claritate. Accidentatul era acum asemenea lui, un om cu blană vegetală, cu el ar fi putut vorbi deschis, i-ar fi putut spune lucruri pe care altuia nu îndrăznea să le destăinuie. L-ar fi înțeles, se găseau în aceeași situație și asta îi unea.

A cerut să-l viziteze, dar i s-a explicat că lucrul acesta nu era posibil până la vindecarea plăgilor. Caracterul excepțional al metodei utilizate impunea precauții deosebite. Argumentul nu i s-a părut convingător, dar nu a insistat, la ce bun? Nu le-ar fi schimbat hotărârea. A fost mulțumit că li s-a montat o linie videofon și puteau vorbi nestingheriți.

— Ca de obicei când îl cheamă pe accidentat, acesta trage storurile făcând întuneric, apoi aprinde veioza și o potrivește în așa fel, încât să-și proiecteze umbra capului pe perete, în

zona asupra căreia stă fixat obiectivul videofonului. „Vreau să te scutesc de imaginea neplăcută a chipului meu desfigurat, chiar și eu evit să mă uit în oglindă. Umbra mea va fi suficientă să nuanțeze cât de cât cuvintele ce le voi rosti", îl informase chiar de la început accidentatul. „Numele meu e Horia", adăugase imediat, „și am douăzeci și trei de ani, adică o viață în urmă și alte două înainte. Îți mulțumesc pentru ce-ai făcut pentru mine!" S-au împrietenit în ciuda diferenței de vârstă. Deschideau de câteva ori pe zi videofoanele, chiar și atunci când nu aveau ce-și spune. Prea multe nu se întâmplă într-o rezervă. Își comunicau simpla lor prezență și asta-i mulțumea.

Acum, după ce micile preparative iau sfârșit și Horia e gata să-l asculte, el începe o neașteptată mărturisire, de mult timp ocolită:

— În adâncul meu mă simțeam inutil, ceea ce făceam eu putea să facă oricine, nu era nimic deosebit. Nu era neapărat nevoie de mine, aveam doar un rost minor, de rotiță într-un angrenaj. Puteam fi înlocuit oricând fără să se observe, asta însemna că, de fapt, nici nu existam. Mă-nțelegi? Riscam să dispar și să mă topesc în neant. N-aveam nevoie de laude, de succese facile. Altceva doream, doream să se facă apel la personalitatea mea, la unicitatea mea, și asta m-ar fi salvat.

Horia îl întrerupse, mai degrabă cu naivitate decât cu cinism ori impertinență:

— Poate nu ești unic, poate nu ești acela despre care vorbești… Vreau să zic, te-ai gândit vreodată la acest lucru?

Franchețea celuilalt îl îngheață. Și dacă îmi dau seama că nu sunt dintre cei aleși, ce-mi rămâne să fac? Nicio carte nu-ți spune cum s-o scoți la capăt, nu sufletește, emoțional, ci pur rațional când înțelegi că nu vei ajunge niciodată unde alții pășesc cu ușurință. Să renunți la luptă știind că succesul nu va fi de partea ta înseamnă să renunți la valorile pe care le respecți, adică să renunți la tine însuți. Nu e loc pentru abandon, încerci în continuare, deși nu este vorba de o încercare adevărată, rezultatul fiind cunoscut și de neschimbat. *Spui* că încerci și mergi înainte, n-ai încotro.

Nimeni nu poate să te ajute, sunt lucruri ce se împlinesc de

unul singur, ceilalți rămânând inutili spectatori. Asta e singura cale. Timpul nu rezolvă nimic, scoate doar de pe rol, anulează și trimite în neant, asta e singura lui putere. De lucrul acesta nu se poate îndoi, ce i-ar mai rămâne atunci? Nu renunță la ultimul său refugiu.

Vorbește mai departe, dar remarca lui Horia continuă să-l urmărească; ar vrea s-o uite, dar nu poate.

— Cum să nu fi acceptat atunci propunerea fostului meu coleg de liceu de a mă testa în vederea acestei experiențe și cum să nu mă fi bucurat când rezultatele au arătat că făceam parte dintre puținii oameni care îndeplineau toate condițiile biologice necesare unei asemenea întreprinderi dificile? Am acceptat, nu fără strângere de inimă. Sigur, îmi părea rău că pentru a ieși din banalitatea și anostul vieții va trebui să mă despart pentru un timp de copii, dar câți alții nu o fac pentru țeluri mult mai puțin nobile! Când mă voi întoarce, se vor mândri cu mine, voi fi un exemplu pentru ei.

Vocea lui Horia intervine din nou, pe același ton de mai înainte:

— Merită să-ți sacrifici familia? Asta să fie calea cea mai bună? Iată de ce n-ai reușit până acum! Vrei să fiu sincer, să-ți spun ce gândesc, care este părerea mea?

În fața acestui ultimatum ezită. Dorise să-și descarce sufletul, să răspundă unei întrebări mereu nerostite de Horia, nu să pună în discuție alegerea făcută.

— În primul moment aș fi zis că da, dar acum, zău, nu știu, mai lasă-mă să mă obișnuiesc cu ideea unui rechizitoriu.

Mâna lui închide videofonul; singurătatea în care se regăsește îi dă iluzia liniștii și a siguranței, dar nu pentru mult timp. Vin alte gânduri să-l tulbure.

Rezerva i se pare, deodată, cam mică pentru un program de importanța celui la care ia el parte. Începe să se plictisească, nimic nu-l mai mulțumește, n-are chef nici de citit, nici de filme, nici de plimbări. Monotona trecere a zilelor a devenit iritantă, o resimte aproape ca pe o suferință fizică. Sacrificiul lui e necesar, ajută știința să înainteze - cuvântul *știință* îl rostește, chiar și în gând, cu voluptate -, are un sens, altfel ar

mai fi sacrificiu?

Florile mici și galbene, ce au acoperit toate zonele verzi de pe corpul său, s-au scuturat de mult și în locul lor au apărut cupele, nu mai mari de o jumătate de unghie, ale pixidelor, ale antropopixidelor cum le numește cu o inutilă și pedantă exactitate fostul lui coleg de școală. Plantele au zece-cinsprezece centimetri lungime, la fiecare mișcare a lui văluresc asemeni unei ape în bătaia vântului. Când stă în picioare, tulpinițele se încovoaie sub propria lor greutate. Le cercetează din când în când, dar nu descoperă nimic neștiut.

Frunzele au început să se usuce, verdele lor se schimbă în galben și în brun-roșcat, asemeni pădurilor toamna. În urma lui, prin cameră sau în grădină, coboară în cercuri mici asemenea pete colorate. Tulpinile își pierd și ele, treptat, elasticitatea, o mișcare bruscă, neatentă ar putea lesne să le frângă. De aceea, acum e nevoit să stea mai mult la pat. Dispare astfel și riscul împrăștierii și pierderii semințelor în cazul deschiderii premature a pixidelor.

Antropobotanistul îl asigură că au mai rămas doar câteva zile până se vor strânge fructele-capsulă și rolul său de substrat nutritiv se va încheia, cel puțin pentru moment. Ce va fi mai departe, vor vedea, nu se hotărâse încă nimic.

În sfârșit, a venit și momentul recoltării. În ziua aceea s-a strâns în jurul lui o întreagă comisie, pe unii îi cunoștea de la transplant. Antropobotanistul desprinde pixidele una câte una și le așază într-o cutie de carton. După ce sunt numărate, cutia este sigilată.

Cu ajutorul unui aparat de tuns sunt îndepărtate plantele de pe corp. În locurile descoperite simte răcoarea aerului. Pentru prima dată de câteva luni poate îmbrăca o cămașă.

…Majoritatea haustorilor s-au resorbit rapid, fără să lase urme, ca și cum nici n-ar fi fost. Din nefericire, câțiva s-au lignificat și au rămas înfipți în piele și în carne asemeni unor aschii sau unor spini. Atingerea lor îi provoca dureri; zona din jur se inflamase. Seara făcea cu regularitate temperatură; medicamentele luate n-au avut niciun efect. Începu să slăbească și cel mai mic efort îl lăsa epuizat. Sigur, era speriat,

dar nu intrase în panică, nu-și pierduse capul, încerca să privească situația sa cu luciditate.

Într-o dimineață ieși în grădină, nu mai răbda să stea în pat, dorea să se plimbe, deși știa foarte bine că asta îl va obosi. Pașii îl purtară spre ușa de fier din zidul împrejmuitor. A observat de îndată că masivul lacăt dispăruse, faptul nu l-a mirat și nu i-a căutat vreo explicație. Nici n-a avut timp. A apăsat plin de curiozitate pe clanță și a simțit imediat că mânerul îi dă ascultare și mișcă mecanismul din interior. De-abia a împins ușa, și ea s-a deschis în liniște, fără scârțâitul așteptat, de parcă balamalele fuseseră unse doar cu puțin timp înainte.

Dincolo de prag nu zări nicio stradă, niciuna din casele bine îngrijite la care se așteptase. Orașul dispăruse și în locul lui se înfățișa priveliștea surprinzătoare a unei lunci înverzite. Firul apei scânteia ceva mai departe. Mireasma tare a florilor de câmp îl învălui de îndată ce părăsi grădina.

În lumina blândă a soarelui răsuna ciripitul binefăcător al păsărilor ascunse în frunzișul copacilor; din când în când ajungeau până la el râsetele îndepărtate a doi copii. Porni într-acolo presimțind că nu puteau fi decât Didi și Marc. Poteca îngustă îl ducea repede, repede. Ocoli un smârc și, din vârful dâmbului unde se opri, văzu totul ca-n palmă: la umbra unei sălcii era întinsă o pătură și soția lui pregătea masa, tocmai scotea din sacoșă farfurioarele de plastic și le punea alături de pungile cu mâncare. Câteva sticle fuseseră îngropate din vreme în nisipul rece de la marginea apei.

El se apropie și, când soția îl văzu, îl întrebă cu un glas liniștit, de parcă vorbea despre altcineva:

— De ce ai făcut asta?

El ezită, apoi vru să-i răspundă, dar ea îl opri:

— Mai bine nu spune nimic, taci; cuvintele ne pot înșela, vorbesc singure, spun ce vor ele, nu țin seama de gând, îl trădează. N-ai ce să le faci, suntem în puterea lor…

De-abia acum el lasă crengile uscate aduse din pădure. Caută un loc pentru foc și se gândește să-l aleagă în așa fel încât, dacă vântul se schimbă, să nu dea fumul peste ei. În acest timp, copiii își continuă hârjoana, nepăsători, neobosiți.

LEONARD OPREA

Născut la 16 decembrie 1953 în comuna Prejmer de lângă Brașov, Leonard Oprea a urmat patru ani de studii tehnice (între 1971 și 1977) la Universitatea din Brașov și a lucrat ca muncitor la diferite uzine și întreprinderi din acest oraș. A debutat în 1981, cu proză scurtă (Dispariția), *în revista* Vatra *de la Târgu Mureș. În 1984 i-a apărut, în colecția* Fantastic Club *a Editurii Albatros din București, volumul de nuvele și povestiri sf* Domenii interzise.

Pentru Leonard Oprea, chemarea necunoscutului și a infinitului, ce-l racordează la science fiction, *bântuie - obsesiv, anxifiant, terifiant chiar uneori - dinspre subconștient. Deși autorul disociază în mai multe rânduri, în text, între* inconștient *și* subconștient, *deși disocierea este,* științific *de notorietate, definitiv acreditată ca atare în știința psihologiei (aflate ambele în afara câmpului conștiinței, cele două zone ale psihicului se deosebesc, în esență, prin posibilitatea conștientizării, prin eventualitatea, anterioară sau ulterioară, accesibilă subconștientului, de a fi putut trece cândva prin raza conștientului, unde și poate reveni cândva, inconștientul fiind completamente și irevocabil opac acestei raze), sub raport strict* literar *însă, circumscris textelor în discuție, disocierea este totuși, până la urmă, dispensabilă, astfel că, pentru operativitate, cele două „domenii interzise" pot fi reunite terminologic într-unul singur, pentru care denumirea generică și nedistinctivă de* subconștient *prezintă avantajul unei mai specifice coloraturi psihanalitice.*

Astfel, în nuvela care dă titlul volumului, Leonard Oprea imaginează un mutant la care „subconștientul și inconștientul alcătuiesc continuul cu care copilul ăsta s-a născut: e o mutație fantastică!" - ipoteză „științifică" ce începe a fi activă în plan literar

abia în momentul în care este derivată din ea capacitatea mutantului în cauză, Dranoel, de a stabili oricând vrea „punți" psihice pe care poate coborî în peisajul, vizualizat oniric și patoplastic, al subconștientului oricărui individ uman vizat; peisaj în care se pot recunoaște „imagini ale adevărurilor ascunse în fiecare om", pe care „e suficient să le privești pentru ca bărbatul sau femeia din fața ta să se plece recunoscându-te ca stăpân".

Extensiunea narativă a nuvelei Domenii interzise *crește din extrapolarea acestei premise în socio-politic (stăpân-slugă, dominare-aservire, revoltă-represiune, putere, autocrație, totalitarism etc.) ori în psihanalitic (tată-fiu, complexul Oedip etc.); dar memorabilă într-adevăr rămâne nuvela prin altceva: printr-un detaliu de ordin anatomic, imaginat ca „armă" și simbol al acestei fioroase puteri: în urma aceleiași mutații, ochiul drept al lui Dranoel" pare doar un iris mov, lipsit de pupilă" - aparență sub care se ascunde însă o enormă forță hipnotică, paralizantă și malefică:* ochiul vasiliscului *în versiune sf!*

Paroxismul terorii generate de privirea față-n față a propriului subconștient, presiunea și opresiunea tabú-ului conștientizării subconștientului, senzația de teroare și oroare în fața iminentei încălcări a acestui tabu *- sunt transmise, în* Domenii interzise *și în* Colonia, *cu o forță sumbră, cu o încrâncenare saturniană, cu efecte de distorsionare patoplastică a contururilor realului și cu un surd dar totuși acut frison de teroare, cum rar se întâlnesc. Este „timbrul" personal sub care „vocea" generației sale se face auzită și în scrisul lui Leonard Oprea. Ca și la alți tineri scriitori din „noul val" al sf-ului românesc, afirmați în anii '80, la Leonard Oprea imaginația a încetat a mai fi ingenuă și idilică, blajină și complezentă. O încrâncenare mocnită, o surdă agresivitate, o „cruzime" a percepției și reprezentării, o sănătoasă „necruțare" auctorială i-au luat locul.*

„Ochiul vasiliscului" apare, într-o altă memorabilă versiune sf, și în nuvela Colonia, *metamorfozat de această dată într-un* gimmick: inductabisalul, *dispozitiv ce „vizualizează abisurile inconștientului prin inducție bioelectrică", având forma „unei uriașe flori negre care adăpostește, între petale triunghiulare, răsucite într-o spirală fină, un pentaedru cenușiu… Suprafața pentaedrului strălucește din când în când în diferite nuanțe de cenușiu, indiferent de unghiul din care-*

o observi, trădând o mișcare interioară ce-o face să onduleze imperceptibil." Armă „de supunere în masă", inductabisalul devine, ajuns pe mâna unor indivizi iresponsabili, scăpat deci de sub control, și o „armă de distrugere în masă", risc pentru care și este scos în afara legii, într-un viitor îndepărtat al galaxiei. Acționând asupra subconștientului, individual și colectiv, infernala unealtă transformă oamenii în „animale stresate", în „vietăți speriate", incapabile de rezistență și inițiativă; astfel manipulate, masele umane, sunt reduse la acceptarea condiției de slugă în fața unui invizibil stăpân dement, reduse la resemnare și renunțare într-un sumbru univers totalitar, concentraționar: „colonie penitenciară" de proporții planetare, „Terra-4" devine sediul unei originale parabole a puterii, foarte „realistă", în rest, în detaliile și articulațiile concrete imaginate.

În resuscitarea modernă a unui străvechi tabu *își află așadar sursa, abundentă, originalitatea lui Leonard Oprea, în „modernizarea" paralizantei interdicții a „ispitei" de a privi față-n față nu „chipul lui Dumnezeu", ca în vechile religii* (tabú *demitizat și de Borges, în* Vopsitorul mascat Hakim din Merv), *nu divinitatea în ultima-i nuditate (pentru a fi văzut goliciunea zeiței Artemis, vânătorul Acteon, transformat în cerb, pierea sfâșiat, în antichitatea greco-latină, de proprii lui câini), nu un transcendent exterior, așadar, ci doar propriile „proiecții interioare", propriul subconștient, învestit însă cu o forță deloc mai puțin devastatoare. Cum vedem, încă un caz de „desacralizare", de re-modelare și „adopțiune" sf a unor ilustre „motive" mitologice, religioase, folclorice (cerbul din* Povestea lui Harap Alb *de Ion Creangă, de exemplu, „când se uită la cineva, fie om sau orice dihanie ar fi, pe loc rămâne moartă").*

Performanță literară și premieră absolută - Leonard Oprea reușește să vadă și să spună în cuvinte ce vede vasiliscul, *nu numai cum îl văd pe acesta oamenii împietriți de privirea lui: inedită inversare de perspectivă, pretinzând resurse - psihice și literare - nu la îndemâna oricui.*

Față de celelalte piese, mai scurte, din volum, Domenii interzise *și* Colonia *beneficiază de o mai funcțională stăpânire a tehnicilor narative și a strategiei naratoriale (în* Colonia, *mai ales, senzația de teroare e optim dozată și gradată, insinuându-se subtil din însăși*

progresia acțiunii), beneficiază, în esență, de un raport optim echilibrat între desen *și* culoare, *între* narație *și* descripție. *Avantaj pe care-l oferă, desigur, proporțiile și construcția de nuvelă, spre deosebire de povestire ori schiță, și care explică de ce dimensiunile mai ample îl avantajează pe Leonard Oprea mai mult decât cele reduse (handicap evident în texte de scurtă respirație, precum* Dispariția, Evadarea *sau* Recviem, *doar parțial depășit în* Întâlnirea, Pădurea, Opțiune, Moartea unui crimsingals *ș.a.): vizualizările non-mimetice, onirice ori patoplastice, ale subconștientului, vizualizări în care scriitorul probează o bogată: „vână" genuină, pot fi, în spațiul mai larg al unei nuvele, mai ușor absorbite epic, pot fi sustrase descripției statice, trenante epic, la care congenital sunt predispuse, prin antrenarea acestor enclave ori „pete de culoare" în desenul dinamic al mișcării narative și prin alternarea perspectivei naratoriale în cadrul oferit de o tramă epică articulată esențialmente „realist", mimetic. La debitul său imaginativ non-mimetic, corectivul funcțional și complementar de care are stringentă nevoie Leonard Oprea este recursul la* mimesis, *neutralizarea subiectivității excesive și acreditarea estetica supra-personală, printr-o minimă „obiectivare" mimetică, a unor „proiecții interioare" violent subiective, personale, care să continue însă a alimenta subteran „motorul" epic de tip* mimesis. *Această minimală condiție odată satisfăcută, el va putea persevera fără majore riscuri estetice (căci de celelalte, extraestetice, nimeni nu e scutit!) în direcția pe care, condus probabil de propriul temperament, s-a angajat din capul locului și cu rezultate de pe acum notabile. Punctul tare al oricui fiind, dialectic, și punctul său slab, vulnerabil, - vigilența profilactică de a nu-și lăsa calitățile să se transforme, prin exces, în defecte, se poate dispensa, desigur, de orice superfluă argumentație exterioară.*

Torturat, posedat, muncit parcă de demoni fără nume și fără chip, pe care tocmai se luptă a-i exorciza estetic dându-le un nume și un chip, și dacă singur își poate suporta demonii ce-l muncesc, ducându-și-i în spate și trecându-i dincoace de pragul expresiei, - de ce nu i-am putea suporta și noi, ceilalți, „de pe tușă", acești demoni, aceste spaime și angustii, aceste „proiecții interioare", odată sublimate artistic prin expresie, odată epurate în imaginar de

virulența lor psihică brută și oferite lecturii ca sursă de delectare estetică? De ce i-am pretinde neapărat să ne zâmbească agreabil și grațios unui mohorât temperament saturnian, mai susceptibil a scoate - și a ne oferi - profituri estetice tocmai din organica-i mohoreală saturniană, necontrafăcută?

DOMENII INTERZISE

„Bărbatul aleargă cu salturi mari, abia atingând solul cărămiziu care, la fiecare contact al gambelor lui lipsite de labe, se crapă și aruncă afară câte un trup alb, orbitor de alb, tatuat cu tăieturi adânci. Din piepturile despicate țâșnesc cuvinte ce-și încolăcesc literele devenind păsări greoaie. Aripile lor chitinoase îmi zgârie tâmplele. Mă apăr cu brațele. Întorc speriat capul. Observ că bărbatul fuge acum cu spatele înainte. Holbează ochii la mine și-i aud lătratul lugubru. Semănând între ele, chipurile noastre, al meu, al bărbatului și ale cadavrelor, unite într-un singur portret deformat, translucid. Apar pe oglinda cerului. Florile ivite din luminile ochilor noștri își scutură petalele vârstate cu negru. Plutirea fulgilor vărgați e însoțită mai întâi de un urlet, apoi de șoapta unui flaut; sunetele se repetă mereu în aceeași ordine până când, brusc, tăcerea acoperă pustiul pe întinderea căruia se zăresc cactușii-oameni ivindu-se din solul albastru. Petalele se înfig în țepii crescuți din craniile lor chihlimbarii.”

Coleman urmărește încordat înlănțuirea imaginilor de pe ecranul calculatorului. Mâinile îi tremură ușor. Se întoarce spre Dranoel și îi privește chipul crispat.

— Oprește hipnoza și sudează-i nervul optic!

— Nu e prea scurt coșmarul?

— Turgh!

— Bine…

Imobilizat în fotoliu, Dranoel își mișcă încet doar buzele. Murmură ceva nedeslușit. Are fruntea și tâmpele acoperite de broboane. Prelungire a brațului robotului-chirurg strecurată printre șuvițele aurii de păr moale, o plasă de fire luminoase îi înfășoară capul.

Pornind dintr-un alt braț metalic, un tub de cristal, străbătut de-o microrază laser, îi sărută pleoapa ochiului drept sub sprânceana neagră, frumos boltită. Microraza se retrage fulgerător din tăietura ce desparte neuronii nervului optic care se reîntregește imediat.

Coleman își plimbă privirea înnourată pe chipul tânărului chinuit de năvala imaginilor pe care nu și le-a închipuit vreodată. Turgh e încruntat. Coleman îl obligă să nu-și îndeplinească datoria, îl împiedică să pășească nestingherit pe drumul, și așa destul de anevoios, al cercetării care l-ar putea duce la titlul de profesor, însă: „Coleman, idiotul ăsta bătrân, l-a crescut pe Dranoel…" Apasă pe butoanele pupitrului de lângă fotoliu. Dranoel se destinde. Coleman răsuflă ușurat, întoarce capul spre Turgh și rostește bolovănos:

— Anunță-l pe sfetnic că peste o jumătate de oră Dranoel e al lui.

*

Încerc să-mi restabilesc echilibrul. Mă chinuie un sentiment nedeslușit. Să fie oare *teama?* N-am cunoscut-o niciodată, deși îi știu prea bine definiția: o văd în cei pe care îi stăpânesc cu puterea mea.

Nu e pentru prima oară când sentimentul ăsta insuportabil mă încolțește. *Mesajele* urcă de undeva din adâncuri - distanța de la care vin pare enormă - și le receptez deslușindu-le treptat sensul, descoperindu-mi astfel ezitările, substanța posibilelor greșeli viitoare, aflând simultan aproape toate soluțiile optime de acțiune. Uneori încerc să-mi imaginez *mesaje,* dar ele nu pot fi văzute sau asemănate cu nimic cunoscut de mine: sunt cuvinte nenăscute încă… Cuvântul are nelimitată putere de ordonare a haosului din afara ființei, provocat de ființă, în privința celui dinlăuntrul ei rămâne însă total neputincios.

Oricum, jocul poruncilor pornite din acel eu-însumi dureros de necunoscut mă cuprinde și pătrunde ca un foc izbăvitor din care renasc - sferă ce poate sfida gravitația sau orice altă forță care ar încerca să-mi tulbure zborul atât de ușor și grațios.

Întrezăresc totuși umbra ștearsă a sentimentului care mă sufoca. Sunt neliniștit. Nu primesc niciun *mesaj.* Mă simt străin de mine-însumi. Ieri l-am întrebat pe Sivat ce crede despre stările astea care, în ultima vreme, au devenit destul de frecvente. M-a privit atent și mi-a spus răspicat că sunt consecințele inevitabile ale atitudinilor mele necuviincioase față de unele dintre rugămințile părintelui meu. E adevărat, în ultimul timp am început să pun întrebări, dar ele mi-au fost dictate de aceste *mesaje* și n-am dreptul să le nesocotesc. A mă împotrivi lor înseamnă să mă supun greșelii, poate. Dar au trecut aproape două luni de când a apărut ciudatul sentiment și prezența lui m-a dezechilibrat, m-a obligat să mă ridic împotriva *mesajelor*… Nu înțeleg cum reușește părintele meu să mi-l provoace?… Când l-am rugat să-mi explice rugămintea pe care trebuie să i-o îndeplinesc azi, și-a înălțat sprâncenele groase adunându-le apoi la rădăcina nasului. Nu prea i-am înțeles supărarea.

— *Mesajele* îmi cer asta, i-am spus. Ele nu greșesc niciodată.

Am plecat fără să primesc vreun răspuns și atunci m-am hotărât să nu-i îndeplinesc rugămintea decât dacă voi căpăta răspunsuri la întrebările mele.

Azi dimineață, după împlinirea canonului zilnic - ruga înălțată forțelor Universului pentru sănătatea părintelui meu și respectarea legii fundamentale a societății noastre: *existența conducătorului absolut a fost, este și va fi condiția de supraviețuire a speciei umane* - l-am sunat pe Coleman și i-am comunicat că, dacă nu mi se dau explicațiile cerute, nu voi îndeplini dorința părintelui meu. Întrebările? De ce, pentru cine trebuie să fac una ca asta? Care e vina reală a acelor oameni?…

Bătrânul profesor m-a invitat să luăm dejunul împreună. În timp ce mâncam, m-a privit îngrijorat și mi-a recomandat o scurtă ședință de relaxare:

— Ochiul tău e prea obosit, și-a motivat el sfatul.

M-am mirat, fiindcă de obicei, când e obosit, ochiul îmi pare cuprins de flăcări și, într-adevăr, *mesajele* s-au ridicat imediat împotriva recomandării lui Coleman:

— Ți se pare. Știi doar că sunt cel mai în măsură să apreciez

starea propriului meu ochi. Vreau niște răspunsuri!

Coleman a tăcut și după câteva secunde a apărut Sivat, însoțit de Turgh și de doi ciborgi. M-am ridicat de la masă și, reamintindu-le celor din încăpere de hotărârea mea, am dat să ies. Cei doi ciborgi m-au apucat de brațe. Pentru o clipă am fost tentat să mă eliberez folosindu-mi puterea de dominare, dar nu pot supune două creiere deodată. Sivat a ordonat gărzilor să mă ducă în camera de odihnă. Coleman s-a încruntat, iar Turgh a început să mă roage să renunț la orice împotrivire fiindcă nimeni nu-mi vrea răul și, într-adevăr, ochiul meu arată groaznic.

În camera de odihnă, supravegheat de Turgh și ciborgi, m-am întins pe patul de relaxare. Miresmele lui m-au învăluit. Am simțit ușoare furnicături în încheieturi, trupul mi s-a destins, sângele a început o cursă nebună în vene și artere; *masajele* erau alarmante, dar n-am avut timpul să le înțeleg căci în următoarea fracțiune de secundă am fost cuprins de somnul psihocalmant.

Au trecut aproape două ore de la relaxare. Simt încă prezența, îndepărtată acum, a sentimentului care… E ca amenințarea unei primejdii pe care n-aș putea s-o înfrunt sau, mai precis, e senzația că sunt pe cale să-mi pierd capacitatea de autocontrol… O mână de fier mă strangulează atunci și mesajele par instrumente ce nu mai pot fi stăpânite de muzicianul *eu-însumi.* De data asta relaxarea, cu o lună în urmă controlul psihosomatic și, în fiecare caz, un motiv unic: împotrivirea la rugămintea părintelui meu. Rezultatul?

Sentimentul ăsta necruțător… Oare n-am dreptul să întreb?

Câteva *mesaje* îmi sugerează, fără prea multă convingere, că ar trebui să îndeplinesc rugămintea… deși e împotriva firii…

Îmbrac uniforma cenușie croită parcă din tapetul camerei de studiu.

Uneori și Coleman pare nemulțumit de dorințele părintelui meu - de ce mă îndeamnă totuși să le îndeplinesc?! - și le numește atunci „porunci", dar știu prea bine că mie nu mi se poruncește. Doar mulțimea trebuie tratată astfel.

Închid ochiul și-mi mângâi pleoapa. E uluitoare senzația de

plăcere care mă cuprinde. Niciuna dintre curtezanele trimise de Sivat nu va reuși vreodată să-mi provoace o asemenea stare.

Simt cum treptat redevin inatacabil. Nu mângâierea pleoapei îmi dă certitudinea asta. Mi-o spune claritatea *mesajelor*. Frumusețea lor ca susurul apei de izvor. Pot deci să-i împlinesc rugămintea.

Mă opresc pentru o clipă pe alee. Admir - pentru a câta oară?

— Sobrietatea vilei în care m-am născut și am petrecut optsprezece ani: sfera cenușie străpunsă de conul negru - fecundație încremenită adăstând căldura soarelui abia ivit pe bolta de cleștar.

Mă întorc cu spatele spre micul meu palat și mă îndepărtez printre brazii argintii și mestecenii parcului care-l înconjoară. Un *mesaj* îmi ordonă să mă grăbesc. Măresc pasul. Aerul proaspăt al dimineții îmi face bine. Alerg puțin.

În scurt timp văd printre arbori zidul verde-cenușiu, mereu umed, care-mi împrejmuiește domeniul. La capătul aleii se află poarta păzită de doi ciborgi. Paznicii mă zăresc și se înclină respectuoși. Unul dintre ei face un semn și poarta dispare în zid. Trec pe sub bolta întunecată, adâncă.

Zidul a rămas de mult în urmă. În vale, imens cilindru străbătut aproape de vârf de o prismă hexagonală alb-cenușie, palatul părintelui meu domină cetatea.

*

Străbat cu pași repezi străduțele înguste, perfect perpendiculare una pe alta. Zburând la mică înălțime, pe deasupra mea trece câte un tapivol pe care, în picioare, cu brațele încrucișate și biciul paralizant la cingătoare, unul sau doi ciborgi din garda părintelui meu veghează asupra oamenilor, străzilor și caselor. Doar gărzile au dreptul să zboare în cetate. În rest, toată lumea merge pe jos, lucru destul de plăcut, dacă te gândești la sănătatea trupului.

Am ales străduțele lăturalnice fiindcă pe arterele principale

șuvoiul niciodată secat al mulțimii mi-ar fi făcut înaintarea extrem de lentă. Mi-ar plăcea totuși să merg printre oameni, observă un *mesaj,* dar un altul flutură amintirea sentimentului sufocant.

Tăcerea totală e una dintre legile circulației în cetate, dar pe mine mă farmecă întotdeauna muzica murmurului oamenilor și prin asta, Sivat mi-a spus-o, mă ridic din nou împotriva părintelui meu. N-am dreptul, știu prea bine, însă *mesajele* mă dezleagă până și de datoriile filiale. Le aud și acum! Închid ochiul și încerc să mă împac cu mine însumi. Trebuie să îndeplinesc rugămintea părintelui meu. Sunt obligat oare? Da, altfel apare din nou sentimentul… Mâna de fier ce mă strangulează. Uneori am impresia că *mesajele* au înnebunit… Ori de câte ori îi povestesc lui Coleman despre senzațiile astea se crispează, își pleacă privirea și, fără să scoată o vorbă, iese din încăpere. Știu că-mi ascunde explicația, aș putea să-l oblig să vorbească, dar dominându-l cu puterea mea înseamnă să-i scotocesc prin tainițele sufletului, prin urmare să-l umilesc.

Pe neașteptate mi se năzar imagini bizare: trupuri albe aruncate din crăpăturile unui pustiu cărămiziu; un bărbat care seamănă cu mine fuge printre cadavre; petale de nea vârstate cu negru își opresc plutirea înfigându-se în țepii unor cranii…

Nălucirea se sfârșește la fel de brusc cum a apărut, dar simt nevoia să mă sprijin de zidul casei… Sunt aproape sufocat. Îmi deschei tunica la gât. Dezechilibru? Pedeapsă? Nu primesc niciun *mesaj!* Cad în genunchi. Îmi mângâi rugător pleoapa dreaptă… *Mesajele* se învolburează… N-am aer! Cu o acuitate uimitoare surprind fiecare nuanță, jocul tonurilor în sunetele care mă sfredelesc acum. Nu înțeleg, totuși. Respir adânc. Încep să mă liniștesc… *Respir*… Să fi văzut, pentru prima oară, *imaginea* sentimentului?… A fost cumva o halucinație?… Mă ridic încet. De ce mi-l provoacă? În curând se împlinește un an de când îi îndeplinesc rugămințile. De fapt, aceeași dorință, costumată de fiecare dată altfel. Orice om trebuie să muncească, iar asta e munca mea, singura care mi se potrivește ca o mânușă. O știu de la Coleman și Sivat, de la Turgh… Oare îndeplinirea rugămînții lui e într-adevăr profesia mea?… Mai

degrabă cred că e o încercare, dar ce trebuie să dovedesc și de ce prin suferință? Deși, aparent, se potrivesc cu tot ce-am învățat despre oameni și societate, datele rugăminților au fost de la bun început antagonice față de soluțiile dictate de *mesaje.* Mai bine de o jumătate de an *mesajele* nu s-au împotrivit totuși, păreau doar complet derutate. Apoi s-au răzvrătit și, destul de șovăielnic la început, mi-am arătat nedumerirea. Nesupunerea, cum o consideră ei. Iar la o lună după aceea „sentimentul" m-a cuprins pentru prima dată.

Încerc senzația - am simțit-o la împlinirea fiecărei dorințe - că am pătruns într-o realitate ostilă. Privesc în jur. Nu, strada, zidul și casele, cerul și tapivolurile sunt exact așa cum am *învățat că* trebuie să fie. Unde se ascunde irealul, în mine?

Îi voi îndeplini rugămintea. Mi-am recăpătat starea de echilibru perfect și *mesajele* sunt liniștite, parcă prea liniștite. Plec mai departe.

*

Când aude vorbele lui Turgh, chipul smead al lui Sivat pare pentru o clipă străbătut de ape verzui. Sfetnicul Părintelui își răsucește brusc trupul uscățiv și săgetează cu brațul înspre asistentul ce așteaptă cu ochi sticloși:

— E adevărat?

— Da, răspunde Coleman râzând ușor. Ți-e teamă de el sau de Părinte?

— Fii respectuos!

— Eu… încearcă să intervină Turgh.

— Taci! poruncește Sivat.

— Uite ce se întâmplă, sfetnicule, începe bătrânul profesor, nu puteam să las coșmarul să se desfășoare în întregime pentru simplul motiv că aș fi depășit limita admisă a dezechilibrului natural al oricărei ființe, deci și al lui Dranoel. Nu uita - dar asta tu nu poți înțelege - că, în ciuda faptului că e un mutant, are un suflet de om și că fiecare coșmar e depozitat în hrubele inconștientului său. Adaugă la mâlul ăsta și îndeplinirea celor zece rugăminți - contacte cu lumea cetății -

și vei vedea că a cumulat un număr de informații îngrijorător pentru echilibrul pe care i-l doriți. Cred că m-ai înțeles. Părințelul riscă să-și piardă comoara. Dorești așa ceva?!

— Exagerează ca întotdeauna, șuieră Turgh. Niciun calculator n-a indicat posibilitatea (apariției vreunei fisuri în echilibrul lui Dranoel, Crede-mă…

— Taci! repetă Sivat și se așază în jilț; își aranjează apoi faldurile mantiei negre.

— Graficele… insistă totuși Turgh.

— Coleman, graficele!

Bătrânul își trece degetele încovoiate prin argintul părului, ridică din umeri și rostește:

— Turgh știe unde sunt, iar eu am spus adevărul.

— Coleman! răsună metalic țipătul sfetnicului.

Bătrânul părăsește încăperea. Turgh scoate din buzunarul tunicii graficele dinainte pregătite. I le întinde lui Sivat, dar acesta se scoală din jilț și se îndreaptă spre ușă. De acolo, fără a se întoarce, vorbește răspicat:

— Turgh, cel pe care l-ai înlocuit aici și-a curmat singur firul vieții. Să înțelegi asta bine de tot, fiindcă eu sunt sfetnicul și veghez necontenit asupra liniștii Părintelui, a cetății, deci.

Deschide ușa și, croncănind un ordin scurt, pleacă însoțit de garda care-l așteaptă pe hol.

*

Părintele se răsucește încet pe spate și înoată spre scările piscinei. Pată albă mulată sub valurile mici, trupul lui plutește ușor.

Atinge scările cu mâna, se întoarce pe față, calcă de câteva ori apa, pășește apoi pe treptele sângerii.

Curtezana se apropie ținând în mâini halatul. Părintele întinde brațele îndărăt, corpul lui zvelt se contractă pentru o clipă, imediat după aceea, în atingere cu țesătura moale și caldă, se relaxează.

Părintele privește absent. Ridică leneș două degete lungi și delicate. Atunci, abia încordându-și mușchii rotunzi sub pielea

de mătase a gambelor, o altă curtezană înaintează repede și neauzit. Se oprește la doi pași de el și îi întinde tava cu băuturi răcoritoare. Părintele se apropie, ia un pahar, îl duce la gură și soarbe puțin. Pune apoi paharul înapoi pe tavă și cu cealaltă mână mângâie părul moale, plăcut mirositor, al creolei. Femeia îi mulțumește înclinându-se grațios.

Dintr-un alt colț al sălii lunecă spre el încă două curtezane. Aduc cu ele hainele și încălțările Părintelui. Legănându-și abia perceptibil capul și zâmbind, acesta le cere să-l îmbrace. Arareori cere așa ceva și mâinile curtezanelor tremură, iar ochii lor catifelați oglindesc teama.

Buzele Părintelui se strâng stingând zâmbetul înflorit pe chipul lui uscat. Curtezanele se înfioară și trupurile lor unduiesc în mare grabă spre ușile masive ale sălii.

Părintele își trage singur cizmele înalte, oftează, apoi ridică o sprânceană, și, după câteva momente de gândire, pășește spre cealaltă ușă a sălii.

Trece grăbit prin sala-speranțelor-deșarte, străbate cu capul plecat holul-oglinzilor-mincinoase și, intrând în galeria-celui-singur, se îndreaptă spre sala-tronului. Se oprește în fața porților stacojii. Ecranul din nișa de lângă stâlpul porții îi arată sala goală. Ochii lui verzi scânteiază. Întunericul galeriei pare a se lumina: Părintele se bucură. Nu i-a plăcut niciodată să fie așteptat, dimpotrivă, vrea să aștepte pentru a putea pedepsi. Dar nu va da nicicând cuiva o asemenea poruncă: un conducător trebuie să învețe că anumite lucruri nu le poate îndeplini decât el însuși; „… merită să fie așteptată o ființă sub care nu se mai află decât gura prăpastiei", adaugă în gând și întinde mâna. Poarta dispare. Părintele își îndreaptă spatele și intră călcând mărunt. Mantia lungă foșnește pe lespezile gălbui.

Sala-tronului alcătuiește brațele crucii pe care-o reprezintă palatul. În afară de podea, aici, pereții și tavanul sunt imense panouri transparente îmbinate prismatic. Revărsându-se nestingherită, lumina pătrunde peste tot, acoperă tronul cu o țesătură de aur.

Drumul spre tron - cărare de stâncă acoperită de mușchi.

Părintele sare peste ea și din câțiva pași ajunge la panourile transparente. Privește norii, caută soarele, apoi se uită în jos încercând să zărească oamenii. Distinge doar șerpuirea uriașului dragon întunecat al arterelor principale din jurul palatului. „Puterea și slăbiciunea mea stau acolo", își spune, de aproape cincizeci de ani.

Părintele părăsește panourile și, ocolind tronul, se apropie de rastelul cu portrete. Alege unul dintre ele și intră în cabina de transformare din spatele tronului. În scurt timp brațele roboților înfăptuiesc metamorfoza.

Pe tron se așază acum un bărbat cu chip trufaș, dar cu umerii gârboviți „de povara nevoilor unui popor… Oricine ar putea gândi așa ceva, numai Sivat nu, trebuie însă, da, sunt obligat să folosesc neumanul pentru a fisura umanul, să dirijez ura și ambițiile pentru a-l aduce pe Dranoel aici, în templul puterii absolute, formă și conținut ideal îmbinate ca să reprezinte, nu, să întruchipeze Părintele perfect… Am să reușesc oare să mă împlinesc prin el?… E dureros să știi că nu ai decât aparența unui zeu… Mă hulesc, mă acuză, deși nu sunt decât încarnarea tăinuitei lor dorințe de putere și glorie. Ar vrea acum să-și ucidă idolul care își cere drepturile. Lumea asta e purgatoriul, cea a lui Dranoel va fi paradisul - creația mea, monumentul pe care mi-l închin… O lume moartă poate fi un monument? Nu am curajul să spun nu *știu*…"

*

Sor își face loc prin mulțimea care forfotește pe artera a cincea a cetății. Înalt, puternic, nu ezită să izbească și să împingă cu umerii masivi și cu coatele ca să-și taie cărarea prin jungla de trupuri. Se grăbește. Într-un sfert de oră trebuie să ajungă în cartierul de sud. A lucrat prea mult la discursul pentru întrunire. Dacă nu se întâlnea cu Ory avea liniștea necesară să-l termine în timp util, dar „… femeia asta îmi întoarce sufletul cum ai trage peste cap o cămașă. Va înțelege vreodată că așa trebuie să mă port cu adunătura care mă zeifică?… Poate că ar trebui să o părăsesc înainte de a fi prea

târziu? E totuși singura femeie la care țin… Din cauza antagonismului dintre noi? E nemaipomenit cum se pricepe să mă descopere… sau cum izbutește să facă să mă trădez… Nu, n-o iubesc, însă mă obsedează. Te pomenești că nu vine la întâlnire.

Lipsa ei o să nască suspiciuni. E genul de femeie a cărei prezență lângă un conducător place oamenilor… Blestemată zi!"

Un tapivol! Sor face repede câțiva pași și intră într-un magazin de instrumente muzicale: „… dacă mă vor aștepta, le va spori emoția, ceea ce îi va ajuta să fie mai puțin obiectivi… Masele excitate sunt cea mai bună plămadă în mâinile unui adevărat conducător. Cine citește atent biografia Părintelui învață abecedarul puterii."

Trece în grabă printre rafturile ce se întind pe zeci de metri. Cu ochiul ei electronic, o cameră mobilă îi urmărește fiecare mișcare. Atent, proprietarul magazinului îl privește atent pe ecranul din fața lui, în speranța că va cumpăra ceva.

Sor se oprește lângă un stelar. L-a atras forma de cometă a instrumentului. Proprietarul reacționează prompt și conectează creierul stelarului. Înlănțuite într-un imn neuman, sunetele galactice plutesc prin sala înaltă, luminată feeric. Sor închide ochii și se lasă purtat de glasurile siderale. Își promite că, atunci când va deveni Părinte, să ordone compunerea imnului planetei pe un stelar.

Muzica încetează, vraja se rupe și vocea mieroasă a proprietarului răsună printre rafturi:

— Doriți un stelar? Prețul e mai mult decât convenabil, doar trei cărți de credit!

„Cinsprezece mii de solari! Convenabil?!", gândește Sor.

— Vin mâine. Nu am acum credite la mine, răspunde însă politicos.

Proprietarul nu-și face iluzii, dar zâmbește încurajator când Sor se apropie de el. Sor surâde la rândul lui: „Voi fi Părinte și o să-mi faci cadou întreg magazinul."

Iese din magazin. Scrutează cerul. Niciun tapivol. Cotește pe străduța de lângă magazin și începe să alerge privind

mereu în sus. Nimeni în cetate n-are voie să fugă și „… îi dau dreptate Părintelui, fug pentru a-i grăbi prăbușirea”.

Văzut din depărtare, Sor pare o umbră întunecată săltând pe zidurile cenușii ale caselor.

*

Aș putea spune că sunt la un pas de îndeplinirea rugăminții părintelui meu. Aștept să se termine întrunirea ca să-l pot contacta pe conducătorul celor din sala asta, atât de asemănătoare cu o peșteră uriașă. De ce trebuie oare să-l supun puterii mele de neînvins pe omul înalt și puternic care le vorbește? Sute de bărbați, și femei, masă uniformă prin croiala și culoarea cenușie a hainelor pe care le poartă, mulțimea ascultă vrăjită glasul lui strident și în pauzele discursului aclamă înfierbântați. Uneori pauzele se prelungesc și aud strigându-se: „Jos Părintele!” Nu mă mir, fiindcă experiența mea de aproape un an în munca asta m-a învățat destule. *De ce vor să-l doboare?* i-am întrebat însă mereu pe Coleman, Sivat și Turgh, care de fiecare dată au dat din umeri, mi-au evitat privirea, și-au strâns buzele sau, pur și simplu, au plecat grăbiți de lângă mine. A urmat apoi mâna de fier care mi s-a înfipt în gât… Pedeapsa?

A trecut aproape o oră și jumătate de când îl ascult pe Sor și *mesajele* îmi ordonă suprimarea lui, dar înțeleg că, înaintea părintelui meu, eu-însumi doresc asta. Ceea ce mă neliniștește. *Inexplicabilul* e dușmanul echilibrului meu. Și totuși, *mesajele* nu m-au mințit niciodată… Dacă Sivat nu m-ar fi învățat că „Doamne” nu-i pot spune decât părintelui meu, el fiind începutul și sfârșitul lucrurilor, aș implora *necunoscutul* care-mi hotărăște soarta: „Doamne, față de cine și cu ce am greșit, de n-am dreptul să aflu adevărul, ascuns de atâta vreme?”

Cum să înțeleg revolta oamenilor când mă văd îndeplinind rugămințile? De fiecare dată, bărbații și femeile par… nu par, sunt însuflețiți de sentimente neînțelese de mine, dar pe care, conform descrierilor și definiției date de Sivat, le pot numi cu un singur cuvânt: ură. Ce stare psihică!

N-au gheare, n-au colți, dar sunt, din cap până-n picioare, adevărate fiare gata să ucidă, să distrugă… Istoria lumii m-a învățat că, în sistemul nostru planetar, violența a fost starea fundamentală care ne-a deosebit de celelalte ființe. E însă ceva necunoscut mie și încă n-am înțeles de ce?… Puterea mea de dominare pe căi sufletești e oare tot o formă a violenței? Sunt eu oare una dintre întruchipările ei superioare?

Mesajele îmi poruncesc să cercetez sufletul femeii de lângă mine. Întorc capul. O splendidă roșcată cu ochii negri ascultă cu nările dilatate. Stabilesc puntea dintre mine și inconștientul ei, apoi o trec din câteva salturi.

La început nu văd decât vârtejuri întunecate, neclare, cu vârfurile înfipte în petele brune de pe fundul prăpastiei. Cobor pe spirala unui asemenea vârtej. Da, petele sunt imagini ale adevărurilor ascunse de fiecare om. E suficient să le privești pentru ca bărbatul sau femeia din fața ta să se plece recunoscându-te ca stăpân… Dureroasă, totuși, îngenuncherea asta…

Privesc atent imaginile interioare ale femeii:

Dintre ruinele cetății țâșnesc trupuri sângerânde. Sunt urmate de mii de uniforme cenușii care, călăuzite de mâini nevăzute, se suprapun clădind un palat în formă de cruce. Apoi uniformele se desprind de pe zidurile palatului și văd bucăți de carne, cheaguri de sânge și oase sclipitor de albe. Un ciborg din garda părintelui meu apare pe creasta zidurilor. Înalță spre cerul văduvit de soare un bici… în care e înfipt un prunc! Eu?!… Palatul e împrejmuit de cactuși cu vârfurile din cranii pline de țepi împodobiți cu petale vârstate cu negru… Rostogolindu-se furioase, *mesajele* mă inundă. Îmi poruncesc să mă retrag imediat.

Roșcata stă într-o poziție de abandon total. Mă mir că a rămas în picioare. De ce să nu descopăr și speranța care a împins-o să vină aici? Brusc, mi-aduc aminte, înțeleg. Petele brune de pe fundul inconștientului ei sunt zonele ei de teamă, conțin imagini ale sentimentului înăbușitor care mă încearcă atunci când… Cum de nu le-am recunoscut?! Mă retrag în goană, dar, ca răsfrânt în mii de oglinzi pe zidurile palatului,

mai am timp să-mi zăresc chipul stâlcit înfiorător. Îmi mângâi pleoapa dreaptă. Trebuie să-mi revin. Am de îndeplinit o rugăminte. Sau o poruncă? Știu că sacrul meu părinte - mi s-a spus întotdeauna că e întruchiparea puterii - mă încearcă, altfel *mesajele* nu s-ar împotrivi dorințelor lui, dar de ce mă amenință cu suferința? Din moment ce femeia a „cules" din mine imaginile amestecându-le cu cele ale zonelor ei de teamă, înseamnă că în sufletul meu… Nu! Am fost la un pas de adevăr?! Puteam să aflu de la un dușman, de la o simplă femeie, răspunsul la întrebările mele?! Atunci, ce sunt Coleman, Sivat, Turgh…? M-aș fi sufocat din nou?

Mesajele mă obligă să recunosc că n-aș fi rezistat. Sentimentul acela e mult mai puternic decât mine… Nu, nu poate fi adevărat!… Mai întâi voi îndeplini totuși rugămintea! Un *mesaj* scurt îmi întărește hotărârea.

Sor își încheie cuvântarea:

— Nu cunosc întocmai străvechiul proverb, dar cutez a-l recompune. Ar suna cam așa: „Schimbarea Părintelui, bucuria nebunilor!" Și apelez la sensul lui profund pentru a evidenția încă o dată statutul special al organizației noastre, spiritul nobil care ne caracterizează. Știm prea bine că o simplă schimbare nu ne poate aduce lumină în suflete! Oricine poate fi un *părinte,* nu? E ușor să te izolezi într-un palat fortăreață! A, dai oamenilor tot ce-și doresc (de-ar fi măcar așa)! Dar bunăstarea nu înseamnă libertate, numai noi cunoaștem sensul adevăratei libertăți!

Sor tace și așteaptă. Izbucnesc urale.

Mă îndrept spre ieșire. Sub privirile mele, idolul care a fermecat mulțimea va deveni în curând o simplă radiografie arătând tumori omenești.

*

„Văd lumina… Soarele a fost furat de pe cerul nostru, dar lumina lui se răspândește în fiecare ungher al camerei și pare un voal care ia forma fotoliilor, cărților, biroului și a trupului meu. Parcă izvorăște și din mine, din sinceritatea mea… Câte

necazuri mi-a adus dorința de a spune mereu adevărul… La ce-mi folosesc coapsele, sânii și pântecul puternic, măiestria buzelor când sărută și suplețea degetelor în mângâieri?”

În fața oglinzii care acoperă aproape jumătate din perete, Ory se măsoară cu ochi ușor migdalați, strălucind prin pânza de lacrimi. Buza de jos îi tremură. „Chiar dacă Sor mă va părăsi, trebuia să-i spun că, pe mine cel puțin, nu mă poate minți. Visează doar puterea, iar eu nu vreau decât puțină tandrețe, dragoste… Cine greșește? Soarta unui om, cu atât mai puțin a unui popor, nu poate fi decisă cu armele lui… Fără puterea de a iubi nu există înțelepciune. E atât de simplu, Sor!”

Ory se apropie de fereastra ogivală de pe peretele opus oglinzii. Apartamentul se află la etajul al șaselea al clădirii înălțate chiar pe vârful colinei din nordul cetății, așa că Ory are în față aproape întreg cartierul de miazănoapte. Casele, oamenii și străzile par acoperite de cenușă, „… dar vina e chiar a bărbaților și femeilor care au lăsat scrumul sufletelor lor arse peste tot ce-i făcut de mâna lor, peste întreaga cetate. Doar copacii, iarba, pământul și cerul au rămas neîndoliate…”

Ory se întoarce cu spatele la fereastră. Abia când se uită prea mult afară o încearcă senzația acută a captivității. Pe birou, un vas cenușiu plin cu piersici mari: „Nici fructele n-au fost atinse… O rochie din pielițe de piersici, un voal din flori de cireș…” Se întinde pe patul care se lasă ușor sub greutatea trupului ei - formă suplă și albă pe așternutul întunecat. Închide ochii. Își pleacă tâmpla pe umăr atingând cu buzele câteva șuvițe de păr. Simte mătasea lor și se înfioară. „Îl aștept aici! Nu mă duc la muncă… Au să trimită un ciborg, dar nu-i deschid. Pot să mă biciuiască mâine, să mă oblige să lucrez opt ore suplimentare la curtezanele publice, nu-mi pasă!”

*

— Ridică-te! poruncește Părintele.

Sivat își saltă genunchiul de pe cărarea de stâncă din fața tronului.

— Ești un prefăcut, Sivat!

— Eu?… Iar v-ați transformat chipul. Nu văd ce rost are asta în fața mea, iertată fie-mi cutezanța?

— Nu trebuie să te consideri decât un supus ca oricare altul și e bine să ți-o amintesc. Oricum, îți mulțumesc! Instalația funcționează minunat și posibilitățile ei de combinare a trăsăturilor par infinite.

— Nu par, stăpâne. Fețele puterii sunt nesfârșite, ca și cele ale spaimei.

— Care pot fi spaimele tale, ale unui ciborg?

— Gândul că vi s-ar putea întâmpla ceva…

— Minți, Sivat.

— Eu stăpâne?! se înalță hârșâită vocea sfetnicului.

— Cred că ești singurul ciborg care nu-și respectă menirea.

Te consideri conducătorul unei rase superioare și tare ți-ar plăcea să-ți odihnești fundul metalic pe tronul ăsta, așa-i?

— Părinte!

— Sivat!… Ce-ai da să afli algoritmul care vă poate transforma oricând într-un morman de creiere putrezind între circuite, fire desfăcute și pârghii dezarticulate?… Un Părinte, chiar și al ciborgilor, nu poate exista fără mânie.

Fața lui Sivat rămâne neclintită, doar șoaptele grele-i răsună în sală:

— Părinte, de ce trebuie să îndur asta? Creierul meu e ca al oricărui om, sufletul mi-e, deci, asemănător…

— Ca să nu uiți, Sivat.

— Părinte, să-ți vorbesc despre fiul tău.

— Spune.

— După calculele mele, cam într-o oră va fi aici împreună cu Sor.

— A mai pus întrebări?

— Azi dimineață, înainte de a pleca în cetate. I-am administrat însă un coșmar și s-a liniștit. De data asta Coleman a întrecut totuși măsura. A eliminat mai bine de jumătate din coșmar. Bătrânul începe să devină periculos.

— Coleman l-a crescut pe Dranoel. Îi cunoaște ochiul și puterea ca nimeni altul. Mă urăște, știu bine, dar e cel mai desăvârșit neuropsiholog pe care-l avem. N-a întrerupt el

coșmarul fără un motiv serios.

— Părinte, fiind un produs natural, fiul tău e o armă care depășește orice închipuire. Se poate întoarce chiar împotriva ta.

— Optsprezece ani de izolare și modelare specifică pentru a ajunge un Părinte perfect au dus la un edificiu de gândire și simțiri ce nu poate fi spulberat într-un an de contacte scurte și rare cu realitatea.

— Stăpâne, nu-i uita ochiul și puterea de dominare.

— Ajunge, Sivat! Trebuie să învețe să lupte pentru tron. Fiecare dintre cei capturați de el era un candidat real la putere, un dușman al meu și al lui. Cu timpul va afla și asta.

— Am înțeles.

— Pleacă. Te întorci când apare Dranoel cu saltimbancul acela… Cum îl cheamă?

— Sor, Părinte.

*

Sor pare fascinat de ochiul meu. Mă privește pieziș, cu o curiozitate pe care abia reușește s-o ascundă. Continuă însă să-mi vorbească despre doctrina lui.

L-am oprit la ieșirea din sală, i-am explicat că vreau să devin membru al organizației și, dacă n-are nimic împotrivă, l-aș însoți o bucată de drum pentru că-mi face plăcere să-l aud argumentându-și teoriile. Sub influența puterii mele de dominare, a acceptat fără să șovăie.

Se entuziasmează pe măsură ce-mi explică întregul eșafodaj al ideilor lui, simplă expresie a setei de putere care îi caracteriza și pe ceilalți bărbați capturați de mine. Uneori îi asemăn cu fluturii ce se năpustesc noaptea asupra tubului de neon… Cred pesemne că pătrund într-un sul de lumină… Există totuși similitudini frapante între părerile părintelui meu despre societate și ideile lui Sor în aceeași privință. Curios, *mesajele* îmi întăresc observația prin întrebările care le pun:

Din moment ce gândesc la fel, de ce sunt dușmani? E un lucru frumos să te poți înălța la valoarea gândirii celui

predestinat să conducă lumea, nu? Atunci, care e greșeala lui Sor? Dacă lumea lui e aproape identică, în structură, cu cea a părintelui meu, de ce simt… că e totuși diferită de lumea mea? Unde trăiesc eu?

Ochiul mi se zbate. M-am concentrat prea tare încercând să dau un sens concret *mesajelor*, dorind cu disperare să le traduc în cuvinte… Dar nu sunt decât întrebări confuze, iar soluțiile nu există încă… Mi-e rău… Atenție! Văd cum puntea fluctuantă de forme și culori întrepătrunse ce mă leagă de străfundurile lui Sor începe să se micșoreze, tinde să dispară. Un *mesaj* puternic și înțeleg că, dacă nu acționez, va apărea sentimentul înăbușitor care… Un cerc de fier îmi cuprinde tâmpele. Nu pot fi o unitate de contrarii, existența *mesajelor* n-ar mai avea rost.

Trec puntea. Imaginile interioare ale lui Sor se rostogolesc adunându-se pe un disc care, într-o fracțiune de secundă, devine alb: viteza lui de rotație e ametitoare.

Cineva mă scutură. Deschid ochii. Sor mă ține de brațe. E speriat. Îi văd buzele mișcându-se. Nu înțeleg. Ce vrea? În sfârșit îl aud:

— Ce-ai pățit? Ți-e rău?

Ochiul îmi arde. Îmi adun puterile.

Puntea pe care am trecut și-a recăpătat structura de curcubeu ciudat. Pătrund în lumea dinăuntrul lui Sor. Bărbatul din fața mea s-a muiat dintr-o dată și trebuie să-l iau în brațe ca să nu cadă. S-ar zice că nu rezistă impactului cu puterea mea. E genul de om foarte sigur de el. Se consideră echilibrat, înzestrat cu un sânge rece și o rațiune în stare să facă față oricărei situații. O dată fisurată armura asta, cedează neașteptat de repede, nu numai psihic, dar și fizic. În scurtele lui lecții despre cucerirea oamenilor, părintele meu mi-a dat și exemple de soiul ăsta.

În Sor nu reușesc să văd decât o nesfârșită câmpie de gheață pe care, din loc în loc, alcătuite din cuburi negre, se înalță mici piramide cu vârfuri retezate. Privesc dincolo de câmpie. Caut zonele de teamă… Nu înțeleg… Câmpia asta e nesfârșită? Înaintez repede. Piciorul mi se izbește de un zid invizibil. Da.

Câmpia se termină la marginea unei oglinzi mult înclinate. Întind mâna și împing peretele reflectant. Suprafața i se despică. Fisurile se răspândesc cu iuțeală. Văd cetatea, palatul-cruce pe care se află răstignită o femeie… În spatele oglinzii, deci… Pârâind îngrozitor, imensa oglindă se sparge în mii de cioburi uriașe și sute de oameni se năpustesc urlând. Desfigurați de furie…

Un *mesaj* îmi ordonă să fug, deși n-am încotro, trebuie să rămân. Am de îndeplinit o rugăminte. Voi amâna, totuși, puțin. Mă retrag în grabă. Mulțimea a inundat câmpia și sfărâmă acum piramidele. Recunosc în structura lor modelul geometric al teoriilor lui Sor.

M-am retras înăuntrul meu, dar mențin încă puntea.

Sor e palid. Tot trupul îi tremură. Cred că i-am produs fisuri în bariera dintre subconștient și inconștient. Coleman m-a avertizat deseori asupra unui asemenea pericol. Dar psihic, se pare totuși că e imposibil să-i cad și eu victimă… Datorită *mesajelor* mă controlez perfect. Sau, de data asta, tocmai ele m-au obligat…? Nu, doar mi-au ordonat să fug.

Pe neașteptate, un șir de *mesaje* mă fac să înțeleg clar și precis că trebuie să-l distrug pe Sor pentru că seamănă cu părintele meu. Incredibil? Am înnebunit?!!

Sor mă privește fix. Are ochii sticloși și bolborosește ceva despre o femeie, logodnica lui, înțeleg, și-mi spune unde stă. Vrea să-l duc acolo, la această Ory. Omul de lângă mine nu poate semăna cu părintele meu! Ideile lui? Dar și ceilalți conducători pe care i-am determinat să se predea aveau idei asemănătoare și mi s-a spus că nu erau decât niște instigatori… Ca și cum și părintele meu… Nu m-am gândit niciodată la așa ceva. Nu se poate!… Să-i îndeplinesc rugămintea?… Trupuri albe și sfârtecate apar în fața ochilor mei interiori… Cactușii cu cranii în vârfuri…

Mă sufoc! Străbat puntea în goană și mă năpustesc pe câmpia de gheață. Mulțimea mă înconjoară. Oamenii țin în mâini cioburi. Sângele formează pârâiașe. Pe lamele pumnalelor de sticlă surâde cel ce mi-a fost prezentat mereu ca locuitorul fericit al cetății, supusul loial al părintelui…

Pe neașteptate sunt proiectat în afara lui Sor.
Lângă mine, pe pavajul cenușiu, un mort.
UN MORT?

*

— Sivat! tună Părintele și, preluată de microfoanele din jurul tronului, chemarea se răspândește în fiecare încăpere a palatului.

Încremenindu-l cu piciorul în aer pe ciborgul care se pregătea să urce pe tapivol, glasul pătrunde și în camera de gardă de la ultimul nivel, biciuind, în același timp auzul celor azvârliți în labirintul din subsolul palatului: bărbați și femei care, împleticindu-se, bâjbâie prin coridoarele întunecate. Sunt doar mutilați, nu uciși de capcanele ivite în cale, fiecăruia fiindu-i hotărâtă moartea numai după ce s-a târât de un anumit număr de ori prin labirint. Numărul e în puterea Părintelui și vocea lui e singurul lor contact cu lumea vie. Sivat intră. Pășește șovăind. Nu se mai înclină. Cuvintele îi sună puțin demodulat:

— A dispărut! Sor a fost găsit mort, iar el a dispărut. Am alertat deja toate patrulele.

— …?!

— Chemați-l pe Coleman. Cred că Dranoel a vrut…

— Sivat!!

— …să evadeze.

— Până la lăsarea nopții vreau să-l văd aici!

— Am înțeles.

— Îl aduci în capela-confesiunii-filiale.

Sivat își pleacă fruntea, înaintând cu spatele, face câțiva pași apoi se răsucește pe călcâie și iese.

Părintele privește înnegurat spre mijlocul sălii, unde se reface peretele desfăcut de trupul sfetnicului, apoi se apropie de pereții transparenți ai sălii. Arterele din jurul palatului par giganticele tentacule ale unei caracatițe: „… monstrul străzilor care l-a înghițit. N-are dreptul să dispară! Optsprezece ani de izolare perfectă, un univers întreg închipuit pas cu pas doar

pentru el… Nici măcar un fir de praf n-a fost lăsat să cadă la întâmplare. Am verificat totul, amănunt cu amănunt. N-am putut greși, imposibil…”

— N-are voie!!!

Urletul fulgeră liniștea grea a palatului. Pumnul înmănușat al Părintelui se abate asupra zidului transparent. Durerea îl săgetează. Se întoarce încet către tron. Rostește răspicat:

— Pentru toți locuitorii cetății: douăzeci și patru de ore de purificare prin abținerea de la orice distracție, plăcere! Porunca intră în vigoare peste o jumătate de ceas!

Se răsucește din nou spre perete. Tapivolurile au și început să împânzească cerul. Par petice de nori negri. Mulțimea se împuținează și în câteva minute dispare de pe arterele din jurul templului puterii.

Părintele mai supraveghează un timp îndeplinirea poruncii, apoi se îndreaptă către conul din mijlocul sălii. Are chip de marmoră și ochii de tăciune. „Îl iubesc sau mă iubesc?… Oricum ar fi, n-am voie să pierd.”

— Să vină Coleman!

*

Aștept în fața ușii lui Ory, logodnica lui Sor. Ce să-i spun? Poate că nici nu e acasă.

Mesajele sunt contradictorii. Unele îmi șoptesc că am venit aici pentru a-mi regăsi echilibrul, altele mă imploră să plec… În schimb, cât timp am alergat pe străzi nu și-au făcut simțită prezența decât printr-un sunet liniar și ascuțit, un fel de țiuit care mă înnebunea. E clar că acel eu-însumi invincibil, calm ca apa liniștită a unui lac de munte, a pățit ceva, deși teoretic e imposibil… Sunt bolnav?! *Mesajele* nu-mi permit… Mi-amintesc stupefacția lui Coleman când analizele îi arătaseră că am hepatită și, repetându-le peste o jumătate de oră, a constatat că eram perfect sănătos. A verificat minuțios toate aparatele, memoria lor. Într-adevăr, fusesem bolnav de hepatită, dar numai pentru o jumătate de ceas. Țin minte și acum ritmul fascinant în care se succedau atunci *mesajele.*

Calc pe triunghiul negru din fața ușii. Soneria cântă un fragment din imnul părintelui meu. Aud pași. Cineva mă privește prin vizor:

— Cine ești? Ce vrei?

— Am fost la întrunire, răspund și-mi dau seama că glasul îmi tremură. Ory continuă să mă privească prin lentilele încorporate în ușă. N-a ascultat porunca părintelui meu, așa că se teme. Crede că sunt vreun ciborg deghizat. Trebuie s-o liniștesc. Fac un efort de concentrare. Nu reușesc. Încă o dată. Da, *mesajele* apar.

— Am fost trădați. Ne-au înconjurat. Sfetnicul și patrulele… Ory îmi deschide și mă poftește înăuntrul Acum e în puterea mea. O urmez în cameră. Se oprește, se întoarce și mă măsoară din cap până în picioare. Încearcă să se stăpânească, să-și îndrepte ochii în altă parte, dar chipul meu pare s-o hipnotizeze. Are în față un chior bizar. E reacția tipică a celor pe care-i întâlnesc.

Mă simt stăpân pe mine. Arunc încet, cu grijă, o punte îngustă spre inconștientul ei. O primește liniștit, cu fermitate. Pacea și trăinicia acestui țărm mă cam miră. Puntea e de un albastru intens. Nu voi păși pe ea, e doar o punte de contact, de siguranță. Dominația mea asupra lui Ory poate fi asemănată cu o mângâiere.

Ce albastru adânc…

Ory se așază în fotoliu. Are un chip obișnuit: frunte nu prea înaltă, ochi rotunzi ușor migdalați, nasul drept și cărnos.

buze puțin senzuale, iar bărbia - triunghi retezat aproape de vârf. Îi privesc trupul; formele pline și frumoase răzbat prin țesătura moale a chimonoului. Aud o voce aspră, prea aspră pentru o femeie:

— Ce s-a întâmplat cu Sor?

Albastrul punții capătă striații portocalii. Ce să-i răspund? Aștept coordonarea din partea *mesajelor,* dar ele refuză să se desprindă din țiuitul ascuțit, înnebunitor…

Ory mă studiază atent. Crede că are în față… un infirm? În afară de Coleman, de părintele meu, de Sivat și, întrucâtva, de Turgh, ceilalți nu au absolut nimic comun cu mine… Semănăm

doar la trup… de fapt, doar la trup semăn și cu părintele meu și cu Coleman… În orice societate, exemplarele inadaptabile sunt eliminate prin selecție naturală…? Dar în cetate ele constituie majoritatea… Atunci cine minte?… Care-i sensul acestei întrebări, doar trăim în aceeași lume? Chiar și Ory, cu puntea ei albastră?!

Ce se întâmplă cu mine, ce vreau să aflu?

Ce să-i răspund? Ory așteaptă. Puntea dintre noi a mai pierdut din striații, dar țărmul pe care-și sprijină un capăt a rămas la fel de ferm.

De ce e femeia atât de liniștită? Duc mâna la ochi. Pentru prima oară sunt întrebat:

— Vezi cu el? Pare doar un iris mov, lipsit de pupilă… Iartă-mă, ai avut un accident?

E sinceră: puntea a tresăltat invitându-mă să pășesc pe ea.

— Nu. O mutație. Mă ajută să reacționez în mod optim la stimulii exteriori și să privesc altfel oamenii… în ei… rostesc uimit de răspuns, deși mai răsună încă în mine ecoul *mesajului* ce mi-a dat soluția.

Respir precipitat. Ochiul începe să-mi zvâcnească. Acum *mesajele* se înlănțuiesc într-o desfășurare amplă, clară, neașteptat de armonică. Ory se ridică în picioare. Îi șoptesc rar:

— Sor e mort. L-am ucis… Eu.

Femeia face un pas spre mine. Ce caut aici? *Mesajele* au devenit clopote asurzitoare.

Lărgesc puntea și o trec din câteva salturi… De ce a trebuit să alerg astăzi atât?… Țipând, gonesc din răsputeri pe țărmul liniștit și aud din spate vuiet de furtună. În față mi-apare o pădure tânără, alcătuită din copaci înalți cu trunchiuri drepte, albe. Din frunzele mici și pentagonale, picură lacrimi.

Intru în pădure, mă odihnesc pentru o clipă, apoi continui să fug, de parcă aș fi chinuit de un demon al goanei… Ajung pe malul unui ochi de cer în apele căruia mă arunc și încep să înot.

Un *mesaj* ciudat… Îmi vine greu să înțeleg… Bine, dar Ory… întinsă pe mochetă, pare adormită: o floare cu petale amorțite… Mă apropii.

Apele ochiului de cer mă trag în adâncurile lor, trec prin straturi opace și transparente. Fără să mi-o pot explica, știu că alternanța lor e cea dintre lumea mea și universul ei, sunt uimit și nu înțeleg bezna straturilor ce-mi aparțin - după mine ar fi trebuit să fie luminoase - dar sunt încântat de limpezimea celor stăpânite de Ory. La granița dintre ele apar imagini frânte: Sor, apoi greu de recunoscut (de fapt, presupun), părintele meu, cetatea ca un mormânt. Sunt aproape de fund și o lumină puternică mă întâmpină… Mângâi ușor sânii femeii, o sărut și buzele ei îmi răspund. Lumina mă orbește, mă arde. Țip, vreau să ies la suprafață. Trupurile noastre se întrepătrund, am senzația că mă topesc și curg într-o matcă din care am mai pornit o dată.

Lumina a dispărut, durerea la fel. Văd ce nu poate fi descris prin cuvinte. E atât de simplu, de frumos…

Am încremenit amândoi. Două statui îmbrățișate.

Sunt din nou eu-însumi, îmi aud clar *mesajele.*

Am ucis-o pe Ory.

*

Părintele îl așteaptă pe Coleman în sala-spiritului-eliberat. În roba lui de pânză aspră, are acum înfățișarea unui bătrânel jovial, puțin gârbovit.

Coleman intră în sală și, aruncând o privire în jur, măsoară înălțimea sutelor de rafturi pline cu cărți. Colțurile buzelor i se ridică ușor.

— Coleman, n-am timp de ironii, răsună amenințător glasul Părintelui.

— Suntem îngrijorați de soarta fiului nostru, nu?

— Ce s-a întâmplat?

— De unde să știu?

— Mi s-a raportat că azi dimineață i-ai scurtat coșmarul. E adevărat?

— Turgh și Sivat sunt doi idioți. De ce nu înțelegi că fiecare coșmar n-a fost uitat de copil, dimpotrivă, l-a împins pas cu pas spre calea unui om lipsit de puterile lui deosebite? Dranoel

nu cunoaște visul - drumul firesc către echilibrul psihic. La el *mesajele* sunt echivalentul viselor. N-are nevoie de vise, cu atât mai puțin de coșmare, iar tu îl infectezi cu ele riscând să-l dezechilibrezi…

— Coleman!

— Nu m-am plecat niciodată în fața ta! Vrei să mă condamni? Poftim.

— Continuă.

— Subconștientul și inconștientul alcătuiesc continuul cu care copilul ăsta s-a născut: e o mutație fantastică! A apărut astfel un calculator uman capabil să răspundă perfect și imediat la nivel conștient tuturor problemelor puse de instincte… de lumea înconjurătoare…

„… Da, dar poate că *nu* și la cele ridicate totuși de înțelegerea lumii înconjurătoare, iar atunci… Antagonismul firesc dintre conștiința naturală și cea impusă prin educație, distrus la vârsta la care nu mai ai încotro și accepți cămașa de forță a societății… Astfel se distruge orice echilibru uman… dar, dacă, în cazul lui, *mesajele* nu reprezintă tocmai forma unei conștiințe superioare…"

— Coleman, altceva vreau să aud!

— Ca orice om, Dranoel are totuși o zonă de dezechilibru natural, trebuie s-o aibă. E însă un domeniu extrem de restrâns, aproape inexistent. Dacă nu se încadrează în zona asta, un coșmar poate provoca fisuri în continuul de care ți-am vorbit.

— Coleman, nu știi într-adevăr nimic?

— Ce-ai vrea să…?

— Dranoel a ucis un om și a dispărut.

Ridurile de pe fața bătrânului profesor se adâncesc și pielea îi devine pământie. Buzele uscate i se întredeschid apoi se strâng, vinețiii, și lipirea lor e însoțită de un sunet înăbușit. Coleman se apleacă înainte ca și cum s-ar pregăti pentru un salt. Trupul Părintelui se încordează: „Îl iubește nepermis de mult! El și-a dat seama de ce reprezintă ochiul cu care s-a născut; l-a crescut, îl cunoaște cel mai bine. Dar s-a supus poruncilor mele, a respectat datele realității imaginate de

mine…”

— Coleman!

— Ți-ai stricat jucăria, răspunde profesorul și buzele i se întind într-un început de râs care devine rânjet.

— E un străin în cetate. Habar n-are cum să se descurce în lumea asta. Îl vor găsi.

— „Habar n-are…” Ce ușor o spui!… Copilul ăsta reprezintă cel mai frumos moment din evoluția speciei noastre, dar e atât de neștiutor!

— Încetează!

Părintele se încruntă. „Sunt tatăl lui Dranoel. Ce trebuie să simt?!”

— Cine ți-a dat dreptul să-l înșeli și să mă obligi să creez în jurul lui o realitate falsă? țipă bătrânul.

— Puterea pe care o reprezint!

— Părintele perfect, demiurg izolat între pereții unui palat în care va recrea lumea folosind date furnizate din tine, asta va fi Dranoel? Așa ți-ai închipuit?

— Termină!

— Nu-ți dai seama că a pătruns în lumea adevărată, care te urăște? Dar, într-un fel, asta era probabil singura lui șansă să descopere adevărul…

— Adevărul i l-am făurit eu, i l-am inoculat picătură cu picătură. Acum e imun. Coleman, când un om știe timp de optsprezece ani că scaunul se numește masă, iar masa scaun, nu mai poate crede…

— În toți anii ăștia știam că te-ai înșelat, dar am sperat că Dranoel va putea rămâne el însuși… Uiți *mesajele,* faptul că nu poate trăi decât într-o permanentă stare de echilibru psihic?… L-ai distrus cu coșmarurile…

— L-am obligat să-și înfrunte dușmanii ca un Părinte adevărat!

— Nu, l-ai obligat să-ți dea pe mână adversarii într-un fel pentru care nimeni să nu te poată acuza direct: răzvrătiții renunță la luptă și se predau singuri…

— Coleman, ai întrecut măsura!

„Și dacă, într-adevăr, m-am mințit!… Nu *dacă:* așa e. Am

vrut să-mi elimin dușmanii și totodată să-l apăr de îndoială… De fapt, pentru ce? Pentru că-mi iubesc fiul sau pentru prelungirea propriei mele, puteri, pentru visul realizării Părintelui perfect?… Vorbea tatăl sau stăpânul?… Părintele.”

— Cine crezi că ești, ca să-ți poți permite totul? întreabă răgușit Coleman.

Muiate în ură, cuvintele bătrânului îi curmă șirul gândurilor. Răspunde calm:

— Dranoel va trăi pentru a împlini ce i-am hărăzit. Sunt tatăl lui, dar, înainte de asta, Părintele unei lumi. Și, la nevoie, sunt în stare și să distrug. Chiar propriu-mi vis!

— Mă amenințI!

— Te previn.

În sală răsună vocea metalică a sfetnicului. Amândoi bătrânii tresar.

— L-am găsit. Era la logodnica lui Sor. Femeia nu-și îndeplinea programul de muncă și nu s-a supus poruncii tale. A fost căutată de o patrulă care l-a descoperit acolo.

— Ați interogat femeia?

— Nu…

— De ce?

— E moartă. Cred că a ucis-o Dranoel.

— Sivat!!! urlă Părintele.

Coleman strânge pumnii și-și mușcă buza de jos. Sivat pășește înapoi și se lipește cu spatele de cărțile frumos rânduite. Își pleacă fruntea:

— Părinte, Dranoel era inconștient și ținea în brațe femeia. Goală…

— Viol…? întreabă înăbușit Coleman.

Dintr-un salt, Părintele e lângă profesor și-l izbește de rafturi:

— A doua crimă într-o singură zi, înțelegi? Ce i-ai făcut? Te omor!

Bătrânul devine moale în mâinile lui. Părintele îi dă drumul. Coleman se împleticește. Apoi trist, rostește în șoaptă:

— L-am pierdut amândoi.

Părintele tace. Sivat așteaptă. Profesorul își înalță brațul

arătând spre sfetnic:

— Nu i-l da lui! Te previn.

O vreme, tăcerea aduce tavanul sălii pe umerii celor trei. Apoi, porunca înghețată o destramă:

— Sivat, adu-l pe Dranoel în capela-confesiunii-filiale. Coleman, urmează-mă.

*

Stau între Sivat și un ciborg. Nu aud niciun *mesaj.* Răzbate până la mine doar un vuiet îndepărtat. Mă simt sleit de puteri. Ochiul mă doare și tâmpele mi se zbat. Poate din cauza zborului. Mă aflu pentru prima oară pe un tapivol. Arată ca un bazin dreptunghiular puțin adânc, moale și pufos, cu margini late. Pe fiecare latură sunt câte două trepte ce pot fi folosite și ca banchete. Eu și Sivat stăm pe ele, iar ciborgul a rămas în picioare lângă panoul de comandă prevăzut cu un minuscul ecran fumuriu. Un videolaser, pesemne, pentru menținerea contactului cu părintele meu sau cu celelalte patrule.

Tapivolul plutește cu iuțeală. Ne îndreptăm spre palat. Privesc în jos. Trecem deasupra unor ateliere, le recunosc imediat după forma zigzagată a clădirilor. Mi-au fost arătate în filmele înfățișând munca oamenilor din cetate. Știu că sunt fericiți acolo, lângă mașini, numai așa își pot epuiza energia fizică - flux poluat care înecă liniștea sufletului. Ce plăcut trebuie să fie când trăiești cu certitudinea că munca ta nu se termină niciodată și că, astfel, epuizarea împiedică nașterea meditației care te poate face nefericit… Nu vei realiza nicicând cum ești devorat de timp… Dar eu? N-am muncit oare îndeajuns? Nu sunt destul de istovit? *Mesajele* îmi șoptesc… ce?

Zvâcnesc în picioare. Sivat mă apucă de braț. Ciborgul duce o mână la biciul paralizant.

Ory e moartă! L-am ucis pe Sor…

Îmi smulg brațul din cleștele degetelor lui Sivat:

— Unde e Ory?

Sivat nu-mi răspunde, dar face un semn ușor cu capul.

Biciul ciborgului îmi atinge genunchii. Mă prăbușesc înapoi pe banchetă. Încerc să mă ridic. Imposibil. Cântăresc tone. Aș putea să-l domin pe Sivat, însă *mesajele* îmi spun că ar fi un consum psihic inutil.

Ne apropiem de palat. Voi fi dus în fața părintelui meu. Trebuie să-mi amintesc totul cât mai repede. *Mesajele* s-au transformat în torente sonore. Mă simt sfâșiat în mii de bucăți, fiecare dintre ele țipându-și întrebarea…

Ory - ținutul înalt și liniștit, ochiul de cer cu apele lui dispuse în straturi alternativ opace și transparente. Lumina care mă orbea…

Broboane de sudoare mi-ating buzele. Aș vrea să-mi șterg fruntea, dar mâinile nu mă ascultă. Suntem la câteva sute de metri de palat. Nu înțeleg de ce mai persistă efectul loviturii? *Mesajele* nu mă mai ajută?!

Buzele lui Ory îmi răspund și sânul ei fierbinte îmi arde degetele… *E atât de simplu și frumos…*

Mesajele se concentrează în jurul acestui *atât de simplu și frumos,* de neimaginat. Îl cercetează din toate părțile, se rotesc din ce în ce mai repede în jurul lui. Vor să-i pătrundă înțelesul, dar se izbesc de o barieră invizibilă. Ochiul mă doare înfiorător.

Sub mine se întind arterele principale din jurul palatului. Pustii. Cetatea pare părăsită. Ordinul părintelui meu e ascultat fără crâcnire. Ory nu s-a supus, totuși. Sor și toți ceilalți pe care i-am dominat se plecau în fața părintelui nostru. Doar Ory…

Tapivolul coboară lin pe platforma uriașă din vârful cilindrului. Sivat și ciborgul mă apucă de brațe și mă ridică încet.

— Vino! îmi ordonă sfetnicul.

Încerc să-mi mișc picioarele și constat că pot să pășesc. Urc treptele-banchetă și cobor mica scară de lângă tapivol. *Mesajele* au începute să devină ferme, precise. Liniștea echilibrului firesc urcă în mine ca o maree lentă.

Intrăm în turnul din apropiere. Cabina se închide ermetic și coborâm amețitor de repede. Curând, ascensorul se oprește. Peretele metalic se desface și pășim într-o încăpere înaltă și

spațioasă, mobilată somptuos. Domnește culoarea galbenă, doar fotoliile adânci sunt purpurii. Contrastul mă încântă, dar mă și obosește. Sunt obișnuit cu nuanțele de cenușiu, brun sau negru.

Sivat mă invită să iau loc într-un fotoliu. Am senzația că mă cufund într-o apă densă, parfumată și odihnitoare. Niciodată nu am fost primit așa. Sivat mă roagă să-l aștept puțin, apoi dispare printr-o ușă mascată în perete. Ciborgul rămâne lângă mine, cu o mână pe coada biciului.

Acel *atât de simplu și frumos* e din nou asaltat de *mesaje,* dar ele sunt acum clare, liniștite, ca și cum ar fi sigure de victorie. Acolo se află cheia! Apoi:

Ce tâlc au, rugămințile părintelui meu? De ce nu s-a supus Ory? Am ucis!… Apare în cele din urmă un *mesaj* lung, pe care-l cunosc, îl recunosc ca fiind un fel de sinteză a tot ce am învățat despre lumea asta… Fără să vreau, țip. Mă doare!… Aș vrea să mă pot refugia între pereții cenușii ai vilei mele.

Chipul lui Ory îmi apare în fața ochilor. E neașteptat de luminos… încep să plâng. N-am mai plâns niciodată! Lacrimile sunt sărate…

Cineva mă apucă de umăr. Ridic capul. Sivat face un pas înapoi. Are fața pământie. Mi-a văzut lacrimile. Îmi poruncește să-l urmez.

Trecem repede prin coridoare șerpuite și, în scurt timp, ajungem în dreptul unei porți ovale, albastre… Puntea dintre mine și Ory era de un albastru adânc, adânc…

Camera în care am intrat are pereți din piatră umedă. E o încăpere mică, lipsită de mobile și slab luminată. Miroase a aer stătut. Podeaua e tot de piatră.

Doi bătrâni mă privesc țintă. Îl recunosc pe Coleman, celălalt e, deci, părintele meu:

— Dranoel… îi răsună stins glasul.

Pare obosit, îmbătrânit dintr-o dată. Îi răspund:

— În legătură cu Sor, v-am îndeplinit rugămintea, însă nu așa cum mi-ați cerut.

— De ce?

Mesajele țâșnesc impetuoase și aș vrea să le țin piept, dar

trebuie să aflu adevărul.

Stabilesc puntea dintre mine și sufletul părintelui meu. Pășesc și alunec pe suprafața ei sângerie, translucidă. Puntea se termină brusc și, ca și în cazul lui Sor, mă izbesc cu umărul stâng de un zid înalt și umed, acoperit de mușchi. Lovitura a fost atât de puternică încât mă ridic amețit. Brațul stâng îmi atârnă neputincios. Cred că l-am luxat în cădere. Strâng din dinți când durerea mă străpunge până în creier. Am reușit însă să fisurez zidul. Îi întorc spatele și izbesc cu piciorul. O dată, de două ori… Aud huruitul pietrelor dislocate… Mă strecor printre sfărâmături. Măresc pasul. Aș alerga, dar brațul mă stânjenește. Privesc atent în jur. Caut acel *atât de simplu și frumos*. Trebuie să-l găsesc și aici. Părintele meu nu seamănă decât cu Ory, singura care-l înfrunta!

— Opriți-l! răsună glasul ascuțit al tatălui meu și-l văd cum se clatină, dar continui să caut prin hățișul întunecat în care am pătruns. Numai în lumea asta, dinăuntrul lui, voi înțelege… Aerul e cald, jilav. Respir greu. Poate că în curând voi respira *adevărul*. Un vaier…

Sivat mă împinge spre ușă. Coleman se repede la el și amândoi se rostogolesc, încleștați, pe podea. Părintele meu se prăbușește. În cădere mă apucă de picioare.

Sunt aproape de *ceva* care tremură printre trunchiurile contorsionate. Întind mâna să dau ierburile la o parte. Mă sufoc. Încerc să desprind degetele încleștate pe gâtul meu. Nu izbutesc.

*

— Începi imediat cercetările. În cel mai scurt timp vreau să-mi poți face un ochi identic cu al lui. Dar, fii atent, până nu ești sigur că ai izbutit să-mi construiești o copie perfectă, lui Dranoel nu trebuie să-i lipsească nimic, nu are dreptul să sufere!

Turgh tremură din tot trupul și nu îndrăznește să-și înalțe ochii lăcrimoși spre bărbatul semeț, așezat pe tronul înconjurat de un halou puternic.

— Sivat va fi în preajma ta. Cheamă-l ori de câte ori ai nevoie de ajutor. În afară de mine, nimeni nu are voie să-ți vadă rapoartele. Ai înțeles?

— Da, Părinte, curge mierea din gâtlejul lui Turgh.

— Sivat?

— Am înțeles, stăpâne.

Sivat îngenunchează alături de Turgh care se bucură văzând umilirea sfetnicului; dar știe că rapoartele vor fi citite totuși mai întâi de ciborg.

— Turgh, nu uita! Dranoel va duce în continuare o viață demnă de fiul unui Părinte. Murdăria lumii ce-l înconjoară să nu-l atingă. Orice informație venită din afară e o poartă spre un *domeniu interzis* liniștii lui spirituale, un tentacul care-i poate distruge ochiul!

— Pot folosi studiile lui Coleman? șerpuiește întrebarea firavului asistent.

— Îți aparțin, profesore.

— Mulțumesc, Părinte, murmură fostul ajutor al bătrânului profesor.

— Plecați!

Cei doi se retrag în tăcere. În dreptul conului pământiu, Sivat îl bate încurajator pe umăr pe Turgh care tresare și zâmbește repede, umil. Apoi coboară amândoi în cabina ascensorului.

Părintele se scoală de pe tron, sare peste cărarea de stâncă și ajunge lângă peretele transparent. Tăișul privirii lui încearcă să spintece imensul domeniu interzis lui Dranoel care cuprinde arterele din jurul palatului.

Între pereții vilei sau plimbându-mă pe aleile parcului mă simt din nou stăpân pe mine însumi, datorită *mesajelor* care aici, în lumea mea, și-au recăpătat fluența și claritatea. Când mă inundă amintiri confuze și nedorite se mai răzvrătesc uneori, fără să mă tulbure totuși profund.

De aproape o lună urmez un tratament intens de refacere nervoasă și fizică. Nu știu cum aș putea să-i mulțumesc vreodată părintelui meu pentru grija pe care mi-o poartă. Mi-e dor de el. Nu l-am văzut de mult - mă întreb ce chip are astăzi?

- de la întâlnirea aceea neînchipuit de rușinoasă… Câte remușcări mi-a provocat…

Turgh și Sivat sunt și ei admirabili. Nu-i preocupă decât ochiul și sănătatea mea. Amândoi se întrec în a-mi născoci fel de fel de distracții. De exemplu, zilele trecute mi-au propus să-mi încerc puterea de dominare asupra câinilor de pază din parc. A fost un joc realmente amuzant.

Acum merg împreună cu Turgh spre noul laborator ascuns printre brazii argintii. Profesorul îmi spune că mâine va începe un tratament special pentru ochiul meu și, ca o ultimă verificare, e necesară o analiză complexă a unei probe microscopice luată din cornee.

Sunt de acord, deși *mesajele* se neliniștesc. Mă străduiesc să nu intru în panică. Corneea e o simplă membrană. Turgh m-a scăpat de sentimentul acela sufocant și am încredere în priceperea lui… deși *mesajele* mă avertizează că mă înșel. Trebuie să fiu calm. Foarte calm!

Am ajuns la laborator. Trecem prin holul larg și intrăm într-o sală plină cu ecrane și roboți-chirurgi. Turgh mă roagă să mă întind pe patul îngust.

Ce tare e patul! Și rece. O lumină puternică izbucnește deasupra mea și închid ochii când îmi dau seama că nu mai văd decât cercuri galbene și verzi care se rotesc ametitor. Strâng cu putere pleoapele. Aud brațele roboților mișcându-se lângă capul meu. Un *mesaj* țipă disperat. Simt câteva înțepături în brațe, în cap. Încerc să văd ce se întâmplă, dar acum s-a făcut întuneric. Un alt *mesaj*… Nu înțeleg!… Mi-e cald! Ard!… Puntea atât de albastră… Apele mă trag în adâncuri… prin straturi… opace și transp…

E atât de simplu și frumos… aud pentru întâia oară un *mesaj* în cuvinte… un cuvânt… ULTIMUL MESAJ.

GEORGE CEAUȘU

Născut la 22 august 1954, la Hârșova (jud. Constanța), George Ceaușu a absolvit în 1978 secția de informatică de la Facultatea de Matematică a *Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, lucrând în prezent ca analist-programator la Oficiul de calcul al Trustului de Antrepriză Construcții-Montaj din același oraș. A început să publice încă din timpul studenției, mai întâi în revistele studențești de la Iași.* Dialog *(unde a debutat, în nr. 43/1976) și* Opinia studențească, *apoi în revistele literare ieșene* Cronica *și* Convorbiri literare, *precum și în revista* Ateneu *de la Bacău, în* Vatra *de la Târgu Mureș, în* Magazin, *în* Știință și tehnică *și, bineînțeles, în* Almanah Anticipația, *în* Fantastic Magazin *(fanzin editat de cenaclul* Quasar *din Iași, printre ai cărui leaderi George Ceaușu se numără), în* Hologramа *(supliment sf al revistei* Dialog*), în* Argonaut *(supliment sf al revistei* Convorbiri literare), *în* Helion*-ul timișorean, în numeroase antologii și culegeri colective etc.*

Evident, în condițiile unei atât de debordante productivități, nu e de mirare că George Ceaușu a fost în măsură să prezinte încă în 1982 Editurii Albatros din București volumul de povestiri și nuvele sf Oameni cu creiere transparente, *de mirare este numai că acest volum n-a văzut lumina tiparului nici până în ziua de azi. Astfel încât debutul său editorial s-a produs, printr-un concurs de împrejurări independent probabil de voința lui, cu o carte care nu-l reprezintă, romanul parodic sf* Înstelata aventură *(Editura Junimea, Iași, 1987), neconcludent pentru adevăratele sale resurse și pentru autentica sa înzestrare nativă pentru* science fiction, *calități din plin probate în povestirile și nuvelele publicate până atunci și*

distinse anterior cu numeroase premii la Consfătuirile pe țară ale cenaclurilor sf: Infinitul și tristețea, *titlu modificat ulterior în* Infinipathia *(Premiul II pentru povestire. Oradea, 1979);* Exsperia, trimiteți o inimă! *(Premiul III pentru nuvelă, Timișoara, 1980);* Regele alb, regina neagră, *povestire scrisă în colaborare cu Emilia Done (Premiul pentru originalitate, Timișoara, 1980);* Elegie pentru o epavă cibernetică, *povestire scrisă în colaborare cu Marina Nicolaev-Ungureanu (Premiul I pentru povestire, Iași, 1981);* Ultima povestire despre marțieni *(Premiul pentru scenariu, Iași, 1981);* Când zeii plâng… *povestire scrisă în colaborare cu Dan Merișca (Premiul revistei* Transilvania, *Sibiu, 1982);* Steaguri sub zid *și* Atacul gondronilor *(Premiul I pentru nuvelă, București, 1983). La concursurile organizate anual de revista* Helion *de la Timișoara, George Ceaușu a obținut în 1981 premiul II, pentru povestirea* Lupte înverșunate la muzeul de istorie, *în 1982 premiul III, pentru* Parabola redundanței *și* Cel hăituit, *și în 1984 premiul I, pentru* Sentimentul piramidal al mâniei, *povestirea inclusă în prezenta antologie. Pentru nuvela* Ochiul de sticlă, *a obținut în 1982 premiul II al* Scânteii tineretului *la concursul „Avertisment pentru liniștea planetei".*

George Ceaușu a fost premiat și în 1985, la Consfătuirea anuală pe țară a cenaclurilor sf, dar, de această dată, nu pentru povestire sau nuvelă, ci pentru eseu: Un aisberg sub coama valului *(publicat în* Almanah Anticipația 1987*). În acest memorabil eseu, ce echivalează cu un adevărat manifest al „noului val" din anii '80, el schițează, cu vervă, acuitate și incisivitate, un „portret-robot" (termenul îi aparține) al generației din care face parte, printre „trăsăturile socio-culturale" care configurează acest portret de grup numărându-se: complexitatea multilaterală a manifestărilor, dependența de* fandom, *activismul, amatorismul, cenaclismul, clubismul (nu cubismul,* nota bene!*), deschiderea spre școală și studenție, „colectivismul", spiritul revanșard* (sic!) *și, în fine - l-am lăsat la urmă pentru a-l privi mai atent - „inginerismul". Cum se poate constata și din antologia de față, cei mai mulți dintre tinerii scriitori de* Science fiction *din România, la ora de față, sunt de formație științifică și tehnică, iar nu de formație literară, „umanistă", cum sunt aproape toți scriitorii sf din generațiile*

anterioare. Acest „inginerism" nu se reduce numai la un contact mai strâns cu noile idei și ipoteze care apar în știință; tinerii scriitori sf de azi sunt mult mai la curent decât cei din trecut și cu tot ce se întâmplă nou în lume în materie de Science fiction*, precum și în materie de tehnici literare. „Avem și dovezi clare că ei există prin sine și nu prin alții: bagajul de lecturi sf, spontaneitatea deloc afișată în sesizarea unei problematici majore, surâsul coroziv față de vechile matrici de idei. Evoluția lor ulterioară ridică semne de întrebare; important e faptul că ei există* acum."

Temperamental, lui George Ceaușu îi sunt proprii un tempo de combustie cerebrală foarte rapid, o ideație arborescentă și o gândire eliptică, iute, cu care exteriorizarea verbală nu poate ține pasul, ceea ce se traduce - în manifestările-i orale, dar și în scris - prin impresia de precipitare, printr-o irepresibilă debordanță verbală și printr-o perpetuă febrilitate, mereu în pragul auto-sufocării parcă, mereu agitat, mereu grăbit, ca sub presiunea unei imperative crize interioare de timp, numai de el știută. Pentru George Ceaușu, lumea în care el se mișcă - rapid, impacient și nervos - e prea lentă. Am ales, tocmai de aceea, ca expresie paradoxală - și originală - a acestui fond temperamental dat, povestirea Sentimentul piramidal al mâniei *(distinsă cu Premiul I la concursul organizat în mai 1984 de revista* Helion *de la Timișoara, publicată de revista* Cronica *de la Iași în numerele 40 (975) și 42 (977) din* 5 și*, respectiv, 19 octombrie 1984). Aici, George Ceaușu imaginează o burlescă „lume pe dos", unde bufoneria bine ținută în frâu, ca și un savuros humor rezultat din simularea placidității pe un fond de furie abia reprimată, compensează lentoarea exasperantă și aberantă nu a narațiunii ci a acțiunii, nu a autorului, deci, ci a personajelor, lentoare derivată cu necesitate din însăși „ideea sf" dezvoltată: dilatarea, peste orice măsură rezonabilă, a duratei.*

SENTIMENTUL PIRAMIDAL AL MÂNIEI

În zori, Andra Chandrasekaramanasinghe se trezi, stăpânit de un sentiment de mânie.

Sentiment cu atât mai ciudat cu cât ne aflăm în anul 101 al Erei Piramidelor. Conflictele sociale, între care războaiele (locale, globale, temporale, piramidale etc.) au fost eradicate de pe Pământ, dar nu numai atât: au dispărut și contradicțiile individuale (să nu mai vorbim de antagonismele sociale). Oamenii trăiesc într-o armonie deplină.

Se trezi, își aminti cum se numea și se întrebă dacă nu cumva respectivul nume nu era prea scurt. Dacă nu uitase vreo silabă; de sute și sute de ani, exista o strânsă corelație între lungimea numelui și a vieții unui om. Se ridică încet în capul oaselor. Ochii îi lunecară de-a lungul pereților care se îngustau spre vârf, îmbinându-se; piramida sa bioenergetică levita nu departe de platoul inferior al orașului, ceea ce denota un optimism viguros, în continuă scădere. Și mai curios: în peretele piramidei sale exista o fisură. O *fisură?* se întrebă. *E ceva anormal?* Lumina se revărsa peste pereții piramidelor situate la diverse înălțimi, singure sau în angrenaje complicate, piramide transparente în apropiere, opace în depărtare, albastre, negre, verzi, cu axa de simetrie verticală sau oblică, balansându-se pe direcția câmpului magnetic. Revoluția piramidală avusese asupra societății efecte mult mai profunde decât orice altă revoluție științifică.

Târziu de tot observă că în pat, alături de el, era întinsă doamna sau domnișoara *E.E.* Și mai cum? Dormise împreună cu o ființă căreia nu-i știa nici măcar numele, deși acesta era

înfiorător de lung, deci imposibil de reținut. Poate asta era cauza mâniei care îl cuprinsese.

Astrul zilei depășise momentul opoziției cu Neptun și conjuncției superioare cu Jupiter, după cum arătau cadranele zodiacale situate în colțurile camerei iar radiațiile planetare aveau acum un efect benefic. Piramida unor îndrăgostiți se roti încet spre ei și prin pereții translucizi se zăriră cei doi, cufundați într-un somn adânc. *Oare de când dorm? De un an? De doi? De zece ani?* își aminti apoi că întreaga noapte sentimentul de mânie nu-i dăduse pace, *E* începuse să vorbească, și vorbea, trecu o oră, trecu și poștașul, împachetat într-o scrisoare triunghiulară iar Andra Chandrasekaramanasinghe își dădu, în sfârșit, seama de intenția lui, care se putea rezuma într-un singur cuvânt: răzbunare. Cuvântul era un arhaism, însă exprima exact ideea ce îl frământa. Dar orice gând de răzbunare presupunea un *dușman.*

(Greșeală; nu există cuvântul *dușman.* Nici cuvintele *rival, tâmpit* sau *secătură.* Oamenii nu se ceartă, nu se bat, nu se jignesc, nu provoacă răul semenilor lor. Nu există noțiuni negative referitoare la oamenii piramidali. Personajele povestirii sunt eroi pozitivi. Erou negativ poate fi doar cronicarul acestei întâmplări, situat în afara Epocii piramidelor, deși, pentru respectarea culorii locale, el a scris acest text în timp ce se afla în poziție de lotus, într-o piramidă.)

Da. Acest prieten mai puțin bun se numea Venga Venkatasaramandraike, scurtă și afurisită fie-i viața, că tare lung îi mai era numele. Andra Chandrasekaramanasinghe se ridică din pat. Unul dintre pereți era în întregime acoperit de clapete și butoane. Omul puse pe ordinator datele problemei. Computerul le înghiți și informațiile cristalizară în memoria lui.

— Venga Venkatasaramandraike te-a jignit în discuția despre ascuțirea lamelor, îi răspunse computerul, expunându-și colții triunghiulari. Onoarea ta trebuie răzbunată.

Discuția avusese loc în fața statuii lui Karel Drbal, cel care folosise pentru prima dată în istorie o piramidă cu dimensiunile 22,5×24x15 pentru ascuțirea lamelor. „Nu-i așa că

lamele, ca să se ascută, trebuie așezate paralel cu baza piramidei și orientate pe direcția nord-sud?" întrebase Andra Chandrasekaramanasinghe. „Exact" răspunsese Venga Venkatasaramandraike", câmpul piramidal, mai bine spus radiația de verde negativ, are efecte benefice asupra psihicului uman, în ipoteza orientării corecte a tetraedrului". „Și nu-i așa că piramida reorganizează prin liniile ei de câmp, spațiul fizic, geometrizându-l?" „Exact, cred că timpul se poate dilata sau contracta în interiorul piramidei, poate nu atât timpul fizic, cât cel biologic." Uite-așa. La toate întrebările, Venga Venkatasaramandraike răspunsese în răspăr.

Toată controversa pornise de la o lamă. Dar dacă ar fi un cuțit? Poate chiar un paloș. Într-un târziu zâmbi, aprins de o idee: instrumentul răzbunării trebuie să fie o sabie. Soluția se cuvenea pusă grabnic în aplicare; prietenul lui măi puțin bun locuia nu departe, în același tetraedru al orașului. Se gândi că putea să facă drumul și pe jos, pe artera principală Nord-Sud, nume convențional, desigur, pentru că orașul, ca și componentele lui, se afla în continuă mișcare.

— Rămâi, îl rugă *E,* în timp ce el își trăgea gluga peste cap. E prea devreme.

Nu prea avea dreptate, pentru că ziua (sau zilele) trecuse (trecuseră) fulgerător, deși în adăpost se menținuse aceeași lumină.

— Mă întorc repede, spuse el, privind pe fereastră: în apropiere, o piramidă goală rătăcea în căutarea unui locatar. Atunci își dădu seama că nu se va mai întoarce niciodată; o să-și aleagă pe viitor o piramidă în care să viețuiască singur. Văzându-l neclintit în hotărârea lui, ea îi aruncă în față argumentul suprem:

— Spune, mă iubești?

— Aproape da, îi răspunse el.

(Nu putea spune *nu,* din cauză că acest cuvânt nu există în anul 101 al Erei Piramidelor și nici nu va mai exista vreodată. Nu există *anti,* nu există *din contra.* Nu există *nu există,* nici *nici,* ori *ori* sau *sau,* cu, toate că *cu toate că* mai există încă. Oamenii piramidali se exprimă numai prin *da* și nuanțe de *da.*

Particulele negative, din câte ați dedus, nu sunt necesare.)

Făcând această mărturisire, Andra Chandrasekaramanasinghe izbuti să plece, în sfârșit. Acțiunea de răzbunare nu trebuia deviată sub influența vreunui sentiment de Est-Sud-Est.

Aștepta răbdător o stradă care se apropia. Păși pe panglica subțire și rezistentă.

— Și eu am plecat, îi spuse *E* la despărțire, arătând spre piramidele de dincolo de perete, plutind în întâmpinarea lor, multe din ele lunecând pe spinările arterelor de circulație care trasau în spațiu un model geometric variabil. Tu crezi că stau aici, dar eu am plecat. Ce nevoie ai să te miști din piramidă în piramidă, atâta timp cât orașul defilează sub ochii tăi; atâta timp cât, mai devreme sau mai târziu, vine el la tine? Trebuie doar să-l aștepți.

Încercat de o astfel de amintire, dar polarizat în hotărârea lui, Andra Chandrasekaramanasinghe mergea mai departe, cu mâinile la spate, pentru ca drumul până la țintă să se transforme într-o plimbare plăcută.

De sabie făcu rost mai ușor decât ar fi crezut. Se abătu pe la Muzeul Piramidal al Civilizațiilor, ajunse în sala medievală și luă din vitrină o sabie dreaptă și lungă.

— S-o purtați sănătos, îi ură supraveghetorul. Nu putea bănui nimic, pentru că în anul 101 al Epocii Piramidelor nu măi exista furtul. Dispăruse de mult, odată cu tâlhăria și crima.

Dincolo de cupolele piramidale ale orașului, Soarele colțuros se ridică tot mai sus pe boltă. Andra Chandrasekaramanasinghe înaintează, încercând să evite piramidele, unele lunecând pe artera Nord-Sud, care în curând avea să devină artera Est-Vest, altele levitând într-o rotație ușoară, pe direcția liniilor de câmp. E încă dimineață. (Oare a câta dimineață?) Peste oraș se revarsă Imnul Marii Piramide.

Concertul. Își amintește concertul la care a fost împreună cu *E.* Au fost inspirați: plecaseră înainte de terminarea lui, altfel ar fi plutit acum ca și acești instrumentiști închiși în tetraedrele lor muzicale. Piramida albă e vioara, cea albastră e fagotul, percuția este o piramidă opacă și dirijorul plutește undeva,

aproape de bolțile orașului, având viziunea întregii simfonii. Iar spectatorii, da, spectatorii, plutesc în piramidele lor strâmbe, pătate de gânduri meschine și cine știe cât vor pluti.

Imnul Marii Piramide încetă, dar câmpul inductiv al melodiei persistă încă mult. „Poate n-ar trebui să mă răzbun", își spuse Andra Chandrasekaramanasinghe, smulgându-se din melodie ca dintr-o transă. Faptul că era mai puțin prietenos îl puse pe gânduri. Putea fi o boală, ceea ce ar fi presupus consultarea prealabilă a unui medic. Dar acum se grăbea. Iar medicul, pentru vindecare, i-ar fi administrat un *piramidon,* adică l-ar fi depus în interiorul unei piramide și astfel ar fi levitat ani întregi în câmpul piramidal al orașului, până când un alt medic s-ar fi îndurat să-l scoată de acolo.

Puțini oameni pe stradă. Și rari. Făcu câțiva pași și se lăsă seara. Sunt îngrozitoare zilele astea. Au devenit atât de mici, încât e greu să-ți dai seama dacă ai izbutit sau nu să faci ceva într-o zi.

Astrul se stinsese la orizont și pe cupola orașului începură să se arate primele stele, ca niște ace de gheață. Un necunoscut în ochii căruia jucau neoanele piramidale ale străzii îl salută:

— Bună seara din Est.

Până când izbuti să-și dea seama cu cine se întâlnise, trecu o bună parte din noapte. Dar înspre dimineață zâmbi: soarta îi scosese în cale exact pe cine trebuia.

— Bună dimineața din Vest, îi răspunse lui Venga Venkatasaramandraike - căci el era necunoscutul. Cel care îl jignise și împotriva căruia ființa sa cerea răzbunare.

— Cum o duci, bine? întrebă Venga Venkatasaramandraike.

Andra Chandrasekaramanasinghe își înclină capul piramidal în semn de încuviințare:

— Da, desigur.

(Se știe că toate capetele Erei Noi sunt piramidale. S-a ajuns la concluzia că efectul de piramidă e salutar pentru psihicul uman, contribuind la menținerea optimismului. De aici și până la obținerea prin transplant genetic a craniilor piramidale este un drum lung care, totuși, a fost parcurs.)

Venga Venkatasaramandraike deveni curios:

— Ce ai în mână?

— O sabie.

— Și ce faci cu ea?

— O… sabie, răspunse Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Nici eu nu mă simt bine. Aveam o presimțire și voiam să ți-o spun.

Presimțire? Acum, când natura surâzătoare se trezise la viață? Venise de mult primăvara și mugurii piramidali plesneau voioși pe crengile copacilor.

Andra Chandrasekaramanasinghe se neliniști: de ce oare prietenul său mai puțin bun se îndrepta spre el? Nu era momentul potrivit să-și pună în practică răzbunarea, așa încât se oferi să-l însoțească.

— Timpul trece cumplit de repede, spuse el.

Celălalt schiță un zâmbet aprobator. Între timp se făcuse vară. Întrebă atunci:

— Cum te mai simți?

— Foarte piramidal, răspunse Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Și eu, de fapt, completă celălalt, din politețe. Intraseră în Marele Parc, profitând de apropierea lui. Admirară împreună palmierii veșnici de pe marginea aleii. „Îl urăsc", își spuse Andra Chandrasekaramanasinghe. „Îl u…" Ce-am spus mai devreme? E atât de mult de atunci. „Îl u…"

— Mai rămânem doar câteva clipe, propuse Venga Venkatasaramandraike și mai trecură o clipă, două, trei, patru zile. Privi atent norul leneș ce plutea deasupra. Respirațiile se propagau prin pereții de biosticlă ai piramidelor, se uneau într-un singur suflu, interferând cu curenții magnetici și astfel se formau norii. Energia electrică a mișcărilor din spațiile închise era înmagazinată în acumulatoare folosind ulterior la provocarea fulgerelor.

Copacii piramidali rămaseră în urmă: În clipa când Andra Chandrasekaramanasinghe își dădu seama cât de mare era setea lui de răzbunare, un vânt rece se porni să sufle, împrăștiind frunzele palmierilor veșnici: venise toamna. Cerul se întunecă și ploaia își țesu împrejur urzeala ei cenușie.

— Să ne așezăm pe o bancă, propuse Venga Venkatasaramandraike. Celălalt nu-i răspunse, preocupat să-și pună în aplicare cât mai repede gândul ce îl frământa, mai ales că prietenul său mai puțin bun afișa astăzi o mină nejustificat de surâzătoare; câmpul piramidal îi provocase un optimism extrem de ridicat, deși pe aleile parcului se depusese un strat gros de frunze uscate, triunghiulare.

— Ți-ar plăcea să fii jignit, da? întrebă mai puțin prietenos Andra Chandrasekaramanasinghe, simțind că, în sfârșit, *urăște.*

E cazul să inserăm aici o diagramă a acestui sentiment, pentru că numai așa îl vom înțelege, fiind CEVA NOU. Am reprezentat cei doi poli: polul negativ, A.C. Și polul pozitiv, V.V. Ura pornește de la polul negativ (ar fi putut foarte bine și de la cel pozitiv) și merge în continuare. Ce-am spus? Ura. Mânia. Care mânie? Deci. Da. Mânia pornește de la polul negativ și se îndreaptă spre… Unde trebuie să ajungă mânia? Da. A trecut destul de mult timp, e târziu, dar raționamentul trebuie luat DE LA CAPĂT.

Nu uitați că ura pornește dintr-un punct. Să ne amintim de unde.

De fapt, punctul terminus e polul pozitiv, punctul V.V…o clipă numai - și computerul este prea lent, nu reușește să lege cei doi poli, cel negativ, la care se află… și… O clipă - dar ce se afla la polul negativ?

Aveți răbdare, nu vă mai uitați la ceasuri, trageți storurile, e o vară toridă, vă toropește Soarele și gândiți prea încet, deci jignirea a ajuns la destinație, însă V.V. Nu se simte jignit, pentru că a uitat că… Aveți răbdare, în numele Entității Piramidale, și închideți ferestrele, vă intră ninsoarea în casă!

În orice caz, nu există conflicte, pentru că mecanismul de producere a lor este prea lent. Polii între care ar putea lua naștere un astfel de conflict sunt prea îndepărtați în timpul subiectiv ca să se mai poată lega prin ceva. Singura șansă e să urmărim atent cei doi poli. Polul V.V. E acum visător:

— Mi-ar plăcea să călătoresc.

— Cum? tresare Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Să călătoresc, dar nu în timp, cu o piramidă. Să călătoresc în spațiu. Și să ajung la tine.

Confesiunea lui avu efectul invers celui scontat: Andra Chandrasekaramanasinghe își aminti de lunga călătorie în timp a doamnei sau domnișoarei *E*, în chiar ziua în care se cunoscuseră. Ea călătorise la coafor, ca să dea părului său bogat o formă rotundă, în total dezacord cu normele științifice elementare. Avatarurile enervante ale frumuseții. Și atunci mânia lui crescu. Gestul proiectat cu mult înainte trebuia pus în aplicare imediat, deși venise iarna și fulgii albi, piramidali pluteau în aer, acoperind întinderile parcului.

Păcat. Pentru că Venga Venkatasaramandraike deschisese gura ca să spună:

— Să călătoresc la tine și să-mi cer scuze pentru…

Prea târziu însă. Brațul lui Andra Chandrasekaramanasinghe zvâcni, ridicând sabia răzbunării.

Poate, totuși, cândva, sabia îl va atinge pe prietenul mai puțin bun. Până atunci ea se va răsuci prin aer, vor trece o vară, o toamnă, o iarnă, lama ei din oțel de Toledo era la început ascuțită, acum însă nu, încă o vară, o toamnă, o iarnă, sabia e destul de tocită, pentru că, în loc să stea la orizontală și pe direcția Nord-Sud, a stat mai mult la verticală și pe direcția Est-Vest, vor trece un an, doi, trei, sabia nu va mai tăia, particule indivizibile se vor desprinde din lama ei, sub acțiunea câmpului piramidal, zece ani, douăzeci, treizeci, vârful lamei se va dezagrega și sabia se va îndrepta spre grumazul unei mumii, al unui om care a rămas nemișcat, cu ochii deschiși de groază, în timp ce piramidele nemuritoare se vor roti mereu și Andra Chandrasekaramanasinghe, numai cu mânerul sabiei în mână, va încerca să ducă până la capăt gestul răzbunării.

CRISTIAN TUDOR POPESCU

Născut la 1 octombrie 1956 la București, Cristian Tudor Popescu (atenție: nici Cristian Popescu, nici Tudor Popescu!) a absolvit în 1981 Facultatea de Automatică a Institutului Politehnic din București și lucrează în prezent ca analist programator, tot la București, evident. A debutat însă la Cluj-Napoca în revista studențească Echinox *(nr. 5-6 1984), cu povestirea* Grădina de cenușă, *inclusă apoi și în sumarul primului (și până în prezent singurului) său volum,* Planetarium, *apărut în 1987 în colecția* Fantastic Club *a Editurii Albatros din București, volum premiat cu Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipație. După alte trei premii interne, primite la Consfătuirile anuale pe țară ale cenaclurilor sf din 1985 și 1986, a fost distins în 1987, la Montpellier (Franța) cu Premiul Societății Europene de Science Fiction „pentru opera sa de nuvelist".*

Relația om-mașină pare a fi, cel puțin deocamdată, „tema" preferată a lui Cristian Tudor Popescu, preferință răspunzând pesemne nu numai unei formații sau deformații profesionale, dar și unor afinități mai profunde, din moment ce pe acest sol își au baza toate cele trei „vârfuri" ale volumului său de debut, precum și încă alte câteva texte, mai puțin realizate. Aceasta este ipostaza sub care se manifestă, în cazul său, „vâna" sublimului, „vână" viguroasă și organică, „vână" care este totodată și a științificțiunii în ansamblu, în ce are ea mai bun și mai definitoriu ca gen, ca literatură - prin definiție și prin excelență - „a sublimului". Adevăr a cărui enunțare va surprinde, poate, adevăr mai ușor de demonstrat și de admis în cazul, să zicem, al călătoriei spațiale sau al călătoriei în timp, unde omul, ca ființă finită, se vede inegal confruntat fie cu infinitul

spațiului cosmic, fie cu infinitul timpului trecut sau viitor - infinituri fizice care-l copleșesc și-l strivesc, mobilizându-i însă simultan capacitatea de ripostă ne-fizică, singura care-i poate asigura superioritatea și demnitatea ca om: apelul la libertatea rațiunii sale, apel resimțit ca plăcere estetică, mai precis - ca plăcere a sublimului, ca „sense of wonder". *Dar și în fața inteligenței artificiale a mașinii omul se află, esențialmente, în aceeași postură: el stă, de această dată, în fața unui infinit creat chiar de el însuși, în fața unei stihii artificiale care - efect nescontat - se poate dezlănțui la fel de copleșitor și de nimicitor ca și stihiile naturii, în fața unei oglinzi făurite de propria lui mână și de propria lui minte pentru a-și putea măsura în ea propriile-i limite insurmontabile de „ucenic vrăjitor", de ființă fatalmente finită și fragilă. Deghizată antropomorf ori gadgetizată electronic, inteligența artificială este investită cu acest rol de sol fertil din care crește* „the sense of wonder" *în majoritatea textelor de până acum ale lui Cristian Tudor Popescu, dintre care trei, mai ales, se impun atenției.*

Respectând cronologia, să începem cu Cassargoz *- povestirea cu care Cristian Tudor Popescu „a irupt" în sf-ul românesc, titlu deja notoriu în 1987, când apărea vol.* Planetarium, *unde-l regăsim, după ce anterior îl putusem întâlni și în sumarul culegerii colective* Povestiri ciberrobotice *(1986), și în* Almanah Anticipația 1987 *(apărut în 1986). Opiniile, între timp exprimate, asupra lui* Cassargoz *nu au fost favorabile pe toată linia: un spirit critic fără menajamente (care, prin faptul în sine, este o probă demnă de salutat a maturizării sf-ului românesc) nu a „iertat" nici cele câteva minore inabilități naratoriale, nici unele, minime, stridențe stilistice, nici pitorescul exotic „anglo-saxon", simțit ca excesiv în măsura în care nu s-a admis că el este totuși legitimat literar în economia textului, necesar și funcțional ca fundal și decor al acțiunii. Aceasta însă, acțiunea, este magistrală, viguroasa forță epică și înaltul potențial semantic asigurându-i oricând, lui* Cassargoz, *un loc binemeritat în orice antologie de* science fiction, *și nu neapărat „ciberrobotic". Personajul titular din* Cassargoz *este voit înzestrat de scriitor cu o psihologie suficient de rudimentară și impulsivă pentru a sfida cu inconștiență superioritatea zdrobitoare a mașinii super-inteligente SANTRI (Simulator ANalogic TRIdimensional), pentru a provoca el*

însuși, iresponsabil, confruntarea în care va pieri, într-un final de mare efect. De mare efect este și deschiderea estetică a „teatrului adevărat", ce are în literatura română un precedent ilustru: episodul cu teroristul-actor Carababă din finalul capitolului XX al romanului Bietul Ioanide *de G. Călinescu.*

Vom mai întâlni, de altfel, la Cristian Tudor Popescu, astfel de „parafraze" ingenioase dar discrete ale unor „locuri celebre" din „literatura generală", din „marea literatură". Iată, de exemplu, un pasaj din nuvela Pythia, *a doua piesă antologică a volumului său de debut: acumulând în memoria lui practic infinită tot ce se poate ști despre tot ce există, despre fiecare individ în parte și despre omenire în ansamblul ei, omenire pe care ajunge astfel s-o controleze la scară planetară și s-o dirijeze discret și benefic, ferind-o de autodistrugere, atotștiutorul super-computer poreclit mitologic „Pythia" „știa, așa cum știa totul, că zilele îi sunt numărate. Universul nu trebuia să-și mobilizeze toate forțele spre a o distruge: un circuit ieșit din parametri, o variație de temperatură, o furtună solară - erau suficiente pentru a o scoate din acea metastabilă stare de grație". Modelul astfel parafrazat, mai mult decât celebru, este o piatră de hotar în istoria ideii de sublim, și oricine va recunoaște aici adresa intertextuală la „trestia care gândește" a lui Pascal. Nu întâmplător demnitatea omului ca „trestie care gândește" este aici există și asupra mașinii care gândește; pentru că, în* Pythia, *Cristian Tudor Popescu imaginează o situație diametral opusă celei din* Cassargoz: *locul confruntării dintre om și mașină este luat de fraternizarea între om și mașină, aceasta din convingerea că „va veni însă cândva o zi, nu știu cât de departe situată în viitor, în care omul va trebui să se ridice în picioare în fața Universului sau să piară. Și atunci va trebui să fim* altfel, *să devenim* altceva, *să trecem un prag… Va fi o desprindere grea și dureroasă, și fără Mașină s-ar putea să nu o realizăm niciodată". Fraternizate și armonizate, inteligența omului și inteligența mașinii nu dau însă, nici pe departe, un rezultat idilic, dimpotrivă: ele intră acum împreună, ca un singur factor, în aceeași conflictuală ecuație a sublimului, având de înfruntat un alt adversar, comun, un alt infinit și o altă stihie: haosul ca expresie ultimă a entropiei în continuă creștere, entropie tinzând și ea spre infinit, dacă se poate spune așa, și manifestându-se în consecință și ea ca o*

stihie copleșitoare, fără leac și fără speranță.

Am ales, pentru antologia de față, cel de-al treilea (și cel mai înalt, după părerea mea) „vârf" al volumului Planetarium - *povestirea* Omohom. *Dacă, am văzut, creșterea entropiei tinde endongen spre infinit, cu efecte dezastruoase, copleșitoare pentru om, ființă finită ce nu poate suporta decât o cantitate limitată de entropie, ce nu poate supraviețui haosului, expresie a infinitului entropiei, - iată însă că nici soluțiile anti-entropice artificiale, homeostaziile impuse cu forța nu-i pot aduce omului mai mult decât o tristă supraviețuire care-l decade din condiția și din demnitatea sa de om. La ce bun o iluzorie fericire totalitară la scară planetară și milenară, dacă prețul plătit trebuie să fie blocarea evoluției, imobilismul etern și total, extirparea variabilității și absolutizarea repetivității - disperată soluție de supraviețuire ce condamnă omenirea, colectivitatea la stagnare și plafonare, iar pe om, pe individ, la un mutilant* sacrificium intellecti, *mai rău și decât moartea? Rareori s-au spus atât de multe și de profunde lucruri în atât de puține și de simple cuvinte, rareori ideea s-a văzut atât de organic absorbită în concretul substanței epice (cum ar fi, să zicem, ideea - naivă - și vulgară, nu-i așa? „aici, la porțile Orientului" - că viața nu merită să fie trăită oricum, că supraviețuirea nu merită să fie plătită cu orice preț și că există supraviețuire mai rea și decât moartea), rareori o parabolă a reușit să exprime atât de laconic întregul blestem al confruntării noastre cu limita, acum și aici:*

Nu doar exotismul peisajului imaginar, multicolor și enigmatic, e cel. Care alimentează interesul „sense of wonder" *ce iradiază din cele numai 12 pagini ale povestirii, ci, mai ales, tensiunea însăși a ideilor și sensurilor ce se ascund și se dezvăluie în și prin pasta dens colorată în care acest imaginar* homeohome *este turnat.* Omohom *este o povestire ce poate sta alături de tot ce s-a scris mai bun în „proza scurtă" românească a ultimelor decenii, și nu doar în* science fiction, *fiind, implicit, și o „mănușă" aruncată prejudecăților suficiente și zâmbetelor condenscendente la adresa „genului". (Pentru acestea, pentru cei care, pe lângă proba textului în sine, mai simt eventual în plus și nevoia garanțiilor de prestigiu cultural al valorilor de mult omologate, să mai menționăm, în treacăt, încă o „parafrază" în genul celor amintite anterior, având drept ilustru*

model, de această dată, balada lui Goethe Erlkönig - Regele ielelor).

Mai puțin solicitat, în textul ales aici ca reprezentativ, este un alt registru stilistic în care autorul excelează: tonul flegmatic, sceptic, agresiv-blazat, „în scârbă". Rămâne însă perceptibilă și aici, ca peste tot, o anume radicalizare a expresiei ce traduce, în ultimă instanță, o radicalizare a înseși conștiinței scriitoricești. Este aici încă un semn care nu înșală, un semn al maturizării estetice a „noului val" afirmat în anii '80 în sf-ul românesc, semn ce poate fi descifrat și la Cristian Tudor Popescu, ca și la alții dintre colegii lui de generație.

Paradigma dezbinării între eul creator și lume - condiție sine qua non *a creației autentice dintotdeauna, asumată cu abnegație estetică, dar și cu un secret orgoliu, legitim, la urma urmei - își mai adaugă, în povestirea* Galia, o *transparentă figurare metaficțională, virtual aplicabilă, în prelungirea sarcasmului și auto-sarcasmului cu care Cristian Tudor Popescu ne-a obișnuit, chiar și antologiei de față:*

„Kollodocul este o specie de păsări aiurite, cu penajul splendid, des întâlnită în grădinile zoologice de pe Galia. Dacă i se smulg penele, din kollodoc rămâne un trupușor firav și grețos, ca un șobolan jupuit. Pe o scenă imensă, zeci de astfel de kollodoci, așezați pe socluri înalte, purpurii, cântă. În mod normal, kollodocul are un glas destul de obișnuit; dacă însă i se provoacă durere într-un fel sau altul, trilurile sale devin sfâșietor de frumoase, de neatins pentru vocea umană sau sintetizatoare."

OMOHOM

Clatină din cap și spune moale:

— Nu, tată, mă simt foarte bine. Capul nu mă mai doare și cred că nici febră nu mai am. Da' mă descurc greu cu întrebările și mai ales cu răspunsurile. Unele din ele nu se leagă în niciun fel. A zis „unele" ca să nu mă supere. Da, Kari, blestemată memorie asociativă. Nu poți ține minte decât ceea ce înțelegi. Cu toată sfârșeala și valurile de greață care știu că-l traversează, mă privește calm și protector, de parcă eu aș fi cel care are nevoie de îngrijire.

— Să fiu sincer, nu înțeleg de ce nu îmi dai doar întrebările, cred că răspunsurile le pot găsi și singur. Întrebarea întâi, de exemplu…

Cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută.

— …cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută? întâi și-ntâi, cred că întrebarea nu e bine pusă: e vorba, probabil, de numerele întregi între unu și o sută, altfel nu are sens. Iar răspunsul e destul de simplu: unu adunat cu o sută fac o sută unu, doi cu nouăzeci și nouă tot o sută unu, trei cu nouăzeci și opt la fel și așa mai departe. Sunt deci cincizeci de perechi de numere a căror sumă e o sută unu. O sută unu ori cincizeci fac cinci mii cincizeci, nu-i așa?

Așa e, băiatul meu drag, copilul meu bun și deștept, dar răspunsul ăsta e doar corect.

— Și atunci nu înțeleg de ce la răspuns scrie așa: „începi cu o ezitare de cinci secunde, apoi spui ăăăă… după care ceri o hârtie și ceva de scris".

— Kari, cum să te fac să înțelegi… că nu trebuie să înțelegi? Știu că ți-e rău și că treaba pe care o ai de făcut ți se pare stupidă și obositoare, dar, crede-mă, altfel nu se poate. Nu-ți

cer să cauți legături logice între întrebare și răspuns, te rog doar să înveți pe dinafară și să asociezi corect întrebarea numărul cu răspunsul numărul.

Îi simt împotrivirea nedumerită. Nu vrea totuși să mă mâhnească.

— Și chiar o să-mi dea ceva de scris?

— Nu, n-o să-ți dea nimic. În schimb o să-ți analizeze și o să-ți puncteze nu numai răspunsurile pur și simplu, dar și șovăielile, repetițiile, pauzele, bâlbâielile. Așa că trebuie să nu uiți să numeri în gând până la cinci. Și să nu uiți nici ăăă-ul. Deci, cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută?

— …ăăă… am nevoie de hârtie și ceva de scris.

Simt cum mă trec fiorii.

— Nu râde, dumnezeule, să nu faci cumva asta, e mai periculos decât orice. Zău, nu glumesc, te rog eu, nu cumva să râzi, ferește-te fie și să schițezi un zâmbet, îmi promiți?

Se uită lung la mine, disperarea din vocea mea l-a pus pe gânduri.

— Bine, tată. Îți promit. Dar lasă-mă să-ți mai spun ceva: întrebarea numărul patru, de fapt nu e o întrebare, zice să se compună o ghicitoare a cărei dezlegare să fie omul de zăpadă. Răspunsul e așa: „mai întâi zece secunde de tăcere, timp în care trebuie să arăți foarte preocupat, apoi spui: ar fi fost mai bine să mi se spună ghicitoarea și eu să caut răspunsul. Dacă se insistă să dai totuși un răspuns, acesta va trebui să fie: cine-i alb și stă în stradă? Aici vei zâmbi puțin, stânjenit însă și cu un aer de scuză." Așa am să fac, cu toate că nu înțeleg de ce, te rog doar un singur lucru: lasă-mă să spun altă ghicitoare. Zău, am una mai frumoasă: e cam dezbrăcat săracul, n-are cizme nici cojoc, are nasul tare roșu, dar nu-i este frig deloc.

Se dezumflă imediat văzând că-mi duc mâna la cap. Închide o clipă ochii și îmi dau seama că îi e foarte rău.

— Iartă-mă, am să fac așa cum scrie acolo, ți-am promis doar. Acuma știi ce te rog, aș citi singur, da' sunt cam obosit, nu vrei să-mi citești puțin din Carte?

Așa i-a spus Kari de când i l-am arătat prima dată. De fapt e un registru gros, cu coperți de pânză cafenie, arsă de timp.

— Bine, dar pe urmă te odihnești și facem o verificare. Eu o să-ți spun un răspuns și tu îmi spui întrebarea. Sau invers, n-are importanță. Îți mai spun o dată, nu încerca să cauți o logică, trebuie doar să memorezi totul foarte exact. E-n regulă, da? Unde-ai rămas?

— La Tadeus, secolul opt, spune dintr-o suflare și își lasă capul pe pernă, zâmbind fericit. Parcă și culoarea pământie din obraji i-a dispărut. E mai ușor să mori când spui și-asculți povești, scria Marqis acum cinci sute de ani.

Scrisul lui Tadeus Maleira e mare și tremurat, cu litere violete. «Mi-e frică de oameni, mi-e frică de timp și de case. Ce să fac? Nu știu ce să fac. Stau nemișcat zile întregi și privesc tavanul. Ieri am fost în Piață și am citit. Nimeni nu m-a luat în seamă, până când am început să răcnesc versurile. Atunci s-au adunat câțiva. Dar au apărut îndată doi paznici și un doctor și totul s-a terminat. Măcar dacă mi-ar spune cineva că scriu prostii. Uneori îl urăsc din toată inima pe Inginer. Alteori mă gândesc că poate nu e chiar atât de vinovat; a vrut să ofere oamenilor Paradisul și - la urma urmelor - nu se poate spune că n-a reușit. Omohom este singura planetă locuită de om care va exista tot atât cât sistemul solar din care face parte. Nenumărate lumi ale oamenilor vor fi pierit până atunci, spulberate de oameni. Ce poate să însemne durerea unuia singur în fața unei întregi planete cufundate în fericire? Și totuși, eu ce să fac? Dar nu pentru asta îl urăsc. Îl urăsc și îl disprețuiesc pentru că a procreat. Nu te împerechezi cu animalele de laborator. Iar dacă a făcut-o, ar fi trebuit să aibă cel puțin tăria să-și lase odrasla să se descurce singură. Așa, s-a dovedit nu un demiurg benefic și crud, cum probabil se visa, ci doar un trișor. Un trișor la scară planetară, un trișor pentru un miliard de ani, dar asta nu schimbă sensul lui „a trișa". Animale de laborator. Nu e bine ca un om, un singur om, să decidă pentru o întreagă planetă, chiar dacă nu-i vrea decât binele. Ce mai rămâne din acest „bine" atunci când este confruntat cu binele fiecăruia din milioane de indivizi? Visez câteodată că nu sunt singur. Că nu sunt singurul. Că există undeva niște oameni pe care mi-ar ajunge să-i privesc ca să-i

știu, care prin simplul fapt că există m-ar ajuta să trăiesc. Îmi spun atunci c-ar trebui să plec, să las totul și să plec, să colind planeta în căutarea lor. Dar mă mulțumesc să stau și să mă gândesc, privind tavanul sau norii, să strig versuri în Piață și să nu mă asculte nimeni. Din fericire, bătrânețea e aproape.»

Kari doarme atât de adânc încât parcă nici nu respiră. Uluitor cât de bine seamănă cu taică-meu. Ies în vârful picioarelor.

*

Mi-au plăcut întotdeauna după-amiezile liniștite și toride. Nu știu foarte exact de ce. Există ceva, în vibrațiile aerului încins, în nemișcarea șuvițelor verzi, în tăcerea adâncită de zgomote rare și stinse, ceva care te face să te simți împăcat și etern, indiferent și fericit, aparținând unui spațiu-timp privilegiat, în care viața curge minunat de monotonă și previzibilă. E atât de bine să nu se întâmple nimic…

Cu toate că e trecut de ora două și foarte cald, nu simt altceva în afara unei încordări difuze și chinuitoare, răspândită în tot trupul. Din ochii obosiți pleacă spre creier imagini pe care acesta se mulțumește să le identifice și să le claseze: cer, fragmente argintii și aproape imateriale, țâșnite din măciuliile coapte ale arborilor-de-piatră, jerbe de stropi irizând în lumina crudă. Albe: case, e, coamele oscilând în ritmul trapului, norii. Broboane chihlimbarii prelingându-se pe ziduri. Mult alb sclipitor și mult verde.

— Coroanele întreținute și fântânile scad cu câteva grade temperatura pe străduțele astea înguste, față de restul orașului.

O frază absolut inutilă, ca de altfel marea majoritate a frazelor spuse într-o zi. Doctorul mă privește câteva clipe, destul ca să deslușesc în privirea lui un soi de milă uimită, aprobă ușor din cap, apoi fixează iarăși spinarea neagră și lucioasă a celui care ține hățurile. Agreabilă prezență doctorul: tânăr, n-are mai mult de 35 de ani, sobru, îmbrăcat corect, părul negru și lins pieptănat spre spate. Lasă impresia unui

om sigur pe sine și deosebit de inteligent Probabil că dacă n-aș ști că așa ceva nu se poate m-aș lăsa și eu păcălit; la drept vorbind, când ești pe moarte, ți-e mai puțin nefolositor unul ca el decât o brută sarcastică și doldora de creier.

Nu trebuie să mă gândesc la moarte. Și nici la creier.

— Splendidă zi, nu-i așa, domnule doctor? Știți, când eram copil visam în după-amieze ca asta să mă cufund la o palmă sub pământ și să stau acolo, mineral și singur, privind tălpile oamenilor și cerul.

Vorbesc, vorbesc, doctorul mă aprobă mișcând din cap cu frecvență constantă. Trebuie să spun o poveste, altfel simt că-mi ies din minți. E mai ușor să mori când spui și-asculți povești.

Trăsura oprește în fața casei. Plătesc, coborâm și intrăm în curte.

Cărămidă țâșnește dintre tufele violete din fundul curții și face câteva ture greoaie în jurul nostru, fluturându-și antenele roșcate și pufnind vesel.

— Nu vă fie teamă, doctore, se joacă doar…

Iar vorbesc ca să mă aflu în treabă, doctorul nu pare să se sinchisească în vreun fel. Silvia poartă rochia de mătase verde și un zâmbet destul de convingător. Dacă n-ar fi cearcănele adânci și ochii strălucind de oboseală, ai putea crede chiar că e adevărat ce spune și că într-adevăr e fericită că *ne* vede.

— Silvia, domnul doctor Laun, domnule doctor, soția mea… de fapt mi se pare că vă cunoașteți…

„Mi se pare" e un fel de-a spune. Laun se înclină și îi sărută ceremonios mâna. Sunt amândoi suficient de controlați. Intrăm în sufragerie în clipa în care pendula din hol bate trei. Îl invit să ia loc, dar mă refuză politicos, vrea să vadă bolnavul. Bolnavul.

În camera lui Kari e îngrozitor de cald, jarul mocnește încă în șemineu. Ar fi fost absurd să-mi fi închipuit că se întâmplase o minune cât lipsisem, și totuși îmi vine să urlu văzându-i chipul la fel de palid și ochii parcă mai încețoșați.

— Lăsați deschis, e o atmosferă sufocantă aici.

— Eu sunt de vină, domnule doctor… știți… mi-e foarte

frig.

Kari a rostit cuvintele aproape în șoaptă, dar clar.

— Chiar așa, puștiule? Laun se așază pe pat. Ia pune termometrul ăsta și spune-mi ce te mai supără în afară de frig.

Kari zâmbește. Zâmbetul e același, luminos și deschis.

— Nu mă supără nimic, domnule doctor, dimpotrivă. Mama nu mă mai ceartă, nici cu tata nu se mai ceartă, nu trebuie să mai merg la școală… și pot să citesc cât vreau.

Doctorul se uită la coperțile cafenii, apoi deschide Cartea și începe s-o răsfoiască.

— Interesant… Un manuscris.

— Da, doctore, e un document de familie, spun apăsat.

— O, mă iertați.

Închide Cartea, stânjenit vizibil. Câtva timp se lasă tăcerea. Doctorul privește termometrul, îl scutură și îl pune în trusă. Scoate stetoscopul. Într-un târziu, îl pune și pe acesta la loc, închide trusa și se ridică brusc.

— Bine, puștiule, nu te bucura prea mult, ai să te faci bine în câteva zile și o să mergi din nou la școală. La revedere.

— Dar nu-mi dați niciun medicament?

— Nu, nu-i nevoie, zâmbește Laun și continuă să zâmbească până când ajungem din nou în sufragerie. Aici expresia i se schimbă dintr-o dată. E aproape furios.

— Câți ani are, domnule Maleira?

Îmi înghit saliva înainte de a răspunde.

— O să împlinească zece peste opt zile.

Pufnește nervos.

— Atunci cred că lucrurile sunt foarte clare. Știți prea bine ce are și ce aveți de făcut.

Tac. Ce-aș putea să spun? Că nu mă gândesc, de ani întregi, decât la asta? Că o clipă am sperat că el e… altfel, că o să scape?

— Alec a vrut să fie sigur, doctore.

Cu toată grija Silviei de a vorbi calm și inexpresiv și în ciuda faptului că pentru mine a folosit un diminutiv (care de altfel mă irită), în timp ce lui i-a spus „doctore”, ultimul cuvânt a avut o temperatură mai ridicată decât restul frazei. Așa îi

relatează probabil o soră medicului cu care se culcă despre cum se mai simte un bolnav în stare gravă, dar simpatic.

Laun își soarbe cafeaua grăbit, după care, compune niște scuze (de ce îl suspectez mereu de falsitate, la urma urmei e foarte normal să fie un om ocupat). Îl conduc până la poartă.

— Să nu cumva să încercați. Au mai făcut-o și alții, nu mulți, e drept. Dacă-l duceți, în câteva zile, totul e o chestiune de șansă, știți prea bine, dacă nu… n-are nicio șansă, puteți să fiți sigur. Una din asta îl poate scoate din criză, dar nu pentru mult timp și nu de prea multe ori. La revedere.

Cântăresc flaconul în palmă, urmărindu-i silueta înaltă și suplă până când dă colțul: un bărbat bine, distins și plăcut. Ar trebui să mă străduiesc mai mult să mi-l fac simpatic. Nu cu mine trebuia să te măriți, Silvia. Voi doi ați fi fost o pereche ideală, iar copiii voștri, drăguți și cuminți, cu siguranță n-ar fi trebuit să învețe pe de rost întrebări și răspunsuri ca să poată trăi. Dar eu, Silvia, eu nu-l am decât pe el în această lume blândă și ucigătoare. L-am adus în lume fără să-l întreb dacă vrea să existe, fără să-l întreb dacă vrea să-i fiu tată. L-am adus ca să nu fiu singur. Deasupra mea cerul e un ocean limpede și glacial din care ninge cu zdrențe argintii. Fulgii scânteietori se unesc, se despart, cad iute, apoi se ridică și în sfârșit dispar fără urmă, atingând dalele verzi sau mâna mea întinsă. Am început să urăsc căldura și liniștea, mai ales liniștea în care casele sunt cufundate ca-ntr-un bloc de ceară.

*

«-…fără-ndoială o greșeală. Sau mai exact o falsă soluție. Caracterele fundamentale ale unei specii nu pot fi anulate fără a altera acea specie și a o transforma, în ultimă instanță, în altceva. Și atunci? Specia umană nu poate construi decât pentru a distruge. Și a se distruge. Sămânța autodestrucției este îngropată în straturile profunde ale memoriei acestei specii. Masculul de moranx pătat, ajuns în culmea maturității și forței, se lasă uneori să cadă în hău stăpânit probabil de aceeași fascinație amețitoare a desființării. Și dacă modifici

structura moranxului, extrăgând grăuntele morbid, asta înseamnă că ai rezolvat problema? Nicidecum, ai ars doar foaia pe care era scrisă. Asta a făcut și Inginerul. Nu e prea plăcut să vezi un gechen-ucigaș gudurându-se și scheunând prietenos. Aș zice chiar că e un spectacol de-a dreptul scârbos. Păcat că printre prerogativele de Dumnezeu pe care și le-a atribuit n-a prevăzut și nemurirea. Tare-aș fi vrut să-l văd trăind la nesfârșit în propria-i operă. Să se sature. Dar nu, a avut grijă Marele Meșter să se strecoare pe ușa din dos, la timp, ca un laș și nemernic ce-a fost.»

Kari a gemut o dată scurt, printre dinți. E galben-verzui la față, are ochii sticloși și fălcile contractate.

— Ce-i cu tine, Kari, ce e, băiatule…?

Mă îneacă durerea și furia.

— Nu-i nimic, mă doare puțin, da' mi-a trecut, gata. Citește mai departe.

Nimic, nu pot să fac nimic pentru fiul meu. Nici măcar să-l mân mai repede pe Cărămidă, asta i-ar face și mai rău. Trebuie să mergem fără oprire. Înainte de căderea nopții vom fi traversat Crestele Negre și vom fi la gura Văii Arit. Atunci totul se va sfârși. Cu bine. Trebuie să se sfârșească cu bine.

Deasupra Crestelor Negre fulgeră din când în când. Îmi cobor din nou privirea pe rândurile așternute îngrijit de Hethren.

«- Mă întreb dacă spiritul lui pervers n-a premeditat nașterea lui Fulche și deci lungul șir de urmași care vor purta prin timp numele Maleira. Faptul că a imaginat răspunsurile care să poată înșela Mașina e posibil să fie o dovadă de sentiment patern sau - mai ales că nu-l cred capabil de vreun sentiment autentic - un mod de a-și asigura un public de-a lungul timpului. Cineva trebuia să știe sau măcar să poată ghici ingeniozitatea măreață a operei sale, altfel la ce bun totul? Condiția demiurgică presupune o doză mai mare sau mai mică de exhibiționism bolnăvicios. Apoi selecția în sine. Trebuie să fii nebun să crezi că un astfel de criteriu va funcționa corect. De fapt, media e o abstracție, reale sunt doar valorile particulare, mai mari sau mai mici și când distribuția

lor variază media e și ea alta. E-adevărat că întrebările sunt formulate dibaci și alcătuiesc o grilă destul de bine gândită, dar cât de mari pot fi elasticitatea și precizia Mașinii în interpretarea răspunsurilor? Și nici măcar nu poți fi sigur că înapoierea mintală înseamnă balast, iar inteligența pericol. În ce privește»

Kari se zbate icnind și lovindu-se cu fruntea de spinarea lată și păroasă. A căpătat o culoare sinistră, un verde intens, ca al oceanului. Cărămidă s-a oprit.

— Stai, Kari, stai încet, copilule. Îi strecor printre dinții încleștați pilula albă și apoi îi dau să bea din bidon. A treia de azi-dimineață.

— Tată, văd, o văd… uite-o…

— Ce e, Kari, nu-i nimic acolo, doar stânci.

— Nu, tată, uite-o… o fată strâmbă și albă, cu obrajii pictați zâmbește, o văd mereu…

Pastila își face greu efectul. Transpirația îi curge gârlă pe față, dar a început să respire regulat și pare că l-a lăsat și durerea. Câtva timp o să doarmă. Într-un fel e mai bine, pentru că ne apropiem de Crestele Negre. Cărămidă întețește ritmul trapului, și așa destul de întins. Pe urmă accelerează la maximum, făcând aerul să-mi șuiere pe la urechi, și dintr-o dată se aruncă în gol. Aripile pieloase, largi și subțiri, se desfac în toată anvergura lor magnifică. Descrie mai întâi câteva cercuri strânse, de probă, apoi începe să urce înclinat spre stânga, într-o spirală largă. În spate se așterne galben-cenușiu, plin de ulcerații și tumori, Deșertul Rece. Cât vezi cu ochii, numai piatră sfâșiată și bălți de sulf. Undeva, mult în urmă, sclipește stins Râul de Cristal. Cărămidă urcă acum paralel cu zidul stâncos, ațintind spre cer antenele roșcate. Barba i se așterne țeapănă în curentul de aer și din când în când mugetul lui scurt și grav face să răsune hăurile. Apoi lin, aproape pe nesimțite, se redresează. Sub noi, foarte aproape, sunt acum piscurile negre și lustruite, subțiri ca niște sulițe, iar în față se întind nesfârșite pădurile Podișului Carga, dominate de discul uriaș, argintiu, al Fraunei urcând spre zenit. O clipă mi se pare că deslușesc vălătucii albi ai Văii cu Ceață, Valea Arit.

— Ce frumos… Kari s-a trezit, în timp ce Cărămidă coboară în pantă lină spre drumul care despică pădurile. Din nou mă frapează cât de multe din trăsăturile tatălui meu se regăsesc pe chipul lui de copil chinuit. Am uneori impresia, straniu de liniștitoare, că nu sunt decât o verigă de legătură între ei doi.

Contactul cu solul e destul de brutal, suflă greu bietul Cărămidă, trebuie să-l las să se odihnească puțin. Ca toți cei din neamul lui, detestă zborul. Nu se slujește de aripi decât atunci când e nevoit s-o facă.

— Kari, văd că ți-e mai bine, până se odihnește Cărămidă hai să mai facem o repetiție, da? Așaa, ia spune-mi deci… ce nu-și are locul în enumerarea: limbă, mână, ochi, urechi?

Mă privește lung și dojenitor:

— Zău, tată, n-are niciun rost, le știu pe toate și mi-e greață de ele. Mai bine mai citește-mi. Te rog, adaugă văzând că mă întunec.

— Nu mai știu unde-am rămas…

— La Hethren, secolul unsprezece. Spunea ceva despre inteligență și pericol.

— A, da, aici. «În ce privește Mașinile, nu înțeleg de ce a trebuit să le construiască prin tot felul de coclauri. Și, de altfel, cred că în curând nu va mai fi nevoie de ele. Atunci când Inginerul a ales Omohom, a făcut-o deliberat. Civilizația planetei se găsea mai mult ca sigur într-un stadiu foarte apropiat de autoextincția finală. O lume condamnată, tocmai bună pentru a preveni eventualele remușcări. Aici și-a instalat foarfeca Mașină - Boală, îndepărtând astfel lent, dar sigur lumea de pieire. A urmat apoi o lungă perioadă de mici oscilații în jurul unui nivel de echilibru. Când această perioadă se va încheia, prin atingerea unui grad înalt de stabilitate, nu va mai fi nevoie de Mașini și Boala probabil va dispărea. A calculat cu precizie totul, nu mă îndoiesc de asta. Vom deveni atunci, desigur, cea mai frumoasă dintre lumile posibile. Oamenii își vor continua diseminarea în Univers modificând orbite, topind ghețuri eterne, evaporând mări de amoniac și oxigenând atmosfere de nerespirat, recreând astfel, cu încăpățânare nostalgică, imagini ale de mult dispărutei lor

planete de origine. Și, rând pe rând, copiile vor reface destinul originalului. Numai aici, în fundătura asta a Cosmosului, unde aparatele cele mai sensibile nu pot detecta decât o densitate ceva mai mare de materie difuză, Omohom va dăinui, cuibărită între pereții de oțel căptușiți cu pluș ai abaterii minime, adăpostind minunata viață pe care o ducem și o veți duce, voi, cei nenăscuți, cei care poate veți citi aceste rânduri. Adio și bine-ați venit, dragii mei.» Textul lui Hethren se încheie aici, Kari.

A adormit iarăși.

— Da, tată, te ascult, citește mai departe, spune fără să deschidă ochii.

Galben-murdar, discul Fraunei coboară dincolo de orizont. Umbrele se îndesesc și aerul e mai rece. Mă ustură gâtul, nici nu mai știu de când citesc într-una, dar continui să rostesc cuvintele tatălui meu.

«- Am privit întotdeauna un uimire paginile umplute de ceilalți Maleira, predecesorii mei. Ce nesecate resurse de fabulație posedă neamul nostru! Un Maleira n-are nevoie nici măcar de un oscior pentru a reconstitui scheletul, îi e suficientă o legendă, fie ea cât de firavă. Povești născându-se din povești, afirmații îndoielnice luate drept axiome, presupuneri arbitrare ca ipoteze de lucru. Clădesc cu nonșalanță palate pe fundații de aer. Niciunul nu a avut până acum suficientă luciditate ca să ia lucrurile exact așa cum sunt: fiecare copil de pe planetă contractează la 10 ani o boală gravă, mortală. Remediul, unul singur: copilul trebuie dus în anumite locuri pustii și sălbatice, desemnate de tradiții obscure, și lăsat singur o noapte. În zori, el revine sănătos și fără să-și amintească nimic din cele petrecute în timpul nopții, sau nu mai revine deloc. De aici rezultă cu claritate, nu-i așa, că acolo există o Mașină, creație a unui fabulos Inginer, și așa mai departe. Faptul că s-ar putea, să zicem, ca aerul din zonă să posede niște proprietăți curative nu e luat în discuție, fiind prea banal și nespectaculos. E-adevărat că rămâne neexplicată dispariția unora dintre copii, dar de ce să presupunem neapărat că sunt exterminați?

Procedând în cel mai pur stil Maleira, aș avansa și eu o ipoteză: cei ce nu se mai întorc sunt de fapt cei *aleși,* pentru a fonda în cine știe ce colț de Univers lumea perfectă imaginată de Inginer. De unde rezultă că noi, ceilalți, suntem reziduul, noroiul dospit din care răsar corolele. Se pare că niciodată nu s-a întâmplat ca vreunul din neamul nostru să nu se întoarcă din Vale. Nu știu dacă răspunsurile transmise din tată în fiu, pe care fiecare a trebuit să le învățăm pe dinafară, au vreo influență asupra acestui fapt, dar nu mă pot împiedica să mă gândesc că ele s-ar putea să ne bareze de secole drumul spre o lume în care poate ne-am găsi, în sfârșit, locul. Acum, aproape de capătul unei vieți care mi-a fost dăruită în Valea Arit, în dimineața aceea uitată, cred că dacă aș mai avea o dată zece ani aș intra în Vale fără să învăț niciun răspuns. Și nimeni…»

— Domnule, auziți, domnule…

Trăsura se apropiase venind din dreapta. Un bărbat și o femeie, nu prea tineri, încadrând o fetiță de vârsta lui Kari. Semnele Bolii i se citesc pe chip, dar nu pare a fi într-o fază atât de avansată.

— Mergeți și dumneavoastră în Vale, domnule? Adică vreau să spun… băiatul…?

— Da, domnule.

N-au cum să fi traversat Crestele în trăsură, vin probabil de dincolo de Carga, din Câmpia Străină. Înaintăm alături și sunt incapabil să spun ceva. Cei doi se află probabil în aceeași stare, în schimb Kari și fetița se studiază cu interes. Brusc, pădurea se termină și în fața noastră se deschide, adâncă și tăcută, străbătută de fâșii mari de ceață târându-se lent, Valea. Oamenii adunați în jurul focurilor vorbesc cu glas scăzut, ca la priveghi. Se aud hohote de plâns.

Descalec și îl iau în brațe pe Kari. Genunchii îmi tremură.

— Poți să mergi?

— Da, tată, pot, lasă-mă jos și nu mai fi așa de speriat. Am să mă întorc, cum te-ai întors și tu, și bunicul, și toți ceilalți.

Da, Kari, ai să te întorci. Ca să te poți zvârcoli și tu, jalnic și stingher, inutil și ridicol, stârnind aceeași compătimire uimită sau indiferentă cu arabescurile sterpe ale minții tale. Ca să poți

rătăci în voie, în după-amiezile stătute de vară, cu mintea aiurea și sufletul tânjind, pe străduțe înguste, printre case vechi cu fântână în curte, să apuci oamenii de piept și să-i zgâlțâi și pe urmă să plângi. Și din adâncul creierilor să-ți vină să urli: SUMA NUMERELOR NATURALE PÂNĂ LA O SUTA E CINCI MII CINCIZECI, CINCI MII CINCIZECI, AI AUZIT, MAȘINA SAU FIARĂ SAU OM CE-OI. FI.

Și să taci.

Și să nu faci.

Și s-o aștepți pe vechea ta cunoștință din copilărie, fata strâmbă și albă, cu ochi scânteietori și obraji pictați, la brațul căreia vei pleca în lumina incertă a unui anumit amurg.

Kari coboară în Vale clătinându-se, sprijinit de fetița necunoscută. Femeia plânge frântă în brațele bărbatului ei.

Nu știu și n-am să știu probabil niciodată dacă în Valea Blestemată se află fericirea sau adevărul sau moartea. Oricare dintre ele este însă mai bună decât Omohom, decât lumea în care singurătatea mea vrea să te facă să trăiești, așa că răspunde cum știi tu, Kari, așa cum știi și așa cum vrei băiatule…

Dar strigătul meu nu trezește decât ecoul. Cei doi copii sunt acum umbre în ceața serii.

DORIN DAVIDEANU

Născut la Lugoj, la 8 decembrie 1956, Dorin Davideanu a absolvit în 1976 Liceul de Construcții de la Timișoara și în 1982 Facultatea de Construcții a Institutului Politehnic din același oraș, lucrând în prezent ca inginer constructor la Antrepriza de Construcții-Montaj a Regionalei de Căi Ferate Timișoara. Desfășoară o susținută activitate în cadrul cenaclurilor sf timișorene, H.G. Wells *și* Helion, *participând asiduu la redactarea fanzinelor pe care aceste cenacluri le editează* - Paradox, Helion *și* Biblioteca Nova. *În* Paradox, *fanzinul editat de cenaclul* H.G. Wells, *Dorin Davideanu a debutat în 1978, cu povestirea* Zece secunde *(reluată apoi în* Almanah Anticipația 1983 *și în antologia* Alpha, *Craiova, 1983). A continuat să publice, pe parcursul anilor '80, în* Paradox, Helion, Almanah Anticipația, *în diverse antologii și culegeri colective, precum și - sporadic - în* Cronica, Luceafărul, Magazin *ș.a.*

Ceea ce se observă mai întâi, în schițele și povestirile - destul de puține la număr - semnate până acum de Dorin Davideanu, nu este și ceea ce se dovedește până la urmă a fi resursa cea mai definitorie, pentru science fiction, *în genere,* ca *și pentru autor, în speță. Anume - este vorba, mai întâi, de o (pre) dispoziție euforic-humoristică, de un demon ironic, parodic, care se complace a zburda ludic la suprafața clișeelor și poncifelor „genului", pe care, ce-i drept, se mișcă dezinvolt și alert.* O aventură cu Victor Țiblă *(în* Helion, *IV. 1987) este primul episod dintr-un „serial" sf humoristic, în care evoluează burlesc, la bordul navei de cercetări spațio-temporale „Pătrunjelul", echipajul format din căpitanul Victor Țiblă și secundul său locotenentul Doru Bară, care cumulează și funcția de narator; serialul se continuă cu* Sarea în deșert *(în* Paradox, *1987)*

și Hanul de la hotar *(în* Helion, V, *1988). Mai mult sau mai puțin minate de această euforie zburdalnică și parodică sunt și alte schițe, precum* Poveste cu multă apă de ploaie, În pădure, scena, Sub cerul ca de plumb *ș.a.*

Chiar dacă agentul coroziv al ironiei își erodează, aici, până la dizolvare, propriul suport, „ideea sf", - nu e mai puțin adevărat însă că acest euforizant spirit ludic se lasă simțit a fi subteran tensionat de spaime și neliniști cât se poate de non-euforice, fiind, de fapt, un modus vivendi *cu terifiantul și copleșitorul. Atunci când se decide să dea curs liber acestor sumbre spaime și obsesii - cruzimii și dezastrului ca necesar „moment negativ", ineludabil și indispensabil dialecticii cathartice în* science fiction *-, de-abia atunci face Dorin Davideanu pasul decisiv al asumării estetice a realului, de-abia atunci atinge pragul realizărilor majore, pragul adevăratului* science fiction, *căruia îi aparține, de exemplu, povestirea* Vânătorii *- cea mai bună scriere a sa de până acum, pe care-o puteți citi în paginile ce urmează.*

Superioară celorlalte proze ale lui Dorin Davideanu nu numai sub raportul problematizării, sub raportul radicalismului cu care scrutează, grav și necruțător de această dată, „realul", vulnerabilitatea și efemeritatea ființei umane, superioară așadar, în primul rând, prin asumarea mai decisă a adevăratei substanțe de rezistență a „genului", - povestirea Vânătorii *le este superioară și sub raportul tehnicii narative și al strategiei naratoriale. Povestirea a apărut mai întâi în fanzinul timișorean* Helion *(IV, 1987), fiind apoi reluată și în* Almanah Anticipația *(1989).*

VÂNĂTORII

Lama stiletului lucește stins în lumina scăzută, apoi se abate asupra trupului tânăr, străbate rochia de mătase, epiderma și mușchii toracelui, pătrunde în inimă. Sângele izbucnește violent, străbate, în ordine inversă, mușchii, epiderma și rochia de mătase. Stropi mari pătează veșmântul alb al fetei, parcă într-o încercare disperată de a străbate din nou mătasea rochiei, epiderma și mușchii, pentru a se întoarce în inima care se oprise de-acum.

Degetele crispate pe mânerul stiletului, chipul încremenit în disperare și durere, ochii sticloși.

Alături, zăcând fără suflare, un tânăr cu chipul acoperit de paloarea morții, cu buzele arse, învinețite.

Două trupuri nemișcate.

Stop cadru. În colțul din dreapta-sus al ecranului apare un indicativ: 2.16.437256. Imaginea se stinge.

Mă ridic cu greu de pe scaun. Simt că mă sufoc. Deschid fereastra și respir adânc aerul curat al nopții. Mă simt parcă mai bine îmi dau seama că nervii nu îmi vor mai rezista multă vreme, totuși sunt hotărât să privesc în continuare.

Apăs o clapetă și ecranul se luminează iar. Dinaintea ochilor mi se perindă o mulțime de cifre a căror semnificație încep să o cunosc. Aleg.

1.20.977592.

Automobilul oficial alunecă alene, mulțimea vălurește, zgomotoasă. Urale, strigăte, aclamații. În mașină, un bărbat tânăr, puternic. Plin de viață și de vigoare. Norocul s-a arătat darnic cu el, oferindu-i grabnic împlinirea viselor. Alături are o soție tânără, frumoasă și iubitoare.

Flori multicolore descriu prin aer traiectorii boltite pentru a cădea apoi în drumul mașinii. Bărbatul zâmbește mulțimii sau, poate, doar gândurilor lui.

Glontele plecat din arma ucigașă îi pătrunde în ceafa, îi sfărâmă țeasta. Lipsit dintr-o dată de viață, trupul se prăbușește pe bancheta din spate. Nimeni nu își dă încă seama ce se întâmplă. Cu un gest reflex, șoferul accelerează. Soția se repede spre corpul neînsuflețit. Pe capota mașinii se văd, răsfirate, sinistre rămășițe însângerate.

Stop cadru. 1.20.977592.

…Zăpadă, viscol, ger. Simte că e la capătul puterilor. Tovarășii săi au pierit pe rând, frânți de dușmănia acestor locuri. Acum e atât de aproape de țintă… de visul său. Știe că nu mai există drum de întoarcere. Dar va fi primul; primul care va învinge acest ținut străin. Un țel pentru care merită să îți dai viața.

Șuierul vântului. Șfichiuirea zăpezii răscolite. Și frigul… În adăpostul iluzoriu al cortului, încearcă să mănânce și să se odihnească, înaintea ultimului asalt. Apoi, din nou, la drum. Picioarele degerate nu îl mai ascultă, ninsoarea învârtejită de vânt îi acoperă vederea.

Și, deodată, când pentru o clipă infernul pare că se potolește, zărește în depărtare… nu se poate… Se apropie - nu s-a înșelat: un cort străin, urme încă proaspete pe zăpadă, cutii goale, resturi de mâncare. Un altul sosise înaintea lui. Un altul fusese primul.

Simte cum frigul îl pătrunde mai tare, cum oasele îl dor și îl roade foamea și setea și febra îl arde. Pornește din nou - încotro? Țelul ce l-a ținut pe picioare s-a destrămat, drum înapoi nu mai este. Seara îl găsește chircit în zăpadă. Arsura febrei și a frigului se stinge cu încetul. Ninsoarea cade pe ochii înghețați.

Stop cadru. 1.19.454707.

Ecranul se întunecă iar. Sunt lac de sudoare. Mă ridic și mă îndrept din nou spre fereastră.

*

Pentru mine, totul a început cu un an în urmă. De atunci, întâmplările m-au purtat în viitoarea lor, mai cu voia mea, mai fără voie, și iată-mă azi amenințat să-mi pierd viața. Sau, dacă mă pot exprima astfel, să pierd mai mult decât propria-mi viață.

Cu un an în urmă deci, l-am reîntâlnit pe fostul meu coleg de liceu, Daniel. Se mutase chiar la colțul străzii unde locuiam, într-o căsuță pe care o știam părăsită parcă dintotdeauna. Trecând zi de zi prin fața acelei case, nu am putut să nu observ de la o vreme cum o poartă metalică solidă a înlocuit ușa cu canaturi din lemn sculptat, cum obloanele cu jaluzele de la ferestre au dispărut, apărând în schimb o rețea deasă de zăbrele din fier, cum cocoșul de tablă de pe acoperiș a fost înconjurat de o baterie de antene ciudate. Mă oprisem nu o dată din drum să privesc aceste transformări neobișnuite, pentru a colora poate cu o picătură de mister monotonia după-amiezilor.

„Îmi dați voie, vă rog" am auzit o voce în spatele meu și, jenat că fusesem surprins în vreme ce priveam într-o curte străină, i-am făcut loc să treacă celui ce părea să fie stăpânul casei, un tânăr blond, ușor adus de spate. În timp ce descuia ușa de la intrare, s-a uitat la mine peste umăr și ochii i s-au luminat deodată.

„Livius! Ia te uită, bătrânul Livius! Cine ar fi crezut?!" Câțiva trecători au întors capetele, curioși să-l vadă pe posesorul acestui nume de vedetă a antichității romane. Atunci l-am recunoscut și eu. Anii trecuți au năvălit spre mine, ani mai frumoși și mai buni.

„Daniel!"

Îmbrățișări bărbătești, priviri cercetătoare. „Hai, intră în bârlogul meu." Amintiri comune, muzica în surdină, un pahar de vin, lumina înserării. Alte amintiri. Și în final: „Să mai treci pe la mine, suntem doar vecini, nu?!"

L-am vizitat apoi tot mai des; pe de o parte, din nevoia unei prietenii, o prietenie nouă ce s-a înfiripat la căldura alteia, mai vechi; pe de altă parte, din curiozitatea de a afla ce se ascunde

îndărătul ferestrelor zăbrelite.

Trecuseră patru luni de la prima noastră întâlnire, când misterul mi s-a dezvăluit:

„Lucrez pe cont propriu - mi-a spus - și sunt foarte aproape de o descoperire ce va zgudui lumea științifică. Și lumea în general".

„A trecut vremea descoperitorilor solitari" i-am replicat precaut, cu suspiciune chiar. Daniel - căutând să construiască un perpetuum mobile sau să demonstreze că Pământul e plat? I-am spus: „Azi se lucrează în institute uriașe, cu laboratoare complexe, cu colective numeroase și aparatură complicată. Ce poți face tu, de unul singur, cu mijloace modeste, într-un laborator improvizat?!"

„Mult, pot face foarte mult. Îți voi spune care este scopul muncii și al căutărilor mele, chiar dacă ți se va părea nebunesc, fantastic, o enormitate. Iată-l: călătoria într-un univers paralel. Pentru aceasta, nu am nevoie decât de o perfectă cunoaștere și stăpânire a propriului eu. Puterea de a atinge universurile paralele zace, latentă, în fiecare dintre noi. Încetul cu încetul, am încercat să descopăr în mine această capacitate și să o controlez. Puțina aparatură pe care o folosesc - e drept, de mare finețe și complexitate - nu are alt rol decât al măsuței cu rotile cu ajutorul căreia copilul mic învață să meargă.

Un univers paralel - iată o posibilitate perfect susținută logic și matematic. În curând, voi fi în măsură să îi dovedesc realitatea."

Sunt prudent din fire, așa că nu m-am grăbit să îl socotesc nebun sau maniac pe prietenul meu Daniel, așa cum nu m-am grăbit nici să-i dau crezare. L-am vizitat în continuare. L-am ascultat susținându-și filosofic ipoteza, i-am urmărit argumentația științifică, în măsura în care cunoștințele mele mă ajutau. Mai în glumă, mai în serios, am început să practic și eu, sub îndrumarea lui Daniel, o serie de exerciții menite să mă ajute a-mi descoperi, la rându-mi, presupusele facultăți latente - fără a observa însă vreun rezultat. „Nici nu era de așteptat, așa curând, intervenea Daniel. Trebuie să ai răbdare." Sub supravegherea lui, am învățat să lucrez cu aparatele din

laborator. M-am așezat chiar și pe scaunul emițătorului, o construcție copiată parcă dintr-o bandă desenată, cu o cască ce îmi cuprindea capul și o mulțime de fire prin care trupul meu era în legătură cu mașinăria. Tot fără niciun rezultat.

Stăteam în cumpănă încă, nu știam dacă să-l consider pe prietenul meu geniu sau maniac. Când, într-o bună zi - sunt două luni de atunci - Daniel mi-a spus: „Totul e pregătit, Livius. Mâine dimineață voi încerca."

Incredibila apropiere a momentului m-a luat prin surprindere. Dar, din clipa aceea, nu m-am mai întrebat dacă sunt personaj - fie și secundar - al unui eveniment epocal sau paiață într-o jalnică farsă. Nu mai încăpea nicio ezitare, căci încercarea urma să aibă loc a doua zi dimineața.

Și a avut loc a doua zi dimineața. Numai eu știu cum am așteptat să treacă cele douăsprezece ore prevăzute pentru prima călătorie. În aceeași seară, la ora dinainte stabilită, emițătorul - devenit acum receptor - avea să între în funcțiune, călăuzindu-l pe Daniel pe drumul de întoarcere.

Trebuie să recunosc că nu am fost la înălțimea momentului și, în loc să-l întâmpin cu câteva cuvinte bine gândite și bine simțite, m-am repezit la el, strigându-i aproape:

„Te-ai întors, Daniel! Cum a fost?"

„Reușită deplină, dragul meu! Să-ți spun cum a fost.

Când am sosit la destinație, am crezut mai întâi că mă aflu pe Pământ. Eram la marginea unei pajiști întinse, nu departe se zăreau pâlcuri de copaci, se auzea cântec de păsări. Toate mi-au părut familiare: coroanele arborilor, culoarea cerului, chiar și forma norilor alburii. Mă așteptam să găsesc o lume asemănătoare cu a noastră. Aflasem, oare, una identică? Sau diferențele erau atât de puține și de mărunte încât, pierdute în miliardele de miliarde de factori care compun universul, nu puteau fi descoperite într-o viață de om?

Nu mi-am continuat gândurile, căci am zărit apropiindu-se niște vehicule iuți, care zburau la câțiva metri deasupra solului. M-am ascuns repede într-un hățiș, sperând să nu fiu descoperit. Nu încă. Voiam să păstrez inițiativa.

Aerodinele au coborât nu departe de locul unde mă pitisem.

Au apărut mai mulți… oameni și unul din ei s-a îndreptat spre mine, vorbindu-mi: „Sunt Narco. Te-am așteptat. Nu te teme. Vino.”

Ce să fi făcut, am ieșit din ascunzătoare și m-am apropiat de ei. Purtau cu toții niște uniforme strălucitoare. Nu erau înarmați.

Am urcat în aparate. Sigur, eu pregătisem un mic discurs de bun găsit, dar acum vorbele parcă nu se prea legau. Curând, am ajuns într-un oraș și am fost condus la sediul instituției pe care ei au numit-o Organizația pentru legăturile cu Terra. La asta chiar că nu mă așteptasem! Ei, și toată ziua eu le-am pus întrebări și ei mi-au răspuns.

În final, mi-au promis că mă vor ajuta să construiesc un emițător pe Sheda. Așa se numește lumea lor: Sheda. Cam atât.”

„Cum adică, atât!” am sărit eu, nemulțumit că prietenul meu își rezumase călătoria doar în câteva cuvinte. Nu am vrut să țin seama de faptul că era vizibil epuizat și i-am cerut alte și alte detalii. Așa am aflat că locuitorii din Sheda cunoșteau Terra în amănunt, dar nu voiseră să între în legătură cu noi, se mulțumeau să ne studieze. Am aflat că, pe tărâmul științei și al tehnologiei, aveau asupra noastră un avans de câteva zeci de ani, un secol poate. Că există multe deosebiri între lumile noastre, dar și multe asemănări. Am continuat cu întrebările până când bietul Daniel a adormit, fără să-mi fi putut domoli curiozitatea.

Voiajurile zilnice ale prietenului meu au devenit, curând, obișnuință. De la o vreme, am început să-l sâcâi, cerându-i să-și facă publică descoperirea și amenințându-l că, în caz contrar, voi face eu acest lucru. Mă amâna mereu, susținea că mai vrea să clarifice nu știu ce, că are impresia că i se ascunde ceva, ceva important.

Între timp mi-am continuat și eu antrenamentele, cu mai multă însuflețire acum. De-ar fi fost să-l cred pe Daniel, peste o lună-două urma să fiu apt pentru prima călătorie.

La un moment dat, am observat însă o schimbare bruscă în atitudinea și în comportamentul lui. Părea preocupat de o

problemă ce-l covârșea. De mai multe ori l-am surprins îngândurat, cu privirea pierdută. Era mereu trist, mohorât, tăcut. Arăta teribil de obosit. La întrebările mele răspundea evaziv, susținea că nimic deosebit nu se întâmplase, de vină erau doar solicitările excesive la care își supusese mintea și trupul.

Pentru ca, acum vreo două săptămâni, înainte de a pleca spre Sheda, să mă ia de-o parte și să-mi spună: „Dragul meu, uite, cum să zic… Totul a mers bine până acum, dar ceea ce fac eu conține și o doză de risc, deloc neglijabilă. Un accident se poate întâmpla oricând. Sper că gestul meu nu îți va părea melodramatic: Ține plicul aceasta. Dacă voi întârzia vreodată mai mult de patruzeci și opt de ore, deschide-l."

Am zâmbit amuzat, dar lui nu-i ardea de glumă și mi-a pierit și mie cheful. A insistat să nu-i citesc mesajul decât în situația precizată de el.

Situație care nu a întârziat să apară. Alaltăieri. De regulă, Daniel nu lipsea mai mult de douăsprezece ore. De data aceasta trecuseră patruzeci și opt. Am deschis plicul:

„Dragul meu Livius, îți cer iertare pentru răspunderea teribilă pe care o arunc pe umerii tăi încredințându-ți aceste rânduri, dar nu am de ales. Ești singurul care m-ar. Crede și, cel puțin deocamdată, singurul care va putea face ceva.

Îți amintești de impresia mea că mi se ascunde ceva… Narco și ceilalți oameni ai Organizației îmi răspundeau la orice întrebare. De-aș fi știut ce să-i întreb!… Până într-o zi, când am surprins niște vorbe ciudate: «Ce mai face victima?!» întrebase cineva, și era clar că despre mine fusese vorba. Am cerut lămuriri, am insistat și, în cele din urmă, taina mi s-a dezvăluit, cu adevărat înfricoșătoare.

Ei, cei de pe Sheda, au aflat de mult despre existența universului nostru, a Terrei și a oamenilor. Și, pe măsură ce evoluau și își perfecționau tehnicile, au învățat să acționeze asupra lumii noastre. De îndată ce au avut posibilitatea să o facă, au acționat și asupra vieților, a destinelor noastre. Numai distructiv, din punctul nostru de vedere.

Ne ucid, Livius! Acesta e sportul lor preferat, arta lor dusă

până la rafinament! Asociația Asasinilor numără sute de mii de membri și are milioane de simpatizanți. O moarte înfricoșătoare petrecută pe Terra - un accident stupid, o crimă odioasă, un tragic concurs de împrejurări - nu e decât opera regizată până în cele mai mici amănunte a unui Asasin de pe Sheda. Cu cât asasinatul e mai crud, mai neașteptat sau mai spectaculos, cu atât autorul lui are mai multe șanse să apară în prima pagină a revistelor specializate, stârnind invidia și ambiția confraților. Cu cât victima suferă mai mult în cele din urmă clipe, pradă durerii, disperării și revoltei, cu atât Asasinul va fi mai bine cotat, putând spera să-și vadă creația inclusă în fondul de aur al Asociației.

Îl ascultam pe Narco povestindu-mi toate acestea, pe un ton ce se voia neutru, și nu puteam crede. O glumă sinistră. I-am replicat, nu prea convins, că moartea e un fenomen natural și… «Sigur, mi-a răspuns el repede, nu suntem răspunzători pentru milioanele de oameni care au pierit și vor mai pieri pe Terra. Se moare de bătrânețe, de boli, există războaiele, calamitățile naturale. Se mai întâmplă și accidente, și crime în care nu avem niciun amestec. Dar gândește-te la cei care mor în floarea vârstei, sau în pragul vieții; la cei ce se stâng în chinuri îngrozitoare; la cei pieriți în accidente incredibile, inimaginabile. Cum poți considera asta… natural?!»

«Dar de ce… cum de se poate… de unde acest… obicei?…» Pentru întâia dată, întrebarea mea a rămas fără răspuns. Narco mi-a vorbit despre rădăcinile acestei… hm… îndeletniciri, care s-ar pierde în veacurile trecute și care, acum, celor mai mulți shedaeni le apare ca un lucru obișnuit, firesc, normal. «Mulți detestă Asasinatele, dar nu s-ar gândi vreodată să ceară, de exemplu, scoaterea lor în afara legii. Doar noi, cei din Organizația pentru legăturile cu Terra, luptăm din răsputeri împotriva lor; nu avem însă de înfruntat o forță dură, distinctă, ci inerția, obișnuința informă, moale, alunecoasă…»

«Dar pământenii nu au observat…? nu li s-a părut niciodată ciudat că…?»

«Nu. De ce? Iată încă o întrebare fără răspuns. Probabil că, neaflând și neimaginându-și măcar vreo altă cauză pentru

nenorocirile care se abăteau asupra lor, considerându-le lucrarea Naturii sau a Hazardului, au sfârșit prin a socoti nefirescul - normal.»

«Încă o întrebare, Narco. Aici, pe Sheda, s-a întâmplat vreodată… să fie cineva…»

«Niciodată.»

«Vreau să văd câteva asemenea… Asasinate», i-am spus și, fără un cuvânt, m-a condus într-o încăpere alăturată. Probabil că se aștepta la o asemenea cerere, căci aici se afla pregătit un aparat, semănând cu banalul televizor. Pe ecran se succedau felurite indicative. Am acționat claviatura la întâmplare:

2.20.992063.

Când își revine în urma loviturilor, se află prăbușit la pământ, simte dureri cumplite în tot trupul și capul îi vuiește îngrozitor. În jur se aud tropăind cizmele soldaților; apoi un țipăt. Face un efort și deschide ochii. Privirea îi este împăienjenită, din arcada spartă sângele i se prelinge peste pleoape. Își vede soția, târâtă cu brutalitate de câțiva zdrahoni. Femeia se zbate, țipă, încearcă să lovească. Unul din soldați o izbește cu putere peste față.

Se ridică, fără să-și dea seama ce face, fără să-și simtă trupul amorțit. Se repede spre dușmani privind țintă chipul soției, ochii ei îngroziți, buzele și nările însângerate. Surprinși în prima clipă, soldații îl copleșesc apoi. E doborât din nou și, când încearcă iarăși să se ridice, vede, la doi pași, țeava unei mitraliere ațintită spre fruntea sa. Și mai vede, într-o secundă dilatată, degetul care apasă pe trăgaci.

Capul omului pare că explodează, craniul zboară în țăndări. Răpăitul armei acoperă urletul femeii. De unde mai găsește ea putere să fugă? Jetul de flăcări o ajunge din urmă, o învăluie, se zvârcolește o dată cu ea, se stinge o dată cu ea.

Stop cadru. 1,19.320087.

La marginea orașului, unde începe câmpia.

Se întoarce de la lucru, obosit și prăfuit. Și-a lăsat în vestiar salopeta, dar hainele de pe el, deși curate, nu arată cu mult mai bine, așa cum sunt, șifonate și un pic cam largi pe trupul lui uscățiv, adus de spate. Sub braț poartă o servietă ponosită, din

care se zărește capătul unei pâini.

Când ajunge la calea ferată, se pornește un vânticel răcoros, care îl mai înviorează puțin. În depărtare se aude slab șuieratul unui tren.

Omul cotește pe cărarea ce urmează, alături, traseul drumului de fier. Ceva mai încolo, linia traversează un podeț metalic. Omul, prudent, se asigură. Trenul se zărește, dar e încă departe.

Urcă rambleul și pășește pe tabla încinsă a podețului. Merge acum între șine, călcând incomod, din traversă în traversă. Dedesubt, un canal de irigație își mână alene apele.

Când sosește la celălalt capăt, trenul încă este departe. Se răsucește să coboare din nou spre potecă. Piciorul îi patinează pe traversa alunecoasă. Omul se dezechilibrează și cade, izbește cu pieptul șina dinaintea lui, iar fața i se zdrobește de pietrele colțuroase. Nu mai primește aer, în gură simte dinții sfărâmați și gustul sărat al sângelui. Apoi leșină.

Mecanicii văd prea târziu, mult prea târziu, omul ce zace fără cunoștință în drumul locomotivei. Jumătate din garnitură trece peste trupul prăbușit, sfârtecându-l. Pâinea a alunecat din servietă și s-a rostogolit ceva mai încolo. Pe coaja rumenită lucesc pete roșii, însângerate.

Stop cadru. 1.20.646770.

Lucrează pe schelă, la mare înălțime. Treaba merge bine, sudurile sunt aproape gata. Le va termina până la pauza de masă. Își șterge transpirația cu mâneca salopetei și îl strigă pe colegul aflat la câțiva metri mai încolo. Îi cere niște electrozi. Ai lui s-au isprăvit și n-are rost să coboare de pe schelă pentru atâta lucru. Cel strigat îi face semn să vină chiar el să-și ia electrozii. Omul pune jos aparatul de sudură, își desface centura de siguranță, face doi pași…

O țeavă insuficient fixată, o podină amplasată incorect. Brațele bat zadarnic aerul, în căutarea unui sprijin. Trupul se prăbușește în gol, într-un zbor teribil. Jos, încastrată în fundație, se află armătura pregătită pentru stâlpi. Barele groase de oțel îi pătrund prin umeri și ies prin șolduri. Omul străpuns trăiește încă. Muncitorii se strâng în jurul lui și nu

știu cum să-l ajute. În cele din urmă, taie barele cu aparatul de sudură și îl transportă pe muribund la spital, așa, cu fierul în el.

Moare pe masa de operație, conștient până în ultima clipă.

Stop cadru.

…Am plecat din fața aparatului. Văzusem mai mult decât puteam suporta. Cred că mă clătinam, căci vreo trei inși s-au grăbit să mă sprijine. Ce voi fi gândit atunci?… În orice caz, mi-am dat seama că nu are rost să protestez, să mă revolt; nu atunci și nu acolo. Mă aștepta o luptă lungă și grea, o luptă în care îi aveam alături pe cei din Organizație, iar împotrivă - mania ucigașă, feroce și tenace, a sutelor de mii de Asasini și inerția vâscoasă a lumii Sheda.

Și mi-am mai dat seama de un lucru: ca prim Pământean descins în acest univers, ca unic deținător al secretului său, am devenit o Victimă potențială pe care orice Asasin și-ar dori-o în palmares."

Am căutat fila următoare, dar asta era totul. Însemnările lui Daniel se opreau aici.

Adevărul e că, după citirea scrisorii, am acționat ca în transă, orbit, fără să gândesc. Altfel, aș fi evitat poate situația în care mă aflu acum.

Am pătruns în încăperea mică, atât de familiară, a emițătorului. Mi-am atașat dispozitivele care mă puneau în legătură cu aparatura din laborator, făcând automat mișcările repetate de atâtea ori. Rând pe rând, am închis contactele. Inclusiv ultimul.

Mai întâi, o ușoară amețeală. Decorul s-a estompat. Parcă pluteam. Parcă… M-am concentrat, am simțit cum aparatele mă ajută. Eram asemenea unui copil care, ținut de subțiori de părinți, încearcă să facă primii pași. Apoi saltul… M-am năpustit într-un spațiu care nu era spațiu, aveam senzația mișcării deși, în subconștient, eram convins că rămân nemișcat, mi s-a părut că aud șoapte ce se stingeau de îndată ce încercam să le pricep sensul. Am făcut eforturi repetate pentru a mă controla.

Cât a durat totul? M-am trezit într-o cameră asemenea celei

din care tocmai plecasem, mai mică doar și mai modest echipată: emițătorul-receptor de pe Sheda.

În buzunarul de la piept aveam un mic aparat care acționa prin telecomandă deschiderea ușii. Afară era o vreme mohorâtă, ploua mărunt. Am pășit dincolo de prag și, de la distanță, am recunoscut uniformele Organizației. O voce amplificată de megafoane a izbucnit în aerul umed: „Sunt Narco. Te-am așteptat. Nu te teme. Vino."

Am urcat într-o aerodină care a pornit imediat spre orașul profilat la orizont. Păstram tăcerea; ne priveam doar, pe furiș. Am sosit la destinație. Clădirea e înconjurată de membri ai Organizației, înarmați. La intrare, pe culoare, oameni în uniformă. Înarmați cu toții.

Am intrat într-o sală unde ne așteptau câteva personaje cu înfățișare foarte protocolară: oficialități. Ne-am așezat.

„Ce s-a întâmplat cu Daniel?"

„Ești în siguranță aici. Problema Terrei a luat o amploare fără precedent. Se vor produce schimbări radicale, și asta cât de curând. Dorim să luăm legătura cu pământenii. Te rugăm să ne ajuți."

„Pot să privesc o… înregistrare?"

„Dacă vrei… Ciudați mai sunteți voi… Ne-am așteptat, totuși, să ne ceri asta. Uite, ai aici un aparat."

Am acționat claviatura. În clipa următoare, pe ecran s-a fixat un indicativ:

1.20.996034.

— Îmi văd prietenul în mijlocul unui grup de shedaeni. Le vorbește cu însuflețire; atmosfera e cordială. Înțeleg că Daniel a obținut un succes în lupta lui pentru… emanciparea terrienilor.

Imaginea se schimbă. Daniel înaintează spre clădirea emițătorului. Se oprește brusc. Nu zărește nicăieri oamenii însărcinați cu supravegherea zonei. Își dă seama că a căzut într-o capcană. Își încearcă ultima șansă: aleargă spre emițător. O rafală de mitralieră răscolește pământul în urma lui. O a doua îi lovește picioarele. Cade, încearcă să se ridice, se târăște. Din depărtare, vede sosind aerodinele Organizației.

Prea târziu. O a treia rafală lovește în plin. Mortal. Cu un ultim efort, Daniel se sprijină de peretele emițătorului. Acționează deschiderea ușii. Poate că, în clipele care îi mai rămân de trăit, ar putea, cu cea din urmă fărâmă de conștiință, să se întoarcă pe Terra. Dar el rămâne acolo, cu trupul însângerat, sfârtecat.

Încet, se lasă în genunchi, apoi se prăbușește cu fața în iarbă. Pentru prima oară, un pământean a fost ucis pe Sheda.

Stop cadru.

Organizația voia să ia legătura cu Terra. Narco mă rugase să-i ajut și aștepta, încă, un răspuns. Nu eram pregătit să i-l dau. Mai întâi, aveam de pus câteva întrebări…

„Un lucru nu reușesc să înțeleg. Sheda e o lume mai evoluată decât Terra, cu știința și tehnologia mult mai dezvoltate. Stăpânește planetele sistemului său solar; și așa mai departe. Cum pot toate acestea să coexiste cu un… obicei atât de barbar, sadic, absurd cum sunt aceste… Asasinate?! Și, dacă obiceiul există, cum poate tolera, cum poate accepta o societate, aflată pe această treaptă de dezvoltare, ca Asasinatele să dăinuie, netulburate de vreo remușcare? Cum poate permite ca alte ființe să fie ucise de niște maniaci? Crime săvârșite cu patimă, cu încrâncenare. Cum?"

„Ești sincer, voi fi sincer și eu. Iată: această… practică, pe care o condamni la shedaeni - pe bună dreptate, după părerea mea - există și pe Terra. Doar că pământenii ucid ființele propriei lor planete. Ucid, și orice lovitură e permisă. Ucid cu lancea, cu săgeata, cu glonțul. Ucid cu dinamita, cu otrava. Ucid…"

„Iartă-mă că te întrerup. Da, pe Terra au existat și mai există războaie, milioane de oameni mor în încleștări absurde. Dar întreaga lume civilizată condamnă această plagă; nu există un om normal care să dorească, sau să accepte cu seninătate pieirea semenilor săi. Pe când pe Sheda, nepăsarea cu care…"

„M-ai înțeles greșit. Nu m-am gândit la războaie și lagăre de exterminare. Obiceiul de care vorbesc e practicat pe scară largă pe Terra, admirat de mulți, dezaprobat de câțiva, privit cu nepăsare și indiferență de cei mai mulți, combătut de foarte puțini: fără succes. Mă refer la vânătoare."

Am încremenit. Auzisem oare bine?! M-am grăbit să protestez:

„Desigur, vânătoarea e o practică sângeroasă și, de cele mai multe ori, condamnabilă - atunci când nu are alt scop decât acela de a ucide… Și mie îmi repugnă. Dar există o mare diferență față de Asasinate: sunt vânate păsări, animale sălbatice… Toate acestea sunt ființe inferioare…"

M-am oprit, fulgerat de un gând cumplit, și privirea lui Narco mi-a confirmat că ajunsesem, în sfârșit, la adevăr. Ființe inferioare… Pentru shedaeni, noi eram ființele inferioare. Noi eram tigrii, antilopele, vulpile, iepurii, lupii.

Într-adevăr, ce sentiment putem încerca văzând un vânător cu cizma pe grumazul animalului omorât? Admirație? Câteodată. Indiferență? Adesea. Eventual milă, mai rar dezgust. Dar cât de rar avem o reacție de dezaprobare vehementă și de durată?!

„Narco, vreau să te mai întreb ceva. Organizația pentru legăturile cu Terra e un fel de… societate pentru protecția animalelor?"

Shedaeanul tace din nou.

Și iată-mă acum în încăperea aceasta pustie, privind iar și iar zeci, sute de înregistrări, simțind că nu mai pot rezistă și silindu-mă apoi să privesc din nou.

*

Da, lupta va fi grea; mai grea decât crezuse Daniel. În orice caz, prea grea pentru a fi purtată de un singur om. Dar eu nu voi repeta greșeala fostului meu prieten. Nu voi fi singur.

Peste câteva ore, în zori de zi, mă voi întoarce pe Terra. Alături de voi. Împreună, vom reuși.

Mă apropii de fereastra deschisă, privesc cerul care se luminează la orizont. Un șuierat de glonte; geamul zboară în țăndări. E rândul meu, deci.

Nici nu știu cum am ajuns în aerodină, gâfâind, tremurând. Cuplez pilotul automat și îi dau destinația: emițătorul.

Îmi dau seama că alerg spre un adăpost iluzoriu: în lumea

noastră nu sunt câtuși de puțin mai în siguranță decât aici. Dar trebuie să ajung la voi, să vă spun totul, să aflați… Împreună vom reuși să învingem, să nu mai fim Vânatul în jocul acesta demențial.

Aerodina oprește la marginea crângului. Prin hățiș se zărește clădirea mică, joasă a emițătorului. Să fi fost graba, să fi fost o presimțire? Fapt e că, aflându-mă încă la vreo cincizeci de metri, telecomand deschiderea ușii. O explozie îngrozitoare. Emițătorul pulverizat. Petale de foc se apropie. Suflul mă trântește la pământ. Îmi revin repede. Simt mirosul părului și al sprâncenelor pârlite, fața mă ustură îngrozitor, în ochi îmi joacă pete colorate. Da, Asasinii nu sunt infailibili. Mai dau greș și ei, câteodată. Mă îndepărtez, târându-mă pe coate și genunchi. Deocamdată, am scăpat. Știu că nu mă vor căuta imediat. Își închipuie că am pierit în explozie și, în orice caz, le e teamă să se apropie. Le e teamă de moartea pe care, cu atâta ușurință, ne-o hotărăsc nouă.

Emițătorul e distrus. Dar receptorul de pe Terra va funcționa peste douăsprezece ore. În ciuda lipsei de antrenament, poate voi reuși să… Între timp, s-ar putea ca Asasinii să mă caute. Mă vor căuta probabil și oamenii Organizației. E un joc prea complicat, ale cărui reguli încă nu le cunosc destul de bine. Un joc în care eu sunt Vânatul. Iar miza e mare, e mult prea mare. Nu pot și nu am dreptul să continui de unul singur. Fiindcă miza e mai mare decât propria mea viață.

Trebuie să reușesc, să ajung la voi, să aflați. Și chiar de nu voi reuși… poate cineva, cândva, se va întreba de ce… De ce atât de crud, atât de absurd lovește coasa ascuțită a morții? De ce?

ALEXANDRU UNGUREANU

Bucureștean, prin naștere (7 ianuarie 1957) și prin formație, Alexandru Ungureanu a devenit „moldovean" prin adopțiune (a se citi: repartiție guvernamentală). La București a absolvit în 1976 Liceul, nr. 24 și în 1982 Institutul Politehnic (Facultatea de Transporturi, secția Tehnologia Transporturilor și Telecomenzi Feroviare). Ca student, a condus, între 1979 și 1982, cenaclul sf Solaris *din București și a debutat, cu: povestirea* Alarmă în sistemele cibernetice, *în* Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului" *(numerele* 4-5-6 *din octombrie 1981). După absolvire, a lucrat mai întâi ca inginer feroviar la stația de căi ferate uzinale de la Combinatul de Îngrășăminte Chimice Bacău (1983-1987), iar actualmente este inginer șef de tură la Centrul de Radiodifuziune Galbeni, Bacău. Din 1984 conduce, la Bacău, cenaclul sf* Clepsidra.

Prezent în numeroase reviste, fanzine, almanahuri, culegeri colective etc…Alexandru Ungureanu își înscrie la activ și numeroase premii literare sf, printre care: Premiul revistei Convorbiri literare *de la Iași, pentru povestirea* Mașina de visat șerpi *(1981); Premiul I la concursul organizat de revista* Helion *de la Timișoara (1982), pentru povestirea* Artele Marțiale Moderne, *inclusă în antologia de față; Premiul III la Consfătuirea pe țară a cenaclurilor sf (Sibiu, 1982), pentru povestirea* Cei dintr-o lacrimă; *Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipație, acordat volumului* Marele Prag (*Editura Albatros, 1984, colecția „Fantastic Club") - volumul de debut al lui Alexandru Ungureanu (și singurul său volum până la ora de față, deși între timp a mai publicat prin reviste și almanahuri numeroase povestiri, ce-ar ajunge pentru un eventual nou volum).*

Deși Alexandru Ungureanu se abține a-și sub-intitula în vreun fel Marele Prag, *putem totuși vorbi, într-o terminologie flexibilă, despre un roman, mai precis despre un mini-roman (139 pag.), constituit din 11 episoade numerotate drept „capitole", dar având fiecare - dincolo de omniprezența aceluiași protagonist-narator, ne-nominalizat (transparentă proiecție ficțională a autorului), dincolo de alte câteva personaje vagante și de unele tangențiale trimiteri reciproce -* o *pronunțată independență narativă proprie, fiecare „capitol" putând fi citit, scos din context, ca o povestire de sine stătătoare: o asamblare compozițională laxă, pivotând pe articulații cardanice, menajând o autonomie de tip modular între episoade inter-schimbabile în anumite limite, adiționabile și multiplicabile în principiu fără limită, dar degajând totuși, toate la un loc, un sens de convergență. Aparent neglijentă, această construcție a cărții se dezvăluie însă a fi, dimpotrivă, atent elaborată, studiată, vizând o intricație labirintică, foarte ambițioasă în complexitatea-i inaparentă, și care traduce în plan compozițional o mult mai mare și mai de substanță ambiție a autorului - aceea anticipată chiar din titlu.*

Este vorba, în esență, de o parabolă a angajării scriitorului în ficțiune.

Alfa și Omega *acestei totale angajări, „Marele Prag" deschide și închide, în figurația personală a lui Alexandru Ungureanu, accesul la asumarea estetică a realității, la recuperarea în imaginar a lumii reale „pierdute" în propriu-i plan, real. O veche dar mereu nouă paradigmă a creației, a dezbinării între eul creator și lume, fără de care, și fără de depășirea căreia, nu există creație majoră în artă, în literatură, și deci nici în* Science fiction. *Mereu nouă, pentru că mereu re-descoperită, pe cont propriu, pe risc propriu, cu un preț pe care fiecare și-l știe, și în mereu alte și alte circumstanțe și ipostaze concrete. De data aceasta - într-o ipostază cu totul neașteptată, insolită, poate chiar șocantă pentru anumite gusturi și/sau prejudecăți: o figurație sf derivată din ipoteza „științifică" a „întoarcerii pe dos"* a *unui spațiu cu un pronunțat grad de curbură: „Și tot ce era în afara mea este acum înăuntru. Și tot ce era înăuntru ieste acum afară"; „acum noi nu mai gândim* structural *la fel… îmi modelez subconștientul după logica ta, însă el este uit prezent conștientul meu"… „voi renunța deocamdată să modific Exteriorul*

în speranța că astfel voi stăpâni propriile mele adâncuri".

Pentru cititor (monstru de cinism, se știe!), ceea ce primează este, aici, promisiunea - estetică - a unor fabuloase desfătări și nesățioase degustări de mirifice efecte de insolitare, de frisonante deschideri spre un genuin „sense of wonder"; *pentru autor însă pare a prima, cel puțin deocamdată, revanșa psihologică și existențială, „răzbunarea" în imaginar a frustrărilor suferite în planul realului, imensul orgoliu fără de care acest superb (în toate sensurile cuvântului)* non serviam *estetic nici n-ar fi fost cu putință: „La capătul a tot ce veți cunoaște mă găsesc EU" - se încheie, sfidător și superb, cartea.*

Prin Alexandru Ungureanu și prin alții asemenea lui, „noul val" din sf-ul românesc al anilor '80 descoperă, o dată în plus, pe cont propriu, o Americă estetică ce rămâne mereu de descoperit. Dar o face cu radicalitate, cu „vână", cu un fel de „furie" chiar.

O atât de radicală dezbinare cu lumea nu mai poate încăpea, însă, în formele și contururile, mai mult sau mai puțin familiare, ale unui mimesis *irevocabil „verosimil"; ea duce cu necesitate - cum iarăși s-a probat, în cazuri ilustre - la* non-mimesis, *la phantasia, la contorsiuni și distorsiuni ale contururilor canonice ale realului, la modelarea unor lumi imaginare libere de analogia cu lumea „exterioară", obiectivă, lumi imaginare a căror „lege" emană acum din interioritatea subiectului, nu din exterioritatea obiectului. Este ceea ce se întâmplă, logic și legic, și la Alexandru Ungureanu, este cauza pentru care ceea ce scrie el, în* Marele Prag, *gravitează mai mult înspre* soft sf *decât spre* hard sf, *ba chiar mai mult înspre* Science fantasy *decât spre* Science fiction *propriu-zis. Extrapolarea nu mai are, în consecință, stringența și consecvența logică din acea varietate de* science fiction *cunoscută sub denumirea de* hard sf; *relația de cauzalitate între ipoteza „științifică" și universul imaginar dedus din ea prin extrapolare este o relație logic mai laxă, ba chiar uneori nici nu mai este, strict logic vorbind, o relație de cauzalitate, ci doar un pretext, un impuls, un* primum movens *pentru zborul liber al fanteziei și pentru pura plăcere a acesteia de a crea universuri imaginare. Nu găsim totuși, la Alexandru Ungureanu, nici abandonul în plăcerea pură și gratuită a ficțiunii, în levitația unor feerice lumi imaginare, și nici motivația magică - mai curente, toate acestea, în* science fantasy.

Nici motivație logică, așadar, nici motivație magică, în Marele Prag. *În locul lor - și de aici se deschide, practic, adevărata „vână" a scriitorului - o motivație* onirică: *în locul coerenței logice, caracteristice stării de veghe, se instaurează drept supremă instanță ordonatoare și modelatoare o coerență onirică, o logică a visului, care, ce-i drept, din punctul de vedere al logicii „treze", poate părea incoerență flagrantă. Aparență irelevantă, desigur, ceea ce contează într-adevăr fiind faptul că Alexandru Ungureanu „visează" convingător, are adică vise consistente și viguroase - cu cât mai stranii și mai „colorate", cu atât mai viguroase - vise „adevărate", iar nu „supte din deget". Scriind „din vână", și nu din mimetism, el știe, în același timp, să-și disciplineze lava onirică sub presiune, „răcind-o" coerent, fixând-o în configurații purtătoare de sens, în „figuri" ale subconștientului apte a ridica la suprafața conștientului și a sublima în expresie depozite obscure, obsesii existențiale, frustrări erotice și frustrări sociale. O astfel de figurare a subconștientului este „Labirintul Timpului care mă cheamă să regăsesc partea pierdută din mine"* (Labirintul Timpului). *Labirint ce figurează concomitent și magma frustrărilor existențiale, erotice, sociale („Un Labirint este simbolul libertății. Dacă știi calea, ești stăpânul ei. Un Labirint este simbolul femeii. Vrei să ajungi în centrul ei, apoi nu mai știi cum să ieși. Societatea e un Labirint. Dacă te rătăcești în ea, nimeni…"), Labirint ce apare însă și ca figurare a infinitului - spațial (ca în* Nesfârșita Mașină - *povestire antologică, episodul cel mai bun din volum, închizând în 20 de pagini o memorabilă parabolă a ființării omului în lume), ori temporal (ca în* Labirintul Timpului - *povestire memorabilă, și aceasta).*

Trasându-și ca principală direcție de înaintare explorarea subconștientului, în cadrul posibilităților și convențiilor specifice pe care „genul" le statornicește, Marele Prag *de Alexandru Ungureanu este, în întregime, o carte pusă „sub semnul Labirintului", iar condiția scriitorului ca himeric „Recenzor Labirintic" este demnă de ținut minte.*

Am preferat, totuși, pentru antologia de față, Artele Marțiale Moderne, *o povestire pe care autorul n-a inclus-o în sumarul volumului* Marele Prag, *probabil pentru că nu se racorda funcțional*

formulei compoziționale adoptate acolo. Fără a mai glosa, acum, pe tema „dublului" și fără a mai comenta „efectele", structural diferite, ce se pot „scoate" din această temă în literatura fantastică tradițională și în science fiction, *e timpul să dăm cuvântul textului, unde aceste „efecte" ne întâmpină mult mai convingător, direct și nemijlocit oferite percepției, lecturii. Nu înainte, totuși, de a face minimele precizări bibliografice de rigoare: povestirea* Artele Marțiale Moderne *a apărut mai întâi în numărul din noiembrie 1982 al revistei timișorene* Helion, *care-o premiase în luna mai a aceluiași an, fiind apoi reluată de două ori în* Almanah Anticipația: *în 1985 s-a re-publicat textul ca atare, integral, iar în anul următor (1986) almanahul oferă povestirea, schimbându-i titlul în* Confruntarea, *și sub formă de benzi desenate (realizate de Adrian Barbu). O continuare* (Artele Marțiale Moderne, II) *a văzut lumina tiparului în antologia* Avertisment pentru liniștea planetei, *alcătuită de Constantina Paligora și apărută în 1985 în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros din București. Ceea ce, retroactiv, devenea astfel* Artele Marțiale Moderne, I *își păstrează însă deplina autonomie de lectură și deplina forță de impact, literar și para-literar, pe care din capul locului le avusese.*

Adevărată bombă de „sense of wonder", Artele Marțiale Moderne a fost, pe *parcursul anilor '80, titlul port-drapel și vârful de lance al „noului val" din sf-ul românesc - și nu fără temei, după cum oricine se va putea convinge, citind-o în paginile ce urmează.*

ARTELE MARȚIALE MODERNE

— *Rei!* (Salutați) strigă arbitrul de margine cu voce ascuțită.

Câmpul de protecție al spectatorilor se vede ca o perdea albăstruie. Mă ridic de la locul meu și mă îndrept către mijlocul shiai-joului (spațiul de luptă). Îmi verific sumar ținuta chimonoului. Marele Maestru se uită la mine calm. O ușoară senzație de căldură mă cuprinde la baza nasului și îmi dau seama că asupra acestui punct se concentrează privirea sa. Încep să mă enervez când senzația se amplifică. „Asta n-are voie să o facă! - gândesc. Mă crede un începător care se va speria de atâta lucru? De fapt, este o gravă jignire la adresa mea. Ar trebui să știe că pot face la fel, ba chiar mai bine!" Inspir adânc, abdominal, și mă liniștesc. Îl salut pe Marele Maestru printr-o aplecare în față a trunchiului. Îmi răspunde, fără să aibă însă amplitudinea gestului meu, și prin astă mă jignește din nou. Mă concentrez asupra unei alunițe minuscule pe care o are între sprâncene și îmi imaginez un ac incandescent atingând locul. Marele Maestru tresare puternic. Pentru o clipă, s-a putut zări un abur ușor degajându-se din aluniță. „Suntem chit!" îmi spun plin de satisfacție, dar, în același timp, nu pot să nu-l admir pentru perfecta stăpânire de sine. O singură lacrimă de durere îi scapă de sub control și se târăște pe obrazul său palid până se pierde printre firele albe din barbă.

— *Hajime!* (Începeți) anunță arbitrul de margine.

Ne îndreptăm amândoi către videoplastor. Publicul a tăcut. Mă așez în fotoliul din dreapta și las aspiranții să-mi adune părul în smocuri, pentru a face loc electrozilor de iridiu. Când operația este gata, unul dintre ei apasă pe buton. O clipă doar am senzația că stau spate în spate cu mine însumi și că pot

vedea acea parte din sală care se află înapoia mea, pe urmă totul revine la normal. De acum înainte, timp de o jumătate de oră posed o videoplasmă care mă copiază perfect. Videoplasma mea și cea a Marelui Maestru se ridică și salută publicul care izbucnește în urale prelungi. Un grup destul de numeros de suporteri ai mei îmi scandează numele.

Videoplasmele se instalează în centrul shiai-joului, la o distanță de aproximativ patru metri una de alta. Arbitrul face semn copiei mele să se dea cu o jumătate de pas înapoi. Se mai consumă trei secunde cu salutul, apoi aspiranții înmânează fiecărui luptător câte un flash-stick.

— *Hajime!*

Neatent o clipă, nu-mi dau seama care arbitru a pronunțat începerea luptei propriu-zise. După regulament însă nu poate fi decât arbitrul de luptă.

*

„Flash-stick-ul este o țeavă de oțel care sare la unul din capete un bec erlogen de mare putere. Becul erlogen, după cum se știe, în momentul alimentării sale cu energie electrică dă o lumină foarte puternică. În dreptul becului se găsesc fante prin care lumina iese afară. Restul țevii este umplut cu acumulatori de mici dimensiuni, iar la celălalt capăt al ei se află un întrerupător. Tehnica luptei cu flash-stick-ul a fost întâlnită prima oară pe planeta Olma de către o expediție zirtobiană. Membrii ei au fost plăcut impresionați de spectaculozitatea și eficacitatea întrebuințării acestei arme. În consecință, au studiat-o și răspândit-o ulterior în toată galaxia. Pe Pământ, se pare că primele înfruntări de acest gen au fost semnalate în urmă cu cincizeci de ani. Relativ recent s-a ajuns la concluzia că becul erlogen este singurul în măsură să producă orbirea parțială în spectrul vizibil a unui adversar, de la distanța de 5-6 metri (având, bineînțeles, și dimensiuni reduse)."

Fragment din *„REN-DO - Arta luptei cu flash-stick-ul".*

*

Videoplasma Marelui Maestru este Tori (atacantul), iar Uke (atacatul) sunt eu. Tori stă cu stick-ul rezemat pe podeaua sălii și se concentrează. Uke este așezat cu profilul stâng spre el și ține ochii închiși. În momentul declanșării flash-ului, dacă nu ar face așa, ar putea orbi temporar. Câteva fracțiuni de secundă sunt însă suficiente pentru a primi o lovitură mortală de stick. Tori începe să descrie o serie de mișcări laterale, eu pași foarte ușori. Dacă celălalt nu are auzul îndeajuns de sensibil sau este furat de rumoarea sălii, lupta se va termina foarte repede. Uke clipește scurt și își dă seama de manevră. Cu mâna dreaptă așază stick-ul deasupra capului pentru a para o lovitură din spate, declanșează flash-ul și face un salt înainte, întorcându-se. Declanșarea primului fulger produce întunecarea comandată a câmpului de protecție pentru spectatori. Din tribune, cei ce privesc au brusc impresia că peste shiai-jo s-a lăsat noaptea. Kiai-ul (strigătul) lansat de Tori mă descumpănește. Este așa-numitul „kiai rotund", o undă sonoră care încercuiește adversarul și, pentru câteva clipe, acesta nu mai poate localiza direcția inițială de pornire. Ar fi trebuit să mă aștept ca Marele Maestru să cunoască această tehnică și să fac antrenamente pentru a mă obișnui cu ea, însă vechii maeștri n-au vrut să mă ajute. Oare Uke va pierde din această cauză?

Tori fandează în gol, căci Uke s-a retras lateral. Stă cu ochii închiși, declanșând flash-ul din două în două secunde. Lumina fulgerului este atât de puternică, încât poate vedea silueta lui Tori chiar ținând pleoapele coborâte. Tori atacă direct. Flash-urile celor doi luminează alternativ. Din cauza iuțelii mișcărilor, becurile erlogene par niște mici sfere incandescente ce se rotesc furioase una în jurul alteia. Uke, atins ușor la umărul drept, se dezechilibrează.

Cade, dar imediat se răsucește și sare din nou în picioare. Pe locul unde fusese cu o secundă înainte, stick-ul lui Tori lovește nimicitor. Derutată de eșec, videoplasma Marelui Maestru se depărtează de Uke cu „pași acoperiți" și ia poziția de așteptare. Uke, întors cu profilul spre el, așteaptă de asemenea.

*

Privesc această luptă având sentimentul straniu că videoplasma, care mă copiază până în cele mai mici amănunte, este mai bună decât mine. Mă întreb dacă eu, cel care a generat-o, aflându-mă într-adevăr în shiai-jo, m-aș ridica la nivelul tehnicilor ei. Am stat de vorbă cu mulți luptători și se pare că această senzație; este rar întâlnită. În general, impresia pe care o ai despre propria ta videoplasmă este proastă. Ești tentat să găsești copiei tot felul de imperfecțiuni. Să fie oare reflexul unui orgoliu pe care încă nu ani l-am descoperit?

*

Acum Uke atacă. Stick-ul său trece prin garda lui Tori și îl izbește în abdomen. Tori nu-și poate stăpâni strigătul de durere și se apleacă în față. Flash-ul său izbucnește continuu, din cauză că mâna strânge crispată întrerupătorul. Becul erlogen, suprasolicitat, explodează, pârlindu-i sprâncenele. O clipă mai târziu, stick-ul lui Uke despică printr-o lovitură directă craniul lui Tori, care se prăbușește cu fruntea spre podea. Practic, nu se vede nicio rană, dar este clar că se află într-o stare de inconștiență ce nu-i va permite să reia lupta până la scurgerea timpului de dezintegrare. Este posibil, de asemenea, ca lovitura să fi fost instantaneu mortală. Uke a luat poziția de apărare, în așteptarea Hantei-ului (decizia arbitrului). Aceasta se aude tare în difuzoarele sălii:

— *Sore-Made, Jtamiwake* (Lupta s-a sfârșit, învins prin accidentare).

Publicul izbucnește în urale delirante. Sunt atât de fericit încât uit de cuplarea la videoplastor, printr-un mănunchi de fire, și sar din fotoliu, repezindu-mă spre Uke. Norocul meu că unul din aspiranți a sesizat gestul și, cu un reflex formidabil, a smuls mufa, altfel este probabil că epiderma capului mi-ar fi fost grav jupuită de către mulțimea de electrozi. Uke, videoplasma mea, mă primește cu brațele deschise. Sunetul puternic al sirenei de concurs restabilește ordinea pentru

ritualul de încheiere. Îmi controlez ținuta și-l salut pe Marele Maestru, apoi pe Uke. Cu glas tremurat, pronunț formula consacrată:

— Cu fiecare adversar învins, gloria mea crește! Toată gloria mea vine de la tine și-ți mulțumesc! Viața mea și a ta le închinăm Artelor Marțiale!

Este rândul Marelui Maestru. Nu pare deloc afectat de înfrângerea videoplasmei lui. Mă gândesc la faptul că, probabil, timpul și experiența de luptă, nenumăratele întreceri îți taie punțile efective cu propriile videoplasme.

— Cu fiecare adversar care mă învinge, gloria mea rămâne neștirbită! Nu m-ai făcut de rușine și-ți mulțumesc! Viața mea și a ta le închinăm Artelor Marțiale!

Părăsesc shiai-jo-ul împreună cu videoplasma mea. Mai are cinci minute până se va dezintegra și vreau să profit de ele pentru a culege impresii directe despre luptă.

*

În vestiar este liniște. Evit să aprind lumina. Mai am doar patru minute. Nerăbdător, intru fără înconjur în subiect:

— Spune-mi, ce ai simțit când Marele Maestru a folosit „kiai-ul rotund"?

— Stând așa, cu ochii închiși, am avut impresia că strigă învârtindu-se în jurul meu cu o viteză fantastică.

— De unde ai știut când va lovi?

— N-am știut. Ceva între nimereală și intuiție. Am avut noroc, asta-i!

Mă blochez. „Am avut noroc, asta-i!" Deci fără noroc învingea Marele Maestru. „Dar dacă n-avea noroc?" Îmi mușc buzele și sunt aproape gata (să-mi dea lacrimile. „La ce bun o viață de antrenamente? Nu voi fi niciodată Maestru în Artele Marțiale Moderne!"

— Crezi că am vreo șansă în continuare? reușesc să articulez.

— Nu știu! Are o iuțeală fantastică! Oricum, tu nu pierzi nimic încercând, ci doar noi, videoplasmele!

— Cum e să fii copie?

— Nu simți nimic deosebit! De fapt, nici nu am avut timp să mă gândesc la asta. Am luptat pentru a trăi aceste minute alături de tine. Pot să-ți spun ceva?

— Dă-i drumul!

— Aș fi vrut să nu te fi despărțit niciodată de EA. N-a avut niciun sens!

— Deci o știi și pe asta?!

— Firește, știu tot ceea ce știi și tu! Și am o experiență de-o luptă în plus!

— Și ce ai câștiga tu dacă EA ar fi aici?

— Poate că aș refuza să mă mai dezintegrez. Sau poate că m-aș bucura că totul are un sens!

— Ce sens?

— S-ar putea să nu realizezi: noi, astea, videoplasmele, existăm pentru ca tu să nu riști! Acum, ție îți e, de fapt, totuna: înfrânt sau învingător, mort sau viu… Pentru cine, pentru ce? Ai putea să intri în shiai-jo chiar tu!! Oricum, gloria îți rămâne neștirbită! mai gândește-te!… Și acum, fii drăguț, dă-mi o țigară!

— Să știi că nu fumez decât foarte rar, ca să-mi mențin condiția fizică! E foarte curios că tu simți nevoia.

— Da, dar nu mai e necesar să fac la fel. Oricum, - și surâse - nu mai are nicio importanță, în patruzeci de secunde s-a terminat! Haide, scoate-le, știu că le ții în buzunarul secret al hainei!

Le scot și îi aprind luna. Trage un fum, în timp ce eu îl privesc și mă gândesc că s-ar (fi putut să mă aflu eu în locul lui. Expiră fumul și în aceeași clipă se dezintegrează. Țigara cade pe podea. Îi văd vârful licărind slab. Mă aplec și o ridic. Ezit îndelung și trag un fum. Ducă-se naibii antrenamentele! Ies din vestiar trântind ușa. Asta a fost totul. Mult dialog, întuneric, câteva impresii. Așa de ușor poate dispare o videoplasmă ce mă copiază până la ultima celulă? Și atunci eu? De fapt, mare diferență nu e. Dacă aș intra în shiai-jo, n-ar mai fi niciuna. Ideea asta mă face să mă opresc din mers. Așa e! Diferența dintre mine și Uke se vede doar dacă suntem

învingători! El nu poate supraviețui succesului, iar eu pot. Dacă aș fi învins printr-un chi-mei (lovitură mortală), originalul s-ar întâlni cu același întuneric. Asta-i tot! De ce sunt originalul și nu copia?

*

„Tirapa este un ansamblu de țevi (de obicei șaisprezece) triplu sau dublu articulate între ele prin intermediul unor arcuri de oțel. Pentru a fi folosită ca armă, tirapa se strânge într-un mănunchi compact printr-o mișcare complexă de scuturare a mâinii. Aruncată într-un anume fel de către adversar, tirapa se desface cu o viteză fantastică, la distanța de aproximativ un metru în fața obiectivului vizat. Una sau mai multe părți ale tirapei ating ținta într-un mod absolut imprevizibil. Din câte se cunoaște, în cele aproape două secole și jumătate de folosire a acestei arme, niciun Maestru pământean nu a reușit să controleze mișcările tirapei. Amintim că extremitățile ei pot atinge viteze de ordinul a 800 km pe oră, provocând bangul sonic. Mânuirea tirapei este de obicei precedată de alte tehnici de luptă."

„Manualul Artelor Marțiale Moderne"

*

— *Hajime!* strigă arbitrul de luptă.

Înfruntarea cu tirapa va fi precedată de un duel cu pistoalele. Este foarte spectaculos și, de fapt, în Tirapa-DO (arta luptei cu tirapa), slujește drept metodă de antrenament, cu ajutorul unor automate special concepute. În mâna stângă, luptătorii țin un mic scut de oțel, cu diametrul de 25 de centimetri, iar în mâna dreaptă un revolver cu 12 gloanțe. Trebuie să tragi în adversar cu o cadență de un glonț la 20 de secunde și să te aperi în același timp de gloanțele lui. Scutul trebuie plasat perfect perpendicular pe traiectoria plumbului, altfel există mari șanse ca acesta să ricoșeze, provocând răni care pot fi mortale.

Tori începe să tragă. Aparent, nici el, nici Uke nu se silesc prea mult să ochească și par a-și plimba micile scuturi prin fața

corpurilor proprii ca pe niște oglinzi în care caută să se observe. După fiecare împușcătură se aude însă sunetul metalic al scuturilor vibrând, ceea ce înseamnă că glontele nu a mușcat din carne ci din oțel.

— *Mate!* (Opriți) anunță arbitrul, sesizând golirea încărcătoarelor. *Hiki-wake!* (egalitate).

Publicul aplaudă îndelung. Puțini sunt însă aceia care își dau seama că a te feri de o tirapă este ca și cum ai vrea să scapi de tirul a vreo 12 revolvere.

Aspiranții înmânează ambilor luptători câte o tirapă.

— *Hajime!*

Uke și Tori încep să facă mișcări laterale unul în fața celuilalt și să-și scuture tirapele. Ciocnirea segmentelor metalice ale armelor este făcută în contratimp, iar accentul ritmului astfel creat se mută de la unul la altul destul de repede. Tori își aruncă tirapa în sus și lansează kiai-ul rotund. Când arma se află din nou în mâna sa, este strânsă în mănunchi, gata de a fi azvârlită spre țintă. Publicul aplaudă această execuție tehnică de înaltă virtuozitate. Sunt silit să recunosc în sinea mea că tipul e bun, e foarte bun. Videoplasma Marelui Maestru se angajează într-o suită de mișcări denumite „Baletul Hipnotic". Așa cum arată și numele, această coregrafie are scopul de a hipnotiza adversarul sau măcar de a-l aduce într-o stare de relaxare ce-i va încetini reflexele în momentul culminant al luptei.

— *Mate!* cere arbitrul de luptă.

Ținuta lui Tori nu este regulamentară. Acesta își aranjează chimonoul cu gesturi nervoase, este iritat că a fost întrerupt în acest moment dificil de execuție tehnică.

— *Joshi!* (Continuați).

Tori reia „Baletul Hipnotic". Îmi place să cred că întreruperea l-a făcut pe Uke mai rezistent la efectul său. Îi aud tirapa strângându-se în mănunchi cu un sunet sec. Și totuși sunt îngrijorat de faptul că privește parcă prea fix, mereu puțin în dreapta lui Tori, ca și cum acolo s-ar mai afla un adversar invizibil. Un fior rece mă străbate. Uke a început „să cadă în mișcări", cum spun în argoul lor luptătorii cu tirapa. Asta

înseamnă că încet-încet înfiripă aceleași gesturi ca și Tori. Este primul semn al căderii în transă. În mod normal, ar trebui să încerce o coregrafie cu totul diferită de cea a adversarului, pentru a induce același efect în videoplasma Marelui Maestru. Publicul realizează ce se întâmplă și în sală se iscă o rumoare. Se stinge imediat, atenuată de câmpul de protecție, pentru că lupta nu trebuie influențată de alte zgomote decât cele produse de luptători. Îmi mușc buzele ca să nu strig. În felul acesta l-aș Scoate pe Uke din începutul de transă hipnotică, dar aș fi dezonorat pe viață de actul respectiv și nicio Academie de Arte Marțiale nu m-ar mai primi în rândurile ei. Mă silesc să tac și sunt surprins să constat că am față de Uke un sentiment cu totul diferit de cel din timpul luptei cu flash-stick-ul. Sunt aproape sigur că eu, dacă m-aș afla angajat direct în luptă, nu aș cădea în mișcările adversarului.

Aud videoplasma Marelui Maestru strigând cântat spre Uke:

— *Ayame!* (Oprește).

Uke încremenește, iar mie îmi dau lacrimile. „Gata, s-a sfârșit, anul acesta nu voi mai ajunge Maestru! Totul s-a sfârșit! Acum Tori își va bate joc de Uke mai rău ca de ultimul începător."

— Vino spre mine! cheamă Tori cântat, și Uke îl ascultă cuminte ca o păsărică ademenită de un șarpe veninos. Se oprește atunci când Tori îi spune blând:

— Stai! Ești un câine cu trei picioare! Ia arată-mi, cum merge un câine cu trei picioare?

Uke își îndoaie genunchii, se sprijină cu o mână de podea și își azvârle capul pe spate. În cealaltă mână ține încă strânsă tirapa. În sală se aud râsete.

— Așa, bravo! Ei, dacă ești câine și nu luptător, latră un pic! Hai, latră!

— Ham, ham! face Uke.

Strâng pumnii și unghiile îmi intră în carne. „Ah, Mare Maestru, ce laș, ce coiot de șacal ești! Nu-ți ajunge că ești învingător în această luptă, vrei să batjocorești, să umilești, să te răzbuni pentru înfrângerea precedentă, sau poate fiindcă n-

am vrut să vin niciodată la seminariile tale! Îți jur că asta n-am să ți-o iert niciodată!”

— Ham, ham, ham! continuă să latre Uke și să înainteze șchiopătând. Tori nu îndrăznește încă să-i comande abandonarea tirapei, de teamă că cenzura conștientului este încă prea puternică, dar presimt că o va face curând.

— Ei, gata cu lătratul! Acum ești o broască! Cum sare broasca, știi?

Uke începe să țopăie, adunând și destinzând genunchii sub el.

— Haide, viitorule Maestru, să auzim orăcăitul tău de broască râioasă!

— Oac, oac! face ascultător Uke.

Mă uit la fața arbitrului de luptă și văd expresia nemulțumirii sale. Ca vechi luptător, își dă seama că, e cumplit ce se întâmplă și, dacă ar putea, ar întrerupe această scenă dezgustătoare, însă regulamentul nu-i permite să o facă. În schimb, bestia de arbitru de margine schimbă câteva vorbe cu Marele Maestru și izbucnește în râs. Se amuză, ticălosul! Ah, de ce nu sunteți voi niște broaște râioase adevărate, să vă zdrobesc sub talpa piciorului și să acopăr cu sângele și carnea voastră podeaua shiai-jo-ului?!

— Gata, destul! comandă Tori. Târăște-te în genunchi până la picioarele mele!

S-a terminat! Îmi vine să urlu de necaz. În câteva clipe, Uke va preda tirapa în mâna lui Tori. Ce copie proastă! Pe undeva, sunt sigur că videoplastorul a comis o gravă greșeală. Mie, originalului, nu mi s-ar fi putut niciodată întâmpla așa ceva. Uke îngenunchează și se târăște așa spre Tori. Când ajunge la doi metri de el, acesta îi spune:

— Ești un prea bun luptător ca să mai ai nevoie de tirapă! Dă-mi-o mie!

Publicul înlemnește. Încet, infinit de încet, Uke, cu privirile plecate, ridică brațul drept întinzând tirapa spre Tori. Apoi, brusc, răsună kiai-ul său înspăimântător, dând drumul armei să se destindă. Pocnetul ei apocaliptic acoperă pârâitul oaselor sfărâmate. Videoplasma Marelui Maestru, încremenită, nu a

schițat nici cel mai mic gest de apărare. Tirapa îi cade pe podea cu zăngănit de arcuri, dar Tori mai rezistă încă în picioare. Se scurge o clipă, două, și iată-l că se prăbușește dezarticulat, așa cum încă nu am văzut niciodată. Probabil că niciun oscior nu a rămas nesfărâmat. Cade fără să țipe, fără să se împotrivească, și capul îi bufnește oribil la contactul cu podeaua. Toată lumea a rămas încremenită, surprinsă de întorsătura neașteptată pe care a luat-o lupta. Apoi vuietul sălii izbucnește spontan. Este un delir de neimaginat! Eu însumi nu-mi pot stăpâni un urlet de satisfacție. Îmi smulg electrozii de iridiu de pe cap și mă reped către Uke, care a rămas în genunchi.

— *Sore-Made, Jtamiwake!* (Lupta s-a terminat, învins prin accidentare) pronunță arbitrul de margine decizia, dar cine mai stă să-l asculte?! Este o victorie fără precedent în istoria Artelor Marțiale Moderne. Îl îmbrățișez prelung pe Uke și mă uit la ceas. Încă zece minute mai putem sorbi împreună licoarea îmbătătoare a victoriei. Îl trag spre marginea shiai-joului, lângă videoplastor. Este încă absent, poate că încă nu și-a revenit din încordarea luptei. Distrat, apucă în joacă pistolul folosit înainte de înfruntarea cu tirapa și, parcă într-o doară, introduce în el un încărcător. Își întoarce privirea spre mine.

— Așa-i că nici tu n-ai crezut? întreabă cu glas obosit, de parcă ar fi știut răspunsul dinainte.

Dau din cap afirmativ, și brusc realizez că mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap un asemenea șiretlic.

— Ei bine, tot ce se va întâmpla este din cauză că ție îți lipsește senzația luptei adevărate și pentru că EA nu se află aici!

Tac fiindcă nu înțeleg nimic. El se răsucește pe călcâie și strigă:

— Hei, Mare Maestru!

Marele Maestru se află lângă trupul neînsuflețit al videoplasmei sale și îi examinează rănile. Se aude strigat și ridică mirat capul, nedumerit dacă l-am strigat eu sau copia mea, sau poate chiar face confuzie între noi, căci, în fond, suntem identici.

— Mare Maestru, ești un câine și o broască râioasă!

Aud zgomotul piedicii trase și trei pocnete seci înfigându-se în fruntea adevăratului meu adversar. La început, nimeni nu înțelege ce se petrece. Am un reflux ciudat și izbesc cu piciorul în abdomenul propriei mele videoplasme, apoi îi smulg revolverul și vreau să trag, dar mă opresc văzându-l că nu se apără. Se lasă o tăcere grea. Mă privește trist.

— Nenorocitule! exclam. Îți dai seama ce-ai făcut?

Doi aspiranți țâșnesc din spatele lui și îl imobilizează.

— Să nu mă condamni! Am trăit o luptă în plus față de tine și aș fi avut dreptul ca EA să se afle aici!

Arunc revolverul la întâmplare și țip sfâșietor:

— Iertare, înțelepți arbitri, videoplastorul a fost defect! Eu nu aș face așa ceva niciodată! Nu lăsați rușinea să acopere numele meu! Viața mea o închin Artelor Marțiale Moderne, iar viața lui să piară în neant!

— Existența videoplasmei va fi prelungită pentru a se verifica dacă nu s-a strecurat o eroare de copiere. Părerea noastră însă este că ai încălcat Prima Lege Marțială: Să nu urăști niciodată pe cel care acceptă să se lupte cu tine, chiar dacă el te disprețuiește! Marele Maestru era deasupra patimilor luptei, iar dacă ți s-a părut a fi cu totul altfel, să știi că aceasta era una dintre Probele Marțiale Secrete. În subconștientul tău tulbure ai urât și ai disprețuit, iar dovada stă acum rece la picioarele noastre. În Marele Maestru, Artele Marțiale Moderne au pierdut un excepțional talent, un om înzestrat cu o experiență de luptă cum nimeni nu mai are pe planeta noastră!

Arbitrul de luptă face un gest de lehamite cu mâna și adaugă:

— Îți cunoști pedeapsa!

*

— R*ei!* comandă arbitrul de margine, și mă înclin să salut cele patru videoplasme aidoma mie. Patru chipuri identice mă privesc, ca și cum m-aș afla în fața unei oglinzi multiple. Stăm așezați pe marginea unui cerc imaginar cu raza de 10 metri și

încă nu s-ar putea spune că mă voi lupta eu singur contra celorlalți. Poate că va fi o luptă colectivă, toți împotriva tuturor. Poate că videoplasmele copiate celulă cu celulă după alcătuirea mea vor refuza să lupte și vor scanda la unison: *„Maitta!* (Mă predau) „ Le-aș convinge, dacă ar ști că ele sunt copii, iar eu originalul. Sau poate că nu e așa. Mă uit în ochii lor. Nu văd însă decât propria mea față împietrită și le citesc în priviri dorința de a învinge, de a fi Maestru, pentru care am sacrificat totul până acum, chiar și pe EA.

„La ce bun?" mă întreb, și simt în sfârșit ceea ce a vrut să spună prima mea videoplasmă de astăzi. Orice trebuie să aibă un sens. „Dacă prin absurd - îmi spun - voi scăpa din această înfruntare, o voi căuta!" Infima undă de speranță mă umple la fel cum lava inundă coșul unui vulcan.

Și totuși, nu pot să strivesc ecoul unui ultim gând: „Și dacă originalul nu se află printre noi?…"

— *Hajime!*

OVIDIU BUFNILĂ

Născut la 15 august 1957 în orașul Târgu Ocna din județul Bacău, Ovidiu Bufnilă locuiește actualmente la Bacău, unde lucrează ca subinginer la întreprinderea Metalurgică din localitate și activează în cadrul cenaclului sf Clepsidra, *printre ai cărui membri fondatori se numără. A fost premiat în repetate rânduri la Consfătuirile anuale pe țară ale cenaclurilor sf (Oradea, 1979; Iași, 1981; București, 1983) și la alte concursuri. A debutat în* Luceafărul, *în 1980, cu povestirea* Mașini în mișcare, *fiind găzduit apoi, pe parcursul anilor '80, și în paginile altor numeroase reviste: ATENEU, de la Bacău* (Retroviziune, *1983;* Capela Sixtină, Basm, Un aspect fundamental al opțiunii, *1984;* Lustragiul, Gargao, *1985;* Cocoșul alb, Nimic despre îngeri, De ce l-a strigat Angel pe W.S.? *1986;* Calcio vecchio. Obiectul perisabil, Sertare, Iubire nebună, *1988); CRONICA, de la Iași* (Fair play, Fortăreața, *1982;* Sfârșitul verii, Sfinx, Art nouveau, Relatare despre dublu, *1985); CONVORBIRI LITERARE, de la Iași* (Babei, *1985;* Salvarea artistului în tinerețe, Avangarda corozivă, *1986;* Orașele ploioase, Locul de nicăieri, Privirea meduzei, Seara de august, *1987;* Nemărginire, *1989); VATRA, de la Târgu Mureș* (Domino, *1982;* Despre subconștient, Dezertorul, *1983;* Centaurul, *1984;* Șapte oameni cu joben, Abel Cain, *1986;* Călătoria, *1989); ROMÂNIA LITERARĂ* (Eclipsa, *1983;* Cei care dorm, O privire spre Montecavallo, Baia, *1986); MAGAZIN* (Legea Troi, *1983;* Magnificul joc al culorilor, Flacoane cu amintiri, *1984;* Sonaria, *1985;* Un mic buchet de flori, *1986;* Călătorii, *1989); ȘTIINȚA ȘI TEHNICĂ* (Orgolii, Camera de alături, *1981;* Omul-orchestră, *1982). O altă serie se constituie din*

povestirile publicate în diverse fanzine sf: PARADOX, de la Timișoara (Ceasul solar, *1980;* Valsul mecanic, Pădurea electrică, *1983;* Introducere în propeneutică, *1986); UNIVERS, de la Bistrița* (Salvatorul, Automatul, *1982); HOLOGRAMA, de la Iași* (Strada Cosmos, *1983) și altele. Lăsând la o parte, din lipsă de spațiu, antologiile și culegerile colective care includ și semnătura lui Ovidiu Bufnilă, nu poate fi însă trecut cu vederea ALMANAHUL ANTICIPAȚIA, în ale cărui pagini această semnătură este „de-a casei":* Farul, Valea cea verde, îngrijitorul, Hoțul și reversibilitatea timpului *(1983);* Fericitul Adam *(1984);* Communiqué *(1988);* Împușcă Luna *(1989);* Curcubeu, Piesă de jazz pentru un singur suflător *(1990).*

Nu întâmplător am abuzat factologic, enumerând toate aceste titluri (la care s-ar mai putea adăuga și altele), ci pentru a sublinia, și în acest fel, anomalia faptului de a nu fi fost încă adunate într-un volum de debut - fapt neimputabil, presupun, autorului. Fapt datorită căruia, însă, fizionomia autorului rămâne anevoios de deslușit și de definit - ca și în atâtea alte cazuri, prezente ori nu în antologia de față - în lipsa unei impresii de ansamblu, globale și omogene, pe care o poate prilejui numai o percepție simultană, numai o lectură integrală și continuă, nefragmentată și nefărâmițată.

Ceea ce, în aceste condiții, se poate totuși observa imediat, în textele lui Ovidiu Bufnilă, este preferința pentru dimensiunile reduse, pentru proza scurtă și foarte scurtă (short short story, *ceea ce nu e același lucru cu* short story) *- preferință condiționată, probabil, mai mult exterior, din considerente de spațiu tipografic disponibil și, deci, de oportunitate, de acceptabilitate redacțională. (Situație, de altfel, mai generală și vizibilă cu ochiul liber, fără „lupa" sociologiei literaturii: chiar în volumul pe care-l țineți acum în mâna, se poate ușor constata că media numărului de pagini* per *titlu scade direct proporțional cu media numărului de ani* per *autor.) O constrângere interioară este mai greu de distins, în cazul lui Ovidiu Bufnilă, în condițiile în care, paradoxal, reducerea dimensiunilor la minimum nu antrenează în mod necesar - cum am avea dreptul să ne așteptăm în virtutea teoriei (literare, evident!) -* o *concentrare la maximum a mijloacelor și o limpezime extremă* a *expresiei. Dimpotrivă, performanța este aceea de a crea pe spații*

extrem de reduse senzația de complexitate ireductibilă și de arborescență inextricabilă, temporalitatea și cauzalitatea epică fiind cu bună știință lăsate, în acest scop, în bună parte la discreția indeterminării și imotivației, la izbeliștea aleatorului și incongruității, în devălmășia echivocului și ambiguității, rezultanta semantică, „sensul" urmând a se cristaliza, difuz și incert, oarecum la voia hazardului, oarecum în ciuda aparentului dezinteres pe care autorul îl afișează față de „mesajul" textelor sale. Este, poate, aici, o dilemă molipsită de la mimesis, *este poate complexul literaturii „realiste" dintotdeauna de a se auto-suspecta mereu că-i scapă printre degete realul, că sărăcește și schematizează imaginea ficțională, „imitația" acestui real, printr-o „motivare" în exces, printr-un „necesar" facil și contrafăcut, aranjat cu mâna și arătat cu degetul. Imperativul „autenticității", aspirația ideală a literaturii la „epuizarea" realului, la cuprinderea totală și exhaustivă a unei realități inepuizabile însă, din principiu, în toată multitudinea și diversitatea fenomenalității sale concrete, tentativa perpetuă și mereu reînnoită de recuperare literară, printr-o nouă convenție, a fluidității fenomenale a realului, scăpată „prin ochiurile plasei" vechilor convenții literare, uzate, revolute - toate acestea rămân, desigur, vrednice de toată lauda, legitime și inobiectabile, oricine ar fi noul venit, noul Sisif care, singur și nesilit de nimeni, se înhamă să ia de la capăt, iarăși și iarăși, acest interminabil calvar benevol. Atâta doar, că antidotul căutat în dez-articularea și haotizarea voită poate da greș tocmai în intenția-i de auto-imunizare, declanșând, dimpotrivă, maladia,* id est *entropia scăpată de sub control, imposibilitatea auto-reglării semantice și a stabilizării într-o minimă coerență, necesară acestei emisii de sens - și aceasta chiar pe terenul, oricum mai ferm, mai stabil, al* mimesis-*ului. Cu atât mai mult crește riscul în* Science fiction, *cu cât aici astfel de obstacole suplimentare auto-impuse se pot dovedi de-a dreptul contraproductive și insurmontabile pentru rigoarea logică a extrapolării, care, totuși, prin forța lucrurilor, rămâne aici legea pământului și regula jocului. Rămâne, ce-i drept, ceva și pe celălalt talger al balanței: rămâne plăcerea unor peisaje mai familiare, rămâne relaxarea unor soluții mai uzuale, rămâne complacerea în mai larga permisivitate oferită de proza simbolică ori alegorică,*

eventual fantastică, eventual onirică, eventual absurdă ș.a.m.d. În adevăratul Science fiction *însă* - dura lex, sed lex - *se joacă la miză mai mare.*

Dileme și impasuri ce pot fi ele însele estetizate, devenind astfel sursă de „efecte" literar valabile, cum se întâmplă în textul intitulat Eclipsa, *cu care Ovidiu Bufnilă și-a adjudecat, în 1983, la București, la cea de-a XIII-a Consfătuire anuală pe țară a cenaclurilor sf, premiul pus acolo în joc de prestigioasa revistă* România literară, *care-i și publică „schița" (în nr. 45/10 noiembrie 1983), însoțită de un călduros* blurb *în care Alex. Ștefănescu observa, pe bună dreptate, că „Ovidiu Bufnilă a depășit faza gravității teatrale caracteristice recentului inițiat și scrie, în momentul de față, o literatură științifico-fantastică fantezistă, mai direct spus, științifico-fantezistă. Surprinde plăcut în proza sa - în afară de imaginația tehnică specifică genului -* o *deplină familiarizare cu tehnicile literare. Autorul le folosește cu dezinvoltură și adeseori într-o manieră parodică, mergând chiar până la desființarea punctuației pentru a evoca umoristic narațiunea în flux continuu."*

Și totuși, la distanță de alți șase ani, în acest alt „moment de față", Ovidiu Bufnilă se află încă în plină - și febrilă - căutare de sine, în plină bătaie a vânturilor contrare care-l pot duce, încă, oriunde. Mărturie în acest sens poate sta și Călătoria, *una dintre cele mai recente povestiri semnate de el (în* Vatra, *nr. 8/august 1989).*

ECLIPSA

Când a sosit vagonul maiorului Sanchez, îndrăznețul Florio tocmai reușise să parcurgă de la un capăt la celălalt mirifica lume a atomului primitiv, întors, s-au putut constata câteva îmbunătățiri ale metabolismului său. Pricim, vânzătorul de ziare, cercetă o vreme cuprins de curiozitate vestitul vagon, maiorul Sanchez, mândru, înalt, zâmbitor îl îmbia înăuntru promițându-i o călătorie prin timp, ascultați oameni buni, striga maiorul, a venit vremea marii călătorii, în curtea Primăriei chiar primarul umbla de colo colo nervos așteptând un curier din capitală care urma să-i aducă instrucțiuni privind regimul de lucru al noii mașini a timpului, sub un castan, trăgându-și din când în când ciorapii vișinii mult prea mari, Begal, îngrijitorul școlii, suspina și ne amenința că ciudatul maior ne va lua banii și-apoi pune-i sare pe coadă, iaca, parcă s-a mai înnourat, spuse Florio făcându-și vânt cu pălăria, cum e în atom, vru să știe o tânără femeie, vânzătoare la magazinul universal, nu-i așa că lumea de-acolo e mult mai mică, Florio râse și emise pentru prima oară teoria lui despre spațiul interatomic lărgii, numai în aparență totul e stabil, case, oameni, străzi, dar în realitate noi ne mărim odată cu creșterea universului, prostii, replica plin de dârzenie Podol, botanistul care își făcea din orice lucru banal un crez în viață.

Făcându-și de lucru prin chioșcul său, Pricim ne strigă că pentru el călătoria în timp nu e decât o utopie, își suflă nasul cu putere chiar în perimetrul ferestruicii lui prin care-ți întindea țigările, ieși afară trăgându-și cu nădejde cureaua de la pantaloni, apoi ne oferi o mică prelegere despre Utopie: dându-ne ca exemplu trista poveste a lui Mart și Cart, doi savanți de pe Io, lucrau departe de lume și de lumina solară la

un pigment universal care ar fi dus, așa sperau ei, la anihilarea completă a politicii rasiale, toți urmau să fie nu albaștri sau verzi ca până atunci la ten ci viorii, înțelegi, femei și bărbați viorii în magazine, pe străzi, în cinematografe, în fabrici, o lume viorie, ba chiar au încercat pigmentul lor în baza unui acord internațional numai că manifestările rasiale s-au accentuat, te opreau pe stradă și te întrebau cu furie, ce-ai fost înainte de-a fi vioriu și apoi poc și poc, Pricim lovea aerul cu pumnii și-l lovi așa până când alunecă și căzu, Florio își luă ochelarii de pe nas și-l ajută să se ridice, vrei să spui că savanții nu trebuie să trăiască departe de omul de pe stradă, cam așa ceva, spuse Pricim ștergându-se de praf, asta e o teză, le strigă Begal în timp ce mătura curtea școlii, dar, continuă el cu năduf, al naibii să fiu dacă nu aveți dreptate, și cu călătoriile astea în timp e o chestie, spuse Podol, eu de exemplu aș vrea să călătoresc în viitor să culeg câte ceva din ultimele specii de plante care vor mai fi pe planetă, la naiba, Podol, nu te știam așa pesimist, spuse Raul, ospătarul, întinzând fețe de masă curate pe terasa „Quantilina", uite eu cred că în viitor toate vor fi altfel, bărbații și femeile cu siguranță vor fi altfel, hai spune cum, spune cum, se înverșună Podol, tu ai fost întotdeauna un idealist, ha, ha, ha, râse Pricim, dacă mă gândesc bine la notele lui de plată cu care îi ușurează pe bieții cheflii n-aș zice că-i tocmai un idealist, ba dimpotrivă.

În acest timp maiorul Sanchez găsise câțiva doritori să urce în vagonul său misterios, ba chiar îi purtă prin timp, amețiți, înfricoșați, încântați ei se reîntoarseră cam peste un ceas și umplură orașul cu vești de ieri și de mâine, din vagon după câteva bufnituri ieși și Dogmar, monstrul din stele care, fu însă repede anihilat de comandantul unității de pompieri voluntari din localitate care folosi din plin tulumba uriașă de la Turnul fierarilor, apoi se petrecu ceva surprinzător, se întunecă de-a binelea și numai strigătele noastre se mai auziră prin oraș, cine a uitat ușa deschisă, striga disperat maiorul Sanchez, alergând după nu știu cine, preț de o clipă o lucire ne orbi și prin ușa deschisă larg a miraculosului vagon văzurăm cu toții urcând înspre noi din ieri,

LUNA

CĂLĂTORIA

„…ridicându-mi mitraliera-laser în dreptul ochilor. Acum! Corpul extraterestrului se volatiliză într-o clipă. Cu ochii scăldați în lacrimi am privit întinderile deșertului roșu…”

— Poate mai vrei niște ficăței? Am bănuit eu, gâfâi dom’ Lascu. Ca să zic așa, pare impresionant. Dar povestirea dumitale n-are nerv. Cum mă poate ea tulbura pe mine, un biet gestionar?!

Cu nopțile lui nedormite în care citea pe apucate, dom’ Lascu avea însă asupra mea un atu zdrobitor. Dar pentru a intra în cercul luminat al culturii balivernele, ghișefturile, învârtelile nu erau deajuns. Îți trebuia o cheie. Iar căutarea ei avea, îmi mărturisise noul Columb ceva mitic:

— Într-un fel sau altul suntem călători pe o mare înspumată. Descoperirile lui Einstein ne-au făcut însă să vedem de pe puntea corabiei noastre cum marea se metamorfozează. Cum o înlocuiesc mii și mii de ochiuri de apă sclipitoare. S-a dus atotputernicia lui Newton. Timpul e discontinuu, nu te-ncurca!

Mă știa dom’ Lascu. Îmi citise prozele publicate prin reviste, le decupase cu grijă. Subliniase anumite pasaje. Mă invitase la el acasă. Trebuia să deschid ochii și să-mi destup bine urechile. Îmi pregătise, fără îndoială, o ambuscadă.

— Nu știi ce-i viața, dom’le! Adevărata luptă n-o dai cu monștrii de mucava! Cu unul ca mine, da! E cu totul altceva. Cu un tip parșiv, fără scrupule. Un tip care ți s-a vârât în suflet tam-nesam și care pretinde că-ți poate dezvălui calea către absolut.

Aici părea să aibă dreptate. Dincolo de micile lui învârteli, dom’ Lascu visa să facă în fiecare zi o baie intelectuală.

Începea, bănuiesc, cu un duș strașnic din Kafka. Vorbindu-mi despre el, schiță gestul de a-și scoate pălăria. Kafka fusese obsedat toată viața de propria-i căsătorie. Femeile pe care le-a iubit erau însă asemenea unor sipete uriașe, bine ferecate. Dar pentru ochiul vulturesc al lui dom' Lascu nu existau asemenea secrete. Se plânse:

— Uite, în prozele dumitale nu apare nicăieri o Garbo, o Bovary, o Magdalenă! Femeile sunt dinamită, înțelegi?! Pun pariu că nici nu te pricepi. Piloții proscriși, certați cu puterile galactice, roboții sentimentali, artificialitatea călătoriilor în timp, toate astea mă-ngrijorează.

Mă străduiam să înțeleg unde bate. Frazele lui păreau fabricate cu grijă, cu mai mult timp în urmă. Le memorase și mi le turna acum cu generozitate.

— Visez, de mic copil, la fructele din pomul cunoașterii. Le simt parfumul în toți porii.

Dar viața îl buhăise. Îl ținuse mereu departe de steaua către care alergase în pantaloni scurți.

— Știai un lucru? Până și apa de la robinet poartă în ea urmele ancestralității! Să-ți dezvălui un secret: mi-a adus cineva un litru de apă din Triunghiul Bermudelor…

După ce-mi vorbise despre armonie și frumusețe în viziunea anticilor greci, despre corpolentele femei ale lui Rubens, despre arta pop și despre bani, avea să-mi țină acum un discurs exaltat despre miturile Secolului XX.

— Un marinar întors de curând dintr-o cursă în Brazilia voia s-o vândă la un preț destul de pipărat pe motiv că ar avea proprietăți curative. S-ar fi găsit destui naivi!

Se opri să vadă ce efect avea relatarea lui asupra mea. Se părea că absolutul îi dezvăluise o părticică din el. Iar dom' Lascu era ferm hotărât să continue explorarea. Pentru asta îți trebuie însă și imaginație. Îmi spuse:

— Prozele astea sunt plângăcioase. Am tot timpul senzația că tatăl dumitale a fost un zbir. Că a vrut, cu tot dinadinsul, să-ți bage imaginația sub teasc, să nu mai ai vreodată probleme. Așa că, acum îți trebuie o altfel de autoritate. Ai nevoie de disciplină. Scrisul e ca baschetul sau ca gimnastica. Nu ți-ar

strica niște genuflexiuni!

Cotrobăind prin dulap scoase o sticlă și mi-o agită prin fața ochilor. Avea un zâmbet parșiv. Era stăpân pe situație. El conducea jocul.

— Crezi că o singură înghițitură mi-ar fi de-ajuns să călătoresc prin timp?

Era montat. Forțele adormite ale spiritului său se dezlănțuiseră. La prima vedere nu-ți puteai da seama dacă juca teatru sau nu.

— O să scrii povestea mea, ce spui? Inventezi tu ceva. Pentru asta e de-ajuns un litru de apă din Triunghiul Bermudelor! Trebuie s-o faci! Cât mai repede…

Arăta jalnic. Cravata i se strâmbase. Răsfrânt, gulerul cămășii descoperea un piept alburiu. Ochii îi luceau. Mâinile îi tremurau.

Înțelesesem, în sfârșit. Ceea ce căuta dom' Lascu nu era altceva decât imortalitatea artei. S-ar fi lăsat bucuros turnat în bronz sau întins pe pânză asemenea unei acuarele!

Dar cuvântul scris îl fascina. Strigă:

— Uneori sunt gata-gata să scriu Romanul! Totul, totul îmi apare cu claritate în fața ochilor: deznădejdea, victoriile, trădările, micile mele trădări… Fiecare personaj așteaptă semnalul meu! Odată-și-odată cerneala o să curgă-n valuri și nimeni, nimeni n-o să se mai poată salva! Nu reușesc. Cuvintele, imaginile refuză să vină, să se așeze unele după altele așa cum li-i rostul. Mă simt însă în stare încă să mai pierd nopțile… Să-l scriem împreună!

Dar moartea-i făcea semne șăgalnice. Arterele-i, sub presiune, duduiau asemenea unor motoare Diesel. Răsuflarea-i era ca șuieratul unui samovar.

Era patetic dom' Lascu:

— Pot scoate banul din piatră seacă! Dar cunoașterea e cu totul altceva! Cât o să mai mănânc? Cât o să mai beau? Cât o să mai adun? Câte femei… Hidrogenul își face treaba. Câmpurile magnetice își fac treaba. Atracția universală are și ea un cuvânt de spus! Iar eu? Eu unde mă aflu? Eu ce am de făcut?!

Mă-ndemna să-l admonestez dom' Lascu. Avea dreptate!

Dragostea lui nemăsurată pentru cultură nu-l împingea în niciun fel către moralitate. Dimpotrivă! Citindu-i pe Freud, pe Jung sau pe Camus, o poftă nebună îl zgândărea: să-și facă de cap, să se destrăbăleze. Viața e scurtă!

— Mi-e sete. O să simți asta într-o bună zi. N-o să-ți ajungă apa nici unei mări! Ce spun eu? Întreg Universul lichid! Asta-i.

Goli sticla pe nerăsuflate. Gura i se încleștă brusc. Congestionată, fața lui dom' Lascu. Apa sărată, peste măsură de sărată, îi întorsese stomacul pe dos Ochii aveau însă în adâncurile lor un aer triumfător.

Am chemat o ambulanță. Am deschis larg ferestrele. Medicul și-a aprins o țigară. A dat din umeri. Nu mai era mare lucru de făcut. Dom' Lascu murise.

M-am dus la înmormântare. Instrumentiștii, fanfarei, îmbrăcați în uniforme de un roșu țipător, aveau un surâs periculos. Știau ei ce știau, instrumentiștii. Nici nu erau oameni! își ascunseseră aripile lor de îngeri ai morții pe sub tunicile pline de fireturi aurii.

Femei drapate în negru plângeau demonstrativ. Vântul le schimba fizionomiile rând pe rând. Arătau când îmbătrânite, când frumoase…

Un copil alerga printre monumentele funerare. Avea el jocurile lui, diferite de ale noastre.

Cu fața spre cerul azuriu, dom' Lascu nu se mai sinchisea de măruntele și belicoasele probleme ale vieții. Altă dată buhăită, fața-i era acum netedă și albă. Era liniștit dom' Lascu. Pe buzele-i vineții îi înflorise un zâmbet. Avusese curajul să se lase ispitit!

Când totul se sfârși copilul îmi tăie calea pe una din aleile pe care înfloriseră teii. Mă privi o clipă drept în ochi. Pantalonii lui scurți, cămașa în carouri, pantofii ușori de sport, toate îmi erau atât de familiare!

Ar fi trebuit să-i spun ceva, să-l mângâi pe creștet.

Când m-am întors nu l-am mai zărit. Îndreptându-mă spre poarta masivă de fier forjat am fost tot mai convins că ratasem marea revelație. Cum ar fi spus tata: că sunt un risipitor și un nerecunoscător. O spunea de obicei atunci când, având nevoie

de dragostea lui, credea că-l căutasem pentru a-mi împrumuta bani.

LUCIAN MERIȘCA

Născut la 20 aprilie 1958 în orașul Târgu-Frumos din județul Iași. Lucian Merișca a absolvit în 1977 Liceul „Costache Negruzzi" din Iași și în 1984 Facultatea de Stomatologie a Institutului de Medicina și Farmacie din același oraș, fiind în prezent medic tocmai în celălalt capăt - diagonal - al țării, la dispensarul medical din comuna Eftimie Murgu, jud. Caraș-Severin. Primele încercări literare datează încă de pe când era elev la Târgu-Frumos, când și-a văzut numele tipărit în revista școlară Miorița *(1968), apoi în* Crisalida *(1970) - antologie de poezie și proză a copiilor, întocmită de Tudor Opriș. Ca student, Lucian Merișca a publicat în revistele studențești de la Iași, Timișoara, Cluj-Napoca, București, și tot atunci a fondat, împreună cu fratele său, Dan Merișca, și cu alții tineri ieșeni, cenaclul sf* Quasar *- unul dintre cele mai active și mai cunoscute din țară. În fanzinele acestui cenaclu -* Fantastic Magazin, SF Contact, Quark, Holograma *- Lucian Merișca este o prezență foarte activă, după cum, de asemenea, este prezent și în paginile altor publicații literare din țară* (Convorbiri literare, Cronica, Ateneu, Luceafărul *etc.), în revista* Știință și tehnică *și în* Almanahul Anticipația, *în antologii și culegeri colective, precum și în publicații sf din străinătate:* Galaktika *(Ungaria, 1986),* Antares *(Franța, 1987),* Futuro Europa *(Italia, 1989). Începând din 1979, de la Oradea, unde s-a impus atenției generale pentru prima dată, Lucian Merișca a obținut numeroase premii la Consfătuirile anuale pe țară ale cenaclurilor sf. Nu are, totuși, până la ora de față un volum propriu de debut.*

Atâta cât se pot distinge, în aceste condiții - în lipsa unei imagini de ansamblu și a unei percepții simultane -, trei par a fi direcțiile pe

care a evoluat până acum scrisul lui Lucian Merișca, și pe care, prezumabil, va evolua în continuare.

Mai întâi, dispoziția sarcastică, parodică, cel mai concludent exprimată în „serialul" Viața ca o bicicletă, din fanzinul-almanah Fantastic Magazin. *„Râsul stârnit de povestirile lui Lucian Merișca e, la început, puțin cam prea nervos" ca să nu fie mască" - este de părere unul dintre colegii lui de generație și de cenaclu, criticul sf Doru Pruteanu.*

Apoi, dispoziția sumbră, întunecată, slujită de o cruzime a *percepției și reprezentării ce configurează terifiante viziuni „negre", fără iluzie și fără speranță, asupra unor universuri totalitare, concentraționare, fie ele post-nucleare ori nu. Cea mai concentrată expresie a unei asemenea dispoziții - și, totodată, cea mai cunoscută dintre povestirile de până acum ale lui Lucian Merișca - este* Deratizare, *apărută în antologia pe care Constantina Paligora a publicat-o în 1985, în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros, sub titlul (ce servise de generic și concursului din 1982 la care povestirea a fost premiată)* Avertisment pentru liniștea planetei.

Am preferat, totuși, pentru antologia de față, o altă „lungime de undă" o altă povestire, mai puțin cunoscută, Zorii unei lungi nopți *(apărută în 1985 în fanzinul timișorean* Paradox), *în care-și găsește expresie o dispoziție de spirit pe care-o consider mai aproape de esența ultimă a literaturii sf. Înzestrat cu antene apte a capta și a transmite semnale și pe lungimea de undă pe care emite discret dar continuu acel indefinibil* „sense of wonder" *definitoriu în* Science fiction, *lui Lucian Merișca îi este suficientă, aici, pentru a transmite frisonul și alarma unui inegal contact cu alienii (inalienabilă temă sf), vechea tehnică a „fisurii în real" pe care i-o pune la dispoziție literatura fantastică tradițională.*

ZORII UNEI LUNGI NOPȚI

Se întorcea, noaptea, când zări în drumul său niște panouri de tablă din acelea cu care se împrejmuiesc șantierele. Nu ținea minte să le fi văzut și la plecarea de acasă. Când se apropie, constată că de fapt îi barau calea și trebuia să le ocolească. Problema era: pe unde? Pentru că jur-împrejur se vedeau aceleași panouri cu dungi verticale alb-albastre. Se decise să se întoarcă și să o ia pe o stradă laterală. Mica trecere pe care o găsi era însă închisă de bariere. Lumina unui felinar roșu îi dezvălui fețele amorfe ale unor militari și civili cu banderole. Îi ocoli, căutând alt loc de trecere: observă însă că toate străzile, inclusiv cea pe care venise de la film aveau acum, la mare distanță, câte o luminiță roșie - deci o barieră. Reveni atunci intrigat la prima și întrebă, nervos:

— Puteți să-mi spuneți ce se întâmplă? Vreau să ajung acasă și văd că toate drumurile sunt blocate!

— Înapoi!

— Bine, dar e târziu și nu vreau altceva decât să ajung acasă!

— Nu ne creați probleme. Avem ordin să nu lăsăm pe nimeni să treacă.

— Dar vreau să mai și dorm în noaptea asta! își ieși el din fire.

— Vă rog, uitați-vă, acolo se montează corturi - îi arătă militarul - duceți-vă și spuneți că locuiți în zonă și nu aveți unde dormi.

Se întoarse și privi. Într-adevăr, pe terenul viran din fața blocurilor noi începuseră să se monteze corturi greoaie, de campanie. Se apropie de unul din bărbații îmbrăcați în uniforma de gărzi militare și încercă să-i vorbească degajat.

— Știți, mi s-a spus că… nu pot ajunge acasă. Aveți idee…?

Individul scoase un formular din buzunar și îl întrebă cum îl cheamă, vârsta, unde locuiește, profesia. Apoi îi înmână un sac grosolan de dormit și o pungă de pesmeți.

— Acolo puteți să dormiți - îi spuse el, arătându-i un cort.

— Dar… pot să știu și eu ce se întâmplă?… Habar n-am de ce ne-au închis aici.

— Nici eu. Cred că e secret, dacă nu v-au spus. Se pare că e o alarmă.

— O alarmă? Pentru ce? Eu nu am făcut armata.

— Nu mă întrebați pe mine! Oricum, nu știu mai mult. Eu sunt aici numai cu repartizările pe corturi.

Nu peste mult timp își bea ceaiul pe care i-l adusese un soldat și ronțăia pesmeții, stând pe o lădiță, cu sacul de dormit pus pe spate ca să-l apere de frig. Rămăsese singur afară - ceilalți își băuseră ceaiul mai repede și acum erau deja în corturi. În timp ce ultimele lumini de la blocurile vecine se stingeau, un soldat se apropie și-l spuse să între și el, să se culce.

Peste câteva ore auzi voci care răcneau și, când deschise ochii în semiîntunericul cortului, rămase buimăcit. Abia peste câteva secunde realiză unde se afla. Era răcit și înțepenit; alături de el cineva dormea adânc, învelit până peste cap în sacul de dormit.

— Cât ne mai țin în carantină? auzi pe cineva strigând afară. Ne-am săturat, alții au plecat deja.

Ieși din cort și privi în jur. La blocuri, oamenii stăteau la balcoane și ferestre, studiind zona și împrejmuirea ei. Luminile becurilor din apartamente păreau foarte slabe. Cât era ora? - ceasul său brățară stătuse; mai întrebă pe câțiva, dar se părea că tuturor li se defectaseră ceasurile. Rătăcind printre blocuri, constată că între timp barierele se apropiaseră, ca și panourile metalice de altfel. Nu înțelegea despre ce carantină atât de severă putea fi vorba și apoi, cine sunt contaminații: cei de afară sau cei dinăuntru? N-avea pe cine să întrebe, pentru că toți se fereau unul de altul. Sau poate numai de el?… Totuși trecuse prea mult timp de când se culcase i nu se zărea nicio

pată de lumină care să vestească dimineața. Așa de greu trec nopțile numai înaintea unor lungi călătorii. Privi în sus - cerul era de un negru uniform, pe care nu se puteau distinge nici stele, nici nori. Bineînțeles că militarii de la bariere nu știau sau nu voiau să spună nimic despre asta. Un fenomen astronomic inedit? O experiență militară, eșuată?… de o asemenea amploare?

Când i se făcu foame, primi o conservă, apoi intră din nou în cort, unde mai erau câțiva. Discutară foarte puțin și aproape numai banalități, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic sau ca și cum fiecare s-ar fi temut de ceilalți… Apoi adormiră; când se treziră, era tot întuneric. Perioada următoare trecu ca de obicei: ceaiul, conserva, pesmeții, discuțiile inutile cu gărzile care păzeau barierele. Zona se restrângea tot mai mult, la un moment dat fură chiar nevoiți să-și mute cortul, pentru că era prea aproape de perimetrul împrejmuirii cu panouri de tablă. De asemenea, constată că mulți din cei pe care-i cunoscuse în ajun dispăruseră - întâlnea numai figuri noi și din ce în ce mai puține. Asta însemna că fugeau? Se apropie de un panou vopsit alb-albastru și se înălță pe vârfuri. Tocmai când căuta rapid o posibilitate de a-l escalada, fu prins în conul de lumină al unei lanterne și cineva strigă la el:

— Hei! Ce faci acolo?!… Ia pleacă la cortul dumitale! Ai insomnii, cumva?…

Se întoarse umilit și intră în cort. Era singur și nici nu mai avea să vină careva înăuntru. Își petrecu următoarele ore într-o atmosferă dezolantă de plictiseală; încercă să doarmă, dar nu mai reușea… Ieși afară: acum erau și mai puțini oameni în zonă, iar panourile metalice înconjurau numai blocul în fața căruia erau plantate cele câteva corturi. Constată din nou că nimeni nu e dispus să converseze cu el, ba chiar că toți îl ocolesc la o distanță cât mai mare. Își aduse aminte de un joc stupid de când era mic, în care toți fugeau din calea lui: el era *cobea.*

Hrana ce li se dădea devenea tot mai inconsistentă și neliniștea lui tot mai mare, dar nu avea cui să se plângă… Și îi era tot mai frig! Se hotărî să între în bloc, să ceară ceva de

îmbrăcat - nu mai rezista altfel, simțea că îngheață! Bătu la ușa primului apartament și constată că se deschide. Strigă, dar nu răspunse nimeni. Atunci intră - pe hol erau răspândite gunoaie și bucăți de tencuială, ca și cum cineva tocmai și-ar fi mutat lucrurile de acolo. Nu era nimeni înăuntru. Sună în zadar și la alte uși - descoperi că era singura ființă din bloc!… Apartamentele erau pustii, ca și cum cei care plecaseră ar fi avut vreme să-și ia cu ei toate lucrurile… Când se întâmplase asta?… Găsi, în fine, o pufoaică uzată și-o îmbrăcă pe deasupra.

Își dădu seama că trecuse mult timp de când cutreiera apartamentele blocului, urcând din etaj în etaj. Culmea era să fi rămas singur!… Coborî pe scări, decis să meargă din nou la barieră și să iasă, cu orice preț… Afară nu mai era nimeni. Intră în cortul în care dormise - pustiu; se duse apoi la cortul soldatului care împărțea rațiile de alimente și constată că nici acolo nu era nimeni. Păși hotărât spre prima barieră, al cărei felinar roșu era singura sursă ce ilumina împrejurimile. Cu cât se apropia, cu atât o senzație nedeslușită, un fior îl înghețа, cu ochii țintă la siluetele țepene ale celor doi soldați care păzeau bariera. Îi veni greață… Privi fix în ochi pe unul dintre ei. Soldatul nu schiță nicio mișcare. Îl împinse cu mâna și fu cât pe ce să-și piardă și el echilibrul - soldatul se prăbuși pe șosea. Își făcu o cruce mare. Apoi îl doborî și pe celălalt, căruia capul, cu tot cu bonetă, i se desprinse și se rostogoli câțiva metri. Erau manechine. Simple momâi pentru a-l speria și a-l determina să rămână acolo! Ridică bariera și ieși. Dar pe stradă nu se zărea absolut nimic - o beznă ca și cum, într-adevăr, dincolo n-ar fi fost nimic. Nimic din ceea ce ar fi putut el să vadă.

La celelalte bariere, manechinele căzuseră deja. Găsi soldați prăbușiți unul peste celălalt, în poziții grotești. Rămăsese într-adevăr singur, singur în noaptea asta absurd de lungă! Un coșmar?… Îl lăsaseră aici - și plecaseră. De cât timp? De ce?

De ce?…

Și atunci fu zguduit de o revelație. *Aceasta era!* Cineva… își luase toate măsurile de precauție, alungându-i pe toți ceilalți,

ca să-l întâlnească *numai pe el.* Auzi un țârâit de telefon în bloc. Intră în fugă și alergă în sus pe scări. Acest mod de a intra în contact nu trebuia să-l surprindă. Telefonul suna undeva la un etaj de sus iar ușa era probabil deschisă. Acum totul se desfășura foarte repede: *urma să primească un mesaj.* Unul extrem de important. O *misiune,* poate. Abia acum își dădea seama Ide cotitura gigantică a destinului său, și nu numai al său… De ceea ce fusese, fără să știe, și mai ales de ceea ce va fi…

Aceasta va fi să fie *Dovada.*

Când ajunse la etajul opt și găsi ușa deschisă, telefonul încetă brusc să mai sune. Își șterse sudoarea de pe frunte, apoi se așeză pe un fotoliu și aștepta. Aștepta mult, dar nu se mai întâmplă nimic. Ieși pe balcon, ca să se răcorească și mai ales ca să privească cerul. Credea că va vedea aura zorilor ce stăteau să irumpă… sau o fereastră deschisă în curcubeu, prin care… În afară de luminile pe care le aprinsese el în apartamentele blocului și de felinarele roșii ale barierelor - nicio lumină în tot orașul. Un întuneric absolut. O liniște absolută. Ca și cum oamenii - furnici - fugiseră, lăsând descoperit și inanimat scheletul lucios al orașului.

În acea clipă, auzi țârâitul telefonului și alergă înapoi în cameră.

Se întrerupsese. Mai sună de câteva ori, foarte scurt. Se oprea, ca și cum s-ar fi jucat cineva, sau ar fi fost o legătură interurbană. Sună din nou. Ridică într-o fracțiune de secundă receptorul, cu mâna pe care-o ținuse până atunci încleștată pe el:

— Alo?!… Alo… Alo…

Pârâituri.

Sunete electronice. Liniște. Muzica sferelor?

Ușoare pocnituri. Apoi o voce care spunea ceva, dar foarte încet și neclar, ca de la distanțe foarte mari, incomensurabile… Anunța o *vizită?…*

— Alo - spuse distinct cineva, la capătul celălalt al firului.

— Da!!

— Suntem civilizația de pe Felen. Planeta noastră se află în

apropierea centrului Galaxiei.

— Cum?!… Cum… adică?! exclamă. Dar eu…

— Da - din punctul vostru de vedere, răspunse vocea, fără nicio inflexiune.

Înțelese că trebuie să se descurce. Își reveni și vorbi din nou:

— …A, da! Eram sigur că e vorba de-o vizită… Dar nu înțeleg, de ce m-ați ales tocmai pe mine? Sunt un om foarte normal. De acest dialog depindea soarta lui: să-i convingă să nu-l ia pe el ca *mesager.* Nu vreau să mă luați de aici! Nu sunt un om deosebit, un exemplar reușit. Sunt cel mai obișnuit om și vreau să rămân aici!… Nu sunt bun de nimic, nu pot fi considerat un reprezentant al Pământului! - își jucă el ultima carte.

— Știm! Tocmai de aceea te lăsăm aici ca ghid. I-am luat pe toți ceilalți ca ambasadori ai Pământului… Cu bine - mai auzi, apoi… începu brusc să se lumineze de ziuă. Alergă pe balcon. Întunericul scădea ciudat, de la periferie spre centru, până când cerul nopții se contractă într-un uriaș disc negru. Abea putea sa mai privească în depărtare - ochii, obișnuiți de atâta timp cu întunericul, îl dureau îngrozitor la vederea zorilor circulari. Un imens inel albicios, strălucitor, izbucni pe linia orizontului.

Pe urmă, în timp ce un uragan de praf se stârni deasupra orașului, discul negru se făcu din ce în ce mai mic și dispăru.

SILVIU GENESCU

Născut la Timișoara, la 13 septembrie 1958, Silviu Genescu a absolvit în 1978 Liceul Teoretic „Constantin Diaconovici-Loga" din orașul natal și este în prezent desenator tehnic la I.S.I.M. Timișoara. Membru activ al cenaclului „H.G. Wells" încă din 1972, de la vârsta de 14 ani, a debutat în 1976 în publicația timișoreană Forum studențesc, *cu povestirea* Transplant. *A publicat, de atunci, numeroase alte povestiri sf, în fanzinele timișorene* Paradox *și* Helion, *în* Știință și tehnică *și* Almanah Anticipația, *în diferite antologii și culegeri colective etc. A obținut numeroase premii la diverse concursuri, inclusiv la Consfătuirile anuale pe țară ale cenaclurilor sf: Premiul I la Cluj-Napoca, în 1984, pentru povestirea* Orașul *(publicată în* Almanah Anticipația 1986); *Premiul I la Iași, în 1986, pentru povestirea* Peisagistul *(publicată în* Almanah Anticipația 1988); *Premiul I la Pitești, în 1988, pentru schița* Privind spre Titanic *(publicată în* Almanah Anticipația 1990) *și altele. Fiind nu doar o simplă promisiune, ci, mai mult, o certitudine - Silviu Genescu n-a avut totuși șansa de a-și vedea publicat un volum propriu: caz tipic, după cum oricine poate constata răsfoind prezenta antologie.*

Silviu Genescu este, poate, cel mai „american", cel mai „anglo-saxon" dintre autorii de science fiction *din România, la ora de față. Nu este o simplă butadă, și nu este vorba numai de exotismul decorului* made in U.S.A. *Și de onomastica aproape exclusiv anglo-saxonă - preferințe ce sar imediat în ochi la lectura povestirilor sale. Indiferent acum cât bovarism și câtă refulare (dar cine nu le va înțelege, chiar și pe acestea!) se ascund sub această „mască" ficțională, cert este că dincolo de această deghizare, și* prin *ea, se*

străvede un foarte organic mod de a concepe și de a scrie Science fiction, *de a trăi, chiar,* în el, *motivat nu de superficiale mode și mimetisme, ci de genuine predispoziții temperamentale și spirituale, obiectiv date în subiectivitatea lor de necontrafăcut și de nemodificat. Nu un ușuratic „cosmopolitism" de suprafață, așadar, ci un grav radicalism de substanță, ancorat în opțiuni profunde, a căror autenticitate, imposibil de contrafăcut, „se simte" intuitiv la lectură.*

Necontrafăcut și reconfortant este, la Silviu Genescu, un anumit radicalism al atitudinii, al raportării la real, observat cu un ochi neconcesiv, „rău", nedispus a trece cu vederea și a se iluziona, cu atât mai mult cu cât este în același timp și „rece", glacial, exact. De aici senzația de duritate, de asperitate, de agresivitate chiar, în reprezentarea imaginarului și în verbalizarea lui. Această reprezentare se mulează și se modelează, prin forța lucrurilor, în tiparele unor „teme" și „motive" standard, consacrate în science fiction *grație mai ales „marilor maeștri" americani și englezi (ca și necunoscuți marelui public la noi, din păcate, la ora de față, dar aceasta e o altă poveste). Silviu Genescu nu este, bineînțeles, singurul care preia astfel de tipare uzuale, de largă circulație internațională, tipare ale căror contururi le știe însă remodela creator, le știe „forța" și adapta propriei personalități, propriei subiectivități ireductibile, în măsura în care mai întâi le cunoaște și le stăpânește la perfecție.*

Dacă Silviu Genescu se întâlnește cu mulți dintre colegii lui de generație în opțiuni cum ar fi o foarte sănătoasă și viguroasă „duritate" auctorială, o „necruțare" a percepției și reprezentării, o „furie" abia mascată de expresia abruptă și de replica eliptică etc…el excelează cu *adevărat atunci când e vorba de claritatea și directitatea articulării „ideii sf", de rigoarea și funcționalitatea semantică neostentativă a extrapolării acestei idei, de economia de mijloace optim servită de economia de cuvinte. Este o virtute mai rar întâlnită decât ar fi necesar, în sf-ul românesc, această brevilocvență, această voință și putință de a evita adipozitatea verbală și arborescența sintactică - acel balast care atârnă atât de greu atunci când e vorba ca științificțiunea românească să-și ia zborul, pe aripile traducerii spre alte zări, pe alte meridiane. Nu e mai puțin adevărat că și a fi prea „american" poate ajunge, de la o vreme, să atârne tot ca un balast, de*

presupus și de înțeles fiind că și „americanii", oameni și ei, se pot sătura de la o vreme de propria „americanitate", se pot plictisi și ei să-și vadă mereu același chip multiplicat la nesfârșit ori încotro ar întoarce capul. Dar, până una-alta, Silviu Genescu scrie desigur pentru cititorul român, care mai are - ehei! - până ce va ajunge la o astfel de saturație și la un astfel de plictis.

Ceea ce, nu încape nicio îndoială, se va vedea cât se poate de clar atunci când Silviu Genescu va reuși să-și adune într-un volum, nu numai de el de-atâția ani așteptat, atâtea excelente titluri, dintre care, pe lângă cele deja menționate, un eventual auditor ar mai putea avea în vedere și Doi șilingi pentru Ringo Mendez, Varianta Shakespeare, Viitorul aproape de ușă, Jurnalul unei case de nebuni, Inferno Sprint, Uși deschise, Luciile, Scaunul gol, Pescărușii, într-o zi, curând, Adio Lizette! Imagini dintr-o lume îndepărtată, Sayonara, Afară, Uraganul *și altele.*

Povestirea pe care-o puteți citi în paginile ce urmează, Stigmatul, *a fost publicată în antologia* Avertisment pentru liniștea planetei, *alcătuită de Constantina Paligora și apărută în 1985, în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros din București.*

STIGMATUL

— Am putea rămâne aici până la sfârșitul războiului, zise Loran. Mesteca un fir de iarbă. Se întoarse pe spate ca să privească norii.

— Tâmpenii! mormăi Henda.

Stăteau toți lungiți în iarbă, cu capetele plecate. În costumele lor mimetice, nu se vedea prea mare lucru din ei. Costumele reflectau mediul înconjurător, ierburile se înălțau pe lângă ei, iar florile galbene le creșteau parcă pe tot corpul. Câmpul îi dizolvase de cum începuseră să se târască spre locul de adunare.

Ceva mai încolo, în spatele unei movile, căpitanul Kiet stătea cu ochii ațintiți pe detectoare. Modifică puțin contrastul afișajelor, și-și întoarse capul spre micul grup culcat în iarbă. Se ridică în picioare cu o expresie mulțumită.

— Se pare că n-o să dăm de nimeni cel puțin cinci kilometri de aici încolo, zise el. Nu sunt urme de reziduuri termice, n-am detectat nici senzori de prezență sau alte mizerii de felul ăsta.

Ceilalți ridicară capetele din iarbă, apoi treptat începură să se scoale în picioare.

— Nu ne așteptau, făcu Henda după un timp.

Nu-i răspunse nimeni. Se auzeau doar fâșâitul discret al costumelor, și clinchetul echipamentului pe care și-l puneau la punct. Loran nu se ridicase încă în picioare.

— Mișcă-ți fundul, Loran! îi zise Kiet trecând pe lângă el.

— Deci ăsta-i bătrânul Pământ, făcu Loran încheindu-și cataramele raniței. Îmi imaginasem cu totul altceva. Chiar și aerul are aici ceva deosebit… Pe Rezenda Minoris nu miroase așa.

Vântul aducea mirosul unor flori necunoscute și al unei zile comprimate sub cerul reflectat de costumele lor. Chiar și liniștea îi se părea ceva neobișnuit. Pe „Vasco da Gamma" se acomodaseră cu un zgomot de fond emanat de aparatura din jur. Aici, în afară de liniște, nu mai funcționa nimic. Kiet îi adună pe toți în jurul lui.

— Nu mai e nevoie să vă spun că trebuie să lucrăm repede, începu el. Repede și curat, ca întotdeauna. Punctul de dirijare vizat de noi se află într-o clădire veche, o dărăpănătură în mijlocul unei zone pustii, la aproximativ un kilometru de aici. Mai sunt câteva cocioabe în jur. Nu trebuie să vă mire nimic, în fond camuflajul este perfect. Se opri ca să-l avertizeze pe Loran. Iar tu să-ți bagi mințile-n cap! N-am nevoie de indivizi dubioși în grupa mea. Dacă nu te astâmperi, zbori. Clar?

Loran dădu din umeri și-i întoarse spatele.

— Loran! urlă Kiet. Ești cap de marș! Ia-o înainte și cască-ți ochii. Voi, ceilalți, păstrați distanța între voi, și fără trăncăneală prin transmittere. N-am chef de interceptări. Mergem în pas alergător. S-ar putea să fim detectați prin analiza distorsiunii curenților de aer, dar asta o să le ia ceva timp. Trebuie să ne sincronizăm cu celelalte echipe. Dați-i drumul!

Kiet se așeză în spatele șirului de bărbați care înaintau prin bălăriile înalte. Pe antebrațul drept își aplicase detectoarele.

Mergând puțin aplecat, Loran deschidea drumul prin câmpia rămasă intactă. De aici, din mijlocul buruienilor, nu se vedea nicio urmă din războiul pe care-l duceau. Loran îi lăsase mult în spate pe ceilalți, înaintând fără zgomot, îngăduindu-și doar scurte opriri pentru observații vizuale. Nu cuplase exploratorul de rută, și după câtva timp se pomeni cu căpitanul Kiet alături de el.

— Ce naiba faci? scrâșni Kiet. Lasă-te de vedetisme, Loran! Ascultă de instrucțiunile exploratorului, fir-ar să fie!

Loran se opri.

— Eu totdeauna am mers după instinct. De asta mai sunt în viață, ripostă el.

— Execută ordinul! i-o tăie Kiet. Asta-i ultima oară când mai mergi cu noi! îi spuse peste umăr înainte de a reveni în

capătul coloanei.

— Minunat! făcu Loran culegând petalele unei flori albastre de lângă piciorul drept. Vântul îi răvășea părul cu degete invizibile care nu mai atinseseră de mult pe cineva. Știa că pe Pământ se trăia în megalopolisuri, în mijlocul unor peisaje care pe Rezenda se sintetizau la cerere. Pământul devenise un paradis turistic. Își expediaseră toată poluarea industrială pe orbită, și în război acest aranjament, se dovedi a fi punctul lor slab, dar asta n-o știau deocamdată. Escortorul „Vasco da Gamma", pe care confederații îl capturaseră fără ca cei de aici să afle, dădea ocol Pământului adulmecând țintele din mulțimea de colonii industriale de pe orbită. Șantajul, perfect vizibil, era pregătit pentru masa tratativelor, dar asta numai după ce le distrugeau punctele de comandă și dirijare.

Loran se opri din nou. Se lăsă încet în iarbă. Floarea prinsă la o cataramă îi gâdila bărbia și se amestecase cu celelalte reflectate de costum, inclus perfect în culorile care erau visul câmpiei și al unei veri nesfârșite.

Înaintea lui erau mai multe clădiri unite prin alei pietruite. În fața uneia se înșirau boschete crescând în dezordine și statui care luceau albe în soarele de amiază. Duse binoclul la ochi. Nu observă nicio mișcare. Fixă apoi clădirea vizată de ei și localiză intrarea principală, recunoscând-o din imaginile văzute la instructaj. În urmă se legănau doar buruienile ascunzând o tăcere perfidă și crispată. Ceilalți erau cu ochii pe el. Ajunse în salturi lângă clădire și trebuie să urce treptele de marmură care duceau la intrare. Căpitanul Kiet îi urmărea prin teleobiective, remarcând satisfăcut cât de puțin vizibil era Loran. De fapt, semăna cu o insectă enormă, transparentă, prin care se vedea totul.

Deschise ușa și le făcu semn să vină.

Înăuntru, așa cum se așteptaseră, nu era nimeni, asta confirma datele obținute de detectoarele lui Kiet cu o jumătate de oră înainte. Nici în celelalte clădiri nu găsiră pe cineva. Într-una erau tablouri și o bibliotecă enormă, în celelalte dădură peste mobile vechi acoperite de folii de plastic transparent ca să nu se umple de praf. În camere era câte un șemineu și

lemne de foc.

Toată operațiunea se desfășurase extrem de rapid, în tăcere, fiecare cunoscându-și bine rolul. Grupul de clădiri păstra un aer demn și sobru în lumina blândă a amiezii. Părea că nu se clintise nimic din loc de foarte multă vreme. Tot ansamblul degaja o atmosferă de meditație senină, care nu se potrivea cu ceea ce erau pregătiți ei să facă. Loran își mușca buzele gânditor. Căpitanul Kiet era vag dezorientat.

— Nu prea seamănă cu un centru automat de dirijare, recunoscu el din cadrul ușii. Fusese înăuntru. Își șterse fruntea transpirată cu mâneca costumului. Pe toată partea dreaptă purta imaginea lui Meneses, deformată de cutele costumului. Meneses stătea lângă căpitan privind părculețul din fața clădirii.

— Mutanți… rosti încet, fixând statuile de marmură înfățișând Eroși bucălați purtând tolbe cu săgeți și aripi surprinse într-o fâlfâire înghețată de mâna celui care-i sculptase. Mai erau și câțiva pegași, dar Meneses habar n-avea ce reprezentau toate astea. Îi venea să urle. Să urle și să plece. I-ar fi plăcut să înceapă să se tragă de undeva. Ar fi știut ce să facă. Frustarea se amesteca cu întrebări și asta îi imobiliză într-o așteptare obositoare și chinuită.

Kiet deschise ușa cu o lovitură de picior.

— Perfect. Asta-i clădirea, rosti el convins. Am reperat înăuntru două terminale de calculator, unități de stocare a datelor, și o grămadă de instalații Exact cum se vedeau pe analizatorii de pe Vasco. Jos sunt câteva instrumente cu claviatură, sunt și sus o mulțime. Unele n-au nicio sursă de alimentare sau canale de comunicație. Asta-i clădirea reperată, și conform ordinelor trebuie distrus tot.

În surâsul eroșilor exista un echilibru fragil care menținea pe același taler o puritate de copil și viclenia inofensivă a spiridușului pus pe șotii. Loran rămase cu privirea pe saltul diafan al pegasului de lângă el, vru să mângâie marmura, dar ceva nelămurit îi opri mâna în aer. În timp ce urca treptele după ceilalți, își dădu seama că, de fapt, n-avea ce căuta aici, în parc, lângă statui, în clădire. Toate astea erau făcute pentru

altfel de oameni. Și toate lucrurile adunate sub amiaza asta aparțineau unui moment deosebit, pe care Loran îl intuia prin plasa de senzații căzută deodată peste el. Totul trebuia să rămână neatins, hotărî. Intră după ceilalți, închise ușa, și-l căută pe căpitanul Kiet, care supraveghea operațiunea de minare. Foloseau niște mine extrem de sofisticate, acustice, și asta însemna că anumite frecvențe ale sunetului puteau face să sară totul în aer. Cum Kiet stătea ghemuit lângă unul din oamenii lui, Loran trebui să se aplece ca să-i spună că voia să-i vorbească.

— Nu acum, răspunse Kiet fără să-l privească.

Loran se aștepta la asta. Insistă:

— Și dacă trebuie să-ți vorbesc?

Kiet îi aruncă o privire ușor perplexă, dar își reveni și-l întrebă scrâșnit:

— De când TREBUIE ca eu să-ți răspund la întrebări?

— De acum, zise Loran calm, și-l apucă de braț ridicându-l în picioare. Hai afară!

Meneses abandonă reglajele minei și-l întrebă din ochi pe Kiet dacă era cazul să intervină. Kiet îi făcu semn că nu; Loran nu era din grupul lor, dar îi cunoștea performanțele.

Ieșiră.

— Ce vrei Loran? Kiet avea ochi reci, goi, bântuiți din când în când de fulgerul vreunui gând cinic și brutal.

— Vreau să oprești tot circul ăsta, zise Loran degajat. E un circ ceea ce faci, pricepi? Realizezi ce-i cu clădirea asta.

— E un soi de rezervație… un muzeu, ceva de genul ăsta, glăsui Kiet. Și ce vrei, să nu-l arunc în aer? Nu pot să mă întorc pe Vasco ca din excursie. Și…

— Ba poți. Obiectivul n-a fost confirmat. Nu există centru de dirijare, nu există nici obiectiv.

Nu reușiră să cadă de acord, și Loran îi spuse lui Kiet că se purta ca un imbecil caraghios.

— E ca și cum ai arunca în aer un parc de distracții fiindcă unele elemente din construcția lui seamănă cu simulatoarele noastre.

Kiet avea o figură plată, golită de orice expresie. În priviri i

se vedea un cer pustiu străbătut uneori de păsări negre.

— Da. Este un muzeu, admise liniștit. Când am urcat la etaj, am deschis o ușă și în camera respectivă a început să se audă muzică, și am văzut hologramele unui soi de spectacol. E un muzeu de instrumente cu claviatură. Piane, sintetizatoare…

Loran realiză că de fapt Kiet știa grozav de bine să tragă de timp. Cât se dondănise cu el, oamenii lui minaseră tot. „Ești o scârbă, Kiet", se gândi. De asta acceptase să iasă afară și să discute cu el. Loran se putea dovedi extrem de rapid într-o confruntare directă, și acuma Kiet nu avea poftă de așa ceva.

— Și mai există o încăpere, continuă Kiet. E tot sus, la etaj. Ai fost în mod sigur acolo. Este circulară și, când intri, fiecărui pas îi corespunde un sunet. La ce naiba crezi că folosea așa ceva?

Loran privi cerul pustiu din ochii lui Kiet.

— Da, sunete… și cu cât te miști mai mult, cu atât o anumită muzică prinde contur. Fiecare om are un fel propriu de a merge, și asta îl caracterizează.

Kiet își arcui sprâncenele într-un fel care arăta limpede cât preț punea el pe toată discuția. Loran își dădu seama că n-avea ce să-i mai spună. Își duse mâna la centură. Kiet îi aruncă o căutătură alarmată. Rosti cu încetineală:

— Acum, Kiet, uite ce vreau să faci: cheamă-ți oamenii afară. Kiet dădu să o ia spre intrare, dar Loran îi puse mâna, pe umăr. Nu fi idiot, zise el, domol. Cheamă-i prin transmitter.

Kiet se execută fără niciun comentariu. Nu încercă să facă nimic, fiindcă, din câte simțea, sub calmul afișat de Loran se derulau mai multe posibilități de ripostă rapidă.

Oamenii lui ieșiră pe rând afară.

— Mai avem de reglat timpul de activare, căpitane, zise Henda jovial. Se așeză pe trepte la o țigară. Declanșarea în limita acustică 0,2-10, continuă Henda din mijlocul unui nor de fum.

Kiet dădu din cap și urcă treptele urmat de Loran. Ceilalți se uitară lung după ei. Minele urmau să explodeze la detectarea unor sunete specifice, iar spectrul sonor ales era destul de restrâns, observase Loran.

— Mă întorc imediat, zise Kiet din cadrul ușii. Loran și cu mine avem ceva de rezolvat împreună.

Loran închise ușa după ei și-i făcu semn să urce scara interioară. Se opriră în fața ușii sălii circulare. Din lemnul ei încercau să se smulgă dragoni înaripați și fecioare surprinse într-un dans etern, dincolo de timp. Kiet se întoarse spre el.

— Și acum?

Era mai relaxat. Momentul dificil trecuse, iar acum calcula fazele prin care putea evolua țicneală lui Loran. Era evident că tipul se țicnise. Kiet era gata să-i îndeplinească orice fantasmagorie. Băieții lui așteptau afară și, oricum, aici nu putea face nimic.

— Intră, îi spuse Loran. Eu rămân lângă ușă. Vreau să văd cum mergi, Kiet, să văd ce părere are camera despre tine. Dă-i drumul!

*

Meneses era deja la a doua țigară. Se întoarse spre ceilalți.

— Nu știu, voi ați sesizat faza? îi întrebă, ridicându-se de pe trepte.

— Căpitanul mergea în fața lui Loran de parcă avea țeava armei lui în coaste, făcu Thores gânditor. Iar Loran n-avea nevoie să scoată arma pe simplul motiv că-i destul de rapid ca s-o facă înainte să apucăm noi să-l dăm jos. L-am mai văzut în acțiune, pretinse el.

— E clar că vrea să împiedice distrugerea obiectivului, zise Meneses, și-și culese arma de jos. Voi trei rămâneți în fața treptelor, le spuse celor care stăteau cu spatele sprijinit de balustradele de marmură. Henda și cu mine ne postăm în flancuri.

Căută cu privirea unghiurile moarte ale fațadei. Îi făcu semn lui Henda.

Se postară de o parte și de alta a intrării, mascați de cele două coloane groase care susțineau o friză. Dinspre parc venea până la ei foșnetul copacilor și Meneses începu să evalueze spectrul sonor, întrebându-se dacă putea intra în limita de

reglaj al minelor. Nu era un sunet specific.

Ușa se deschise, și mai întâi îl văzu pe Kiet, iar la un metru mai în spate păși Loran. Kiet făcu deodată un salt brusc, aterizând în iarbă dincolo de balustradă.

— Predă-te, Loran! urlă el de jos.

Își scoase arma. Meneses și Henda îl țintiră, cei din capul treptelor, la fel. Arma lui Loran zbură în iarbă.

Teaca golită i se legăna inutilă pe șold. Dădu jos și centura, fără să aștepte să i se ceară asta. Înțelegea să se poarte ca un profesionist, chiar dacă un profesionist rar apuca să se predea.

Pe obrajii cupidonilor se târau umbre și zâmbetul lor devenise puțin ironic. Odată cu amurgul, locul își schimba personalitatea. Prin ferestrele caselor pustii priveau țăndări din ziua care murea. Loran coborî treptele.

— Bine lucrat, făcu el adresându-i-se lui Kiet. Păcăleala clasică, simplă ca bună ziua. Prinde mai ales când te aștepți la ceva mai complicat.

— Noi nu ne complicăm prea mult, zâmbi Kiet.

— Bun. Acum ce urmează? „Ucis într-o ambuscadă?" „Dispărut în cursul acțiunii?"

Kiet îl privea gânditor, ca atunci când nu știi ce să faci cu un câștig neașteptat.

— Întâi o să vezi un mic „circ", cum i-ai spus tu: Meneses! strigă. Reglați minele pentru frecvențe întâmplătoare. Lăsați un interval de două minte până la activare.

Meneses intră cu încă doi. În timp ce ei făceau ultimele reglaje, Henda se învârtea pe lângă pianul așezat în colț, lângă intrare. Atinse clapele și sunetele ieșiră dezordonate. Pe costum, în dreptul stomacului, i se imprimase imaginea claviaturii, iar mai sus pe piept, costumul împrumutase negrul lucios al pianului. Henda semăna cu un pian diform, caricaturizat. Pe burtă se vedeau clapele mișcându-se.

Când ieșiră afară, Kiet, Loran și Thores luaseră poziție la marginea parcului. Li se alătură în fugă. Până la activarea minelor mai era un minut și ceva.

— Pariez doi la unul că sare în aer dacă se închide ușa, zise Meneses pe un ton hotărât.

— E suficient să șuiere puțin vântul, se amestecă Thores.

— Pariul meu rămâne în picioare, pretinse Meneses. De acord?

Și, în seara aceea, vântul care aducea mirosul unor flori necunoscute trânti ușa de la intrare. Minele explodară simultan, prin ferestrele deschise se iviră limbi de foc. Fațada se prăbuși. Bucățile din coloanele de la intrare decapitară un Cupidon, iar doi pegași își pierdură aripile. Loran se ridică în picioare. Vântul îi aduse mirosul cenușei în care se prefăcuse momentul de tandrețe și seninătate impregnat în clădirea explodată. Se întoarse spre Kiet.

— Or să-ți atârne o tinichea de piept pe chestia asta. Numai că va trebui să ai puțin răbdare, sunt o grămadă de tipi care stau la coadă. Nu ești primul care dă jos o clădire nenorocită, și speră să-i fie recunoscute meritele. Lăsă vântul. Să zboare în locul cuvintelor nerostite. Apoi adăugă: În ceea ce mă privește, sunt pregătit.

Kiet se ridică în picioare.

— Având în vedere că aruncând în aer dugheana ne-am demascat poziția, este mai bine s-o luăm din loc înainte să dea careva peste noi. Se întoarse spre Loran: Tu ai să ne conduci la punctul de îmbarcare. Cap de marș. Mișcă-te, Loran!

O luară din loc, cu Loran ceva mai în față, neînarmat. Dar se întâmplă un lucru ciudat. Fiecare pas făcut de Kiet era acompaniat de sunete grave pe care se combinau stridențe neplăcute. Era muzica beznei și a fulgerelor, antrenate într-un joc dement cu alternanțe violente. Kiet și tot grupul lui se opriră. Sunetele încetară pe dată. Meneses se uită întrebător la ceilalți. Făcuseră cerc în jurul lui Kiet, ca atunci când înconjori un loc periculos care trebuie cercetat. Kiet se smuci nervos.

— Dați-i drumul! Ce căscați gura!

Loran se oprise și el. Râdea.

— Kiet! Știi ce ești? Se apropie de grup. Ești o cacofonie umană! La fel sunai și în camera circulară, la fel și pe Rezenda și în fiecare clipă a existenței tale, Kiet! Numai că aici te-au marcat.

Grupul încremenise într-o stupefacție totală.

— Senzori, rosti Kiet în șoaptă. Se întoarse spre Meneses. Au pe undeva o bancă de date. N-am distrus tot, fir-ar să fie! Dar de ce tocmai cu mine se întâmplă chestia asta? întrebă, bântuit de seismele unei furii neputincioase.

— Într-adevăr, de ce tocmai ție ți-au agățat talanga de gât? se băgă Loran. Ești la fel de rău ca oricare din noi. Dar se pare că mecanismul este extrem de selectiv, la fel ca minele noastre, atunci când sunt bine reglate.

Făcu o pauză, suficient cât să poată interveni cineva în discuție. Henda rumegase cuvintele lui Loran și ajunsese la o oarecare concluzie, astfel că atunci când deschise gura să vorbească, scoase și arma din teaca de la șold.

— Pe mine nu mă interesează de ce sau cum funcționează toată mașinăria asta, vorbi el privindu-l atent pe Kiet. Dar nu-mi place ce se întâmplă aici. Poate că, într-adevăr, cineva a tras cu urechea atunci când ai dat ordinul și te ține minte. Un motiv în plus ca s-o ștergem rapid. Dar fără tine, căpitane, faci prea mult zgomot. Se întoarse spre ceilalți. Obiecții?

— Are dreptate. Nu te putem lua cu noi, căpitane!

Kiet rămăsese pironit. Se întoarse încet spre Loran, dar avu grijă să nu se miște din loc. Din privire cerul îi dispăruse, rămăsese doar umbra dominantă a disperării, care era poate cel mai intens sentiment reflectat vreodată de ochii lui. Observă că oamenii se dăduseră cu câțiva pași mai în spate.

— Spune-mi, Loran, ce-a fost în clădirea aia?

Loran dădu din umeri.

— Nu știu. Ai aruncat-o în aer. N-a mai rămas mare lucru de văzut. Poate a fost un experiment… sau un loc unde te puteai retrage ca să-l cunoști pe cel de lângă tine. Cred că n-aveau prea mulți curajul să între aici, adăugă, după un moment de tăcere în care își lăsase privirile să cutreiere peste ruinele clădirii. Nu era pentru tipi ca noi, Kiet. Nu știu ce a fost, încheie el. Presupun că efectul marcajului tău se manifestă într-o zonă restrânsă, dar n-avem ce-ți face. Nu poți veni cu noi. Regula cere să nu cărăm răniți.

— Și nici să-i lăsați în viață, completă Kiet pe un ton alb.

Loran se întoarse și o luă spre câmpul înghițit încet de

vâlvătaia amurgului. Ceilalți îl urmară.

Pe Kiet nu-l mai văzură vreodată.

RODICA BRETIN

Absolventă a Facultății de Tehnologie a Construcțiilor de Mașini de la Universitatea din Brașov, Rodica Bretin (născută în același oraș, la 6 noiembrie 1958) confirmă „inginerismul" prin care „noul val" al anilor '80 a adus în peisajul sf-ului românesc o notă inedită și specifică. Prezență activă în „mișcarea" sf la începutul anilor '80 (a condus cenaclurile Antares *din Brașov și* Universal Fandom *din București), Rodica Bretin a participat la numeroase concursuri literare sf printre care cel organizat de revista* Helion *de la Timișoara, unde a obținut în 1981 o mențiune, pentru povestirea* Accidentul, *iar în 1982 Premiul II, pentru povestirile* Noaptea Sanyasinilor *și* Efect holografic; *la Consfătuirile anuale pe țară ale cenaclurilor sf a obținut, în 1981, la Iași, Premiul revistei* Știință și tehnică, *pentru povestirea* Orașul, *iar în 1982, la Sibiu, Premiul revistei* Tribuna *din Cluj-Napoca, pentru povestirea* Cetatea fără trecut; *tot în 1982, la concursul „Avertisment pentru liniștea planetei", a obținut Premiul II al revistei* Știință și tehnică, *pentru povestirea* Ultimul gdar, *inclusă în antologia de față.*

Indecisă între fabulosul feeric, fantasticul propriu-zis, Science fantasy *și* Science fiction, *Rodica Bretin pare a urma, în cele două volume publicate până acum -* Efect holografic *(1985) și* Șoimul alb *(1988) - o evoluție inversă ordinii enumerării acestor opțiuni, egal îndreptățite și legitime toate, bineînțeles. Plăcerea de a fantaza liber, fără a se supune necesarei constrângeri pe care stringența logică a extrapolării unei idei sf o implică prin definiție, era vizibilă încă în primul volum, ca și pasta densă a culorii în care apar scăldate peisajele imaginare pe care un abundent debit imaginativ le alimentează. Consecință inevitabilă - culoarea „îneacă" desenul,*

descripția frânează narația, încetinind-o până la a o stopa într-un moment pur static. Așa se întâmplă, de exemplu, în piesa care dă titlul volumului Efect holografic, *altfel o ingenioasă variațiune în registru sf pe tema intrării pictorului în tabloul pictat, sau, în speță aici, a intrării privitorului în tabloul privit - o „clasică" figurare a accesului la cea de-a patra dimensiune spațială. Excelent ca posibil debut al unei narațiuni, care însă nu mai urmează,* Efect holografic *anunță, dar concomitent și suspendă, o desfășurare epică ce abia în acel moment, după ultimul cuvânt al textului, ar fi putut urma să înceapă.*

Ceea ce nu se mai întâmplă însă cu povestirea Ultimul gdar *(ne-inclusă, din rațiuni de neînțeles, în sumarul volumului de debut al autoarei, povestirea apăruse deja, la acea dată, în* Almanah Anticipația 1984, *fiind reluată și în antologia* Avertisment pentru liniștea planetei, *alcătuită, în 1985, de Constantina Paligora). Ceea ce Isaac Asimov a numit cândva „complexul Frankenstein" al robotului față de omul care l-a creat (parafrază expresă la celebrul „complex Oedip", pus în evidență și în circulație de Sigmund Freud) cunoaște, de regulă, în* science fiction, o *inextricabilă contaminare prin afinitate electivă cu dialectica - de proveniență, de această dată, nu freudiană, ci hegeliană - a raporturilor de la stăpân la slugă care se stabilesc între om și robot, cu insistență în special pe momentul, cel mai copios exploatabil literar și filmic, al revoltei slugii față de stăpân, al „emancipării" robotului din condiția de slugă și al răsturnării dramatice a raportului stăpân-slugă în favoarea robotului. Iată însă că, într-un stadiu ulterior, într-un ipotetic viitor îndepărtat al galaxiei, apare plauzibilă o nouă răsturnare a situației, printr-o deznădăjduită tentativă de re-emancipare inversă, a omului din condiția de slugă și de hăituită victimă, condiție la care l-au redus chiar propriile sale „unelte perfecte", fostele-i slugi ajunse între timp fioroși „stăpâni".*

Este ipoteza acut imaginată și alert articulată de Rodica Bretin în Ultimul gdar. *O altă contaminare, o altă confluență, nu doar între filosofeme, dar și între motive* literare *afine („lumea pe dos" și „războiul lumilor"), poate fi, de asemenea, descifrată la sursa dinamismului conflictual și a „nervului" epic cu care Rodica Bretin știe, de această dată, vertebra pasta intens colorată a debitului său*

imaginativ, înzestrare în care excelează.

ULTIMUL GDAR

În afara singurei mese ocupate, încăperea era pustie. Pentru o bază situată pe una din rutele comerciale principale părea cam bizar. Se vorbea, e drept, despre deschiderea unui coridor spațio-temporal, dar zvonurile nu fuseseră confirmate. În calitatea sa de consilier metagalactic, Khor Ub Nabor ar fi fost desigur informat.

Lumina crepusculară atenua contururile, iar în atmosferă descoperise prezența unor elemente chimice necunoscute; cantități infime însă, pe care organismul său le putea izola și neutraliza.

Apăruse un tentacul violet, lustruind cu frenezie suprafața translucidă a mesei. Inutil ca finalitate, gestul simboliza înalta considerație acordată oaspetelui: un duarph beneficia peste tot de protocolul zero. Khor Ub Nabor sorbea încet din băutura oferită de sixian. Absent la ce se petrecea în jur, urmărea reflexele create în paharul de cristal. Se simțea spionat, hăituit, sentimente neîncercate vreodată de un adevărat duarph. Oare bănuiau ceva? Atunci ultima misiune reprezenta un test menit să-l demaște. Poate îi subestima, dar nu îi credea atât de subtili.

— Un zert lumină pace!

Khor Ub Nabor tresări. Străinul nu cunoștea obiceiurile locului, căci se așezase fără să-i aștepte încuviințarea. Figura distoidă, corpul aproape uman, dar cu șase brațe tubulare acoperite cu cili, trădau originea denebiană. Ochiul perfect rotund, colorat puternic în roșu, devenise oranj, trecerea făcându-se printr-o succesiune de nuanțe și licăriri.

— Servim Entitatea, replică indispus consilierul.

Avusese o scurtă ezitare înainte de a răspunde și se întreba

dacă trecuse neobservată. Denebianul nu venise din întâmplare la masa lui: colierul de sionit era identic cu cel pe care-l purta. Pentru misiune fuseseră aleși patru raționali din zone diferite ale metagalaxiei; în calitatea sa oficială, știa multe despre ceilalți trei, dar nu și lumile din care veneau. Acesta trebuia să fie Ur Dip. De ce un denebian?

— Mi s-a cerut să te întâlnesc, duarphule, pentru a-ți transmite: „Al patrulea se află la Detros." Îți spune ceva?

Khor Ub Nabor se decise să tatoneze terenul. Deși Ur Dip nu părea inițiat în obiectivul misiunii, un sfert din cât cunoștea despre natura închisă și perfidă a denebienilor ar fi fost suficient pentru a-l alerta.

— Nu îți pot da amănunte pentru că nu le cunosc. Instrucțiuni vom primi la bordul navei.

— Ce așteptăm?

Consilierul întârzie cu răspunsul; ființa care intrase în momentul acela putea fi cu greu definită. Îi văzuse, pentru că se deplasa spre ei într-o plutire lină. Ceva ca o boare îi atinse când se opri în fața lor; haloul dispăru, devenind vizibil trupul ca un lujer prelung. Se așeză și îi salută cu o ușoară înclinare a capului, răceala ochilor imenși pe masca palidă a feței contrazicând simulacrul de zâmbet încremenit pe buze.

— N-am întârziat, nu-i așa?

— Dimpotrivă, Altaza, surâse Khor Ub Nabor.

Sixianul aștepta într-o atitudine îndatoritoare ca noua venită să-și exprime preferința. Ur Dip fusese ignorat fiind un sărman denebian, nu un duarph sau o xyodiartă de pe Achernar.

Iluminația sălii se modificase treptat. În centru, mesele fuseseră date la o parte și un con de lumină marca o arenă improvizată, unde se pregătea ceva, căci murmurul conversațiilor încetase. Unora le părea interesant genul acesta de spectacol, iar încăperea devenise ticsită. Sub reflector au fost împinși doi bărbați; văzându-i, Khor Ub Nabor nu își putuse stăpâni o zvâcnire a brațului în care ținea băutura și câteva picături se răspândiră pe masă… Luptătorii se opriseră la mijlocul sălii, în poziții expectative. Un moment de ezitare

din partea unuia, o micșorare a pupilelor celuilalt și lovitura de pumnal porni fulgerătoare.

…În mintea consilierului reînvie amintirea oamenilor purtați pe străzile orașului în cuști magnetice, femei și copii cu priviri rătăcite care îl urmăriseră multă vreme. Erau considerați o specie inferioară. Organismele lor primitive, obișnuite să respire o anumită compoziție atmosferică, nu supraviețuiau transferului în alte medii. Incapabili să-și adapteze funcțiile biologice, au rămas izolați în arealul restrâns al planetei de origine…

Luptătorii ajunseseră la capătul puterilor și respirația le producea un zgomot sacadat. Niciunul nu se cruțase, nu se ferise din calea lamei aducătoare de moarte; dinspre pseronii lipiți de tâmple pornea comanda de a învinge cu orice preț. Lupta se transformase într-o încleștare de trupuri.

— Se spune, începu Altaza, c-ar fi fost o populație numeroasă, stăpâni ai unei tehnologii avansate. Cu mult înainte ca solul planetei lor să devină radioactiv, trimiteau rachete în lumile stelelor apropiate.

— Prostii, respinse Ur Dip ideea. Pe Terra trăiesc două milioane de oameni, care abia reușesc să-și asigure hrana. Planeta e secătuită de resurse.

Altaza nu-i dădu atenție, ochii ei galbeni fixându-l cu insistență pe duarph. „Ca o felină care pândește prada", gândi acesta. Se întrebă cât sau ce anume aflase despre el. Cunoștea bine creaturile cerebrale de pe Achernar: la baza motivațiilor unei acțiuni stătea un calcul precis, o logică perfectă. Ascultase cu toate simțurile alertate, intuind amenințarea disimulată de cuvinte.

— O ființă născută sub un soare galben nu are șanse de evoluție. Decăderea civilizației terestre reprezintă o dovadă, insistă Ur Dip.

Altaza îl privi pe denebian de parcă atunci îi observa prezența.

— Pentru că n-au reușit să se ridice la suprema înțelepciune: înțelegerea consecințelor. În realitate, nu știm nimic precis despre ei.

— Doar cum pot fi uciși, remarcă Ur Dip.

— E timpul să mergem, hotărî Altaza ridicându-se. „Denebianul era gata să strice totul", gândi. „Consilierul bănuiește ceva și ar putea da înapoi: nu e încă târziu să-și recalculeze șansele. Dar n-o va face; cercul-capcană se închide."

…Când au sosit la punctul de îmbarcare se înserase. De-a lungul pistei erau înșirate astronave gigantice, într-o încremenire monolitică, iar deasupra staționau luminile vehiculelor-escortă.

Un vuiet prelung se propagă prin atmosferă, reverberația făcând să vibreze pereții hangarelor. Ecranele de protecție intraseră în funcțiune însă, și câmpul gravific distorsiona contururile. Asoliza o navă… Khor Ub Nabor văzu întâi un punct luminos, apoi, brusc, mii de ace i-au străpuns retina, orbindu-l. Când reuși să își limpezească privirea, nava cobora încet, suspendată deasupra pistei, uriașă pasăre metalică venită din infinitul vitezelor superluminice.

Simțind o ușoară bătaie pe umăr se întoarse și întâlni niște ochi negri, pătrunzători, care îl fixau din spatele vizorului căștii. Uniforma simplă, strânsă pe corpul atletic, purta însemnul castei navigatorilor.

— Consilierul Khor Ub Nabor? Sunt Thy Serg, pilotul dumneavoastră. Vă rog să mă urmați.

„Un navigator feydar", își spuse Khor Ub Nabor, recunoscând un dialect din străvechea federație Zahras. Thy Serg îi conduse la un hangar izolat, unde nava se dovedi o piesă de muzeu, de pe vremea când se fabricau motoare fotonice. Pilotul își făcea de lucru la comenzi, studiindu-și pe ascuns pasagerii: xyodiarta era periculoasă, prezența ei îl înghețа. Consilierul purta pe chip *semnul,* nu putea să se înșele. Se înfioră: cine ar îndrăzni să se atingă de un duarph?

După ieșirea în spațiul cosmic, Khor Ub Nabor vizionă cilindrul cu instrucțiuni. Mesajul le cerea să ajungă pe Detros, unde îi aștepta coordonatorul misiunii… Închise ochii și începu să respire controlat. Dincolo de pereții navei începea noaptea cosmică. În vremurile când strămoșii săi vedeau în

Univers o breșă, o falie spre un mâine incert, cerul exista pentru a-i feri de teroarea viitorului. Erau la un pas de dobândirea unei conștiințe superioare, dar i-a împiedicat sentimentul apartenenței la un anumit spațiu și timp.

Un șoc violent zgudui nava. În timp ce podeaua se cutremura din nou, Khor Ub Nabor încerca să deblocheze ușa postului de pilotaj. Când reuși să pătrundă înăuntru, Thy Serg zăcea pe jos - cu brațul drept întins într-o ultimă încercare de a ajunge la tabloul de comandă - iar lângă o placă de protecție, marcând locul unei spărturi în perete, căzuse un aparat de sudură.

Consilierul fixa indecis comenzile. Se trăgea dintr-un neam de rătăcitori prin spațiu - când navigația nu devenise încă privilegiul castei feydarilor - și cunoștințele de astronavigație rămăseseră undeva în celulele creierului său: sondând în subconștient, putea ajunge la trecutul care trăia în el, neștiut, sutele de generații supraviețuind în memoria speciei.

…Execută manevrele finale: se apropiau de ținta călătoriei, și când își ridică ochii de pe aparate, relaxându-se după concentrarea din timpul zborului, discul cenușiu al unui corp ceresc ocupa o treime din hublou. Peisajul planetei îi dădea o senzație familiară. Nu fusese niciodată în sistemul Sirius, totuși cunoștea fiecare crater, fiecare neregularitate a reliefului. Confruntă imaginea reală cu cea păstrată! n memorie, înregistrând schimbările aduse suprafeței de coliziunile recente cu meteoriți. Amintirea venea dintr-un spațiu insondabil, de aceea îl cuprinse o stare confuză de panică. Simțea un imbold irezistibil să fugă, să întoarcă spatele planetei. Jos pândea primejdia, știa, fiind totodată conștient că se născuse pentru a împlini acolo un legământ care nu era al lui. Viitorul devenise un zid întunecat. Nu avea de ales: se pregăti de asolizare.

*

— Puțină setha, consiliere?

Zâmbetul Altazei: cald, îmbietor. Își apleca lujerul mlădios

pentru a turna lichidul în cești. Lui Khor Ub Nabor îi reveni în minte avertismentul pilotului Thy Serg, înainte de accident: „Ferește-te de xyodiartă, te va ucide”!

Înconjurați de confortul rafinat al bazei planetare, îl așteptau pe al patrulea rațional implicat în misiune, care întârzia.

— Iată-l și pe Het van Karsa, cunoscutul pharolog! exclamă deodată Ur Dip, agitându-și tuburile în direcția intrării; ochiul îi căpătase o nuanță de verde intens.

„Când o să termine cu gafele?” gândi Altaza. Denebianul își simți pântecul crispându-se, durerea devenind insuportabilă. Aruncă o licărire imploratoare spre xyodiartă și chinul încetă.

— Un zert lumină pace! rosti noul venit, pășind spre mijlocul camerei.

Pelerina metalizată îi atingea carâmbii cizmelor, săltându-se ușor în timpul mersului. Avea ținuta dreaptă, rigidă, a unuia obișnuit să comande. Ochii puțin oblici - două fante întunecate - nu exprimau nimic, privirea lor glacială trecând peste Ur Dip ca și cum denebianul n-ar fi existat.

Khor Ub Nabor își înfipse unghiile în carne. Veșnică Entitate! Pentru o clipă, crezuse că se privește în oglindă. Îi trebuia un efort considerabil ca să-și păstreze întipărit pe chip zâmbetul calm, destins. „Asta era! Un duarph - autentic - trimis să-l demaște.” Gândurile îi alergau înnebunite, căutând o cale de ieșire din situația imposibilă în care îl atrăsese perfidia xyodiartei. Altaza judecase corect: transformarea lui ar fi convins pe oricine, în afara unui nativ din Eridanus.

Ajungând în dreptul consilierului, Het van Karsa se opri; se lăsase o tăcere apăsătoare. Altaza surâdea, urmărind atentă confruntarea. Cei doi se priviră un moment ce păru nesfârșit: ochii pharologului deveniră violeți și Khor Ub Nabor le percepea extensia senzorială sondând în structura intimă a ființei sale, coborând la nivelul reacțiilor afective fundamentale. La rândul său pătrunse în conștiința celuilalt, dar se retrase imediat, copleșit de o prezență totală, dominatoare. Het van Karsa își duse mâna dreaptă la piept și se înclină adânc, cu deferență - salutul prin care îl recunoștea

duarph. Khor Ub Nabor se înclină la rândul său, fără să înțeleagă nimic.

Altaza iradia o furie abia stăpânită, dar când van Karsa se întorsese spre ea trăsăturile îi recăpătară ingenuitate și reuși să-și acordeze glasul pe tonurile cele mai dulci:

— Ai îmbătrânit, duarphule. De la ultima noastră întâlnire au trecut… da, zece perioade standard.

Het van Karsa ignoră amabilitatea prea evidentă, iar intensitatea privirii lui nu prevestea nimic bun.

— În schimb tu, Altaza, arăți minunat, spuse fără inflexiuni. Atunci, pe Wena Varusis, nu-ți priau radiațiile.

Xyodiarta zâmbi în silă. Aluzia la planeta aceea o făcuse să se înfioare fără voie.

— Nu ne-ai spus pentru ce ne aflăm aici, încearcă Ur Dip să salveze situația.

— Nu cunosc motivele pentru care unii din voi se află aici, replică sec van Karsa, dar doresc să vă arăt ceva interesant… Locul în care vă voi duce nu mai există de multe mii de ani, iar coridorul temporal e foarte îngust. Dacă alunecați într-o breșă a hiperspațiului, nu există cale de întoarcere: v-ar trebui un miliard de perioade pentru a încerca toate variantele și a reveni în timp real.

…Într-o coordonare perfectă, cei patru raționali își fixară onigramele de sionit pe care comanda duarphului le făcuse să apară.

Întuneric dens, primar; liniște. Ochii nu văd, mâinile nu simt, urechile nu prind sunete, căci pentru o altfel de lume sunt necesare altfel de simțuri. Primele senzații fiind vagi, confuze, Khor Ub Nabor încerca să se orienteze prin beznă, rătăcind o durată nedefinită în căutarea unui reper. Vedea trei umbre, dintre care una iradia un sentiment de frică. Denebianul. Trimise o extensie a câmpului său energetic spre acesta, susținându-l și stabilizându-i poziția. Atinse alături o prezență - xyodiarta - și undeva, în față, umbra călăuzitoare a duarphului; îi captă emisiile, ancorându-se de ele. Începea să prevadă meandrele drumului. Lumini înșelătoare, apariții meteorice, săgetau câteodată întunericul, dar se străduia să le

ignore, urmând îndeaproape jaloanele fixate de Het van Karsa în labirintul timpului.

La capătul unui coridor traversă o zonă de clarobscur, pătrunzând într-o sală imensă. În centru, suspendat deasupra dalelor de piatră, se afla un glob sidefiu, a cărui formă era puțin turtită la poli. Mari cilindri transparenți ocupau restul spațiului, prin bruma depunerilor de condensare zărindu-se trăsăturile unor ființe. Se aflau acolo reprezentanți ai tuturor raționalilor din metagalaxie, câte unul sau mai multe exemplare pentru fiecare specie.

Khor Ub Nabor avea intuiția unui amănunt esențial pe care îl ignorase. Încercă să-și dea seama ce anume, dar imaginea începea deja să se destabilizeze.

…Se trezi în camera bazei planetare. Când își scoase onigrama, văzu că îi tremurau mâinile.

— Care sunt coordonatele spațio-temporale? răsună vocea clară a xyodiartei.

Het van Karsa ezită un moment:

— Regret, nu vă pot spune. Trebuia doar să aflăm cine a construit edificiul și în ce scop.

— Un centru de regenerare? avansă o presupunere Ur Dip.

Duarphul respinse cu un gest energic ideea.

— Să fim serioși!… Pentru atâta lucru nu ne chemau de la capătul galaxiei.

— Prietene, ești obosit, se întoarse Altaza spre denebian. Îl fulgeră brusc din ochi: du-te și odihnește-te!

Ur Dip se retrase, cerându-și scuze.

— S-a stabilit starea indivizilor din cilindrii de conservare? întrebă Khor Ub Nabor după plecarea denebianului.

— Sunt bioînvelișurile unor ființe vii, spuse pharologul. Conștiința e separată de corp, fiind înregistrată pe o unitate informațională.

Consilierul se gândi câteva clipe intens. Ideea ce i se păruse la început absurdă începea să capete consistență.

— Un fel de matrițe, rosti.

— Poftim?

— Modele. Pentru toate ființele din metagalaxie.

— Vrei să credem că cineva colecționa exemplare ale ființelor raționale…

— Nu! Am spus modele, mai precis *primele modele.*

Altaza izbucni într-un râs nervos.

— Îndrăznești să insinuezi că *cineva* a creat toate speciile inteligente din Universul nostru?

Khor Ub Nabor o fixă cu o expresie ușor amuzată. Faptul că xyodiarta își pierduse cumpătul nu-l impresiona.

— Ai reprodus exact sensul afirmațiilor mele.

Întâlni privirea concentrată a lui Het van Karsa.

— De ce crezi asta?

— Denebianul din sală era identic cu Ur Dip, în schimb, xyodiarta părea o copie nereușită - îi lipseau haloul și alte calități - un model primitiv, care apoi a evoluat spre superba perfecțiune a Altazei.

— Aberații! pufni xyodiarta.

— Altaza.

Het van Karsa îi rostise numele cu voce monotonă, totuși xyodiarta se cutremură.

— Altaza, repetă duarphul, calci una din legile noastre. Ceea ce aspiri tu e prea mult pentru o xyodiartă și prea puțin pentru…

— Ajunge! Voi tăcea.

În glas îi răsunase teroarea, iar pe obrajii crispați într-o mască zâmbitoare bronzul stelei Achernar pălise; prin transparența epidermei se vedea rețeaua vinișoarelor albastre, subțiri, sub care Khor Ub Nabor surprinse o încâlceală de fire aurii.

Consilierul deveni încă o dată conștient de aura puterii pe care, sub calmul aparent, personalitatea lui Het van Karsa o degaja. Amintirea primului contact îi stăruia în memorie, nealterată. Atingere fugară, avea tulburătoarea viziune a efluviilor de energie pură, nesfârșit regenerate, unduind în câmpuri clocotitoare de forță sau zbătându-se sub încătușarea modelatoare a logicii.

Pharologul se ridică:

— Dacă doriți să vă odihniți, camerele v-au fost pregătite.

Vom continua - păru să caute cuvântul - cercetările mâine dimineață. Entitatea fie cu voi!

…Consilierul făcuse câțiva pași prin cabină când auzi în spatele lui un declic: mecanismul ușii rulante fusese blocat pe dinafară. Rămase nemișcat, cu simțurile la pândă și se întrebă - lucid, aproape curios - cum va funcționa capcana. Ridicându-și privirea, văzu o mică sferă cenușie ce se rotea pe traiectorii concentrice, în căutarea țintei vii pe care era programată să o distrugă. Arma teribilă, adusă din sistemul Deneb, își localiza victima după bătăile inimii.

Khor Ub Nabor își concentră energia somatică într-un focar unic; în mâna dreaptă se materializă conturul unui disc, căpătând treptat consistență. Strălucirea lui crescu, atingând vibrația luminii pure, și începu să pulseze, inducând în eroare senzorii sferei ucigașe. Consilierul așeză discul pe masă și se retrase… Explozia care cutremură cabina îl făcu să își piardă echilibrul; se ridicase, când apăru van Karsa, însă acesta nu întrebă nimic, făcându-i semn să-l urmeze:

— Vino, am să-ți dau altă cameră.

La capătul coridorului aștepta xyodiarta. Mesajul primit din Achernar îi cerea să acționeze: falsul duarph trebuia eliminat, iar dovezile despre „locul acela" distruse.

Ur Dip nu se culcase și, după felul cum îi licărea ochiului, în tonuri tot mai șterse, se aștepta la vizită.

— Ai dat greș. Știi ce urmează, nu? șuieră Altaza. Privește-mă!

Simțea fascinația ochilor ei supunându-l, frângându-i voința. Durerea sfredelitoare îl făcu să se zvârcolească neputincios. Altaza se opri; dorea să-l pedepsească, nu să-l omoare. Îi întoarse spatele și ieși, căci priveliștea trupului scuturat de frisoane o dezgusta.

…După ce se despărți de Het van Karsa, consilierul se întinse pe patul din cabină și adormi. Se deșteptă după câteva ceasuri, cu senzația clară a unei revelații. Pentru prima dată intui taina teribilă ce apăsa - asemeni straturilor geologice - asupra sălii din adâncuri, însă intrările labirintului temporal rămâneau blocate și se izbea de același perete impenetrabil.

Căile duceau spre o zonă unde începutul și sfârșitul deveneau învolburările unui sorb uriaș, ce înghițea materie și energie. Nu îndrăznea să privească prăpastia fluidă, din adâncurile căreia pândea pericolul autoanulării.

Începea să discearnă ritmuri cunoscute în pulsul neîmblânzit al timpului. Încercând să se orienteze după jaloanele trecerii anterioare, rătăci neajutorat și orb prin spectrul de posibilități, până când se produse o rupere în continuitatea vremii și alunecă printre pereții de lumină, redus la stadiul unui simplu foton, a cărui singură menire o reprezenta mișcarea.

…Se afla în interiorul sălii subterane, printre nesfârșitele șiruri de cilindri. Identificând trăsăturile fiecărui grup de raționali, remarcă în așezarea lor o anumită logică, o subtilă gradare a calităților. Compară bioînvelișurile din cilindrii cu locuitorii actuali ai Universului: unele caractere lipseau altele avuseseră o evoluție surprinzătoare. Prezența globului turtit la poli îl intriga. Cu precauție, își apropie palma de suprafața netedă. Deși o presimțise, descărcarea energetică se produse înainte de a-și putea retrage mâna.

…Se cufundă în tărâmul fără margini al nopții cosmice. Prin întunericul punctat cu palide licăriri de stele se infiltrau acorduri îndepărtate ce creșteau în intensitate, izbucnind în armonii ample, pe măsură ce din abisul galactic răsărea imaginea unei planete albastre… Tulburat, Khor Ub Nabor își simții ochii umezindu-se când văzu derularea reliefului de o varietate irepetabilă: norii albi, plutind în oceanul de azur al atmosferei, crestele munților învăluite în ceața dimineții, oglinda sclipitoare a mării. Suprapuse peste hologramă purtată de timp peisajul arid al Terrei, în care cenușiul devenise culoarea dominantă; o planetă condamnată și o mână de oameni, reduși la stadiul de primitivism, luptând pentru supraviețuire. Alungă viziunea terifiantă și totuși reală. Neregenerat, biocâmpul protector slăbea în intensitate; dădu drumul globului și alunecă în neființă…

Când își reveni, Het van Karsa îi ținea încheietura mâinii și o căldură plăcută i se răspândea prin tot corpul.

— Îmi place curajul, gdarule, dar al tău seamănă a imprudență.

Khor Ub Nabor se chinuia să zâmbească. Fără intervenția lui van Karsa ar fi… Cum îi spusese? „Gdarule". Deci, știa! Sau dacă nu, aflase sondându-i creierul când fusese inconștient.

— Ai de gând să mă denunți Consiliului?

— Ce-aș câștiga făcând-o?

Într-adevăr, ce l-ar putea tenta, trăise doar senzații posibile numai într-o mie de vieți… Printre modelele raționalilor nu descoperise niciun duarph, își aminti Khor Ub Nabor. Constatarea - venită cu întârziere - îl contrarie, apoi înțelese.

— Da, confirmă Het van Karsa citindu-i gândul, suntem o rasă mai veche decât a oamenilor.

— Și ceilalți?

— Sixieni, denebieni, xyodiarți… Stăpânii de azi ai metagalaxiei! Glasul duarphului suna batjocoritor. Începutul a fost făcut de încrederea oamenilor în unelte perfecte: mașini biologice capabile să evolueze și să se reproducă. „Hibrizii" au supraviețuit declinului civilizației care îi crease și, cum se puteau adapta oricărui mediu, în câteva milioane de ani au cucerit Universul.

— Ei știu adevărul?

— Care adevăr? Că sunt doar niște mașinării complexe, născocite de oamenii pe care îi disprețuiesc?! Explică-i prietenei noastre, Altaza, modul cum au ieșit strămoșii ei de pe banda unei uzine înălțate de „primitivii" terrieni… În milioane de ani, au avut suficientă vreme să-și făurească o istorie. Iar dacă bănuiesc totuși ceva, vor încerca să distrugă dovezile din sala subterană.

— Pot ajunge acolo? întrebă Khor Ub Nabor, sperând într-un răspuns negativ.

Het van Karsa părea să ezite:

— Tu ai ajuns, dar am citit în tine semnul Entității. Chiar dacă nu te-ai născut duarph, ai fost crescut și antrenat după legile noastre. „Ei" nu stăpânesc bine căile temporale, dar într-o zi o vor face.

— N-ar cuteza să înfrunte un duarph! exclamă Khor Ub

Nabor, încercând să se ridice.

— Liniștește-te! ordonă van Karsa.

Trupul celuilalt se supuse, relaxându-se, înainte ca sensul cuvintelor să ajungă la creier.

— Trebuie să pleci, aici ești în pericol, reluă duarphul.

— N-am unde să mă duc. Gdaria nu mai există. După atacul xyodiarților, supraviețuitorii s-au refugiat pe Shalag, unde mediul ostil a făcut imposibilă adaptarea. Sunt ultimul gdar. În Eridanus am încercat să devin un duarph…

— Și pot spune că aproape ai reușit.

Het van Karsa rămase pe gânduri. Modul în care gdarul știuse să lupte, să supraviețuiască, impunea respect. Ce fel de ființe erau oamenii? Atât de vulnerabili fizic și totuși…

— Pentru ce ai riscat acceptând numirea de consilier și apoi misiunea?

— Ajungând în Consiliu am încercat să opresc vânătoarea de oameni, pustiirea Terrei… Ascultă, duarphule, de ce mă ajuți?

Chipul lui Het van Karsa se întunecă. Ar fi dorit să-l ajute - deși, martoră fie Entitatea, nu știa de ce - dar pentru el nu se mai putea face nimic. De aceea, tresări auzindu-l rostind cuvintele:

— Viața mea nu contează atât de mult. Ești puternic, duarphule, împiedică nimicirea poporului meu!

Khor Ub Nabor aștepta încordat: nu avea dreptul să-i ceară asta, totuși o făcuse. Dacă era real ce se spunea despre duarphi - că dirijau dezvoltarea raționalilor în metagalaxie - atunci o făceau cu discreție, preferind căile mai lente și mai sigure, având înțelepciunea să nu facă uz de superioritatea lor evidentă.

— Voi încerca, rosti Het van Karsa și cuvintele sale valorau cât un jurământ. Pleacă acum, nava mea e pregătită pentru decolare.

Când părăsi camera, desluși în privirea duarphului milă, sau poate i se păruse. Alerga spre platforma hangarelor, încercând o stare de spirit nouă, de pace și împăcare cu sine. Dintotdeauna, existența i se supusese unui singur țel, pentru

care știuse să-și înfrângă slăbiciunile: acum, învățase să spere.

— Omule!

Cuvântul șfichiui ca un bici. În primul moment rămase locului, apoi se întoarse încet, căutând să câștige timp. Altaza ținea îndreptată asupra lui tija unui delurotron, iar Ur Dip blocase retragerea.

— Te înșeli, Altaza, spuse Khor Ub Nabor înaintând către xyodiarta care se dădu înapoi. M-am născut pe Gdaria, planeta-colonie unde v-ați încercat precizia tirului atomic.

— Un motiv în plus ca să ne urăști. Credeai că e de-ajuns să furi numele unui duarph pentru a scăpa judecății Consiliului?

În mijlocul frazei, Altaza trase, dar fascicolul devie datorită câmpului protector. Khor Ub Nabor se aruncă asupra lui Ur Dip, care se prăbuși sub lovitură…

Gdarul urcă scările în goană și ajunse la hangarul de unde drumurile Cosmosului îi erau deschise. Deodată, se opri: cunoștea secretul cilindrilor, iar Consiliul nu putea îngădui răspândirea lui. Vor pulveriza Terra, înlăturând posibilitatea vreunei revolte.

Nava lui van Karsa se afla la câțiva metri. Civilizația duarphilor stăpânea timpul și distanțele, iar legenda despre astronavele lor făcuse înconjurul galaxiei. Cu un asemenea vehicul, patrulele Consiliului nu l-ar ajunge niciodată. O clipă, o singură clipă, ideea îl ispiti.

…Dincolo de cupola transparentă a hangarului, începe Infinitul lumilor libere. Peste toate se suprapuse însă dureros imaginea Terrei.

Informațiile din creierul său nu trebuie să ajungă în mâna Consiliului: se concentră, ștergându-le din memorie. Anulă și câmpul protector.

Așteptarea nu dură mult, silueta xyodiartei apărând la capătul pistei. Ridică arma și ochii galbeni nu avură nicio tresărire când fixă declanșatorul, reglând fascicolul la intensitatea medie. Întocmai cum bănuise, aveau nevoie de trupul și mai ales de creierul său: în secundele de agonie, Altaza spera să-l sondeze.

Urmări degetele fine ale xyodiartei mișcându-se

implacabil… O explozie de alb inundă totul în jur și ceva se rupse în interiorul său. Un mesaj-gând concentră, eliberând, energia sa psihică: „Het van Karsa… nu uita…”

Înainte de a muri, văzu ca prin ceață chipul Altazei aplecându-se asupra sa. Și ultimul gdar se pomeni admirându-i precizia plină de grație a mișcărilor.

Cu adevărat, își spuse cu amară ironie, omul inventase niște *unelte perfecte.*

MIRCEA LIVIU GOGA

Născut la Craiova, la 9 decembrie 1958, Mircea Liviu Goga este student în ultimul an al Facultății de Electrotehnică din orașul natal și conducătorul cenaclului sf „Victor Anestin", care funcționează în cadrul Casei de Cultură a Studenților din același oraș. A debutat, cu poezie, în revista Flacăra *(1982), fiind apoi prezent cu un grupaj de poezii și în paginile volumului de debut colectiv* Zboruri lirice *(Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988); nu are, încă, un volum de debut individual (mă văd silit la nefirescul unei astfel de formulări, pleonastice în fond, din cauza aberantei dar uzitatei practice editoriale a „debuturilor colective" din anii '80). A mai publicat în* Almanah Anticipația, *în fanzinul sf* Orion *de la Craiova, în revista* Ramuri *din același oraș, în* Luceafărul *și* Napoca universitară, *precum și în diverse antologii și culegeri colective de* Science fiction. *A obținut Premiul pentru originalitate la cea de a XII-a Consfătuire anuală pe țară a cenaclurilor sf (Sibiu, 1982), alte premii fiindu-i atribuite la concursuri zonale („Helion", Timișoara, 1983; „Henri Coanda", Craiova, 1985 și 1987) și cu alte ocazii.*

Încercarea de a surprinde o fizionomie încă fluidă, nefixată în trăsături ferme, se izbește, și în cazul lui Mircea Liviu Goga, ca și în cazul celorlalți tineri autori care n-au apucat încă să publice niciun volum, de dificultatea suplimentară că această fizionomie în schimbare trebuie reconstituită „din fărâme", din impresii de lectură disparate, fărâmițate, lipsite de continuitate. Ceea ce, în aceste condiții, poate fi doar cu aproximație întrezărit ca posibilă trăsătură definitorie este, mai întâi, o anumită duritate, o anumită cerbicie sau obstinație surdă în exprimarea unei subiectivități ireductibile, a cărei

forță nativă se face cu atât mai cert presimțită, cu cât se lasă mai greu domesticită în tiparele standard ale „temelor" și „motivelor" sf consacrate, și cu cât aceste tipare sunt mai perfect cunoscute și mai sigur stăpânite. Mircea Liviu Goga dispune de această siguranță a mâinii în mânuirea tiparelor, pe care, tocmai de aceea, le știe și forța atunci când simte nevoia, le știe încovoia, deforma, remodela și ajusta propriilor intenții și propriei personalități.

La un astfel de tratament este supus, de exemplu, străvechiul motiv literar al „lumii pe dos", în povestirea Învățătorul *(din antologia* Avertisment pentru liniștea planetei, *apărută în 1985 sub redacția Constantinei Paligora, în colecția „Fantastic Club" a Editurii Albatros din București). „Lumea pe dos" este, prin definiție, imaginară, utopică, trimițând desigur prin ricoșeu la o lume presupus* „reală" *și unanim cunoscută; iată însă că schema clasică a „lumii pe dos" se dovedește destul de elastică pentru a-și putea permite să se dispenseze până și de acest atribut al imaginarului declarat ca atare, definitoriu rămânând însă raportul antipodic între termeni, de care nu se poate dispensa în niciun caz: în povestirea* Învățătorul, *Mircea Liviu Goga plasează în astfel de raporturi antipodice două lumi, ambele „reale" - o lume primitivă, „naturală" și lumea „noastră" tehnicizată, evoluată „contra naturii" - raport pe care-l răstoarnă apoi ingenios, rolul de „lume pe dos" trecând pe nesimțite, pe parcursul a numai douăzeci de pagini, de la prima la cea de a doua, lume care, urmându-și logica sa conflictuală implacabilă, amenință să se autodistrugă în cele din urmă, după ce mai întâi o distrusese pe prima.*

Aceeași libertate funcțională o manifestă Mircea Liviu Goga și față de faimoasa „fisură în real" a literaturii fantastice tradiționale, convertită abil într-un „motiv" sf de largă circulație, printr-o sui generis *implozie a universului „real" în golurile abia sugerate ale unui imaginar univers paralel, care-l dublează insidios și-l „înghite" literalmente pe primul. Povestirea este intitulată* Mușuroiul de furnici *și a apărut în antologia* O planetă numită Anticipație, *alcătuită de Alexandru Mironov și Dan Merișca, și publicată în 1985 de Editura Junimea din Iași. Ține această povestire - pe care-o puteți citi în paginile ce urmează - de fantastic ori de* science fiction? *Asistăm, evident, la o spărtură în coerența realului, asistăm*

la o intruziune a insolitului în cotidian prin această „fisură în real", așa cum știm că se întâmplă, prin definiție, în regim fantastic. Rămâne însă această spărtură ori fisură în real, rămâne această intruziune a insolitului în cotidian refractară la orice posibilă explicație rațională, „științifică", fie aceasta și imaginar-științifică? Ori, dimpotrivă, simulacrul de explicație „științifică" abia schițat în text („Vin dintr-o altă dimensiune a spațiului? Dintr-o lume paralelă?" etc.) este suficient pentru a amorsa acel efect de „suspendare voită a neîncrederii" care, precum spunea cândva Coleridge, „constituie credința poetică?"

Decizia cititorului rămâne, în actul lecturii, suverană.

MUȘUROIUL DE FURNICI

Leonard l-a întâlnit lângă casă. Crescuse acolo peste noapte, dintre frunzele veștede ale toamnei, ca un vulcan în miniatură, care aruncă o fluidă și vie lavă neagră sau roșie. Neagră sau roșie - Leonard nu-și dădea seama ce culoare puteau avea ființele care ar trăi în adâncurile trunchiului de con, căci nu zărea nici măcar una. Totuși convins fiind că e vorba de un furnicar, reteză cu un cuțit mare, de bucătărie, vârful micului vulcan. Așteptă să se întâmple ceva, ceva deosebit, dar din canalul care urca până la suprafață nu se arătă nicio furnică. Atunci Leonard începu să reteze în feliuțe subțiri, ca pe un cartof, întregul mușuroi. Dar fie că lucrătoarele se retrăseseră deocamdată mai în adânc, fie că adevăratul mușuroi se afla el însuși mult în profunzimea solului, Leonard nu reuși decât să scurme țărâna, împrăștiind-o până departe. Până la urmă joaca asta îl plictisi. „Probabil canalele se întind, enorme, poate până-n mijlocul pământului, până-n miezul lui arzător. N-am să reușesc niciodată să le dau de capăt. Și, la urma urmei, ce rost are?" Leonard privi în sus, către norii plumburii ce se alungeau pe deasupra capului său. „Da, ce rost are? Sunt rău, avea dreptate Alice. Nu trebuie decât să te îndepărtezi o clipă de tine însuți pentru a înțelege o mulțime de lucruri. Să simți că ești o existență ratată, un mușuroi de furnici părăsit, că în locul sufletului prin trupul tău se întind doar coridoare lungi, îngrozitor de goale, îngrozitor… Și nu știu cu ce suflet o mai iubesc pe Alice - dacă acest lucru pe care-l simt se poate numi iubire. Dacă se poate numi într-un fel oarecare". Leonard intră în încăperea cu tavanul jos, din grinzi de stejar. „La ce bun m-aș înșela? - se întrebă. E mai bine să aflu. Să privesc în oglindă". Leonard atinse încet cristalul rece. Știa că dincolo de

luciul oglinzii se întindea aceeași lume. „Și totuși vreau să mă înșel. Să mi se pară că dincolo e altfel, că individul care mă privește și-mi seamănă atât de mult nu sunt eu; că există o infinitate de lumi a căror proprietate comună e că mă reflectă - și că datorită lor, adică interferenței acestor lumi, eu exist - materia, spiritul, totul datorat unor interferențe irepetabile".

Leonard ieși afară și merse în grădină. Aici avea încă mult de lucru. Munci până când se făcu amiază și ar mai fi muncit poate și după aceea dacă n-ar fi început să plouă. Leonard privi apoi multă vreme pe geam cum mușuroiul de furnici își dizolvă treptat versanții în lichidul murdar ce cădea cu nemiluita.

„Probabil că revederile sunt esențiale" - își spuse el în după-amiaza aceleiași zile. După ploaie cerul se mai lumină. Leonard plecă cu pușca prin pădure. Nu ținea neapărat să vâneze. Lua pușca mai mult pentru a avea motiv de hoinăreală. Trăgea rar și aproape întotdeauna în vreun animal dăunător. „Fiecare ființă e unică. Fiecare lucru. Dar ne place ideea repetabilității. Repetabilitatea este secretul tuturor fericirilor și totodată motivul pentru care trăim atât de puține clipe fericite. Căci timpul ne poartă drept înainte, lui nu-i pasă de reamintirile noastre. Nici de reamintiri, nici de revederi. Mâine o voi putea revedea pe Alice. Voi fi fericit, mai fericit decât sunt astăzi mergând prin pădurea asta tăcută, pe sub cerul de plumb".

În seara aceea Leonard s-a întors foarte târziu acasă. A încercat să citească o revistă, dar literele îi jucau înaintea ochilor. Oboseala acumulată în pădure își făcea efectul. Atunci Leonard hotărî că e mai bine să adoarmă. Adormi și visă că dormea în fotoliu, cu revista prăbușită alături. Lumina electrică rămăsese aprinsă, așa că-și putea observa bine obrazul slab și argăsit de soare. Pe când se contempla astfel, simți deodată nevoia să deschidă gura. O fojgăială insuportabilă îi urca din stomac și din adâncul plămânilor în gâtlej, apoi strania țesătură se năpusti în cavitatea sa bucală și în fosele nazale și, în sfârșit, obrazul și barba îi fură invadate de cohorte imense de furnici roșii, sângerii, ce se năpusteau în

valuri din nas și din gură coborând în gheme viermuitoare pe piept, pe haine, rostogolindu-se în sfârșit pe covor și umplând odaia ai cărei pereți deveniră în curând roșii și plini de neliniștea vieții. Leonard începuse să audă și un fel de marș straniu, un cântec oribil și înălțător totodată, ce se revărsa parcă din adâncul plămânilor lui acoperiți cu milioane de insecte, abia mai putând să respire, și înțelese că nu era cântat de el, ci de micile vietăți ce-i umpleau plămânii și stomacul, căci prea era victorios acel cântec - ori el toată viața fusese un învins, un învins iremediabil. Deveni apoi din nou atent la furnicile care umpluseră camera. Oglinda cea mare fusese năpădită de insecte. Leonard observă că fiecare furnică încearcă să muște din spatele oglinzii și că în câteva locuri emailul fusese distrus, insectele ajungând până la stratul de argint din care jupuiau infime fâșii. Și auzi deodată glasul acela format parcă din milioane de alte glasuri, ca și când mii de popoare s-ar fi adunat să-i arate un uriaș adevăr pe care, în mod ciudat, nu reușea să-l deslușească, așa cum adesea, din cauza ecourilor, într-o gară, nu reușești să înțelegi ce tren se anunță că va sosi. Apoi multele popoare tăcură, iar furnicile se retraseră din nou în el, lăsând camera tot așa cum fusese. Doar oglinda devenise o bucată simplă de geam. Și a trecut destulă vreme până când Leonard a înțeles că nu mai dormea și că privea îngrozit geamul transparent în care se transformase oglinda.

„Toate lucrurile au o explicație - se surprinde gândind Leonard. Poate că furnicile acelea există, dar mult mai posibil e că am visat". Tuși. „Nu simt nimic. Am visat. Nu pot trăi în mine miliarde de furnici; da, am visat. Omul - un mușuroi de furnici! Ce caraghios! Azi vine Alice și o voi iubi. Și nu va ști niciodată că a fost iubită de un mușuroi de furnici. Doamne, ce gânduri grotești! Teama de cele ce s-au întâmplat, sau teama de cele ce nu se pot întâmpla? Fantome, suntem plini de fantome - în fond, simple restructurări ale propriilor noastre ființe. Ca într-o uriașă sală cu oglinzi, ca un castel, ca o lume de oglinzi. Nespus de grotesc și de caraghios. Și tocmai azi

când trebuie să vină Alice".

Femeia sosi pe la amiază. O întâmpină sărutând-o pătimaș, frământându-i umerii cu o fervoare ce-l surprinse în primul rând pe el.

— Am venit - spuse Alice, apoi nu mai spuse nimic până seara. A fost o vreme nemaipomenită în care Leonard a simțit cum i se risipesc una câte una temerile. A culcat-o pe Alice lângă el și au făcut dragoste, lăsând ca aerul rece al serii să-i înconjoare ca o platoșă, apărându-i pentru totdeauna de nevoia de a se privi în oglindă. Apoi și ea și Leonard au adormit, iar Leonard a visat că dormea alături de Alice. Și deodată și-a simțit plămânii și gâtul năpădite de o fojgăială grețoasă. A trebuit să deschidă iar gura. Pe acolo țâșniră primele valuri de insecte, apoi și nasul i se lărgi sub presiunea insectelor ce năvăleau din adâncurile lui. Furnicile rubinii umplură camera, acoperiră patul și, în sfârșit, o descoperiră și pe Alice, iar Leonard observă îngrozit cum femeia se mișcă, deschide ochii și începe să țipe, iar el nu poate să se trezească, nu poate să oprească insectele care o târăsc implacabile spre el, spre gura lui deschisă, în care Alice pătrunde - dar cum! cum? - pătrunde din ce în ce mai adânc, țipând și împotrivindu-se zadarnic. Și, o dată cu Alice, tot imperiul furnicilor se retrage din cameră, intră din nou în plămâni, în stomac, dizolvându-se apoi în sânge - altfel cum se explică faptul că, iată el urlă, în sfârșit treaz, și ține o furnică roșie între degete, o strivește și urlă, încercând să cheme un *ceva* care deja nu mai există, în timp ce așternutul gol mai păstrează imprimat conturul trupului, atât de drag, al Alicei?

„Pentru că - gândi Leonard - aceste furnici nu sunt simple furnici. Ele și-au construit în mine o lume deosebită, un castel. Da, asta au construit: un castel de oglinzi. Pentru ca ele să trăiască dincolo, în celălalt univers, dincolo de apele oglinzilor, iar noaptea să irupă în universul meu, distrugând lucrurile dragi ființei mele, luându-le de cealaltă parte a oglinzii, undeva, în mine. În mine sau la ani lumină distanță: totuna. Vin dintr-o altă dimensiune a spațiului? Dintr-o lume paralelă? Ei bine, ce-mi pasă? Nu trebuie să le mai ofer nimic.

Poate așa, crezând că în afara oglinzii și a Alicei nu mai există nimic important în această lume, vor pleca, se vor retrage definitiv din mine. Dar vai, oare n-am spus un adevăr prea mare? Pentru că m-aș putea întreba: ce-mi mai rămâne acum, când Alice nu mai este? Nu mai este? - reveni Leonard. Asta nu se poate. Ea a rămas intactă, acolo, în mine. Trăiește - e absolut sigur!" Leonard se izbi cu palma peste piept. „Aici. Sau poate aici. Unde-o fi intrarea în lumea lor blestemată? Ei, cei de dincolo de oglindă… sună pompos. Mai bine: ei, cei din noi. Sună adevărat".

Leonard fugi. Plecă spre est, ajungând repede la granița deșertului. Și-a ridicat apoi cortul într-un loc complet pustiu. Pe o rază de câțiva kilometri, singura ridicătură mai acătării era prea plinul său trup și, singura plantă, floarea pe care o purta la butonieră.

„Știu ce să le cer - își zise Leonard. Să mi-o redea. Și să plece - să dispară definitiv. Nu le vreau; m-am blestemat". Ceva vibră în el când gândi asta.

Seara, Leonard se întinse pe nisipul cald. Adormi și visă că dormea pe nisipul cald al deșertului. Apoi gura îi fu năpădită de furnici, care se repeziră afară spre lumina lunii, înecându-l aproape. Valul sângeriu și usturător îi năvăli din nas și din gură. Umplu împrejurimile. Leonard vru să vorbească, să încerce să ceară ceea ce-și propusese, dar faringele îi era blocat de torentul de insecte. Și furnicile colindară mult timp nisipurile, în timp ce Leonard le urmărea surâzător și din ce în ce mai convins de faptul că, începând din acea noapte, va scăpa într-adevăr de ele. Dar micile ființe îl înconjurară, iar Leonard le simți deodată cum îl apucă și îl împing către propria-i gură, nepăsătoare la zvârcolirile lui și la mormăiturile ce se doreau a fi strigăte. Și Leonard înțelese brusc că, într-adevăr, aceasta e ultima lui noapte pe Pământ, că va fi întors pe dos împreună cu întreg spațiul dimprejurul lui, aidoma unei mănuși, pe coordonatele unei dimensiuni străine și fantastice, iar dacă în cele din urmă nu mai încercă să se opună, o făcu doar pentru că-i trecu prin minte gândul acela ciudat, același care-l mai încercase în ultimele zile: reîntâlnirea

te poate face fericit.

Și Leonard se prăbuși în el însuși, așteptând să-și reîntâlnească femeia.

OVIDIU PECICAN

Născut la Arad, la 8 ianuarie 1959, Ovidiu Pecican a absolvit în 1978 Liceul „Miron Constantinescu" din orașul natal și în 1985 Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității din Cluj-Napoca, fiind în prezent profesor de istorie la Liceul Agro-Industrial din orașul Lipova, județul Arad. A debutat, cu schița umoristică Ca să vezi! *în ziarul arădean Flacăra roșie* (8 iulie 1978). *Editorial, a debutat, s-ar putea spune, doar pe jumătate, în sistemul hibrid al „debuturilor colective" practicat de editurile noastre în anii '80: într-un astfel de volum de debut colectiv,* Gustul livezii, *publicat în 1985 de Editura Facla din Timișoara, Ovidiu Pecican figurează cu o memorabilă nuvelă fantastică,* Vânătorul de umbre. *Debutul „întreg" s-a produs la Editura Dacia din Cluj cu romanul* Eu și maimuța mea. *Pe parcursul unui singur deceniu, el a semnat aproximativ 120 de titluri (proză, poezie, teatru, eseu, teorie și critică literară, studii de istorie, traduceri, interviuri, diverse articole) în paginile unor publicații de la Timișoara* (Paradox, Helion, Biblioteca Nova, Forum studențesc, Orizont), *de la Arad* (Flacăra roșie, Aradul literar, Viața literar-artistică), *de la Cluj-Napoca* (Echinox, Napoca universitară, Tribuna, Steaua), *în* Familia *de la Oradea, în* Vatra *de la Târgu Mureș, în* Cronica *de la Iași, în* Contemporanul *și* Viața studențească *de la București ș.a.m.d. De altfel, în anii studenției a fost redactor la* Napoca universitară *(1981-1982) și la* Echinox *(1982-1985).*

Ovidiu Pecican este membru fondator al cenaclurilor sf Alphaville *(Arad, 1980),* Aergistal *și* Victor Papilian *(Cluj-Napoca, 1982, respectiv 1983). Este deținătorul a numeroase premii și distincții literare, dintre care se cer amintite aici doar cele obținute*

la concursuri de Science fiction: *premiul I la concursul organizat de revista sf* Helion *de la Timișoara, în 1981, pentru povestirea* In a gadda da vida *(titlu preluat din refrenul unei melodii portugheze la modă într-o vreme); mențiune și premiul special al C.U.A.S.C. Iași la cea de-a XI-a Consfătuire anuală pe țară a cenaclurilor sf (Iași, 1981), pentru povestirea* Amnezia de siguranță.

Neastâmpărul intelectual hrănit de bulimia erudiției, o trează receptivitate la nou grefată pe o indecisă încă disponibilitate, o vie mobilitate de spirit ca substrat și suport pentru un proteic gust al ineditului și al experimentului în direcții aparent divergente (tentații și tentative în teatru, film, radio, de exemplu, dar și exegeză istorică sau literară de tip universitar) - iată câteva posibile linii de contur ale unei fizionomii încă în schimbare, pe care manifestările de până acum ale lui Ovidiu Pecican le lasă să se întrevadă, deocamdată. În aria sf - aceeași disponibilitate pentru experiment, aceeași dezinhibare epatantă și același gust extravagant: astfel, în colaborare cu Alexandru Pecican (vărul său, autor de povestiri sf, și el), Ovidiu Pecican a scris libretul primelor două „opere rock sf" românești, pe muzică de Constantin Császár: Expediție în Crocobauritania *și* Razzar. *Personal, spun drept că nu am nici măcar cea mai vagă idee cam ce poate fi o „operă rock sf", întrucât, cu părere de rău, nu m-am nimerit pe lungimea de undă a postului de radio Cluj, și nici pe aceea a programului III al postului de radio București, în ziua și la ora când, în cadrul emisiunii lui Dan Ursuleanu „Exploratorii lumii de mâine", aceste „opere rock sf" au fost difuzate (parțial). Un început de „serial" intitulat* Razzar (Istoria secretă a copilăriei) *semnaseră însă Alexandru și Ovidiu Pecican în câteva numere consecutive (mai-septembrie 1984) ale revistei* Vatra *de la Târgu Mureș. Debutând aparent ca un basm, feeric și idilic,* Razzar *ajunge apoi repede la necesarul ferment conflictual în măsură a ține trează promisiunea acelui eminamente epic „va urma", pe care un abundent debit imaginativ și un captivant dar al povestirii îl alimentează din belșug.*

Farmec retro *al istorisirii, simț al pitorescului, bogată paletă coloristică: sunt calități - înnăscute, dar și exersate la „școala" povestirii românești tradiționale - pe care le regăsim și în mai-sus-amintita nuvelă fantastică* Vânzătorul de umbre, *precum și în*

scurta povestire reținută pentru antologia de față, Peștii *(apărută în 1985, în revista* Paradox *de la Timișoara). Regăsim, de asemenea, în amândouă, și o altă predilecție a lui Ovidiu Pecican: nervurile mitice care împânzesc textura unei fabulații personale, genuine, conferindu-i vaste spații de rezonanță semantică. Proveniența acestor aluviuni mitice poate fi foarte diversă: în* Vânzătorul de umbre, *de exemplu, este transpus în registru fantastic „cult" un eres folcloric (pe vremea „zaverei" lui Tudor Vladimirescu, un enigmatic profesionist al magiei indigene „fură" umbra ultimului domnitor fanariot din Valahia, măsurându-i conturul cu un fir de mătase roșie, fir care, îngropat la temelia unei biserici în construcție, îl va „trage" sub pământ, după câteva zile, pe însuși domnitorul a cărui umbră o furase).*

În povestirea Peștii, *reminiscența biblică din subtext beneficiază, în text, de aceeași vie paletă coloristică și de același învăluitor farmec narativ. Este curentă, în* science fiction, *transpunerea și parafrazarea, în registru specific sf, a unor vechi mituri care prezintă, în însăși configurația lor originară, predispoziții la această „convertire" literară. Preferința merge, în majoritatea cazurilor, spre „motive" mitologice, greco-latine, dar de un tratament similar pot beneficia și motivele de proveniență biblică, iudeo-creștină, cazul cel mai cunoscut fiind „paleoastronautizarea"* Bibliei, *în special a* Vechiului Testament. *Iată însă, în povestirea ce urmează, un caz ceva mai aparte, a cărui originalitate nu se reduce la preferința pentru evangheliile* Noului Testament, *ci se extinde chiar asupra statutului însuși al „convertirii" în cauză: avem de-a face, oare, cu o „fisură în real" de tip propriu-zis fantastic, care mizează totul pe sugestie și conotație, dispensându-se de orice denotație, nepermițând, adică, din principiu, o explicație rațională, „științifică"? ori, dimpotrivă, o astfel de explicație (eventualitatea unei mutații genetice, să zicem) nu numai că este posibilă, nu numai că este permisă, dar este chiar necesară pentru a ne permite să gustăm adevărata savoare, inedită și incitantă, a condimentului sf oferit?*

Lăsând astfel de întrebări suspendate în indecizie și ambiguitate, evitând un răspuns ferm și univoc, autorul evită implicit eroarea de tact și de gust de a răpi cititorului plăcerea de a-și răspunde singur, de-a căuta și de-a găsi singur ceea ce caută.

PEȘTII

Vara asta mi-am petrecut concediul în Deltă. Am ales anume un sat de pescari, departe de tumultul turistic al traseului consacrat. Satul se cheamă Horofca și e așezat pe unul din grindurile înconjurate de apă și stuf care fac faima zonei. Bărbații sunt mărunți și îndesați, cu bărbi impresionante, dar prietenoși atunci când ajung să se convingă că venirea ta nu va tulbura așezarea hotărnicită a lucrurilor. Femeile sunt chircite și tăcute, bând laolaltă cu bărbații spirt sau rachiu - ce se găsește.

În acest decor oarecum exotic pentru cei amatori de asemenea ingrediente l-am cunoscut pe Erik Watherlee, conte ereditar de Mercya, bărbat cam la șaizeci de ani, roșcat, deloc jenat de izul ușor desuet al titlului său nobiliar. De altfel, el însuși glumea pe seama emfazei intrinseci a cărții sale de vizită. Pe amândoi ne-a adus aici, pare-se, nevoia egală de singurătate și, nu mai puțin, pasiunea imposibil de stăvilit pentru pescuit.

Întâlnirile, fugare la început - incidental bărcile noastre se întâlneau uneori pe același canal plin cu nuferi -, s-au prelungit mai pe urmă, în timpul meselor de seară de la cherhana. Contele vădea un gust greu de bănuit la un britanic sută la sută cum era domnia-sa pentru mămăliguță, mai ales că aceasta se potrivea de minune cu saramura de pește pregătită cum numai pescarii noștri din sat o știau pregăti. Deși îndeobște ursuz, m-am apropiat cu destulă ușurință de omul acesta curios. Poate pentru că, în raport cu sătenii, amândoi eram aproape la fel de străini. În plus, e drept, la aceasta a contribuit și faptul că în liceu am avut privilegiul de a învăța limba engleză cu un profesor care-și iubea meseria. Îl ajutam

pe Erik Watherlee să-și exprime satisfacția ori mirările privitor la minunățiile Deltei.

Dar - destul cu introducerile care, oricât de scurte, păcătuiesc întotdeauna prin lungimea lor. Ceea ce aveam de gând să vă povestesc e o întâmplare relatată mie tocmai de acest gentleman și al cărei erou a fost chiar domnia-sa. Am ascultat-o în preajma unui foc, seara, adică exact așa cum se cuvine, și pot spune că engleza corectă și sintetică a contelui n-a spulberat nimic din savoarea ei.

Cu vreo zece ani în urmă Erik Watherlee era încă unul din stâlpii „British Travel Agency"-ului, ceea ce-i prilejuia călătorii în cele mai depărtate locuri de pe pământ. La data aceea Extremul Orient, ori micile arhipelaguri din Pacific nu mai reprezentau o terra incognita pentru el. În anul acela însă, agenția de turism britanica îl trimisese ca reprezentant al ei într-o chestiune oarecare în Israel. Pentru conte nici această țară nu aducea un peisaj total nou. Anterior vizitase cetățile cruciaților, călătorise de-a lungul Iordanului și s-ar fi putut spune că știa bine chiar Ierusalimul. Deși, după propria-i mărturisire, l-ar fi bucurat mai mult o delegație în Finlanda - după zăpezile căreia tânjea -, Watherlee nu își pierdu buna dispoziție și hotărî să facă o mică croazieră pe Marea Galileii, întindere de ape cu atâtea rezonanțe mitologice… După ce puse la punct chestiunea pentru care fusese trimis, închirie un yacht de mărime rezonabilă, plăti niște oameni de prin partea locului - pescari din tată în fiu - și porni la drum. „La drum" e un fel de-a spune. În fapt, navigă mai pe lângă coastă, mai în larg pe valuri, dând frâu liber pasiunii sale pentru pescuit.

A doua zi pe la orele cinci după-amiază cerul se acoperi însă de nori negri, purtători de furtună. Convocându-i pe oamenii săi la o scurtă discuție, află de la aceștia că, deși furtunile pe mare sunt periculoase totuși sunt unii pescari ce obișnuiesc să pornească în larg cu năvodurile tocmai pe o atare vreme. La „de ce"-ul lui Watherlee, ei răspunseseră că circula printre oameni o credință - nedezmințită de fapte, ziceau - după care cei ce pescuiau pe furtună prindeau cei mai frumoși și cei mai mulți pești. Contele se interesă dacă printre

cei prezenți pe puntea yacht-ului se afla vreunul care credea în valabilitatea acestei tradiții orale. Practic, credeau cu toții. Atunci contele se hotărî să rămână în larg și să se întoarcă abia după furtună, cu o pradă bogată.

Așa debută cea mai grozavă partidă de pescuit la care - zicea contele - a luat parte vreodată. Pe o ploaie cu ciubărul, cu puntea măturată de rafale, cu însuși yacht-ul purtat ca o coajă de nucă pe crestele înspumate, dar animați de entuziasmul descoperirii curajului reciproc, Erik Watherlee și oamenii săi făcură treabă bună. Pe lângă vreo patru exemplare uriașe al căror nume contele mi l-a deslușit dar care, din păcate, nu și-au găsit un loc stabil în memoria mea capricioasă, năvodurile se îngreunară de pește. Datorită manevrelor dificile fu o adevărată caznă pentru ei să urce încărcătura la bord. Watherlee trebui să pună el însuși mâna și să tragă de frânghiile ude, dar cu ce satisfacție!

Într-un târziu, când greutatea peștelui risca să aducă neplăceri ambarcațiunii, se opriră din pescuit și rămaseră legănându-se pe valuri, așteptând să se termine furtuna.

Era de-acum seară când norii se Sparseră lăsând să se vadă primele stele. Până să ajungă la țărm, unde acostară într-un sătuc din care, întâmplător, se trăgea Isaac, bătrânul de la timonă, se făcu miezul nopții. Lucrul acesta nu-i împiedică însă pe localnici să le acorde ajutor la descărcarea yacht-ului. Într-o vatră se făcu foc și, la lumina acestuia, contele împărți tot peștele pescuit între membrii echipajului său, rezervându-și pentru sine doar dreptul de a face câteva fotografii alături de grămezile acelea de pești, alături de pescari, dar mai ales alături de cele patru exemplare uriașe. Ceea ce probează, dacă mai e nevoie să o spun, sportivitatea bătrânului Watherlee.

A doua zi dimineața, în coliba în care, legănați de hamace trainice, dormiseră, se încinse un adevărat târg, oamenii nepierzând ocazia de a-și vinde fiecare partea celor doritori, transformând-o astfel în bani lichizi.

Dejunul constă într-o masă frugală - pe bază de pește, cum altfel?! - după care Erik Watherlee, perfect satisfăcut de rezultatele călătoriei sale, se pregăti de plecare. O mașină urma

să-l ducă până în cel mai apropiat oraș, o alta de acolo în capitală, iar până la Londra - avionul.

La despărțire, timonierul Isaac veni să-i mulțumească în numele tuturor pentru dublul câștig prilejuit de generozitatea sa (căci în afară de pește mai primiseră și banii pentru serviciul pe yacht), rugându-l totodată să primească, în semn de aducere aminte, și doi pești roșiatici ai căror solzi irizau într-un mod foarte plăcut ochiului. Watherlee își mărturisi uimirea de a nu fi văzut până atunci alți pești din acea specie. „E o specie aproape dispărută pentru noi", spuse Isaac, „în sensul că se lasă prinși foarte rar, trăind mai mult în adâncuri. Noi le spunem «pești fără vârstă». Vă veți explica singur de la ce li se trage numele." Contele îi strânse mâna, după care, urcând în mașină, își urmă planul de călătorie stabilit, fără abatere.

Ajuns acasă în seara aceleiași, zile dădu bucătăresei cei doi pești să-i pregătească pentru cină. Zis și făcut. Mâncând, constată gustul plăcut al cărnii lor, precum și modul necomplicat în care se desprindea carnea de pe oase. Și, pentru că scheletul peștilor rămase întreg în farfurie, datorită și rarității exemplarelor, contele se gândi să pună oasele la uscat și să le păstreze. Drept care dădu dispoziții în acest sens.

Ziua următoare, bucătăreasa se înființă la dânsul relatându-i că, deși era sigură că de cu Seară lăsase cele două schelete pe pervazul geamului de la bucătărie, totuși în acea dimineață găsise în locul lor alți doi pești, întocmai cu cei din ajun. Deci, dacă domnul conte voia să glumească pe seama ei, îl anunța că gluma reușise și-l întreba: intenționează oare să prânzească tot pește?

Erik Watherlee, neîncrezător, merse să se convingă. Într-adevăr, în bucătărie găsi doi pești aidoma celor din ziua precedentă. Ba mai mult… erau aceiași.

De atunci au trecut zece ani. La o serată dată în cinstea majoratului nepoatei sale, contele de Mercya servi cu carne din cei doi pești peste șaizeci de persoane.

I-am văzut și eu - contele îi poartă peste tot cu sine, ca pe o adevărată comoară. Roșul lor, sclipitor în lumina soarelui, nu-i deosebea prea mult de ceilalți pești ce alcătuiau o grămăjoară

lângă ustensilele de pescuit ale lui Erik Watherlee.

ADDENDA

MIHAIL IONESCU

Figura lui Mihail Ionescu intrase în legendă încă din timpul vieții lui. O legendă vehiculată oral - ca orice legendă în stadiul ei incipient - trecută din gură în gură în rândurile comunității quasi-închise a fan-*ilor sf din România, o legendă axată în special pe pasiunea fanatică, nepăsătoare la orice sacrificii, financiare ori existențiale, cu care Mihail Ionescu își procura și colecționa cărți de* Science fiction, *atât de rare și greu de procurat, cele mai multe în limba engleză, dar nu puține în limbi necunoscute colecționarului, cărți ce se adunaseră, citite ori necitite, într-o bibliotecă-fetiș cum nu mai avea nimeni în România și care, prin succesive contaminări orale de tip folcloric, își sporea încă dimensiunile-i fabuloase.*

Consumată și încheiată rapid sub ochii colegilor săi de generație, existența lui Mihail Ionescu s-a transformat instantaneu în destin odată cu moartea-i subită și violentă: un destin, un simbol și chiar un mit - mitul sacrificiului vieții necesar pe altarul creației, un mit cu adânci rădăcini în subconștientul colectiv și în conștiința culturală a românilor, de la ancestrala legendă folclorică a Meșterului Manole, până la - ei da, revoltați-vă esteți! - până la un Nicolae Labiș, a cărui moarte a fost la vremea ei resimțită ca obscur preț sacrificial pentru ce-avea să-i urmeze, pentru momentul de renaștere a poeziei românești din anii '60. Tot astfel, în subconștientul fandom-*ului românesc al anilor '80 s-a instalat convingerea, difuză dar persistentă, că Mihail Ionescu a fost sacrificat ritual de forța obscură a destinului pentru ca destinul tânărului* science fiction *românesc să aibă asigurat un fundament „sănătos", să aibă, adică, acoperire nu numai în viață, dar și în moarte.*

Ilustrativ pentru acest spontan proces de mitizare este un reportaj al morții lui Mihail Ionescu semnat de un scriitor care, aparținând aceleiași generații, nu aparține însă și aceluiași „gen", sf-ului românesc: în calitate de reporter al revistei Flacăra, *Tudor Octavian surprinde „din exterior", într-un mod obiectiv și neimplicat, nu lipsit însă de spontană vibrație simpatetică, o stare de spirit care de atunci n-a încetat să-și exercite acțiunea catalitică, de ferment.*

Dintre puținele scrieri rămase de la Mihail Ionescu, antologia Alpha - *apărută în 1983 la Editura Scrisul Românesc din Craiova,* sub *îngrijirea lui Alexandru Mironov, Ion Ilie Iosif și Radu Honga, și dedicată tocmai memoriei lui Mihail Ionescu - publica, postum, povestirea pe care-o puteți citi și în paginile ce urmează.*

OAMENI EXCEPȚIONALI

Colegul Alexandru Mironov de la „Știință și tehnică” îmi sugera, prin ianuarie, un articol despre un mecanic de termocentrală din Bulevardul Pantelimon. Deși n-avea cine știe ce carte, mecanicul știa în adâncime câteva limbi străine și era un fel de autoritate în câmpul literaturii științifico-fantastice.

„Un tip extraordinar”, mi-a spus Mironov, „ar merita să se scrie despre el. E unul dintre cei mai luminați autodidacți din câți cunosc. Cât despre biblioteca lui „s.f.” (science-fiction, adică) e unică. Extraordinar e faptul că-l văd toți în salopetă și-l socotesc numai mecanic și că nici el nu pare să-și dea seama câte parale face. Gândește extrem de interesant are o întreagă teorie asupra existenței, știe multă fizică, biochimie, astronomie și altele. După ce stai un timp de vorbă cu el, ai impresia că știe tot.”

Mi-a dat adresa omului, adăugând că-i „un subiect care-ar merge bine la voi, la «Galeria personalităților muncii»„ și că nici nu ne puteam imagina ce surpriză avea să ne producă. L-am asigurat că o să scriem pentru că, într-adevăr, nu întâlnești în fiecare zi un om de treabă care să se priceapă la atâtea lucruri, din pură pasiune pentru știință și, totodată, să-și vadă inocent de centrala lui termică.

Spre sfârșitul lui martie, Alexandru Mironov îmi aducea aminte de mecanic. „E un personaj”, mi-a spus. „Am mai vorbit și altora despre el fiindcă, deși îl cunosc destul de bine, am sentimentul că tocmai ce-i mai important îmi scapă. Un om ieșit din comun. Nu neapărat pentru că vorbește mai multe limbi și are o bibliotecă de referință în ce privește literatura științifică-fantastică. Cred că e nevoie de un prilej favorabil ca să arate de ce-i în stare o astfel de minte. Ce mă neliniștește e

tocmai modestia lui. Parcă ai lua ceva în mâini, ceva care, pur și simplu, îți curge printre degete. Nu poți scăpa, cunoscându-l, de senzația că ești vinovat, că-ți cheltuiești forțele într-un loc în vreme ce esențialul se petrece într-altul." „E-n regulă", i-am spus. „Îl caută, într-o zi, două, Dumitru Eliade. Mi-a zis că ideea îi convine, că ar scrie despre el, și că e o chestiune numai de timp."

S-a dovedit a fi, într-adevăr, o chestiune de timp, dar nu în sensul în care socoteam.

„Știi", mi-a spus Alexandru Mironov zilele trecute, „îți vorbisem de un om care era mecanic la o centrală de bloc". „Sigur", i-am răspuns. „Scrie Eliade despre el. Are să fie mâine dimineață acolo". „Prea târziu. L-a prins o avalanșă în munți. Era cu soția, într-o excursie, cu rucsacurile în spate. Mi-a telefonat ca să-mi spună că nu-i plăcea în niciun chip povestea asta, că era o vreme nenorocită și că, dacă nu suna prea pretențios, își făcuse testamentul. Numai în ce privea biblioteca, însă. Vorbea despre bibliotecă întocmai ca despre o operă. Nu-i fusese simplu s-o adune, era ceea ce se cheamă o colecție tematică, vroia - dacă avea să i se întâmple vreun rău - să nu se risipească biblioteca. Era tot ce-l interesa".

Deci, mecanicul care știa mai multe limbi și se pasiona de fizică, biochimie și astronomie a scris un testament pe numele unui prieten. Mai bine zis, pe numele unui om pasionat de același gen de cărți. N-avea, evident, niciun motiv să-și ia în tragic presimțirile, cu atât mai mult cu cât științele exacte îi procurau toate argumentele să nu le ia.

Dacă povestea se încheia aici, am fi putut spune, cu înfiorarea aceea a gândului căruia îi dăm greu de capăt: s-a petrecut un om remarcabil.

Extraordinarul a avut loc după ce s-a oprit avalanșa și de el au cunoștință doar câteva persoane. Mecanicul și soția lui. Se găseau la o distanță apreciabilă de cabana unde ar fi aflat ajutor. Dacă ar fi fost găsiți imediat după accident, femeia era salvată. Bărbatul era frânt tot. Pentru el oricum nu mai exista nicio șansă. Situația era astfel că femeia nu era în stare să se miște iar bărbatul ar fi trebuit să moară pe loc. Un om, cu

atâtea rupturi îngrozitoare de oase și mușchi, câte s-a văzut mai apoi că pățise el, moare înainte de a ști ce i s-a întâmplat. Astfel spune știința medicală. Totuși, bărbatul n-a murit imediat. S-a târât câțiva kilometri, pe drumul către cabană. Cu ce puteri, nimeni n-ar ști s-o spună. Ce voințe lucrează într-un om, când totul e pierdut? E probabil, spun doctorii, că pentru salvarea soției sale a chinuit supraomenește omul acesta, trezindu-se din morți mai multe ceasuri, orbecăind îndârjit noaptea, pe zăpada mocirloasă și pe pietrele înghețate. Trebuie câteodată să se petreacă un fapt excepțional ca să înțelegem că excepțional a fost tot ce l-a precedat și că faptul ieșit din comun e consecința unor lucruri cunoscute, de multe ori, de toată lumea. Trebuie adesea să aibă loc o nenorocire ca să zicem că era nevoie să fi intrat, într-un fel sau altul, în viața unui om, să-i fi schimbat, prin verb, prin fapt, prin simpatie destinul. Uneori mă întreb dacă nu cumva e o greșeală mai mare decât credem atunci când ne stă în puteri să facem un anumit lucru și, totuși, îl neglijăm.

Mă simt obligat să transcriu la finele acestui articol despre mecanicul modest și savant o știre scrisă cu corp șase într-o gazetă, acolo unde se tipăresc știri îndeobște puțin citite: „În cadrul Jocurilor internaționale pentru handicapați fizic, desfășurate la Roma, canadianul Arnold Boldt a trecut peste ștacheta ridicată la 2,04 m”.

Canadianul Arnold Boldt, care a reușit să sară 2,04 m, o înălțime figurând încă în tabela recordurilor atletice masculine din mai multe țări, n-are decât un singur picior!

TUDOR OCTAVIAN

Flacăra, anul XXX, nr. 20 (1353), 14 mai 1981

URA!

Mulțimea aplaudă, aclamă, răsună urale. O mână îmi întinde un microfon. Pretutindeni culori, uniforme, zâmbete, flori, ochi strălucitori, femei, copii… Festivitate de primire. Dar în spatele ei ce se ascunde? Ce monstru își cască oare fălcile?

„Suntem bucuroși că te-ai întors!"

Din nou. Ca o sentință. Ca un blestem.

Tresar, Sub tălpi, prin peretele străveziu, sclipește Casiopeea.

Atunci se vedea la fel. Ca un M cu picioarele obscen desfăcute. Iar el, lipit cu tălpile magnetice de blindajul navei, se clătina. Amețit de Spațiu. Strivit de Stele. Atâtea vise de lumină. Atâta beznă. Ceilalți doi se îndreptau spre porțiunea fisurată. Nu le ardea de stele. Nu aveau vise. Fantezia lor era strict limitată la sarcinile profesionale. La ordinele primite. Se grăbeau. Greșeala lor a fost că se grăbeau.

Știți ce este o *black-hole?* Sigur că știți. Dar nu știți ce poate face. Ce poate face dintr-un om. Din doi. E ca un glonte. Ca raza laser a unui aparat de sudură cosmică.

Când s-a întors, singur, comandantul i-a spus: „Suntem bucuroși că te-ai întors!" Așa era regulamentar să-i spună. Apoi l-a trecut în registrul de bord ca: „… avansat la gradul…" Pentru eroism. Iar ceilalți? La fel de eroi. Post-mortem. Citați în Ordinul de zi de către comandant. Ordin de zi. O lacrimă velină în amintirea unor dispăruți. Comandantul. Cel care părăsește ultimul corabia. Întotdeauna va exista un comandant. Un comandant care va ordona. Iar tu, cel obligat să execuți. Dar dacă ai rămâne ultimul pe navă?

Aveam în nări mirosul morții. Moartea miroase a carne arsă.

Dinspre cel cu discursul de primire vine un iz dulceag.

Greţos.

Acolo, în zare, miroase a câmpie înrourată. Foşnesc păduri. Mă clatin, alunec spre prezent, sunt cât pe aci să fiu atent şi să mă emoţionez. Să uit. Să iert. Mă redresez la timp. Amintească-ţi!

Nici clipele de fericire nu ni le amintim. O sărutare, un moment de triumf, liniştea unei seri, toropeala unei amieze… Uneori nici nu ştim că suntem fericiţi şi ne dăm seama după. Mult prea târziu.

Pentru a afla când ai fost fericit trebuie să alături nişte momente, pe cât posibil, diferite. Umilinţă şi măreţie. Individ şi societate. Fericirea se obţine prin comparaţie.

…zăcea pe patul din celulă. Fusese prins după ce pătrunsese prin efracţie în biroul „Destine Personale". Ştia ce îl aşteaptă. Când societatea e în criză de eroi şi infractorii sunt folositori. „Curiozitatea, deşi e semn de inteligenţă, sau poate tocmai de aceea, se plăteşte. Scump. Toţi suntem nevinovaţi", i-a spus cel de care depindea atunci totul, „dar unii sunt mai nevinovaţi decât alţii. Depinde din ce punct de vedere priveşti situaţia. Cumpăna Justiţiei se înclină sub apăsarea braţului de fier al Necesităţii", recitase el melodramatic. Un slujbaş oarecare, ce-şi permitea luxul de a face filosofie. Din unghiul lui Obtuz. Şi de a-i decide soarta. Pe baza instrucţiunilor, bineînţeles. De sus. Confidenţiale. Pe tavanul celulei alunecau umbre ca nişte amintiri. Nu reuşise să facă nimic în viaţă. Nimic din ceea ce dorise. Poate acum… Întins pe spate făcea calm inventarul a ceea ce lăsa în urmă. Vise. Proiecte nerealizate. Iluzia unei iubiri. O mamă bolnavă, bătrână şi singură. Pentru ea se simţea trist. Mai poate fi cineva vreodată fericit după astfel de clipe?

— „…umanitatea are nevoie de voi. De eroismul vostru. Vă vom fi alături cu gândurile noastre". Aşa le-au spus la despărţire. Jos, în faţa tribunei, unii plângeau. Era entuziasmat. Suprema speranţă a planetei! Solul Omenirii! Jurase. În gând şi cu glas tare. Şi toţi membrii echipajului jurau alături de el. Vocile lor se ridicau aspre în văzduh, făcând să foşnească moale mătasea drapelelor. Şi alungând cântecele

păsărilor. Inima îi era o flacără. O torță ce se jertfea în numele Omului. O trâmbiță sunând atacul, Victorioasă. Totul pentru oameni! îi venea să plângă. Era fericit prin măreția jertfei sale.

Deci, o comparație între umilința unei celule și măreția unei tribune, între o bucată de gresie și un balon de săpun. O clipă falsă și un moment adevărat. De ce alegem adevărul? De ce tristețea? Toate festivitățile sunt false. Fiindcă sunt înscenate. Pregătite din vreme. Și entuziasmele. Învățate pe de rost ca niște roluri. Și pasiunile. Sentimentele sunt injectate sau se iau pe cale bucală sub formă de pastile. Cu puțină apă. Nu multă, ca să nu se dilueze sentimentul. A se evita consumul băuturilor alcoolice. Pot produce mixturi periculoase. Fiecare cui din lemnul tribunei scrâșnește înverșunarea tâmplarului. Fiecare adjectiv plânge servilismul reporterului. Fiecare zâmbet mușcă. Fiecare aclamație înjură.

Și, chiar dacă și-ar aminti toate clipele fericite, toate suspinele, toate îmbrățișările și mângâierile, mai rămân atâtea altele pe care niciodată nu și le va aminti. Și atâtea pe care ar dori să le uite. Clipe de îndoială, de nehotărâre.

Jur-împrejur era pustiu. Doar urmele întipărite în nisip, un nisip negricios ca praful de pușcă. Și urmele parcă strigau. Îl rugau să mai stea. Trecuseră două zile. Și instrucțiunile spuneau dur: nu depăși o zi! Iar Baza îl soma: întoarce-te! Întoarce-te! A declanșat plecarea. Apoi, de sus, de la cincizeci de metri, de la o sută, dincolo de norii de praf învolburați de jetul propulsor, l-a văzut. Venea fugind. Gesticula. Poate țipa. S-a împiedicat și a căzut. Plângea. Nu se putea face nimic. Privea în jos, punctul acela care fusese om, un bun tovarăș, și care devenea o amintire. Tristă. Cele mai multe dintre amintiri sunt triste. De ce nu s-a întors? De ce nu s-a catapultat? De ce n-a izolat circuitul de securitate și nu a distrus indicatorul acela blestemat care parcă striga: combustibilul e pe sfârșite, fugi, grăbește-te, încă cincisprezece la sută, încă unsprezece, opt… Să fi rămas amândoi. Ce repede cedează camaraderia în fața instinctului de conservare. Întoarcerea însemna un adio spus vieții. Vieții pline de neajunsuri și de nefericire. De ce să nu renunți? E vina naturii? Ar mai fi trăit câteva zile, poate

câteva luni. Și-ar fi mâncat alături ultimele provizii privind răsăritul, apoi apusul, gândindu-se la ce a fost, la ce va fi… Nu! La ce va fi nu s-ar fi gândit niciunul. Chiar și libertatea de gândire are limite. Doar trecutul ar mai fi existat în ei. Și ar fi rămas acolo, în praful cenușiu, ca două puncte. Două amintiri.

L-au primit din nou cu tristul „suntem bucuroși că te-ai întors". Și registrul de bord s-a îmbogățit din nou cu „avansat la gradul…" Pentru hotărâre.

„Principalul este să nu te schimbi. Să rămâi tu însuți". Așa îi spusese la despărțire prietenul său cel mai bun. Și fața lui îi părea acum străină, undeva, înaintea tribunei, pierdută în mulțimea de fețe a celor veniți să-i petreacă. Prieten! Cât de puțin îl cunoștea acel prieten - cel-mai-bun. Nici nu sesiza că între el, cel de acum, și el, cel din urmă cu o zi, un ceas, o clipă, era o diferență de genune. „Și, mai ales, nu te gândi la ei. Gândește-te la tine. Prin tine îi salvezi pe ei. Deci tu, în primul rând, ești necesar". Și mă gândisem că prin „ei" se subînțelegea întreaga lume în afara lui și a mea. Ce strâmbă judecată! Sau, poate, chiar și el se excludea. Se sacrifica. Mă sfătuia să fiu egoist și să-l jertfesc. Atunci era sublim. Ce aproape este strâmbul de sublim.

Plecând muream. O dată cu „ei". O dată cu planeta din ora aceea. Niciun lucru și niciun om nu sunt asemenea cu lucrul și cu omul din clipa următoare. S-a schimbat ceva. O miime de grad a temperaturii, o nuanță a cerului, o celulă a organismului. Am mai uitat ceva. Simțim în alt fel. Ceea ce ieri ne îngrozea azi ne amuză. Și ce ne plictisea ne entuziasmează. De câte ori auzeam înainte cuvintele: umanitate, jertfă, eroism, îmi venea să casc sau să în jur. Apoi, în preajma plecării și imediat după, mă emoționau, simțeam ceva fierbinte-fierbinte în inimă și îmi venea să plâng. Dar a trecut un timp și m-am obișnuit. Apoi am început să văd clipele trecând una după alta. La o temperatură constantă, fără nuanțe ale cerului, printr-un organism condamnat la nemurire. Nu este uman să fie pedepsit cu repetarea aceleiași clipe, oricât ar fi ea de măreață. Nici chiar în numele Umanității. E plictisitor. Agasează. Am ajuns să urăsc pereții cromolitografiați ai

cabinei, lumina mereu aceeași, zâmbetele forțate ale celorlalți, încremeniți în dăruirea lor perpetuă. Mi-am amintit de codri și de munți, de cei care nu au fost obligați să plece, de cei ce se bucurau de întunericul nopții calde și de parfumul florilor, de cei care ne-au trimis să ne riscăm viețile în alte lumi, pentru ca ei să poată mângâia intarsia unui birou sculptat în lemn venusian sau o clepsidră cu nisip marțian, să urmărească un film cu pionierii spațiului, să acorde onoruri celor morți și să se bucure de onorurile celor vii. Ei. Blestemații care m-au închis de viu într-un coșciug cu beculețe colorate.

„Voi sunteți solii Omenirii!" Minciuni! Pe toți i-au luat cu forța. Nimeni nu voia să se înroleze în Nobilele Expediții. Cavalerii rătăcitori nu mai sunt la modă. I-a ucis râsul unui Cervantes, și trebuia să fii nebun să pleci. Oricât de rău ai fi trăit, aveai certitudinea zilei de mâine. Și speranța unei îmbunătățiri. Exilul nu e o soluție. Nu cei ce fug învinge. Poate că unii dintre noi au vrut să fugă de ei înșiși. Iar societatea îi preaslăvește ca eroi. Și îi ucide. Îi ucide dăruindu-le nemurirea. Nu are nevoie de astfel de eroi vii. Sunt folositori doar sub formă de mituri, de legende. Trebuie să ne oprim. Să mă întorc. Nu vreau să fiu un mit. Nu un martir. De ce să fug? Eram printre ai mei care, mai de milă, mai de silă, mi-ar fi dat o coajă de pâine la nevoie. Eram un membru al societății cu toate drepturile. Dreptul de a nu fi sfârtecat de o *black-hole,* de a nu fi părăsit pe o planetă neprielnică vieții, de a nu muri, asfixiat de gazele ce năvălesc din sala motoarelor. Și marele, imensul drept de a nu fi singur și „avansat la gradul…!"

De la pista de betonoplast până la tribună se întinde, roșu, un covor larg. Acoperă stelele. Ca un covor de sânge.

Sângele celor care zăceau zdrobiți de suflul exploziei sau de obiecte prăbușite. Al celor asfixiați. Când a văzut că toți sunt morți și-a dat seama că nu-l va mai întâmpina nimeni cu jalnicul „suntem bucuroși că te-ai întors". Că el e ultimul pe corabie. E comandantul. Un, comandant ce trebuie să comande. Reparați avaria! Schimbați panourile scurtcircuitate! Verificați circuitele! în fiecare cabină. Pe fiecare coridor. În spatele fiecărui panou. Dar atunci când comandantul este

singur, trebuie el însuși să-și suflece mânecile. Trebuie să-și dea exemplu sie-însuși. Și astfel a reparat, a înlocuit, a verificat. Iar în fiecare cabină, pe fiecare coridor, în spatele fiecărui panou a descoperit câte un ochi minuscul și discret, mascat cu grijă. Un videoemițător. Și atunci a înțeles. Totul fusese o înscenare. Un joc gratuit. O simulare a lansării. O simulare a unui zbor. Descinderi pe planete false. O viață falsă petrecută în dosul unor ferestre pe care rulează filmul marelui zbor. De ce nu filmul Marii Vieți! Totul fusese imitat la perfecție. Totul, în afară de lipsurile lor, de vise, de suferințe, de uzaj, de moarte. Oamenii muriseră cu încredere, cu trup și suflet. Pentru o experiență. Sângele lor era acum pe tălpile lui. Oamenii nu pot fi imitați. Și nici nu este economic. Doar există atâta materie primă la dispoziție.

Privesc acel covor de trupuri vii din fața mea. Venite să mă întâmpine. Venite? Mai corect spus ar fi „trimise". Trimise de stăpânii lor, stăpânii aceia metalici, logici și coordonatori, cei ce reglează clima și dorințele, producția de bunuri materiale și de vise, cei ce întocmesc statistică și stabilesc ce trebuie și ce nu, ce e voie și ce este interzis, câți oameni să fie într-un loc și câți în altu, cât să mănânce fiecare, ce să viseze, pe cine să iubească, între ce parametri să râdă. Stăpânii care decid ca oamenii să plece în expediții cosmice, să fie eroi, să aplaude eroi…

Mașini. Pretutindeni mașini. Feriți cetățeni! Trece Măria-Sa Mașina!

Poate și voi, cei din jurul meu sunteți… De ce nu? Roboți coloidali! Ca să găsești oamenii, ucide roboții. Cei ce se împotrivesc morții sunt oameni. Dar și roboții au instinct de conservare. Dar ei nu ucid. Crima este singura caracteristică ce-l diferențiază pe om de robot. Doar cel ce mă va ucide poate fi considerat om. Și totuși… Atunci când un robot va ucide un om, va dovedi că se poate autodepăși. Crima va fi semnătura ce va parafa actul de independență. Doar și oamenii și-au ucis zeii. Oamenii sunt roboți? Nu pot fi sigur de nimic. Unde s-au ascuns oamenii? Eu, cel de azi, sunt același cu cel de ieri? Voi fi EU cel de mâine?

Înainte de a pleca, înainte de a fi „propus”, mai înainte să am ideea blestemată de a scotoci prin seiful cu dosare personale pentru a afla ce mă așteaptă în viață, știam că nu mă pot încrede în nimeni și nu pot fi sigur de nimic. Disperat, căutam o certitudine. Eu însumi mă înșelasem pe mine însumi de nenumărate ori, și în fel și fel de situații. Uitasem când trebuia să țin minte, invidiasem când trebuia să admir, iubisem când trebuia să disprețuiesc. Adormisem când trebuia să stau treaz și fusesem naiv când trebuia să fiu viclean. Un astfel de om are dreptul să judece? Un astfel de om are dreptul să condamne?

Priviți-vă în ochi! Există vreunul care nu a uitat? Există cineva care n-a greșit? Care nu a invidiat? Sau care n-a urât? Cu ce drept, atunci, Ucideți? Cu ce drept judecați și condamnați? Sunteți Orbi? Acolo, în boxa acuzaților, sunteți voi! Voi sunteți cei exilați! Voi, cei din fața plutonului de execuție. Atenție, drepți! Încărcați! Degetele pe trăgaci! Pe trăgaciul mașinilor de ucis. De ucis oameni. Un bun exemplu pentru roboți. Atenție roboți! Cine mișcă acolo în pluton? Cine strică alinierea? Cine îndrăznește să gândească? Trageți piedica. Ochiți! Drept în inimă! Plutooon… Stați! Opriți execuția! Condamnații sunt grațiați prin august-Umana mea bunăvoință. Doar și eu sunt om. Și eu greșesc. Și eu am ucis fără să-mi dau seama. Prin indiferență. Prin ignoranță. Și poate chiar din prea multă iubire. Și eu sunt condamnat.

Când mi s-a prins pe uniformă medalia, mulțimea a izbucnit în urale.

„Bine ai venit, scumpul nostru astronaut!”

Tresar. Sub tălpi, prin peretele străveziu al cilindrului ce adăpostește colonia, strălucește Orion. Ca o cruce de diamante într-un sicriu căptușit cu catifea neagră.

Mulțimea aplaudă, aclamă. Și undeva, niște mașini înregistrează rezultate: atâția ani, atâtea vieți, indicele de uzură al motoarelor, indicele de uzură al omului… Dar în spatele lor, în spatele mașinilor, ce monstru inuman își cască botul?

Mulțimea. Aplaudă. Aclamă. Răsună urale.

Undeva, departe, poate în spațiu, poate în timp, un prieten plânge.

Dar asta a fost demult. Înainte de a începe să vorbesc.

Îmi dau seama că în mână țin un microfon. Că mulțimea tace. Nimeni nu mai aplaudă. Nimeni nu mai aclamă. Ce le-am spus oare până acum? Unii se uită la mine cu milă. Fata aceea blondă, care seamănă cu Ea, plânge. Continuă să țină florile și, fără să-și dea seama de asta, se șterge la ochi cu dosul mâinii. Apoi privește buchetul. Îi dă drumul jos. Pe furiș. Iar eu simt că o urăsc. O urăsc pentru că îi este milă de mine. Și fiindcă o iubesc. Iar ea niciodată nu mă va iubi. O fată ca Ea. E prea târziu. E Niciodată. Unde sunt oamenii? Ucide!…

*

„Prezentul comunicat se adresează programatorilor și dispecerilor planetari și are caracter secret. Difuzarea strict interzisă. Vinovații vor fi aspru sancționați.

Astronava Robur, care a simulat un zbor de probă cu un echipaj format din roboți coloidali, și-a încheiat misiunea. Ultimul supraviețuitor din echipaj, la sfârșitul festivității de premiere care a avut loc în colonia Ganimede, s-a sinucis. Comisia de anchetă a stabilit că i se administrase o doză prea mare de prudență care s-a transformat în neîncredere. Cercetările continuă.

Difuzarea strict interzisă. Vinovații vor fi aspru sancționați”

{1} Sorin Antohi, *La braț cu monștrii sacri: trei antologii*, în Almanah Anticipația 1988, pp. 285-289.

{2} Darko Suvin, *Pour une poétique de la science-fiction*. Études en théorie et en histoire d'un genre littéraire, Les Presses de l'Universite du Québec, Montreal, 1977, cap. „La science-fiction et la jungle des genres", pp. 21-43; v. și versiunea englezii, revăzută: *Metamorphoses of Science Fiction. On the Poetics and History of a Literary Genre*, Yale University Press, New Haven and London, 1979, cap. „SF and the Genological Jungle", pp. 16-36.

{3} *Masca. Proză fantastică românească*. Prefață și antologie de Alexandru George, Editura Minerva, București, 1982, 2 volume.

{4} Mi-am exprimat, însă, punctul de vedere în această chestiune, în eseul Intre fantastic și sublim, apărut în Almanah Anticipația 1989, pp. 101-106.

{5} Robert M. Philmus, „Science Fiction: From its Beginning to 1870", în Neil Barron (editor), Anatomy of Wonder: Science Fiction, New York, 1976; apuci Darko Suvin, op. cit. (1979), p. 65.

{6} Rene Wellek și Austin Warren, Teoria literaturii, Editura pentru literatură universală, București, 1967, pp. 197-199, 449.

{7} The Encyclopedia of Science Fiction. An Illustrated A to Z. General Editor Peter Nicholls. Associate Editor John Ciute, Granada Publishing, London-Toronto-Sydney-New York, [1979; al doilea tiraj 1981], pp. 273, 556.

{8} Am enunțat mai întâi oral această „teză", cu ocazia „Zilelor Melion" organizate de Cornel Secu la Casa Universitarilor din Timișoara (29-31 mai 1987), în comunicarea Dimensiunea sublimului în Science fiction. Am dezvoltat apoi mai pe larg ideea în eseul A Key to Science Fiction: the Sublime, apărut în Foundation. The Revieiv of Science Fiction, [Londra], Number 42, Spring 1988, pp. 21-37; textul a apărut concomitent și în românește, segmentat în două din cauza lungimii: (I) O „cheie" pentru Science fiction: sublimul. în Helion, Timișoara, iunie 1988, pp. 39-47; (II) Între fantastic si sublim, în Almanah Anticipația 1989 (apărut tot în iunie 1988), [București], pp. 101-106.

{9} Primul Almanah Anticipația e datat 1983, dar a apărut de fapt în 1982. Apărând, ca orice almanah, în anul anterior celui indicat pe copertă, Almanahul Anticipația trebuie supus acestei corecții cronologice ori de câte ori avem în vedere raportarea adecvată la contextul vieții literare (cărți recenzate, premii literare, datarea textelor etc.).

{10} Într-o comunicare cu titlul Anticipația de coloratură, prezentată la sesiunea „Zilele Helion", Timișoara, 29-31 mai 1987.

{11} Atât criticul teoretizant cât și semioticianul par a întâmpina dificultăți în a demonstra că sf-ul, așa cum îl definesc ei, este aceeași dihanie („the same animal") cu genul care răspunde la acest nume pentru cei care-l scriu și-l citesc" (Patrick Parrinder, Science Fiction. Its Criticism and Teaching, Methuen, London and New York, 1980, p. XVIII).

{12} Voicu Bugariu, în *Argeș,* anul XVI, nr. 3 (126)/1981, p. 8.

{13} Idem (sub pseudonimul Paul Antim). *Vechi artizani de vertijuri,* în *Luceafărul,* anul XXIV, nr. 12 (986)/21 martie 1981, p. 8.

{14} Damon Knight, In Search of Wonder. Essays on Modem Science

Fiction, [1956], Second Edition, Revised and Enlarged, Advent Publishers, Chicago. 1967, pp. 4, 12-13.

{15} Greșelile de ortografie, evident, neintenționate, au fost, așa cum se obișnuiește, îndreptate tacit.

{16} La citirea manuscrisului, ajungând la fraza aceasta, Cosmina a sărit bătându-și coapsele și abia putând să articuleze printre hohotele de râs: „Gen ghid turistic! Trebuie să urmeze exclamațiile patetice, abia aștept!…”

{17} Adolescentul se cade să fie modest (lat.).

{18} Cu atât mai mult (lat.).

{19} Vise de bolnav (lat.).

{20} Acum este timpul de plecare (lat.).

{21} Salutare, să fii sănătos (lat.).

{22} Certurile îndrăgostiților dau iubirii prospețime (lat.).

{23} Nu spune aceasta! Obișnuința cu suferințele face mai ușoară suportarea durerilor (lat.).

{24} Imediat ce voi fi sosit la Roma o să-ți scriu (lat.).

{25} *Haustor*: organ asemănător cu o ventuză, cu ajutorul căruia unele plante parazite își absorb hrana din planta-gazdă.